This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

EXCHANGE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA

V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA PRVNÍ.

PAMÁTKY ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ.

ŘADA II. ČÍSLO 3.

EZOPOVY FABULE.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1883.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA

V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA PRVNÍ.

PAMÁTKY ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ.

ŘADA II. ČÍSLO 3.

EZOPOVY FABULE.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1901.

Digitized by Google

UNIV. OF CALIFORNIA

JANA ALBÍNA

EZOPOVY FABULE

A

BRANTOVY ROZPRÁVKY.

DLE SBORNÍKU PROSTĚJOVSKÉHO Z R. 1557.
VYDAL, ÚVODEM A POZNÁMKAMI OPATŘIL I PŘÍLOHAMI DOPLNIL

ANTONÍN TRUHLÁŘ,
PROFESSOR C. K. AKADEM. GYMNASIA.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1901.

Digitized by Google

AS142
C452
3

Předloženo a k vydání přijato dne 15. března 1900.
Kommisse pro vydávání »Památek řeči a literatury české«

V. E. Mourek.
Adolf Patera.

EXCHANGE

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

Digitized by Google

PŘEDMLUVA.

Vydati »*Fabule Ezopovy*« zamýšlel jsem již před deseti lety, avšak upustil jsem od provedení hlavně z dvou příčin. Jedna z nich byla, že měl jsem po ruce toliko trosky celku, dosti sice značné, ale různorodé, a tudíž ne takové, jež by poskytovaly s dostatek záruky k rozřešení otázky o vzniku památky a k přesnému zařadění v určité období; druhá, pro mne aspoň neméně podstatná, vzcházela z obsahu některých částí, jež, ačkoli jsou dílem mužů literárně proslulých, zabočují za meze slušnosti. Práce odložená spočívala přes osm let v ústraní, až ji odtud vyvětila zvláštní náhoda; vyskytl se totiž mimo vše nadání na trhu knižním úplný exemplář Ezopa, před tím po léta marně hledaný doma i v cizině, a připadl právě mně do rukou. Použil jsem netušené příležitosti k obnově někdejšího záměru, a to tím spíše, poněvadž netoliko dosavadní nejistota zmizela, ale i z jiných stran příslušný materiál výhodně se rozmnožil, a mimo to i rozpaky nahoře vzpomenuté pozbývaly své váhy proti zásadám v publikacích vědeckého rázu všeobecně přijímaným.

Kniha sama, tiskem nyní obnovená, není pouze číselně, nýbrž i obsahově důležitou a zajímavou výplní v dlouhé řadě ostatních Ezopů cizojazyčných. Český její původce přejal svědomitě veškeru látku ze svého pramene, známého sborníku Steinhöwlova a Brantova, avšak připojil ku staré snůšce o svém umě další nový oddíl, překlad z řečtiny původních bajek Aisopovských. Tím své vzory předstihnuv získal si jméno na širším závodišti literárním a spolu opatřil písemnictví domácímu dílo pozoru hodné. O zvýšení zájmu povšechného i zvláštního přičinil se velkou měrou též prvotní vydavatel na Moravě, postarav se o nákladné a četné dřevořezby; čin pro srovnavací studium zajisté záslužný.

Slavná třetí třída České Akademie přivolila obětovně nejen k otištění textu, nýbrž i ku věrné reprodukci všech dřevořezeb a vůbec příloh k celku slušících. Zbytečně bych připomínal, že tím právě vydání získalo doplněk jinou cestou nenahraditelný. Budiž za to dík na místě nejpřednějším!

Průběhem práce dostávalo se mi z mnohých stran účinné podpory, za kterouž veřejně poděkovati jsem povinen. Při vyhledávání a zkoumání

Digitized by Google

574596

materiálu prokázal mi neocenitelných služeb p. Adolf Patera, bibliothekář Musea král. Českého; v téže věci s trvalou vděčností vzpomínám přispění a vždy laskavé ochoty pp. Th. Dr. Isidora Zahradníka, bibliothekáře na Strahově, a Max. Dvořáka, kníž. archiváře a knihovníka v Roudnici. Řadu pomůcek nejedním vzhledem drahocenných poskytla mi zdejší c. k. universitní knihovna; též z bibliotheky Král. České Společnosti Nauk mohl jsem výhodně těžiti. Vzácný exemplář latinských rozprávek Brantových (1501) do Musea zapůjčila král. universitní bibliotheka v Göttingách; i z knihovny evang. lycea v Prešpurce, mad. Národního musea v Pešti, kláštera v Rajhradě a Zemského archivu v Brně došly jednak zprávy, jednak vítané doplňky.

Při zpracování látky v úvodě a v poznámkách k textu živým účastenstvím provázel můj postup prof. Dr. V. E. Mourek a v četných případech, zejména tam, kde německý originál působil nesnáze, radou i skutkem mi byl pomocen. Neméně laskavě po celou dobu tisku podporoval mne v rozličných otázkách vzácnou zkušeností svou prof. Frant. Kott, předseda III. třídy České Akademie; na jednotlivosti upozornil mne též prof. Dr. Bohdan Jedlička.

K zjištění záhadných dat bibliografických přispěli mi z badatelů cizích pp. prof. Joh. Bolte v Berlíně a prof. Dr. Kar. Dziatzko, ředitel kr. universitní bibliotheky v Göttingách; z domácích hlavně p. František Snopek, kn. arcib. archivář v Kroměříži.

Uctivé, srdečné díky všem!

V Praze dne 23. března 1901.

Ant. Truhlář.

Digitized by Google

ÚVOD.

Ezopových Fabulí máme v starším písemnictví českém čtvero vzdělání, zcela od sebe rozdílných: první ze XIV. století, obsahující v rýmovaných verších volnou parafrasi tří knih (60 bajek) Anonymových, zachované přepisem ve sborníku hrab. Vikt. Baworowského ve Lvově, druhé z konce XV. stol., známé ze zbytku inkunabule v knihovně Strahovské, třetí, částečné, z první polovice XVI. stol., vepsané mezi řádky latinského tisku z r. 1517 v bibliothece Klementinské, a čtvrté, nejrozsáhlejší, pojící se k jménu Jana Albína, vytištěné v Prostějově r. 1557. Vzdělání první, teprve nedávno v povědomost uvedené zásluhou A. Brücknera,[1]) zaujímá nejen starobylostí, ale i významem vůbec místo vynikající a stane se v nejbližší době předmětem zvláštní publikace; z ostatních v popředí stojí sborník Prostějovský, jednak jako znamenitá ukázka literatury překladové, jednak jako vlastní kmen, z něhož veškera další produkce bajková svou zásobu opatřovala.

1. Zlomek Strahovský.

Vzácný tento pozůstatek z prvotního přeložení Steinhöwlova Aesopa obsahuje dva souvislé listy malé formy čtvercové, právě z prostředka druhého archu, jak zřetelně svědčí připojená dole značka Biiij. Veškeren jeho zachovaný text[2]) i tiskový vzhled podává se věrně v příloze na str. 365 až 368; potřebí tudíž uvésti hlavně podrobnější data knihopisná, rozřešiti otázku, kdy a kde překlad byl vytištěn, dotknouti se předlohy a naznačiti aspoň přibližně původní obsah.[3])

---

[1]) Jagić, Archiv für slav. Philologie XI, 81—104, 189 atd.

[2]) Obsahem jest částka Života Ezopova, a to ta, jež po latinsku čte se u Steinhöwla ve vydání Oesterleyově (1873) od str. 17. řád. 19. sh. do str. 19. řád. 11. zd. a po česku ve sborníku Prostějovském našeho vydání od str. 22. ř. 8. až do 25. ř. 8.

[3]) O věcech těchto částečně jsem jednal před lety v rozpravě: »O překladech bájek Aesopových ve střední době literatury české« (Krok 1888 str. 289—296).

Digitized by Google

Prvotisk Fabulí Ezopových byl již v XVI. století velikou vzácností a povědomost o něm přecházela čím dále tím více jen pouhou tradicí ze spisu do spisu. Nejstarší, zajímavou zmínku o něm čteme v listě pana Zdeňka Lva z Rožmitála, psaném na Blatné r. 1523 2. dubna p. Oplovi z Fictum: »Což se dotýče pánuov Šlikuov a neb jiných, i mám za to, že skutkom i troštom rozumějí; a protož se na tom neurážím. Neb jestliže jsou čítali Ezopovy knížky, mohou sobě vzíti příklad na onom *řezníku a beraních,* že je po jednom bral; než kdyby byli se zepřeli společně, majíce rohy, snad by jeho mohli byli od sebe odtrkati: a poněvadž člověk jest i tudy vyvýšenější nežli hovada, i poněvadž vlk nerad jde k té jámě, do které upadl, a vosel na most, kterýž se pod ním probořil, nad to člověk předešlými příhodami má se spraviti a v paměti je k vajstraze míti.« [1]) Podle toho, co víme o p. Lvovi z Rožmitála, není žádné pochyby, že měl v rukou knihu českou. Jakousi známost dlužno předpokládati též u pozdějšího překladatele Fabulí, Jana Albína, a ještě více u vydavatelů sborníku Prostějovského (1557); u Albína některé shody činí věc pravděpodobnou, a u Prostějovských zřejmě naráží se na to jednak v hlavním titule na konci (»nyní v nově vytištěný«), jednak v nadpise za předmluvou (str. 7), kdež určitě se prohlašuje, že bajky a rozprávky podávají se »nyní teprvá rozšířené a znovu vopravené i přeložené.«

Vydáním sborníku Prostějovského a otisky jednotlivých částí odtud vybíranými zanikl starý překlad nadobro a již jen jako zvláštnost typografická držel se v paměti. Způsobu toho jest zpráva, již podává Tomáš Mitis ve své připomínce k dodatku básní pana Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic r. 1570: »Eius (t. j. typographiae) si non autores, saltem autorum adiutores fuisse Bohemos veteres saepius audivi asserentem Martinum Cuthaenum, poetam et chronographum nostratem (qui natus erat in urbe metallica Bohemiae Gutteberga, quae prima isto seculo inventae chalcographiae Bohemicas Aesopi Fabulas, sacra deinceps Biblia nostro sermone typis procuderat), eo quod antiquitus Bohemi florentissimis ingeniis et artificiis praestantes Moguntiam partim studiorum, partim sacrorum, ut appellant, ordinum assequendorum causa frequentassent.« [2]) O sto let později vysvědčují totéž jesuité Jiří Crugerius [3]) a zvláště spisovatel »Starých Pamětí Kutnohorských« (1675) Jan Kořínek: »Horníci Kuttenští dřív než kdo jiný v Čechách impressí vyzdvihli, knihy tlačili, písařům práce ujali, drahotu knihám odňali, bibliotéky a knihárny tlačenými knihami první ozdobili.

[1]) Dopisy pana Zdeňka Lva z Rožmitála z let 1508—1535. Vyd. Frant. Dvorský. Archiv Český VIII, str. 217—218. Bajku »O řezníku a beraních« viz v Knihách Ezopových IV. 6 na str. 115—116.

[2]) Boh. Hasisteynii a Lobkovitz Farrago Poematum. Appendix p. 319. Pragae 1570.

[3]) Crugerius, Sacri Pulveres (1667) I. p. 36: »Ita quandoque Petrus Codicillus et Thomas Mitis, Academiae Carolinae magistri et apud nos rerum patriae scientissimi viri senserunt. Et favet opinioni huiusmodi, quod Gutembergae eodem plane tempore aut paulo post, quo typographia Moguntiae emersit, *Aesopi fabulae*, sacri deinde Veteris et Novi Testamenti codices fuerint typis Bohemicis primo excusi.«

Digitized by Google

Nevěřte mně žádný, ale však těm uvěřte, jenžto Ezopové Básně a Fabule nejprvé na Horách Kuttnách okolo léta Páně 1480 jako na prubu, pro školskau však mládež užitečné, tlačené někdy viděli, a že viděli, vysvědčili, kterážto knížka, když se horníkům podařila a všem Čechům zalíbila, ihned do tištění české Biblie se dali a po čase některým šťastně ji dokonali.« [1])

Ohlas těchto mínění slyšeti opět r. 1705 ve spisku »Učení dobrých mravů od mudrce Katona«,[2]) potom v publikaci J. G. Fiebigra »Das dritte Jubilaeum einer löblichen Buchdruckerkunst« (v Praze 1740), kdež do kombinace, jako by se věc sama sebou rozuměla, pojat spolu Martin z Tišnova, tiskař biblí Kutnohorské,[3]) a posléze u Adaukta Voigta [4]) v článku »Beiträge zur Geschichte der Buchdruckerkunst in Böhmen«, kdež praví se prostě bez konjektury Fiebigrovy: »Korzínek bezeuget, man habe bereits um d. J. 1480 die Fabeln Aesops zum Gebrauche der Schuljugend in Kuttenberg gedruckt. Uns ist noch kein Exemplar davon zu Gesichte gekommen.«

Záhadu osvětlil konečně Jos. Dobrovský, uviděv r. 1779 v knihovně kláštera Strahovského dva listy staré inkunabule české (nalezl je tamní bibliothekář Adolf Šrámek) a poznav podle obsahu, že má v rukou zbytek zaniklého Ezopa Kutnohorského. Návěští o tom s příslušným úvodem bibliografickým podal ve sborníku »Böhmische Litteratur auf das Jahr 1779«[5]) a shrnul úsudek svůj v tato slova: »Es gereicht dem Hrn. P. Bibliothekar gewisz zur Ehre, dasz er alte Fragmente zu schätzen weis. Die Züge der Buchstaben, und die groben Holzstiche, die denen in der Kuttenberger Bibel vom Jahre 1489 ganz ähnlich sind, setzen es auszer Zweifel, dasz das Buch alt, dasz es um das Jahr 1480 bis 1489, und zwar zu Kuttenberg, dasz es endlich in der Officin des Martin von Tissnow gedruckt sey.« Zároveň připojil výňatek, věrně otisknuv závěrek strany třetí a čtvrtou celou, od slov: »Druheho dne wzem penieze« až po »dal gest giesti.«

Jak viděti, přisvědčil Dobrovský zprávě kombinované, ale uchýlil se v letopočtu, vyvozuje ze slov Kořínkových zcela důsledně, že, byly-li Fabule tištěny na zkoušku, nestalo se tak as příliš dlouho před tiskem biblí samé; rok 1488 aneb 1489 zdál se mu tudíž nejvíce pravdě podoben.[6]) Ustálené takto mínění potom několikrát ještě opakoval, zejména r. 1782 v rozpravě

---

[1]) Kořínek, Staré Paměti Kuttno-Horské. V Praze 1675. Přípis $a_4 - a_5$.

[2]) Na str. 78: »Idem (t. j. že Guttenberg, vynálezce knihotisku, z hor Kuten pocházel) probant Fabulae Aesopi Kuttenbergae ann. 1480. impressae.«

[3]) »Indem nicht allein schon in dem J. 1480. von Martin von Tissnowa zu Kuttenberg die Fabeln Aesopi, sondern auch in allhiesiger Hauptstadt Prag im Jahre 1484 die heilige Schrift (myslí se Biblí Pražská z r. 1488) zum erstenmale gedruckt worden.«

[4]) Neue Litteratur 1772 na str. 132.

[5]) Svaz I. str. 54—57 v článku: »Bibliothekarische Schätze.«

[6]) Ibid. na str. 54. v poznámce: »Ich vermuthe 1488 oder 1489. Früher wird es schwerlich sein.«

Digitized by Google

»Über die Einführung und Verbreitung der Buchdruckerkunst in Böhmen«,[1]) a jiní drželi se ovšem téhož úsudku, na př. Kramerius v Předmluvě k Ezopovým Básním (1791), Denis v Supplem. k Maittairovým Annalům p. 483, a Panzer, Annales typographici I., 469.

Avšak bedlivější srovnávání zbytku s prvotisky soudobými zavdalo příčinu k opravě, kteráž prohlášena byla formou zřejmě kompromissní r. 1795 v pojednání Karla Raf. Ungara »Neue Beiträge zur alten Geschichte der Buchdruckerkunst in Böhmen«[2]): »H. Dobrowsky und ich haben itzt, wo die k. k. Bibliothek viel reicher an alten typographischen Produkten ist, das Strahöwer Fragment mit der Prager Bibel von 1488 und der Kuttenberger von 1489 sehr genau verglichen, und gefunden: dasz die Aesopischen Fabeln und die Prager Bibel mit einerley Schrift gedruckt seyn, von welcher sich die Kuttenberger Typen sowohl, als jene des Prager Psalters merklich unterscheiden. Wenn also die Fabeln mit ganz neuen Lettern als Probestück, wie es wahrscheinlich ist, vor der mit eben diesen Lettern gedruckten Prager Bibel gedruckt worden sind, so wäre Prag für den Druckort, und 1487 (die Bibel ward im August 1488 fertig) als das Jahr des Drucks anzunehmen. Die Holzschnitte mögen von Martin von Tissnow herrühren, der, wie ich vermuthe, um diese Zeit in der Offizin zu Prag war, und hernach, um das Erz für seine neu anzulegende Buchdruckerey wohlfeiler zu bekommen, nach Kuttenberg übersiedelt ist.«

Vyjádření Ungarovo opakoval Jan Bohumír Dlabač v rozpravě »Abhandlung von den Schicksalen der Künste in Böhmen« (1797),[3]) a za své je přijal i Dobrovský, avšak přesně rozlišil v něm skutečnost od domněnky, jak svědčí jeho slova v »Geschischte der Böhm. Sprache und ältern Literatur« (1818, str. 296): »Aesops Fabeln, wovon ich keine Handschrift kenne, wohl aber 2 Blatt in 4. mit rohen Holzschnitten in der Strahöwer Bibliothek. Nach dem Zeugnisse des Thomas Mitis, der sich wieder auf den Cuthen beruft, sollen sie noch vor der Bibel zu Kuttenberg gedruckt worden seyn. Allein nach genauer Vergleichung der Lettern, mit welchen die Kuttenberger Bibel und die aesopischen Fabeln und die Prager Bibel vom Jahre 1488 gedruckt sind, musz man die Fabeln für einen Prager Druck erklären.«

Dobrovského rozhodnutí od té doby téměř všude se zaznamenává, tu více, tu méně určitě. Jungmann v Historii lit. české r. 1825 na str. 91

---

[1]) Abhandl. einer Privatgesellschaft in Böhmen, V. Band (Prag 1782) na str. 248: »Um dieselbe Zeit (1488) druckte Martin von Tissnow die aesopischen Fabeln in böhmischer Sprache zu Kuttenberg. Zwei Blätter davon habe ich in der Böhm. Litt. I. B. S. 54–57 angezeiget. Man kennet noch zur Stunde kein ganzes Exemplar.«

[2]) Neuere Abhandlungen der k. Böhm. Gesellschaft der Wissensch. II. (B) str. 195 a násl.

[3]) Neuere Abhandl. d. k. Böhm. Ges. d. Wiss. III. (B) str. 119; vyšlo též ve zvláštním otisku a mimo to i jako úvod ke Künstler-Lex. (1815).

Digitized by Google

míní, že »Aesopovy básně (bajky) s jeho životem vydány byly brzo po vynalezení tisku, jakž domněno v Kutné Hoře, a jakž podle liter soudí Dobrovský, v Praze okolo r. 1480 v 4.« Totéž praví r. 1849 na str. 67, ale místo r. 1480 klade »okolo r. 1487 neb 1488«, a připojuje poznámku, jejíž obsah bohužel jest záhadný, že totiž »v katalogu knihovny hrab. Mitrovského zaznamenáno jest vydání od r. 1487 a 1557. Zdali celý exemplář, nevědomo.«[1])

Hanka v rozpravě »Prvotisk český a prvotisk polský« v Čas. Česk. Musea 1840 str. 91 klade v řadě českých prvotisků »Esopovy básně. 8° dle liter v Praze« na sedmé místo, t. j. mezi léta 1479—1480; v pozdějším zevrubném článku »Bibliografická správa o vydáních Ezopových Bajek« (ČČM. 1848 I. str. 337—352), kdež otiskuje také text obou Strahovských listů, registruje pouze pronesená do té doby cizí mínění a soudí (na str. 344), že »všecky tyto domněnky by se najednou odstranily, kdyby, jak p. Jungmann v druhém vydání uvádí, v knihovně hraběte Mitrovského úplný aneb aspoň závírkou opatřený exemplář z patnáctého věku se nalezl, což doufáme že se potvrdí a v jistotu uvede, aneb zvrátí a nejistotě na delší dobu ponechá.« Naproti tomu v popise »Českých prvotisků« (ČČM. 1852, sv. 4., str. 64, č. 34) nejen určitě tvrdí, že »Ezopovy bajky, jež před Kutnohorskou biblí tištěny v Kutnéhoře starší spisovatelé udávali, a jichž jen dva listy na Strahově se uchovaly, jsou, jakž Dobrovský dobře poznal, tisk pražský«, ale také zcela správně řadí památku mezi l. 1487—1488.

Poslední výpověď Hankova zejména proto váhy nabývá, že zakládá se na přímém ohledání zachovaného zlomku a na skutečném srovnání s jinými pozůstatky soudobé typografie. Kdož po Hankovi o věci psali, z těch již nikdo neměl před sebou dvojlistí Strahovského, neboť toto založením a přestavením v knihovně na jiné místo na dobro zmizelo; není tudíž divu, že úsudky všelijak se viklaly a nové domněnky vznikaly.[2]) Věc

[1]) Opis tohoto katalogu, chovaný v Mor. zemském archivě, byl za příčinou kontrolly do Prahy zapůjčen; po nějakém českém vydání Aesopa v něm není žádné stopy.

[2]) Zmínky sem příslušné učinili hlavně: Christ. *d'Elvert*, Geschichte des Bücher- und Steindruckes in Mähren (1854) str. 21 (»1487 die Psaltern und Aesops Fabeln zu Pilsen«), Frant. *Doucha* v Knihopisném Slovníku (1865) s. v. Kramerius (»ponejprvé v Kutné Hoře«), A. *Zeidler* v článku »Böhmen und die Palaeotypie« (1866) str. 28 (»Prager Inkunabel, muthmaszlich 1487«), Kar. Jar. *Erben* ve Výboru z lit. české II, 947 (»v Kutné Hoře čili dle domyslu Dobrovského v Praze roku 1487 nebo 1488«), Al. Vojt. *Šembera* v Dějinách řeči a lit. československé, Věk novější (1868) str. 29 (»ok. r. 1487 tiskem vydány«) a str. 45 (»tištěny ok. r. 1480, pak r. 1510«), Jiljí Vrat. *Jahn* v Kněhtlačitelství (1868) str. 61 (»v Kutné Hoře r. 1488«), I. J. *Hanuš* v Dodavcích a doplňcích k Jungmannově Hist. lit. české, II. (1871) str. 17. č 106 (»z času inkunabulí — tisk Pražský«), J. *Gebauer* v Úvahách o Nové Radě pana Smila Flašky z Pardubic (1873) str. 9 (»v Kutné Hoře 1480 nebo 1487 nebo 1488«) a v Listech filol. 1882, str. 163 (obecně: »tištěno snad ok. r. 1480«), Jos. *Jireček* v Rukověti (1875) I str. 43 (»vydání 1487—88 v Praze způsobené«), Jul. *Korál* ve spisku »Vývoj knihtiskařství a české prvotisky« (1880) str. 53 (»v Praze r. 1487 nebo 1488«), Frant. *Lepař* v Bajkách

Digitized by Google

napravila se teprve na sklonku r. 1899, když nynější bibliothekář Th. Dr. Isidor Zahradník při zevrubné prohlídce jednotlivých oddílů nalezl opět pohřešované listy, any byly vlepeny do Konáčova Hořekování. Tím konečně naskytla se možnost nejen kontrolly, na čemž zakládá se Ungarovo i Dobrovského tvrzení, nýbrž i přímého provedení důkazu.

Ke zkoušce za tou příčinou podniknuté vyžádal jsem si pomoci pana bibliothekáře Musea kr. Českého Adolfa Patery, a s ním společně srovnával jsem zlomek Strahovský s prvotisky Biblí Kutnohorské (1489), Kroniky Trojanské (1488), Biblí Pražské (1488), Martimiani (1488), Passionálu (1495), Nového Zákona (1498) a Petrarky (1501). Zřejmá neshoda i v celkovém vzhledu i v jednotlivostech jevila se hned na první ráz u Kroniky Trojanské; větší podoba zdála se býti s Biblí Kutnohorskou, ale jakmile zrak počal stopovati podrobněji, ukazovaly se rychle značné rozdíly. Shledáno, že v Biblí téměř všechny litery jsou přímočárné, prosté zavilin, čímž od Ezopa až nápadně se liší, zvláště při *b, h, ch, k, l;* také versálky jsou odchylné a dřevořezby zhola nepodobné. Naproti tomu zcela opačný dojem vzbuzovalo srovnávání zlomku s Biblí Pražskou a s kronikou Martimiani; tu zračila se všude shoda překvapující, a domněnka, že všechny tři památky vzešly z jedné a téže dílny typografické, přecházela v jistotu.

Mimo četné pokusy na místech různých otevřena byla k souvislé zkoušce šestá kapitola Knihy Přísloví společně v Biblí Kutnohorské (K) a Pražské (P), z Martimiani (M) rub signat. d_6 a z Ezopa (E) druhá strana.[1]) Výsledek byl u velikých písmen:

A	zcela	stejné	v E	P	M,	odlišné	v K.
T	„	„	„	„	—,	zcela různé	„
Y	„	„	„	„	„,	odlišné	„
C	„	„	„	„	„,	odlišné	„
O	„	„	„	„	„,	zcela různé	„
B	„	„		—	„,	zcela různé	„
Z	„	„	„	„	„,	nápadně různé	„
S	„	„	„	„	„,	stejné	„

Týž poměr jest při ostatních versálkách, pokud ve zlomku se vyskytují, totiž při *E, K, L, N, P, R, W, X*; z těch Biblí Kutnohorská toliko *N* má stejného tvaru. Zejména pak bije v oči shoda ve slově »Ruheho« na třetí straně Ezopa, 4. řád. zdola,[2]) a v Martimiani nadpis

---

Aisopovských (1881) str. 56 (dle Krameria: »v Kutné Hoře ok. r. 1480«) a v Encyklopaedii Paedagogické I (1886) str. 481 (»ok. roku 1480«), A. *Brückner* v Jagičově Archivu XI (1888) str. 81 (»erschien Prag? Kuttenberg? 1480? 1488?«), Ant. *Truhlář* v Kroku (1888) str. 293 (»Kutná Hora«), též v Ottově Slov. Nauč. I. 554 (1888) a v ČČM. 1890 str. 45., Jarosl. *Vlček* v Dějinách lit. české I (1897) str. 340 (»kolem roku 1480 Kutnohorský prvotisk«) a j.

[1]) Viz přílohu na str. 366.

[2]) Příloha na str. 367., řád. 16.

Digitized by Google

kapitoly »Ruha« na listu A_2; tu souhlasí nejen forma liter, ale i typografická mezera, jež pro iniciálu *D* byla ponechána.

Co se týče liter malých, svědčí vše o jich souvislosti s pražskými typy, i způsob i rozměr; tolikéž úprava řádků, spatia a značky (signatury). Ligatury mimo obvyklé spřežky cz, rz, ta, te, ti, to, tu, tw, st a pod. vyskytují se řídčeji než na př. v kronice Martimiani, ale zastoupeny jsou dostatečně; často bývá *we*, po různu *do*, ojediněle *be* (str. 367, 14: »bez žádné«), *bo* (365, 33: »neboli«) a *de* (366, 5: »geden«). Také zkráceniny úplně se shodují; z nich nejvýznačnější p̃ čte se v Ezopu na str. 368, řád. 7.: »wp̃wdie« a řád. 12.: »p̃wim«; zcela tak v M na rubu předposledního listu: »p̃wil« (první sloupec, 8. ř. zdola a druhý sloup. 1. ř. shora).

Rozdíl patrný konstatován toliko v úpravě sazby, kteráž v Ezopu jest stránková a v obou druhých prvotiscích sloupcová. Příčinou odchylky samozřejmou byl formát, onde malý čtvercový, a nad to dřevotisky prokládaný, zde foliový a pouze textem vyplňovaný.

Posléze pozorovány ostatní prvotisky pražské, svrchu jmenované, avšak zjevů závažnějších nevypátráno žádných; vedle shod naráží se tam již také na mnoho neshod, tak že o přímé souvislosti s Ezopem mluviti nelze

Rozbor tento potvrzuje plnou měrou někdejší výpověď Ungarovu a Dobrovského, že zlomek Strahovský jest nám počítati mezi tisky pražské, t. j. provedené týmiž literami, které mají Biblí Pražská a Martimiani. Vytištění samo spadá nepochybně v r. 1488 a souvisí, jak se zdá, s Mart. z Tišnova,[1]) jenž potom obstaral, pořídiv zvláštní nové typy a četné dřevořezby, vydání Biblí Kutnohorské (1489).

Otázka stran předlohy, kterou český překladatel se řídil, až do nejnovější doby vázla na sporech. Dobrovský, pokud mi jest vědomo, veřejně ani slovem o to nezavadil[2]); podobně Ungar, Kramerius, Jungmann a Hanka. Věc hlavně tím se pomátla a velice ztížila, že překlad prvotisku vždy byl za jeden a týž pokládán s překladem sborníku Prostějovského[3]); odtud vzcházely úsudky nezřídka přímo proti sobě čelící. Steinhöwlova originálu německého domýšlel se Bedř. Vil. Spiess v Otavanu r. 1863[4]); naproti

---

[1]) Pokud Mart. z Tišnova měl účastenství při Ezopovi, rozhodne snad ještě příští badání. Dřevořezby v Ezopu a hned potom i v Biblí Kutnohorské byly sotva myšlénkou osob od sebe rozdílných. Překlad Ezopa vyžadoval literáta učeného, což hodí se na bakaláře Martina z Tišnova; i volba předmětu zřejmě k tomu poukazuje. Také to váží nemálo, že úprava a tisk veliké Biblí Kutnohorské přirozeně předpokládá důkladný výcvik dřívější.

[2]) V pozůstalosti jeho rukopisné v knihovně Česk. Musea obsaženo jest sice dosti hojně výpisů a poznámek, týkajících se Ezopových Fabulí, ale o prvotisku nikde nečiní se zmínka.

[3]) První učinil tak Kramerius ve svém vydání Ezopa (1791), po něm věc dotvrdil Dobrovský (1818) a od té doby kolísání nebylo konce.

[4]) Čís. 9. str. 67.: »Literatura lidu. Život Ezopův.« — Praví se tam: »Německý text, z něhož překlad náš vzešel, jest nepochybně týž, jejž Dr. Steinhewel z latiny vzdělav spolu s bajkami Ezopa, jakož i Rimicia a Aviena vydal.«

Digitized by Google

tomu Dr. Gebauer v »Úvahách o Nové Radě pana Smila Flašky z Pardubic« (1873) rozhodně předpokládal latinu: »Srovnání [bajek] s latinskými Aesopy středověkými ukazuje, že jsou přeloženy z latiny; i rozdělení i pořádek, jak jednotlivé kusy za sebou jdou, i znění tomu nasvědčují.« [1]) Převrat způsobilo latinsko-německé vydání Steinhöwlova Aesopa H. Osterleyem (1873), neboť srovnáváním vycházela na jevo předloha německá; že však týká se to jen překladu pozdějšího a nikoli také prvotisku, zůstávalo nezjištěno.[2]) Teprve r. 1887 pisatelem těchto řádků pravý stav věci byl konstatován[3]) a za nedlouho potom proveden i zevrubný důkaz, že zlomek Strahovský nezvratně pochází z předlohy latinské a musí býti pokládán za překlad úplně rozdílný ode všech ostatních nám odjinud známých.[4])

Nehodlaje znova slov svých opakovati, připomínám tuto krátce, že překladatel řídil se výhradně latinským textem Steinhöwlovým, a to nejspíše dle některého vydání Ant. Sorga, jež po r. 1480 tiskla se v Augšpurce[5]); němčinou nevypomáhal si nikde, ani tam, kde by mu byla odstranila zřejmé nesnáze.[6]) O věrnost překladu zasazoval se pilně a na mnoze

---

[1]) L. c. str. 9.

[2]) Patrno to nejlépe z výpovědi prof. Gebauera v rozpravě »Walter a Griselda« (Listy filol. 1877 str. 62): »Český překlad učiněn jest záhy a zakládá se, jak na jisto dokázati lze, na Steinhöwlově překladě německém. Dokazuje se to nejen celkovým obsahem a srovnáním látky, ale zvláště mnohými věcmi jednotlivými a vedlejšími: kdekoli se totiž Steinhöwel odchyluje od parallelního textu latinského, tam i český překlad tutéž odchylku mívá, ano český překladatel následuje Steinhöwla doslovně i tam, kde tento mluví jménem svým, omlouvaje se na příklad, že ten neb jiný kus do svého svodu přijal nebo nepřijal.« — Srv. též Listy fil. 1882 str. 162.

[3]) Ant. Truhlář, O českých překladech z antických básníkův latinských a řeckých za doby střední (XV—XVIII. st.), v Progr. c. k. akad. gymn. v Praze 1887 str. 6.

[4]) Krok 1888 na str. 290—291., v rozpravě nahoře jmenované (str. VII pozn. 3.).

[5]) Popis hlavních podává Leop. Hervieux, Les Fabulistes Latins Depuis le siècle d'Auguste jusqu' à la fin du moyen âge, Paříž 1884, I. p. 322 (v druhém vyd. z r. 1893. p. 361); viz též: Georg. C. Keidel, A Manual of Aesopic Fable Literature (až po r. 1500), Baltimore 1896. str. 13 č. 38. 39. a str. 36 č. 38. 39. V universitní knihovně Klementinské k nim patří exemplář sig. 5 H 5 s několika českými přípisky.

[6]) Za příklad uvádím: *Veni lupa astrix*, kdež německý text má: »Kom her, du frăszigs wölfflin,« ale v češtině vyloženo zcela jinak (str. 365, 7): »Poď sem, zmileno« (srv. lupa, lupatria. — Albín 22, 14: »Poď sem, ty vlčku«). — *Cedo furcifer*, něm.: »Galgenträger«, česky (366, 23): »Nepotvorny vidlaku« (Alb. 23, 32: »Od šibenice vyprošený«). — *Fugitive*, něm.: »Du flüchtiger schalck«, v češtině (366, 18) vynecháno (Alb. 23, 34: »Zlotrovaný lotře«). — Canis *repens* venit ac blanditur, něm.: »Kryset vff der erden wider zuo dir vnd liebet sich«, česky (366, 33): »Rychle přibieha ku panu a plesanim skoky lahodi« (Alb. 23, 39: »Obskakuje okolo tebe po zemi a umilí se k tobě«). — *Clanculum* egressa, něm.: »Gieng haimlich usz dem hus«; v češtině (367, 7) jen: »Z domu ussla gest« (Alb. 24, 6: »Šla ven z domu«). — *Atra bili percita*, něm.: »Ward sie von bitterkait der gallen erzürnet«; v češt. (368, 6): »Velmi rychle schopivssi se« (Alb. 24, 22: »Tak se v ní všecka žluč s hořkostí její zbaušila a ji velice hněvem rozlítila«). — Esopus ... secum fabulabatur: Nunc ostendero me haud esse *insulsum* in apparando prandium; něm.: »Esopus ... gedacht in im selber: Nuon will

Digitized by Google

zdařile, hledě originál vystihovati i po stránce formální, zejména hojným užíváním vazby přechodníkové.[1]) Kde mu nedostačovala slovní zásoba anebo kde se čeština vzpírala proti latině, pátral po smyslu ze spojitosti a dle toho zařizoval úpravu. Ovšem nepovedlo se to pokaždé, jak z poznámek právě připojených patrno, ale větším dílem nelze způsobu jeho upříti jadrnosti.[2]) Parafrase jeho neurážejí zbytečným rozvodňováním; vsutými přídavky skoro bez výminky k vlastnímu pochopení navádí.[3]) Ani ve větní úpravě neshledáváme nějaké nejapnosti.[4]) Celkový dojem každou měrou jest příznivý.

---

ich erzögen, dasz ich nicht so ruch vnd vnwissend bin ein guot mal zuo bereiten«; v češt. (368, 14): »Ezop . . . sam v sobie przemyssloval, czo by nakupiti miel, aby z przypraveni obiedu žadneho tresktanie na se nedopustil« (srv. Alb. 25, 5) atd.

[1]) Na př.: »Domum igitur ingressus consedit heramque nomine appellans« = »y przyssed domuov posadil se gest a panij gmenem gmenovav« (365, 1). — »Maerens gemensque« = »lkagicz a placžycz« (365, 15). — »Ingenio promptus« = »dovtipnosti gsa hotov« (365, 19). — »Quo dicto scolares surridentes inquiunt« = »to když uslyssevse služebniczy usmievagicze se rzekli su« (365, 21). — »Facile se trahi tacita permittit putans« = »dopustì se vesti a gde mlczecy, domnivage se« (365, 28). — »Surrexeruntque deinde ex mutuo valefacientes« = »vstavsse a společnie se rozžehnavsse« (366, 4). — »Thalamum ingressus uxori maerenti perblandiri coepit« = »do pokoge vstupiv vida ženu placžiczy lahoditi gi počžal« (366, 6). — »Captato tempore« = »uhledavssy čžas przistupny« (367, 7). — »Graviter ferens« = »sobie počav styskati« (367, 11). — Acceptis nummis« = »vzem penieze« (367, 16) atd.

[2]) Na př.: Sportulam cum epulis = misu s krmiemi (365, 2). — Benivolenti suae = libezne sve (365, 5). — Malesanus existes = blaznem budess (365, 4). — Mimine ingenio bardus = nenie v timie uražen (365, 23). — Problemata vicissim varia ultro citroque proposita sunt = rozličžne pohadky vespolek geden po druhem vydavachu (365, 17). — Secus est in porco = przi svini toho nenie (365, 32). — Id nescire simulans = yako by o tom neviediel (367, 19). — Dico ac iterum dico = gesstie a gesstie pravim (366, 21) atd.

[3]) Scolares = služebniczy a spolu stoliczij (366, 2). — Pecus: krava nebo ovcze (365, 28). — Non formidat ferrum: nestrachuge se palice ani železne przipravy gine (365, 31). — Tantopere stridet: tak velmi chrochcze a krzicži (366, 2). — Abi atque abstine manus: odegdi ode mne a nech mne na pokogi (366, 8). — Esto hilari animo: buď vesel a nechtieg se rmutiti (367, 14). — Quod tibi sperasti: czo sy umienil sobie a v čžems nadiegi svu položyl (368, 9). — Num illa dedisti: dal-li sy to, czož sem rozkazal (365, 11). — Statim conviciatur, furit, insanit ac domo abit: yhned hnieva se, lage, z domu pryč odchazy, mysli ve dne y v nocy, aby se toho s dostatečnosti pomstila (366, 29). — In diem staret magis obstinata: mnohem viecze zatvrdila se v zlosti sve (367, 12). — Die crastina ducit uxorem: zytra bohda ženu pogimati bude (368, 4) atd.

[4]) Na př.: Quando mortui sui quisque corpora in resurrectione requirent: když lidee z mrtvych vstavati budu a geden každy tiela sveho hledati bude (365, 20). — Eia, mea amoenitas, non decet te esse tristem viro tuo: ey me utiessenie, neslussna gest viecz, aby ty se zpiečovala muži svemu (366, 9). — Tu vides clare culpam geruli et haud meam fuisse: giž znamenati muožeš, že tu mnu nesesslo, ale tiem, genž nosyčem byl (367, 2). — Habe animum quietum, quaeso: prosym tebe, nechtieg se popuzeti, ale miey dobru vuoli (367, 3) atd.

Digitized by Google

Co mimo Život Ezopův bylo ještě podáno v prvotním překladě, nemožno spolehlivě určiti. Bezpečno jest tolik, že za Životem následovaly »Knihy Ezopovy«, t. j. Romulova sbírka fabulí o čtyřech knihách po 20 bajkách [1]); naproti tomu zůstává pouhou domněnkou, zdaž připojeny byly též ostatní částky, jak jdou za sebou v původním svodu Steinhöwlově a i ve sborníku Prostějovském. V případě kladném zaniklý prvotisk by byl obsahoval ještě Staré fabule (Extravagantes Esopi Antiquae, 17 čísel), Nové fabule překladu Rimiciova (Fabulae Novae, 17 čís.), Bajky Avianovy (Aviani Fabulae, 27 čís.) a Fabule snesené (Collectae, 23 čís.) z Adelfonsa, Poggia a záhadného Doligama.[2])

Již Dobrovský a Ungar pilně starali se, by vypátrali někde úplný exemplář prvního tisku Ezopových Fabulí. Dobrovský činil i veřejné poptávky ve svých literárních sbornících (Böhm. Litterat. 1779 I. str. 77 a Litter. Magazin 1786 I. na obálce), a Ungar zvláště venkovské čtenáře měl na zřeteli[3]); ale všecka snaha byla marna, právě tak jako v době pozdější přičinění Hankovo a posléze i mé vlastní.

Znamenitou vzácností zlomku Strahovského jsou dvě dřevořezby, nejstarší toho druhu výrobky při českém knihovém tisku. Zhotoveny byly podle vzorů v Steinhöwlově Ezopu vydání Sorgova, jak patrno z otisků v přílohách na str. 369—372,[4]) způsobem sice začátečnickým, ale bez odporu snaživým. Přirozená v pokuse ještě neobratnost zavinila nepochybně také chybu typografickou, že totiž nesprávným položením desky první dřevoryt byl vytištěn obráceně; dosti možná, že právě tato věc zavdala příčinu k starožitné domněnce, jakoby Fabule Ezopovy byly tištěny bývaly »na průbu« před Biblí Kutnohorskou.

Zbylé dvoulistí, ať již tím neb oním způsobem uniklo záhubě, přeloženo bylo kdysi opačně a to tak, že zadní list, na němž jsou dřevořezby, přišel do předu a přední do zadu; stalo se to patrně před dobou velmi dávnou, neboť okraj při švu druhého listu, jenž přeložením ocítil se nahoře

---

[1]) Dokazuje to zmínka v dopise pana Lva Rožmitálského z r. 1523. Viz str. VIII.

[2]) Doligamus (též Doliganus) sluje u Steinhöwla v předmluvě, a v pozdějších tiscích také v titule prvního oddělení skladatel bajek odjinud naprosto neznámý. Věc jest tím zatmělejší, ježto s jedné strany nelze připustiti, že by Steinhöwel takové jméno sám si vymyslil, a naproti tomu původ jednotlivých bajek a rozprávek snůšky Steinhöwlovy srovnavacím způsobem již na tolik jest zjištěn, že nezbývá částky, kteráž by mohla přičítati se na vrub Doligamovi. Možná, že vězí ve slově znetvořené tiskem jméno italského humanisty Angela Politiana.

[3]) »Aller angewandten Mühe ungeachtet habe ich noch kein Exemplar von diesen Fabeln auftreiben können, obschon die böhmischen Bauern, bei denen man unsere alten Bücher suchen musz, mir schon einigemal dazu Hoffnung gaben«, dí Ungar v Neue Beiträge zur Gesch. d. Buchdruckerkunst in B. 1795, str. 217.

[4]) Příloha s textem latinským jest pořízena dle exempláře v c. k. univ. knih. Klementinské, sign. 5 H 5 (viz Úvodu str. XIV. a poznámku 5.). Příloha druhá jest z inkunabule na Strahově, bibliograficky dosud nezaznamenané. Patří k vydáním Sorgovým nedatovaným (kol. roku 1480) a srovnává se nejvíce s výtiskem, jejž popisuje Hervieux, Les fabulistes latins I[2] na str. 393. čís. C. Má 114 listů fol., poslední prázdný.

Digitized by Google

jest vyplněn starým latinským přípiskem obsahu theologického.[1]) Na témž listě (str. 367 a 368, řád. 15.) učiněn byl nožem příčný řez, buď na opravu připomenuté chyby typografické aneb za jiným úmyslem; reprodukce rozříznutých slov[2]) tím ovšem utrpěla. Ostatně jest celé okrají dřevořezeb směrem ke švu proděravělé a mezerovité; z textu sousedního vydrobeno jest na str. 368 (vždy na konci) v řádku 16. »mi« (spolu stoliczymi), v ř. 17. »do« (do kramuow) a v ř. 18. »zdo« (ozdobnie).

II. Překlad bajek meziřádkový.

Steinhöwlova snůška fabulí a rozprávek již dávno před tím, nežli byla Šebestianem Brantem téměř o polovinu rozšířena, získala si všude, kamkoli v živém jazyku pronikla, nelíčenou přízeň a stala se pravou knihou lidovou. Do škol nehodila se svým obsahem, tam služby konal asi od r. 1473 tištěný »Esopus moralisatus cum bono commento«, obsahující veršované bajky Anonymovy (Gualtera Anglického) s meziřádkovým výkladem a namnoze též s rozvodněnou parafrasí prosaickou,[3]) a udržel se trvale na svém místě až přes první desítiletí XVI. věku. Proud humanistický odstranil potom jako jiné zastaralé učebnice i tuto knihu a poskytl za ni náhradu dvojím způsobem, jednak novou sbírkou bajek latinských,[4]) jež kolem r. 1514 poprvé byla vydána redakcí Mart. Dorpia v Lovani a v několika letech obecně se rozšířila, jednak řeckolatinským textem vlastního Aesopa, rozšiřovaným hlavně tiskárnou Jana Frobenia v Basileji.

V Čechách obě sbírky byly povědomy a poskytovaly školám vítanou příležitost ku četbě i látku ke cvičení. Názorným té věci dokladem jest výtisk sbírky Dorpiovy z r. 1517 v c. k. universitní bibliothece Klemen-

---

Fol. 1ᵇ: Obraz Ezopa s obvyklým okolím; nahoře nápis »Esopus«. Fol. 2ᵃ: »Hie hept sich an das būch vnd leben des fabel | dichters Esopi vsz kriechischer zungen in latin | gemacht. Auch etlich ander fabel als Auiani Do | ligani. Adelfonsi. vnd ettlicher schīpfredē Pogii.« — Fol. 3ᵃ: »Nun hebet sich an das leben esopi.« — Fol. 24ᵃ: »HIE. ENDET. SICH. DAS. LEBEN. ESOPI.« — Závírka (fol. 113ᵇ): »Hie hat ein ende das Register der gemeinen puncten vnd materi disses būchlins.« — Počet řádků na straně plné 42—40.

[1]) Při reprodukci přípisek byl vynechán, ježto s věcí nijak nesouvisí.

[2]) Na str. 367 v řádku 15: »dne prozsby sama do domu przigde,« a na str 368 též v ř. 15: »aby z przypraweni obiedu žadneho treskta.«

[3]) Exempláře v bibl. Klementinské jsou na př. 44 G 71; 44 G 79; 43 G 65; 6 H 139.

[4]) Stálý titul této sbírky jest: »Fabularum, que hoc libro continentur, interpretes atque authores sunt hi. Guilielmus Goudanus. Hadrianus Barlandus. Erasmus Roterodamus. Aulus Gellius. Angelus Politianus. Petrus Crinitus. Ioannes Antonius Campanus. Plinius Secundus Novocomensis. Nicolaus Gerbellius Phorcensis. Aesopi Vita ex Max. Planude excerpta et aucta.« — Ve 4°. — O vzniku jejím zevrubně pojednal Vil. Braune: Die Fabeln des Erasmus Alberus, Halle a S., 1892 (Neudrucke deutsch. Litteraturwerke des XVI. und XVII. Jahrh. č. 104., v úvodě str. XXIX a násl.).

Digitized by Google

tinské v Praze,[1]) do něhož as kol r. 1530—1540 nějaký žák vpisoval si na l. 5—9 mezi řádky latinského textu český překlad, patrně jako přípravu školní anebo úlohu domácí. Přeložil celkem 15 bajek úplně a chystal se v práci pokračovati, což dosvědčují české nápisy v záhlaví celé řady dalších čísel; avšak úmyslu pojatého nevykonal. Překlad, jak jest podán, má ovšem ráz pouhého pokusu, nehotového a nahodilého, i svědčí více o dobré vůli začátečníkově než o vynikajících schopnostech. Pokud bylo lze, dotud slovo za slovem z latiny v češtinu jest převáděno; kde však ukazovaly se větší nesnáze, tam překládány pouze jednotlivé výrazy anebo místo vůbec pomíjeno. Péro nevycvičené prozrazuje se též v odchylkách od přesné mluvy spisovné a i ve zvláštnostech piseckých; ale náhodou právě tyto známky dodávají celku zajímavosti a poměrné důležitosti, ježto spolehlivě rozmnožují příslušný materiál ze starší doby. Uvádíme z nich:

1. Za *y* vyskytuje se dialekticky *u* při slovese »býti« v těchto dokladech: »Buog bul ukrutneg« (bajka 3.). — »Rzidka bula vdiczky uprzimnost« (5.) — Gest a bula vdiczky rzediczka« (5.). — »Aby v nesstiesty przitomny buli« (15.). — Naproti tomu: »Nebidou« (12.), ač-li není to mýlka pisecká.

2. Za *y* bývá dialekticky *e*:

a) v nom. (akk.) sing.: »Tomu, kterez gemu zivot dal« (7.). — »Negsem hoden, kterez bych tebe trestal« (8.). — »Segr, kterezto uchitivssy lisska« (11.) — »Lev, kterez uczinil« (12.). — »Blazen sem byl, kterez sem mnoho sobie nadielal neprzatel« (12.). — Ossel, kterez se domnival« (13.).

b) v instr. sing.: »Krkem dlauhegm, do hrdla strczenem« (6.). — »Svem ukrutenstvim« (12.). — »Kterez se przivietivem byty domnival« (13.).

c) v gen. plur.: »Radu, kteruz vod ginech vezmess« (10.).

d) v dat. plur.: »Svarlivem messtanum« (3.). — »Sskodi tobie, kteremz ty dobrze czinil« (7.). — »Kteremz sem niekdy prospiel« (12.). — »Pomstit se, kteremz si sskodil« (12.). — Znamenitem a velikem kraluom« (14.). — »Dobrem pomahagi« (15.).

3. Za *ý* jednou *ay* (aj): »Aby psa byl, snadno se muz nagiti kay« (2). — Přehlasování v ey, eg obecné, na př.: »Rozkossneg« (1.) atd.

4. Za *é* namnoze zúžené *ý* (i, y), na př.: »Nesmislniho a rozkossniho« (1.) atd.

5. Za *o* několikrát rozšířené *uo*: »Buog (boj), buogovala, buogovniky« (3.); »buog vedly, buoge« (18.); »buohu, vod buohu, buoha« (15.).

6. Klesání jotace a tvrdnutí souhlásek, na př.: »Messtanum« (3.); »ssilneyssi« (3.); »neghodneyssy« (5.); »uzitecznegy« (5.); »ss moczneyssim« (5.); »hanegicz« (11.); »sslussne« (merito, 12.), »blazniveyssy« (12.) atd.

---

[1]) Sign. 37. H. 65. čís. 6. — Jest to vydání Lipské, jak udáno na konci: »Lipsiae in aedibus Valentini Schumann, Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo septimo«; má 36 l. ve 4°. — Srv. Braune l. c. p. XXXII. pozn. G.

Digitized by Google

7. Zvláštní a odchylné tvary (hlavně vulgarismy), na př.: »Rzetedlnau bitvau« (3.); »uprzimnost rzediczka« (5.); »kripiel zubi« (8.); »poviest ziva« (lživá, 11.); »rzevucziho zalestivie« (14.); »muzme« (13.); »gseme« (18.); »nebidau« (12.); »przilit (3.); »nepuczite-li« (5.); »zastidal se« (11.); »przibiech« (= přiběhl, 2.); »mocht« (= mohlť, 6.); »snich« (11.); »ney-prvy« (12.); »smula« (11.); »dyż« (= když, 6.); »rzedczky« (13.). Sykavky splývají: »myss (s) zabau« (3); »(s) sobie rovnem« (5); »(s) svau hanbau« (11); »(z) zahaleni« (13) »nale(z)ssi« (10; 11); sr. »hrdle« (6).

8. Ze zvláštností piseckých nejvíce bije v oči zkrácenina ꝑ, kteréž užívá se nejen za slabiku *pro*, ale také za *pra*, *pře*, *pře* a *při* beze všeho rozdílu. Způsobem tím zcela zřetelně vidíme psáno na př.: pravé, právo, pravil, práce, nespravedlivě, přátelství, nepřátel -- nepřemoženey, přemáháš, převyšuješ, překusovala — přísloví, příčinu, nepřítele, přihází se, při lapání — proti tomu, protivíš, provinil atd. Možná, že odchylku od obecné normy palaeografické zavinila neznalost, ale ještě více podobá se pravdě, že pisatel složité pravidlo si zjednodušil, ať již vlastním přemýšlením anebo cizím návodem; při čtení souvislého textu Čech jistě dobře rozeznal, co zkratka značí. Písmo jest velmi drobné, sražené a oku namáhavé.

Text překladu, na nějž mne při prohlídce starých vydání Aesopa náhoda byla přivedla, otiskl jsem již r. 1889 v časopise Kroku, zároveň s některými poznámkami[1]); v nynějším sborníku podává se celek nově v Přílohách na str. 373 a násl.

III. Sborník Prostějovský.

1. Bibliografický přehled.

A. Vydání celkové.

Nový překlad Ezopa, provedením ode všech předešlých zcela rozdílný a obsahem téměř o polovici rozšířený, vydán byl v Prostějově u Kašpara Aorga, nákladem Jana Günthera, impressora olomúckého. Jest tištěn v malé čtvercové formě a má celkem 53 archy (sig. * + A—Z + AA—ZZ + a—f) neboli 212 listů se 127 dřevoryty; od archu A listy se číslují: I—CCVII; poslední je prázdný. Na konci každého archu (od A—e) položen kustos. Hořejšek stran má živé záhlaví dle oddílů. První list [*Iª] opatřen titulem:

»EZopa Mudrce ži|wot, s Fabulemi a nebo s | Báſněmi geho. Také přidány gſau k | tomu Fabule Anyana a Adelffenſa, s | některeymi žertowneymi řečmi Pogia | Poethy. Y také ňekteré welmi vtěſſené Fabule, wybrané | z Kněh

[1]) V článku: »Některé bajky Aesopské v českém překladě ze XVI. století,« str. 140—148.

Digitized by Google

Doktora Sſebeſtyana Prantha, s pěkneymi Fi|gurami. Nynij w nowě wýtiſſtěný.«[1])

Kromě černé inicialky *E* všechny litery jsou červené. Pod titulem jest obvyklý dřevořez, představující Ezopa uprostřed, a v pravo i v levo rozličné výjevy z jeho života i bajek. Pod dřevořezem letopočet **MDLVI.** opět červený. Rub titulního listu je prázdný.

Na listě druhém až čtvrtém [*I[a]—IV[a]] čte se nejprv *Předmluva* překladatele Jana Albína, a po ní (na rubu listu čtvrtého) význačnými literami (první řádek červeně) jest vytištěn obsahový přehled první hlavní skupiny: »Prwnij ſtrana této Knihy geſt Ziwot Ezopů, s některými geho rozpráwkami, z Rżeckého yazyku, a woſtatek z Německého, do naſſeho Czeſkého přeloženey, s gineych rozpráwkami: Yakožto Aniana, Doligana, Adelfonſa, a některeee také žertowné řeči Pogia. Nynij teprwá rozſſířené, a znowu woprawenee, y přeložené.«

Jednotlivé oddíly této skupiny následují v tomto pořádku:

a) »*Ziwot Ezopa Mudrce znamenitého. Co geſt žiw gſa puoſobil, y také yaký konec wzal.*« — List I—XXX. V textu 29 dřevorytin.

b) »*Předmluwa Romula Mudrce Na Knijhy Ezopowy.*« — List XXXI[a].

α) »*Prwnij Knijha Ezopowa.*« — List XXXI[a]—XLI[a]. Text má 20 bajek a 20 dřevorytin.

β) »*Druhá Kniha chwalitebného Ezopa, tuto ſe počijná.*« — List XLI[a]—LI[a]. V textu 20 bajek a 20 dřevorytin. Závěrek: »Konec Druhé Knijhy Ezopowy.«

γ) »*Třetij Knijha Báſnij Ezopowých.*« — List LI[a]—LXII[b]. V textu 20 bajek a 20 dřevorytů. Závěrek: »Konec třetijch Kněh Ezopowých.«

δ) »*Cžtwrtá Knijha Ezopowa ſe počijná.*« — List LXII[b]—LXXII[a]. V textu 20 bajek s 20 dřevorytinami. Závěrek: »Konec Báſnij Ezopowých.«

c) »*Počijnagij ſe ſtaré Fabule, kteréž také Ezopowi připiſugj.*« — List LXXII[a]—XCI[a]. Celkem 17 čísel. V textu 17 dřevorytin. Závěrek: »Dokonáwagij ſe ſtaré Fabule.«

d) »*Počijnagij ſe nowé Fabule, ſmyſſlené od Remicya, také Ezopowi připſané. Kteréž ſe pořádně kladau, yakž w Rżeckém yazyku pſány ſtogij. Kromě prwnijch Dwau Fabulij, kteréžto prwé giž napřed położeny gſau.*« — List XCI[a]—CXVIII[a]. Celkem 145 čísel (III—CXLVII.). Bez obrázků. Závěrek: »Dokonáwagij ſe Nowe Fabule.«

e) »*Tuto ſe počijnagij Fabule Anyanowy, tak yakž w Němčině ſtogij.*« — List CXVIII[b]—CXXVII[b]. Čísel 27. Dřevorytů není. Závěrkem připojuje se oddíl další:

[1]) Viz reprodukci v našem vydání na str. 1. (titulní list).

Digitized by Google

f) »*Skonáwagij ſe Báſně Anyanowy. A počijnagij ſe Fabule ſneſené, a po mnohých mijſtech ſebrané.*« — List CXXVII^{b}—CL^{b}. Celkem 27 čísel. Bez rytin.

Ostatek knihy (od l. CLI^{a}—CCVII^{a}) zaujímá druhá hlavní skupina, uvedená tímto titulem:

»*Tuto ſe počijná Druhá ſtrana pěkných milých Báſnij, přijkladůw, a těch wěcý geſſto ſe w prawdě ſtaly. Ty od Doktora Sebeſtiana Branta, k wyvčenij dobreych Mrawuow, ſebrany a ſneſeny gſau.*« Celkem 124 čísla, neznačená. Závěrek: »Konec Knijhy této.«

Poslední strana obsahuje tiskařovo vročení:

»Wytiſſtěno w Proſtěgowě v Kaſſpara Aorga, Nákladem Jana Günthera, Impreſſora Holomúckého: A dokonáno we Cztwrtek po Narozenij Syna Božijho. Létha Tiſýcýho, Pěti Stého, Padeſátého Sedmého.« (CCVIII^{b}.)

Sborník Prostějovský patří k nejvzácnějším raritám starší české pozůstalosti knihové. Jediný, pokud známo, úplný exemplář teprve za doby nejnovější mimo vše nadání na trhu knižním se objevil a dostav se do rukou pisatelových, získán byl pro knihovnu Musea království Českého.[1]) Náležel původně piaristské kolleji v Mikulově, odkudž r. 1772 obdržel jej Mikol. Adaukt Voigt; co se později s ním dělo, nevíme, bylať kniha zapadla beze stopy, až ji šťastná náhoda opětně vynesla. Výtisky jinde připomínané byly již na konci XVIII. st. takořka záhadny. O jednom činí se zmínka u Hanslika (Geschichte und Beschreibung der Prager Universitätsbibliothek, 1851, str. 99, pozn. 2.), že r. 1782 výměnou ho nabyla bibliotheka Klementinská, avšak již Dobrovský věděl o něm toliko ze zápisu, jistoty nějaké se nedobrav.[2])

Lépe udržel se v patrnosti jiný exemplář, kteréhož r. 1812 používal Jan Frant. Tomsa, pojav z něho deset bajek do svého spisu »Grössere čechische Orthographie« (str. 32—40); byl' přešel po Tomsovi v majetek Norb. Vaňka a po smrti tohoto dostal se v knihovnu Václ. Štulce, pozdějšího probošta Vyšehradského, odkudž vyměněn byl Hankou pro České Museum.[3]) Bohužel jest právě tento výtisk (sign. 27. C. 20, dříve 56. H. 16) žalostně

[1]) Koupil jsem jej ve Vídni dne 1. října r. 1898.

[2]) Svědčí o tom jeho korrespondence s Rybayem, v níž po delší dobu (v l. 1790 až 1792) jednalo se o určení defektního výtisku jakýchsi bajek s dřevoryty (Paprockého Obory, jak vidno z popisu Rybayova) ve 4°. Dobrovský, nemoha rozřešiti záhady, soudil konečně, že to jest asi Aesop Prostějovský, a vyjádřil se o ceně památky takto: »Ihre Fabeln sind desto schätzbarer, je weniger ich ein Exemplar auftreiben kann.« (15. dub. 1792.) Jagić, Новыя пи·ма Добровскаго, Petrohrad 1897, str. 583 a 587. — Totéž patrno ze slov Krameriovy předmluvy k vydání Ezopa (1791), upravené dle instrukcí Dobrovského: »Z tohoto vydání (t. j. Prostějovského) nedostal se mi do rukou ani jediný list, a po tu chvíli není povědomo, také-li by kde který exemplář k nalezení byl.« Srv. Jagić, l. c. str. 583.

[3]) Hanka, Bibliografická správa o vydáních Ezopových Bajek v ČČM. 1848. I. str. 345.

Digitized by Google

zkomolen a všecek potrhán; schází v něm 56 listů na počátku a 11 na konci.

Nepříznivý tento stav zavinil, že všecky dřívější zprávy bibliografické, pokud se týkají sborníku Prostějovského, jsou buď neúplny aneb zhola nesprávny. Data v Jungmannově Historii liter. r. 1825 (str. 91, čís. 63) zakládají se na výpovědi Dobrovského; vydání z r. 1849 (str. 67, čís. 106) má důležitý doplněk z neznámého pramene [1]); avšak co nad to pověděno o zápise v katalogu hr. Mitrovského (sr. str. XI), nemá vůbec opory. Hanka v ČČM. 1848 I., str. 344 otiskuje toliko cizí záznamy a sám, probíraje defektní exemplář kdysi Tomsův, netroufá si knihu zařaditi k určitému roku, nýbrž nazývá ji prostě starším vydáním; k tomu podotýká, že výtisku nějakého z r. 1556—1557 hledal v Pražských knihovnách nadarmo. Christian d'Elvert (Geschichte des Bücher- und Steindruckes in Mähren, 1854, str. 27) znova popletl, co Jungmann rozlišil. Dudík (Geschichtliche Entwicklung des Buchdrucks in Mähren, 1879), neměv knihy v rukou, věc vůbec ignoroval, a kdokoliveˇk potom ještě předmětem se obíral, více méně tápal v nejistotě, [2]) až konečně objevením a prozkoumáním úplného exempláře skutečnost mohla býti konstatována. [3])

Snad se časem vyskytne ještě nějaký exemplář původního vydání, ale proto kniha nepřestane býti typografickou vzácností prvního řádu. Příčinou řídkosti tak neobyčejné byl as hned na počátku poměrně malý počet výtisků, jež v rukou čtenářů, jak aspoň u knih lidového rázu přiházívalo se pravidelně, stálým potřebováním v pravém slova smyslu se rozpadly; kromě toho tu i tam ku zmaru přispívaly snad ohledy k obsahu, jenž na některých částech urážel hrubou rozpustilostí.

B. Vydání částečná.

Sborník Prostějovský nebyl nikdy více obnoven ve své prvotní celosti, avšak částečné otisky z něho, upravené podle potřeby, objevovaly se nepřetržitě až do XIX. stol. Z částečných oněch vydání možno bezpečně zjistiti tato:

1. »Život Ezopa.« V Olomúci u Fridricha Milichtalera r. 1567 v 8°. — Výtisk dosud nezvěstný, [4]) avšak vydání jest utvrzeno zápisem

---

[1]) Totiž titul: »Život Aesopa s některými jeho rozprávkami z řeckého jazyka a ostatek z německého do našeho českého přeložený. V Prostějově u Kašp. Aorga, nákladem J. Günthera, impressora v Holom. 1557, ve 4°.« Srv. s tím ve vydání našem záhlaví na str. 7 a závěrek na str. 362.

[2]) Srv. na př. pilné pojednání Frant. Koželuhy »Knihtiskařství v Prostějově v době XVI. a XVII. století« v Progr. zemské vyšší real. školy v Prostějově r. 1900.

[3]) Učinil jsem tak v rozpravě o Janu Albínovi v Českém Museu filologickém, roč. VI., str. 173 a násl.

[4]) Titul Jungmannův jest přejat z vydání z r. 1696.

Digitized by Google

v kopiáři P kníž. arcibiskupskéko archivu v Kroměříži, v seznamě knih, kteréž r. 1567 biskup Olomúcký Vilém Prusinovský dovolil prodávati Fridr. Milichtalerovi, tiskaři v Olomouci, jakož i Fridr. Schrympfovi, Václ. Pilatovi a Janovi knihařům v Brně; na str. 83 uvádí se tam zřetelně mezi knihami v 8° skladu Milichtalerova »Zywot Ezopa LXVII°«, a na str. 106 v seznamu Pilatově rovněž »Ziwot Ezopu«.[1]) O rozsahu a způsobu tohoto vydání zcela spolehlivě poučuje patisk z r. 1613.

2. »Ezopa Kniha s fabulemi a básněmi, též staré fabule, které také Ezopovi připisují, též nové fabule, smyšlené od Remicya, také Ezopovi připsané, též fabule Amyanovy z němčiny přeloženy. V Holomaucy skrze Frydrycha Milichtalera 1579.« Ve 4°. — Exemplář defektní.

Vydání záhadné. Zpráva o něm pochází ze starého katalogu knihovny Klementinské, odkudž pro Rybaye r. 1791 ji vypsal Dobrovský.[2]) Titul nesrovnává se ani s tiskem Prostějovským ani se žádným odjinud známým. Vše ukazuje k tomu, že kniha neměla počátku ani konce, a že na místo titule byl do katalogu vepsán obsah, sestavený dle jiného vydání, snad z r. 1639. O existenci exempláře nelze pochybovati, neboť Dobrovský výslovně udává, že dlouhý čas jej byl měl u sebe.[3]) Domnívám se, že to byl kusý výtisk vydání Prostějovského (1557), a sice týž, kterého používal později Tomsa, nynější exemplář Musejní. Na hnědém koženém hřbetě jeho desk byl napsán, jak se pamatuji zcela živě, letopočet 1579, což asi zavdalo příčinu k určitému vročení.[4])

---

[1]) Přesná udání se všemi podrobnostmi poskytl mi laskavě p. Fr. Snopek, kníž. arc. archivář v Kroměříži. — Zajímavých seznamů oněch použil již Jungmann v Hist. lit. 1849 i d'Elvert (Geschichte des Bücher- u. Steindruckes 1859); nedávno vydal je proti všemu řádu bibliografickému po německu, neúplně a s chybami, beze všech vysvětlivek dr. K. Lechner v časopise Centralblatt für Bibliothekswesen XIII. (1896) str. 158—170. — Charakteristická jsou slova biskupovy výpovědi: »My Vilím ..... nacházíme, že některé dobré, křesťanské a pobožné knihy jsou, a některé bychom raději, aby tisknuté a prodávány nebyly, a místo jich jiné, které by se k pobožnosti a dobrým mravům lépe hodily a raději tištěny byly. Ale poněvadž v artykulích víry svaté křesťanské podezřelé a sektařské nejsou, šetříce toho, aby tady dotčený knihař k tak veliké škodě nepřišel, k tomu jsme povolili a tímto listem dovolujem, aby se takovy knihy prodávati, pokud by jich stávalo, svobodně mohly.« — (Z přepisu p. biblioth. Ad. Patery.)

[2]) Jagić Новыя писма, str. 583.

[3]) Jagić, l. c. str. 575: »Die Ausgabe in 4° vom Jahre 1579 oder 1570 konnte ich neulich in der Bibliothek nicht finden. Sie steht im Katalog, aber nicht im Schranke.« (10/6 1791.) — Ibid. na str. 583: »Ich hatte sie lange Zeit bei mir, diese Auflage, und nun ist sie nicht mehr zu finden.« (9/6 1791.)

[4]) Že kniha sama tištěného letopočtu neměla, vysvítá dosti zřetelně z nejistoty ve zprávě Dobrovského.

Digitized by Google

3. Další vydání, jehož titulní list v přirozené velikosti a podobě reprodukován se podává, jest vlastně pokračováním čísla 1. a zároveň jádrem i dokončením výboru nově pořízeného z předlohy Prostějovské. Vyšlo r. 1584 v Olomúci u Fridricha Milichtalera v malé osmerce a zabírá celkem 20 archů (sign. A—V) neboli 160 listů nečíslovaných se 113 dřevoryty.

Prwnij Knijha
Ezopowa/s Fabulemi a
nebo s Básněmi geho

Předmluwa Ro-
mula Moudrce/ Na Knij-
by Ezopowy.

Na konci každého archu kustos; poslední stránka prázdná. Hořejšek strany má všude živé záhlaví.

Celek obsahuje čtyři části:

a) *[Knihy Ezopovy]*. — List 1ª—68ᵇ.

α) »*Prwnij Knijha Ezopowa, s Fabulemi a nebo s Básněmi geho.*« — List 1ª—18ª. — Předmluva Romulova na rubu titule. — V textu 20 bajek a 20 dřevorytin. — Závěrek: »Konec Prwnij Knijhy Ezopowy.«

Digitized by Google

β) »*Druhá Knijha chwalitebného Ezopa, tuto ſe počijná.*« — List 18ᵇ—34ᵇ. — V textu 20 bajek a 20 dřevorytin. — Závěrek: »Konec Druhé Knijhy Ezypowy.« (sic.)

γ) *Třetij Knijha Báſnij Ezopowých.*« — List 35ᵃ—53ᵇ. — V textu 20 bajek a 20 dřevorytin. — Závěrek: »Konec Třetijch Kněh Ezopowých.«

δ) »*Čtwrtá Knijha Ezopowa ſe počijná.*« — List 53ᵇ—68ᵇ. — V textu 20 bajek a 20 dřevorytin. — Závěrek: »Konec Báſnij Ezopowých.«

Rytinami, až na titulní list, jenž byl nově přibrán, celý tento oddíl úplně se shoduje s předlohou Prostějovskou; v textu jsou jen nepatrné odchylky, větším dílem pravopisné a tvarové.

b) »*Počijnagij ſe ſtaré Fabule, kteréž také Ezopowi připiſugij.*« — List 68ᵇ—111ᵃ. — Celkem 32 čísla a 32 dřevoryty. — Závěrek: »Dokonáwagij ſe ſtaré Fabule.«

Ve skupení tomto na prvý ráz jeví se značný rozdíl, neboť jest v něm o 15 čísel fabulí a o 15 dřevorytin více nežli v prototypu. Co se týče obsahu, vysvětluje se neshoda tím, že v novém výboru k dřívějším Starým fabulím (17 čís.) připojeno bylo z jiných oddělení sborníku Prostějovského 15 dalších čísel, a sice takto:

Fab. 1.—17. = Star. Fab. č. 1—17 sborníku Prostějovského.
» 18. (Ptáčník a pták) = Fab. snes. č. 6 (vyd. našeho str. 247).
» 19. (Rybář) = Nové fab. č. 128 (str. 207).
» 20. (Člověk rozrážející obraz) = Nov. fab. č. 126 (str. 206).
» 21. (Dva psi) = Nov. fab. č. 90 (str. 193).
» 22. (Hajný a Merkur) = Nov. fab. č. 42 (str. 176).
» 23. (Labut a hus) = Nov. fab. č. 72 (str. 187).
» 24. (Kočka a myši) = Nov. fab. č. 26 (str. 170).
» 25. (Kohouti a kuroptva) = Nov. fab. č. 8 (str. 163).
» 26. (Lékař a nemocný) = Nov. fab. č. 41 (str. 175).
» 27. (Vlk a kozlátko) = Nov. fab. č. 92 (str. 195).
» 28. (Osel a lví kůže) = Fab. Anyan. č. 4 (str. 219).
» 29. (O synu a mateři) = Nov. fab. č. 46 (str. 178).
» 30. (Sedlák a synové) = Nov. fab. č. 20 (str. 168).
» 31. (Sedlák a mladý býk) = Fab. Anyan. č. 21 (str. 229).
» 32. (Páv a řeřáb) = Fab. Anyan. č. 12 (str. 224).

Hlavní příčinou tohoto rozmnožení anebo lépe řečeno přestavení byly dřevořezby, kterých nakladateli zbylo něco z dřívější doby ještě neupotřebených; k těm nyní byl vyhledán příslušný text z bajek rytinami dosud neopatřených. Jsou tedy skutečnou novotou toliko dřevořezby; 12 vyskytuje se jich tu poprvé, a 3 (čís. 28, 31 a 32) opakují se z Knih Ezopových

Digitized by Google

jsouce u bajek kn. IV. 10 (str. 120), III. 11 (str. 101) a II. 15 (str. 85). V textu není žádné podstatnější úchylky.

c) »*Počijnagij ſe nowé Fabule, ſmyſſlené od Remicya, také Ezopowi připſané. Kteréž ſe kladau, yakž w Rżeckém yazyku pſány ſtogij.*« — List 111ª—149ª. — Celkem 127 čís. bez dřevorytin. — Závěrek: »Dokonáwagij ſe Nowé Fabule.«

Proti originálu jest o 18 bajek méně, avšak z toho počtu odpadá 11 čísel, jež byla odtud přeřaděna ve Staré fabule, t. j. Nových fab. č. 8, 20, 26, 41, 42, 46, 72, 90, 92, 126 a 128; schází tedy skutečně toliko 7 bajek, t. j. Nových fab. č. 55 (Zajíci a žáby, str. 181), 111 (Osel a liška, str. 201), 132 (Mravenci a kobylka, str. 209), 135 (Lev a liška, str. 210), 142 (Vlk a řeřáb, str. 212), 145 (Člověk starý a smrt, str. 213) a 146 (Žáby, str. 213). — Text se shoduje.

d) »*Tuto ſe počijnagij Fabule Anyanowy tak, yakž w Němčině ſtogij.*« — List 149ᵇ—160ª. — Celkem 17 čísel, bez rytin.

Proti originálu o 10 čísel méně; 3 čísla byla přejata ve Staré fabule, t. j. č. 4, 12 a 21, schází tedy pouze 7 bajek, a to č. 1, 5, 11, 16, 22, 24 a 27. V textu jest úplná shoda.

Závěrek celé knihy: »Wytiſſtěno w Holomúcy, ſkrze Frydrycha Milichtalera. 1584.«

Jediný známý exemplář jest v bibliothece Musea král. Českého (sign. 27. F. 27, dříve 56. H. 17). Získán byl Václ. Hankou před r. 1848.[1])

Výboru Olomúckého bylo používáno k dalším vydáním či vlastně k otiskům, od základní úpravy nepatrně se lišícím. V té příčině jsou zjištěny:

4. Otisk Olomúcký kol r. 1600 v 8°, známý ze zbytku o 6 arších (sign. N—S, celkem 47 listů), jenž býval kdysi majetkem Dobrovského a nyní chová se v bibliothece Mus. kr. Českého (sign. 27. F. 32). Obsahuje druhou polovici Starých fabulí (od č. 16 do 32; začátek č. 16, konec č. 22 a celé č. 23 scházejí) a z Nových fabulí čís. 1—112; text i tisk z r. 1584 stránka za stránkou, slovo za slovem téměř k nepoznání všude opakován, i ve zřejmých omylech, jako na př. »policý« místo »palicý« (N 1ª); vyskytne-li se přece nějaká odchylka, bývá nepatrna (ku př.: »lotůw« proti »lotuow«; »napjſkal« proti »napijſkal«; »nenaučijce« proti »nenaučjce«; tu i tam kvantita a pod.). Dřevoryty předešlé.

5. Otisk Olomúcký z r. 1609 v 8°. Zachován zlomek o $10^1/_2$ arších (sign. Kiij—V, celkem 84 listy), označený závěrkem: »Wytiſſtěno w Holomúcy, ſkrze Jana Milchtalera 1609.« Obsahuje Staré fabule od č. 5 (začátek schází) do konce, Nové fabule a Fabule Anyanovy, s textem a dřevoryty z výboru r. 1584. Odchylky od předlohy celkem nepatrné

[1]) Viz ČČM. 1848 I., str. 348.

Digitized by Google

(v úpravě řádků, omylech, zkratkách, pravopise), ale mnohem častější než v otisku předešlém.[1]) Patříval kdysi, podle podpisu soudě, Frant. Lad. Čelakovskému; nyní jest majetkem Mus. kr. Českého (sig. 27. F. 3).

6. »Žiwot Ezopa, mudrce znamenitého. Co on žiw gſa půſobil, y také yaký konec wzal: tuto ſe pokládá. [Dřevoryt, představující Ezopa v témž způsobu, jako na titulním listě vydání Prostějovského, ale ve zmenšených rozměrech.] Wytiſſtěný w Olomaucy v Giřijka Handle. Léta 1613.«

Celkem 6 archů (sign. A—F) neboli 48 listů v malé 8°. — V textu 29 dřevorytin. — Závěrek: »Wytiſſtěno w Holomúcy v Giřijka Handle.«

Jest nepochybně obnovený výtisk vydání z r. 1567. Rytiny téhož původu jako Prostějovské; do nejmenších podrobností jim se rovnají. Také text až na drobné rozmanité úchylky ve formách shoduje se docela s úpravou Prostějovskou; větší změna předsevzata na konci, že totiž na l. 45b a 46a vynechány dvě závadné rozprávky originálu.[2])

Jediný exemplář dosud známý má knížecí bibliotheka v Roudnici. Zprávu o něm s rozborem podal jsem v ČČM. 1890 str. 42—53.

7. »Prwnj Knjha Ezopowa s Fabulemi a nebo s Básněmi geho.« — V Holomaucy 1639 v 8°. — Tiskem Mikuláše Hradeckého.[3])

Celkem 20 archů (sign. A—V) neboli 160 listů nečíslovaných, s dřevorytinami předešlými. Listy i také stránky mají větším dílem kustody. Nahoře živé záhlaví.

Exemplář defektní, bez počátku i bez konce, chová se v knihovně evangelického lycea v Prešpurce, dostav se tam r. 1803 z pozůstalosti Mich. Institorisa. Na první ráz patrno, že kniha nic jiného není, než otisk výboru Olomúckého z r. 1584. Počet listů i dřevorytin srovnává se úplně; výjimka učiněna pouze v Knih. Ezop. III., 9, kdež položen místo původního vyobrazení dřevoryt z č. 29 Starých fabulí (O synu a mateři = Sbor. Prostěj. Nov. Fab. č. 46; viz str. 178), takže se dvakrát opakuje. V tisku pozorovati novotu zavedením hrubého ł. Stilistické změny týkají se jednotlivých slov a jsou z velké části buď omyly aneb chyby; na př. Kn. Ezop. II., 12: »seděla na čelo« místo správného »sedala na čelo« (83, 10); II., 16: »hněvivého trestala« místo »hněvivě ho trestala« (86, 17); III., 3: »jednau cestau jda, druhé obtížen jsa« místo »jedno — druhé« (94, 1); III., 10: »pochlebujícímu« za »pochlebující mu« (100, 18); IV., 10: »bláznivé« místo »bázlivé« (119, 18); IV. 19: »nebohatá vrána« za »nebojatá« (125, 14);

---

[1]) Z význačných omylů klademe tuto: »přižrijti« (přezříti) $M_8{}^a$; »wrcho wyſſt« (vrchovišť) $N_4{}^b$; »nedádij« (nedadí) $O_1{}^b$; »churowý — bby — hoſpugář« (churavý — aby — hospodář) $P_7{}^b$.

[2]) Srv. našeho vydání str. 49 a 50.

[3]) Index Bohemicorum librorum prohibitorum et corrigendorum (1770) uvádí titul dosti věrně, jen s přestavením orientačního hesla: »Ezopa Prwnj Kniha s Fabulemi a nebo s Basněmi geho. W Holomaucy 1639. 8°«; zároveň se cituje zevrubně několik míst, odkudž patrno, že censor knihu měl po ruce.

Digitized by Google

ibid.: »hněvu hanby jeho« místo »haubý« (= huby; 125, 16). — Nov. Fab. č. 1: »krahulec«; č. 5: »nad zápisy« místo »nad zápasy« (163, 3); č. 17: »radče« místo »rauče« (168, 13); č. 33: »neuhlédl« za »neuhodl« (174, 22); č. 34: »uštípil« za »uštípl« (175, 5) a j.[1]) Dobrá oprava jest v Kn. Ezop. III., 1: »bolavau« místo »hlavau« (91, 13).

Jiný exemplář, též bez titulního listu, míval Kramerius a dle něho pořizoval své vydání r. 1791.[2]) Výtisk Prešpurský připomíná Rybay v dopise Dobrovskému dne 12. pros. 1794. Sám měl také fragment (Ezop. Kn. třetí, kus čtvrté a začátek Starých Fabulí), jenž jest nyní v Pešťském Národním Museu.

8.: Žiwot a Skutkowé Ezopa, Mudrce znamenitého, co on žiw gſa kratochwjlného půſobil, y také gaký konec Žiwota ſwého wzal, tuto ſe pořádně wyprawuge. Nynj opět w nowě wůbec na Swětlo wytiſſtěno a wydáno. [Dřevoryt s Ezopem jako v č. 6, ale způsob provedení jest dokonalejší.] Wytiſſtěno w Praze, v Petra Antonjna Benka, Léta 1696.«

Celkem 5 archů (sign. A—E) neboli 40 listů v malé 8°. Kustos na každé stránce. Mimo titulní list není v textu žádných dřevorytin. — Závěrek: »Wytiſſtěno w Praze, 1696.«

Toto vydání, první, pokud víme, pořízené mimo Olomúc, opírá se o text z r. 1613 (čís. 6), ale jest rozličně pozměňováno a doplňováno. Viděti to již na titule, a právě tak i další text má všelijaké odchylky. Za příklad uvádíme některé z nich, jež vyskytují se hned na začátku:

Strana a řádek našeho vydání	1556	1613	1696
7, 1.	Ezop byl hojný	též	Ezop byl hojný a dostatečný
„ 3.	ustaveno	též	vystaveno
„ 8.	chytrostí	též	zchytralostí
„ 17.	přihodilo se	též	treffilo se
8, 3.	pána svého	též	pána
„ 4.	tedy dí	též	dí
„ 26.	půjčilo	též	propůjčilo
„ 27.	u ohně	též	v kuchyni u ohně
9, 7.	vyvrhl	vyvrhli	vyvrhli
„ 22.	přijat byl	též	přijat a od něho nakrmen i napojen byl

[1]) Srv. ještě: Kn. Ezop. II., 6: »právem nalezeno bylo« (str. 78, 14 Sbor. Prost.); II., 7: »nyníčko« (79, 16); II., 9: »škudlinau« (81, 4); III., 1. »uvázše« (91, 6); IV., 7: »lepem« (116, 10); St. Fab. 9.: »na střevní dna« (141, 25); Nov. Fab čís. 8: »teskliti« (164, 16); čís. 19: »od psa ukušený« (169, 8, atd. — Číslování Nových Fabulí několikrát jest hrubě spleteno.

[2]) Index libr. prohib. (1770), Musejní exemplář (63, E, 48) p. 83: »Ex hac editione, in qua fol. primum desideratur, adornat suam d. Kramerius Pragae.« Přípisek Dobrovského. Někdejší onen výtisk Krameriův nalézá se nejspíše v Petrohradě.

Digitized by Google

Strana a řádek našeho vydání	1556	1613	1696
10, 8.	jako prve	též	jako kdy prve
„ 9.	kratce, pluh	též	kratce, pole, pluh
„ 26.	neobžaloval	též	neobtěžoval
„ 27.	a tak ihned vseda na kuoň	též	a tak ihned šaffář vsedna
11, 2.	nemáhají	nemohau	nemohau
„ 7.	což chceš	též	jak se tobě kolivěk líbí
„ 25.	hodného, mně žádostivého	též	hodného a žádostivého
„ 31.	velmi velice nepřístupný	též	velmi nepřístupný
	atd.	atd.	atd.

Závadné rozprávky na konci jsou vypuštěny, tak jako ve vydání z r. 1613. Exemplář v knihovně Strahovské.

9. »Ezopowy Báſně ſpolu s geho Žiwotem. Znowa wydané od M. W. Kraméryuſa. [Rytinka: Hrbatý Ezop před Xanthem a jeho manželkou.] W Praze, 1791. w Čeſké Expedýcý v zlatého půlkola.«

Str. IV. a 260 v 8^0. — V textu 4 přílohy (každá o dvou rytinách) na str. 68, 109, 130 a 145. — Obsah:

a) »*Zpráva o předešlém šesterém vydání*«, t. j. r. 1480, 1510—1520 v Plzni (omyl, jsou bajky Cyrillovy neboli Čtverohranáč, jak již Dobrovský poznamenal), 1556, 1579, 1600, 1639.

b) *Život Ezopa*. Str. 1—66.

Hned počátek ukazuje, že základem bylo vydání Pražské z r. 1696; čtemeť tam na str. 1—3 nejen: »Ezop — byl hojný a dostatečný k učení jiných«, ale i všecky další odchylky při č. 8. uvedené, tedy: »vystaveno, zchytralostí, trefilo se, pána, dí, propůjčilo, v kuchyni u ohně«; na str. 26 ř. 10 sh.: »laje, vztéká se a pryč běží« (1556, 1613: »laje, plundruje, vztéká se, třeští se a pryč běží«); ibid. ř. 12 sh.: »pes — ocasem vrtí a obskakuje okolo tebe po zemi« (1556, 1613: »vrtí ocasem a obskakuje okolo tebe po zemi a umílí se k tobě«) atd. Proměn ve formách je poměrně málo, ježto z předlohy samé zbytky starožitnější větším dílem již byly vymizely; tu i tam volen výraz mluvy obecné, ku př.: »také-li si se mne neoslejchal« (str. 2 ř. 3 zd.; předloha: »vostejchal«), »vrž ji do ohně« (32, ř. 6 zd.; též 1696); »tříšek« (32, ř. 6 zd.; předloha: »tříštěk«); »ohlídal se, uhlídal« (30, ř. 5—6 zd.; ale »ohlédnou se« na str. 34 dvakrát) a j. Opravy bývají zdařilé, na př.: »okusil« (2, ř. 5—6 sh.) za »koštoval« (ale na str. 21, ř. 4 zd.: k koštování; 23, 5 zd.: koštuješ a j.); »naválela« (32, 13 sh.) za »neválela« (1613, 1696) a j. Neobvyklý výraz »uškrnul se« ponechán jednou bez proměny (8, 9 zd.), ale podruhé nevhodně přetvořen v »ustrnuv se« (33, 4 zd.); »komňata« staršího textu dlouží se: »krom komňáty« (13, 1 zd.), »do komňáty« (25, 11 sh.) atd. Obsah jest přiměřeně censurován.

c) »*Ezopovy Básně.*« Str. 67.—137.

Úprava dle vydání z r. 1639 (1584). Kniha I., II., IV. mají po 20 bajkách, III. jen 19, poněvadž vynecháno č. 8, kdež předloha má pouze

Digitized by Google

obrázek a vysvětlení, proč »báseň« opominuta. Pronikavějších změn obsahových není; toliko mravní poučky, jež tu slovou »vyznamenání«, sestavují se volněji a kladou se všude na konec bajky; na př. str. 72 (I., 7): »Což v člověku od přirození leží, toho se on velmi těžce zbaví. Zlé větším dílem sobě podobné plodí« (promythion a epimythion sloučeno a valně zkráceno; viz naš. vyd. str. 60); str. 124 (IV., 3): »Kdož dvojího jazyka jsou, žádné odměny nemají k očekávání« (1584: »Ta fabule trestce lidi dvojího jazyka«) atd. Naproti tomu neobvyklejší výrazy a vazby často se nahrazují známějšími; ku př. I., 4 (str. 69): »jemu jest povoleno« (1584: »puštěno«); tamže: »třími svědky« (1584: »třmi«); I., 8 (72): »jaká to nevděčnost!« (1584: »o větší nevděčnosti«); I., 12 (75): »přiběhl spěšně klíčník a u dveří se chrastil« (1584: »během — a rumploval se«); tamže, str. 76, 3 sh.: »pasti nastrahují a lečí« (1584: »nastrahovati a léceti budou«); II., 17 (99, 3 sh.): »vytahuješ a suješ« (1584: »sseš«); tamže: »z zlatých a stříbrných nádob« (1584: »z zlatnic a stříbrnic«); III., 3 (105): »výborný kůň« (1584: »frýz«); III., 6 (108, 4 zd.): »nevěrou zapácháš« (1584: »prosmrdáš«); III., 8 (110): »dobré kázně a čistá žena jest« (1584, III., 9: »kázaná a čistá jest«); IV., 16 (135): »nyní ssednu dolů« (1584: »zsednu ale dolů«); II., 3 (87): »pes znamenaje úmysl jeho, takto k zlodějovi promluvil« (1584: »I slyšeti, že by ten pes měl k tomu zlodějovi promluviti«); III., 10 (113): »třeba by i toho odleželo« (1584, III., 11: »že toho má odležeti«). Někdy se řčení ponechává beze změny, jako na př. IV., 9 (130): »jakž koně (1584: kuoň) vybosti mohl«; IV., 15 (134): »poď se mnou na plano« a j.; zřídka se vykládá, na př. IV., 12, str. 132, 7 zd.: »bílil (stavěl) se, jakoby nemocen byl«.[1]) Něco též polepšováno, na př.: I., 9 (72): »mající se oštěniti« (1584: »položiti«); II., 1, (85, 10 zd.); »vřeštěly a kuknaly« (starší vydání všecka: »kukaly«); II., 6 (90, 11 sh.): »právem nalezeno« (1584: »narozeno«). Chybné konjektury z vyd. 1639 jsou na př.: II., 16 (98): »hněvivého trestala« (1584: »hněvivě ho . . .«); III., 10 (112): »pochlebujícímu« (1584: »pochlebující mu«); IV., 10 (131): »mdlé, sprostné a bláznivé« (1584: »bázlivé«); IV., 19 (136): »chlipná a nebohatá vrána« (1584: »nebojatá«) a j.

d) »*Staré Básně, kteréž také Ezopovi připisují.*« Str. 137—185.

Počet fabulí jest jako ve vydání z r. 1584, celkem 32, ale z nich 5 nesrovnává se s předlohou. Vynechána byla totiž čísla 14 (O vlku a lišce), 15 (O psu, vlku a skopci), 29 (O synu a mateři), všechna tři nejspíše z příčin censurních, 30 (O sedláku a jeho synech), 31 (O sedláku a mladém býku), a náhrada za ně poskytnuta výborem z Aviana, čímž vzájemný poměr změnil se takto:

č. 1—13 = St. Fab. č. 1—13 vyd. z r. 1584 (1639)
č. 14—26 = „ „ č. 16—28 „ „ 1584 (1639)
č. 27 (Žába jakožto lékař a liška) = Fab. Anyan. 1556 č. 5

[1]) Ve všech těchto případech změny pocházejí od Krameria; text z r. 1639 má totéž čtení jako vyd. z r. 1584.

Digitized by Google

č. 28 (Sedlka a vlk) = Fab. Anyan. 1556 č. 1
č. 29 (Opice a její dítě) = „ „ 1556 č. 11
č. 30 (Opice a dvě opičátka = „ „ 1556 č. 25 = 1584 č. 17
č. 31 (Vlk a kozlátko) = „ „ 1556 č. 27
č. 32 (Páv a řeřáb) = St. Fab. č. 32 vyd. z r. 1584 (1639).

Přehled ukazuje, že č. 27, 28, 29 a 31 ve výboru z r. 1584 (1639) vůbec není, a že tedy pocházejí odjinud. Pramenem jich asi najisto byl Tomsův kusý výtisk, pokládaný za vydání z r. 1579.

Změny v textu předsevzaté bývají podobné jako v oddíle předcházejícím; někdy úprava dosti se liší.[1])

e) »*Nové Básně od Remicia smyšlené, také Ezopovi připsané. Kteréž se kladau, jakž v Řeckém jazyku psané stojí.*« — Str. 186—244. — Bajek 127, jako ve vyd. z r. 1584; vynecháno jest pouze č. 66 (Hlemýžď) a nahrazeno číslem 30 (Sedlák a synové jeho) ze Starých Fabulí. Přehled:

č. 1—42 = č. 1—42 vyd. z r. 1584 (1639)
č. 43 (Sedlák a synové jeho) = č. 30 Starých Fabulí
č. 44—66 = č. 43—65 vyd. z r. 1584
č. 67—127 = č. 67—127 vyd. z r. 1584.

Odchylky formální vyskytují se hlavně v poučeních, kde předloha mívá infinitivné vazby, ku př. č. 30, str. 200: »Nikdy se nelekej, prvé než vidíš, čeho se bojíš« — proti staršímu textu: »Báseň znamená nikdá se nelekati prve než . . .« (naš. vyd. str. 173, 26); 32, 201: »Mnozí pracují a jiní práce jejich často užívají a z ní zisk mají« : »Báseň znamená jedny pracovati a jiné práce jejich často užívati a z ní zisk míti (174, 15)«; podobně 52, 210 (183, 14); 54, 210 (184, 5); 68, 217 (189, 14); 73, 219 (191, 7); 83, 225 (196, 15); 102, 233 (203, 4): 107, 235 (204, 18) a j. Tvary přechodníku minulého kmenů zavřených v mužském rodě čís. jedn. (na př.: »člověk jeden táhši« a pod.) obyčejně se normalisují: »táhv« 189, 4 zd.), »stáhv« (213, 4 sh.), »roztáhv« (235, 7 zd.), »zdvihv« (204, 2 sh.), »podvihv« (224, 12 sh.), »upadv« (209, 6 zd.; 230, 1 sh.; 236, 10 sh.); »vzdechv« (210, 2 sh.; »dostřáhv« (213, 2 sh.); »nalezv»« (213, 9 sh.); »vylezv« (223, 2 zd.); »vlezv« (239, 2 zd.); »poklesv« (231, 1 zd.); »přemohv« (244, 11 sh.) a j. Z podlých tvarů vloudily se na př. do č. 82, str. 224 (na konci): »za nic nestojejí« a do č. 85, str. 225 (na konci): »dobře činějí« atd. — Text 1639 = 1584. Změny jsou od Krameria.

[1]) Příkladem budiž počátek č. 10: »Vlk nadutý. — Jednoho dne ráno, když se rozednívalo, vlk leže na svém loži, byl velmi veselé mysli; i dí sám k sobě: Dnes zajisté svadebními pokrmy nasycen budu, neboť toho dobré mám znamení. A vstana vyšel, aby sobě pohledal pokrmu. I maní nalezl pecen sádla atd.« S tím srv. vydání našeho str. 143.

Digitized by Google

f) »*Básně Anyanovy, tak jakž v němčině stojí.*« — Str. 244—259.

Celkem 15 čísel, dle vyd. z r. 1584 (1639). Vypuštěny dvě bajky, 7 (Lev, býk a kozel) a 17 (Opice a dvě opičátka), ona snad proto, že Index v ní poučku naznačoval jako závadnou, a tato tím, že jí bylo jinde místo vykázáno, totiž na str. 183 mezi Starými Fabulemi v č. 30.

10. Život a skutkové Ezopa, mudrce znamenitého, co on živ jsa, kratochvílného působil, a také jaký konec života svého vzal, tuto se pořádně vypravuje. Nyní opět v nově pro obveselení mysle vůbec na světlo vydané. — Vytištěné v Litomyšli.« — Bez roku. Str. 78 v 8°.

Chatrný otisk (mezi 1830—1840) předlohy buď téže, kterou měl Kramerius, aneb jí velmi blízké. Kramerius nebyl přímým pramenem, jak dokazují některé shody se starším vydáním právě tam, kde text Krameriův pozměněn; na př.: »koštoval« (Kr.: okusil); »nalezši pivnici otevřenou« (Kr.: nalezv); »saky, plachty i koše« (Kr.: pytle, plachty . . .); naproti tomu opět nejen při vulgárním »oslejchal« (str. 4), ale i při »uškrnul« (10) a »ustrnul« (38) jest shoda s Krameriem a neshoda s dřívějškem. Avšak celkem otisk valně znešvařen je tvary podlými, chybami z neporozumění a jinými nemotorami, jako na př.: »ode mně, mít důmění, byjste, na lůže klad« (str. 20); »žaludek vytrhl« (str. 5, za »vyvrhl«); »zlostný« (7, za »zlotrovaný«); »po straně mluviti« (7—8, za »prostranně«); »když ho potkati mám« (9, za »když se potkávati [= potýkati] mají«); »z neřesti cesty« (9, za »neřest z cesty«); »ten jistý Nuspot on obcoval« (59, za »ten jistý Enus potom obcoval«); »nedosahovala nebe na země« (60, za »nedosahovala nebe ani země«) atd.

S vydáním vlastního textu Života Ezopova toliko částečně souvisí parafrase, určená pro čtenářstvo nejširších vrstev:

11. »Život, skutky a řeči netvorného Ezopa, jenž byl mudřec znamenitý a básníř rozhlášený, co vše kratochvílného vyvozoval. Znovu vzdělal Vác. R. Kramerius. S mnohými vyobrazeními. V Skalici. Písmem Frant. Škarnicla Synův.« — Str. 112 v 8°.

Obsah a postup děje ve vypravování sice ponechán, ale forma slovní, až na jednotlivé výrazy a kratší věty, změněna.[1]) Spojitost drží se pouze dřevoryty, a to z původních deskových špalíčků Prostějovských, zachovaných dědictvím v tiskárně Škarniclově v Uh. Skalici a k reprodukci potřebovaných až do nedávna.[2]) Jest jich obsaženo v knížce 35, Ezopovských 28 a cizích 7.

---

[1]) Snaha popularisační nezřídka zabíhá v zámezí; Ezop na př., přinášeje výslužku z hostiny, volá na psíka: »Pojď sem, Cikáne!«

[2]) Poslední vydání, o němž máme vědomost, pochází z r. 1879. Některé ze starožitných oněch štočků tiskařských získalo ve svůj majetek České Museum.

Digitized by Google

C. Výňatky a ukázky.

Příkladů na poučenou, založených na obsahu bajek Ezopových, roztroušeno jest nemálo v památkách starší produkce literární,[1]) avšak výňatků, kteréž by i slovně hlásily se k svému původu, nalézá se jen pořídku. Dvě ukázky toho způsobu podává pilný kompilátor Václ. Dobřenský ve Vrtkavém Štěstí (1583), a to v druhém oddělení č. VIII.: »Příběh o jistém saudci, kterýžto mezi bohatým a chudým člověkem spravedlivý nález učinil« a č. IX.: »Příběh o nespravedlivém saudci, jaké se neupřímnosti dopustil«[2]); první rozprávka jest Adelfonsova (č. IV., v našem vydání na str. 244—245) a druhá Brantova (č. 4, str. 275), obě s textem jen poněkud proměněným. Jiný příklad, jehož obsahem jest č. 5 Nových fabulí (o lišce bez ocasu), čteme ve spisku Adama Rosacia »Rathauz nový v městě Sušici« (1619), i přesvědčujeme se z něho, jak obratný řečník jádro osladiti dovedl.[3])

V době nové uveřejnili sbírku ukázek:

1. Frant. Tomsa ve spise »Grössere čechische Orthographie,[7] gemeiniglich böhmische Orthographie genannt« (1812) na str. 32—40 celkem deset bajek dle vydání Prostějovského (1556) v tomto pořádku: Z Knih Ezopových IV., 1; IV., 2; III., 17; III., 18; IV., 6; IV., 9; IV., 12; IV., 11; ze Starých fabulí č. 6 (O vlku a o kozlu) a 3 (O lišce a kohautu). Textu nepodává přesného, neboť mění netoliko pořádek slov, ale i formy; zejména infinitivné *i* všude vymítá (na př.: dojít, jíst, ukázat, mít a j.).

2. Kar. Jarom. Erben ve Výboru z literatury české, díle druhém (1868) na str. 947—972 za titulem: »Bajky Ezopovy« celkem 29 čísel, přepsaných někdy Jos. Jungmannem ze všech oddělení sborníku Prostějovského (exempl. Tomsova). Jsou to:

I. Z Knih Ezopových III., 12; III., 13; III., 14; III., 18; IV., 1; IV., 3; IV., 4; IV., 9; IV., 13; IV., 15.

II. Z Nových fabulí č. 3, 9, 30, 33, 39, 44, 50, 59, 70.

---

[1]) Ze života pospolitého čteme doklad u Wintra v Životě Církevním, str. 891: »Velimští žalovali r. 1597 na svého faráře Vlka, že místo slova božího v ledajaké rozprávky, básně a šprýmy, fabule Ezopovy se vydává, smíchy v kostele strojí.«

[2]) Ve vyd. Václ. Radim. Štěpána 1824, str. 88—92 a 93—94.

[3]) Zajímavý celek zní takto (list C_8, str. 19): »I na rathauzích bývá taková radda, jako někdy liška dala jiným liškám; upadši jednau do osidla aneb do nějaké nástrahy, přišla o vocas, a jda odtud, velmi se za to styděla, že ocasu nemá, tak že se jí zdálo, že by raději na tom světě živa nebyla, an chodila, co by jí z nosu kapalo: a mezi tím starostlivě myslila, kdyby mohla nějak jiné lišky k tomu namluvit, aby se vocasův zbavily, a tak aby ona tau obecní hanbau všech jiných hanbu také svau přikryla. I svolavši všecky, radila jim, aby sobě vocasy zutínati daly, mluvě tak, že by to netoliko neslušný aud byl, ale zbyteční a nepotřebné břímě jim přidané. Porozuměvši tomu jedna z nich, a hledě na ni jaks kozmicí [kosmicí] po straně, bude jí říci: Ba hle, hle, ač by se tobě, chudino, ta radda hodila, však proto nás na to nenavedeš, abychom se ocasů zbaviti měly. Treffil pištěc na bubeníka.«

Digitized by Google

III. Z Fabulí Avianových č. 15, 18, 26, 27.
IV. Z Fabulí snesených (Adelfonsových a Pogiových) č. 2, 9, 24.
V. Z Brantových rozprávek č. 4, 56, 73.

Ani tyto ukázky nejsou zcela přesné, majíce odchylky zejména ve tvarech, na př. III., 12 (str. 948): »znamenav a vida« (1556: »vidúce«); IV., 4 (952): »lahodnými a pochlebnými slovy« (1556: »lahodnejmi a pochlebnejmi«); tamže i titul nesprávný: »O pávu, bohyni řečené Juno, a o slavíčkovi« místo: »O pávu bohyně řečené Júno a o slavíčkovi«, a j.

Drobné výňatky jsou též v Anthologii (díl II.) Jos. Jirečka, v Čítance (díl III.) téhož a ve Výboru Bedř. Vil. Spiessa.

3. Jungmannův Slovník Českoněmecký podává takové množství slov a vůbec dokladů z Ezopa, jako z málokterého díla staršího. Pozornější prohlídka ukazuje, že příspěvky pocházejí s několika stran; jedna cizí snůška, označovaná »Aes.« neb »Aesop« bez udání místa, obsahovala materiál z výtisku Prostějovského (1557), v němž byly zejména rozprávky Brantovy zachovány úplně [1]); druhá, zevrubně citující, opírá se o kusý exemplář Musejní z r. 1557, a třetí spočívá na vydání Krameriově (1791). »Život Ezopův« byl vyčerpán toliko z textu Krameriova,[2]) a větším dílem i »Knihy Ezopovy«[3]); ba také v ostatních částech bývají doplňky z Krameria, lišíce se málo kdy označováním, čímž při hledání nejistota vzniká.[4]) Tu i tam vloudily se nesprávnosti, na př. u sl. »secpám«: »Vinu naň sstrčil a secpal« místo »na ženu« (str. 263, 21); při »spojímám« udán význam »spojiti, připustiti, zusammenlassen (zur Begattung)« s citátem: »spojímati osly. Aesop«; avšak text mluví »o najímání« (str. 298, 8); při »zletěti« v dokladu z Aesopa: »Nechal ho (ptáka sedlák) preč se bráti« vynecháno hlavní slovo »zletě« (247, 22); při sl. »žvanice« udán Aes. list 134 místo 184 (str. 324, 11) a j. mn.

4. Kottův Česko-německý Slovník vyčerpává dopodrobna látku lexikální jednak v díle hlavním, jednak v Příspěvcích k němu.

2. Překladatel Jan Akron Albín.

Dávnou záhadu, kdo byl as překladatel Ezopových fabulí, teprve nalezením úplného sborníku Prostějovského podařilo se rozřešiti uspokojivě. Vystupuje tam překladatel plným jménem již v nadpise předmluvy, čině tak způsobem u humanistův obvyklým: »*Jan Akron Albín* každému, kdož čísti bude, vzkazuje pozdravení« — a v dalším rozhovoru naráží mimo-

[1]) Srv. na př. slova: »ženčenec« (díl V., str. 839) a »poraz« (díl III, str. 310.) na l. CCIV[a] a CCIV[b], v exempl. Musejním scházejících (naš. vyd. str. 356, 24 a 357, 6).

[2]) Srv. na př. »šperkovný«, »žváč« (tu chybně cituje se »zlosynce« místo »zlolejce«) a j.

[3]) Sr. na př.: »talov«, »téci se«, »ulákati«, »varovati« a j.

[4]) Srv. na př. doklady při slovech »telec«, »trlenec«, »vykléceti.«

Digitized by Google

chodem sice, ale dosti zřetelně i na své osobní poměry. Když byl totiž vyložil vlastní účel a didaktickou užitečnost rozprávek neboli básní, žádá za dobrotivé shovění a přátelskou opravu, nebude-li vše, co knihou podává, zdáti se stejně zdařilé; nechť prý nedostatky neváží se těžce »mládenci, jakožto v těch věcech ve všech nebývalému, a jakožto tomu, kterýž ještě mnohého nezkusil a neví, co praviti«. Byl tedy ještě mlád, a jak dílo jeho svědčí, po humanisticku vzdělán, několika řečí (latiny, řečtiny, němčiny) znalý, literárně snaživý a o pokrok usilující; to vše pak ukazuje k povolání učitelskému, zejména pozorujeme-li též obor, z něhož právě zůstavil po sobě památku.

Tolik možno zcela spolehlivě předpokládati o spisovateli až dosud neznámém; co dále k tomu přistupuje, zakládá se na kombinacích již méně bezpečných, ale jistě oprávněných.

Jméno Albinus v současných zprávách a zápisech vyskytuje se častokrát, avšak, pokud víme, žádné se nehodí na překladatele bajek Ezopových případněji než jméno »*Jana Albína z Bělé*«, bakaláře a správce školy u sv. Štěpána na Novém Městě v Praze, jenž koncem listopadu r. 1551 na smrtelném lůžku byl učinil poslední pořízení.[1]) Bakalář onen patřil bez odporu k nejspořádanějším a nejpokročilejším svého stavu; soupis jeho pozůstalosti svědčí zřejmě o poměrném blahobytu a zároveň, což jest okolnost nad jiné důležitá, o neobyčejné zásobě prostředků vzdělavacích. Vedle objemných a nákladných děl zvláště theologických (na př. spisů Kalvinových) měl ku své potřebě několik velkých slovníků (Ambros. Calepina Lexicon, Mik. Perotta Cornu copiae, Lexicon graecum) a knih drobnějších plnou polici (»repositoř«); většinu z nich odkázal svým žákům na památku, což jest opět znakem nejen lásky ke škole, ale i ku knihám samým, aby do pravých rukou se dostaly. Důvěrným jeho přítelem byl radní písař novoměstský Vít Trajan z Chotěřiny († 1559), vynikající člen básnické družiny Jana Hodějovského z Hodějova; sotva tedy asi pochybíme, vřadíme-li též Albína do soudobé čety literární. Z jiných osob, s kterýmiž byl ve styku, jmenovitě dlužno uvésti Řehoře z Chocemic, odchovance vysokých škol italských, a Jana Samsona († 1551), učitele u sv. Václava na Zderaze, podobného milovníka knih jako byl Albín sám. Matka slula Magdalena; bratr Martin dvakrát označen »ze Soběslavě«, patrně dle obydlí.

S tímto výsledkem souhlasí dobře záznam děkanské knihy universitní, že totiž »Joannes Albinus« dosáhl hodnosti bakalářské v Praze dne 13. června 1548 [2]); naznačuje se tím počátek učitelské dráhy Albínovy, i spolu po-

---

[1]) Zápis v archivě král. hl. města Prahy č. 2207, fol. K. 34—35. — Celý testament otištěn v Českém Mus. fil. VI., str. 185—186.

[2]) V pořadí byl na třetím místě, maje před sebou Víta Theofila Bydžovského a Jakoba Kodicilla Sedlčanského; rektorem byl tehdy Řehoř z Chocemic a promotorem Jan Hortensius. Monumenta Universit. Prag. I., 2 p. 346).

Digitized by Google

tvrzuje se mladičký jeho věk, pomníme-li, že bakaláři pravidelně kolem 20. roku svého bývali promovováni.[1])

Zdánlivé obtíže působí složité příjmení »Akron Albín«; avšak víme-li, že »Albinus« čili Bělský odvozeno jest od rodiště, a že město Bělá v Boleslavště má ve svém obvodu vésku Vrchbělou,[2]) vysvětlíme si podivný název přirozeně jako překlad, zpola řecký, zpola latinský českého »Vrchbělský«.[3])

Oprávněné pochyby vznikají z úvahy, že bakalář tak mladičký v obšírnou a těžkou práci literární netoliko se zabral, ale též as ve dvou letech ji vykonal, a to způsobem skutečně záslužným. Případ takový jest bez odporu řídký, leč není nemožný ani nevysvětlitelný. Prostředky vzdělavací u Albína, jeho zájem o školu a styky důvěrné činí věc pravdě podobnou a rozbor předmětu samého námítkám odnímá přesvědčivosti. Aesop ode dávna býval vítanou pomůckou ve školách,[4]) a odtud žákům dobře utkvíval na paměti; látka z něho sloužívala často k veršům latinským, text byl vykládán a někdy též, jak viděli jsme nahoře, do živé řeči převáděn. Z té stránky tedy podnik byl usnadněn a při schopnostech náležitých, předpokládaje ovšem i zběhlost v mateřštině, mohl dosti brzo státi se skutkem.

Ostatně Albín sám obral si původně, jak ze všeho vysvítá, jen menší část za úlohu, ale ovšem takovou, že pokroková snaha jeho výborně odtud se poznává. Jal se totiž překládati z řečtiny skupinu Nových fabulí neboli vlastních bajek Ezopových, kteréž kolovaly dříve po latinsku pode jménem Rimiciovým, a později teprv, hlavně z tiskáren Basilejských (od r. 1518) také v řeckém znění obecně se rozšířily; když pak tento úkol šťastně dokonal a v práci patrně si zachutnal, přistoupil ku pokračování na základě německého svodu Steinhöwlova-Brantova, jejž měl po ruce v úpravě Adelfově v některém vydání Freiburském.

Zaměstnávaje se další touto sbírkou přirozeně počal od Života Ezopova, avšak neopomíjel, buď současně neb dodatečně, nahlédati též do textu řeckého a připojovati odtud rozličné opravy a doplňky.[5]) Nejlépe se zračí tento jeho postup na konci, kde v řeckém originále čte se bajka o orlu a hovniváli (*Ἀετὸς καὶ Κάνθαρος*), Steinhöwlem vypuštěná, poněvadž opakuje se téměř doslovně i v druhém čísle Nových fabulí. Albín srovnáváním připadnuv na mezeru, neváhal jí vyplniti svým překladem již hotovým, a tím se vysvětluje divná jinak okolnost, že uprostřed českého textu, zřejmě závislého na předloze německé, najednou shledáváme vsuvku z řečtiny (str. 50—51). Jiný případ téhož druhu vyskytá se v oddělení následujícím, v Knihách Ezopových neboli bajkách Romulových při č. I, 13 (O orlu

---

[1]) Winter, O životě na vys. školách Pražských (1899), str. 473.

[2]) Viz Jos. Kalouska Listiny a zápisy Bělské (1889), str. VI., VII.

[3]) Zmínka v poslední vůli o listu »zachovacím a vejhostním« dokazuje, že Albín pocházel z osady poddané.

[4]) Winter, Život a učení na partikulárních školách v Čechách (1901), str. 616 a násl.

[5]) Příslušná místa citují se v nynějším vydání pod čarou. Srv. též ČČM. 1890, str. 48—51.

Digitized by Google

a lišce, *Λεὼς καὶ Ἀλώπηξ*); tam sice není u Steinhöwla mezera, ale poněvadž jest obsah zcela shodný s prvním číslem Nových fabulí, pominul Albín text německý, vyňav z něho pouze úvod a naučení, a vřadil tam svůj překlad z řečtiny (str. 65). Přibráním poučného rámce Steinhöwlova bajka obdržela promythion a dvě epimythia, jedno z řečtiny a druhé z němčiny.[1])

Kam až dospěl Albín v překládání německého sborníku, dokonal-li svou práci, či nebylo-li mu dopřáno zůstaviti celek hotový, nemožno nám určitě rozhodnouti. Hlavní oporou v té otázce jest prvá polovice předmluvy, kde autor důtklivě obrací pozornost ku poučnému jádru bajek a slova neprodleně stvrzuje příklady, jež vybírá, jak slušně souditi smíme, ze svého vlastního díla. Hned první výpověď, že »málo mi to platno, vím-li o chudém člověku fabuli nebo báseň, a o hadu, kterak ho ten chudý člověk sekerau urazil, jestli že na to nepomyslím a toho sobě přivésti nebudu uměti, abych se uměl před tím vystříhati, kterýž by mi škodu učinil« (str. 3), zřejmě souvisí s 8. číslem Starých fabulí[2]) (str. 139—140), a podobně jest při celé řadě dalších odkazů. Na číslo 7 Starých fabulí dopadá narážka, jak vlk s oslem bláhově zacházel (str. 138), a na čís. 15 jiná, kterak skopec nerozumně byl se přioděl psí koží (str. 153). Z Knih Ezopových vyňaty jsou zmínky o starém lvu a chytré lišce (IV., 12); o lvu své důstojnosti vědomém (I., 11), krutou zvůli provozujícím (III., 20) a bezohledně násilném (I., 6); o mravenčí pilnosti (IV., 17); o vlku a beránku (I., 2); o vlku a řeřábu (I., 8); o vlku a zrádném pastýři (IV., 3); o lichocení oslově (I., 17); o zajících a žabách (II., 8); o lišce a hroznech (IV., 1); o koni a myslivci (IV., 9); konečně z Nových fabulí č. 59 (o hlemýždi, toužícím vyletnouti do výše), č. 122 (jistota lepší nežli naděje, o rybáři) a z Aniana č. 3 (o racích). Z ukázek vychází na jevo, že prvý díl sborníku zastoupen téměř úplně, až na Fabule snesené; poněvadž pak díl ten jest opatřen nejen úvodem, nýbrž i zvláštní předmluvou, podobá se, že právě část v něm obsaženou Albín již připravoval k vydání.

Co se týče druhé skupiny, rozprávek Brantových, nelze tam účastenství Albínova ani popírati, ani s jistotou obhajovati. K autorství ukazuje hlavní titul, jméno v předmluvě a pospolitost v téže knize; proti němu svědčí zase nápadná místy povrchnost, hrubé chyby věcné a mnoho nemotorností ve slohu. V práci Albínově nedostatky takové jen tím by se vysvětlovaly, že k nějaké konečné její úpravě vůbec nikdy nedošlo; po autorovi zbyl pouze hrubý náčrt překladu, jejž pozdější vydavatelé opraviti podle potřeby a zdokonaliti buď nemohli aneb opominuli.

Albín sám byl překladatel nadaný, jenž svůj úkol řádně pochopil a obtížností jeho lehce neváži. »Žádný neví, leč kdo pokusí, jak jest nesnadná věc z řeči do řeči dobře a vlastně i ke všemu příležitě překládati,« těmi

[1]) Viz České Mus. fil. VI., str. 181, pozn. 17.

[2]) Srv. též Kn. Ezop. II., 10, a Nov. Fab. č. 139.

Digitized by Google

slovy v předmluvě označuje jistou měrou své programní stanovisko, a názor v theorii projevený hledí také uváděti ve skutek. Nedovedl ovšem vyhnouti se omylům, nezřídka velmi podstatným, nevybředl také náležitě z obecné vady svých vrstevníků, kteří v překladech si pomáhali opisem, někdy jen povrchním a namnoze vodnatým, ale přes to neklesá pod obyčejnou úroveň, nýbrž naopak povznáší se nad ni živou jadrností, úhlednou správností a hojnou rozmanitostí. Výmluvný důkaz horlivého snažení podal zejména svým překladem z jazyka řeckého, prvním opět po dlouhé přestávce, jež od smrti Václ. Píseckého († 1511) byla nastala, toho druhu pokusem; snad věc souvisela s působením některého z čelných humanistů tehdejších, na př. Kollinovým: avšak Albín studium řečtiny spojil s češtinou, a to nade vši pochybnost jest výhradní a vlastní jeho zásluha.

K vyšetření záhady, kterak asi překlad Ezopa dostal se z Prahy na Moravu do tiskárny Prostějovské, jenom slabý zákmit označuje možnou cestičku. V poslední vůli Albínově připomíná se několikrát mistr Vít Trajan z Chotěřiny, jednak jako dědic, jednak jako vykonavatel závěti, hlavně pokud šlo o knihy a písemnosti. »Z strany pak kněh,« čteme tam doslovně, »odkazuji předkem Vítovi Trajanovi, písaři radnímu, Testamentum Novum, Pandecta a Locos communes Lossii in Evangelia . . . Item, což se jiných knih dotýče, tu moc dávám plnou Vítovi, písaři radnímu, aby Kalepin, Cornu Copiae a Lexicon graecum, a kterýchž repositoř plnej jest, aby podlé spravedlnosti a svého zdání . . . mezi žáky podlé velikosti a malosti rozdělil. — Item repositoř obojí p. Vítovi Trajanovi . . . a ty věci, kteréž sú na ty repositoři poznamenány, buď knížky a neb jiné věci, ty k vyupomínání jemu dávám, jako Prudentius a jiné věci. — Item zhola všecky tajné listy a věci p. Vítovi poraučím, aby s nimi učinil podlé vuole své.«[1]) Nalézal-li se tedy v pozůstalosti rukopis Ezopa, připadl v majetek Trajanův a odtud asi za nedlouho dopraven byl na Moravu, ježto vyskytla se příležitost k vydání se strany podnikavých knihtiskařů tamních, Kašpara Aorga v Prostějově a Jana Günthera v Olomouci.[2]) Prostředníkem při tom, jak se zdá, byl Pavel Vorličný, jinak Aquilinas, jenž od r. 1548 v Prostějově působil a několik děl Güntherovým nákladem uveřejnil; náleželtě do sboru přátel Trajanových, a mohl tudíž velice snadno míti povědomost o překladu Albínově.[3])

---

[1]) Viz České Mus. fil. VI. 184–186.

[2]) Důležitou snůšku dat o těchto mužích podává prof. Koželuha v připomenutém již článku programmu Prostějovského na str. 8—19.

[3]) Domněnka tím více podobala by se pravdě, byl-li Aquilinas, jakž o něm souhlasně se tvrdí (Jireček, Rukověť, I., 36; Koželuha l. c. str. 8), korrektorem Güntherovské tiskárny.

Digitized by Google

3. Jak se má český překlad k originálu.

A. Rozsah vnější.

R. 1501 objevil se v Basileji starý sborník Steinhöwlův rozšířen téměř o polovici původní látky, a to připojením nových 140 rozprávek, které z rozličných pramenů, zvláště pak z Poggiových Facetií byl nashromáždil Šebest. Brant. Rozmnožené toto foliové vydání mělo text jediné latinský a dělilo se ve dvě skupiny, dřevní Steinhöwlovu a novou Brantovu; každá fabule opatřena byla dřevorytem o něco menším nežli v prvotisku, ale značně dokonalejším (zejména v oddíle Brantově). Německý text, v prvé části Steinhöwlův a v druhé přeložený z originálu latinského od Jana Adelpha, vyšel poněkud později ve Štrasburce r. 1508.[1]) Podnik dlouho neprospíval patrněji; text latinský časem vůbec vymizel, a podobný osud byl by také postihl vzdělání německé, kdyby knihtiskaři ve Freiburce Brisgavském, Jean Faber a jeho nástupce Graff, v l. 1531—1534 nebyli se chopili vhodných prostředků k jeho vzkříšení. Stalo se tak změnou formátu, zřetelným drobným tiskem, obšírnými rejstříky a množstvím dřevorytin, provedených sice podle dřívějšího typu, ale v měřítku silně zmenšeném; zlevněním výroby mohla i kupní cena býti snížena, a čilým obchodem šířila se odtud kniha mnohem více než kdy před tím až do vrstev lidu obecného.

Četná tato vydání Freiburská mají vůbec titul tento: »Esopus leben vnd Fabeln : mit sampt den fabeln Aniani : Adelfonsi, vnd etlichen schimpffreden Pogii. Darzů vszzüge schöner fabeln vnnd exempeln Doctoris Sebastiani Brant, alles klärlich mit schönen figuren vnd registeren vszgestrichen.« Formát čtvercový. Pod titulem jest dřevoryt, na něm uprostřed Ezop a kolem výjevy ze života jeho, právě tak jako v inkunabulích. V rohu dole na pravo letopočet 1531 a chiffra B + K. K nejstarším, z l. 1531 až 1534, náleží výtisk c. k. universitní bibliotheky v Praze (sign. 22 G 284), bohužel kusý, neboť celá polovice s rozprávkami Adelfonsovými, Poggiovými a Brantovými bláhovým jakýmsi ztřeštěncem již dávno byla zničena. Zbytek obsahuje předmluvu s rejstříky (12 listů neznačených) a z textu Život Ezopův až do 27. bajky Anianovy (95 listů číslovaných). Podrobný rejstřík ukazuje, že vlastní text míval 185 listů, čímž jeví se značný rozdíl proti otiskům pozdějším, v nichž připadá na text pouze 175 listů.[2])

---

[1]) Bibliograficky zevrubný popis obou vydání sestavil Hervieux I.[2] p. 380 a 397. Srv. Schmidt Charl., Histoire littéraire de l'Alsace a la fin du XVe et au commencement du XVIe siècle (Paříž 1879) díl II. str. 363—364. Skupiny vydání latinského vyskytují se namnoze každá o sobě; skvostný výtisk oddílu Brantova jest v král. universitní bibliothece v Göttingách (Fab. Rom. 175), odkudž loni do Mus. kr Českého byl zapůjčen; v Praze nalézá se výtisk oddílu Steinhöwlova v kníž. bibliothece Lobkovické (sign. fol. 11386), jak jsem před desíti lety ochotou prof. Dr. Gindelyho měl příležitost se přesvědčiti. Viz též Gödeke, I.[2] p. 390 č. 24 a 441 č. 3.

[2]) Úplného exempláře téhož druhu, jako jest v knihově Klementinské, dosud nemohl jsem zjistiti. Vydání odchylná mají: Král. bibl. v Berlíně sign. Yf 9711 bez roku;

Digitized by Google

Z těchto vydání, jež, pokud víme, v textu téměř nic se neliší, bylo některé Albínovi předlohou při jeho práci. Srovnáváním obsahu vycházejí na jevo tyto shody a rozdíly, částečně již naznačené v předcházejícím výkladě:

1. Titul hlavní i vedlejší[1]) mají úpravu dle němčiny, ovšem s příslušnou proměnou.

2. Předmluva Steinhöwlova na počátku knihy nahrazena jest novou, Albínem pěkně sestavenou (vyd. naš. str. 3—4).

3. Stať úvodní: »Co básní nazývají,« drží se originálu: »Was ein fabel genant seye« (str. 5—6).

4. Rejstříky německého textu, jak věcné, podle abecedních hesel srovnané, tak obsahové překladatel vypustil.[2])

5. »Život Ezopa« (str. 7—52). Titul samostatný. Text srovnává se největším dílem s předlohou, avšak přibírají se doplňky z řečtiny.

6. »Knihy Ezopovy« (str. 53—127) shodují se ve všem, až na číslo I., 13 (Orel a liška), kdež řečtina jest základem.

7. »Staré Fabule« (str. 129—158) nemají žádné podstatnější odchylky.

8. »Nové Fabule« (str. 159—214) obsahují část úplně rozdílnou, Albínův překlad z řečtiny 145 bajek snůšky Planudovy, pořízený co do látky, postupu a počtu dle vydání Basilejských. Příslušný oddíl Steinhöwlův: »Hie . . . fahent an die new getichtet fabeln von Rimitio, Esopo auch zůgeschriben«, jest naproti tomu mnohem skrovnější a zakládá se na latině,[3]) drže v sobě těchto 17 čísel:

I. »Von dem adler, Lamb vnd rappen«
II. »Von dem adler vnd hurnüsel.« Srv. Život Ezopa, str. 50—51.
III. »Von dem fuchs vnd dem bock.«
IV. »Von der katzen vnd dem han.«
V. »Von dem fuchs vnd brumberstuden.« Srv. Nov. Fab. č. 6.
VI. »Von einem man vnd einem bild.« Srv. Nov. Fab. č. 126.

---

sign. Vk 4536 z r. 1535; sign. Vk 4514 z r. 1555; král. universitní bibl. v Göttingách z r. 1535 a 1545; c. k. dvorní knihovna ve Vídni z r. 1555 a 1594; v Praze bibl. na Strahově (sign. A. T. VIII. 12) z r. 1569. — O exemplářích v Berlíně podali mi laskavě zprávu pp. prof. Joh. Bolte a kand. prof. Arn. Novák; v Göttingách řed. biblioth. Dr. K. Dziatzko; exemplář vídeňské prohlédl p. Ferd. Menčík; výtisk na Strahově k použití mi propůjčil knihovník Dr. Isid. Zahradník. — Hervieux I. 362, má data nedostatečná.

[1]) Vyd. naš. str. 7. V němčině: »Das erst teil dis bouchs: als das leben Esopi, mit desselben etlichen Fabeln, usz kriechischer zungen insz latin, vnd ausz dem latin in vnser teutsch zung gestellet, mit andern Fabeln Aniani, Doligani, Adelfonsi vnd etlichen schimpffreden Pogii, ietzt gemeret vnd gebessert.«

[2]) *a)* »Ein register der schönen leren, so ausz disen fabeln genommen werden, nach ordnung des alphabets zesammen gesetzt.« Počíná od »Armůt« a končí slovem »Zeyt«. — *b)* »Ein ander register: anzeigent, an welchem blad man yede fabel finde.«

[3]) Závírka na l. LXXXIV^{v} (LXXX^{v}): »End der Fabeln Esopi von Rimitio vsz dem kriechischen ins latein gebracht, vnd werden von Romulo in seinen vier biechern nit begriffen.«

Digitized by Google

VII. »Von einem fischer.« [1]) Srv. Nov. Fab. č. 128.
VIII. »Von den meüsen vnd der katzen.« Srv. Nov. Fab. č. 26.
IX. »Von dem bawren vnd dem trappen.«
X. »Von dem knaben, der die schaff weidet.«
XI. »Von der ameis vnd der tauben.« Srv. Nov. Fab. č. 39.
XII. »Von der binen vnd dem got Jupiter.«
XIII. »Von eynem holtzhacker.« Srv. Nov. Fab. č. 42.
XIV. »Von dem stelenden kind vnd seiner můter.« Srv. Nov. Fab. č. 46.
XV. »Von einem mann vnd einer floch.«
XVI. »Von einem mann vnd tzweyen weibern.«
XVII. »Von einem bawman.« Srv. Nov. Fab. č. 20.

Každá z těchto bajek opatřena jest dřevorytinou; český oddíl obrázků nemá. O změně pozdější v té příčině v. str. XXV—XXVI.

9. »Fabule Anyanovy« (str. 215—232) uchylují se od Steinhöwla podstatněji jen tím, že tři z nich, totiž XVI. (»Von dem fischer vnd dem fischlin«), XXII. (»Von dem Bilgerlin vnd Satiro«) a XXIV. (»Von der gansz vnd güldin ey«) uvádějí se sice číslem v pořadí, avšak textu nemají, poněvadž, jak pokaždé připomenuto, jsou již »mezi fabulemi z řeckého jazyka přeloženými«. Odkaz táhne se k Novým fabulím, kdež vynechané ony bajky čteme v č. 122 (»Rybář a mladý sum«), 124 (»Člověk a divý muž«) a 134 (»Slepice zlatá vajce nesúcí«), co do obsahu stejné s Avianovými, ale co do formy odlišné.[2]) Němčina má dřevoryty, čeština nikoli.

10. Skupina »Fabulí snesených« (str. 233—270) zakládá se veskrz na textu německém. Některé nesrovnalosti padají hlavně na vrub překladu, tu i tam nedosti vytříbeného. Dřevoryty jsou jen v originále.

11. »Rozprávky Šeb. Branta«, vyplňující »druhou stranu knihy« (str. 271—361), jeví se proti originálu (140 fab.) ztenčeny o 17 čísel, většinou takových, jež byla z předcházejících částí čtenářům známa. Jsou to:

I. »Von vngleicher Geselschafft« (č. 25, list CXXIII[a]) = Nov. Fab. č. 10: »Uhlíř a knap.«
II. »Das Gott nichts verborgen sey« (č. 27, l. CXXIII[b]) = Nov. fab. č. 14: »Chytrák aneb šibal«, a č. 24: »Dva mládenci a řezník.« Obě bajky v němčině pospolu podány.
III. »Von einem, der ein Walfart thet, vnd gab Got die schalen« (č. 53, l. CXXXIV[b]) = Nov. fab. č. 45: »Vandrovník.«
IV. »Von eim Vogler, den ein Schlang verletzt« (č. 54, l. CXXXV[a]) = Nov. fab. č. 30: »Ptáčník, kterýž na lep lapá, a ještěrka.«
V. »Von eim Warsager, dem auch sein gut gestolen ward« (č. 55, l. CXXXV[a]) = Nov. fab. č. 38: »Hadač.«

---

[1]) Promythia odtud: »Alles das zů rechter zeit beschicht, das beschicht lõblich«, Albín použil v Předmluvě str. 4, řád. 14.

[2]) Překroucené jméno »Anianus« vyskytá se ode dávna také v textech latinských a německých.

Digitized by Google

VI. »Von einem Pferd, das nit wolt behilfflich sein einem Esel im tragen der Bürde« (č. 61, l. CXXXVIII[a]) = Nov. fab. č. 123: »Kůň a osel.«

VII. »Von einem Fuchs vnd Löwen« (č. 66, l. CXLI[a]) = Nov. fab. č. 4: »Liška a lev.«

VIII. »Von eim Feldtrummeter, der gefangen ward im krieg« (č. 70, l. CXLIII[b]) = Nov. fab. č. 140: »Trubač.«

IX. »Von eim Fuchs, der nit wolt ein Löwen heimsuchen« (č. 77, l. CXLVIII[a]) = Nov. fab. 135: »Lev a liška.«

X. »Von einem kleinen Fisch, der von einem grossen getriben vnd verfolgt wardt« (č. 89, l. CLIII) = Nov. fab. č. 28: »Thymus ryba a mořská svině.«

XI. »Von einem Fuchs vnd Marmelsteinenbilde« (č. 91, l. CLIV[a]) = Nov. fab. č. 9: »Liška.«

XII. »Von Corallen« (č. 120, l. CLXVII[a]) vůbec opominuto.

XIII. »Von dem äderigen Tritamno« (č. 121, l. CLXVII[b]) vůbec opominuto.

XIV. »Von den Rephüneren in Boetia« (č. 122, l. CLXVII[b]) vůbec opominuto.

XV. »Von der Hanen natur vnd Rephüner« (č. 123, l. CLXVIII[a] = Nov. fab. č. 8: »Kohauti a kuroptva.«

XVI. »Von einem Vogler vnd Vögeln« (č. 127, l. CLXIX[a]) = Nov. fab. č. 44: »Ptáčník a skřivánek.«

XVII. »Von des Bibers verstandt« (č. 128, l. CLXIX[b]) = Nov. fab. č. 31: »Bobr.«

Důsledně nedělo se toto vylučování, neboť jiné bajky, před tím též vypravované, opakují se nově v plném rozsahu; tak č. 12 na l. CXVII[a]: »Die schmeichler letzen vil Menschen« = č. 12 na str. 281 naš. vyd.; č. 64 na l. CXL[a]: »Von einer gemesten Hennen vnd einer Gans, die alle tag ein gulden Ey legten« = č. 60 na str. 315—316; č. 75 na l. CXLV[b]: »Von eim metzger vnd eim hertzen von eim hund genommen« = č. 66 na str. 321; č. 84 na l. CL[b]: »Von einem Fuchs vnd Leopart, vnd einem ackermann, der sein eigen ochsen tödtet« = č. 75 na str. 328; č. 86 na l. CLI[b]: »Von einem Fuchs, der sich in die sprücheren verbarg, do er von den Hunden geiagt was« = č. 77 na str. 329.

Z jiných odchylek připomínáme: V č. 61 na str. 317 překladatel shrnul vypravování německé (»Von einem Kaufmann etc.« na l. CXL[b] = Nov. fab. č. 47) v titulní záhlaví a připojil hned mravoučný výklad. — V č. 24 na str. 289 za rozprávkou o vlku, kterýž se postil, vynechán snad nedopatřením závěrek se známou anekdotou o knězi, jak proměňoval koroptve v postní jídlo. — Brantova povídka 87. na l. CLII. (»Das man die heiligen Ding nit sol zu bösen sachen brauchen«) rozdělena dosti dobře ve dvě[1]) samostatná čísla 78 a 79 na str. 330—331; věc na první pohled

[1]) Odtud vysvětluje se neshoda v součtu rozprávek proti originálu: 124 + 17 = 141.

Digitized by Google

prozrazuje se nevhodným titulem. — Od původního pořadí odbočeno v č. 56 a 57, neboť obsažené tam rozprávky Brant klade o 7 čísel později na l. CXLII^{b}—CXLIII^{b}.

Drobných nesrovnalostí v oddíle tomto zůstalo poměrně mnohem více nežli dříve, jak z poznámek při vydání jde na jevo. Zmínky obšírnější vymáhá toliko letopočet „1534«, vsutý do českého textu v č. 10 na str. 279, ř. 25: »To se stalo létha čtyřstého pátého od toho času, když Řím stavěti počali. A létha tohoto Páně 1534. od stavení Říma jest 2285 leth.« Německé texty vydavateli dostupné (1535, 1545, 1555, 1569, 1594), zavírají na l. CXVI^{b} povídku jen slovy: »Das ist geschehen in dem vierhundertsten vnd fünfften jar, nach dem die statt Rom gebawen ward.« Mýlky nějaké ve výpočtu není; vzchází tudíž otázka, na čem udání se zakládá? V minulých letech [1]) chybně spojoval jsem vročení se vznikem českého překladu; avšak to jest nemožno, poněvadž té doby ani originál ještě nebyl znám. Nezbývá tuším jiného východiště než domněnka, že letopočet onen pochází buď ze soudobého výtisku toho druhu, jako jest kusý exemplář Klementinský,[2]) anebo z nějaké glossy,[3]) k německému textu připsané, kterou překladatel nalezl a do svého vypracování pojal.

B. Podrobnosti v provedení.

Již nahoře bylo pověděno, že Albín o to pilně se snažil, by »dobře, vlastně i ke všemu příležitě« z řeči do řeči překládal. Jak se mu v tom směru dařilo, hodláme tuto vyšetřiti zevrubněji.

Humanističtí překladatelé naši hledívali mnohem více »k rozumu« své předlohy, nežli k formě její a přesnému znění; kde jim bylo něco nejasného aneb vůbec neznámého, vypomáhali si dohadem, často vykládáním a opisem, tu i tam mlčky pomíjeli závadu, a někteří konečně, obzvláště svědomití, vyznávali upřímně, že nevědí, jak by věc pořádně vyslovili po česku. Podati text obecně srozumitelný bylo jich zásadním pravidlem a k pravidlu tomu i Albín věrně se hlásil; ale ovšem populární měřítko dostalo se u něho v ruku nad jiné způsobilou, jež užívala ho nejen obratně, nýbrž i přesně a znalecky, rozvážně se střehouc ubližovati v něčem jádru své předlohy. V té příčině byl Albín mnohem blíže moderního stanoviska nežli z předchůdců jeho na př. Konáč aneb z vrstevníků Vorličný; scházelo mu jen na hlubších základech filologického vzdělání, aby zůstavil po sobě práci poměrně dokonalou.

Snahu pokrokovou v práci Albínově čtenář postřehne již na prvních větách úvodu »Co básní nazývají« (str. 5): »I věděti se má, že veršuov

[1]) Krok 1888, str. 295—296.

[2]) Místo záhadné připadá tam podle rejstříku na l. CXXII., ve vydáních ostatních všude, jak podotčeno, za l. CXVI^{b}.

[3]) Na tuto věc upozornil mne p. Arn. Novák, kand. prof.

Digitized by Google

skladatelové latinští *báseň* od slova latinského *fando* jmenují, kteréž slovo znamenává *báti* a rozprávěti nětco pod přikrytím k pravdě podobného.« Steinhöwlův německý originál: »Darumb wisze, daz die poeten den namen fabel von dem latinischen wort fando haben genommen, das ist ze tütsch reden« — suše uvádí etymologii latinskou, avšak Albín zdařile ji také napodobí; škoda jen, že vedle slova »báseň« nepoložil zároveň latinské »fabula«. Soudně připojen i výklad, ač proti německému textu má ráz pleonastický; byltť význam slova »báti« již v XVI. věku poněkud méně zřetelný, a vlastní definice bajky skutečně vyžadovala doplňku.

V díle samém, t. j. hlavně v první skupině celku neboli snůšce Steinhöwlově, rozmysl překladatelův příznivě zračí se nejen doplňky z řečtiny (viz o sobě), ale zejména i množstvím jadrných, zdařilých výrazů, obratů a úsloví. Ze zásoby sem příslušné uvádíme na př.:

Str., řád.

7, 6: To nejhorší do sebe měl, že se zajíkal a breptal — das bösest an ihm was, er hett ein vberträg zungen, darumb er sehr statzget.

10, 20: Tak-liž si se proti nám velmi zatvrdil, čili co jiného v tom jest? Však aby věděl, že se chci o to přičiniti, aby pán náš o tom zvěděl a tomu vyrozuměl — das ist dein hertigkeit vber uns; doch will ich darzu thon, das dis mein herr innen vnd wissend werden sol.

11, 23: Tak má veliká durmatá líce — also grosse backen hat er.

13, 2: Přejme mu té dobré vůle — wir wöllen im es günnen.

14, 13: Co je viděl, že se tak až do pláče rozsmál — was mag er gesehen haben, das er so innigklichen lachet.

15, 36: Toť škodí, že jsi z Nepodobovic — du bist zu vil vngestalt.

17, 7: Utěšeného sem pacholíka kaupil, že naň bude mílo pohleděti — ich hab so einen schönen knaben erkauffet, das du lustigers nie hast gesehen.

17, 20: Ale ty-lis ten militký páv — o bist du ein bavian.

22, 11: Ty vždycky bláznís a si pravá netrefa — du bist alweg vnsinnig vnd übel gesund.

25, 27: Všecko kratochvílení smyšlené — alles höfflichs tichten.

27, 29: Vida, že ten sedlák dobře papá — als er ersach, das der bawer so geitiglichen asz.

35, 8: Drž jazyk za zuby — zäm dein zungen.

40, 12: Všecko město pod májem sedělo — daruber was die gantz statt mit laub gezieret.

43, 15: Žena jest blekotná a pliskavá — alweg bereit zu rumoren.

59, 4: S mocnějším sebe netovaryš a své věci v dobré míře postavíš — nicht gesell dich zu gewalt, so behalt dein wesen auch ein gut gestalt (Kn. Ez. I., 6).

64, 2: Pro strach a starosti schnauti a vadnauti — durch forcht vnd sorgfeltigkeit verschmorren (I., 12).

Digitized by Google

Str., řád.

64, 14: Již po svém životu byla pustila — het sich ires lebens verwegen (I., 12).

74, 3: Zvuku a plesknutí jeho lekše se — von dem hal des fallens erschrocken sie (II., 1).

83, 1: Jdi a učeš sobě na vrbě, a chceš-li obilé míti, voř pole — far hin vnd scharr den anger (II., 11).

84, 10: Odpusť mi, neb' jest odplata v zájem — solt du mir verzyhn, wann der lohn ist der arbeit geleich (II., 13).

84, 17: O přeutěšený obrázku, škoda že nemáš v hlavě mozku — o wie gar ein schön gestalt von einem bild vnd hat doch kein hirn (II., 14).

87, 11: Jáť piji z zlatnic a stříbrnic — ich trinck ausz gold vnd ausz silber (II., 17).

96, 22: Vím, že nevěrau prosmrdáš, protož vandruoj cestau svau — ich waysz, das du vntreüw pflygest, darumb gee deyn strasz (III., 6).

102, 10: Nedrápaj se s kočkau — kratze dich nit mit keiner katzen (III., 12).

103, 16: Najžilovatější dřevo — zehest (III., 14).

104, 7: Medle bratře, kudy to přichází, že ty tak tlust a hladek z míry jsi? Odpověděl mu pes: To proto jest etc. — mein brůder, wie kompts, das du so feist vnd so glat bist vber deinen balg? Antwort ihm der hund: Das kompt darvon . . . (III., 15).

105, 9: Od čeho si na krku tak voholený a omykaný — warvon bist du also vmb deinen hals beschaben vnd gefrettet (III., 15).

105, 26: Břichu žádné potravy jednati nechtěly . . pro to, že by samo nechtělo dělati, než každý čas plné býti a prazdníc seděti — wolten im kein speis meer reichen, vmb das er selber nit wolt arbeiten vnd doch alzeit vol sein vnd müssig sitzen (III., 16).

105, 31: Jídla přijímati nechtělo, neb cesty zarostly, žíly zavadly, střeva se skrčila — die weg warend verschmorret vnd kundent sich vor öde nit vffgethon (III., 16).

109, 17: Potom se vopice také tázal, zda by mu z aust smrdělo? Ta odpověděla: Raději se vzeptaj, voní-li; nebo jako nějaká skořice, taková z nich vůně vychází — darnach fraget er den affen, ob im sein maul stüncke. Der antwort: Es schmecket als ein zimmetrinden (III., 20).

109, 22: Bílil se, jakoby nemocen byl — glisznet ein kranckheit (III., 20).

111, 3: S rozbížkau i s doskokem — mit klimmen vnd springen (IV., 1).

112, 23: A já viděl, tam hyn běžel — ja, er ist daher geloffen (IV., 3).

113, 16: Wocas tvůj jest províjený — dein schwantz ist gesteinet (IV., 4).

119, 4: Jakž kuoň vybosti mohl — so bald das pferd gelauffen mocht mit nöten (IV., 9).

121, 3: Často někdo domnívá se, že by ke dvoru jel aneb na posvícení — offt vermeint einer zu einem hoff geritten sein (IV., 11).

Digitized by Google

Str., řád.

132, 15: Přednína nohama v hromadu jako tleskajíc — schlug sein hend vor freuden zusammen (St. Fab. 1).

134, 6: Co ti chlapi sedláci praví — was die groben bawren sagen (St. Fab. 3).

136, 4: Zdař Bůh, sestra, zdař Bůh — ich grüsz dich, schwester, ich grüsz dich (St. Fab. 5).

137, 18: Zakradl se za něho — was heimlich hinder ihn geschlichen (St. Fab. 6).

141, 7: Pane Bože, neračiž toho dopustiti — Gott wölle nimmer kein solch vrteil geben (St. Fab. 9).

144, 17: Napoly umrlého a zabitého ho odešli, a kamž mínili, tam se předse brali — liessen ihn ligen halb todt vnd giengend ihre strasz (St. Fab. 10).

151, 2: Liška řekla k vlku: Pane kmotře — o mein herr (St. Fab. 14).

219, 23: Oblec se v svého otce kuklu — zeuch an deines vaters gewandt (An. 4).

220, 14: Vlastní chvála z hrdla smrdí — eigner lob faulet in des redenden mund (An. 5).

251, 10: Kdež to míníte, kde? — wohin stat ewer meinung? (Fab. snes. 9). atd. atd.

Ale nebylo vždy přáno Albínovi, aby na své pouti pokračoval pohodlně, bez omylu a úrazu, tu hrubšího, tu nepatrnějšího. Němčina mu nezřídka působila veliké nesnáze lexikální, a nedorozumění odtud povstalá mívala v zápětí rozličné poklesky, ba zavinila i leckterou nejapnost a zmatek v obsahu.

Rozpaky překladatelské jeví se na př. pokusem o vystižení pojmu »natürlicher meister« (filosof): »Mistr učený v umění, kteréž přísluší k lidskému přirození« (13, 30) aneb: »Jest mistrem v umění příležícím a příslušejícím ku poznání přirození« (18, 5). Slovo »taubsucht« (furor) vykládá se jednou jako »veliké nemoci morní« (52, 2) a podruhé jako »hluchá aneb padaucí nemoc« (259, 35; 40); »borste« pojato chybně jako »uher« (151, 14 a 152, 21) a dle toho překlad upraven, zajímavě, ale nesprávně; »federspil« (accipiter) mylně vyloženo slovem »kratochvíle« (266, 18); podivné jest »zubr« několikrát za »tigerthier« (225 č. XIII.; 350 č. 107).

Za chyby zrna zvláště závažného dlužno počítati:

Str., řád.

94, 8: Škaredá místa na sobě měl — het fürbasz böse *pfleg* (Kn. Ez. III., 3).

114, 8: Pautníkom a přes pole pracujícím máme dobrotiví a lítostiví býti — man sol allen bilgern vnd *landfarern* gütig vnd barmhertzig sein (IV., 5).

148, 20: Včerá sukno vneseno do pána mého sklepu — gestern ist ein *wand* gefallen an meines herren speiszkeller (lat.: excidit una paries); překladatel mínil »gewand« (St. Fab. 12).

Digitized by Google

Str., řád.

218, 7: (Žába pravila,) ač by koli tam sama ráda šla anebo se plavila, však její chuoze bylo by velmi lénivé lezení, a plavení by měla s celý den — wie wol er stete gieng, so were doch sein gang treg vnd sytlich vnnd *schieffe* wenig den gantzen tag (An. 2).

248, č. VII.: O celném a o dvořenínu — von einem zolner vnd dem *hoffroten*. — Osudným přeložením slova »hoffrot« českým »dvořenín« místo »hrbáč, hrbatý« všecek smysl zatemněn (Fab. snes. č. VII.).

Srv. ještě na str. 10, 12: Rozpomínám se na tu přívětivost, kterauž sem vždycky k hostem měl, a zvláště pak ty abych přijímal, kteříž Boží sau = ich gedenck die gütigkeit, die ich alle zeit hab gehabt zu den gesten, den Götten empfengklich sein gewesen. — 45, 26: ze všeho města řečeného Slunce = usz der stat der sonnen. — 52, 3: Tu teprv porozuměli a utichli = do wurden sie leidig (podob. 73, 12). — 58, 2—3: »luňák« nepřesně položeno dvakrát za sebou, jednou jako »weyer« (milvus) a podruhé jako »gier« (Kn. Ez. I., 4). — 78, 13: jest slušné, a od přirození to dopuštěno, aby dítě v bezpečném místě poručené, právem narozeno bylo = es ist doch zimlich vnnd von der natur erlaubt, das ein kind in einen sichern stat befolhen wird von der recht gebererin (II., 6). — 89, 11: aby ty sama jísti mohla, když by ony zlapány byly = das du gar essen möchtest, das sie benagen wurden (II., 19). — 116, 1: mohli sme tě hlavami našimi až do smrti utrkati, a třebas ještě roztrkati, a tak bychom se byli o tvau vsteklost s tebau snesli = do möchten wir dich wol gestossen haben mit vnsern köpffen vnd zerknütschet vnd getödtet, so weren wir jetzt deines wütens mit vns vertragen (IV., 6). — 151, 11; 15; 21: dobře před svítáním — na svítání — po třetí = zu früer mettenzeit — zu prime zeit — zu terz zeit (St. Fab. XIV.). — 220, 19: pes vrčel a řičel, avšak proto na žádného zubuo nevošklebil, ale vstrče vocas pod se, mlče lidi trhal = der hund grüwet, grannet, noch blecket die zäne wider niemant, sonder schlug er vngebollen seinen schwantz zwischen die bein, vnd bis die menschen frevenlichen (An. 6). — 222, 22: když z jednoho nebezpečného vandru vyklécím, abych se zlenka zase veň nepauštěl a nedával = wo ich ein fart vntrüw empfunden hab, das ich mich fürbas nicht mer darein bringen lasz (An. 8) — atd.

S nejhrubšími vadami potkáváme se ve druhé skupině celku neboli v rozprávkách Brantových, jak již nahoře o tom zmínka učiněna. Mnoho tu padá na vrub německé předlohy, která sama jsouc překladem z latiny nijak nemůže býti zvána vzorem správnosti[1]); avšak hlavní vina vězí v nedostatečné redakci českého textu. Sem počítáme především zkomoleniny ve vlastních jmenech, na př.: »Netapacia« (263, 25) = orig. Neri Paccii;

[1]) O mělkosti překladatele německého výmluvně svědčí kuriosní jméno spisovatele: »Europetotius« (list CLXIII[a], naš. vyd. str. 346, 27), utvořené z Brantova »Europae totius«; podobně: »Apuleius von Magia« (l. CLXIV[a] = 348, 8); »in Gallias« z Brantova: »ad gallinas« (l. CXV[b] = 278, 7) a j.

Digitized by Google

»v Chotomii« (276, 22) = Chaonii; »Surius« (279, 1) = Furius; »země Pienská« (290, 1) = Picenum; »Halvikar« (309, 1) = Hamilkar; »Tricemius« (311, 27) = Trinummus; »Terentianus« (317, 12; též orig.) = Terentius; »Apulegius« (321, 30), »Apulcius« (348, 8) = Apuleius; »Higmius« (326, tit.; orig. »Higinius«) = Hyginus; »Offrogenes« (334, 25) = Ofiogenes; »v zemi Lenkotrata« (336, 13; orig.: »in den landen Leucotrota«) = leucocrota, jméno zvířete; »Parandrovi, Pariandrovi, Pariandovi« (342, 11; 14; 20) = Periandrovi; »v Olruthu« (347, 3) = v Olympii atd.

Záměny neporozuměním vzniklé čteme na př.: »v Paříži« (276, 6) = zu Perus; »knížete z Leyteruov« (302, 3) = von der leitern, t. j. »della Scala«; »z Rudolffu města komorník« (309, 21) = von Rudolff Camerin begeret etc.; »při hře k chvále bohyně Circes« (338, 19; 26) = in den spilen Circenses genant a j. Též citáty, vůbec primitivní, někdy matou se; na př.: »Cicero praví: Snové atd.« (308, 33) na místě; »Tibullus«; omyl vznikl vinou originálu, kdež čteme: »als Tullius sagt« (l. CXXXVI[a]); »jako u Homera Dares a Entellus« (299, 7) místo u Vergilia a j.[1])

Nesprávné pochopení ruší nejednou logickou spojitost, na př. v č. 8 na str. 278, 5: »Livia tu slepici preč *pustila*, tu pak ratolest vsaditi dala. I rozmáhalo se to obé náramně, tak že množství kuřátek *do Franské země dovezli*« = liesz die henn *ziehen* (alere) vnd den ast pflantzen. Alle beid namen so vast zu, das die menge der jungen hünlin in Gallias gefürt wurden (v lat. textu Brantově: ut pullorum copia ad gallinas duceret, t. j. dle smyslu: že množství kuřátek s kvočnami chodilo); vadu předlohy český překladatel novým nedorozuměním stupňoval. — Tamže, ř. 14: »Potom . . . udatnému tomu pokolení a chvalitebnému i statečnému konec učiněn jest« = nach dem volgte . . . des *bresthafften* geschlechts ein vndergang; tedy pravý opak. — 291, 17: »když již *po kolena* do vody vpuštěna byla« = do sy jetz im wasser *bisz an das kinn* stund. — 323, 32: »zapověděl Gonellovi, ačkoli naň laskav byl, pro jeho *mstivé obyčeje* zemi svú« = der fürst verbot Gonella sein land, wie wol er im fast lieb vnd genem was *vmb seiner ebentheur willen*. — 335, 20: »Obyčeje jejich hlasem vyhlašují a *volání jim říkají*« = der sitten lautet stimlich oder heist vocamen (co jest míněno, vysvětluje teprve latinský text: Anthropophagi, quorum morem vocamen sonat. — 351, 6: »Toliko jest trupel k vymenu podobný« = es ist allein ein grober wust vnd *eiter* (lat. text: tantum rudis sanies) atd. Jak velice tento nedostatek bývá na škodu zajímavosti anebo vtipu v obsahu, viděti na př. z č. 15 na str. 283; z č. 73 na str. 327; z č. 80 na str. 331 a j. Několikrát prozrazuje se nedokončený překlad i větami nesouvislými, zejména na str. 319, 20; 333, 19; 339, 17.

[1]) Na str. 333, 23 překladatel slovy: »K tomu přidává sv. Augustin« náhodou vyhnul se chybě orig., kdež praví se: »S. Augustin in dem fünfften buch von der statt Gottes«; výrok jest v knize XVIII.

Digitized by Google

C. Nové Fabule.

Řecký text vlastních bajek Aisopovských koloval z počátku ve vydáních Bona Accursia z Pisy (po r. 1480) a později hlavně Alda Manutia (v Benátkách 1505); v onom byl částečný a v tomto úplný latinský překlad připojen.[1]) Z Aldovy recense vzešlo a za krátký čas na všech stranách vrchu dosáhlo vydání Jana Frobenia v Basileji r. 1518; bylo také dvojjazyčné, přinášejíc vedle řečtiny i překlad latinský, a opakovalo se v této formě mnohokrát.[2]) Text pouze řecký, pospolu s Babriem, Hesiodem, Theognidem a jinými drobnými přídavky Frobenius otiskl r. 1521 za titulem: »Scriptores aliquot gnomici iis, qui Graecarum literarum candidati sunt, utilissimi . . .«[3]), a toto právě vydání dlužno pokládati za Albínovu předlohu při Nových Fabulích.

V rozsahu a postupu originál s překladem všude se srovnávají, až na počet fabulí, kterých má původní text 149 a překlad jen 145. O dvou (č. 1. 2.) stala se již zmínka, že se nalézají v knize na jiném místě (v Živ. Ezop. str. 50—51 a v Kn. Ezop. I, 13 str. 65); další dvě, t. j. *Ἀλώπηξ καὶ τράγος* (č. 4.) a *Αἴλουρος καὶ ἀλεκτρύων* (č. 6.), vynechány jsou vůbec z příčiny neznámé.[4]) V pořádku jest nepatrná odchylka na konci, že totiž bajka »*Ἄρνὸς καὶ λύκος*« v originále jest předposlední a v překladě o dvě čísla dříve (144.).

Hledíme-li ku podrobnostem, jeví se nám tytéž stránky chvalné i nedokonalé, jak jsme je vyznačili nahoře. Vidíme přede vším, že stručnost originálu a jeho výrazná úsečnost působí náramné obtíže, příčíc se obvyklé širokosti a hovořivosti; překladatel stojí tu jaksi na středokratech, neboť přičiňuje se dle možnosti, by trval při původní osnově, na př. v četných

---

[1]) Bibliografické zprávy podává Furia, Fabulae Aesopicae (1810) p. LXXXVI-XCIV. Viz též: Keidel, Aesopic Fable Liter. str. 13 č. 37. — Vzácným výtiskem Accursiova vydání z pozůstalosti Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic honosí se knížecí bibliotheka Lobkovická v Roudnici (sign. II. B. d. 4). Celek (167 listů ve 4°) obsahuje tři části: I. Přípis Accursiův »Johanni Francisco Turriano«, »*Αἰσώπου βίος τοῦ μυθοποιοῦ Μαξίμῳ τῷ Πλανούδῃ συγγραφείς*« a »*Αἰσώπου μῦθοι*« (147, poslední: *Λύκος καὶ γέρανος*), dohromady 70 listů. — II. »Vita Aesopi«, »Fabulae« (100, poslední: De viro et uxoribus) a »Totius operis anacephaleosis«, dohrom. 59 l. — III. Přípis Accursiův »Turriano« a 61 bajek, v levo text řecký a v pravo latinský; dohrom. 38 l. Na konci: »Bonus Accursius Pisanus impressit: qui non doctorum hominum, sed rudium ac puerorum gratia hunc laborem suscepit.« Tištěno v Miláně po r. 1480. — Na knihu mne upozornil r. 1888 p. Max. Dvořák, kníž. archivář a biblioth. v Roudnici.

[2]) »Aesopi Phrygis vita et fabellae cum latina interpretatione . . . Basileae apud Jo. Frobenium, Mense Januario An. 1518.« — Str. 262 ve 4°. V levo řečtina, v pravo latina. Exemplář v knih. Klementinské (sign. 5. G. 12). Viz Furia l. c. p. CI—CII.

[3]) Str. 343 ve 4°. Na konci: »*Ἐτυπώθη ἐν διασημοτάτῃ τῶν Ῥαυρακῶν Βασιλείᾳ παρὰ Ἰοάννῃ τῷ Φρωβενίῳ, μηνὶ Θαργηλιῶνι, ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ εἰκοστῷ πρώτῳ.*« V knih. Klement. sign. 5. J. 10.

[4]) Snad rukopis byl poškozen, že nemohlo se ho upotřebiti; jinak byla by mezera sotva zůstala bez označení aneb odkazu.

Digitized by Google

vazbách participijních, avšak ohled na čtenáře a ustálený zvyk přečasto nutí k odbočkám. Někdy bývá uvolnění takové skutečně zdařilé, jsouc nejen duchem mateřštiny, ale i podstatou věci téměř veleno; jindy není sice nutné, avšak usmiřuje nás svou výrazností aneb aspoň názorem; nezřídka ovšem jest i závadou, jež působí toliko stín a ujmu zásluze. Věc doložíme několika ukázkami.

Oslovení ve vzájemném hovoru »ὦ οὗτος, ὦ αὕτη« (o ty tu) Albín vystihuje opisem, jenž k okolnostem vždy výborně připadá, na př. »milá brachu« 162, 10, »milá bratr« 162, 18 a 171, 8 (zde = ὦ πίθηκε); »o můj bratře« 176, 1; »příteli« 166, 2; 170, 15; »o příteli« 169, 8; »medle, příteli« 165, 7; 182, 18; »mnedle, příteli« 190, 3; »tovaryši« 172, 18; 196, 22; »tovaryško« 167, 3; »medle, prosím tebe« 204, 7; »kozlíčku« 211, 3.[1]) Podobné obraty jsou: »Nešťastný já čižebník« = δύστηνος ἐγώ 172, 5; »mé dítě« = ὦ τέκνον 180, 1; »mé děťátko« 210, 22; »o zlořečené ovce« = ὦ κάκιστα ζῶα 204, 23 a j.

S tím souvisí některé výrazy a obraty, jež vyplývají takořka ze živého účastenství s dějem vypravovaným, na př.: 163, 11: »Velice sobě stýskala«; 166, 7: »velmi sobě stejskali« = σφόδρα ἠθύμει, ἠθύμουν. — 164, 3: »O přeutěšená hlavo, škoda, že mozku nemáš« = ὦ οἵα κεφαλή, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. — 165, 14: »Kde by je pak vzal, když by k zdraví přišel?« = καὶ ποῦ σοι ταῦτα, ἦν ὑγιαίνῃς; — 166, 9: »Ryba, vystřelivši se z vody, do lodí jim vskočila« = θύννος εἰς τὸ πλοῖον αὐτῶν εἰσήλατο. — 170, 2: »Tázal se marynáře, který konec prve potone? A když on řekl, že přední, ten, jako by mu odlehlo, řekl: Polovice mi tak těžko nebude« = τὸν κυβερνήτην ἤρετο, πότερον τῶν μερῶν τοῦ πλοίου πρότερον μέλλει καταβαπτίζεσθαι; τοῦ δὲ τὴν πρῴραν εἰπόντος· ἀλλ' ἔμοιγε οὐκ ἔστι λυπηρόν (vsuvkou »jako by mu odlehlo« překladatel znázorňuje větní význam částice »ἀλλά«). — 175, 2: »Počal se zmítati a tonauti« = ἀπεπνίγετο. — 179, 20: »Tovaryšky milé, ale přestaneme-li se někdy vaditi?« = παυσώμεθα, ὦ φίλαι, ποτὲ μαχόμεναι. — 180, 22: »Odpověděl tetřev, že i to má svůj rozum« = ἔφη· οὐκ ἀλόγως τοῦτο ποιῶ. — 198, 11: »Když ještě toho nadělaného lékařství mnoho bylo zuostalo, vzav i s moždířem jemu je vlil« = ἐπεὶ δὲ πολὺ κατελέλειπτο φάρμακον, ὅλην λαβὼν τὴν θυείαν ἐνέχεεν αὐτῷ. — 209, 18: »Kterakž jiné uzdravuješ, a sám kulhavý jsa ledva lezeš?« = πῶς ἄλλους ἰώμενος σαυτὸν χωλὸν ὄντα οὐκ ἰάσω; — 212, 20: »A což ještě dosti záplaty nemáš?« = ἀρκεῖ σοι μισθὸς τοῦτο καὶ μόνον. — Srv. také: 166, 6 »mordujíce se nic nepolapili« (ταλαιπωρήσαντες); 167, 8 »umordovav se« (ἀπειρηκώς); 174, 11 »umordovaní« (ἀπαυδήσαντες); 203, 17 »voziti se po někom« (ἐπιβαίνειν); 211, 5 »dobře hlavatější« (ἀμείνων); 211, 6 »skákal a heršoval sobě« (ἀνεσκίρτησε) atd.

[1]) V té příčině i nejnovější překladatel bajek Aisopovských, Frant. Lepař, vedl si podobně; viz úvodu jeho str. 72.

Digitized by Google

Přirozený výklad pozorujeme na př. ve větách:

161, 4: »Že musí, chce-li břicho své nasytiti, větší ptáky sobě honiti« = *δεῖν αὐτὸν τροφῆς προσδεόμενον ἐπὶ τὰ μείζονα τῶν ὄρνεων τραπέσθαι.* — 162, 17: »Tys mne mnohem více i hůře urazil« = *σὺ χεῖρόν με διέθηκας.* — 164, 5: »Majíce zrost a krásu na těle« = *μεγαλοπρεπεῖς τῷ σώματι.* — 165, 14: »A což ty mníš, kdybych já se zhojil a zas povstal, že toho Buoh ode mne žádati bude?« = *οἴει γὰρ ἀναστῆναί με ἐντεῦθεν, ἵν' οἱ θεοὶ ταῦτά με ἀπαιτήσωσιν.* — 166, 6: »Rybáři vyšedše, aby ryby lovili« = *ἁλιεῖς ἐξελθόντες εἰς ἄγραν.* — 166, 15: »Na oltáři je na prach zcela spálil« = *ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁλοκαύτωσεν.* — 167, 10: »Smrt pojednau hned se tu kdes vzavši« = *τοῦ θανάτου εὐθὺς ἐπιστάντος.* — 174, 19: »Kterak by v jeho domu okna vybita byla« = *ὡς αἱ τῆς οἰκίας αὐτοῦ θυρίδες ἀναπεπταμέναι εἶεν.* — 175, 13: »Sotvá živi a zdrávi země došli« = *αὐτοὶ ἐπὶ τὴν γῆν διεσώθησαν.* — 176, 5: »Upustil nechtě sekeru do vody« = *τὸν οἰκεῖον ἀπέβαλε πέλεκυν.* — 183, 19: »Slepau ji na to oko hádajíce, střelili k ní. Laní neštěstí svého velice želela« = *τούτου στοχασάμενοί τινες αὐτῆς κατετόξευσαν· ἡ δ' ἑαυτὴν ὠλοφύρατο.* — 193, 4: »Zasmáv se tomu, tázal se, co by chtěl za obraz bohyně Junonis? A on mu jej ještě více procenil« = *γελάσας πόσου τὸ τῆς Ἥρας ἔφη· εἰπόντος δὲ πλείονος* etc. — 194, 8: »Také-li by k otcově čeládce takovau nechuť měla« = *εἰ καὶ πρὸς πατρῴους οἰκέτας οὕτω διάκειται.* — 213, 3: »Hlasem, což mohl, kokrhaje stál« = *στὰς μεγαλοφώνως ἐβόησε* atd.

Sem náleží také rozličné doplňky a přímětky, jimiž věc blíže se charakterisuje, na př.: 165, 1: »Táhši přes pole do cizí krajiny« = *ἀποδημήσας.* — 165, 11: »Odtušen jsa již zle od lékařův« = *πρὸς τῶν ἰατρῶν ἀπεγνώσθη.* — 169, 3: »Vychovavši se a utlustši« = *πιμελὴς γενομένη*; sr. 173, 4: »když se vychová a trochu opraví« = *πολλὰ φαγὼν πιμελέστερος ἔσομαι.* — 172, 17: »Srdce volové« = *καρδίαν.* — 174, 6: »Nebohého osla muka a trápení« = *ἡ τοῦ ὄνου συμφορά.* — 174, 11: »Zbité a zranilé ležeti vidauci« = *πεπτωκότας ἰδοῦσα.* — 175, 8: »Spříznili se spolu a z té přízně umínili, že chtějí obchod kupecký provozovati« = *ἑταιρείαν ποιησάμενοι ἐμπορικὸν διέγνωσαν βίον ζῆν.* — 175, 10: »Netopýř vypůjčil sobě peněz a mezi tovaryše je dal« = *ἡ νυκτερὶς ἀργύριον δανεισαμένη καθῆκεν εἰς τὸ μέσον.* — 183, 21: »Zrazena a o hrdlo připravena« = *προδεδομένη* a j. mn.

Nezřídka vsuvky také přecházejí v široké výklady a poznámky, na př. 163. č. VII. (tit.): *κροκόδειλος* = zvíře krokodil, kožíš podobné k rysu, ale mnohem větší. — 177. č. XLIV.: *κορυδαλός* = škřivánek, někteří vykládají: kos. — 163, 2: *ὡς γεγυμνασιαρχηκότων* = že by byli páni a úředníci ustanoveni nad zápasy a nad rozličnými jinými kratochvílemi. — 165, 19: *εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ἦκεν Ἀπόλλωνα πειρᾶσαι τοῦτον βουλόμενος* = přišel do města Delfu, chtěje boha Apollina pokaušeti; k tomu bohu lidé o tajné věci se utíkali a jako za hadače ho měli. — 166, 20: *χίλια χρυσίου τάλαντα — ἀπεμπωλήθη χιλίων δραχμῶν* = tisíc centnéřů zlata,

Digitized by Google

to jest, šest set tisícův zlatých uherských — prodali ho za čtyři sta orthův, to jest, za padesát kop grošuov českých. — 186, 20: *ἡ δ' ἀπολογίας καιρὸν αἰτήσασα* = však proto ona průtahu žádala, aby se z toho vyvésti a slušně vyměřiti mohla. — 188, 17: *ἀκούσας δὲ αὐτῶν τρυζόντων ἔφη* = když pak škvaříce a škřvíce se od prudkého uhlé, jako by křičeli, jemu se zdáli, řekl. — 191, 27: *τῶν πόλεων οἱ δημαγωγοί* = služebníci panští v městech, škaryanti a biřicové. — 210, 15: *ἐκ τεκμηρίων προορώμενοι* = po jiných hádajíce a jejich neštěstím se kajíce. — Zvláště naučení bývají obyčejně rozváděna, na př. str. 162, 21; 165, 17; 167, 28; 201, 7 a j.

V obor přísloví hlásí se průpovědi: 164, 19: »Po veselí často zármutek se trefuje« = *τῇ ἡδονῇ ἀδελφή ἐστιν ἡ λύπη*. — 166, 10: »Čehož umění dáti nemůž, štěstí k tomu dopomůž« = *ἃ μὴ τέχνη παρέσχε, ταῦτα τύχη ἐδωρήσατο*. — 179, 17: »Škoda otvírá lidem rozum« = *παθήματα τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα*. — 186, 28: »Kdož jinému léčky klade, sám sobě jámu kopá« = *ὁ καθ' ἑτέρου μηχανώμενος, καθ' ἑαυτοῦ τὴν πάγην περιτρέπει* a j.

Rozmanité vazby participijné zpravidla se vystihují přesně i co do jakosti dějové; na př.: *κακῶς διακείμενος* = zle se maje (165, 11); *ἀλλήλοις ἐχθραίνοντες* = majíce k sobě nevoli (169, 22); *ἐπιπτάς* = přiletěv (161, 2); *ἑταιρείαν ποιησάμενοι* = v přátelství spolu všedše (173, 11); *παρατηρήσας* = dostřáhši se (186, 1); *λευκάνας ἑαυτόν* = přetvořivši se (197, 13); *δηχθεὶς καὶ κακῶς πάσχων* = jsa uhryzen, trápě se bolestí a zle se maje (199, 8) a pod. Naproti tomu: *στὰς κάτωθεν* = stoje dole na zemi (173, 6); *μαθὼν τὴν αἰτίαν* = rozuměje i znaje příčinu (176, 6); *ἀνύσας ὁδόν* = cestau vandruje (178, 6); *δρόμον ἀνύουσα* = daleko běževši (206, 4); *τοὺς ὀδόντας θήξας* = zubův sobě pobrušuje (212, 20) a j.

Přechodníku budoucího větším dílem správně užívá se; na př. 166, 1: »Pakli dí, živé, hned udávě chce mu mrtvého ukázati« = *βουλόμενος ἀποκτείνας προσενεγκεῖν*. — 167, 11: »Aby zdvihnauci břemeno toto na mne je vložila« = *ἵνα τὸν φόρτον τοῦτον ἄρας ἐπιθῇς μοι*. — 205, 7: »To bych nesmyslný byl, kdybych z rukú upustě očekávati měl« = *εἰ τὸ ἐν χερσὶ παρεὶς κέρδος — ἐλπίζοιμι*. — 212, 17: »Kdyby hlavu vstrče v hrdlo jeho, kosti jemu dobyl« = *εἰ ἐπιβαλοῦσα — ἐκβάλοι*. — Srv. také 187, 4; 194, 12; 203, 3; 205, 5. Ale: »Nebezpečenství ujdauce dobrodincuom se tím zpuosobem odplacují« = *διασωθέντες τοιαύτας ἀπονέμουσι χάριτας* (212, 22).

Velmi dobře Albín obstál v nesnadném překladě slovesa *λανθάνω* s participiem doplňkovým; na př. 171, 13: *ἔλαθεν ἐκπεσὼν εἴς τινα νῆσον* = nevěda na jeden ostrov daleko se vystřelil. — 204, 21: *ἔλαθον καὶ τὰ ἱμάτια συγκαταφαγόντα* = nevědauce i sukni jemu snědly. — 198, 6: *ἔλαθον ἐμαυτὸν τῆς ζωῆς στερήσας* = z nevědomí sama sebe sem života zbavila. — 202, 22: *λανθάνουσι αὑτοὺς προσαπολοῦντες* = nevědí, kterak k svému bezhrdlí přicházejí. Srv. též 191, 19; 167, 28 a j.

Ostatně řecká participia rozvádějí se přečasto větami a naopak zase věty těsněji se pojí přeměnou ve vazby přechodníkové; v té příčině vede

Digitized by Google

si Albín obratně a zabíhá v lehký anakoluth pouze výjimkou, na př. 162, 4: »Hanbau přinucena jsúci, zdálo se jí, že by bylo lépe, aby živa nebyla« = *ἀβίωτον ὑπ' αἰσχύνης ἡγεῖτο τὸν βίον*; též 167, 2; 169, 14 a j.

Z poklesků nedorozuměním nejčastěji opakuje se nesprávný překlad dialogických výrazů *ὑπολαβών*, *ὑπολαβοῦσα*, *ὑποτυχών*, *ὑποτυχοῦσα* ustálenými obraty: »vyrozuměv« (161, 6); »porozuměvši« (162, 10); »přijav to k sobě a rozumem rozváživ« (164, 9); »vyrozuměvši tomu a to k sobě připustivši« (185, 19); »shryzši to veselau myslí« (207, 17) a j. Jednou (179, 15) bylo nutno za příčinou chybné této frase celé místo co do smyslu proměniti: *παριόντος τινὸς καὶ τῆς θαλάττης ἠρεμίαν θαυμάζοντος ὑπολαβὼν οὗτος εἶπε* — t. j. »Když přišel kdosi tam a poklidu moře se divil, onen přejav slovo pravil« (Lepař); avšak u Albína: »Po několika pak dnech málo přišel nějaký jiný k moři. Vida je upokojené a beze všeho vlnobití, podiviv se upokojení jeho a prve již vyrozuměv, co se bylo přihodilo, řekl.« — Po druhé (193, 14) v témže smyslu vzato »*παραλαβών*« a pochybeno rovněž: *Τειρεσίας παραλαβὼν τὸν Ἑρμῆν ἐξῆλθεν* »Teiresias porozuměv, že by byl Merkurius, i vyšel ven.«

Z jiných omylů významových uvádíme na př.: 162, 14 *ὀλισθήσασα* — zabodši se; 164, 1 *ὑποκριτής* — obrazník; 169, 14 *μάγειρος* — řezník 176, 5 *ξυλευόμενος* — hajný (viz str. 177 č. XLII. pozn. 2.); 194, 12 *ἀπεχθάνομαι* — hněvám se. Někdy pochybení takové smysl hrubě porušuje, zejména: 161, 10: *ἐπειδὴ κατά τινα τύχην αὐτῷ συνήντησε* — »jednau pak, vidauci jej skrze zeď, potom se s ním potkala« (sr. str. 162 č. IV. poz. 2). — 162, 18: *ἐσφάλης ἐμοῦ βουληθεῖσα ἐπιλαβέσθαι, ἤ τις πάντων ἐπιλαμβάνεσθαι εἴωθα* — »chybilas, ale chtělas mne chytiti a mnau se poživiti, jakožs jiné přivykla chytati.« — 167, 1: *θέρους δὲ ξηρανθείσης τῆς λίμνης* — »když pak vyschla lauže horkem.« — 167, 18: *καθ' ἡμέραν δὲ φοιτῶν ὡς τὴν πρεσβύτιν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῇ χρίων* — »Každý den často přicházel, jako by starú léčil, a jí oči namazoval.« — 169, 22: *δύο τινὲς ἐπὶ τῆς αὐτῆς νεὼς ἔπλεον* — »dva do jednoho chrámu se spolu plavili.« — 173, 12: *κύων πρὸς τῇ ῥίζῃ τοῦ δένδρου κοίλωμα ἔχοντος ἐκάθευδεν* — »pes dole pod dřevem, jámu sobě vykopav, zuostal.« — 180, 14: *αἱρουμένων δὲ τοῦτον πάντων* (eum omnes cum eligerent) — »když pak i jiní za to prosili.« — 181, 7: *πάτερ, σὺ καὶ μείζων καὶ ταχύτερος κυνῶν πέφυκας* — »otče, ty jsa větší a rychlejší, však proto před psy utíkáš« (*πέφυκα* spojováno s *φεύγω*!) — 185, 12: *σύ μέντοι κακῶς ὄζεις καὶ ζῶσα καὶ τεθνηκυῖα* — »ale ty hanebně smrdíš, ješto i živé i mrchy žířeš.« — 188, 19: *τῶν οἰκιῶν ὑμῶν ἐμπιπραμένων αὐτοὶ ᾄδετε* — »Kdyby mi tuším dům hořal, teda byšte vy zpívali.« — 198, 3: *ὡς πρὸς ὀλίγον ἀδείας ἔτυχε* (jak trochu bezpečnosti došla, Lep.) — »protože by malú svobodu měla.« — 206, 3: *κυνηγοὺς φεύγουσα* — »před psy utíkajíc« — atd.

Zvláštním a to nešťastným pokusem stilistickým jsou v Nových Fabulích vazby akkusativu s infinitivem, kterých dle způsobu latinského

Digitized by Google

několikrát užito po slovesech »znamenati, znamenávati, vyznamenávati.« Jak Albín asi dospěl této konstrukce, ukazují příklady:

I. 1.: »Báseň znamená, že mnozí snadno slibují« 165, 17 a j. vůbec.

2ª.: »Báseň vyznamenává maudré lidi, že se z lehka oklamati nedadí« 170, 17 a j.

2ᵇ.: »Báseň vyznamenává opatrné lidi, když nepřátelé k nim jdau, k silnějším sebe že je odsílají« — 173, 20.

II.: »Báseň znamená: Nikdá se nelekati, prve než vidíš, čeho se bojíš.« — 173, 26.

Sloučením obou vazeb:

III.: »Báseň znamená opatrné snadno a lehce snášeti od cizích lecjakés potupy.« — 163, 17.

Podobně: »Báseň znamená jedny pracovati a jiné práce jejich často užívati a z ní zisk míti« (174, 15). — »mnohé lidi z malých nebezpečenství ujíti a v větší upadati« (184, 5). — »mnohé lidi skrze nerozum přátel sobě neuměti zachovati, ale je zaháněti« (191, 7). — »hrdlo mnohým lidem mnoho zlého přinášeti« (192, 21). Srv. ještě: 197, 5; 203, 4; 204, 17; 205, 1; 220, 28.

Věty řeči přímé bývají dosti často pronášeny nepřímo; 170, 9: *μηκέτι κάτω κατέλθωμεν* — »aby zhola více ven nevycházely a dolů také nesstupovaly.« — 173, 2: *νῦν μὲν γὰρ λεπτός εἰμι καὶ ἰσχνός* — »že by hubený a churavý byl« a j. Případ opačný mnohem řídčeji se vyskytá. Několikrát čteme i slova řeči přímé v závislosti neboli řeč nepřímou bez náležité záměny osoby grammatické, na př. 194, 11: »Ona jemu pověděla, že i skotáci i ovčáci mnau pohrdali« = *ὡς οἱ βουκόλοι καὶ οἱ ποιμένες με ὑπεβλέποντο.* — 196, 13: »Oni řekli, že proto ještě více tě zabíme« = *οἱ δὲ ἔφασαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτό σε μᾶλλον θύομεν* atd. Vedle řečtiny rozhodoval tu nepochybně i návyk z mluvy biblické.

4. Tiskový způsob. Pravopis. Dřevořezby.

Sborník Prostějovský rozmnožil u nás nečetnou ještě řadu knih čtenářům z lidu svědčících o znamenitý příspěvek, pozoruhodný především obsahem a na místě neposledním i svou vnější úpravou.

Při reprodukci textu rozhodovala, jak záhy se přesvědčujeme, mnohem více libovůle sazečova a nahodilá jeho vědomost i řemeslná zručnost, nežli důsledná ruka korrektorova aneb stálý ohled na prvotní rukopis. V té věci dlužno hledati vlastní pramen a východiště nesrovnalostí, jimiž tištěné řádky oplývají, nejen co do pravopisu, ale i co do tvarů grammatických.

Velmi často znamená se na jednotlivostech vliv lidové výslovnosti, avšak jinde, třeba již v nejbližším sousedství a u týchž případů, hlásí se opět mluvnice ku právu. Čteme na př. mnohokrát za sebou tvar: pani 17, 6; 28; 18, 7; 16; 18; 22, 10; 11; 27, 8; 11 a j., avšak neméně často

Digitized by Google

i: panij 17, 5; 9; 12; 18, 22; 22, 6; 9; 27, 13 a j. — Podobně i: v zýmě 88, 1; 209, 13; v zeymě 188, 7; 209, 9; zyma 168, 11; pro zymu 168, 10; v zymě 87, 23. — pasteyř 307, 26; 325, 12; pastýř 186, 7; 12; 325, 14; 17 a j.; pasteyře 308, 1; pastýře 308, 8. — vlcý 6, 6; 9; 39, 1; 6; 307, 25; vlcy 38, 26. — pseyk 22, 15; pseyček 4, 5; 23, 25; 24, 8; psýčky 192, 1. — mnijch 304, 32; mnich 304, 31. — do komňaty 22, 22; 23, 16; krom komňaty 15, 23. — lodijčka 250, 19; lodičku 250, 16. — hauby 125, 16; 323, 29; v haubu 134, 10; huby 323, 25. — koš 141, 10; 13; 17; kuoš 141, 8; 12. — prozby 73, 22; prozbu 92, 23; 240, 19; prosbu 177, 15 a j. — vayce 169, 1; 203, 1; 210, 1; 315, 32; veyce 306, 3; 5; 7; 9; 13; vaycete 169, 4. — gizdný 100, 3; gizdnému 100, 2; gijzdný 99, 10; gijzdney 99, 8. — bijdney a nerozumney 184, 20; lysýho 100, 6; prudkeym letem 204, 1; lehkeym sypěnijm 211, 18; maleym větřijkem 319, 16; tveym pokrmem 195, 2; s keym válijte 199, 16; takoveym lékařem 209, 17; sameym zazřenijm 341, 1; z válečneych 184, 20; živeym starost a mrtveym muku 100, 11; po mnoheych kragijch 165, 3; potupneymi a žertovneymi řečmi 33, 14. — V nadpisech Kn. Ezop.: devatá (II., 9; III., 9; IV., 9), desatá .. dvacatá; naproti tomu v Star. Fab.: devátá atd. — dobrotijvě 42, 19; křijvě 42, 6; lstijvě 13, 22; lžijvě 118, 15; milostijvě 70, 1; nepijlně 20, 1; poctijvě 27, 14; laskávě 62, 10; 280, 31 a j. — náše 4, 25; náši 115, 18; 136, 15; 257, 20; váše 8, 8; 12, 16; 37, 11; váši 60, 6; 74, 17 a j. — pohrdali gim 36, 12; gijm (jazykem) 25, 25; s nim 11, 7; 13, 3; 33, 15; 42, 17; s nijm 12, 13; 23, 21; 22; 31, 6; za nim 11, 27; za nijm 13, 9; před nijm 22, 19; 39, 11; od nijch 8, 2; z nijch 13, 21; z nich 9, 7; 22, 2; v gegich stráž 39, 5; smlúvě gegijch 39, 6; gijm (kázal gijm pán gegijch) 13, 10; 11; 22, 2; 29, 14; 39, 23; 40, 14 (dal gijm listy, pravě gim); 41, 16; 43, 12; 20; gim 14, 11; 16, 11; 22, 23; 26, 18; k nijm 9, 10; 12, 20; 27; 36, 17; k nim 9, 8; 36, 12; s nijmi 13, 29; 34; mezi nijmi 13, 36. — ledvá 69, 11; 209, 19; sotvá 235, 13; 354, 9; teprvá 11, 6; 13, 14; 15, 38; zdá 355, 19; 359, 1; zdá-li 358, 21 a j.

Jakousi ustálenost pozorujeme na listech 1—28 neboli na arších A—G (vyd. naš. str. 1—48) při označování měkkosti v slabikách *bě, mě, pě, vě, ně, dě, tě*; užívá se tu důsledně háčku (ˇ), kladeného tak, že leží nahoře uprostřed mezi oběma literami. Avšak od l. 29 (49) počínajíc nahrazuje se tento způsob jiným, složitějším, že totiž háček přestupuje přímo na samohlásku, a ve dvou případech, t. j. při *n* a *d* často též na souhlásku; při *n* zůstává nezměněn: *ňe*, a při *d* přechází v oblouček: *ď*. Odtud vzniká stálé kolísání, neboť nešetří se nijakého pravidla. Čteme na př.: hňevem 50, 34; hňeval 60, 9 : rozhněval 59, 17; bijdňe 51, 22; hanebňe 50, 28; pevňe 58, 9; silňe 70, 6 : pilně 52, 6; hanebně 55, 10; obecně 64, 26; silně 67, 12; od ňeho 60, 17 : od něho 62, 6; k ňemu 60, 10 : k němu 63, 8; 68, 2; 23; za ňeg 70, 22; před něg 84, 2; po ňem 74, 9 : po něm 74, 16; v ňem

Digitized by Google

69, 10 : v něm 52, 5; mňe 51, 19; 61, 8; 23; 83, 17 : mně 56, 3; 83, 15; 18 atd. Podobně: ďeláš 49, 16; ďelal 49, 25; uďelal 50, 34; 51, 5; uďelav 51, 8 : dělal 56, 15; udělati 56, 20 a j. pověďel 51, 13; odpověďel 56, 14; 156, 16 : pověděl 157, 21; 25; odpověděl 157, 20; 30; raďegij 50, 24; 65, 2; raději 43, 6; 50, 26 atd. Co do množství, převládá značka s obloučkem; při ňe a ně jest obapolný poměr číselný skoro stejný.

Stálé kolísání v oči bije při záporce *ne*, jež bývá s tvary slovesnými obyčejně spojována, velmi často však také od nich odlučována; na př.: ne ďelal 3, 18; ne vezmu 3, 21; ne zkusil 4, 30; ne vměgijce 5, 11 proti: nepomyslím 3, 15; nebýval 3, 24 atd. Doklady čtou se téměř na každé stránce.

V jednotlivostech není závažnějších odchylek od způsobu obvyklého.

Při dlouhých samohláskách vyjádřeno *á* několikrát zdvojením: škodlivaa 71, 16; postaati 77, 2; od staradaavna 117, 14 a j.

Mnohem častěji děje se tak při *é*: měšťanee 49, 4; 50, 25; lidee 60, 13; 63, 7; 67, 4; zubovee 79, 13; synovee 321, 3 (synové 321, 2); zlee 102, 1; o dveem zlém 102, 1; druheemu 102, 2 a j.

Za *í* píše se větším dílem spřežka ij, řídčeji pouhé j; na př.: fijky 7, 12; 15; 8, 2 : fjky 7, 16; přijvětivost 10, 12 : s přjvětivostij 10, 5; vměnij 25, 11; 22; 24 : vměnj 18, 5; 24, 20; k poznánij přirozenj 24, 20; volagjcy a křičijcy 24, 24; vijce 28, 39 : vjce 26, 29 atd.

Za *ó* bývá vedle uo, ů též ú a o: psuov 6, 9; psuo 6, 6; psúv 38 27; časuov 73, 19; časúv 108, 24; skutkúv 43, 24; domuov 11, 14; domuo 11, 10; domúv 7, 17; domů 84, 4; muog 34, 4; 10; můg 26, 38; múg 32, 23; 33, 30; zpúsobem 27, 6; zpúsobijm 24, 14; muožeš 38, 16; muože 42, 24; může 45, 4; nemúžeš 38, 14; nemúže 45, 20. — bohuom 232, 15 (též: buhuom 232, 22 a buhům 224, 28); lovúm 79, 14; vorlúm 44, 37; zhusta -om: přátelom 20, 27; 21, 19; 43, 2; nepřátelom 43, 1; 183, 13; řemeslnijkom 198, 9; saudcom 309, 17; sausedom 199, 21 atd. — V imperativě sloves VI. třídy vedle obecného uo, ů též ú: přispořúg 43, 16; svěřúg 43, 25; ukazúg 43, 28 a j.

Za *ú* vedle au bývá *u* též ve slovostředí, ku př.: vidúcy 206, 8; vidaucy 203, 19 : nevěducy 204, 1; řkucy 66, 13; 16; 71, 2; gsucy 305, 11; 13; 14 a j.

Rozdíl mezi *ĺ* a *l* nikde se neznačí; všude jest jednotné l. Srv. Gebauer, Histor. Mluv. I., 356.

Souhláska *j* vyskytá se druhdy na počátku v slabice *ja* a v slovech cizího původu, na př.: jabloňovým 247, 7; jacynkt 248, 3; jahla 20, 29; jahlu 20, 9; 32; 37; jahly 20, 32; 37; jahelné 20, 11; jámu 114, 11; 142, 39; 186, 28; 242, 18; jámy 114, 17; 242, 21; jarmark 107, 14; jazyk 25, 14; 23; jazyky 25, 7; 10; 12 a j.; já (na mnoze versální) 131, 7; 8; 10; 11; 260, 2 — avšak i: yá 17, 16; 18; 260 1; 132, 4; 6; yazyk 26, 2; yazyky 26, 6; 17 a j.; srv.: yacýsy 65, 17; yako 300, 13; yakeym 132, 6; yat 212, 1 atd. Jinde vůbec ji nahrazují *y* a *g*, střídajíce se bez určitého pravidla, na př.: obyčey

Digitized by Google

305, 5 : obyčeg 303, 6; pokoy 80, 15 : pokog 103, 7; vayce 316, 19 : vagce 315, 32; veyce 306, 9 : vegce 306, 3; ňeyaký 67, 10 : ňegakého 75, 11; gey 28, 5 : geg 84, 9; gednosteynú 231, 5 : gednostegnau 231, 12; bezpečněyšij 108, 6 (výminkou) : bezpečněgšij 65, 2 (pravidlem); neyvyššij auřad 37, 13; nayvyššij sudij 37, 13 a mn. j.

Pro *š* jsou značky obecné: ſſ, ſs, š, šſ; na př.: ſſkodu 3, 16; potěſſenij 3, 6; prodáſs 16, 14; budeš 4, 10; koſs 141, 10; koš 141, 13; vyšſſijm 51, 4; kašſſi 84, 3. Též: milugeſſliž 18, 3; nevidijſſliž 18, 1; potřebugeſſli 17, 21. Srv. Gebauer, Příspěvky k historii česk. pravopisu str. 214 až 215.

Označení hlásky *š* bývá někdy spřežkové, zejména při liteře versální; na př.: ziena 49, 10; 257, 12; změna 264, 15; zialáře 48, 6; ziaba 48, 22; 57, 7; 10; ziadnau 264, 17 a j.

Velkých písmen užívá se nahodile. beze všeho základu podstatnějšího. Iniciálky mají vedle sebe vždy literu velkou.

Zkratky jen pořídku se vyskytují a jsou tyto: ꝑ = pro (ꝑ milost 99, 4); p̌ = při (p̌hodilo se 99, 3); p̃ = pře (p̃meysslel 118, 17); p̃ = pra (nep̃wie 242, 42); tē (ten 287, 5); potō (potom 306, 19); gt (gest 99, 11); Solinꝰ (Solinus (337, 2); to° (toho 330, 11); toᵛ (ṫomu 311, 31). V otisku všude jsou rozvedeny.

Z chyb tiskových, smysl porušujících, tyto zvláště vadí: »Odtud« místo »stud« (43, 13); »hlavau« místo »bolavau« (91, 13; opraveno ve vyd. z r. 1639); »okroky« místo »obroky« (219, 16); »prsy« místo »prsty« (291, 21); »mijry« místo »vijry« (304, 33). Nejvíce takových poklesků čte se v Brantových Rozprávkách; hlavně jména bývají zpotvořována. Originál v té příčině není o mnoho lepší.

Dřevořezeb má sborník Prostějovský 127; na Život Ezopův připadá jich 30 (s titul. listem), na bajky 97. Ve výboru Olomúckém (1584), v kterém není Života Ezopova, počítá se celkem 113 rytin, tedy o 16 více, nežli je v příslušné části základní; jsou to, mimo titulní list, č. 18—32 Starých Fabulí[1]); na jedné (St. Fab. č. 25 = str. 163 č. VIII.) vyryt letopočet 1555, odkudž patrno, že vyrobeny byly původně pro sborník Prostějovský, ale při tisku nedošlo na ně, až teprve později. Příčina, proč se tak stalo, vychází na jevo ze srovnání s německou předlohou. Günther totiž, čině přípravy k vydání českého Ezopa, dával řezati v l. 1555—1556 příslušné k textu obrázky dle vzorů v knize německé; rytec, řídě se originálem, vyhotovil titulní list a 29 drobných obrazců pro Život Ezopa, potom 80 pro Knihy Ezopovy, 17 pro Staré Fabule a 17 pro Nové Fabule (Rimiciovy), tedy právě tolik, kolik bylo v němčině. Další dřevořezby sborníku německého zůstaly opominuty, nepochybně pro přílišné výlohy. Avšak při tisku shledalo se, že obrázků zhotovených pro skupinu Nových Fabulí nelze užiti, poněvadž jich způsob úplně se lišil od českého textu, na němčině nezávislého; byly

[1]) Srv. úvodu str. XXV.

Digitized by Google

tedy zatím odloženy a upotřebeny teprve v novém vydání r. 1584, a to při takových bajkách, jichž obsah aspoň poněkud s vyobrazením se srovnával. Za tou také příčinou byl rozmnožen oddíl Starých Fabulí přibráním bajek odjinud, aby dřevořezby šly nepřetržitě za sebou.[1]) Sdružování ono dělo se někde případně, jinde nepřípadně; ba několikrát vlastní spojitost chápeme toliko na základě textu německého. Z připojeného přehledu věc ozřejmí.

Rimicius něm.	Vyd. 1584.	Sborn. Prost.
1., 2., 3.	—	—
4.	St. Fab. 25.	Nov. Fab. 8. str. 163.
5.	„ „ 21.	„ „ 90. „ 194.
6.	„ „ 20.	„ „ 126. „ 206.
7.	„ „ 19.	„ „ 128. „ 208.
8.	„ „ 24.	„ „ 26. „ 170.
9.	„ „ 23.	„ „ 72. „ 187.
10.	„ „ 27.	„ „ 92. „ 195.
11.	„ „ 18.	Fab. snes. 6. „ 247.
12.	Titulní list	— —
13.	St. Fab. 22.	Nov. Fab. 42. „ 176.
14.	„ „ 29.	„ „ 46. „ 178.
15.	„ „ 26.	„ „ 41. „ 176.
16.	—	— —
17.	„ „ 30.	„ „ 20. „ 168.

Zcela dobře použito čísel: 6. »Von einem Mann vnd einem bild«; 7. »Von einem Fischer«[2]); 8. »Von den Meusen vnd der Katzen«; 13. »Von einem Holtzhacker«; 14. »Vom stelenden Kind vnd seiner Mutter«; 17. »Von einem Bawman«. — V čís. 9. »Von den Bawren vnd dem Trappen« a 11. »Von der Ameis vnd der Tauben« dřevoryt náhodou se se hodí, ač obsah se různí. — Žádné souvislosti s českým textem není v č. 4. »Von der Katzen vnd dem Han«; 5. »Von dem Fuchs vnd Brumberstuden« (srv. Nov. Fab. 6, str. 162); 10. »Von dem Knaben, der die Schaff weidet«; 15. »Von einem Man vnd einer Floch«. — Dřevorytu z č. 12. »Von der Binen vnd dem Gott Jupiter« upotřebeno za titulní list (viz Úvodu str. XXIV). Čís. 1., 2., 3. a 16. vůbec nepoužito.[3]) — Vybývající potom ještě tři čísla Starých Fabulí, t. j. 28., 31., 32. mají dřevoryty opako-

---

[1]) Nově přibrané tyto obrazce přejaty jsou všecky v naše vydání a vsuty tam, kde bajky, zařazené r. 1584 ve Staré Fabule, původně se nalézaly.

[2]) Zde český rytec velmi volně si vedl.

[3]) »Von dem Adler, Lamb vnd Rappen«. — 2. »Von dem Adler vnd Hurnüssel«. — 3. »Von dem Fuchs vnd dem Bock«. — 16. »Von einem Man vnd zweien Weiberen.« Desky byly jistě i k těmto číslům zhotoveny; soudím tak z pozdější reprodukce v Škarniclově Životu Ezopa (viz Úvod str. XXXII), kdež na konci obrázek k bajce o orlu a hovnivalovi původní rytinou zdařile proveden.

Digitized by Google

vané z Knih Ezopových IV., 10; III., 11 a II., 15; rytina poslední, v bajce »Páv a řeřáb«, k obsahu se nehodí.

Obrázky vydání Freiburského, kterýmiž rytec při díle se spravoval, mají rozměry menší[1]) nežli české a opakují se bez proměny ve všech vy-

dáních Graffových. Vyznačují se provedením úhledným a výrazným. V české imitaci způsob jest sice poněkud drsnější, ale dokazuje ovšem i nevšední obratnost a vynalézavost; otrockým napodobitelem rytec nebyl nikterak.

Doba rytby případně jest naznačena dvakrát na desce, zavěšené na větvi: »1555« na str. 116 a 163, a dvakrát dole v rohu: »1556«, poprvé na víku skříně v pravo na str. 122 a podruhé na zemi v levo na str. 124.

O tom, že starých špalíčků tiskařských užívalo se ještě nedávno v bývalé tiskárně Škarniclově v Uherské Skalici, učiněna byla již zmínka na str. XXXII.

5. Způsob nynějšího vydání.

Chystaje k vydání Albínův překlad Fabulí, měl jsem na mysli hlavně dva úkoly: podati základní text ve znění co možná věrném a spolu jej opatřiti zásobou poznámek, nutných i pro srovnavací dozor i pro výklad a porozumění vůbec.

Základní text obsažen jest ve sborníku Prostějovském; odtud tedy pořízen otisk a varianty vydání pozdějších připojeny potud, pokud měly nějaký význam. Na textě samém ničeho neměněno, vyjma interpunkci a rušivé omyly tiskové[2]); ostatní vše, ať oprava či vysvětlivka aneb dodatek, pojato v poznámky pod textem.

---

[1]) Připojené ukázky podány v přirozené velikosti dle výtisku c. k. univ. knihovny Klementinské v Praze (sign. 22. G. 284) na l. XI^{b} a XII^{a}.

[2]) Na př.: způspbem (282, 13); zésluhy (283, 11); velml (285, 7); spavedlivé (294, 21); na kyňku (297, 7) a pod., hlavně v Rozprávkách Brantových.

Digitized by Google

Poznámky přede vším jiným k tomu směřují, by náležitě zjistily a vystihly, jak se má český překlad k originálu co do spolehlivosti, výraznosti a síly; mají tedy převahou skutečný ráz dozorčí a podržují ho po celou knihu, v míře ovšem nestejné. Kde pramen původní byl na snadě, tam hledí se toliko k patrnějším úchylkám; v případě opačném velela potřeba všímati si do podrobna vzájemného poměru. Příkladem jsou Nové Fabule, kdež nutno přihlížeti k textu Frobenovu (1521), značně rozdílnému od vydání novějších,[1]) a ještě více Rozprávky Brantovy, kdež ku překladu německému dlužno přibrati též originál latinský, má-li smysl býti pochopen. Srovnavací obsah poznámek bývá namnoze také již výkladem.

Další druh poznámek vztahuje se k věcem literárně historickým, zejména k původu jednotlivých fabulí, parallelám, dokladům a citátům. I tu šetřeno zásad podobných. Kde cizí zpracování poskytovalo záruky dostatečné, tam všecek výklad zcela stručně upraven a pouze výsledkům domácím věnována pozornost[2]); nebylo-li rukověti takové, pak nezbývalo nic jiného nežli raziti si cestu samostatně. Dle tohoto pravidla při sbírce Steinhöwlově, kde téměř každé číslo má své dějiny a svou literaturu, nezřídka rozsáhlou (byť se přihlíželo třeba jen k odkazům Oesterleyovým při vydání Aesopa, Pauliho a Kirchhofa[3]), upuštěno zcela od cizích dokladů; naproti tomu při Rozprávkách Brantových, jež celkového rozboru, pokud vím, ještě nedošly, dopřáno dosti mnoho místa k zjištění provenience a k vysvětlivkám věcným i slohovým. O nějakou úplnost v té věci ovšem

---

[1]) Řecké citáty v poznámkách brány jsou vůbec z vyd. Frobenova Basilejského. Kde jde pouze o obsah, cituje se vydání Halmovo, Fabulae Aesopicae collectae (Teubner) jakožto nejpřístupnější.

[2]) Pravidelně cituji v této příčině spis Frant. Lepaře: »Bajky Aisópovské z řečtiny přeložené a novým pořádkem upravené. Větší vydání s předmluvou a poznámkami. V Jičíně 1881.« Str. 74 a 282 v 8°. — Připojené číslice vztahují se hlavním dílem ku poznámkám, jež obsahují srovnavací materiál.

[3]) V publikacích literární jednoty (Litterarischer Verein) v Stuttgartě, a sice:

Steinhöwels Äsop. Herausgegeben von Hermann Oesterley 1873. Biblioth. d. Litter. Vereins in Stuttgart č. CXVII.

Schimpf und Ernst von Johannes Pauli. — Vyd. týž r. 1866. Bibliothek d. Litt. Ver. č. LXXXV.

Wendunmuth von Hans Wilhelm Kirchhof. — Vyd. týž r. 1869. Bibliothek d. Litt. Ver. č. XCV.—IC. (5 dílů).

Srv. mimo to:

Valentin Schumanns Nachtbüchlein (1559). Herausgegeben von Johannes Bolte. 1893. Bibl. d. litt. Ver. č. CXCVII.

Jakob Freys Gartengesellschaft (1556). Vyd. týž r. 1896 Bibl. d. Litt. Ver. CCIX.

Gesta Romanorum. Von Hermann Oesterley. Berlin 1872.

Romulus, die Paraphrasen des Phaedrus und die Aesopische Fabel im Mittelalter. Von Hermann Oesterley. Berlin 1870

Les Fabulistes Latins. Depuis le siècle d'Auguste jusqu' à la fin du moyen âge Par Léopold Hervieux. I.[1] II.[2] III. IV. V. — Paříž 1893 a násl.

Digitized by Google

jíti nemohlo,[1]) neboť kommentář byl by vzrostl do nekonečna a k ocenění vlastní práce Albínovy, kteráž tu jest pouhou kopií kopie, přece nijak nebylo by se přispělo. Ostatně, kdo aspoň z části poznal kompilační způsob díla Brantova, se spoustou výňatků a citátů na sebe kupených buď beze všeho naznačení aneb pouze s neurčitým odkazem, mnohdy zcela chybným, dovede posouditi, kolik práce vyžadoval již jen pouhý pokus, k němuž vydavatel byl se odhodlal.[2])

Vzhled originálu českého znázorňují mimo titulní list nejlépe rytiny do textu vsuté, reprodukované závodem p. Vilímovým ze sborníku Prostějovského a částečně též z vydání Olomúckého (1584). V písmě ovšem nebylo lze dosáhnouti úplné shody napodobením zevnějším, ale jinak podržován i zde původní ráz, vyjma velká písmena uprostřed vět a za iniciálkami.[3])

Prameny a pomůcky literární uvádějí se namnoze plným titulem; kde se opakují často za sebou, značí se zkráceně, a sice takto:

Br. = Esopi appologi sive mythologie cum quibusdam carminum et fabularum additionibus Sebastiani Brant. — Basilee 1501. — Oddělení II. Exempl. král. univ. biblioth. v Göttingách.

Ol. = Ezopovy Fabule vydání Olomúckého r. 1584. — Exemplář v bibliothéce Musea kr. Českého.

Pog. = Poggii Florentini, oratoris clarissimi, Confabulationum seu Facetiarum liber. — Inkunabule c. k. universitní bibl. Klementinské (sig. 44. G. 6.).

Pr. = Život Ezopa, vydání Pražské z r. 1696. — Exemplář v knihovně kláštera Strahovského.

R. = Život Ezopa z r. 1613. — Exemplář kníž. bibliothéky Roudnické.

St. = Steinhöwel, Esopus Leben vnd Fabeln. Fryburg in Briszgaw. 1569. — Exemplář na Strahově.

Citáty a doklady ze spisovatelů latinských, na př. z Aviana, Phaedra, Gellia, Plinia Staršího, Juvenala, Persia, Martiala, Lucana, Claudiana, Plauta, Terentia, Lucretia, Tibulla, Ovidia, Vergilia, Cicerona, Sallustia a j. mn.

---

[1]) Připomínám na př., že k zjištění provenience některých částí přírodopisných, ethnografických a pod. bude potřebí prozkoumati také spisy Alberta Velikého a snad i Roberta de Valle Rouenského »Compendium memorandorum ex triginta septem voluminibus Naturalis Historiae Plinii« (1500). Dosti četné shody bývají s *Fysiologem* (sr. Gebauer, Fysiologus List. Fil. 1877 str. 69, a Lauchert, Geschichte des Physiologus, Štrasburk 1889) a *Luciddřem*. Vůbec dlužno míti na zřeteli, že Brant po způsobu tehdáž obvyklém přejímá zprávy a výsledky namnoze odjinud, a že tudíž práce jeho nesouvisí všude bezprostředně s původním pramenem. Platí to značnou měrou i o citátech z klassiků, jmenovitě básnických, k nimž ode dávna poskytovaly pomoc snůšky rukopisné i tištěné, Loci, Florilegia, Poetarum flores a pod.

[2]) Citáty z německého překladu Rozprávek Brantových, pokud se v poznámkách uvozují, brány jsou veskrze z vyd. Freyburského r. 1569 (Steffan Graff). Exemplář v knihovně kláštera Strahovského.

[3]) Velké *S*, kdekoli se naskytá mimo začátek věty, nahrazeno všude malým *s*.

Digitized by Google

odnášejí se většinou k textům lipské sbírky Teubnerovy. Solinova Collectanea byla po ruce ve vyd. Th. Mommsena; Isidorus ve vyd. pařížském z r. 1580.

Slovníček na konci připojený jest poněkud obšírnější, neboť zahrnuje vedle seznamu vlastních jmen a odborných názvů také četná slova, jednak méně obyčejná, jednak vazbou aneb i tvarem pozoru hodná. Stalo se tak hlavně z té příčiny, že odkazy ve Slovníku Jungmannově, nejsouce jednotné a často na textu obnoveném spočívajíce (srv. Úv. str. XXXIV), způsobují nejen nejistotu, nýbrž i velikou nesnázi při hledání.

Ant. Truhlář.

Oprava.

Na str. X řád. 11. zdola má býti »*Geschichte*« místo »Geschischte«.

Digitized by Google

OBSAH.

Strana.

Předmluva V
Úvod VII
I. Zlomek Strahovský VII
II. Překlad bajek mezířádkový XVII
III. Sborník Prostějovský XIX
1. Bibliografický přehled XIX
A. Vydání celkové XIX
B. Vydání částečná XXII
C. Výňatky a ukázky XXXIII
2. Překladatel Jan Akron Albín XXXIV
3. Jak se má český překlad k originálu XXXIX
A. Rozsah vnější XXXIX
B. Podrobnosti v provedení XLIII
C. Nové Fabule XLIX
4. Tiskový způsob. Pravopis. Dřevořezby LIV
5. Způsob nynějšího vydání LIX

Digitized by Google

Digitized by Google

Ezopa Mudrce žiwot / s Fabulemi a nebo s Básněmi geho. Také přidány gsou k tomu Fabule Anyana a Adelffensa / s některeymi žertowneymi řečmi Pogia Poethy. A také ňekteré welmi vtěssené Fabule / wybrané z Kněh Doktora Ssebestyana Prantha / s pěkneymi Figurami. Nyní w nowě wýtisstěný

M. D. LVI.

Digitized by Google

TISKL ALOIS WIESNER V PRAZE.

Digitized by Google

[II[a]] PŘEDMLUWA.

Jan Akron Albijn každému, kdož čijſti bude, wzkazuge pozdrawenij.

Fabule a nebo báſně tyto podlé mnoheych zdánij netoliko kratochwilné, ale y vžitečné y potřebné lidem k mnohému měſtſkému naučenij gſau. Nebo w Žiwotě Ezopowě mnoho kratochwilných rżečij geſt, a ty ſau z přirozeného vměnij wyprýſſtěny a wybrány, geſſto netoliko potěſſenj, kdož ty řeči čijſti bude, ale y vměnij y opatrnoſti nabude. Též y ginde po wſſij knijze wonde y wonde rozpráwky vtěſſené nagde, z kterýchž mnoho naučenij (kdož ge zdráwě rozwážij), wezme. Nebo netoliko toho máme w těchto fabulijch hleďeti, aby vſſi náſſe lektaly a nám ſe lijbily, ale na naučenij, kterážto mnohá w nich zawřijna ſau pozor mijti máme a k počátkom w přirozenij ge přiwozowati a potom tak gich vžijwati.

Yako: Co geſt mi to platno, že yá wijm o chudém člowěku fabuli nebo báſeň, a o hadu, kterak ho ten chudý člowěk sekerau vrazyl, geſtli že na to nepomyſlijm a toho ſobě přiwéſti ne budu vměti, abych ſe vniěl před tijm wyſtřijhati, kterýž by mi ſſkodu včinil. Též rowně nic mi to platno nenij, kterak wlk s oſlem zachází, a co s nijm rozmlauwá, geſtli že yá na to pamatowati nebudu, abych tak ne ďelal, kterak mi ten radij, kterýž mi ſſkoditi mijnij.

O ſtarém lwu čijſti a o chytré liſſce, že gi ſſlepěge ďesý, malá a krátká kratochwijl, geſtli tohoto naučenij odtud ne wezmu, že ten ſítiaſtný geſt, kdož ſe cyzým neſſtěſtijm kage. O raku čta, kterýž raka mladého treſtce, že zpátkem leze, mám ſe rozpomenúti, chcy-li ňekoho treſtati, abych ſám hodný treſtánij nebýwal. Mrawenčij pijlnoſt při shromažďowánij to vkazuge, že lenoſt a [II[b]] chauloſtiwoſt mnohých nedoſtatkuow přijčina geſt.

Lew s oſlem když ſe waditi nechce: že člowěku bláznowému poſtaupiti pro geho bláznowſtwij chce. Swémyſlné bláznowſtwij a nerozum kterak welmi čaſto přemoženo y také potlačeno beywá: včij nerozum skopce, kterýž ſe w pſý kuoži připrawil. Při tyrannijch a vkrutnijcých bydleti znamená báſeň lſtiwé a podwodné obeywánij lwa s gineymi zwijřaty, y také

Digitized by Google

ſpolky geho s nijmi. Newinný že mocý přemožen a vtlučen [1]) beywá, včij wlk zacházege s owcý. Hlemeyžď, když chce weyſſe létati než mu přirozenij půgčilo a dalo, čijm wýſſe nahoru wyletěl, tijm tijže doluo vpadl: nic giného než něyaká wyſokomyſlnoſt tudy ſe oznamuge

Nepřijležitá na ňekoho služba tupij ſe na oſlu, kterýžto pſeyčku ſe rownati chtěge, ſluſſně geſt wymlácen a ſotwá s duſſij puſſtěn. Newďečnoſt ſe vkazuge na wlku, když rżeřábu nechtěl ſmlauwě za wydobytú ſobě ķoſt z hrdla doſti činiti. Newěra ſamému tomu čaſto ſſkodij, od kterého pochází; to včij kůň, poddawſſi ſe myſliwcy, aby gelena přemohl. Pohleďe na gineych lidij neſſtěſtij, ſwé tijm snáze néſti budeš mocy, přečta ſobě o zagijcých a o žabách.

Muž maudrý žádati nemá, čehož mijti nemůž; tomu včij liſſka, nemohaucý ſobě hroznu vtrhnauti. Skutek ſe má s řečij ſrownáwati: wlk to prawij, když paſteyři geho zradou oči wyſtrká. Což ſe w čas ſtane, dobře ſe ſtáwá: to včij rybář geden rybu polapiw. A tak giné wſſecky ſabule a neb báſně k takowým počátkuom přiweſti ſe magij, geſtli že chce cžlowěk yaké z nijch naučenij bráti.

A z toho giž porozuměti můžeme, že tyto rozpráwky a neb báſně welmi vžitečné ſau, a k tomu y potřebné. Neb y přijpowijdky welmi wtipné a důmyſlné w nijch ſe nalézagij, geſſto maudřij lidé s ňegakým potěſſenijm welmi rádi ge ſlyſſij y ſami gich vžijwagij. Protož potře[III^{a}]bij geſt, aby w nich, kdož by při wěcech swětſkých pracowati chtěl, čaſto ſobě čijtal. A w brzkémť čaſu pozná, yakey z nich vžitek wezme.

Protož také gednoho každého proſým, geſtliže ſe komu doſti neſtane (neb vſſi náſſe welmi ſau žádoſtiwé k ſlyſſenij a nikdy doſti ſlyſſeti nemohú, že mnohým ſe může nětco nelijbiti, když każdey podlé rozumu ſwého ſaudij, a poněwadž kolik hlaw, tolik geſt rozumůw), aby to, což by mu ſe nebijbilo [2]), mijle ſneſl a oprawil, mně mládency w tom nic za zlé nemage, yakožto w těch wěcech we wſſech nebýwalému, a yakožto tomu, kterýž geſſtě mnohého ne zkuſyl a newij, co prawiti. Geſtli že to poznati ſe bude mocy, tehdy přidáte mnohým chtiwoſti k včenij, a mně w takowých wěcech bude mijlo pracowati.

Protož ať ſau čteny giž ty ſabule neb báſně k naučenj, k vžitku y ku proſpěchu w ſwětſkých wěcech naſſemu; a těm, kteřijž w takoweych neſnadných wěcech pracugij, geſtli že co přehlédnau (yakož ſe ſnadno přihoditi může), to miloſtijwě važte. Nebť žádney newij, leč kdož pokuſý, yak geſt neſnadná wěc z řeči do rżeči dobře a wlaſtně y ke wſſemu přijležitě překládati. A giſtě že welikého včenij a cwičenij ta wěc potřebuge. Giž to znagijce, těm, kteřijž nám takowé wěcy wyſwětlugij, geſtli že w čem pochybij, toho ſobě do nijch ne ztěžůgme. A tak přidáme gim chtiwoſti, když toho, což nám k pomocy a k naučenij odginud přeložij, wďečni budeme a něčemu ſe také přehlédnauti na nijch naučijme.

---

[1]) Patrně místo: »vtlačen«. — [2]) Chyba tisková místo: »nelijbilo«.

Digitized by Google

Co báſnij nazýwagij.

Když pak o báſnijch Ezopowých powědijti mám, neyprw pamatowati budeme, co báſnij gmenugeme. Y wěďeti ſe má, že werſſuow ſkladatelowé latinſſtij báſeň od ſlowa latiňſkého fando gmenugij, kteréž ſlowo znamenáwá báti a rozpráwěti nětco pod přikrytijm k prawďe podobného. Báſně pak negſú wě[III^{b}]cy dálé, než nětco pod zpuoſobem powěďeného. A proto ſau wymyſſlowány, aby ſkrze ſmyſſlená ſlowa nerozumných zwijřat lidé mrawům přiwykli a ge poznali. A prwnij, kterýž báſeň wymyſlil, byl miſtr Alemo Kratonyenſký. [1])

Gſauť pak rozličné báſně. Některým od Ezopa řijkagij Ezopowy, neb ten miſtr Ezop w Frigij byl ſkrze ně v weliké wážnoſti a prawil, yakož ſe čte, kterak nerozumná zwijřata mluwiti ne vměgijce ſpolu rozmlúwagij, a giné wěcy, kteréž duſſe čigijcý nemagij, než toliko gich poſylugijcý magij; yako stromy, dřijwij, hory, kamenij, wody, wſy, a těm podobné wěcy. Druhé báſně ſlowau libiſtice; to ſau wymyſſlené báſně, geſſto lidé w nich s zwijřaty mluwij, a neb zaſe zwijřata s lidmi.

Werſſůw ſkladatelé také ňekteré báſně wymyſlili, ktereež welmi kratochwilné a milé ku poſlauchánij ſau, a ty mrawy lidſké a obyčege gich wypiſugj, a to wſſe gijm k naučenij a naprawenij, yako Terentius a Plautus ſkládali. Některé, kteréž s přirozenijm ſrownali. Yako, když wymyſlili, že buoh Wulkanus geſt kulhawý: chtěli tudy znamenati, kterak oheň křiwý a kulhawý geſt, a od přirozenij ſwého že nikdy rowný nenij. A též podobňe trogij poſtawy zwijře chymera, že by napřed lew bylo, w proſtředku koza a nazad drak: to znamenagijce, že tři wěky ſau člowěka. Prwnij ſkrze lwa, že geſt mladý a wſſetečný, a ſkrz tu wſſetečnoſt zdá ſe ſobě ſylný. To geſt prwnij wěk, mladoſt. Druhý koza, ta má woſtrý zrak a znamenáwá proſtředek žiwota každého člowěka, neb toho čaſu lidé ſau opatrnij a ſwé ſkutky s pilnoſtij rozwažugijce. Poſlední ſtrana geſt drak, a znamená wěk ſtarý y tělo. Yakož ſe čerw wine a w rozličné vzly ſkládá, tak také ſtarým rozličné neřeſti a zapletené těžkoſti naſtáwagij.

Též rowňe poetowé a neb werſſůw ſkladatelowé latinſſtj wymyſlili koňebodce, [2]) kteřijž půl člowěka a půl koně byli: znamenagijce krátkoſt žiwota tohoto, kte[IV^{a}]rak w rychloſti běžij a yako kůň a ſtřela vtijká. A yakož Job prawij, [3]) že dnowé člowěka ſau welmi krátcý. Některé pak, aby mrawy a wobyčege lidſké vkázali. Yako w báſni Horacyowě mluwij gedna myſs s druhau, a kolčawa s liſſkou. [4]) A wſſecky ty báſně wymyſſleny ſau ne yakoby ſe tak ſtalo, ale aby lidſké obyčege wyznamenaly. Takž také ſau báſně Ezopowy k mrawům lidſkých naprawenij ſloženy. Též podobnú wěc nalézáme w Knihách Saudcuow, když dřijwij a stromowé krále ſobě žádali, mluwijce s oliwami, s fijky, s rýwijm, s hložijm. [5])

---

[1]) T. j. Alkmaeon Krotonský. — [2]) Stainhöwel: Hippocentauros. — [3]) Job, VIII. 9.: Dnové naši jsou stín na zemi. — [4]) Horat. Satir. II, 6, 80; Epist. I, 7, 29. — [5]) Kn. Soudců IX. 8—15.

Digitized by Google

A to wſſecko ſe ſtáwá, aby tudy wyznamenáni byli mrawowé lidſſtij, a aby ſkrze wymyſſlené wěcy ku poznánij prawdy (kteréž wſſickni žádoſtiwi gſme) přigijti ſe mohlo. Takť včinil naywýmluwněgſſij Demoſcenes[1]) w Athenách proti králi Filippowi, když žádal na měſſtianech, aby mu deſet neyvčeněgſſijch z Athen wydáno bylo, že hned chce od měſta odtrhnúti, neb ge byl oblehl. Y wymyſlil tu báſeň, kterak wlcý od owcý pſuo, aby gim wydáni byli, žádali. A tudy oznámil, co ta báſeň neſe, yakož w Žiwotě Ezopowě ſſijře o tom ſtogij; neb rowně též (powěděl Demoſchenes), yakož wlcý od owcý pſuow žádali proto, aby tijm potom ſnáze owce hubiti mohli, též žádá Filippus, lidee rozumnij aby gemu wydáni byli, aby potom tijm lehčegj a ſnáze giné podmaniti ſobě mohl.

Dále rozuměg rozdijlu mezy hyſtorij, to geſt tau wěcý, geſſto ſe w prawdě ſtala; báſnij, geſſto toliko geſt ſmyſſlená. Duowod pak a nebo argumentum ſlowe[2]) nětco ſmyſſleného, geſſto ſe w prawdě tak ſtáwá.

---

[1]) Viz: Lepař, Bajky Aisópovské (1881) č. 62., str. 197. — [2]) V textě chyba tisková: »ſlowé«.

Digitized by Google

[IV^b] Prwnij ſtrana této knihy geſt Žiwot Ezopů, s některými geho rozpráwkami z rżeckého yazyku, a woſtatek z německého, do naſſeho cżeſkého přeloženey, s gineych rozpráwkami: yakožto Aniana, Doligana, Adelfonſa, a některee také žertowné řeči Pogia. Nynij teprwá rozſſířené a znowu woprawenee y přeložené.

[1^a] Žiwot Ezopa, mudrce znamenitého. Co geſt, žiw gſa, puoſobil, y také yaký konec wzal. [1])

Ezop po wſſecky dni žiwota ſwého wždycky byl hogný k včenij gineych. Sſtěſtij ho služebnijkem vdělalo. Rodem byl z Frygij, kdež Troge měſto vſtaweno bylo, z Ammoru, [2]) měſtečka ohraženého. Nad giné pak lidi měl dlauhau, nepodobnau twář, hlawu welikau, oči wyſoké, a černý byl, lijce dlauhého, k tomu hrdla krátkého, leytky měl weliké, nohy ſſiroké vſta weliká a hubatá, hrbowatý, břicha welikého byl, a to neyhorſſij do ſebe měl, že ſe zagijkal a brebtal tak, že neoddal tomu Terſytowi, kteréhož Homerus w druhých knihách ſwých wypiſuge. Ale zaſe lſtij, chytroſtij a rozličnými žerty byl obdařen tak, že wſſecko ſſtěſtij naproſto k tomu ho připrawilo, aby služebnijkem byl a giné obweſelowal [3]).

Když pak pán geho porozuměl, že by k měſtſkým prácem nevžitečney byl, do wſy ho odeſlal, aby woral. Gednoho pak dne, když pán do wſy wygel, ſſaffář toho dworu wočeſal zralé fijky a dal ge pánu ſwému, řka: »Pane, wezmi toto prwnij owotce roku tohoto z pole ſwého.« Pán z toho vesſel byl, řka: »Giſtotně to ſau přewelmi čiſté fijky.« A hned rozkázal ſlužebnijku ſwému Agapotowi, [4]) aby ty fjky wzal a ge ſchowal, až by on z lázně přiſſel. Y přihodi[1^b]lo ſe, že Ezop té chwijle s pole domúw přiſſel,

[2]) *R.* přidává: »tuto se pokládá.« — [3]) *St.*: von Ammonio dem weiler. Řečt.: *ἐξ Ἀμορίου.* — [3]) *St.* podává text mnohem stručnější: »Er het ein vbertrâg zungen, darumb er sehr statzget. Aber mit listen, geschidigkeit vnd mancherley schimpfkallen was er vber die masz begabet.« K slovům: »takže neoddal . . .« sr. řečt.: *τάχα καὶ τὸν Ὁμηρικὸν Θερσίτην τῇ αἰσχρότητι τοῦ εἴδους ὑπερβαλλόμενος — ἃ πάντα καὶ δοκεῖ τὴν δουλείαν Αἰσώπῳ παρασκευάσαι.* — [4]) *St.*: Agatopo; *R.* Agapetovi; též *Pr.* V řečt.: *Ἀγαθόποδι* (*Ἀγαθόπους*).

Digitized by Google

yakož každého dne ten wobyčey měl, aby ſobě chleba wzal. Agapotus [1]) pak, kterémuž ty fijky poručeny byli, když gich koſſtuge dwa od nijch ſnědl, řekl towaryſſi ſwému: »Kdybych ſe pána ſwého ne bál, wſſecky bych ty fijky pogedl tak, že bych žádného ne zuoſtawil.« Tedy dij k němu towaryſs geho: »Odpuſtijſſli mi s ſebau gijſti, yá wijm ceſtu, že tě pro ně nic zlého nepotká.« Tehdy Agapotus [1]) zeptal ſe, yak by to mohlo byti? [2]) A on odpověděl: »Když pán z lázně přigde, tehdy řcy k němu takto: ‚O pane, yakž Ezop s pole přiſſel, hned wſſecky wáſſe fijky ſnědl;' a když ſe Ezop pro zagijkánij tak na rychloſt nebude mocy wymluwiti, bude bit, a my ſobě těmi fijky dobře powolijme a pochutnáme.« A když ſe giž na tom vſtanowili a ſwolili, gedúce ty fijky, geden po druhém řijkali: »O nebohý Ezope, běda twým plecuom!« A tak wſſeckny ty fijky ſnědli.

Když pak pán z lázně wrátiw ſe, kázal ſobě ty fijky přineſti, řekl mu Agapotus: [1]) »Pane milý, když dnes Ezop s pole pro chléb ſobě přiſſel, a nalezſſi piwnicy [3]) odewřenau, wſſed do nij, beze wſſeho rozumu ty fijky ſnědl.«

Vſlyſſaw to pán a hněwem ſe welice pohnuw, hned rozkázal Ezopa zawolati. A když přiſſel, řekl pán k němu: »Neſſlechetný [4]) ſlužebnijče, takliž ſy ſe mne woſteychal, žes ſměl fijky, kteréž mi byli do sklepu a neb do piwnice ſchowali, pogeſti?« Y lekl ſe Ezop těch ſlow, až ſe zatřáſl. A když ſe pro nezpuoſobnoſt yazyka ſwého wymluwiti nemohl, pomyſlil ſám při ſobě, yak by ta wěc ſama w ſobě ſe ſtala; y obrátil ſe k těm, kteřijž ho před pánem z těch fijkuow winnili. Když pak pán rozkázal ſſaty s něho ſwlécy a metlami ho mrſkati, vpadl pánu před nohy, a yakž mnoho promluwiti mohl, žádal pána, aby malijčko prodlil, dokawádž by on ſwé newiny ne vkázal.

A y hned, yakž mu ſe toho puogčilo, přineſl wody [2ª] teplé, kteráž pro potřebu [5]) v ohně ſtála, a naliw gij do medennice, welmi ſe gij napil. A po malé chwijli, wſtrčiw prſty w vſta, wrátil gi zaſe z žaludka ſwého, a to nic giného než pauhau wodu, kterauž wypil, neb byl geſſíě nic ten

[1]) *R.*: Agapetus. — [2]) Omyl tisk. za: »býti«. — [3]) Keller. — [4]) Schalckhafftiger. — [5]) Von geschicht.

Digitized by Google

den negedl, kromě té wody, kterauž pil. A tu proſyl pána, aby těm žálobnijkuom [1]) též tu wodu pijti rozkázal. Pán wida rozumnau žádoſt geho, rozkázal gim také tu teplau wodu pijti, po kteréž když ſe gim nechutnilo, rukama auſt přidržowali a prſty do hrdla wſtrčiti gſauce přinuceni, ſem y tam w vſtech ge ſkrýwali, bogijce ſe, aby gegich ſmluwenij proneſſeno a prozrazeno nebylo. [2]) Ale wſſak proto, když žaludek nechutenſtwijm pro teploſt wody nezpuoſoben byl, wywrhl fijky y s wodau z nich wen. Když pak pán vhlédal tu leſt, obrátil ſe k nim a řekl: »Pročež ſte klamali na toho, kterýž mluwiti ne vmj? Y rozkázal s nich ſſaty ſwlécy a zgewně přede wſſemi mrſkati, řka k nijm: »Kdož na druhého lſtiwě co ſkládá, chtě ho w nětco zlého vweſti, ſám ſobě zle vdělá, prwé než ſe naděge; [3]) a těch takowých tak má kuože okráſſlena býti, yako těchto geſt.«

Druhý den potom gel pán zaſe do měſta. A w ten čas, když Ezop na poli kopal, přiſſel k němu kněz bohyně, nazwané Iſis, kterýžto byl

zblúdil z ceſty k měſtu běžijcý, táže ſe ho a proſe, aby ho zaſe na ceſtu k měſtu nawedl, a kudy by gijti měl, vkázal. Ezop přijwětiwě ſe k němu měl, a pogaw ho za ru[2b]ku, pod geden ſtrom fijkowý přiwedl, tu pak ho poſadiw, předložil před něho chléb, oleg a bukwice, [4]) pobijzege ho, aby gedl; a doſſed k ſtudnici, wody wywážil, aby mu pijti dal. Potom pogaw ho za ruku, na ceſtu dowedl. Když ſe pak to ſtalo, kněz ten pozdwihl k nebi rukau ſwých, proſe za Ezopa, yakožto za toho, od kteréhož ſſtědře y také přijwětiwě přigat byl.

---

[1]) Omyl tisk. za: »žalobnijkuom«. — [2]) *St* odchylně: Da bat er den Herren, das er seine dargeber auch also hiesz wasser trincken. Das beschach, vnd als sie das wasser getruncken hetten, wurden sie vn willen vnd hůben die hend für ire münder, das sie nit vndöweten; aber als der mag etc. — Řečt.: *ὁ δὲ δεσπότης τὸ νοῆμον αὐτοῦ θαυμάσας, οὕτω ποιεῖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπέταξεν· οἱ δ' ἐβουλεύσαντο πιεῖν μὲν τοῦ ὕδατος, μὴ μέντοι καθεῖναι κατὰ τοῦ λαιμοῦ τοὺς δακτύλους, ἀλλ' ἐπὶ τὰ πλάγια τῶν γνάθων αὐτοὺς παραφέρειν.* — [3]) *St.*: welcher vnder euch allen den anderen listigklichen vnderstat zuueruntrewen, desselbigen haut sol mit solchem lohn gezieret vnnd begabet werden. — Řečt.: *ὅστις καθ' ἑτέρου δόλια μηχανεύεται, αὐτῷ λέληθε τὸ κακὸν ἀρχιτεκτονῶν.* — [4]) Brodt, öl̈ber, feigen vnd datelkerner.

Digitized by Google

Ezop pak ſſel zaſe na pole, a když weliké horko bylo, lehl do chládku pod geden strom, yakž obyčeg měl, a tu vſnul. Tu ſe gemu za to pohodlé [1]) vkázala bohyně Iſis a wyſoce ho maudroſtij y oſtroſtij yazyka obdařila, k tomu také wtipem rozličných, neſlýchaných rozpráwek [2]) k wymeyſſlenij, yakožto toho, kterýž gi dobrotiwě s pokorú a s přjwětiwoſtij do hoſpody přigal. [3]) Ezop procýtiw, ſám s ſebau mluwil, řka: »Nepoſpal-li ſem yá tu přeſladce, a k tomu mi ſe přewelmi milý a weſelý ſen zdál, a přes to geſſtě beze wſſij překážky mluwijm a ne zagijkám ſe, yako prwé.« Y gmenowal ſobě: »Kopáč, motyka, noſatec, wuol, woſel, wúz, kratce, pluh; [4]) pod přijſahau gmenugi každau wěc, [5]) yak která má gmenowána býti. Ale od kohož gſem yá w tak krátkém čaſu takowé miloſti doſſel? Rozpomijnám ſe na tu přijwětiwoſt, kterauž ſem wždycky k hoſtem měl, a zwláſſtě pak ty abych přigijmal, kteřijž Božij ſau. [6]) Neb giſtě, kdož giným dobře činij, ten také dobrého w ſwé myſli ſe naděge.« A tak Ezop wzal zaſe motyku do [3a] ruky a před ſe kopal, yakž y prwé, a pracowal.

Když ſe pak zaſe ſſaffář na pole wrátil, tu gednoho pacholka welice vpral; pro kteréžto bitij když ſe Ezop rozhněwal, že mu toho lijto bylo, řekl k ſſaffáři: »Proč tepeſs tak přijliſſně tohoto pacholka beze wſſij winy a gednom nás wždycky každý den ſwým bitijm na ſmrt odſuzugeſs [7]) a ſám nic neděláſs? Takliž ſy ſe proti nám welmi zatwrdil, čili co giného w tom geſt? [8]) Wſſak aby wěděl, že ſe chcy o to přičiniti, aby pán náſs o tom zwěděl a tomu wyrozuměl.«

Když pak to ten ſſaffář, gménem Zenas, vſlyſſel, welmi ſe řeči Ezopowě podiwil, že by gemu ſlowa odporná a nepoſluſſná mluwil, a takto pomyſlil ſám v ſebe: »Yá to muſým předgijti a ſe wyſtřijhati, aby mne ten zloſyn [9]) ku pánu ne omluwil a ne obžalowal, [10]) tak že bych yá s toho vřadu zſazen a ztiſknut byl.« A tak y hned wſeda [11]) na kuoň, gel ku pána [12]) do měſta a takto ho pozdrawil: »Zdráw buď pane!« Kteréhož ſe pán hned zaſe optal, odkud by tak ſpěſſně přigel?« Odpowěděl Zenas pánu: »Pane, nowey a neſleychaney diw ſtal ſe ne dáwno na twém poli.« Řekl pán: »Yaký pak? Zdali která konſká mátě a neb herka [13]) zmetala? Čili který ſtrom owce [14]) před čaſem wyneſl? A neb yaký ſe pak diw ſtal?« Odpowěděl Zenas: »Nic toho, pane, nenij, ale zlobiwý a zlotrowaný [15]) náſs Ezop počal proſtranně mluwiti.« K tomu řekl pán: »Toť geſt dobré a ſſtiaſtné znamenij, tuť nenij žádný diw.« Odpowěděl ſſaffář: »Zdá mi ſe nowá wěc a diwná.«

---

[1]) *Pr.* dodává: »jak tomu knězi učinil.« — *St.* jen: Da erscheyn ym die göttin der würtschafft Isis. — [2]) Geschickligkeit zufünden mancherley vnd frembde fabeln. — [3]) Hette beherberget. — [4]) Karst, hawen, bickel, esel vnd rinder, wagen vnd pflůg. — [5]) Bey den Götten ich beken ein jeglich ding. — [6]) Ich gedenck die gütigkeit, die ich alle zeit hab gehabt zu den gesten, den Götten empfengklich sein gewesen. — [7]) Richtest du vns mit deinen schlegen on vrsach in den tod. — [8]) Orig. jen.: Das ist dein hertigkeit vber vns. — [9]) das mich der schalck nit versag noch verklag gegen meinem Herren. — [10]) *Pr.*: »neobtěžoval« — [11]) *R.*: »vsedna«; též *Pr.* — [12]) Chybně místo: »pánu«. — [13]) Hat ein pferd vnnatürlich verworffen? — [14]) Chybně za: »owotce«. — [15]) Vnser schalckhafftiger knecht.

Digitized by Google

Řekl k němu pán: »Nenij neſlýchaná, neb čaſto wijdáme, že mnoho lidij, když ſe rozhněwagij, pro hněw mluwiti nemáhagij,[1]) a když ge hněw pomine, že dobře a proſtranně wſſecky wěcy mluwijwagij.« K tomu přičinil Zenas: »Pane, mluwij welmi dobře, y mně lage y tebe potupnými ſlowy haněge,[2]) k tomu ani bohuow ani bohynij ne ctij ani ne ſſanuge, a což nay- 5
wětſſij zlé geſt, welmi hanebně lage.«[3]) Tu teprwá [3b] pán hněwem gſa pohnut, řekl k němu: »Zena, geď domů a včiň s nim, což chceſs, zbij ho, proday ho, darmo day ho, yá ho mocně tobě dáwám, a toho giſtotu teď tobě pſanij dáwám.«

Když pak Zenas zaſe domuo přigel, řekl k Ezopowi: »Nuž, giž ſy 10
w mocy mé, pán mi tebe mocně dal, a proto, že gſy zlotrowaný pliſkač[4]) a žwáč, chcy yá tě prodati.« A y hned[5]) přiſſel kupec do dwora, kterýž giž několik služebnijkuow byl ſobě ſkaupil, a tu chtěl také koně ſobě zpuoſobiti pro ty služebnijky, aby domuow do Effezu gel. Když pak Zenaſa vhlédal, s kterýmžto známoſt měl, pozdrawiw ho, proſyl, aby gemu koně 15
pronagal. Tu mu Zenas odpowěděl, že tu žádných konij ani za penijze ani k nagmu,[6]) nenagde, ale že by pacholka gednoho na prodagi měl, a ten že by nebyl nezpuoſobný, k tomu y wěku doſpělého, toho že by gemu prodati chtěl. Kupec ten žádal, aby gemu gey wkázal. Tu zawolal Zenas Ezopa a okázal gey kupcy tomu. On pohleděw na nepodobu geho, řekl k Zenowi: 20
»Odkudž geſt ten hrnec, an k hlawni podobný?[7]) Zdá mi ſe, že geſt trubačem mezy potworami mořſkými, když ſe potkáwati[8]) magij, tak má weliká, durmatá lijce;[9]) prawijm, kdyby nemluwil, zdál by mi ſe kožený ſud. Pro tu-lis mne neřeſt s ceſty ſwedl? Yá ſem ſe nadál, že mi chceſs nětco hod- 25
ného, mně žádoſtiwého a pěkného, prodati.«

A to powěděw, bral ſe zaſe na ceſtu, odtud odcházege. Ale Ezop ſſel za nim, a řekl: »Pohowěg[10]) chwijlku.« Kupec odpowěděl: »Slyſſijſſ-li, nemeſlkaj mě, ať předſe gdu, neb mi žádného wžitku nemůžeſs přinéſti, bych tě pak y kaupil. Wſſak by mne lidé nazwali ſpalkuow aneb kláptuow 30
kupcem.«[11]) Tehdy řekl Ezop: »Pročs pak ſem přiſſel?« Odpowěděl mu kupec: »Myſlil ſem nětco wžitečného kaupiti, ale ty ſy mně welmi welice nepřijſtupný[12]) a nepodobný, a takowé kaupě yá nepotřebugi.« Tehdy Ezop řekl: »Geſtli že mne kaupijſs, nemáť na ſlkodu býti« [4a]. Zaſe řekl kupec k Ezopowi: »K čemu by mi pak mohl wžitečný a potřebný býti?« Ezop řekl: 35
»Kdyby w obydlij twém a neb w domu něgaké plačtiwé a ſwéwolné děti měl, teda mě kup a wdělay mě nad nimi miſtrem,[13]) neb bezpochyby báti ſe mne budau, co maſopuſtnij larwy.« Kupec ten, ſlowy geho gſa pohnut žádoſt měl kaupiti ho, a obrátiw ſe zaſe k Zenowi, řekl: »Co ſſacugeſs

---

[1]) *R.*: »nemohau«; též *Pr.* — [2]) *R.*: »haní«; též *Pr.* — [3]) Auch alle Gött vnd göttin das doch ein grosz vbel ist, schiltet er schnödigklichen. — [4]) Schalckhafftiger Klaffer. — [5]) Von geschicht. — [6]) Weder vmb lohne noch in ander wege. *R.* a *Pr.*: »k nájmu«. — [7]) Von wannen kompt der hafen, er sicht als ein rorwurtz. — [8]) Streiten. — [9]) Also grosse backen hat er. — [10]) *R.*: »pozhověj«. *Pr.*: »poshověj«. — [11]) Grempler oder docken kauffer. — [12]) Du bist mir vill zu vnsauber. — [13]) Zuchtmeister.

Digitized by Google

tu wonucy?« Zenas odpowijdage, řekl: »Nechceſſli mi za něg třij kop mijſſenſkých [1]) dáti, day mi za něg ale tři haléře, neb yá to wijm, že ho ſyc nebudu mocy prodati.« A kupec daw tři haléře, gel s Ezopem do měſta.

Když pak chtěl do prodagného domu gijti, tu dwé pacholátek, vhlédawſſe Ezopa, welmi ſe ho lekli a křičijce, vtijkali na lůno mateřem ſwým a tváře zkreywali, aby naň nehleděli.[2]) Tehdy řekl Ezop k kupcy: »Giž widijſs, že muog duomyſl [3]) prawý geſt, neb hned, yakž mě ti děti [4]) vhlédali, za maſopuſtnij larwu mě drželi.« Kupec ſe k tomu vſikrnul [5]) a řekl k Ezopowi: »Wegdi tam a pozdraw ſwých ſpolu towaryſſuow.« Ezop pak wſſed, nalezl tam ſedijcý čiſté [6]), poctiwé a doſti oſobné [7]) mládence, y řekl k nim: »Spolu ſlužebnijcy mogi, zdař wám Buoh!« Oni pak, když naň pohleděli, řekli ſami mezy ſebau: »Přiſaháme ſluncy, žeť geſt toto welmi nepodobný člowěk! Co chce náſs pán s nijm dělati? Nu, geſſtě až doſawád nikdá tak nečiſtotného těla, což muožem pomněti, ne kaupil.«

Potom wſſed kupec k té mládeži, řekl k nij: »Muſýte ſmutnij býti, želeti a rmútiti ſe pro wáſſi nezbednoſt y také neſſtěſtij, [8]) neb nemohu ani mezkuo ani koňuo k kaupenij ani k nagetij nalezti, protož muſýte zytra ſami mezy ſebau rozděliti, co ſe od ſſpijže néſti má y od giných wěcý, neb chcy do Effezu táhnauti.« Když pak mládency břemena mezy ſebau rozdělowali, aby dwa geden ſwazek a neb vzel neſli, řekl k nijm Ezop: »Mnedle ſpolu ſlužebnijcy, proſým wás, poněwadž widijte, že yá malý a [4b] mdlý ſem, dayte mi tijm lehčegſſij břemeno.« Tehdy oni řekli: »Poněwadž nemuožeſs, y nenes nic.« A Ezop k tomu řekl: »Nebylo by ſluſſné, poněwadž wy wſſickni pracugete, abych yá ſám pánu ſwému nevžitečný býti měl.« Tehdy oni řekli: »Wezmiž, co chceſs.« A [9]) Ezop, ohledaw wſſecko, což ſe néſti mělo, ſaky, plachty y koſſe, a vhlédaw koſs chlebem narownaney, kterýž dwa néſti měli, řekl k nijm: »Tohoto koſſe mně nechte.« A oni

[1]) Dreissig pfundt. — [2]) Slov: »aby naň nehl.« *St.* nemá. — [3]) Anschlag — [4]) *R.* a *Pr.*: »mne ty děti«. — [5]) Schmollet. — [6]) *R.* a *Pr.*: »čistě poctivé«. — [7]) Wolgestalt. — [8]) Ir söllent trauren vmb euwer vngefel. — [9]) Slova: »Tehdy ... chceš. A« vypuštěna v *R.* a *Pr.*

Digitized by Google

řekli: »Y wětſſijho blázna, proſyl za lehčegſſij břemeno, a ſám ſobě naytěžſſij zwoluge. Přegme mu té dobré wúle.« [1])

Ezop pak wzaw ten koſs, předcházel s nim giné daleko. Tomu oni diwijce ſe, mezy ſebau prawili: »Tenť ſwé záplaty zaſluhuge, geſſtě by k tomu břemenu oſla vneſl.« Takowými ſlowy poſmijwali ſe mu, že ginij dwa tolik neſli, yako on ſám. Když pak Ezop napřed před nimi k gedné hoře přiſſel, ſložil koſs ſwuog s ramen ſwých, a wzaw gey před ſe w obgetij ſwé, a ſwrchu zuby vgaw gey, yako by zápaſyl, [2]) na ten wrch ſſel a daleko prwé, nežli ginij, do hoſpody přiſſel. Když pak wſſickni za nijm přiſſli, rozkázal gijm pán gegijch, aby ſobě chwjli odpočinuli a gijdlem ſe poſylnili. Y řekl k Ezopowi, kterýž chléb neſl: »Day gijm gijſti!« Ezop rozdělil tak mnoho chleba mezy ně, že puol koſſe prázdného bylo. A když zaſe wſtali a ceſtau, kterauž před ſebau měli, brali ſe, bylo břemeno Ezopowo mnohem lehčegſſij, že giž teprwá mnohem prwé přiſſel na hoſpodu nežli ginij [5ª]. A k wečeři opět rozdělil chléb mezy ſpolu ſlužebnijky, tak že ten koſs ſkuoro wyprázdnil. Na zeytřij pak, když ráno gedli, hned koſs byl wyprázdněný. A on ge tak daleko předcházel s tijm prázným koſſem, že ho poznáwati nemohli, a že, když ho widěli towaryſſij geho tak daleko před ſebau gijti, a neznagijce ho, gedni druhých ſe tázali: »Kdo geſt onenno, yako tamto daleko před námi gde? Přijſluſſij-li k nám čili geſt kdo neznámý?« Tehdy geden z nijch řekl: »Pohleďte, kterak nás tento náſs [3]) lſtijwě podwedl, nechal nás břemen néſti, kterýchž nevbýwá, ale čijm dále, tijm wijce ſe obtěžugij. A ſám ſwau chytroſtij chléb wzal, kteréhož ſme wždycky vgijdali, nynij pak giž gde prázen, bez wſſeho obtijženij, a neneſe žádného břemena [4]).

Když pak do měſta Effezu přiſſli, poſtawil ge pán na wywolaném a ſwobodném ryňku, aby ge prodal; a prodal ge s dobrým zyſkem. Y zuoſtali mu třij, kterýchž doprodati nemohl, totižto pijſař, harffennijk a Ezop. Tu řekl geden k kupcy: »Geď s nijmi do Sámu, tam gich podlé wuole ſwé odbudeſs, neb tam nagdeſs miſtra včeného w vměnij, kteréž přiſluſſij k lidſkému přirozenij, [5]) kterémuž řijkagij Xanthus, k kterémuž mnoho mládeži z giných zemij na včenij dáwagij, z Řek y odginud, odkudž ſe komu zdá a lijbij.

Toho giſtého raddau pohnut gſa kupec, plawil ſe s nijmi do Sámu. A když tam byli, wyprawil pijſaře a harffennijka w nowé ſlužebnické ſſaty, Ezopa pak pro nepodobu geho poſtawil mezy nijmi w tluſtém pytli, k hauni podobném. [6]) Ti pak prwnij dwa byli doſti podobnij, ale na Ezopa yakž kdo pohleděl, hned ſe ho zſtraſſil pro nepodobnoſt geho, a mnozý řijkali: »Odkud geſt ta poſměſſná potwora mořſká? Oprawdu ſwau nepodobau giné obyžďuge.« Když pak Ezop porozuměl, že ſe mu lehkými ſlowy po-

[1]) Wir wöllen im es günnen. — [2]) Gieng rincklich hinauff. — [3]) Der iufer (lat: pomilio). — [4]) Nun gat er leer on alle burden. — [5]) Da ist ein natürlicher meister. — [6]) In einer groben juppen.

Digitized by Google

ſmijwagij, vdatněgi mnohem ſtal [1]) a na každého obecně neproměnnau twářij [2]) pohlezowal [5b].

Když pak Xanthus z domu ſwého wyſſel, procházege ſe ſem y tam po ryňku, na kterémž lidi prodáwali, y vhlédal tyto dwa podobná mládence a mezy nimi ſtogijcýho Ezopa, a podiwil ſe bláznowſtwij kupcowu, že by toho nepodobného mezy tyto oſobné [3]) poſtawil. Z kterýchž když přiſſel k gednomu, řekl: »Z které ſy země?« On odpowěděw, řekl: »Gſem z Kapadocý.« Tehdy řekl Xanthus: »Co pak vmijſs dělati?« On odpowěděl: »Wſſeckno, co chceſs.« Slyſſe to Ezop, welice ſe zaſmál, ziácy pak, kteřijž s Xanthem tu byli přiſſli, když widěli, že ſe tak welmi ſměge a w ſmijchu zuby wyſſklebuge, zdálo ſe gim, že geſt potwora mořſká a ne člowěk; ſami mezy ſebau řekli: »Yakéť má tento zuby w tlamě!« Druhey řekl: »Co ge widěl, že ſe tak až do pláče [4]) rozſmál?« Giný pak řekl: »Wſſak ſe ne ſměge, než zymau tak zuby wyſſklebuge, wotažme ſe ho, chcete-li.« A tak ſſed geden k Ezopowi, řekl k němu: »Ach, muog pěkný pacholijku, powěz

mi, pročs ſe tak ſrdečně zaſmál?« Dij k němu Ezop: »Gdi tam, praſſiwá owce!« [5]) A on řekl k němu: »Yaká ſem praſſiwá owce?« A Ezop zaſe: »Třebas tě krátce vwázali, diwoká swině.« [6]) A tak ten ziák s hanbau, zapeyřiw ſe, odlaudil ſe pěkně od něho.

Dále řekl Xanthus k kupcy: »Zač dáſs toho harffenijka?« Odpowěděl kupec: »Za tiſýc poláčkuow«. [7]) Y zdálo ſe Xanthowi draho, a přiſtaupiw k druhému, řekl: »Odkud gſy ty pak?« On odpowěděl: »Z Lidye.« Xanthus [6a] řekl: »Co pak vmijſs dělati?« On odpowěděl: »Wſſecko, což mijnijſs.« Když to opět Ezop vſlyſſel, welice ſe rozſmál. A widauce to ziácy, řekli: »Kudy to přicházý? Ke wſſemu ſe vſmijwá.« Tehdy řekli geden k druhému: »Chceſſ-li ſmrdutým kozlem nazwán býti, tehdy optay ſe ho, proč ſe ſměge.« Xanthus zeptal ſe toho prodawače, zač by toho pijſaře dal? Odpowěděl

[1]) Tisková chyba za »stál«, jak čte se v *R.* a *Pr.* (u *St.*: stund er kecklich). — [2]) Mit vnweiser gestalt (lat.: torve). — [3]) *R.* a *Pr.*: »osoby«. — [4]) So innigklichen. — [5]) Sprach Esopus: du hüler. — [6]) Gehe an den galgen, du wüste saw. — [7]) Pfening. *Pr.*: »dukátův«.

Digitized by Google

prodawač: »Za tři tiſýce poláčkuo.« A tak vmlkl Xanthus a odſtaupil zpátkem preč.

Tehdáž řekli ziácy k Xanthowi: »Pane miſtře, cožť ſe ne lijbij tito pacholcy?« Odpowěděl Xanthus: »Ba lijbijť mi ſe dobře, ale geſt za práwo w měſtě naſſem, aby žádný tak drahých lidij ne kupowal; a kdyby ſe na koho dowěděli, byl by welice treſtán.« Tu řekl k němu geden ziák: »Pane včiteli, když pro weyſady těch pěkneych kúpiti ne muožeſs, tehda kup tohoto, kterémuž w nepodobnoſti člowěka, tuſſijm, na ſwětě nepodobněgſſijho ani rowného nenij,[1]) tenť rowně tolikéž tobě ſlaužiti bude, yako y tyto,[2]) a my ſami gey chceme zaplatiti.« — »Toť by bylo nelleychané,« řekl Xanthus; »přes to pak žena má geſt zpanilegſſij, než aby gij mohla od něho ſlužba přijgemná býti.« Tehdy řekli ziácy: »Miſtře, ty máſs mnoho prácý, pro kteréž žena twá nebude ſe hněwati, když on ge dělati bude.«

Y řekl Xanthus: »Zeptayme ſe, čemu ſe včil, a co vmij, abychom peněs[3]) darmo nedáwali.« A obrátiw ſe k Ezopowi, řekl: »Zdař Buoh, pacholijku!« A Ezop řekl: »Proſým tebe, nech mne s pokogem.« Xanthus opět řekl: »Yá pozdrawugi tebe.« — »A yá tebe,« řekl Ezop. Xanthus pak wece: »Nenij-liť těžko, odpowěz mi k otázce mé; powěz, odkud ſy a neb z čeho gſy?« Odpowěděl Ezop: »Z masſa.« Xanthus řekl: »Yá tak ne mijnijm, powěz, kde ſy ſe narodil?« Ezop řekl: »W žiwotě matky mé.« Xanthus řekl: »Na to yá ſe také ne ptám, ale w kterém kragi a na kterém mijſtě ſy ſe rodil?« Ezop odpowěděl: Mátě má mi nepowěděla [6b], w které komoře mě porodila, w komoře-li bylo, čili krom komňaty, a neb kde na mazhauze.« Xanthus řekl: »Powěz, čemus ſe včil, a neb co vmijſs?« Ezop odpowěděl, že nic. Xanthus zaſe: »Kudy to přicházý?« Odpowěděl Ezop: »Když tyto[4]) mogi towaryſſij wſſeckny wěcy vměgij, tehdyť ſau mně nic nepoſuſtawili.«[5]) Té odpowědi podiwili ſe ziácy a řekli: »Pod maudroſtij Božij, že geſt z mijry dobrau odpowěd dal, neb žádný ſe ne nalézá, aby wſſeckny wěcy vměti měl; protožť ſe tak ſrdečně ſmál.« Xanthus řekl: »Chceſs-li, ať tě kaupijm?« Odpowěděl Ezop: »Máſs toho wuoli, žádný tě ne nutij, vſſak máſs-li tu myſl, tedy wytahni[6]) wopaſek a čti penijze, pakli nechceſs, nebudeſs darmo trhati měſſce.«[7]) Tu ziácy řekli mezy ſebau: »Wěru geſt včeněgſſij nežli náſs miſtr.« Xanthus řekl: »Proſým tebe, powěz mi, kdybych tě kaupil, nevtečeſs-li ode mne?« Ezop odpowěděl: »Budulič to chtijti včiniti, s těžkem ſe s tebú o tom budu raditi.« Xanthus řekl: »Dobře mluwijſs, než toť ſſkody[8]), že gſy z Nepodobowic.«[9]) Odpowěděl Ezop: »Nemá ſe hleděti na nepodobnoſt těla, ale myſl a wtip člowěka ty ſe poznati magij, a tomu ſe rozuměti má.« Tu teprwá Xanthus řekl k prodawači: »Zač ho dáſs?« A prodawač odpowěděl: »Ty ſy w tom

---

[1]) Deszglichen in vngestalt niendert ist. — [2]) *R.* a *Pr.* správně: »tito«. — [3]) Chyba tisku místo: »peněz«. — [4]) *R.* a *Pr.* správně: »tito«. — [5]) *R.* a *Pr.* správně: »nepozůstawili«. — [6]) Chyba tisku za: »wytáhni«. — [7]) Wilt du aber nit, so zerreisz den bütel. — [8]) Omylem za: »ſſkodij«. — [9]) *Pr.*: »z Nepodobic«. *St.* Du bist zu vil vngestalt.

Digitized by Google

kupectwij takovém, tuſſijm, mnoho nebýwal?«[1]) Řekl Xanthus: »Čžijm to?« Řekl prodawač: »Proto, že těch pěkných necháſs a tohoto ſobě mrzkého oblibudeſs[2]). Některého z těchto dwau kup, a toho yá tobě přidám«[3]) Odpowěděl Xanthus: »Proſým tebe, zač ho dáſs?« Řekl prodawač: »Za ſſedſát poláčkuow.« A žácy hned za něg ty penijze odečtli, a tak Ezop byl Xanthuow. Celnijcy pak, když o tom prodagi vſlyſſeli, opatrně ſe ptali, kdo kaupil, a kdo by prodal. Když pak prodawač a Xanthus hleděli, kterak by za menſſij summu prodaného býti řekli, proto aby také méně cla dali, tehdáž řekl Ezop: »Tento geſt prodawač, a [7a] tento geſt kupec, ač pak oni obadwa ſnad ſe za to ſtydij, wſſak yá ſwobodný gſem.«[4]) Tomu ſe celnijcy zasmáwſſe, odpuſtili gim clo.

Když ſe pak giž domúw[5]) rozcházeli, a Ezop také ſſel za Xanthem, přihodilo ſe, že Xanthus gda močil. Ezop wida to, chopil Xantha za pláſſť, řka: »Pane múg,[6]) leč mne hned prodáſs, ginak ſyce od tebe vteku.« — »Proč to?« řekl Xanthus. — Ezop: »Proto, že yá žádnému takowému

pánu ſlaužiti nemohu.« — Xanthus: »Proč to pak?« — Ezop wece: »Že ty, gſa pánem, nedáſs přirozenij odpočinauti, ale gda močijſs. Yá tak rozumijm, kdyby ty mne po ſwé potřebě poſlal, a potřeba by kázala, abych břichu ſwému polehčil, ſnad bych to dijlo muſyl, gda neb běže, dělati.« Xanthus řekl: »O tu wěc nenijť ſe potřebij ſtarati, ale toto ſlyſs, co yá tobě powijm. Proto ſem to včinil, abych ſe trogijho zlého wywarowal: prwnij, aby horkoſt ſlunečná polednij hlawě mé ſſkody ne včinila; druhé, aby prach země[7]) noh meych nepálil; třetij, aby mi moč, kdyby pára z něho ſſla s praſſnau horkoſtij, neſmrděl[8]). Toho trogijho zlého

[1]) Höre mich, du bist dieser Kauffmannschafft gar vnwissend. — [2]) Omyl za: »oblibugeſs«. - [3]) Dle řečtiny: *τοῦτον δέ πρόσδομα λαβέ* (hunc autem auctuarium accipe). *St.*: vnd lasz diesen sein (hunc valere sinas). — [4]) Ob sie aber beid des leügneten, so sag ich mich selber frey sein. — [5]) *R.*: »domův«. — [6]) *R.*: »můj«. — [7]) Dle řeckého: *τὸ τῆς γῆς ἔδαφος* (terrae solum torridum). *St.*: Der harn. — [8]) Das mir der geschmack des harnes nicht vnder die nasen rüch. Řečt.: *ἡ τοῦ οὔρου δριμύτης τὶ' ὄσφρησιν ἂν ἐλυμήνατο.*

Digitized by Google

gſem ſe wywaroval, když ſem gda močil.« Tehdy řekl Ezop: »Yá mám doſti na odpowědi twé.«

Dále, když k domu přiſſli, řekl Xanthus: »Ezope, pobuď tu chwijlku před domem, ažť yá tam s ženau ſwau o tebe rozmluwijm.« Ezop: »Gdi tam, yá tebe nedržijm.« Xanthus hned wſſed do panij pokoge, řekl k ženě ſwé: »Pani[1]), nebudeſs ſe ſe mnau wijce [7b] hadrowati ani waditi, že twých ſlužebnijkuo vžijwám a potřebugi; oprawdu vtěſſeného ſem ſobě pacholijka kaupil, že naň bude mijlo pohleděti.«[2]) Když pak to ſlužebnice panij vſlyſſeli, mněli, ſe[3]) to tak geſt, yakž pán prawij. Y wadily ſe ſpolu, prawijce: »Pán mně muže kaupil w prawdě, proto že mi ſe dnes zdálo.« Giná prawila, že »ſau mne zaſnaubili«[4]). Když pak ty děwky tak ſpolu gedna s druhau ſſwáſtaly, řekla panij: »Kde geſt pak ten, kterého tak welmi chwálijſs? Necheyž ho, ať k nám přigde.« Xanthus řekl: »Geſt před dweřmi; kažte ſem tomu nynij kaupenému pacholijku.«

Když pak ty giné děwky tak ſpolu ſe hadrowaly, gedna mlčijc doluow běžela a myſlila: »Kdybych yá mohla toho mládence za tijm ſobě mijti, když ſe ony o něho wadij!« A přiſſedſſi před dwýře[5]), řekla: »Kde geſt ten kaupený ſlužebnijk, kteréhož yá ſe naděgi?« Ezop řekl: »Kohož ty hledáſs, yá gſem.« Když pak ta děwka Ezopa vhlijdala, zbledſſi z leknuti[6]), řekla: »Ale ty-lis ten milijtký páw[7]), kdež pak máſs wocas?« Ezop řekl: »Potřebugeſſli wocaſu, nemáſs ſe ho chybiti, ani žádného nedoſtatku při něm mijti.« A do domu chtijc gijti, řekla k němu: »Ne přigdeſs do tohoto domu, neb wuobec vtijkati budau, když tě vhlédagij.« A přiſſedſſi zas do domu, řekla k giným děwkám: »Auwe, wětſſijho zlého, gděte, pohleďte na něg.« A widěwſſi ho giná děwka tak nepodobného, řekla mu: »O byť za to w vſta nadělali a w nos napijſkali![8]) Táhni předſe a hleď, aby ſe mne nedotýkal.«

Wſſed pak Ezop do domu okázal ſe pani. A ona, yakž ho brzo vhlijdala, hned ſe od něho obrátila a řekla: »Tolis mi potworu mořſkú za ſlužebnijka kaupil? Zažeň ho preč ode mne!« Xanthus řekl: »Gednom[9]), má hoſpodyně, buď wesela, doſti budeſs mijti s kým žertowati s tijmto ſlužebnijkem.« A ona řekla: »Xanthe, gižť teprwá wijm, že mne nenáwidijſs a giné manželky žádáſs. Že [8a] pak toho zgewně řijcy neſmijſs, y přiwedls tohoto truple s pſý hlawú,[10]) domněnij mage, že ſnáze z domu vgdu, než bych na něg hleděla. Wrať mi zaſe mé wěno, a chcyť hned z domu gijti.« Tu řekl Xanthus k Ezopowi: »Když ſme na ceſtě byli, mnohos vměl tlampati,[11]) a nynij, když toho potřeba geſt, nic nevmijſs mluwiti.« K tomu odpověděl Ezop: »Pane, když twá žena takowých obyčeguow geſt, wezma

---

[1]) *R.*: »Paní« — [2]) Das du lustigers nie hast gesehen. — [3]) Omylem za: »že«. — [4]) *St.* spojitěji: Die ander sprach, fürwar mir hat heint getreümet, man hab mich vermehlet. — [5]) *R.*: »dvéře«. — [6]) Omyl za: »z leknutí«. — [7]) O bist du ein bauian. — [8]) Das dir in dein scheützlichs maul gethon werd. — [9]) *R.*: »jediné«. — [10]) Den hundsgroppen (caninum capitonem). Řečt.: *κυνοκέφαλον τοῦτον*. — [11]) Reden.

Digitized by Google

gi, hoď gij[1]) do ſſachty.«[2]) Xanthus řekl: »Mlč; tus bitij hoden! Newidijſſliž, že gi tak welmi milugi, yako ſám ſebe?« K tomu Ezop wece: »Y medle, milugeſſliž ty ſwau ženu?« Xanthus řekl: »A proč nic?« A hned Ezop zdwihſſe gednu nohu k podlaze, welmi welice křičel, řka: »Y poſlechněte diwu, Xanthus geſt miſtrem w vměnj přijležijcým a přijſluſſegijcým ku poznánij přirozenij[3]) a dal ſe ženě přemocy.« A obrátiw ſe ku pani, řekl: »Pani, proſým wás, že mi neráčijte za zlé mijti, ale k dobrému to obrátit, co wám chcy powědijti. Wy byſſte chtěli, aby wám byl kaupen mládenec doſpělý, pěkný a podobný, vmělý, ſſperkowný, a ne ſedlſký ten hlaupý, kterýž by wás w lázni drbal,[4]) na luože kladl, s wámi pohráwal,[5]) nožiček podrbáwal, to byſſte wy chtěli, což by pánu mému k hanbě a k lehkoſti bylo. O zlatá vſta Euripidis, kterýž kuſa[6]) nezklamal, řka: ‚Rozličné ſſturmy a bauřky ſau w moři wlnobitedlných wod wſſech, chudoba také geſt přetěžké břijmě, a ſyc mnoho tiſýcúv giných obtijženij; ale nic těžſſijho a horſſijho ſe ne nalé[8b]zá, yako zlá žena.‘[7]) Protož wás proſým, má

pani, nikdá wijce nežádayte pěkného pacholijka, kterýž by wám ſlaužiti měl, aby některý čas muži waſſemu hanby a potupy s ſebú ne přineſl a ne včinil.« Když tomu pani porozuměla, co gij mluwil, řekla: »Tento ſſibeničnijk netoliko mrzký a nepodobný geſt, ale geſt y žwawý. Yakť mi ſe poſmijwá rozličnými ſlowy! Ale yá ſe ſama w té wěcy opatřijm a poodſtaupijm zatim.« Tu pak řekl Xanthus: »Pohleď Ezope, yak giž dobrotiwá geſt twá panij k tobě.« Ezop pak řekl: »O giſtě weliká geſt wěc ženu vkrotiti, aby ſe ne hněwala.« Xanthus wece: »Mlčiž giž a nemluw wijce, neb ſem tě k ſlužbě kaupil a ne k hadrowánij.«

Na zaytřij pak kázal mu wzýti koſs[8]) a za ſebú gijti, aby zelé nakaupili. Přiſſed pak Xanthus k zahradnijku, řekl k němu: »Proday nám zelé.«

---

[1]) *R.*: »ji«. — [2]) In die finsternus (in tenebras). Řečt.: *εἰς τόν βάραθρον*. — [3]) Xantus ist ein natürlicher meister. — [4]) In dem bad auszwartet. — [5]) *St.*: nemá; v řečt.: *προσπαίζειν σοι* (qui tecum luderet). — [6]) Nichts. — [7]) Eurip. ſrag. (ed. Nauck) 1045. p. 540. — [8]) Dle řečtiny: *τῇ δ' ὑστεραίᾳ κελεύσας*. *St.* bez úvodu: nim die kretzen vnd gehe . . .

Digitized by Google

Zahradnijk wzaw ſrp, nařezal gim hláwek y giného zelé, a dal ge Ezopowi. Když ge pak Xanthus platil,[1]) řekl k němu zahradnijk: »Miſtře, proſým tebe, odpuſt mi, mám s tebau nětco mluwiti.« Xanthus: »Mluw, co chceſs.« Zahradnijk řekl: »Proč medle, miſtře, ty byliny, kteréž ſe ſegij aneb ſadij, pozděgij roſtau nežli ty, kterýchž žádný ne ſadij ani ſege?« Wyrozuměw[2]) pak on této přirozené otázce, a nevměge odpowědi dáti, řekl: »Zwláſſtnijm Božijm zřijzenijm ſe to děge.« A k té odpowědi Ezop hned ſe zaſmál. Y řekl k němu Xanthus: »Smegeſſli ſe[3]) toliko, čili ſe mně poſmijwáſs?« Odpowěděl Ezop: »Yá ſe poſmijwám ne tobě, [9a] než tomu, kdo tě té maudroſti naučil. Yakáť geſt to odpowěd od miſtra, že to Božſké zgednánij a neb zřijzenij geſt, že ty zeliny tak roſtau. Takowú odpowěd kuchtijk dáti by vměl.« Tu řekl Xanthus: »Day ty lepſſij.« Ezop odpowěděl: »Geſtli že chceſs, ſnadněť yá to včinijm.« Xanthus řekl k zahradnijku: »Nenij ſluſſné, aby takowý miſtr, kterýž zgewně včij w ſſkole, zde w zahradě na takové pohádky odpowěd měl dáwati; než tento pacholijk muog,

doſti včený, takowau pohádku tobě vhodne, protož otaž ſe ho o tom, cožs na mne wydal.«[4]) Odpowěděl zahradnijk: »A co tato nepodoba také zná litery a pijſma? Yak ſem yá tak neſſtiaſtný, že ſem ſe také nevčil.« A obrátiw se k Ezopowi, řekl: »Nuže pacholijku,[5]) vmijſſliž ty mi přijčinu tu powěděti?« Ezop wece: »Mně ſe tak zdá, že vmijm, protož poſlechni pilně. Ty ſe ptáſs, kudy to přicházý, že zeliny a neb byliny, kteréž ſe ſegij a ſázené ſſtěpugij y s pilnoſtij wyhledánijm obmeſſkány nebýwagij, poſléze roſtau nežli byliny, kteréž ſamy z země ſe wypryſſťugij, a neb wyſkakugij, a těch žádný neopatruge.[6]) Poſlechniž: Nápodobně yako wdowa, kteráž po prwnijm muži děti má, giného muže pogewſſi,[7]) kterýž také prwnij ženy děti má, geſt ſwých dětij wlaſtnij mátě, druhých pak dětij, od muže přiwedených, macecha — geſtiť pak weliký rozdijl mezy wlaſtnijmi dětmi a mezy cyzými, neb wlaſtnij děti s pilnoſtij a s žádoſtij welikého dobrého chowány býwagij, ale paſtor-

[1]) *St.* přidává: vnd hinweggieng. — [2]) Vernam. — [3]) *Pr.*: »směješ-li se«. — [4]) Das du mir für hast gelegt. — [5] Losa knab. — [6]) *St.*: stručněji. — [7]) *R.* a *Pr.*: »pojavši«.

Digitized by Google

čata netoliko nepijlně chowána[1]) bywagij, ale čaſem y w nenáwiſti ſe mjwagij — téžť podobně země geſt prawá matka těch bylin, kteréž ſamy od ſebe roſtau, těm pak geſt macechau, kteréž do nij ſazeny neb wſáty bywagij.« Slyſſe to zahradnijk, řekl k Ezopovi: »Mnohých ſy mne pečliwoſtij zbawil, že gſy mi toto tak odewřeně powěděl.[2]) Protož pobeřiž ſobě to zelé darmo, a geſtli že wijce čeho žádáſs, wezmi ſobě, cožť ſe lijbij a co chceſs.« —

Po některém [9b] opět čaſu, když Xanthus s některými přátely w lázni byl, řekl k Ezopowi: »Gdi domuow a přiſtaw jahlu,[3]) a vwař ge[4]), což nayſpijſſe muožeſs.« Ezop, yak brzo domuo přiſſel, wzal gediné jahelné zrno, a wrhſſi ge do hrnce, wařil. Po lázni pak řekl Xanthus k přáteluom ſwým: »Dnes máte ſe mnú jahlu gijſti, neb mezy přátely nemá ſe na nákladné gijdlo hleděti ani myſliti, ale na dobromyſlnoſt a na dobrau wuoli, kterauž přátelé k ſobě magij.« Když pak giž z lázně přiſſli, řekl Xanthus: »Ezope, přines nám, když ſme přiſſli z toho ſmeywánij, pijti.«[5]) A on nabraw pod žlabem w kádi wody, přineſl ſmeywánij a dal pánu. Když pak Xanthus ſmrad včil, řekl: »Y cos to vdělal, Ezope,[6]) zbláznil-lis ſe?« A on odpowijdage, řekl: »Y z ſmeywánj ſem přineſl, yakožs rozkázal.«[7]) — Xanthus: »Neſyž tu nečiſtotu preč a přines ſem medenicy.« Ezop přineſl prázdnau medenicy a y hned poſtawil gi přede pána. Xanthus prwé nedaw na ſobě hněwu znáti, teprw ſe na něg obořil,[8]) řka:» Y co gſy pak dijtě?« Ezop řekl: »A což nepomnijſs, že ſy mi přikázal, abych nic nedělal, než co ty mně rozkážeſs, a teď ſe hněwáſs,[9]) nerozkázaw mi wody do medennice naliti, abych wám nohy po lázni myl. Anižs mi rozkázal pantoflij położiti, ani co giného, což ſe mělo zprawiti; tolikos řekl: ‚Přines medennicy', a to gſem yá včinil.« Tu obrátiw ſe Xanthus k ſwým přátelom, řekl: »Yá ſem ſobě ne kúpil služebnijka, ale pána a včitele, yakož ſami widijte.«

Když pak k stolu ſedli, řekl Xantus: »Geſt-li giž jahla dobře, tehdy přines gi.« Ezop wzaw to gedinké zrnko, kteréž byl do hrnce k waření wrhl, na lžijcy ge pánu přineſl. Xanthus domnijwal ſe, že mu přineſl tu jahlu k koſſtowánij, zdali by ty jahly giž dobře byly, roztlačiw to zrnko mezy prſty, řekl: »Přines ſem, dobřeť ſau.« Ezop hned přineſl tu zwařenau wodu, a na mijſu wyliw,[10]) na stuol mijſto krmě poſtawil. Xanthus řekl »Kdež ſau [10a] jahly?« Ezop odpověděl: »Wſſakť ſem gi nynij na lžijcy přineſl.« Xanthus řekl: »Ale wěru gedno zrnko.« — »Toť ſem yá tobě přineſl, řekl Ezop, nebs wijce nerozkázal nežli jahlu wařiti, a ne jahly.«

---

[1]) *R.*: »chowány«. — [2]) Slov »že . . pověděl« *St.*: nemá. — [3]) Ein linsen. — [4]) *R.* a *Pr.*: »ji«. — [5]) Bring vns von dem bad. Řečt.: *δὸς ἡμῖν ἀπὸ λουτροῦ πιεῖν.* — [6]) Du süntlicher kopf, was ist das. Řečt.: *φεῦ, τί τοῦτο.* — [7]) Věty: »A on . . rozkázal« *St.* nemá; řečt.: *καὶ ὅς· ἀπὸ λουτροῦ, ὡς ἐκέλευσας.* — [8]) Xantus ward zornig vnd sprach. Řečt.: *τοῦ δὲ Ξάνθου τῇ παρουσίᾳ τῶν φίλων τὴν ὀργὴν ἐπισχόντος.* — [9]) *St.*: slov »a teď se hněváš« nemá. — [10]) »A na mísu vyliv« *St.* nemá.

Digitized by Google

Tu Xanthus s pochybnoſtij w ſwé myſli, co by měl činiti, řekl k hoſtem: »Oprawdu, že on mne zbláznij.« A obrátiw ſe k Ezopowi, řekl: »Aby neřekli, že z ſweych přátel poſměchy dělám, gdi a kup čtyři swinſké paznechty, a rychle ge vwaře, na stuol přines.« Ezop chutně těch paznechtů kaupiw, přiſtawiw s hrncem k ohni, y wařil ge. Ale Xantus hledal přijčiny kterak by Ezopa s poctiwoſtij mohl vbiti.[1])

Když pak Ezop gineych prácý pjlen byl a gimi zaneprazdněn, wzal mu geden paznecht a překryl[2]) mu gey. Po chwijli pohleděw Ezop do hrnce a nenalezſſi než tři nohy, hned ſe domýſſlel, mage pána ſwého w domněnij, že to tak geſt. A sſſed do ſwinſkého chléwa, vřeza[3]) gedné swini nohu, a opařiw,[4]) přiložil k těm třem, aby ſpolu wřely.[5]) Po dobré pak chwijli, rozmyſliw ſe Xanthus, že, kdyby Ezop nad hrnec přiſſel a ne nalezl než toliko tři nohy, mohl by, boge ſe bitij, preč běžeti, y wložil mu tu nohu zaſe do hrnce. Když pak ty nohy giž vwřely, wykydl ge Ezop na geden wokřin, a nalezl pět noh. Porozuměw tomu Xanthus, řekl:

»Což to, Ezope? A což gedna swině mijwá pět noh?« Ezop řekl: »Dwě swině kolik noh magij?« Xanthus řekl: »Oſm, ale tuto gich nenij než pět.« Ezop řekl: »Ale ten krmney [10b] wepř[6]) w naſſem chléwě nemá wijce než tři.« Opět řekl Xanthus k přátelom: »Neřekli[7]) ſem giž prwé, že tento člowěk mne zbláznij?« Zaſe řekl Ezop: »Pane, což newijte, když po vgmu něčeho a po přidánij toho zaſe y také giného přiloženij ta summa ſe nalézá, že to zlé nebýwá?«[8]) Xanthus pak žádné winy nemoha nalezti, pro kterauž by ho ſluſſně s poctiwoſtij mohl vbiti, nechal toho hněwu.

[1]) Hart schlahen. — [2]) *R.* a *Pr.*: »přikryl«. — [3]) Omyl za: »vřezal«. — [4]) *St.* nemá; řečt.: *τῶν τριχῶν ψιλώσας* (pilis nudans). *R*: »opatřiv«. — [5]) *St.* nemá; řečt.: *καὶ συνέψει τοῖς ἄλλοις.* — [6]) *St.*: die suw. Řečt.: *σιτευόμενος χοῖρος* (saginatus porcus). — [7]) Za: »neřekl-li«. — [8]) *St.*: odchylně: herre, weist du nit, das alle ding, die beschehen oder gesprochen werden andersz, dan die recht vernunfft auszweiszet, die sind nicht mittelmessig. Řečt.: *δέσποτα, οὐκ οἶσθα, ὅτι τὸ ἐκ προσθέσεώς τε καὶ ἀφαιρέσεως εἰς τὸ κατὰ λόγον ποσὸν συγκεφαλαιούμενον, οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα*; lat.: Here nosti id, quod ex addition e et subduction e in quantitatem secundum rationalem summam colligitur, non esse errorem.

Digitized by Google

Po několika pak dnech, když s Xanthem ziácy w ſkole ſeděli, geden z nich kolacý gijm vdělal. A když gedli, wybraw Xanthus pěkněgſſij[1]) kauſky, dal Ezopowi, řka: »Gdi domuow a day to tomu, kdož mi dobrého žádá y přege.

Ezop gda, rozgijmal ſám v ſebe: »Tutoť giž mám přijčinu, abych ſe nad ſwú panij pomſtil za to lánij a potupu, kterauž mi nowotnému služebnijku přiſtupugijcýmu včinila,[2]) neb tuto muože ſe zgewně poznati, kdo pánu dobrého žádá a přege.« Přiſſed pak domuow ſedl a poſtawil koſſijček s tau veyſluhau[3]) podlé ſebe, a pogmenowaw panij gménem, zawolal gij k ſobě, řka: »Pani, této weyſluhy ty gijſti nebudeſs, aniž gij koſſtugeſs.« Pani řekla: »Ty wždycky bláznijſs a ſy prawá netreffa.«[4]) Ezop řekl: »Xanthus ne kázal tobě tohoto gijdla dáti, ale tomu, kdož mu dobrého přege.« Y zawolaw pſa, kterýž wždycky pilně domu oſtřijhal, řekl: »Poď ſem, ty wlčku,[5]) tijmto pokrmem toliko pochutney břichu twému, neb ho ne naſytijſs.«[6]) Pſeyk wrtě wocaſem, ſſel wždy [11a] po ſledu, kterýž

wůně z pokrmu dělala. Ezop wždy po kuſu dáwage, řijkal: »Toběť rozkázal pán dáti a žádnému ginému.« Když pak Ezop k Xanthowi ſe zaſe nawrátil, wzeptal ſe ho, dal-li by to tomu, kdož by mu dobrého přál? A on odpowěděl, že dal, a že před nijm wſſecko ſnědl. Xanthus řekl: »Což pak prawil, když gedl?« Ezop řekl: »Nic, než zdá mi ſe, že ſobě ſteyſſtě po tobě, a že ſe gemu welmi dlauhá chwijle zdá bez tebe.« Žena pak geho zdychagijcy a gſúcy ſmutná z toho, ſſla do komňaty.

Když pak giž po gijdle bylo, napiwſſe ſe, což ſe gim lijbilo, rozličné otázky na ſe činili a yako něgaké pohádky na ſe wydáwali a gedni na druhých ſe wytazowali.«[7]) Geden ſe pak otázal, kdy neywětſſij ruoznice

[1]) *R.* a *Pr.*: »nejlepší«. — *St.*: nam Xantus ein theil. — Řečt.: *μερίδας ἀνελόμενος επιλέκτους.* — [2]) *St.*: die sie mir gethon hat. — Řečt.: *ἀνθ' ὧν με, ἡνίκα νεώνητος ἦλθον, ἔσκωπτεν* (quod me, cum novitius veni, cavillata est). — [3]) *St.*: mit der speisz. — [4]) Du bist alweg vnsinnig vnd übel gesund. — [5]) Řečt.: *ἐλθὲ λύκαινα.* *St.*: frässigs wölflin. — [6]) Mit diser speis zertene deinen bauch, nun fülle dich. — [7]) Da wurden mancherley fragen hin vnd her vffgebotten.

Digitized by Google

a ſwár bude mezy lidmi? Ezop ſtoge z zadu, yakož byl rychlý k odpowědi y wtipu dûmyſlného, řekl: »Když mrtwj z mrtwých wſtanau, a geden každý bude chtijti mijti ſwé zbožij,[1]) a k tomu když geden každý ſwého těla hledati bude.« Tu ſhlukſíe ſe[2]) ziácy, řekli mezy ſebau: »Tento pacholijk doſti oſtrého wtipu a duomyſlného geſt, a doſti ſe od Xantha naučil.« Druhý ſe otázal: »Proč owce, když gi k zabitij wedau, ne bečij ani křičij, než mlčijc gde předſe, kam gi wede: swině pak gducy, křičij, až w vſſijch zahřmijwá,[3]) a kwičij, až hrozno potlúchati?« Ezop řekl: »Protože owce čaſto ſtřižena neb dogena bývá, protož dá ſe wéſti, gſucy naučena tomu a přiwykſſi, domniwagijcy ſe, že gi wedau k ſtřiženij aneb k dogenij; protož ſe také železa méně bogij. Ale ginſſij wěc geſt swini, neb gegij wlna ani mléko lidem k vžitku nenij, toliko ſamo maſſo a krew; protož, když gi na smrt wedau, welmi ſe bogij a tak hrozně křičij.« Tu pochwálili ziácy Ezopa wůbec wſſickni, a wſtawſſe, požehnali geden druhého, a ſſel každý do obydlé ſwého.

Přiſſed pak Xanthus domúw, hned ſſel do komňaty a počal ſwé ſmutné ženy těſſiti a gij lahodných a pochlebných řečij mluwiti. Ale ona [11b] odwrátiwſſi ſe od něho, řekla: »Choweg ſobě ſwé ruce, a gdi ode mne.« Xanthus řekl: »O mé vtěſſenij, nenij to ſluſſné, aby ty ſe ſmutná vkázala k muži ſwému.« A ona řekla: »Gednom[4]) nech mne s pokogem, neb yá zde déle nezůſtanu. Zawolay ſobě ſem ſwého pſa, pohráway s nijm a pochlebůg mu, a choway ſe s nijm,[5]) kterémužs weyſluhu od kolacý poſlal.« Xanthus, newěda nic o té wěcy, řekl: »Y což ſem ſe tehdy wožral? Zdaliž ſem yá tobě, což na tě ſluſſalo,[6]) po Ezopowi ne poſlal?« — »Mně?« řekla ona. A on zaſe: »Ano, tobě prawijm.« Dij ona: »Ba ne mně, ale pſeyčku ſwému, yakož Ezop prawil.« K tomu řekl Xanthus: »Zawolay mi někdo Ezopa.« Když pak přiſſel, dij gemu Xanthus: »Powěz, komu ſy to gijdlo dal?« Ezop odpověděl: »Tomu, kdožť dobrého přege, neb ſy tak rozkázal.« Tu Xanthus řekl ženě ſwé: »Y tlyſſijſſ-liž to?« A ona řekla: »Yá ſlyſſijm dobře, ale yá ſem powěděla a prawijm geſſtě, že mi nic dáno nenij. Rozumijſſ-li ale tomu?« Xanthus, obrátiw ſe k Ezopowi, řekl: »Y powězyž ale, komus[7]) dal, od ſſibenice wyproſſený?«[8]) Ezop: »Komus rozkázal.« — Xanthus: »Tomu ſem rozkázal, kdož mi dobrého přege.« Ezop řekl: »Y to ſem yá také vdělal.« Xanthus řekl: »Y kdož geſt pak ten, powězyž mi ale, zlotrowaný lotře!«[9]) Tu zawolaw Ezop pſa, řekl: »Toť geſt, kterýž dobrého přege. Nebo když kto[10]) ženu miluge a ona ho nemiluge, když naymenſſijho co gij vdělá,[11]) tehda lage, plundruge, wſtěká ſe, třeſſtij ſe a pryč běžij: ale pes, když ho tepeſs a ženeſs, tehda běžij pryč, ale yak brzo zaſe na něho zawoláſs, tu hned wrtij wocaſem a obſkakuge okolo tebe po zemi, a vmijlij ſe k tobě. Protož měls ty řijcy: Dones to mé hoſpodyni a neb ženě, a ne tomu, kdož mi

[1]) *St.* nemá; řečt.: *ἡνίκα ἂν οἱ νεκροὶ ἀνιστάμενοι τὰ ἑαυτῶν ἀπαιτήσωσι κτήματα.* — [2]) Schmolleten die schüler. — [3]) Schreiet allweg. — [4]) *R*: »jedno«. — [5]) Rüff deim hündlein vnd schmeich dem selben. — [6]) *R.*: »slušelo«. — [7]) *R.*: »komu jsi«. — [8]) Galgentreger. — [9]) Flüchtiger schalck. — [10]) *R.*: »kdo«. — [11]) *R.*: »udělal«.

Digitized by Google

dobrého přege.« Tu řekl Xanthus k ſwé ženě: »Giž teď zřetedlně widijſs, že pollowa wina geſt a ne má; protož tebe proſým, aby měla dobrú a pokognau mytl, a ne hněwala ſe, neb yá budu hleděti přijčiny, abych ho [12a] mohl ſluſſně wycýditi.« [1]) A ona řekla: »Dělay ty s nijm, co chceſs, nebť ſe mnau nemá on bohdá nic wijce mijti činiti.« A dočkawſſi přijſtupného čaſu, [2]) ſſla wen z domu k otcy ſwému. Yakž pak Xanthus o gegijm odgitij zwěděl, zarmautil ſe z toho welice. K němužto řekl Ezop: »Nu giž na oko [3]) widijſs, žeť tebe twá žena nemiluge, ale že ten pſeyček wijce tě miluge.«

Když pak za několik dnij žena domuow nepřiſſla, Xanthus pro gegij nepřijtomnoſt welmi ſmuten byl, a poſlal, kteřijž by gij ſnážně proſyli, aby ſe zaſe domů nawrátila. Ale ona tijm wijce ſe zatwrdila a mnohem odporněgſſij a w ſwé myſli zpurněgſſij proti němu byla.

Wida pak to Ezop, řekl k Xanthowi: »Pane, buď dobré myſli, yá to zpúſobijm, že ona ſama od ſebe, beze wſſij proſby, domuow ſe wrátij.« Druhého dne, nabraw peněz, ſſel na trh a nakaupil ſlepic, huſý, holaubat.

Potom ſſel ſkrze vlicy, w kteréž geho pána žena bydlela, a přiſſed do toho domu, yako by newěděl, aby ona tu bydleti měla, y zeptal ſe služebnijka z toho domu, měli-li by co treffného k swatbě prodati? Y tázal ſe ten služebnijk, kdo by tu swatbu mijti měl? Odpowěděl Ezop: »Xanthus, kterýž miſtrem geſt w vměnj přijſluſſegijcým k poznánij přirozenj, ten má swatbu zytra mijti.« Yakž pak to ſlužebnijk vſlyſſel, rychle ſſel a powěděl ženě Xanthowě to, což od Ezopa ſlyſſel. A hned té hodiny tak ſe w nij wſſecka žluč s hořkoſtij gegij zbauřila a gi weli[12b]ce hněwem rozlijtila, [4]) tak že wolagjcy a křičijcy [5]) do domu Xantha, muže ſwého, běžela a řekla: »To geſt ta wěc, pro kterauž ſy toho ſwého zlotrowaného ſſibala [6]) na mne naſtrogil, aby ſe mnau podlé ſwé wuole zacházel a mně ſe, kdy by chtěl, napoſmijwal? Ale nemáť tě to potkati, čehos ty ſe nadál, neb dokudžť ſem yá žiwa,

[1]) Schlahen. — [2]) Füglichen zeit — [3]) Gewislichen. — [4]) Ward sie von bitterkeit der gallen erzürnet. — [5]) *R.:* »volajíce a křičíce«. — [6]) Du hast deinen schalckhafften knecht mich lassen vmbtreiben vnnd verspotten.

Digitized by Google

nemá mi žádná cyzý žena do tohoto domu přes práh kročiti. Ano tak, Xanthe, Xanthe, to prawijm tobě, Xanthe!«

Po několika pak dnech málo, když Xanthus studenty ſwé k stolu zwal, rozkázal Ezopowi, aby nakaupil, což by naylepſſijho bylo. Ezop pak gda na trh, ſám v ſebe myſlil: »Nu, giž ť dokáži toho, že negſem tak hlaupý ani newycwičený, abych neměl dobrého obědu přiſtrogiti.« A přiſſed mezy rżeznijky, nic giného nekupowal než wocaſy a jazyky, a ty přiſtrogil a potom hned ſtrogil na ſtuol.

Když pak Xantus s hoſtmi ſweymi k ſtolu ſedl, řekl k Ezopowi: »Pones ſem to gijdlo.« Ezop gjm předſtawil jazyky s woctem. Tu řekli ziácy: »Miſtře, tento pokrm geſt právě přirozeného vměnij.« Po chwijli opět rozkázal Ezopowi giné gijdlo přinéſti, a on přineſl jazyky s woſſlachem[1]) a s pepřem ſtrogené. Tu řekli ziacy: »Miſtře, kterak ſau nám ti jazykowé tak ſmyſlně a wtipně[2]) předloženij, neb geden jazyk od druhého zwoſtřij ſe.« Hned potom kázal Xanthus giné gijdlo přinéſti, a Ezop opět yazyky

přineſl. Tu ſe hoſté poněkud pohnuli, [13a] řkauce; »Ale dlúho-liž, Ezope, ti yazykowé budau?« Xanthus pohnuw ſe w myſli ſwé, dij k Ezopowi: »Yakž to, nemáme-liž nic giného?« Ezop řekl: »Oprawdu nic, hned naproſto nic.«[3]) Xanthus řekl: »Y neſſlechetný zloſyne,[4]) powěz ſám, nerozkázal-li ť ſem, co by naylepſſijho a naytreffněgſſijho bylo, kaupiti?« Ezop řekl: »Takť geſt, pane, řekl ſy. Ale yá děkugi Bohu, že v nás včenij lidé w přirozeném vměnij gſau, neb yá chcy rád wěděti a wyrozuměti, co lepſſijho neb treffněgſſijho geſt, neb y dražſſijho, než jazyk. Neb wſſecka vměnij, wſſecka včenij, wſſecky přirozené maudroſti jazykem ſau wyznamenány a vſtaweny. Item, gijm ſe wſſecko dáwá y wſſecko béře, lidé ſe přijwětiwě pozdrawugij, obchody wedau, kupectwij prowozugij, we wſſij poctiwoſti a ſláwě ſau, wſſecko kratochwijlenij ſmyſſlené[5]) wynáſſegij, wſſecka manželſtwij, také wſſecka měſta ſkrze něg ſtawena bývagij, pro yazyk lidé

[1]) *R.*: »s ošlejchem« (mit knobloch *St.*). — [2]) So wolbetrachtet. — [3]) Wir haben anders nichts. [4]) O du bösz haupt. — [5]) Alles höfflichs tichten.

Digitized by Google

powýſſeni bywagij, na yazyku téměř wſſecken lidſký žiwot záležij. A tak nic nenij lepſſijho nad yazyk, aniž co vžitečněgſſijho muože nalezeno býti, a od neſmrtedlného Boha ſmrtedlným lidem nic lepſſijho nemuož dáno býti.« Tu wſſickni hoſté při Ezopowi wesſele ſtáli a gemu za prawé dali. Tu řekl Ezop: »Pane, hle, že gſy křiw, kdyžs ſe domnijwal, že bych zle včiniti měl s těmi yazyky.« A tak potom wſtawſſe, rozeſſii ſe.

Druhý potom den myſlil Xanthus kterak by to ziákom ſwým nahradil, což ſkrze služebnijka ſwého zameſſkal, y řekl k ziakom: »Onehdá ſe mnú ſte wečeřeli, ale nebyla ta wečeře po mé wuoli, než po wuoli mého nevžitečného ſlužebnijka. Dnes pak chceme ty pokrmy proměniti, a Ezopowi chcy rozkázati při přijtomnoſti waſſij, co nám přiſtrogiti má.« A zawolaw ho, řekl: »Gdi a kup nám nětco, což nayhorſſijho a což naylacyněgſſijho nagijti budeſs mocy k wečeři, neb wſſickni tito, kteréž widijſs, magij ſe mnau wečeřeti. Ezop beze wſſeho ſtrachu ſſel opět [13b] mezy rženijky a nakaupil yazykow yako y prwé, a tak ge také přiſtrogil yako y prwé, a nic ginúče. Když pak wečer ziacy opět přiſſli k wečeři a za ſtuol ſe poſadili, řekl Xanthus Ezopowi: »Přines nám gijdlo!« A on přineſl yazyky s woctem, yakož y prwnij byl přineſl, a poſtawil gim ge na stuol. Tu řekli ziácy: »A my opět přiſſli na yazyky!« Potom předložil Ezop giné yazyky, tak že to hoſté s welikau netrpěliwoſtij a těžkoſtij ſneſli.[1]) Y řekl Xanthus Ezopowi: »Yá ſem nerozkázal, aby naylepſſijch wěcý a naytreffněgſſijch kaupil, ale což zlého geſt a nečiſtého.« Ezop řekl: »Pane, což prawijſs, geſt prawda, ale nenagdeſs w ſwětě horſſij a mrzutěgſſij[2]) wěcy nad yazyk. Skrze yazyk zkaženi bywagij lidé a w chudobu vpadagij; skrze yazyk měſta rozbořena bywagij, a naproſto wſſecko zlé ſkrze něg přichází.« Tu řekl geden z hoſtij: »Giſtě, chceſſ-li mu to rozhodnauti,[3]) zbláznij tebe; yakžkoli tento na těle nepodobný geſt, tak také takowým rowně rozumem obdařen geſt.« Dij k němu Ezop: »Přijliſs ſy netreffný,[4]) ponaukage pána proti služebnijku geho, a chceſs mudřegſſij a wjce mezy lidmi bywage[5]) widijn býti nežli ginij.«

Xanthus potom hledal wždy přijčiny, kterak by mohl Ezopa s poctiwoſtij zbjti, a řekl: »Poněwadž mudrce přijliſs pečliwým a ſtaroſtliwým nazýwáſs, poběhlý lotře, gdiž a hleday nám hlaupého a nepečliwého, kterýž by beze wſſij ſtaroſti a práce nemrawný a neſtydatý byl.[6])

Ezop y hned ſſel hledati, kde by neſtaroſtliwého, nemrawného a neſtydatého nagijti mohl. A když onde y onde na té ceſtě hledal, a ſem y tam ſe wohlédal, napoſledy vhlédal hlúpého sedláka a welmi nemrawného, neſtydatého y nedbánliwého ſeděti.[7]) Y dij k němu: »Můg pán zuowe tě

---

[1]) *Pr.* nesprávně: »snědli«. *St.* = vertrugen. — [2]) Stinckender. — [3]) Wiltu dem vfflosen (si huic intenderis). — [4]) Ein zuvil böser angel (aculeus nimium improbus). — [5]) Hoflicher dan die anderen. — [6]) So seer du einen philosophum höflichen heissest, du flüchtiger schalck, so gehe du hin vnnd such einen, der nit höflich sey. — [7]) Als er manchen an dem weg sahe, zulest sicht er einen groben bauren dort sitzen.

Digitized by Google

k ſwému stolu.« Sedlák ten málo ſe o to ſtaral, proč by ho geho pán zwal, a wſtaw hned s Ezopem ſſel s nečiſtými, pleſniwými ſſkorněmi, a mlče hned [14a] ſe za stuol poſadil. Tu Xanthus dij k Ezopowi: »Yaký to geſt člowěk?« Odpowěděl on: »Geſt nemrawný a neſtydatý muž.« Tu poſſeptal Xanthus ženě ſwé, řka: »Neměg mi za zlé, co yá s tebau a yakýmžkoli zpúſobem mluwiti budu, neb hledám a rád bych nalezl přijčinu, abych ſe mohl ſluſſně nad Ezopem pomſtiti, a přijkladem geho abych giné ſlužebnjky poſluſſněgſſj a rychlegſſij zdělal.« A toto hlaſytě powěděl, řka: »Pani, na eg wody do medenice a vmýg tomu pautnijku nohy —« domnijwage ſe, že, než by toho ten sedlák dopuſtil, raděgi by wen z domu ſſel, a tak že by s poctiwoſtij Ezopa vbiti mohl. Pani poſtawila medennicy s wodau tomu sedláku před nohy, yakož pán na tom ſe s nij byl ſmluwil. Sedlák tomu dobře rozuměl, že to panij toho domu geſt, y myſlil ſám v ſebe: »Wěru toto dobře bude, tutoť mne chtěgij poctijwě chowati, gako něgakého pána, [1]) neb pán nerozkázuge služebnijkom ani děwkám, ale chce, aby mi

geho wlaſtnij žena nohy vmyla.« Y ztáhw nohu, nechal ſe gij meyti; když pak vmyt byl, ſeděl mlče, a odpočijwal po té lázni. Tu Xanthus řekl k ženě ſwé. »Day mu pijti!« Sedlák pomyſliw, že by počeſtněgij bylo, kdyby ona ſe prwé napila; »ale poněwadž on tak mijti chce, zachowám yá ſe podlé rozkázanij geho!« Y wzaw koflijk, napil ſe ſluſſně. Když pak gedli, Xanthus poſtawiw před něho ryby, a pobijzege ho, řekl: »Gez!« Sedlák ten gedl beze wſſeho ſtudu vdatně, o nic ſe neſtarage. Potom [14b] rozkázal Xanthus kuchaře zawolati, k němuž řekl: »Pročs ty ryby zkazyl?« [2]) A kázal ho ſwlécy a welmi vbiti. Sedlák ſám v ſebe rozgijmal: »Mně ſe zdá, že ty ryby doſti dobře připraweny ſau, a že tohoto newinně tepau; ale co mi do toho, že kuchaře bigij, protoť yá ſwé břicho nakladu.« A když ten sedlák ty ryby ſnědl, tu Xanthus pozanechal ſwého ſſwáſtanij dobrau chwijli. A brzo potom, když přineſli koláč na stuol, sedlák ten hned ſobě parték vkrogil, prwé než o tom Xanthus zwěděl. A wida, že ten sedlák dobře

[1]) *St.* jen stručně: der man wil dich erlich halten. — [2]) Der fisch ist übel bereit.

Digitized by Google

papá,[1]) rozkázal zawolati pekaře, k němuž řekl: »Neſkrocená potworo,[2]) tento koláč nenij maſtný ani ſlaný;[3]) pročs medu a pepře do něho nedal?« Pekař řekl: »Geſtli že geſt zlý od mého pečenij, tehdy mě třebas do ſmrti vbij; pakliť nenij nedopečený, ale vpečený, tehdať nenij má wina, ale ženy twé, kteráž gey nevprawně nawálela.«[4]) Xanthus řekl: »A což to tehdy mau ženau ſchází? Zaplatijmť gij to, ſlibugi,[5]) a žiwau gi ſpálijm.« A hned rozkázaw ženy zawolati, znamenij daw gij, aby mu neodmlauwala, že ſe gij nemá nic ſtáti, toliko aby to ſneſla pro tu ſamu přjčinu, aby mohl s poctiwoſtij Ezopa zbiti, y řekl k gednomu z ſlužebnijkuow: »Přines ſem třijſſtěk a dřijwij nahoru a ſklada ge[6]) na hromadu, vdělay oheň, a ty, Ezope, wezmi mau ženu a wrz gi do toho ohně.« To pak wſſecko Xanthus dělal pokrytě toliko proto, aby ten sedlák wſtana, nedal ſe zlému ſtáti při přijtomnoſti ſwé. Ale sedlák mluwil mlče ſám w ſobě: »Tento chce ženu ſwau beze wſſij winij[7]) vpáliti, a to wſſecko z náhloſti dělá.«[8]) Y promluwiw řekl k Xanthowi: »Pane, proſým, poněwadž chceſs tuto ženu ſwau vpáliti, počekay maličko, ať yá také ſwau s pole ſem přiwedu, a tak ge ſpolu obě ſpálijme.« Slyſſe to Xanthus, podiwil ſe ſtáloſti sedláka toho, řka: »Oprawdu, že tento sedlák geſt nevžitečný a beze wſſij pečliwoſti.« Y řekl k Ezopowi: »Přemohls mě a doſtis giž [15a] až poſawád ſe mnau žertowal; geſtli že mi budeſs geſſtě déle wěrně ſlaužiti, wyſlaužijſs ſobě, že tě chcy oſwoboditi.« K tomu odpověděl Ezop: »Yá potom we wſſech wěcech k tobě ſe chcy tak zachowati, že ty s prawém[9]) nebudeſs ſe mocy na mne hněwati.«

Po několika dnech Xanthus řekl k Ezopowi: »Gdi a pohleď, mnoho-li geſt lidij w lázni, neb nebude-li gich mnoho, puogdu a zmygi ſe.« Gda pak Ezop, potkal ſe na ceſtě s haytmanem měſta, kterýž ho dobře znal, že služebnijk Xanthuo geſt, y řekl k němu: »Kde[10]) gdeſs, muog vtěſſený pacholijčku?« Ezop řekl: »Oprawdu yá ſám newijm.« Pán ſe domnijwal, že ſe mu poſmijwá, rozkázal ho wzýti a do wězenij vwrcy. Když giž pak Ezopa do žaláře wedli, řekl: »Pane, wſſak ſem pak prawdu powěděl, že ſem neměděl, kam ſem ſſel, neb ſem nemyſlil, abych měl do wazby gijti.« K té řeči vſſkrnuw ſe pán, rozkázal ho puſtiti; a tak ſſel Ezop do lázně. A když mnoho lidij tam bylo, widěl ge, že gedni tam gdau a druzy wen a w nohy ſe o kámen vrážegij; naypoſléze pak geden do lázně gda, ten vhodiw ſe na kámen, kterýž před dweřmi ležel, ſehnul ſe, a wzaw gey, odwrhl ho. Ezop hned ſſel domuow a powěděl k Xanthowi, že nenij wijc než gediný člowěk w. lázni. A on řekl: »Wezmiž tehda, co potřebugeme, a gděme tam.« Když pak Xanthus do lázně přiſſel a tak mnoho lidij w lázni widěl, pohnuw ſe, řekl k Ezopowi: »A tys prawil, že nenij než gediný člowěk w lázni?« Ezop řekl: »A yá prawil, pane, a nenij gich zde wijce, to ty

---

[1]) Das der baur so geitiglichen asz. — [2]) Wüster schelm. — [3]) *St.* nemá. — [4]) *R.* a *Pr.:* »neválela«; *St.* vše stručněji: ist er aber nit von meinen küchen, so hab ich kein schuldt daran, sonder dein weib. — [5]) Slov »zaplatímť . . .« *St.* vynechává. — [6]) *R.* a *Pr.:* »skládej«. — [7]) Chybně místo: »viny«. — [8]) »A to všeckno . .« *St.* nemá. — [9]) Omyl za »s právem« — [10]) *Pr.:* »kam«.

Digitized by Google

ſám poznáſs, gediné chceſſ-li ſlyſſeti mne. Kámen, kterýž hyn w kautě ležij, prwé ležel tuto před dweřmi, kudy do lázně wcházegij, a wſſickni, kteřijž tu chwijli ſem ſſli, vráželi ſe na něg, a nižádný ho neodložil, toliko gediný, vdeřiw ſe naň, tam ho odwrhl, kdež gey nynij ležeti widijſs. Toho yá toliko za člověka mám a giného žádného.« Xanthus řekl: »Přijliſs ſy wtipný k nalézanij přijčin,[1]) kterýmiž by ſe wymluwil.

[15b] Xanthus pak, když ſe zmyl, domuo přiſſed, počiſſťowal břicha, a neb na potřebu ſſel; a Ezop ſtál v něho s ſſkopkem wody, čekage na něho. Y řekl Xanthus k Ezopowi: »Poměz mi, Ezope, proč geſt to, že, když ſe lidé wypráznij, wždycky ſe zaſe ohlédnú, prwé než pryč odtud gdau?« K tomu odpověděl Ezop: »Před čaſy něgaký muž múdrý ſeděl na prewétě[2]) pro kratochwjl welmi dlúhau chwijli, tak že y rozum ſwuog s tijm klizenijm wyklidil; od toho čaſu až do té chwijle ſtaragij ſe lidé, aby ſe gijm též nepřihodilo. Protož, když ſtolici magij, hned ſe wohlédnau,

bogijce ſe takowé přijhody. Ale tobě nenij potřebij o to ſe ſtarati, neb čehož nemáſs, toho nemuožeſs ztratiti.«

Potom hned na zaytřij, když Xanthus v přátel ſwých obědwal a pitij w ruce ſwé držel, a když rozličneymi otázkami obtijžen byl, kteréž mu předmijtali, řekl k němu Ezop: »Pane, geſt pſáno w Dyonyzyowi, že třij koflijkowé wijna trogij moc magij:[3]) prwnij geſt pro tělesnau rozkoſs, druhý pro radoſt a dobrau myſl, třetij pak pomáhá k bláznowſtwij a k wožralſtwij; protož proſým wás, pijte wesſele, zanechagijce giných wěcý, buďto otázek neb čeho giného.« Ale Xanthus, když ſe giž byl zmáčel v wijně, a gako rauſs mage, řekl Ezopowi: »Mlč, ty pekelnijkuow a temnoſtij[4]) rádce!« Tu řekl Ezop: »Hledij ſebe pilně, když do pekla přigdeſs, abych ſe nad tebau nepomſtil.« Porozuměw pak tomu geden z [16a] ziakúw, že Xanthus wijnem poněkud obtijžen geſt, řekl k němu: »Poměz mi, miſtře, geſt-li také možné, aby mohl člověk moře wypiti?« Xanthus řekl: »Proč nic? A yá

[1]) Wie träg bistu ein antwort zu finden (quam tardus fuisti). — [2]) Vff dem pryuet. — [3]) das ein gesellen becher dreyerley krafft hat. — [4]) *R*: »pekelníku a temnosti«. *St*: hellischer ratgeber der finsternus.

Digitized by Google

bych ge chtěl ſám wypiti.« Ziak řekl k němu: »Oč ſe chceme založiti?« »O muog duom,« řekl Xanthus. Y wetowali a zapečetili to, a położiwſſe prſteny mijſto základu, rozeſſli ſe domuow.

Na zaytřij pak ráno, když wſtal Xanthus a twář ſwau vmýwal, newida prſtenu, s pilnoſtij ho hledal, až ſe y Ezopa tázal, řka: »Newijſſliž ty, kde geſt muog prſten?«[1]) Ezop řekl: »Yá newijm, než to wijm zagiſto, že tudijſs w tomto domě hoſtě mijti budem.« — »Yak by to bylo?« řekl Xanthus. »Tak,« wece Ezop, »že ſy ſe wčerá založil, chtě wſſeckno moře wypiti, a w tom ſy prſten w základu położil.« Slyſſe to Xanthus a lekſſi ſe, řekl: »Kterak bych yá mohl wſſecko moře wypiti? Nemuože to býti. Protož proſým yá tebe, Ezope, když wětſſijho wtipu gſy, pomoz mi radú ſwau, abych ge přemohl, a nebo aby ſe náſs základ rozwedl.« Ezop řekl: »Ty nemuožeſs přemocy, než základ muožeſs rozwéſti«. Xanthus: »Powězyž mi tu ceſtu, kterak bych yá toho dowéſti mohl?« Ezop řekl: »Když ti, kteřijž s tebau ſau w rozepři, na tobě žádati budau, aby tomu

doſli včinil, cožs přiřekl, teda ty rozkaž ſobě stuol v moře připrawiti,[2]) a mnoho služebnijkuow k stolu k ſobě nagmi, ať by naléwali. A když vhlédáſs lid shromážděný, tehda rozkaž ſobě w moři koflijk vmyti a plný wody nabrati, a řekni: že ty ten zaklad[3]) wſſem lidem oznamugeſs, a ſtřiſzliwý wyznáwáſs přede wſſemi, o kterýž ſy ſe při pitij založil. A potom řcy: ‚Wy lidé z Sámu,[4]) wy ſlyſſijte, že ſem řekl, že chcy wſſecko moře wypiti, ale yakož wijte, že mnoho wod wcházý do moře a mnoho potokuo y potuočkuo:[5]) nechažť ti, kteřijž ſe mnau ſau w rozepři, neyprw ty wſſecky wody, kteréž do moře tekau, odwrátij aneb zaſtawij, a tak yá chcy toho dowéſti, což ſem přiřekl.‘ A tak tú [16b] ceſtau ten základ rozwedete«.

Xanthus, když tu naylepſſij ceſtu k zkaženij a k rozwedenij toho základu[6]) vznal, byl z toho welice potěſſen. A hned brzo potom přiſſel ten, kterýž ſe s Xanthem založil, s přijtomnoſtij některých, kteřijž w měſtě

[1]) *Pr.*: »zlatý prsten«. — [2]) Schön vnd woll zubereiten. — [3]) Omyl místo: »základ«. — [4]) Von Samia. — [5]) Vill flüszgüsz wasser. — [6]) Slov.: »k zkažení . . . základu« nemá *St.*

Digitized by Google

welikomocnij byli, a žádal, aby ty wěcy wykonány byly, kteréž ſau přiřčeny. Xanthus hned rozkázal stuol na břehu mořſkém ſtrogiti. A když ſe lid sſſel, aby ſe dijwali, Xanthus poſadil ſe na mijſto ſobě připrawené, y rozkázal ſobě koflijk wymyti a plný z moře wody nabrati a dáti; též y giné nádoby služebnijkom kázal z moře wodú naplniti. A wzaw ten koflijk do ruky, řekl k těm, kteřijž s nijm w rozepři byli: »Wyložte přede všemi základ, y to, oč ſme ſe založili, aby to wſſem wuobec bylo oznámeno. Když pak giž wſſem známo bylo a vkázáno, řekl Xanthus k lidu: »Wy muži z Sámu, yakož wám wſſem wědomo geſt, že mnoho wod teče do moře, mnoho potokuo y potuočkuo do moře wpadá, protož odpornijcy mogy nechť nayprwé wſſecky tekuté wody ſwedau, kteréž do moře wpádagij, potom yá také chcy wypiti, což jsem přiřekl.« A hned yakž to řekl, radowalo ſe wſſeckno množſtwij, a chválili Xantha. Tu ten žák padl Xantowi před nohy, řka: »O wyſoce včený včiteli,[1]) teď yá wyznáwám, že od tebe přemožen ſem. Protož proſým, aby ti na tu ſmlauwu zdělánij

liſtowé[2]) podlé wuole twé zkaženi byli.« K tomu přiwolil Xanthus na žádoſt lidij.

[17a] Když pak zaſe domuow ſe nawrátili, proſyl Ezop Xantha, pro zaſlauženij geho, aby ho ſwobodného včinil a propuſtil. Ale on potupowal ho a lál mu, řka: »Gdiž tam preč ode mne, ty přewelmi weliký čžaroděgnjče, neb dnes na mně nic ne wyproſýſs, a wygdi[3]) před dwéře, geſtli že vhlijdáſs dwě wrány, tehda mi powěz, nebť geſt dobré znamenij dwě wrány widěti, gednu pak geſt welmi zlé.« Ezop wyſſed, vhlédal dwě wráně na gednom stromu ſeděti, a hned to oznámil pánu ſwému. Xanthus, wyſſed z domu a nevhlédaw než gedinú, neb druhá byla giž pryč vletěla, řekl k Ezopowi: »Powězyž mi, od ſſibenice wyproſſený, kde gſau ty dwě wrány, kteréž prawijſs, že ſy widěl?« Ezop: »Když ſem yá tobě domuow prawiti chodil, za tijm od nij druhá pryč odletěla.« Xanthus řekl k němu: »Ty podwodný lotřijku,[4]) hned geſt tobě to od přirozenij, aby ty mě

[1]) O grosser gebieter (magne praeceptor). — [2]) Die wetbrieff. — [3]) *R.* a *Pr.*: »vyjda«. — [4]) Trügenhafftiger schwetzer.

Digitized by Google

wdycky twým plilkánijm a ſſwachtánijm ſſálil; ale napoſledy za ſwé lſti, ſlibugiť, že odplatu, yakožs giž dáwno zaſlaužil, wezmeſs.« A hned to powěděw, rozkázal ho ſwlécy a welmi vkrutně mrſkati a bijti. Té pak chwijle, když Ezopa mrſkali, přiſſel geden k Xanthovi, zůwě ho k obědu; a Ezop, yakožto z boleſti, wzkřikl: »Běda mně, běda mým plecuom,[1]) běda mně bijdnému a nuznému nade wſſecky nuzné, geſſto yá, wida dwě wráně, bit gſem, Xanthus pak, newiděw než gedinau, geſt pozwám[2]) na hody.«[3]) Xan[17b]thus podiwiw ſe rychloſti a woſtroſti wtipu geho, řekl k těm, kteřijž ho mrſkali: »Poſlechněte gedné, nechte ho, nechť ho neſſtěſtij ginde potká.«

Po několika pak dnech řekl Xanthus k Ezopowi: »Připraw nám ſtrogný a hogný stuol, neb ziacy mogi ſe mnau gijſti budau.« A on nakaupil wſſeho hognoſt, čehož potřebij bylo, a ſſed domuow nalezl pani na mazhauze[4]) ležijcý. Y řekl k nij: »Pani, proſým wás, malijčko tuto pohlédayte, aby pes té ſſpijže nepogedl, kterauž yá teď na stuol ſtawijm.«

Pani řekla: »Gednom[5]) gdi, kde chceſs, a neſtaray ſe, neb yá mám w zadku oči.« Připrawiw pak Ezop wſſecko, což potřebij bylo, wrátil ſe zaſe na mazhauz a nalezl pani, ana ſpij, hřbetem ſe k stolu obrátiwſſi. Y rozpomenuw ſe na ta ſlowa, kterak mu odpověděla, a přilúdiw ſe mlče, pozdwihl gij ſſatuow nahoru,[6]) a odkryw gij zadek, nechal gij ſpáti. Přiſſed pak Xanthus domúw s hoſtmi ſwými a nalezw panij, ana s odkrytým zadkem ſpij, zarděw ſe, obrátil ſe od nij, a zawolaw Ezopa, řekl: »Což to, neſtydatý lotře?« Ezop řekl: »Pane múg, když ſem dole ſtrogil, co ſem ſtrogiti a zřijditi měl, řekl ſem k nij, aby maličko pohlédala pro pſa, aby té potrawy na stole ne pogedl, a ona řekla, abych ſe neſtaral, že zadkém[7])

---

[1]) *St.* jen: wee wir armisten vber alle armen vnd elenden. — [2]) Omyl za: »pozván«. — [3]) *St.* přidává: es ist niemant, dem die guten vögel meer sind widerwertig. — [4]) In dem sal. — [5]) *R.*: »jedno«. — [6]) Hub ir stilliglich ire kleider vff. — [7]) Omyl místo: zadkem.

Digitized by Google

hledij a w něm oči má. Potom nalezw gi, ana ſpij, yakož teď widijſs, y odkryl ſem gij tu ſtranu, w kteréž oči má, aby tijm lépe mohla [18a] na stůl hleděti a té potrawy na stole hlédati.« K tomu Xanthus řekl: »Zlotrowaný služebnijče, mnohos mi lžij ſprawil, ale nikdá hanebněgij a wijce lotrowsky yako nynij, když ſy y ženu mau y mne tak neſtydatě w lehkoſt a w poſměch[1]) vwedl. Protož ne chcyť tebe nynij před hoſtmi treſtati, ale yakž ſe čeho nayméně dopuſtijſs, a chwijli k tomu mjti budu, káži tě až do ſmrti bijti a vmrſkati.«

Po kolikas pak dnech ne mnoho, když Xanthus ſamy w přirozenj miſtry a orátory k wečeři zwáti rozkázal, řekl k Ezopowi: »Stůg v dweřij a žádného nevčeného ſem ne pauſſtěg, toliko ſamy mudrce a orátory, to geſt ty, kteřijž včenij ſau w vměnij o přirozenij, a kteřijž pěkně a ozdobně mluwiti vměgij.« Ezop ſeděl v dweřij, a když pozwaný přiſſel, chtě wpuſſtěn do domu býti, tehdy on potupneymi a žertowneymi řečmi, yakž na kom widěl a rozuměl,[2]) s nim mluwil; on pak takowé řeči od něho ſlyſſe, ſſel s nechutij pryč. Tak vdělal druhému y třetijmu y giným wjce. Napoſledy přiſſel geden wtipu woſtřegſſijho a žertéř welmi weliký,[3]) k kterémužto též mluwil Ezop, yako y k prwnijm, ale ten gſa wtipněgſſij, odpowijdal mu na řeči geho, yakž mu ſe ſluſſné zdálo. Toho wpuſtil Ezop, a přiſſed ku pánu, řekl: »Kromě tohoto geſſtě dnes žádný w vměnij o přirozenij včený, ani miſtr, nepřiſſel.« Skrze to domnijwal ſe Xanthus, že ginij, kteřijž zwáni byli, proto nepřiſſli, domnijwagijce ſe, že by ge na poſměch zwal,[4]) y welice z toho byl zarmaucen. Ale na zaytřij potom ti giſtij, kterýchž Ezop wpuſtiti nechtěl, potkali ſe s nijm na ceſtě, řkúce: »Pane miſtře, tys ſe nám wčerá doſti napoſmijwal, neb wrátný, kteréhož ſy v dweřij poſtawil, potupně nás haněge, pſuow nám nadal.« Z těch ſlow Xanthus nayprwé zarmaucen byl a myſli[5]) ſám w ſobě: »Zdá-li ſe těmto co, yako we ſnách, čili oprawdowú wěc mluwj? Oni-li mě ſſkrabij, čili yá ge ſſkrabal ſem, a nebť oni tak ſwéwolně nětco [18b] wymýſſlegij?«[6]) Y zawolaw Ezopa, řekl k němu: »Slyſs, dobrý múg pacholijku, ty ſy tyto lidi potupnými ſlowy haněl, kteréžs měl s poctiwoſtij přigijti a mijle přiwijtati?« K tomu odpověděl Ezop: »Wſſaks ſe mnú na tom zůſtal a rozkázals mi, abych žádného ne wpauſſtěl, než který by byl včený a maudrý.« Y dij Xanthus: »A což tito negſau včenij, má milá maſopuſtnij larwo?« — »Ne, zhola nic,« odpověděl Ezop, »neb když ſem yá s nimi mluwil, oni mi ne rozuměli; kterakž ſem ge tehdy za včené a maudré měl mijti a držeti? Ale kterýž mi rozuměl, toho za maudrého ſem měl, a hned ſem ho wpuſtil.« Ta odpověd ode wſſech ſchwálena byla.

Po několika dnech potom, když Xanthus mezy hroby[7]) s Ezopem ſe procházel a ſwrchu nápiſy nad hroby četl, nalezl Ezop nějaké litery

[1]) In spot vnd laster. — [2]) Sprach er im zu mit smach worten, als er vernam. — [3]) Genung schimpffiger. — [4]) Vermeinet, die andern gest hetten sein gespottet. — [5]) Omyl za: »myslil«. — [6]) *Sl.*: weder gond die in die aberwitz oder ich (num ego an isti delirant?). Řečt.: *ὄναϱ τοῦτ' ἐστὶν ἢ ὕπαϱ.* — [7]) Ob den grebern der altvordern.

Digitized by Google

na gednom piléři[1]) při gednom obrázu[2]) wyryté, k kterémuž po ſtupnijch nahoru gijti ſe mohlo. A wyryté byly prwnij litery gednoho každého ſlowa w řeči ržecké,[3]) kteráž wyložená do řeči latinſké takto ſau: A G Q F I T A. Y řekl k Xantovi: »Pane muog, co znamenáwagij litery tyto?« Xanthus pijlné na ně hleděl y dlauho myſlil, a nemoha gim rozuměti, dij Ezopowi: »Powěz, proſým tebe, co znamenagj?« Ezop řekl: »Kdybych tuto poklad od zlata nalezl, co by mi za to dobrého včinil?« Xanthus řekl: »Buď dobré myſli, chcy tě propuſtiti a geſtě polowicy toho zlata dáti.« Y hned ſſel Ezop čtyři ſtupně nahoru k tomu obra[19a]zu, a tu kopage, nalezl poklad od zlata, a hned gey pánu dal, řka: »Pane muog, proſým tebe, že mi to držeti budeſs, cožs mi přiřekl.« Xantus řekl: »Tohoť ſe ne ſtane, leć mne naučijſs prwé, kteraks ty ten poklad nalezl, neb yá to wijce ſobě wážijm než to zlatto.« Ezop wece: »Ten, kdož tento poklad ſem ſchowal, bez pochyby že byl weliký miſtr w přirozeném vměnij. On ſám ſobě ſlowa a litery wymyſlil,[4]) kterýmiž tento ſwrchu nápis včinil, a zna-

menagij ty giſté litery w latijně: ‚Aſcende Gradus Quatuor, Fode, Inuenies Theſaurum Auri', to geſt cžeſky: ‚Wegdi na čtyři ſtupně a kopay, tu nagdeſs poklad od zlata.'« K tomu řekl Xanthus: »Yakž ty to wijſs? Powěz mi.« Ezop řekl: »Tak, že ty litery, kteréž potom ſtogij, to znamenagij: T R D Q I T A, to geſt latjně: ‚Tradito Regi Dionifio, Quem Inueniſti Theſaurum Auri'. Těch ſedm latinſkých ſlow znamenáwá také ſedm cžeſkých: ‚Day králi Dyonyzyowi, kterýžs nalezl poklad zlatta'.« Když pak Xanthus porozuměl, že ten poklad Dyonyzyowi králi náležij, dij k Ezopowi: »Wezmi ty toho polowicy a nepraw žádnému.« Řekl Ezop: »Ty mně ho nedáwáſs, ale ten, kdož gey tu položil a zakopal.« Xanthus ſe zeptal, yak by on to wěděl? Ezop odpověděl: »Tyto litery to vkazugij: E D Q I T A. Latijně takto zněgij: ‚Euntes Diuidite Quem Inueniſtis Theſaurum Auri'. Takto cžeſky: ‚Gdauce, rozdělte

[1]) In einer arch. — [2]) Omylem za: »obrazu«. — [3]) Slov »v řeči řecké« *St.* nemá. — [4]) Hat ihn mit siben caracteren bezeichnet.

Digitized by Google

mezy ſebú, kterýž ſte nalezli poklad zlata'.« Xanthus wece: »Gděmež domuow a rozdělme to zlatto.«

Když pak domuow přiſſli, boge ſe Xanthus Ezopowa ſſwachtánij, kázal ho wſaditi. Y řekl Ezop: »Slyſſte, toť ſau ti ſlibowé včeného miſtra w přirozeném vměnij, kterýž proti přirozenij mijſto ſwobody, kterauž mi zaſlijbil, geſſtě mne teď do wězenij dal.« Těmi ſlowy pohnut gſa Xanthus, kázal ho zasſe wypuſtiti, a řekl mu: »Chceſſ-li ſwobodným býti, tehda drž yazyk za zuby,[1]) [19b] a ne tup a nehaněg mě tak zřetedlně mezy wſſemi.« K tomu takto odpowěděl Ezop: »Včiň, yakž chceſs, wſſak chtěg neb nechtěg muſýš mě propuſtiti.«

Toho čaſu welmi welicý diwowé dáli ſe w měſtě Sámu. Neb když obecnij wesſelé[2]) měli, přiletěl worel rychlým letem mezy wſſecken lid, kterýž na tom wesſelé byl, a wzal prſten, kterýmž pečetij, a neb sekrét naywyžſſijho vřadu, tomu, kterýž duochody měſtſké wſſecky bral,[3]) a ten prſten a nebo sekrét vpuſtil na lůno gednomu muži, kterýž žádného vřadu

na ſobě neměl.[4]) Z toho diwu wſſickni lidé, yakžto zmámenj, počali ſpolu howořeti[5]) a w těžkém pochybenſtwij býti, co by to znamenáwalo. A hned raddu obeſlali, a Xantha také powolali, yakožto miſtra w vměnij o přirozenij a yakožto naywyžſſijho zpráwce obecného dobrého, a tázali ſe ho, yaké by to známenij[6]) býti mohlo? Xanthowi ty wſſecky wěcy neznámé byly, a gſa w pochybnoſti, žádal ſobě gednoho dne k prodlenij, aby na to mohl pomyſliti. Když mu ten dán byl, ſſel domuow a welice zarmaucen byl, neb newěděl, co by lidu raditi měl. Tu wſſel Ezop k Xanthowi a takto k němu řekl: »Proč gſy tak obtijžen na ſwé myſli? Zanech toho ſmutku a wlož to břemeno, že máſs lidu raditi, na mne, a gdi zaytra ráno do raddy a na tento zpuoſob mluw s lidem: ‚Milij páni z Sámu, yá negſem žádný wěſſtij ani wykladač znamenij ptačijho, neboližto něgaký, kterýž by

[1]) Zům dein zungen. — [2]) Offne gemeine freuden spil. — [3]) Eins öbersten gewalt, die questores hiessen. — [4]) Eins eigenen mans. — [5]) Vsz dem wunderzeichen wart das volck rumoren. — »hovořeti« omylem za: »hovořiti«. — [6]) Omylem za: »znamení«.

Digitized by Google

měl takowé wěcy ſmeyſſleti o wěcech ſkrytých,[1]) [20a] yakož wy to ſami dobře znáti;[2]) ale yá mám gednoho ſlužebnijka w domu ſwém, kterýž prawij a wynzáwá,[3]) že takowých wěcý dobře powědom geſt. Geſtli že ſe wám lijbij, tehdy yá rozkáži ho ſem přiwéſti, tenť wám powij, co ten diw toho worla znamená.' Budu-li yá pak co raditi, čijmž bych lidu doſti nevčinil, ty budeſs potupných řečij od lidij prázden, a oni wſſecku winu s tebe na mne přeložij.«

Xanthus wěřil ſlowom Ezopowým a nazaytřij ráno poſpijchal k lidu, kteřijž při tom wesſelij byli. A kázaw ge ſwolati, ſſel na radnau ſtolicy a mluwil to, což byl od Ezopa ſlyſſel. Z Sámu lid a neb Sámſſtij přinutili Xantha k tomu, aby Ezop tam přiweden a zawolán byl. Když pak on k nim přiſſel, a lid na poſtawu a podobu geho hleděl, pohrdali gim a potupowali ho, a dělagijce z něho poſměch, prawili: »Má-liť toto wěſſtčj oblijčeg býti, a neb nějakého prawdomluwného člowěka? Yak my tomu můžeme wěřiti, abychom co dobrého od tak nepodobného člowěka ſlyſſeti mohli?« A když ſe mu oni tak poſmijwali, wyſtaupil Ezop na naywyšſſij mijſto, a kynuw rukau, aby mlčeli, řekl k nijm: »Wy mužij z Sámu, proč ſe poſmijwáte nepodobě mé? Nemáte na nepodobu člowěka hleděti, ale na myſl a na wtip geho, neb ſe čaſto přihází, že pod welikau nepodobau mnoho maudroſti ſe ſkrýwá. Rowně yako ne hledijme na wijnné ſudy, ale toho, což w sudijch geſt, koſſtugeme, takť nemá ſe hleděti na nepodobu člowěka, ale wtipu a myſli geho wyrozuměti ſe má.« Když pak to lidé z Sámu vſlyſſeli, řekli k Ezopowi: »Muožeſſ-li radau ſwú obcy co pomocy, proſýme tebe, že to včinijſs.« Tu řekl Ezop s welikau dowěrnoſtij: »Přirozenij, z kteréhož wſſecky wěcy[4]) pocházegij, dneſſnijho dne mezy služebnijkem a pánem neprawý a welmi těžký bog včinilo a začalo, nebo kterýžkoli wyhrá, rowné odplaty mijti nebude. Geſtli že pán ſwijtězý w té různicy, teda od wás pocti[20b]woſt a děkowánij mijti bude; geſtli že yá pak služebnijk ſwým předſewzetijm toho dowedu,[5]) tehda yá ſwobodú žiwota obdařen nebudu, ale lánijm, bitijm y wazbau geſſtě k tomu trápen budu. Protož, chcete-li wy ten bog ſrownati a o to ſe přičiniti, abyſſte mne oſwobodili, abych ſměle mluwiti mohl, tehda yá s odpuſſtěnijm waſſijm beze wſſij pochybnoſti chcy, co to toho orla přiletěnij[6]) wyznamenáwá, wyložiti.« Tu wſſecken lid wůbec zkřikl, žádage té sprawedlnoſti,[7]) aby Xanthus Ezopa propuſtil. Když ſe pak Xanthus poněkud toho zbraňowal, řekl neywyšſſij sudij k němu: »Leč k tomu přiwolijſs pro obecnij dobré, bez twé wuole yá ſwau ſſtědroſtij a mocý w chrámě Junonis chcy ho oſwoboditi, a vdělám ho tobě ſpolu zpráwcým a towaryſſem nad obecnijmi duochody, abyſſte ge ſpolu opatrowali.«

---

[1]) Ein vogeltichter oder vszleger verborgener ding. — [2]) Omyl za: »znáte«. — [3]) Za: »vyznává«. — [4]) Alle gůte ding. — [5]) Würde aber ich knecht mich den furnemsten beweisen. — [6]) Die seltzem geschicht des adlers. — [7]) Do schrey das volck: er begeret der billicheit

Digitized by Google

A tak namluwili Xantha geho dobřj přátelé a přijbuznij, aby Ezopa oſwobodil y propuſtil, a obcy k wuoli to dobrodinj aby včinil. Y řekl Xanthus zgewně a hlaſytě přede wſſijm lidem: »Ač nerád,[1]) wſſak, Ezope, máſs ſwobodný býti.« To oznámil obecnij služebnijk, wywoláwage welikým hlaſem: »Xanthus mudřec propauſſtij Ezopa.« A tak ſe to naplnilo, což ſwrchu Ezop Xanthowi byl řekl: »Ty chtěg neb nechtěg, muſýſs mne propuſtiti.« Gſa pak giž Ezop ſwobodný, ſſel mezy lid, a kynul rukau, znamenij dáwage, aby mlčeli, řka takto: »Mužij z Sámu, že orel králem geſt mezy ptá[21a]ky, yako králowé mezy lidmi ſau, prſten pak že wzal, to znamená bez pochyby, že některý král o to myſliti bude, aby wám ſwobody wáſſe odgal a práwa wáſſe zruſſil a neb wám ge odgal.«[2]) Slyſſijce to Sámſſtij, welice ſe lekli. A hned potom přiſſel obecnij pijſař s liſty králowſkými, žádage před neywyšſſij auřad, kterýž měl na ſobě naywyšſſij sudij,[3]) puſſtěn býti, a tomu dal liſty, kteřijž toto w ſobě zawijrali: »Král Kréſus z Lidye wzkazuge raddě a obcy měſta Sámu zdrawij a mnoho dobrého.

Chcy, abyſſte mi daň a berni[4]) dali; nechcete-li pak tomu rozkázanij mému poſluſſni býti, yakož včiniti to ſte powinni, chcy wám takowau wěc k waſſij ſſkodě a zkáze včiniti, že gij wěčně nebudete mocy naprawiti, aniž také gij ſneſete«. Když pak ten liſt w raddě přečten byl, wſſickni wuobec ſe vlekli a k tomu nakloněni byli, aby ſe králi poddali a gemu powolnij byli. Wſſak proto wſſickni na tom zuoſtali a ſneſli ſe, aby zwěděli, co Ezop k tomu raditi bude.

Když pak giž proſſen byl Ezop, aby radu ſwau dal, wſtúpil na wyhlaſſugijcy wěcý obecných stolicy,[5]) a řekl: »Páni z Sámu, abyſſte králi berně ani dani ne dáwali, k tomu bych yá tak radil, ačkoli widijm, že ſte wſſickni k tomu náchylnij, a této mé rady chcy wám přijčinu krátce powědijti, proto, abyſſte mohli tijm lépe raditi, což by vžitečného obecnému dobrému bylo. Sſtěſtij lidem w tomto swětě[6]) dwě ceſty, kterýmiž by žiwi

[1]) Do sprach X. offenlich vor allem volck, doch vnwillig. — [2]) Wie er euwere freiheit vnd gesatz minder oder gantz abthue. — [3]) Begert für den öbersten gewalt der burger. — [4]) Gůlt vnd rent. — [5]) Gieng er auff den verkůndstůl. — [6]) Dem tödlichen menschen.

Digitized by Google

byli, vkázalo. Gednu ſwobody, a té k dogitij počátek geſt welmi twrdý, drſtnatý,[1]) a naproſto že yako po břitwách ſe ho dogijti muſý, geſſto to s welikú těžkoſtij přigde, konec pak té geſt vpřijmný, rowný a wſſemi obyčegi w okrauhloſt wykonaný.[2]) Druhá pak ceſta geſt služby a manſtwij. Té ceſty počátek geſt lehký a welmi ſnadný beze wſſech pahrbkuo,[3]) konec pak geſt přewelmi welice drſtnatý,[1]) nižádné ceſty k wygitij nemage, leč s welikú prácý a neſnázý y s vzkoſtmi [21b]. Toť geſt, což wám powědijti ſem chtěl.« Slyſſijce to lidé z Sámu, poznali, co by gegich obcy dobrého a vžitečného bylo, a wſſem wuobec ta radda Ezopowa ſe lijbila, že řekli: »Poněwadž my ſwobodnij gſme, nechceme ſe w žádnau službu dobrowolně dáti.« S tau odpowědij poſlali toho králowſkého poſla domuow.

Slyſſe to Kréſus, zarmautil ſe w myſli ſwé, a to naywijce proto, že giná měſta zſtraſſil. Y myſlil, aby mnoho lidu proti měſſtianom z Sámu poſlal, ale poſel ten odwedl ho od toho, řka: »Králi, nikoli gich nemúžeſs přemocy, leč Ezopa, kteréhož rady wſſecko měſto poſlúchá, doſáhneſs.

A muožeſs ſkrze poſelſtwij od Sámſkých žádati, kdyť by Ezopa poſlali, že gim wſſem chceſs miloſt vkázati a daně y berně odpuſtiti; když pak oni to včinij, tehdy máſs Sámſké w mocy a w ruce ſwé.«

Tak poſlal král gednoho wladyku z rady ſwé[4]) do Sámu. Ten přigew tam, w plné raddě a obcy rozkaz králowſký oznamowal, y také žádoſt geho wyprawowal a obecnému lidu radil, aby Ezopa králi poſlali. Ezop k tomu přiwolán byl, kterémuž wucle králowſká oznámena byla. K tomu on wece: »Mužij z Sámu, yáť nedbám, abych k nohám králowſkým wydán byl,[5]) ale chcy wám prwé gednu[6]) rozpráwku powědijti:[7])

»Čžaſu gednoho, když nerozumná zwijřata obecnj ſněm měla, tehdáž ſe zprotiwili wlcy owcým. Před kterýmižto owce když ſe nemohly obrániti, žádaly pſúw [22a] za pomoc. Ti wždycky zaſtáwali a ochraňowali owce,

---

[1]) *R.:* »drsnatý«. — [2]) *St.* stručněji: Der anfang desſelben wegs ist hert, ruch vnd schwer, aber das end ist gar eben, gerecht vnd vber ring. — [3]) Leicht vnd eben vnd nicht buchlot. — [4]) Einen seiner edlen rāt. — [5]) Ich beger mich zu den füssen des kōnigs zuantworten. — [6]) *Pr.:* »jednu pěknou«. — [7]) Viz Kn. Ezop. III, 13.

Digitized by Google

a za ně bogowali a wlky zaháněli. Vznawſſe to wlcý, že oni čaſto w tom bogi muſegij prohráti, a toho že gſú pſy přijčina, poſlali k owcým poſly ſwé, žádagijc na nijch wěčného pokoge, toliko s tijmto nagednánijm,[1]) aby owce pſy pro wywarowánij wſſeho zlého domněnij wlkuom za towaryſſe[2]) dali a w gegich ſtráž ge poddali. Bláznowé owce weſſly s wlky w pokog a ſmlúwě gegijch vwěřili; wlcý pſy preč odwedli, a ge zbiwſſe, roztrhali. Potom, když koli chtěli, mohli owce beze wſſij překážky přemocy a ſežrati.« Tu rozpráwku když Ezop powěděl, lidé z Sámu, kteřijž gi ſlyſſeli, byli na tom, aby Ezopa žádnau měrau králi nepoſýlali.

Ezop pak nechtěl tomu, což oni mezy ſebau zawřeli, powoliti, ale plawil ſe přes moře k králi a oſobně ſe před nijm poſtawil. Vhlédaw ho pak král Kréſus, welice ſe podiwil a řekl: »Tentoliž geſt přijčinau, že Sámſſtij nechtěgij mému rozkazu poſluſſnij býti?« K tomu řekl Ezop, ohláſyw ſe, takto: »Neymocněgſſij králi, yá nižádnau mocý ani nuzý, ale dobrowolně beze wſſeho přinucenij k wám ſem přiſſel a před wámi ſe poſtawil,

té naděge gſa k wám y také dowěrnoſti, že mne dobrowolně ſlyſſeti ráčijte.« Když pak mu giž mluwiti ſe dopuſtilo, a toho mu přáli, wece:[3]) »Geddnoho čaſu když geden chudý člowěk ptáky lapal, chytil také cžwrčka. Ten porozuměw tomu, že by [22b] gey chtěl zabiti, řekl k ptáčnijku: ‚Proſým tebe, ne zabijgey mne bez přijčiny, nebť žádné ſſkody ne činijm ani na wobilij, ani také chmele obžijrám, ale toliko s radoſtj a s weſſelijm ſkákage s pomocý křijdel mých, zpijwánijm ſwým lidi, kteřijž tudy pomijgegij, obwesſelugi a w dobrau myſl ge vwodijm, a ceſty y práce gijm vkracugi. Také nic we mně nenagdeſs, než toliko ſamey ten hlas.‘ Slyſſe to ptáčnijk, puſtil cžwrčka z ruky. Tak yá také proſým, králi, aby ty mne bjdného a nevžitečného ne ráčil bez winny zabijgeti, neb yá nechcy, anižť také mohu pro mdlobu žiwota mého, žádnému nepráwě včiniti; toliko mluwijm, což vžitečného a proſpěſſného by býti lidem ſmrtedlným mohlo.« Y podiwil ſe král té geho řeči, a miloſrdenſtwijm hnut gſa, řekl k Ezopowi:

[1]) Mit eim einigen geding. — [2]) Zu gisel. — [3]) Halm. č. 172. — Lepař č. 297.

Digitized by Google

»Yáť tobě žiwota twého ne dáwám, ale ſamo ſſtěſtij. Protož, žádáſſ-li čeho, powěz, a máť dáno býti.« K tomu řekl Ezop: »Gedinké wěcy žádám, aby cynži a berni Sámſkým odpuſtil.« Wece Kréſus král: »Nu, nechť geſt odpuſſtěna.« Tu hned Ezop padl před králem a děkowal mu z toho, že ho woſlyſſeti ne ráčil.

Potom ſkládal tyto rozpráwky, kteréž geſſtě podnes ſe nalézagij, tomu giſtému[1]) králi ke cti. A hned potom wzaw liſty od krále k měſſtianom, že ſau ſwobodnij a nemagij platiti žádných cynžij a poplatkuow ani bernij, do Sámu ſe zaſe plawil, znaminitě[2]) a bohatě od krále mnohými dary gſa obdarowán. Měſſtiané přiwijtali Ezopa a s naywětſſij ctij ho přigali, a wſſecka radda y obec proti němu wyſſli; a přes to wſſecko měſto pod mágem ſedělo, trawau ſe poſypalo a giným weſelijm y tancy ozdováno[3]) bylo. Tu geſt vweden Ezop na mijſto, kdež wěcy obecné ſe oznamugij, a dal gijm králowſké liſty,[4]) prawě gim, kterak král berně, poplatky y cynže gim odpauſſtij a ge při gegich ſwobodě zuoſtawuge.

Po některém pak čaſu táhl [23a] Ezop z Sámu preč ſkrze mnohé země a kraginy, dáwage lidu rozličná naučenij w rozpráwkách a w podobenſtwijch, a včil lidi po wſſech těch zemijch, ſkrze kteréž táhl. Přiſſed pak do Babilonu a tu ſwau maudroſt oznámiw, od krále Licera[5]) byl welice ctěn. Neb toho čaſu byl ten obyčeg mezy králi, když magijce pokog[6]) ſkryté otázky a zatmělé na ſe wydáwali, yakožto pohádky něgaké, a ty ſobě pſané poſýlali, tak pro kratochwijl a žert, a když ti, kterýmž poſlány byly, wyložiti gich nemohli, tehda tomu, od kohož k němu ty pohádky poſlány byly, zaſe s těmi dary, o kteréž ſe založili,[7]) poſýlali. Ezop pak vměl ty hádanky a otázky maudře a rozumně wykládati y na ně odpowěd dáwati, geſſto tudy ſkrze ſwé wýklady znamenitého a welice mocného pána ſwého dělal. K tomu wymeyſſlel králi zwláſſtnj a neſleychané pohádky a otázky, kteréž by měl gineym králuom k hádanij a k wykládanij poſýlati, a když který na ně nevměl odpowědi dáti a gich wyložiti, ten hned muſyl tomu králi daň dáti. A tak králowſtwij Babilonſké rozſſijřeno, rozhláſſeno a wyſoce w poctiwoſti rozneſeno bylo.

Dále potom, když Ezop žádného syna neměl, ſám ſobě zwolil gednoho doſti podobného mládence za ſyna, gménem Enum, kteréhož před krále čaſto wodil, gemu gey porúčege a zchwaluge, yako by geho wlaſtnij ſyn byl. Ten giſtý Enus potom obcowal s geho kuběnau, a obáwage ſe, kdyby ſe někdy Ezop toho dowěděl,[8]) že by ſe na něg těžce rozhněwal, a tak newinně oſočil ho k králi,[9]) vdělaw ſſaleſſné liſty pod gménem Ezopowým k těm, kteřijž proti králi byli, a zapečetiw ge sekrétem Ezopowým, poſlal ge k králi. Ti pak liſtowé toto w ſobě zawijrali, že přiřijká a připowijdá králi

---

[1]) Dem selbigen. — [2]) Omyl za: »znamenitě«. — [3]) Omyl za »ozdobováno«. — Daruber was die gantz statt mit laub, grasz vnd ander freůden, mit tantzen gezieret. — [4]) Liesz vorlesen. — [5]) Dle řečt.: *Λύκηρος*. *St.* Licurus. — [6]) *St.* nemá. Řečt.: *εἰρηνὴν ἔχοντες*. — [7]) Sendet er dem anderen bestimpt gaben. — [8]) *St.* nemá věty »kdyby ... dowěděl.« — [9]) *R.*: »před králem«.

Digitized by Google

tomu, že pilnoſt chce přičiniti, aby mohl wſſecky pohádky vhodnauti a na ně odpowědi ſluſſné dáwati [23b]. Wida ty liſty král Lycerus zapečetěné sekrétem Ezopowým, vwěřil toho Enowi, a welice ſe zarmútiw, rozhněwal ſe na Ezopa, a rozkázal Hermipowi, aby hned bez meſſkánij kázal ho zabiti. Ale Hermippus přál mnoho dobrého Ezopowi a chowal ho dlauhý čas w gednom tayném hrobě. Wſſak proto ſtatek geho byl Enowi dán.

Po některém pak čaſu, když ſe ta powěſt rozneſla, yak by Ezop zahynúti měl, hned potom král Egiptſký, Nektenabus,[1]) poſlal nějaké otázky a pohádky w liſtech králi Lycerowi, kteréž takto a k tomuto rozumu pſány byly: »Nektenabus, král Egiptſký, králi Babilonſkému Lycerowi wzkazuge pozdrawenij. Chtěl ſem wěži ſtawěti, kteráž by nedoſahowala nebe ani země. Proſým tebe, že mi ty zednijky a dělnijky poſſleſs, kteřijž by mi gi vſtawěli. Na to když mi odpověd dáſs, za deſet léth beř daň a duochody z zemij mých.« Slyſſew Lycerus toto wzkázanij, náramně ſmuten byl, a z weliké auzkoſti a zámutku poſlaw pro maudré ſwé, aby na tu otázku odpověd

dali, gijm rozkázal. Když pak wſſickni ti geho maudrcy w pochybnoſti byli a té otázce odpowědjti nemohli, padl Lycerus na zemi, a řekl těžce wzdychage: »Běda mně, že gſem kdy slaup a podporu králowſtwij mého ztratil! Yaká gedné přijčina mne k tomu přiwedla, že ſem dopuſtil Ezopa zabiti!« Znage pak Hermippus welmi zarmauceného pána ſwého, [2]) wſſed k ně[24a]mu, řekl: »Nemáſs ſe tak přijliſs welmi rmauti [3]) ani ſtarati, nebť ſem ho nedal zabiti, ale wždycky ſem to přemyſſlowal, že když tehdyž tobě toho lijto bude. Protož wězyž to, že ten, kteréhožs rozkázal zabiti, geſſtě žiw geſt; a pro ſtrach boge ſe tebe, w gednom hrobě až do dneſſnijho dne ſem gey živého dochowal.« Slyſſe to král, hned wſtal nahoru s welikú radoſtij, a obgaw Hermippa rukama ſwýma, řekl: »Geſt-li to prawda, yakož prawijſs, a Ezop žiw geſt, tehda gſy mi tento dneſſnij den k wěčné radoſti a k weſſelij, dokudž ſem žiw, přiwedl; neb geſtliže gey při žiwotě zachowal, mé

[1]) Dle řečt.: *Νεκτεναβώ. St.*: Nectanabus. — [2]) Den vnmůt des künigs. — [3]) Omyl za »rmautiti«.

Digitized by Google

králowſtwij ſy vpewnil.« Y přikázal, aby gey hned k němu přiwedli. Ezop giž byl hubený, bijdný, ſſkaredý. A když před krále přiſſel, obrátiw ſe král od něho a těžce wzdechnuw, řekl: »Hned zmeg a woblec gey.«

Když pak Ezop zmyt byl a w ſſaty giné oblečen, ſſel na ſýň králowſkau, a pozdrawiw krále poctiwoſtij, kteráž na něho ſluſſela, wyprawowal wěc ſwau králi, kterak geſt od zwoleného ſwého syna, newinný gſa, křijwě omluwen a oſočen. Tu král hned rozkázal, aby toho Enum hned tau ſmrtj, kterauž měl Ezop ſgijti, z ſwěta ſprowodili. Ale Ezop proſyl krále, aby mu gey w moc geho dal. Potom wzaw král ten liſt od Nektenába, dal gey Ezopowi čijſti; a Ezop přeběhw gey, nedal na něg žádné odpowědi, než wece k králi: »Králi miloſtiwý, piſs zaſe w tato ſlowa a tento rozum, že, yakž zyma pomine,[1]) hned mu chceſs dělnijky poſlati, kteřijž by gemu tu wěži ſtawěli, a chceſs mu také toho čaſu odpověd dáti na geho wſſecky otázky.« Král poſlal hned zaſe toho poſla z Egipta domuow, s takowými liſty, yakž mu Ezop radil.

Potom rozkázal, aby Ezopowi wſſecken statek geho zaſe dali, a w prwnij hodnoſti aby ho poſtawili. A dal Enum Ezopowi, aby s nim dělal, co by chtěl, a pomſtil ſe nad nim podlé ſwé wuole. Ale Ezop dobrotijwě [24b] s nijm nakládal, treſtal ho a wedl s pilnoſtij takowými ſlowy: »Synu, na včenij má pamatuog a ge w pokogném srdcy ſlož, neb w cyzých wěcech my maudřij ſme, giným radu dáwáme, ale ſamy[2]) ſobě raditi ne vmijme; gſy-li ty pak čzlowěk, tehda myſl, aby lidſké wuoli poddán byl. Boha máſs nade wſſecko ctijti, a takť ſe wſſecky wěcy ſſtiaſtně powedau. Králi hleď ſe zachowati, tenť tobě muože čaſem mnohého trápenij vgijti. Čzlowěče, máſs lidſky žiw býti, nad zlými Buoh bude mſtijti. Weliký geſt hřijch člowěka newinného obtijžiti a těžkoſt na něho vwéſti. Protiwenſtwij s dobrau a vdatnau myſlij ſnáſſeg, proti nepřátelom ſwým zuořiwě a ſměle ſe vkaž, aby tebe nepotupowali; ale přátelom ſwým dobrotiwý, powolný, y ſlužebný buď, proto aby oni tobě den ode dne dobrého přáli.

[1]) So bald der winter hinkom (cum hiemps transiret). — [2]) *R.* správně: »sami«.

Digitized by Google

Nepřátelom ſwým žaloſti y wſſeho neſſtěſtij žáday, ať by ne mohli ſſkoditi tobě, ale přátelom ſwým ſſtěſtij a wſſeckno dobré winſſuog. S manželkau ſwau mluw oprawdowé wěcy, a yakož ſluſſij, tak s nij obcuog; nebť ženy gſau wrtké myſli a wiklawé, a když ſe gijm pochlebuge, ke zlému nakloněny bywagij. Newěrného a zlého towaryšſtwa ſe waruog, neb nechť ſe lotru yak chce dobře wede, protoť ſwé chytroſti nenechá. Raděgi vžijway vſſij nežli yazyku, neb yazyk muſýſs miſtrowati a pro něg ſe mnoho včiti y také mnoho pokuſyti.[1]) Mezy ožralcy málo mluw, neb tu ſe za mau- [25ª] drého ne počteſs, než poſmijwatiť ſe budau. Těm ne záwiď, kterýmž ſſtěſtij přege, ale raděgi s nimi ſe raduog; neb záwiſt žádnému wijce neſſkodij yako tomu, kdož záwidij. Čeládku ſwau w přijznij choway, aby ſe toliko tebe ne báli yako pána, ale yako toho, kterýž gijm wſſeho dobrého přegeſs, oſteychali. Odtud[2]) zachoway, ať by ſe řeč před rozumem ne vtijkala. Nikdá ſe neſtyď, když ſe máſs čemu dobrému včiti. Ženě ſe tayných wěcý ne ſwěřuog, neb geſt ona blekotná a plitkawá.[3]) Což každý den prácý

ſwau zýſkáſs, toho k budaucýmu čaſu přiſpořúg, neb lépe geſt, aby nepřáteluom po ſmrti zuoſtalo, než by, dokudž by žiw byl, od přátel opuſſtěn gſa, z potřeby žebrati měl. Pozdrawuog rád, neb y pſy, wrtijce wocaſy, chleba ſobě zatluhugij. Welmi mrzká a nepřijgemná wěc geſt žerty z chudijch mijti a gijm ſe poſmijwati. Což vžitečného geſt, tomu ſe včiti ne přeſtáway a po múdroſti vſtawičně ſe ptay. Což od koho wypuogčijſs, to zaſe nawrať, což nayſpijſs muožeſs, ať by potom tijm wochotněgij puogčili. Muožeſſ-li komu co proſpěti, toho ſobě včiniti ne obtěžuog. Lehké žwáče a zlolagce z domu wyháněg. Swých ſlow y ſkutkúw přátelom ſwým mlčeliwým ſe ſwěřúg, wſſak tak dělay, aby toho potom nepykal. Geſtliže[4] na tě neſſtěſtij přigede,[4]) toho těžce nenos, ale lehkomyſlně ſobě to obrať. Zlým a zlobiwým[5]) rady ne dáway, we zlých mrawijch a obyčegijch žádného ne náſleduog. K hoſtem a k přeſpolnijm[6]) wesſele ſe vkazúg, aby tebe též tijm wděčněgij,

[1]) *St.* jen: Die zungen soltu meistern. — [2]) Omyl místo: »*stud*« (behalt die schame. verecundiam serva). — [3]) Sie ist alweg bereit zu rumoren. — [4]) *R.* správněji: »přijde« (wan dir widerwertigkeit erstond). — [5]) Vnfrummen vnd schalckhafftigen. — [6]) Bilgeren.

Digitized by Google

když by wandrowal, přigali. Dobré včenij geſt naylepſſij lékařſtwij proti myſli neřeſtem. Tenť práwě ſſtiaſtney ſlauti muože, ktož wěrného přijtele má. Nic tak teyného nenij, aby toho čas na gewo ne wyneſl.« Tau takowau zpráwau a včenijm giž napraweného[1]) nechal Ezop Ena odgijti. A Enus z toho včenij ſám k ſobě přiſſed, welice toho želel, že Ezopa tak těžce obža[25b]lowal a ſkuoro o hrdlo připrawil. Y zaſtekſſi ſobě, wſſed na gednu přewelmi wyſokú wěži, a s nij doluo ſkočil, a tak hanebně žiwot ſwuog ſkonal, neb také zle žiw byl.

Když ſe pak giž ty wěcy wykonaly, kázal Ezop ptáčnijky ſwolati, a rozkázal gijm, aby mu čtyři mladé orly zgednali, a ti aby byli z pokolenij welikých orluow. A když mu ge přineſli, včil ge, wábě ſe s nimi, nahoru a doluow za maſem létati, a k nohám gim přiwázal korbičky k tomu připrawené, a do nich malá pacholátka s maſem wſadil, a yakž oni koli tijm maſem hnuli, nahoru a neb doluow za ſebau ge wábijce, tak ſe y hned ti orlowé obrátili a za tijm maſem letěli. Když pak giž ti ptácy hotowj byli, a dnowé delſſij byli, Ezop táhl přes moře s dopuſſtěnijm[2]) krále Lycera do Egiptu, s dowěrnoſtij a s welikau naděgij, že těm z Egiptu weliký diw včinij a vkáže. Widauce pak Egiptſſtij welikau nepodobu při Ezopowi, měli z něho poſměch a za lehkého keykléře gey pokládali. A tomu nerozuměli, aby čaſem ſſkaredé nádoby[3]) balſam w ſobě držely, a to geſt naydražſſij wěc ze wſſech tekuteych wěcý, a welmi čaſto nayčiſtſſij wijno z hliněnných nádob[4]) ſe pige. W tom ſſel Ezop na palác králowſký a vpadl před králem na kolena. Král ho přijwětiwě přiwijtal, ſedě w ſwém mageſtátu, a řekl k němu: »Komu mne přirownáwáſs?« Ezop řekl: »Přirownáwám tebe k sluncy, neb ſe ſwijtiiſs [26a] yakožto kolo ſlunečné, a twogi bliſſtij ſe okolo tebe yakožto bleſk, kterýž slunce z ſebe wydáwá.« K tomu řekl Nektenábus: »Kterak ſſacugeſs královſtwij Lycera proti mému?« Ezop vſſkrnuw ſe, řekl: »Nenij pod twým, ale mnohem wijce nad twým; neb takowým zpuoſobem, yakž slunce zaſtěňuge měſýc, takť zaſtěňuge královſtwij Lycera ſwým bleſkem královſtwij twé.«

Nektenabus podiwil ſe tak rychlé odpowědi a proſtrannému wypowijdanj geho a řekl: »Přiwed-lis[5]) mi ty dělnijky, kteřijž tu wěži ſtawěti magij?« Ezop řekl: »A pročež bych ne přiwedl, gednom[6]) mi vkaž mijſto, kde gi ſtawěti chceſs.« Král hned wyſſel z měſta na pole a vkázal mu mijſto, kde by gi ſtawěti chtěl. Ezop poſadil na čtyři vhly toho mijſta ty čtyři worly s těmi korbičkami a neb pytlijky k tomu připrawenými, a ta pacholata w těch pytlijcých přiwázal worlúm k nohám, kterýmž maſo na rožnijch[7]) do rukau dal, a kázal gijm, aby to maſo wyſoko nahoru wyzdwihli. A když worlowé za tijm maſem wdy nahoru letěli, pacholata křičijce wéleli[8]) ſobě kamenij a wápna podáwati y giných potřeb k ſtawenij,

[1]) *St.* nemá. — [2]) *R.*: »s odpuštěním«. — [3]) Schnöde fasz. — [4]) Vsz irden krausen. — [5]) *Pr.*: »již-lis mi přivedl«. — [6]) *R.*: »jedné«. — [7]) *St.* jen: das fleisch in den henden. — [8]) Místo: »veleli«; *R.*: »velili«.

Digitized by Google

řkauce: »Podayte nám wápna, podayte kamenj, podayte dřijwij, podayte giných potřeb k ſtawenij!« Wida to Nektenabus, řekl k Ezopowi: »To geſt diwná wěc, že lidé w waſſij zemi létati mohau!« Ezop řekl: Gináčť yá newijm, než že drahně gich může létati. [26b] Ale powěz mi, poněwadž člowěk ſy, proč ſe ſmijſs proti Bohu napoly wywyſſowati?«[1]) K tomu řekl Nektenabus: »Ezope, wyznáwám, že gſem přemožen; ale proſým tebe, že mi na mau otázku dáſs odpowěd. Rozkázal ſem herky z země Řzecké ſem přiwéſti, a ony bywagj mi březý od řechtánij těch koňuow, kteřij ſau w Babiloně.« Ezop řekl: »Zytra ráno chcy tobě na to odpowěd dáti.« Když pak domuow do hoſpody ſwé přiſſed, poručil služebnijkuom ſwým, aby mu kočku polapili, a nebo někde zgednali. Oni hned gemu kočku welikau zgednali, a on gi rozkázal zgewně metlami mrſkati. Vznawſſe to Egiptſſtij, chtěli mu tu kočku wzýti, a nemohauce toho včiniti, běželi k králi, wyprawugijce mu, co by ſe dálo. Král rozkázal Ezopa zawolati a řekl k němu: »Proč to děláſs, Ezope? Zda-li newijſs, že my pod způſobem kočky

ctijme Boha?« Neb ten obyčeg geſt w Egiptě, že obraz kočičij nad giné obrazy ctij. Ezop řekl: »Tato kočka této předeſſlé nocy králi Lycerowi ſſkodu znamenitú včinila, tak že mu dobrého ſtipáka,[2]) kterýž mu wſſecky hodiny w nocy oznamowal, vdáwila.« K tomu řekl Nektenabus: »Ezope, yá gſem ſe ne nadál, aby na tebe lhati[3]) ſluſſelo, nebť to býti nemůže, aby kočka za gednu noc do Babilona doběhla a zaſe ſem.« Ezop vſſkrnuw ſe, welice ſe rozchochtal,[4]) řka: »Takowauž měrau tato kočka do Babilonu doběhla, a zaſe ſem přiběhla, yako herky řechtánijm koňuow z Babilona březý bywagij.« Nektenabus chwálil maudroſt Ezopowu nad giné.

Druhého dne rozkázal Nektenabus ſwé mudrce ſwolati ze wſſeho měſta řečeného Slunce,[5]) a powědijti gim o Ezopowi. A zwal[6]) ge k wečeři, a Ezopa také s nijmi. Když pak k ſtolu ſedli, dij geden z nijch k Ezopowi:

[1]) Wider ein halben Got setzen (contendere cum semideo). — [2]) Ein adlichen kampfhanen. — [3]) Omyl za: »lháti.« — [4]) Omyl za: »rozchechtal.« *St.*: Schmollet vnd lacht — [5]) Vsz der stat der sonnen. — [6]) *R.*: »vzal«; *St.*: lud.

Digitized by Google

»Yá to prawijm s odpuſſtěnijm twým, že gſem od Boha ſem poſlán, abych s tebau mluwil. Co ty k tomu řijkáſs?« Ezop řekl: »Buoh toho ne žádá, aby ſe lidé [27a] včili lháti, protož twá řeč vkazuge, že negſy Boha bogijcý.« Druhý řekl: »Geſt geden weliký chrám, a w tom weliký slaup, na tom ſtogij dwanácte měſt, a každé měſto geſt přikryto třidcýti trámy, na kterýchž dwě wěcy[1]) vſtawičně běžij.« Ezop wece: »Tu pohádku děti w Babiloně mohli by vhodnauti. Chrám geſt okrſſlek ſwěta, slaup geſt rok, dwanáct měſt geſt dwanácte měſýcuow w roce, třidceti trámuow geſt třidceti dnj každého měſýce; dwě wěcy ſau, kteréž vſtawičně na njch běžij, den a noc, kteréž, vſtawičně běžijce, gedna druhau žene.« Tu řekl Nektenábus k ſwým ſtarſſijm:[2]) »Děge ſe ſprawedliwě, že yá muſým králi Lycerowi daň dáwati.« K tomu geden z rady geho řekl: »My mu chceme geſſtě giné pohádky nežli tu wydati. Co geſt to, čehož gſme nikdá neſlyſſeli ani ne widěli?« Ezop řekl: »Ráno wám chcy na to odpowědjti.« A ſſed domů, ſložil ffaleſſný liſt, w kterémž král Nektenábus wyznáwá, že geſt dlužen

králi Lycerowi ſſeſt ſet tiſýc zlatých,[3]) a že mu gich Lycerus puogčil, kteréž mu dáti připowěděl w tom čaſu, kterýž pominul; a toho liſtu podal Nektenabowi, když byl na ſwém palácu. Když pak liſt ten čten byl, podiwiw ſe tomu král, řekl k radám ſwým: »Wijte-li, a neb widěli-li ſte, neb ſlyſſeli, že bych yá od krále Lycera té summy wypuogčiti měl?« A oni odpowěděli: »My ſme toho nikdá ne widěli ani ne ſlyſſeli.« K tomu ſe hned, tu ſtoge, Ezop přimluwil: »Geſt-li prawda, yakož prawijte, tehda ſem yá wáſſij pohádku vhodl.« A hned Nektenábus zkřikl: »Blahoſlawený ſy, Lycéře, pro toho gediného člowijčka!« A hned poſlal zaſe Ezop[4]) domů, y také ty daně králi Lycerowi, kteréž mu propadl, s nijm.

Wrátiw ſe pak Ezop zaſe do Babilonu, wyprawowal králi Lycerowi, co w Egiptě dělal, a tu daň a nebo cynži od Nektenaba gemu dal. Protož rozkázal Lycerus, aby Ezopowi ke cti a ſláwě slúp zlatý poſta[27b]wili, k odplacenij geho dobrých ſkutkuow a činuow.

[1]) Wiber (mulieres). — [2]) Zu seinen öbersten dienern — [3]) Tausent pfund silber (mille talenta). — [4]) Za: »Ezopa«.

Digitized by Google

Po několika málo dnech potom táhl Ezop preč, žádage zemi Rżeckau ohledati; wſſak s odpuſſtěnijm Lycera krále, neb mu přiřekl, że chce zaſe do Babilona přigeti a oſtatek żiwota ſwého tu dokonati. Táhna pak ſkrze měſta a země Rżecké, wſſudy po wſſech mijſtech maudroſt ſwau rozpráwkami a báſněmi oznamowal.[1]) Napoſledy přiſſel do měſta Delffos, welmi weſelého[2]) a plného duchowenſtwij a náboženſtwij rozličného.[3]) Tu za nijm mnoho ſſlo lidu, aby ho ſlyſſeti mohli, ale żádné poctiwoſti w tom měſtě mu neokázali. Tu řekl Ezop:[4]) »Wy mużij z měſta Delffu podobnij ſte dřewu, kteréż z moře na břeh wywrżeno bywá, poněwadż, když z daleka geſt,[5]) zdá ſe weliké býti, a když ſe přiblijżij, na oko ſe widj, że malé geſt: tak yá, když ſem daleko od waſſeho měſta byl, domnjwal ſem ſe, że byſſte wy nayrozumněgſſij a naymudřegſſij byli, ale blijże přigew,[6]) poznáwám, że ſte ze wſſech naynezpuoſobněgſſij a naynetreffněgſſij«. Slyſſijce pak to mużij z měſta Delffu, řekli ſami mezy ſebau: »Tento w giných měſtech mnoho lidu po ſobě potáhl,[7]) a ſwým pomlauwánijm mohl by naſſij ſláwy a cti

vmenſſiti a neb zhola nám wſſecknu odgijti, leč my gij brániti budem.« A tak weſſli w raddu, kterak by ho z ſwěta ſwéſti mohli, yakożto nevżitečného buřiče a koſteluow wylamowatele.[8]) A neſměgijce ho zřegmě pro lid zahladiti, [28a] nawedli na służebnijka[9]) Ezopowa, když by páně wěcy ſwazowal a preč táhnauti ſe ſtrogil, aby oni, wezmauce koflijk zlatý w chrámě Apollinowě, tayně gey zawázali do tlumoku geho; że Ezop nic newěděl o té lſti, kterauż oni ſłożili byli o něm. A když do Focydy přiſſel, poſpijchali za nijm z Delffu, honijce ho, a gali ho s welikým křikem. A když se Ezop ptal, proč by ho gijmali, oni křičeli: »Neſſlechetný zločińče, pročs chrám Apollinuo tak hanebně wzebral?«

[1]) *St.* přidává: Erwarb er grossen namen der weyszheit. — [2]) Die löbliche stat. — [3]) Ein haupt der geistlichkeit. — [4]) Srv. Nové fab. č. 108. — [5]) Dieweil das ferr ist (cum procul videtur). Řečt.: ἐκ πολλοῦ διαστήματος (ex multa distantia). *R.*: »daleko«. — [6]) Nu erkenne ich. Řečt.: νυνὶ δὲ ἐλθὼν ὡς ὑμᾶς. — [7]) Hat grosz volck vnd anhang des volcks. — [8]) Als ein vngütigen kirchenbrecher. — [9]) Liessen sie vff den knecht Ezopi warten (observantes servum). *R.*: »navedli służebníka«.

Digitized by Google

Když pak zgewně tomu Ezop přede wſſemi odpijral, y také ſwědomij těch, kteřijž proti němu ge wydáwali, haněl,[1]) ti, kteřjž poſláni byli, hned rozwazowali tlumok geho a nalezli w něm ten zlatý koflijk, a každému gey vkazowali, gednomu po druhém prawijce a takowau powěſt o něm rozhlaſſugijce. Potom Ezopa yakožto giného koſtelnijho zloděge s welikeym hlukem a křikem do zialáře wedli. Ezop pak o wſſij té newěře a lſti ſložené nic newěda, proſyl, aby ho puſtili, ale oni mnohem tijže ho wſadili. Wida pak Ezop, že žádné ceſty gijti[2]) nemuože, aby ſe mohl odtud wyproſtiti, y to také poznaw, že wſſecka radda proti němu geſt, těžce té křiwdy a toho neſſtěſtij želel. A giž k w žaláři ſedijcýmu přiſſel geden k němu, s nijmž prwé známoſt měl, gméno gemu bylo Demas. Ten wida ho zarmauceného, řekl k němu: »Proč ſe tak welmi rmautijſs? Buď dobré myſli [28b] a měg dobrau naděgi, ſám ſe těſſe.«[3])

Potom měſſtiané z Delffu w odewřeném ſaudu odſaudili Ezopa yakožto giného koſtelnijho zloděge, a wywedſſe ho z žaláře, na skálu wyſokau ho přiwedſſe,[4]) doluo ho ſtrčiti chtěli. Porozuměw tomu Ezop, řekl k nijm[5]): »Toho čaſu, když nerozumná zwijřata pokog měla, stowaryſſila ſe myš s ziabau. Potom gi zwala k wečeři; a wſſedſſe ſpolu do gednoho bohatého cžlowěka ſpižérny, w kteréž nalezly chléb, med a fijky, a ſyce geſſtě rozličné giné dobré pokrmy. Tu řekla myſs k žábě: ‚Giž gez a wybijray ſobě, z kterýchž pokrmuow chceſs, a to z těch, kteřijž ſe tobě naylépe lijbij'. Když pak ſe giž s radoſtij rozličnými pokrmy naſytili, řekla ziába k myſſi: ‚Giž yá také chcy, aby ty mého pokrmu koſſtowala, protož podiž ſe mnau. Wſſak geſtli že k plynutij leniwá ſy, aby ſe tobě žádná ſſkoda a nic zlého ne ſtalo, chcy yá twau nohu k ſwé přiwázati'. A ſwázawſſi gegij a ſwú nohy[6]) w hromadu, do wody s nij wſkočila, a tak plynaucy, myſs za ſebau táhla. Porozuměwſſi pak myſs, že giž vmřijti muſý a od žáby ſgijti, těžce toho želela a nařijkala, řkúcy: ‚Yá lſtj zahynu, nic vinna negſauc; ale z těch myſſij, kteréž žiwy zuoſtanau, přigdauť,[7]) kteřijž ſmrti mé pomſtij!' A w tom přiletěw luňák ſwrchu nad gezero a pochytiw tu myſs y s žabau, obě ge ſnědl. Těžť yá newinney od wás z ſwěta ſweden budu, a wy potom ginau ſprawedlnoſtij treſtáni budete; nebť Babilon a země Rzecká mne pomſtij y ſmrti mé, kterauž wy mně činijte.« A ačkoli ti z Delffu to ſlyſſeli, wſſak proto ne chtěli ho puſtiti, ale náſylně z měſta ho wedli a gemu ſmrt včiniti chtěli.

Ale wſſak geſſtě tu wyklauzl gim a vtekl do chrámu Apollinowa na oltář geho. Proto mu nic ne ſpomohlo, ani ten autěk, ani ten oltář, neb ti

[1]) *St.* odchylně: Do Esopus des offentlich leugnet vnnd den zig mit schwerem gemüt trug, bunden die Delphici seine bellin auff. — Lat. text: Quod cum Esopus aperte negaret ac iniquo animo ferret, Delphii etc. — [2]) Za »nagijti«, jak má *R.* — [3]) Řecké texty připojují zde bajku o ženě a rolníkovi (*Γυνὴ καὶ Γεωργός*, ve vydání Halmově č. 109., u Lepaře č. 353). V Steinhöwlových textech, ni latinském ni německém, bajky té není. Srv. Kn. Ezop. III. 9. — [4]) *R*: »přivedli a«. — [5]) Viz Kn. Ezop. I. 3. — [6]) *R.*: »nohu«. — [7]) Würt einer kommen.

Digitized by Google

z Delffu wytáhli gey mocy z toho chrámu, a z hurtem welikým s oltáře ho sſadili, a k mijſtu ho přiwedli, kdež ho měli [29a] doluo sſtrčiti. Když pak Ezop widěl, že ho tak wohawnie wedau, řekl k nijm: »Wy neřádnij měſſťanee z Delffu, ani Boha ctijti chcete, ani geho chrámu, do ktereehož gſem wám neyprwé vtekl.« Wſſak oni nic na geho ſlowa nedbali, ale předſe ho k mijſtu poprávnijmu wedli.

Wida pak Ezop smrt giž ſobě naſtáwati, řekl: »Wy zlobiwij a vkrutnij lidé,[1]) poněwadž waſſeho předſewzetij změniti radau ſwau nemohu, geſſtě wás proſým, abyſſte mau tuto báſeň oprawdu ſlyſſeli a k ſrdcy gi připuſtili. Ziena[2]) gedna měla dceru pannu, a tu bláznowau. Ta s welikým nábožen-ſtwijm[3]) Boha proſyla, aby gegij dceři rozum wliti ráčil. Když pak to čaſto a zřetedlně činila a na Bohu toho žádala, porozuměwſſi ta blázniwá panna těm ſlowům od mateře, ſpamatowala ge. Po několika pak dnech ſſla s mateřij do dwora a ſtogecy za dworem v zadnijch dweřij, vhlédawſſi gedno sedlſké pachole,[4]) že chce na woſlicy wſednauti,[5]) řekla gemu: ‚Pacholijčku, což

tu ďeláſs?‘ A on řekl: ‚Chcy do té woſlice rozum wliti.‘ A y hned ta blázniwá panna, wzpomenuwſſi na ſlowa mateřina, řekla: ‚Mnedle, pacholijčku, wleg gey we mne také, a toho darmo ne včinijſs, nebo mátě má welice tobě bude ďekowati a přes to geſſtě to dobře zaplatij.‘ Ten sedlák nechaw woſlice, nuž ſe on na pannu, aby w ni rozum wlil. A gſucy giž poruſſena, s radoſtij k mateři běžela, řkucy k nij: ‚Mat[29b]ko radůg ſe, neb ſkrze twú modlitbu rozum ſem přigala.‘ Mátě řekla: ‚O má milá dcero, což Buoh mau modlitbu vſlyſſal?‘ — ‚A yakž giná̌č,‘ řekla blázniwá dcera. ‚Mládenec geden měl obdélnij raubijček ſe dwěma přiwěſſenýma žalúdky, těmi mi do žiwota gey wždy pichowal, a tak chwijli dobrú ďelal, a mně doſti chutno y libo

[1]) Ir ungütigen freisamen leut. — [2]) Závadná tato rozprávka jest u Steinhöwla v textě latinském i německém; z recensí textu řeckého jen některé ji podávají; viz na př. vydání J. G. Schneidra (Vratisl. 1812) aneb A. Westermanna (Vita Aesopi, Brunšv. 1845). Ve vydáních Basilejských (Frobenových) není obsažena. — *R.* a *P.* ji vynechávají. — [3]) Emsiglich. — [4]) Jungen bawren. — [5]) Der wolte ein eszlin angon. — Lat. text: Videt rusticum adolescentem asellam quandam e regione subigere velle.

Digitized by Google

bylo, tak že ſem znamenitě včila w tu chwijli rozum a smyſl do mne býti wlitý'. Tu řekla mátě k nij: ‚Ach, bědaž mně, dcero, mělalis kdy prwé který smyſl nebo rozum, gižs gey nynij naproſto potratila'. Takť y wám ſe přihodij, měſſtiané z Delffu, že, měli-li ſte prwé kdy yakau maudroſt, když ſe domnijwáte, že ſkrze mne newinného nětco ſobě vžitečného způſobijte, wſſak potratijte chwálu wáſſi a zeyſkáte ſobě wěčné nepřátely a hněw[1]). K tomu ſlyſſte geſſtě ginú báſeň«: [2])

»Dědinnijk geden zſtaral ſe w ſwobodném dwoře,[3]) tak že nikdá do žádného měſta nechodil, a žádage, aby mohl měſto wohledati, proſyl přátel ſweych, aby gey do něho dowezli. Oni zapřáhſſe woſly do wozu a dwořáka toho na wůz wſadiwſſe, takto k němu řekli: ‚Mrſkay gednom a žeň ty woſly, teda oni ſami tebe do měſta dowezau.' A když ſe ten starey dwořák tak wezl, ſtrhſſi ſe wijtr wſſecken prach zbauřil, a ſehnaw mračna, tmu včinil,[4]) tak že ti woſlowé z prawé ceſty zblaudili a přiſſli s njm na welmi woſokú[5]) skálu a na nerownú ceſtu[6]). Poznaw sedlák ſtaroſt ſmrtedlnau, takto hlaſem zawolal: ‚O Bože, w čem ſem yá tebe rozhněwal a neb vrazyl,[7]) že tak hanebně a bijdně muſým vmřijti? A geſſtě ne od konij plachých ani rytijřſkých,[8]) ale od naymrzčegſſijch woſluo z swěta ſweden budu.' Tak také yá welikú žaloſt mám, že ſem od vrozených a znamenitých lidij nezahynul, ale od ničemných, nevžitečných lotruo muſým zabit býti.«

A gſa weden branau k mijſtu popráwnému, opět báſeň rozpráwěl:

»Člowěk[9]) geden zapálil ſe miloſtij k[30a] dceři ſwé, a odeſlaw ženu ſwú z měſta do wſy, dcery s ſebau nechal. A když gi poruſſowal, řekla dcera k němu: ‚Otče, přehanebnú wěc činijš; raďegi bych s stem cyzých činiti měla nežli s tebau'. Tak y yá prawijm, wy mrzcý a hanebnij měſſtianee, že bych raděgij wandrowati chtěl ſkrze wſſecku Sycylij a ſkrze mijſta nayne-bezpečněgſſij w moři, ſkrze ſkalij, když by nayprauže lodij hnala, a ſkrze nayhlubſſij wijry w moři,[10]) než tak hanebňe od wás ſgijti. A wſſak[11]) wám geſſtě gednu báſeň powijm, zdali by ale tau ſrdce wáſſe kamenné mohlo obměkčeno býti«.

»Zagijc[12]) hnán gſa od worla, ſkryl ſe w lůži howniwálowu,[13]) žádage ſkrze něho při životě zůſtati a zachowán býti. Howniwál proſyl worla, aby giž poddáwagijcým ſe ſobě nepohrdal, a aby ho nezabijgel, a to aby pro Jupitera, krále giných wſſech bohůw, vďelal[14]). Ale worel hňewem křijdly

---

[1]) Erwerben euch vnüberwüntliche feindschafft. — [2]) Viz Halm. č. 3. (*Ἀγροικὸς καὶ Ὀνάρια*). — Lepař č. 251. — [3]) Meierhoff. — [4]) So vfferstat ein windsbraut vnd betrübt den lufft mit staub, das er gar finster ward — [5]) Omyl za: »wyſokú«. — [6]) Orig. jen: kamen vff ein vber hohen gehen felsen. — [7]) O Jupiter, war in hab ich deine Götter geletzt. [8]) Nit von den adelichen pferden. — [9]) *R.* a *P.* rozprávky této nemají. — [10]) *St.* jen krátce: ich wolt lieber durchwandern die gantz Siciliam vnd Scyllam vnd Charybdim durchfaren. — [11]) Úvodu tohoto ani bajky za ním následující *St.* nemá. — [12]) Překlad bajky jest z originálu řeckého. — Viz Halm č. 7. (*Λέτὸς καὶ Κάνθαρος*). — Lepař č. 159. — [13]) *R.*: »v lauži hovniválově«. — Orig.: *πρὸς κοίτην κανθάρου κατέφυγε.* — [14]) *Μὴ ἀνελεῖν τὸν ἱκέτην, ὁρκίζων αὐτὸν κατὰ τοῦ μεγίστου Διός, ἢ μὴν μὴ καταφρονῆσαι τῆς μικρότητος αὐτοῦ.*

Digitized by Google

zatřepaw a howniwále od ſebe odrazyw, zagijce roztrhſſi[1]) ſnědl. Howniwál potom za worlem letěl, aby o hnijzdu geho zwěďel, a wletěw tam, wagce geho wymetal[2]) a potlaukl. Worel, těžce to neſa, kdo by to tak ſměley byl, že by mu překážeti[3]) ſměl, myſlil. Y hned po druhé na wyššſſijm mijſtě hnijzdo ſobě vďělal. Tu též mu howniwál včinil[4]). Worel pak giž žádné rady newěda[5]), wletěw k Jupiterowi, neb geho pták geſt, do lůna geho po třetij wagce položil, s pilnoſtij mu ge poraučege a žádage, aby oſtřijhána byla[6]). Howniwál vďelaw a nebo nawálew ſobě kauli z layn, a také ſe tam wprawiw,[7]) bohu gi do klijna vwrhl. Jupiter wſtaw, aby leyno wywrhl, y wayce také z klina wykulil,[8]) kteráž vpadſſe ztlaukla e. Wyrozuměw pak howniwálowi, že by to proto včinil, aby ſe nad worlem pomſtil, nebo ne toliko mu[9]) křiwdu včinil, ale y ſamému bohu Jupiterowi křiw byl a geho nectil[10]), powěďel worlowi, že by howniwál toho geho zámutku přijčinau byl, a ſprawedliwě že by to činil a gey zarmucowal. Nechtě pak, aby worlowé řijd[30b]cý byli, radil howniwálowi, aby ſe s nim ſmijřil; a když ho k tomu

přiweſti nemohl, na giný čas aby ſe worlowé hnijzdili, včiniti muſyl[11]), totižto když by howniwálowé nebyli.[12]) Tak wy také tohoto boha nepotupůgte, k kterémuž ſem yá ſe vtekl,[13]) totižto Apollina, aby ſe též na wás pro wáſſi neſprawedliwoſt a vkrutnoſt proti mňe vkázanau nerozhněwal.« [14])

Ale oni ſe na to nic ne obrátili. On pak zlořečil gegijch zemi a proſyl Boha neywyššſſijho, aby ho pomſtiti ráčil.[15]) A y hned potom s gedné skály wyſoké doluo ho ſtrčili, a tak Ezop bijdňe ſkonal žiwot ſwůg.

---

[1]) *R.*: »odrazil a zajíce roztrhnuv«. Orig.: *ῥαπίσας τὸν κάνθαρον τὸν λαγωὸν ἁρπάσας κατέφαγεν.* — [2]) *R.*: »vyválel«. — [3]) *R*: »překaziti« — [4]) Orig. spojitě: *τοῦ δὲ δεινὸν ποιησαμένου, εἴ τις τοῦτο τολμήσειε κἀπὶ μετεωροτέρου τόπου τὸ δεύτερον νεοττοποιησαμένου, κἀκεῖ πάλιν ὁ κάνθαρος τὰ ἴσα τοῦτον διέθηκεν.* — [5]) *Ἀμηχανήσας τοῖς ὅλοις.* — [6]) *Ἱκετεύσας φυλάττειν.* — [7]) Omyl za: »vypraviv«. Orig.: *ἀναβάς.* — [8]) Orig.: *τὰ ὠὰ διέρριψεν ἐκλαθόμενος.* — [9]) *R.*: »jemu« — [10]) *Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Δία αὐτὸν ἠσέβησεν.* — [11]) *Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου ἐκεῖνος εἰς καιρὸν ἕτερον τὸν τῶν ἀετῶν μετέθηκε τοκετόν.* — [12]) *Ἡνίκα ἂν μὴ φαίνωνται κάνθαροι.* — [13]) V orig. ještě: *εἰ καὶ μικροῦ τετύχηκεν ἱεροῦ.* — [14]) Orig.: *Οὐδὲ γὰρ ἀσεβηθεὶς περιύψεται.* — [15]) *St.*: Ich verfluch euch vnd ewer land vnd bit Gott vnd alle Göttin, das sie mich sterbenden erhören vnd euch straffen wellen nach ewerm miszthun.

Digitized by Google

Po geho smrti přiſſla na ty měſſtiany náramná drahota, mor, y welikė nemocy mornij.[1]) O kterúžto wěc ptali ſe boha Apollina, a on gim odpowěd dal, že duſſi Ezopowu vkrotiti magij a s ſebau ſmijřiti. Tu teprw porozuměli a vtichli;[2]) že Ezopa newinně zabili, nowý chrám mu vſtawěli a k geho
5 wěčné památce obraz geho[3]) w něm poſtawili. Ale rzecká knijžata vſlyſſawſſe o ſmrti Ezopowě, s wogſky welikými proti těm měſſtianom táhli a pilně ſe wyptali, kteřij by winnij a přijčinau ſmrti Ezopowy byli. Těm wſſem, yakož hodné bylo, tauž smrt včinili, kterauž on z tohoto ſwěta ſprowozen geſt.

---

[1]) *St.*: Vber grosse theure, sterben vnd taubsucht (vehemens quidam mentis furor). — [2]) Do wurden sie leidig, das sie Esopum vnschuldiglichen hetten getödt. — [3]) *R.*: »jemu«. *St.*: liessen im ein Saul darein setzen.

Digitized by Google

II.

KNIJHY EZOPOWY.

Digitized by Google

Digitized by Google

[31a]. Předmluwa Romula mudrce na Knijhy Ezopowy.

Romulus z Athén včil syna ſwého takto. Ezop Ržek byl ſmyſlný muž, kterýž báſněmi ſwými lidi včil, yak ſe w činech ſwých zachowáwati magij co ďelati a čeho nechati. A proto, aby žiwot lidſký a mrawy gijch okázati mohl, k tomu geſt báſnij ſwých vžijwal. [1]) Ptáky, stromy, diwoká y pitomá zwijřata, kozly, [2]) wlky, liſſky, lwy, woly, owce, kozy a ginee wěcy mluwijcý vwozuge, podlé přijležitoſti a ſluſſnoſti gedné každé rozpráwky a báſně.

[1]) Hat er in seinen fabeln redend ingezogen. Dle toho má býti interpunkce: »užíval, ptáky . . . uvozuje«. — [2]) Hirsch.

Prvnij Knijha Ezopowa.

(I. 1.)

Prwnij rozpráwka a neb báſeň, o kohautu a o perle. [1])

[31b] Kohút hraba ſe a hledage ſobě w hnogi potrawy, nalezl perlu, [2]) kterážto na neſluſſném mijſtě ležela. K nijž řekl takto: »O předrahá wěcy, [3])

yakž tak hanebně w hnogi a w laynijch ležijš? Kdyby tebe některý lakomec nalezl, yak s přewelikau radoſtij tebe by pochytil, a ku prwnij okraſe a

Digitized by Google

wážnoſti twé tebe by přiwedl. Ale yá nalezſſi tebe tak na mrzkém mijſtě ležijcý, raďegij bych byl nětco giného nalezl, čijmž bych ſe požiwiti mohl, neb ani yá tobě, ani ty mně ſe nehodijſs«.

Rozpráwky wyznamenánij.

Tuto rozpráwku Ezop těm rozpráwij, kteřijž, když gey čtau, nerozuměgij mocy a vžitku perly této,[4]) a medu s kwijtij yako wčeličky[5]) zbijrati ne vměgij, neb těm takowým Ezop k čijtánij vžitečný nenij.

[1]) Phaedrus III, 12 (Pullus ad margaritam). — [2]) Kostliches perlin. — [3]) O du gutes ding. — [4]) Des edlen perlins. — [5]) *St.* jen: honig ausz den blumen.

(I. 2.)

Druhá báſeň, o wlku a o beranu.[1])

Ezop o newinném a proti tomu o zlobiwém a zgewném křiwdáři[2]) tuto rozpráwku pokládá.

Wlk a beran, obadwa žijzniwj gſauce, přiſſli k potoku, aby pili. Wlk pil z potoku daleko nahoře, a beran dole. Vhlédaw pak wlk berana, řekl k němu: »Wždycky mi, [32a] když pigi, kalijš wodu«. Trpěliwý beránek řekl: »Kterak bych yá tobě kalil wodu, poněwadž od tebe ke mně teče?« Wlk yakoby ſe zarďel,[3]) že mu beran prawdu powěďel, y řekl: »A co mi lageš?«[4]) Odpowěďel beran: »Já tobě nic nelagi«. Tu opět řekl wlk: »Před půl létem též mi otec twůg dělal«. Beran řekl: »Já ſem geſſtě toho čaſu na ſwětě nebyl, aniž ſem geſſtě ſe byl narodil«. Opět wlk řekl: »Pole ſy mi mé tak pokazyl a pohubil ſwým paſenijm a přiſſtikowánijm, že zpuſtlo«. Beránek aneb gehně řeklo: »Yakž to může býti, wſſak geſſtě nemám žádných zubuow«. Y rozhněwaw ſe wlk, řekl: »Ačkoli yá tweych duowodůw a weymluw zruſſiti nemohu, wſſak proto chcy ſobě z tebe čiſtau kolacý[5]) vdělati«. A pochytiw tichého beránka, roztrhaw gey, ſnědl ho.

Digitized by Google

Wyznamenánij.

Tauto rozpráwkau Ezop vkazuge a wyſwědčuge, že v neprawých a křiwdomluwných žalobnijkuo rozum a prawda žádného mijſta nemagij. Takowých wlkuo mnoho ſe nalézá. [6])

[1]) Phaed.I, 1. (Lupus et agnus). — Halm č. 274[b]. — Lepař č. 65. — [3]) Von dem bōszlistigen trieger. — [3]) Errōtet nicht. — [4]) Hehe, du fluchest mir. — [5]) Richlich nachtmal. — [6]) *St.* přidává: in allen stetten.

(I. 3.)

Třetij rozpráwka, o myſſi, ziábě a luňáku a neb supu. [1])

Kdož myſlij druhému zámutek a protiwenſtwij včiniti, ten ſám zlého s těžka vgde. O tom geſt tako[32[b]]wá báſeň:

Gednoho čaſu myš ráda ſe přes wodu chtěla přeprawiti, y žádala rady a pomocy od žáby. Ziába wzala ſnůru a přiwázala myſſj nohu k noze ſwé a počala gi přes wodu přeplawowati, a wplynuwſſi vproſtřed wody,

potopowala ſe s nij a za ſebú gi táhla, chtijc gi vtopiti. Porozuměwſſi tomu bijdná myſs, odpijrala ziábě wſſij ſwau mocý. A w tom přiletěl sup, y wzaw myš pazúry ſwými a k nij ziábu přiwázanú, obědwě ſnědl.

Takť ſe také přiházý těm, kteřijž gineym lidem newěrně ďelagij, přiřijkagijce pomoc, w tom hledij ſſkoditi: žeť také y ti rownú odměnu nalézagij.

Tu báſeň plněgij nagdeſs na koncy Žiwota Ezopowa.

[1]) Sr. Život Ezop. str. 48. — Halm č. 298. — Lepař č. 149.

(I. 4.)

Čtwrtá rozpráwka, o pſu a o owcy. [1])

Pes před saudem winnil z půgčeného chleba owcy. Owce gemu odpijrala, řkucy, že nikdá žádného chleba od něho ne přigijmala. Pes odwoláwal ſe, že chce ſwědomijm to prokázati. To aby poſtawil, gemu geſt

Digitized by Google

puſſtěno.[2]) Y přiwedl wlka, kterýžto wyznáwal, prawě ſe wěďeti, že by chleba půgčil pes owcy. Při tom také luňák[3]) přijtomen býti ſe prawil; a wcházege luňák,[4]) řekl k owcy: »Kterak ty ſmijš toho zapijrati, prawěcy, že gſy ne přigijmala?« A tak owce geſt těmi křiweymi [33a] třmi swědky pře-

5 možena. A hned ortel geſt wyřčen, aby ona chléb pſu nawrátila. Y přinucena geſt, že wlnu ſwú ne w čas woſtřicy dáti muſyla, aby tomu, ktereemuž powinna nebyla, zaplatila.

Takť mnozý činij, na newinné lſti wymeyſſlegijce, a ſwá před ſe wzetij ffaleſſneymi ſwědky a pewňe vtaraſowaneymi lžmi[5]) vpewňugijce.

[1]) Phaed. I, 17. (Ovis, canis et lupus). Srv. Kn. Ezop. II, 11. — [2]) Der hund rümet sich zeugnis, die ward im zu hören erkennet. — [3]) Ein weyer oder ein aar (milvus). — [4]) Der gier (accipiter). — [5]) Mit gestifften lügen.

(I. 5.)

Pátá báſeň, o pſu a o kuſu maſsa.[1])

10 Kdož lakomě cyzýho a přijliſſně žádá, potracuge ſwé. A čehož nalakomij, toho nepožijwá.[2]) O tom Ezop mluwij takto:

Pes neſa kus maſsa w tlamě, běžel ſkrze tekutau wodu. A w tom podobný kus maſsa w woďe zdáw ſe ſobě že widij, chtěl také y ten po-

Digitized by Google

chytiti. A tak odewřew vſta, [3]) vpuſtil ten, kterýž měl, a [33b] woda gey hned zaneſla, tak [4]) že on giſtey kus za negiſtey ztratil.

Protož lakomey, ktereyž mnoho žádá, ten wždycky málo mijwá.

[1]) Phaedr. I, 4. (Canis per fluvium carnem ferens). — Halm č. 233. — Lepař č. 51. — [2]) *St.* nemá. — [3]) V orig. ještě: dasselb auch zu erwüschen. — [4]) Also stund er vnd.

(I. 6)

Sſeſtá báſeň, o lwu, wlku, kozy a owcy. [1])

Geſt obecné to přijſlowij: S mocňegſſijm ſebe ne towaryſs a ſwee wěcy w dobré mijře poſtawijſs.[2]) O tom geſt takowá rozpráwka.

Wlk, [3]) koza a owce stowaryſſili ſe ſe lwem, aby ſpolu na low do gedné ſtráni [4]) táhli. A vhoniwſſe gelena, na čtwero gey rozďelili. Potom řekl lew: »Prwnij dijl proto béru, že gſem lew a nad wſſemi zwijřaty král.

Druhý dijl proto geſt můg, že ſylňegſſij ſem nežli wy. A třetij proto chcy mijti, že ſem taužegij [5]) běžel nežli z wás kdo. A čtwrtého kdo ſe dotkne, hned ſem mu nepřijtelem«. A tak ten newěrný a lichý lew tyto tři odhádal [6]) od dijluow gegich a ſám wſſecky pobral.

Tato rozpráwka wſſecky lidi napomijná, aby ſe towaryšſtwa ſebe mocňegſſijho warowali.

Tu báſeň Crinitus [7]) w nowém latinſkém překládanij z řeči řzecké pokládá o lwu, woſlu a liſſce. A když woſel z rozkázanij lwowa, což vlowili, na tré roz[34a]ďelil, proto ſe welmi lew na woſla rozhněwal, a ſſkřipě zuby, rozkázal liſſce ďeliti. A liſſka hned wſſecko w gednu hromadu ſložila a lwu přiwlaſtnila. Y lijbilo ſe to lwu, tak že ſe wzeptal, kdo by gi tijm obyčegem ďeliti včil? A ona odpowěďela, že »nebezpečenſtwij, w kterémž woſel ſtál, to mne naučilo«. A tak ta báſeň oznamuge, že ten ſſtiaſtný geſt, kdož ſe cyzým nebezpečenſtwijm kage. [8])

[1]) Phaed. I, 5. (Vacca, capella, ovis et leo). — Halm č. 258. a 260. — Lepař č. 9. 10. — [2]) Rýmové zakončení dle orig.: Nicht gesell dich zu gewalt, so behalt dein

Digitized by Google

wesen auch ein gut gestalt. - [3]) *St.* odchylně: ein rind; též v nadpise. — [4]) *Ol.*: »strány«. Orig.: in ein forst. — [5]) Fester. — [6]) Schied von iren teilen. — [7]) Rimicius; viz Nové fabule č. 36. — [8]) Den frembde sorg fürsichtig machet.

(I. 7.)

Sedmá rozpráwka, o zloděgi a o sluncy. [1])

* Což w člowěku od přirozenj ležij,[2]) toho ſe on welmi těžce zbawij. To tato rozpráwka znamená.

Cžaſu gednoho sauſedé měli welikú radoſt a potěſſenij s zloďegem na geho swatbě, naďegijce ſe, že ſe giž obrátij a zloďegſtwij přeſtane. [3]) K nijmžto přiſſed geden muž maudrý a wida ge w takowé radoſti, řekl gijm: »Poſlechňete, yá wám chcy radoſt wáſſi wyložiti. Gednoho čaſu slunce chtělo ſe woženiti. To ſe zdálo wſſem zemijm odporné, a wſſecken swět toho trpěti nemohl, tak že y naywyššijmu bohu, Jupiterowi, láli a zlořečili. Proto

ſe Jupiter welmi hňewal, a tázal ſe na přijčinu toho lánij a zlořečenij. A geden řekl k ňemu: ‚Nemáme nynij než gediné slunce, to wſſecken swět zarmucuge přiliſſnau horkoſtj,[4]) tak že wſſeckno přirozenij od nij nemoc[34b]no bywá: co pak budúcýho geſt, když slunce giných naplodij?‘«

Báſeň tato vkazuge, že ſe lidee pro množenij zlých radowati nemagj, neb oni ſňatij a oddanij ſobě podobné plodij. Zlij rádi zlee plodij. Po zlém plemenu rády zlee rodiny beywagij. Geden zloďeg mnoho giných naplodij, a geden lotr mnoho lotrůw naďelá.[5])

[1]) Phaed. I, 6. (Ranae ad solem). — Halm č. 77. — [2]) Anhanget. — [3]) In hoffnung, er wurde sich verkeren. — [4]) Betrübt alle ding mit irer hitz. — [5]) *St.* stručně: Die fabel zeigt, das man sich nit mit den bösen freuwen sol umb seins geleichen zumeren. wann grysz schlecht gern nach gramen, ein dieb bringet den anderen.

(I. 8.)

Oſmá rozpráwka, o wlku a o ržeřábu. [1])

Kdož zlému dobře činij, řijdko odplaty dobré od ňeho docházý. — Wlk požřew koſt, welikú muku měl, neb mu w chřtánu na přijč wě-

Digitized by Google

zela. Wyſoce ſe zakazowal, že zaplatij [2]) a za to včinij, kdož by mu koli od toho zlého pomohl. Y powolán geſt k tomu rżeřáb s dlúhým krkem, aby wlku pomoc včinil. Ten wſtrčiw krk ſwůg [3]) w chřtán wlčij, wytáhl gemu koſt wen a zdrawého gey včinil: a giž od zdrawého wlka, aby mu připowěďenú mzdu dal, žádal. A wlk takto powěďel: »O větſſij

newďečnoſti od toho rżeřába, [4]) geſſto tak hluboko w mém chřtánu yako ta koſt byl, a geſſtě žádá ode mne záplaty. Co ſem mu mohl lepſſijho vďelati, než abych ho při žiwotě zachowal? [5]) Geſſto to mňe k weliké potupě a lehkoſti geſt«.

Tato báſeň napomijná ty, kteřijž zlým službu a pohodlé činij a nebo ňegaké dobrodijnij vkazugij.

[1]) Phaed. I, 8 (Lupus et grus). — Halm č. 276. — Lepař č. 69 — [2]) Erbot sich grosses lones. — [3]) Sties seinen kragen. — [4]) Do sagt man, wie der wolff sprach: O wie vndankbar ist der kranich. — [5]) V orig.: So er tieff ist in meinem schlund gewesen vnd hab ich in vngeletzt von meinen zenen lassen genesen.

(I. 9.)

[35a] Dewátá rozpráwka, o dwau pſech. [1])

Pokorná a pochlebná slowa, a nebo pěkné mluwenj, [2]) čaſto lidi přiwozuge k weliké ſſkodě. Protož, abychom pochlebnijkůw a lahodných řečij podáwagijcých ne přigijmali, [3]) ale gich ſe warowali, Ezop tuto báſeň ſložil.

Gednoho čaſu tijſta, gſucy březý a magijcy ſe položiti, [4]) pokorně lahodneymi ſlowy pſa proſyla, aby gij popřál w peleſſi ſwé mijſta. Pes, daw ſe namluwiti, [5]) přál gij toho a hned gij z peleſſe poſtaupil a gi tam wpuſtil. Ona pak když tam dlúhý čas ležala, [6]) a giž mladij že welicý byli, proſyl pes, aby ſe zaſe wyſtěhowala a peleſs gemu wyprázdnila. Ale ona toho včiniti nechtěla. Ne welmi mnoho potom žádal pes opět, proſſe, aby mu to podlé té wijry [7]) včinila, kterúž od ňeho poznala, a gemu z peleſſe warowala. K tomu tiſta nadutě a hrdě [8]) odpowěďela: »Proč mne nepráwě a neſprawedliwě ňekolikrát trápijſs? Což pak chceſs proti mňe a proti wſſem

Digitized by Google

mým býti? Pak-li gſy ſylňegſſij nežli my wſſickni, teda yá tobě chcy z peleſſe warowati«.

Takť čaſto dobřij a přijwětiwij ſkrze lahodné a pochlebné mluwenij ſtatky ſwé ztracugij a o ně přicházegij.

[1]) Phaedr. I, 19 (Canis parturiens). — [2]) V orig jen: senffmütige schmeichwort. — [3]) Das wir den schmeichern vnd liebkallern nicht aufflosen. — [4]) Ein dragende hündtin. — [5]) »dav se naml.« přidáno. — [6]) Orig.: do das geschach das sie gewelfft het. — [7]) Erfordert der hund sein hausz mit etwas trŏw worten bittend. — [8]) Antwurd vngestůmmigklich.

(I. 10.)

Deſatá rozpráwka, [35b] o muži a o hadu. [1])

Zlému kdo pomoc činij, wěďetiť má, že doſti zle činij. Nebo za ſwé dobré činy zlau odplatu od něho mijti bude.

Pro welikú zymu a mrázy cžlowěk geden, lijtoſtij [2]) hnut ſa, hada w domu ſwém chowal a přes celú zymu gemu gijſti dáwal. Když pak zyma pominula a had giž zaſe yako obžil a powokřál,[3]) wſſeckny wěcy gedem ſwým nakwaſſowal.[4]) A aby wždy miloſti po ſobě nepozůſtawowal, a laſkáwě aby ſe ne rozďelil, čemuž kde mohl, tomu vſlkodil.

Digitized by Google

Tuto rozprávku magij pamatowati, kteřijž dobrowolňe newďečným lidem nápomocni bywagij, kteřijž by radſli [5]) při rozďelowánij a rozwedenij přátelstwij [6]) vſſkodili, než by za to, což dobrého přigali, něčijm dobrým zaſe ſe odplatili.

[1]) Phaedr. IV, 19 (Serpens. Misericordia nociva). — Halm č. 97. — Lepař č. 259. — [2]) In Gůtigkeit. — [3]) Do ward der schlang můlich. — [4]) Entreinigen. — [5]) Tisk. omyl za: »radſſi«, jak má *Ol.* — [6]) Orig. stručně: in dem abscheiden.

(I. 11.)

Gedenactá rozpráwka, o woſſlu a lwu. [1])

O swémyſlném,[2]) bláznowém, poſměſſném cžlowěku mudřec tuto báſeň ſložil.

Někteřij lidee potupugij ſebe wyšſſij,[3]) geſſto z toho weliké zlé gim naſtáwá. Yako tento woſel, potkaw ſe ſe lwem, řekl k němu: »Pozdrawugi tebe, bratře.« Lew pak to ſneſl [4]) a nedal mu žádné odpowědi, ale potupil

ſlowa geho a hlawau na ňe kynul, pomyſliw ſám při ſobě: [36a] »A yá bych nechtěl tijm marným a ničemným howadem ſweych zubůw poſſkwrniti, aniž bych chtěl auſt odewřijti, abych ſe měl s nijm waditi.[5]) Neb kdybych ſe s nijm oč zaſadil,[6]) muſyl bych ho nebo mne plundrugijcýho, a neb po kuſých roztrhaného, nechati a odgijti: protož lépeť geſt bláznowému howadu to přeſlechnauti.« [7])

Tato báſeň wčij, aby lidé rozumňegſſij ňetco na bláznowých ſnáſſeti wměli, a blázny aby ochraňowali,[8]) kteřijž ňekdy múdřegſſijm ňetco bláznowě přemluwij.

[1]) Phaedr. I, 29. (Asinus inridens aprum.) — *St.* (původní vydání) bajku nadpisuje: »Von dem esel vnd wilden schwyn« (de asino et apro). — [2]) Von den vbermůtigen. — [3]) Verschmåhen die andern. — [4]) Wardt vnwůrsch. — [5]) Orig jen: du wilt dein zen mit dem ůppigen blöden thier nit vermelgen. — [6]) Wo du dich mit im inlegtest. — [7]) Dem thoren vber hören. — [8]) Die narren beschirmen, die den weisen thörlich zureden. V textu lat.: stultos defendere, qui insultare volunt melioribus.

Digitized by Google

(I. 12.)

Dwanactá rozpráwka, o dwau myſſijch. [1])

Mnohem geſt lépe w chudobě bezpečňe žiwu býti, nežli w bohatſtwj pro ſtrach a ſtaroſti ſchnauti a wadnauti. [2]) Yakož báſeň tato oznamuge [36b].

Myſs domácý přes pole wandrowala; a žádána gsucy od polnij myſſi, aby v nij hoſpodau byla, od nij geſt přigata a znamenitě w gegij malé dupce [3]) ctěna, tak že žaludy a gečmenem nakrmena byla. Když pak zaſe ſe wracela, ſwú ceſtu dokonawſſi, k polnij myſſi ſe nawrátila a gij proſyla, aby s nij ſſla a také, co by měli, gedla.[4]) Tak ſe ſtalo. Y weſſly ſpolu do gednoho pěkného domu, w kterémž byla ſpižérna a neb sklep, plný rozličných pokrmůw. Ty vkázawſſi domácý myš, řekla: »Mnedle, gez tyto dobré pokrmy, pokudžť ſe libij,[5]) neb yá gich mám na každý den na zbyt doſti«. A když giž rozličneych pokrmůw požijwaly, tehdy přiběhl během klijčnijk a v dweřij ſe rumplowal. Myſſi, lekſſe ſe, vtijkaly, domácý do djry ſobě

známé, ale přespolnij nebyla tu dijr ſwědoma,[6]) tak ne wěděla, kam běžeti, než po stěnách ſem y tam ſe drala, a giž po ſwém žiwotu byla puſtila.[7]) Když pak ten ſlaſſář ze sklepu wyſſel a dwéře po ſobě zamekl, řekla domácý myſs k přespolnij: »Proč ſe ſama ďeſýſs twým běhánijm a vtijkánijm? Mnedle gezme a měgme dobrú wůli a přebijrayme ſe w těch pokrmijch,[8]) nebo nebog ſe, zde ſe nemáme oč ſtarati, než toliko buďme weſely«. Odpowěďela polnij myſs: »Schoway ſobě ſwé pokrmy a buď s nimi weſela,[9]) neb ty nemáš žádné ſtaroſti ani péče, ani také vzkoſti, aniž tebe také co trápij tito každého dne zámutkowé; yá také dobře a ſtřijdmě na poli mijti ſe budu, a wždycky weſela budu, žádné péče o nic mijti nebudu, žádného zámutku báti ſe nebudu.[10]) Ale ty wždycky pečliwá budeſs, a nikdá ſebau bezpečna nebudeſs, wždycky na tebe paſti naſtrahowati a léceti budau, aby tě polapili. Kočky tě vſtawičně prohánětí budau, a pro gich pokrmy bez přeſtánij obecně wſſichni tebe nenáwiděti budau«.[11])

Tato báſeň treſtce ty lidi, kteřijž ſe s wyšſſijmi stowaryſſugij, aby od nijch nětco doſýcy mohli, čehož gijm [37a] ſtěſtij nikdá nepuogčilo, aniž ſe

Digitized by Google

gim kdy to podařilo. Protož magij lidé takowij pokogný žiwot wywoliti a raďegij bezpečňegſſij ſebau w ſwém malém obydlij býti, nežli toho žádati, což by gegijch přirozenij nepřijſluſſelo, a neb což by gim obyčegného nebylo.

[1]) Halm č. 297. — Lepař č. 148. — Horat. Sat. II, 6, 79. — [2]) Durch forcht vnd sorgfeltigkeit verschmorren. — [3]) Heuszlin. — [4]) Das mal auch mit ir zu nemen. — [5]) Nach deinem willen. — [6]) Warent die löcher vnerkant. — [7]) Het sich ires lebens verwegen. — [8]) Las vns essen vnd wolleben mit der gůten speis. — [9]) Brauch sie nach deinem willen. — [10]) Kein sorg bekrencket mich, kein trubsal des leibs. — [11]) Orig.: bist ir [der Katzen] speis on widerstand vnd von meniglichen gehasset.

(I. 13.)

Třinactá rozpráwka, o worlu a liſſce.[1])

Welicý a mocnij nemagij nižſſijch potupowati. Yakož tato rozpráwka oznamuge.[2])

Worel a liſſka, přátelſtwij s ſebau a známoſt včiniwſſe, aby od ſebe daleko nebeywali, na tom ſe ſneſli. A toho přátelſtwij potwrdili tjm, že ſobě přiwykli.[3]) Worel pak na wyſokém stromě hnijzdo ſobě ſložil, a liſſka hned tu od ňeho nedaleko na zemi mladé wywedla.[4]) Když pak čaſu některého wyſſla, aby ſe popáſla, worel nemage, co by gedl, ſletěw do chraſtiny doluo a mladé liſſky pobraw, ſpolu s rodinau ſwau ge pogedl. Wrátiwſſi ſe pak liſſka a tomu porozuměwſſi, co by ſe přihodilo, ne tak welmi pro rodiny ſwé smrt ſe rmautila, yako pro to, že ſe pomſtiti nemohla. Neb létati nemohúcy létagijcýho worla vhoniti nemohla.[5]) Wſſak proto z daleka ſtogecy (což geſt obyčey těm, kteřijž ſe pomſtiti nemohau) nepřijteli ſwému zlořečila a gey klela.[6]) Ne mnoho pak potom, když yacýſy [37b] kozu obětowali na poli, ſletěw worel doluo, kus té oběti s vhlijm řeřawým[7]) pochytiw, do hnijzda wneſl. Když ſe pak wijtr ſtrhl a oheň ſe roznijtil,[8]) worlijčata, nemagijce geſſtě žádného peřij, opečená na zemi ſpadala. A liſſka přiběhſſi, před nim, když na to worel hleďel, wſſecka ge pogedla.

Digitized by Google

Báſeň znamená, že ti, kteřijž přátelſtwij ruſſij, ačkoli pomſty nemijwagij od nedoſtatečněgſſijch ſebe pro gegich mdlobu, wſſak proto od Boha pomſty nevcházegj.

Tato rozpráwka včij, že wyššſij nemagij nižſſijch potupowati, aby treſtáni nebyli ohňem pomſty a ſprawedlnoſti Božij. Yakož také ſtará báſeň[9]) o tom geſt, ginými ſlowy, ale k témuž rozumu. A třetij také o worlu a o howniwáli.[10])

[1]) Phaed. I, 28 (Vulpes et aquila). — Halm č. 5. — Lepař č 158. — [2]) Toto promythion, jakož i druhé epimythion jest podle němčiny; ostatek přeložen jest dle řečtiny. — [3]) *βεβαίωσιν φιλίας ποιούμενοι τὴν συνήθειαν.* — [4]) *ἐν τοῖς ἔγγιστα θάμνοις ἐτεκνοποιήσατο.* — [5]) *χερσαία γὰρ οὖσα πτηνὸν διώκειν οὐχ οἵα τε ἦν.* — [6]) *τοῦθ' ὃ καὶ τοῖς ἀδυνάτοις ἐστὶν εὔπορον, τῷ ἐχθρῷ κατηρᾶτο.* — [7]) *σὺν ἐμπύροις ἄνθραξιν.* — [8]) *ἀνέμου δὲ σφοδροῦ πνεύσαντος καὶ φλογὸς ἀναδοθείσης οἱ ἀετιδεῖς ἀπτῆνες ἔτι τυγχάνοντες ὀπτηθέντες εἰς γῆν κατέπεσον.* — [9]) Albín míní bajku Romulovu (I. 13), kterou má *St.* na tomto místě; naproti tomu dí zase *St.*: die in den newen Fabeln die erst ist, míně prvni bajku Rimiciovu, kterou Albín zde zařadil. — [10]) Život Ezopův str. 50.

(I. 14.)

Cžtrnactá rozpráwka, o worlu, hlemeyždi a wráně.[1])

Kdož opatřen geſt a ſebau bezpečen, ten ſe wyſtřijhey, aby mu ſkrze zlú radu vſſkozeno nebylo. O tom Ezop mluwij takto:

Worel pochytil hlemýžďe welikého, a nohau ho ſobě drže, wyletěl s nijm wyſoko do powětřij. Wſſak hlemeyžď tak ſe do ſwé ſſkořepiny wtáhl, že mu

worel nemohl nic vſſkoditi, ani ho z nj wytahnauti. Tu potkawſſi gey wrána, pochlebowala mu, řkucy: »Y cos welmi dobrú wěc vhonil,[2]) ale, leč gi roz[38a]bigeſs, gijſti gij nebudeš,[3]) a daremnij twá práce bude.« Y hned worel připowěďel wráňe kus toho lowu, aby mu k tomu radila. Wrána gemu takowú radu dala, řkucy: »Leť nahoru až k nebi, a puſt gey na welikey kámen, a ſſkořepina a neb ten ziabinec geho ſe rozrazý, a tak před ſebau pokrm ležeti vhlédáme a s weſelijm ſe požiwijme.«

Digitized by Google

Skrze tu lſtiwú raddu této wrány zkažen geſt hlemeyžď a orlowi s wranau pokrmem včiňen, ačkoli od přirozenj domkem a přepewnau ſlkořepinau opatřen geſt.

[1]) Phaedr. II, 6 (Aquila et cornix). — Lepař str. 58. — [2]) Du fürest da ein vber guten raub. — [3]) Wird dir nit zunutz kommen.

(I. 15.)

Pátnactá rozpráwka, o hawranu, syru a liſſce. [1])

Lidee, kteřijž pochlebnjkuo a řečij lahodných podáwagijcých ſlowa přigijmagij, oklamáni beywagij.[2]) Yakož tato rozpráwka vkazuge.

Hawran, wzaw seyr na wokně, letěl s nijm na geden wyſoký strom. Vhlédawſſi gey liſſka, zachtělo ſe gij toho seyra. Y promluwila k ňemu lahodnými ſlowy,[3]) řkucy: »O hawrane, kdo geſt tobě podobný? Neb žádný pták nemá takowého peřij,[4]) yako ty. A newijm, aby pěkňegſſij pták mohl nalezen býti, kdyby toliko k té kráſe ňeyaký hlas měl; než tak mám za

to, že máš hlas přiobhrúbný.«[5]) Hawran ſe radowal z té marné chwály, a chtě ſe wijce zalijbiti a hlas ſwuog okázati,[6]) wztáhſſi krk, ſylně [38b] zkřikl. A yakž vſta odewřel, hned mu seyr wypadl. Ten pochytiwſſi chytrá a lſtiwá liſſka, rychle gey pohltila. Teprwá hawran přeſtal,[7]) porozuměw tomu, že ſlowa té liſſky lijbezná s lſtij a newěrau byla ſmijſſená.

Protož napomijná tato báſeň obecňe, pochlebnijkůw aby ſe ſtřáhli a gich ſe warowali.

[1]) Phaedr. I, 13 (Vulpes et corvus). — Halm č. 204. — Lepař č. 164. — [2]) Die werden betrogen vnd traurig darumb sein. Co se výrazu týče, srv. I, 9. — [3]) Mit lobworten. — [4]) Solchen schein der federn. — [5]) Aber dein stim ist zugrob. — [6]) Sein stim grösser erzeigen. — [7]) Do ward der rap traurig.

(I 16.)

Sſeſtnactá rozpráwka, o lwu, kanci, beyku a woſlu. [1])

Moc kdož potratj, tenť také má wyſokomyſlnoſt ſwú s ſebe ſložiti, aby ode wſſech treſtán nebyl. Yakož tato fabule a neb rozpráwka oznamuge.

Digitized by Google

Lew, pro mnohá ſwá létha giž ſa neſtatečný, že y na ſwé ſýle welmi zemdlen byl,[2]) tu přiſſel k němu kanec, ſliňe ſe a zuby klapage,[3]) a těmi ſſkodu ſobě včiňenú gemu odplacuge. Beyk trkal ho a ranil woběma rohy. Woſel pak, wida ho giž zemdleného, a an k ničemému nenij než ležeti,[4]) wěda, že prwé nepřijtelem geho byl, vdeřil ho welmi tuze nohau w čelo. Lew, wzdechſſi, řekl: »Když ſem yá při ſwé ſýle a mocy byl, tu ſem žiw byl v weliké cti, wſſem hrozný ſem byl, a wſſecka zwijřata ſe mne bála,

a kdož gedné na mne zpomenul, každý ſe mne zhrozyl. Zaſe ſem mnohým dobrotiwý byl, kterýchž ſem ničijmž nevrazyl, ale pomoc gim včinil: ti giž wſſickni proti mně ſe zakyſelili.[5]) A yakž mé ſýly a mocy zbawen gſem, tak wſſeckna [39a] má čeſt s nij pominula.

Tato báſeň napomijná a včij mocňegſſij, aby při ſwé mocy dobrotiwij a přijwětiwij byli, aby nižádná pomſta po wykonánij mocy[6]) na ně nepřiſſla.

[1]) Phaedr. I, 21 (Leo senex, aper, taurus et asinus). — [2]) *St.* přidává: so vil, als ob im die seel vszgon wölt. — [3]) Schümet mit seinen scharpffschnidenden zenen. — [4]) Do aber der esel den also kranck sahe ligen. — [5]) Sind erbittert. — [6]) Nach vszgang des gewalts.

(I. 17.)

Sedmnactá rozpráwka o woſlu a o ſſtěněti.[1])

Kdo k ſluſſné ſlužbě nenj vſtanowen a k nij ſe ne hodij, ten nemá ſe třijti wyšſſijmu a lepſſijmu ſlaužiti, neb ſlužba geho přijgemná nebude. O tom ſlyſs tuto báſeň

Woſel, wida ſſtěňátko, kterak pěkně od pána ſwého nawedeno geſt,[2]) že každý den s pánem ſe milkugij a s ſebau pěkně nakládagij, tak že pán ſe s nijm pohlazuge, gijſti mu z ſwého ſtolu dáwá, a wſſecka čeled domácý mu ffolkuge, myſlil ſám v ſebe: »Kdyžť toto tak malé nemilé zwijřátko[3]) tak pán můg miluge y wſſeckna čeled pro to ſſpatné lijſánij a vmijlenij,[4]) yak mnohem wjce budau mne milowati, když yá ſe k němu budu vliſně mijti a vmijleti. Mnohem lépe to ſe mu lijbiti bude, že yá weliký gſem

Digitized by Google

a lepſſijho rodu nežli pes, a k mnohým wěcem gſem vžitečněgſſij než to ſſtěně, protož mnohem hodňegij ctěn budu. A rozwážiw ty wěcy woſel v ſebe, vhlédal pána, an domů gde; hned běžel proti němu a vkázal radoſt ſwú řwánijm ſwým, a zpaw ſe, wložil ſe ſweymi přednijmi nohami pánu na ramena, a počal gemu oko[39b]lo auſt čenichati a wokolo tváři ſem y tam ſe vmijleti,[5]) tak že na něm y ſſaty zmazal. A když nepodobně těžce na pánu ležel, pán zawolal na služebnijky, aby ho té kratochwijle zbawili,[6])

a aby toho woſla prázden býti mohl. Tu wſſecka čeled na woſla s ſochory, s kygmi y s kamenijm běžela, a vtlúkli ho po hřbetě y po bocých, že w ňem několik žeber zlámali, a vbitého zaſe gey k ržebřijku neb k geſlem přiwázali, tak že ho ledwá s duſſij puſtili.[7])

Tato báſeň vkazuge, že žádný nemá ſe wyſokomyſlňe pozdwihowati, aby ſe měl v wětſſij ſlužbu třijti, nežli by gemu náležité bylo.

[1]) Halm č. 331. — Lepař č. 86. — [2]) Wie ein kleins hünd von einem herren erzogen. — [3]) Klein vnsauber thier. — [4]) Vmb so klein schmeichendienst. — [5]) Beschlecklet im seinen mund vnd das angesicht. — [6]) Slov: »aby ho té krat. zbav« není v orig. — [7]) Das er kaum bey dem leben mocht bleiben.

(I. 18.)

Oſmnactá rozpráwka, o lwu a o myſſi.[1])

Aczkoli člowiek neważný a nebo proſtý ſtawu nižſſijho wyšſſijmu ňeco potupného nebo neprawého včinj, zwláſſtě nechtě, a když proſý, aby mu to prowiněnij z nechtěnj včiněné odpuſſtěno bylo, má ſe ſtáti, neb přicházý čas odplaty, a že y nuznij mohau čaſem mocným neb bohatým proſpěti. O tom ſlyſs takowau báſeň:

Lew ſpal w leſe toho čaſu, když ſe polnij myſſi tekly[2]) a ſpolu pohráwaly. Z nechtěnj gedna z nich na lwa wſkočila. Lew procýtiw, rychle gi pochytil. Myš žaloſtiwě[3]) ho proſyla, aby gij tu winu odpuſtil, prawěcy, že toho ſwéwolně ne včinil,[4]) a také oznamowala ge[40a]mu, kterak by gich množſtwij ſpolu pohráwalo, ona pak ſama, nechtijc, a žádná giná na ňeho

Digitized by Google

že wſkočila, wſſak za miloſt proſý, aby ta přijhoda gij miloſtijwě wážena byla.[5]) Lew, rozwážiw to v ſebe, že by pomſta welmi chaterná byla proti gedné myſſi, a wětſſij lehkoſt z toho nežli čeſt že by mu byla, tomu rozuměge, odpuſtil myſſi winu a dopuſtil gij odgijti. Myſs s wďečnoſtij a s dekowánijm od ňeho odeſſla. Po ňekolika pak dnech málo lew wpadl do tenat. A porozuměw tomu, že by yat byl, počal welmi ſylňe a žaloſtiwě řwáti a křičeti, a s welikú těžkoſtij na ſwé neſſtěſtij nařijkati. Vſlyſſawſſi to myš, hned k němu běžela, aby zwědčla, co by to bylo, a neb yaké neſſtěſtij by ho potkalo. Poznawſſi pak to myš, že by yat byl, řekla k němu, těſſijc gey, aby ſe nic nebál, že mu ſe chce zas za dobrodijnij geho, kteréž gij byl včinil, odplatiti, a toho dobrodijnij že geſt wďečna, dokázati. Y wſſeckny chytroſti a lſti k tomu wězenij přiložené wyhledawſſi[6]) a ge poznawſſi, wzala před ſe prácy zubuow ſwých[7]) a počala překuſowati a rozwazowati wſſeckny vzly té wazby, a wſſecky gegij chytroſti w nic obrátiwſſi, tudy lwa wyſwobodila a wesſele do leſa odeſlala.

Tato báſeň včij, že malých a nižſſijch nemáme potupowati, neb' přichází hodina, že, což ſme koli komu včinili, wſſeckno ſe nám nahradij.

[1]) Halm č. 256. — Lepař č. 7. — [2]) Als sich die feltmeusz geilten. — [3]) Gütlich. — [4]) Omyl tiskový za »neučinila«. — [5]) Bat in seiner gnaden. — [6]) Ward alle list der strick seiner gefengnis beschauwen. — [7]) Nam sie die arbeit irer zene an sich (sumpsit laborem oris sui).

(I. 19.)

Dewatenactá rozpráwka, o dwau supijch.[1])

Kdož ſe rád s každým wadij a hadruge, ten ſe w potřebě ſwé a nauzy pomocy ode wſſech opowažuge.[2]) O tom máme tuto báſeň ſlyſſeti.

Čžaſu gednoho roznemohl ſe sup. A když ležel mnoho měſýcůw, tak že žádné naďege neměl, aby měl žiw zůſtati, proſyl s pláčem mateře ſwé, aby chodila po mij[40b]ſtech ſwatých a za ňeg ſlibowala, což by koli chtěli, že obětowati chce,[3]) gediné aby mohl k zdrawj nawrácen a té nemocy

Digitized by Google

prázden býti. Mátě odpowěďela, že to ráda chce včiniti,[4]) ale že ſe obáwá, že z toho nic nebude, řkucy: »Ty ſy wždycky prwe bez bázně Božij na ſwětě žiw byl, koſtely ſy zlaupil, wſſeckny oltáře poſſkwrnil, aniž gſy které swátoſti ſobě co wážil; kterakž tedy mám za tebe proſyti?«

Tuto báſeň ſobě wážiti magij ti, kteřijž w hřijſſijch gſau, a odpuſſtěnij gich bez ſrdce ſkrauſſeného a bez zpowědi dogijti chtěgj. Má geden každý člowěk neyprwe čiſtým býti,[5]) chce li od Boha w tom, zač ho proſý, vſlyſſán

býti. Y také ti lidé, kteřijž ſe obecně giž nynj rozdwogugij a s každým newoli mijti chtěgij, wdycky lſtijwě s protiwnoſtij žiwi gſúce, když na ňe yaká potřeba přigde, tehdáž obyčegně beze wſſij pomocy opuſſtěni bywagij.

[1]) Halm č. 208. — Lepař č. 166. — Nové fabule č. 130. — [2]) Der verweg sich hilff vnd beystands in seinen nöten. — [3]) Das sie vmbgieng die heiligen stet vnd grosz gelübten für in thet. — [4]) Ich will es gern thun, lieber sonn, sprach die mutter. — [5]) Es soll ein jeglich mensch vor lauter werden on alle masen.

(I. 20.)

Gedenmecýtmá[1]) báſeň, o wlaſtowicy a o giných ptácých.[2])

Kteřijž dobré raddy ne poſlauchagij, čaſto k weliké ſſkoďe přicházegij. To tato báſeň znamená.

Když gednoho čaſu wſſickni ptácy pole widěli ſtrogiti,[3]) konopě a len na ně ſýti, nic ſobě toho ne wážili. Ale wlaſtowice, dobře tomu rozuměge, co to rozſýwánij přineſe, wſſem ptákuom to oznámila, yak by to [41a] welmi ſſkodliwaa wěc gijm byla. Ale oni toho nedbali. Potom wopět, když giž len a konopě poodroſtly, wlaſtowice k nijm řekla: »Pomňete, žeť toto nám k zleemu přigde. Protož poďme a wytrheyme to, nebo hned yakž dozrá, budau z toho tenátka wijzti a woſýdla nám naſtrahowati,[4]) a tak my ſkrz lidſkú leſt a ſtrogenij lapáni budem«. Wſſichni ptácy potupili radu gegij a gij ſe poſmijwali. Porozuměwſſi tomu wlaſtowice, od nich ſe oddělila

Digitized by Google

a k lidem do domuow ſe wſtěhowala, aby obydlé gegij pod ſtřechami bezpečňegſſij bylo. A kteřijž radau gegij zprawiti ſe ne chtěli, wždycky w ſtaroſti ſau, aby pod pomče zlapáni nebyli.[5])

Tuto báſeň ſwéwolnij pamatowati magij, kterýmž ſe zdá, že gegich předſewzetij geſt naylepſſij, a gineych raddy poſlauchati nechtěgij.

[1]) Omylem místo: »Dvacátá«, jak jest i v *Ol.* — [2]) Halm č. 417. — Lepař č. 177. 178. — [3]) Acker bawen. — [4]) Wirt man netz darvsz stricken. — [5]) Das sie nit in den netzen gefangen würden.

Digitized by Google

Druhá kniha chwalitebného[1]) Ezopa tuto ſe počijná.

Wjeďeti ſe má, že báſně wymyſſleny ſau proto, aby lidem gegijch dobré y zlé ſkutky oznámily. Neb žádný dobrý ani zlý ne ſlowe, než toliko ſám cžlowěk. A protož chcy yá žiwot lidſký y gegijch obyčege tuto zawřijti a k to[41b]mu rozumu některé báſně wypſati o zachowáwanij[2]) dobrých y zlých lidij. Neb ten člowěk bezpečně žiw geſt, kterýž ſe žádného ne bogij,[3]) yako oni athenyenſſtij měſſtiané toho čaſu, když ſe gim naylépe wedlo, a když we wſſj ſwoboďe žiwi byli, žádného ſe ne bogijce, weſpolek ſami ſobě ſe wſſij pilnoſtij ſlaužijce. Potom z té bezpečnoſti a ſwobodného bydla nevžitečné a marné, ničemné raďdy vpoſlechſſe, vřadu žádali, kterýž by zločince zkrocowal a pro gegijch neprawoſti treſtal. Tudy přiſſli lidé k welikému ſtrachu. Někteřij pak, kteřijž treſtáni býti měli, byli od treſtánij zproſſtěni pro giné, od kterýchž prwé doſti bijdně a hanebně vráženi byli.[4]) A kteřijž nowými vſtanowenijmi a zákony obtijženi byli, ti ſe báli ſſkody a hanby, ne proto, že vřednijcy gegich oſtřij a zůřiwij byli, ale proto, že oni takowé zuořiwoſti[5]) nepřiwykli. A tak pod těmi vſtanowenijmi a cyzý wůlij muſyli yako ſlužebnijcy poſluſſni a poddani býti. To geſt gim přewelmi těžké bylo. A potom to těžce trpijce, welice ſe rmautili a ſobě ſteyſkali. Proti těm Ezop takowú báſeň ſložil.

[1]) Des hochberümpten. — [2]) Auff das wesen der menschen (bonorum sive nocentum gesta). — [3]) Der niemant hat, den er förcht. — [4]) Odchylně orig.: etliche ander, die gestrafft waren, wurden leidig (dolebant) vmb die straff, die inen beschehen von den andern, die gnug ellentklich geletzt warent. — [5]) Hert — hertigkeit.

(II. 1.)

Prwnij báſeň, o ziabách.[1])

Prwnjch čaſuow, když žáby byly beze wſſj ſtaroſti, žádného ſe ne bály, w lužijch a gezeřijch přebýwagijce, od žádného ſužowány ne byly, ſamy me[42a]zy ſebau nevžitečně ſe pohnuwſſe, aby s křikem a s žádoſtij před Jupitera předſtaupily, na tom ſe ſneſly, aby od něho krále žádaly, kterýž by winné treſtati vměl. Té žádoſti gegich zaſmál ſe Jupiter a prozby gijch ne přigal. A ony potom opět k němu wolaly, když gijm žádné znamenij dáno nebylo, že by žádoſt gegijch vſlyſſána byla, a geſſtě wijce nežli prwé

Digitized by Google

křičely, wřeſſtěly a kukaly.[2]) Dobrotiwý Jupiter ſproſtným a newinným ziabám na žádoſt gegich ſwrhl klápet[3]) a do močidla gim gey puſtil. Zwuku a pleſknutij[4]) geho wſſecky lekſſe ſe, kamž která wěďela, prchaly. Potom gedna wyſtrčiwſſi hlawu z wody, aby nowého krále vhlijdati mohla a gey poznati, porozuměwſſi tomu, že by klápet byl, ſwolala wſſeckny ginee žáby, aby na toho krále pohleďely. Některé s welikým ſtrachem a s třeſenijm plynuly a nowého krále pozdrawowaly, wſſak s bázliwým[5]) ſrdcem to činily. Porozuměwſſe pak tomu, že w něm duſſe[6]) nenij, wſkákawſſe na ňey, poznaly, že dřewo bylo: tu teprwá nohami po ňem ſſlapaly. A zaſe s welikým křikem na boha Jupitera žádoſt wzložily, aby ge králem obdařil. Tu teprwá Jupiter dal gim cžápa, ten ge gednu po druhé mordowal, a ony plačijce a toho želegijce až k nebi hlaſy ſwé wztahowaly, wolagijce: »O bože Jupiter, ſpomoz nám, a neboť wſſecky zahyneme«.[7]) On odpowěďel gim: »Když gſte krále žádaly, yá ſem wám ho dáti nechtěl. Po druhé gſte žádoſt na mne wzložily, tu gſem wám dal miloſtiwého a dobromyſlného, toho gſte

potupily, gim ſte pohrzely a nohami ſte po něm ſſlapaly. Potom ſem wám dal na wáſſi přiliſſnú a neſluſſnú žádoſt tohoto krále, kteréhož nynij máte, toho mijti muſýte, neb gſte dobrotiwého ſobě wážiti ne vměly, aniž ſte ho také ſnéſti mohly, a neb ſobě zachowati vměly.«

[1]) Phaed. I, 2. (Ranae regem petierunt). — Halm č. 76. — Lepař č. 216. — [2]) *St.* jen: schrihen sie noch basz. — [3]) Ein grossen alten block. — [4]) Hal des fallens — [5]) *Ol.*: »s blazniwým«, nesprávně; orig.: mit erschrocknem hertzen. — [6]) Kein. leben. — [7]) O Gott Jupiter, kum vns zu hilff oder wir sterben.

(II. 2.)

Druhá báſeň, o holubu, supu a krahůgcy.[1])

[42b] Kdož ſe poručij pod obranu zlého a poddá, a neb pomocy od ňeho hledá, ſwau wſſecknu naďegi potracuge.

Cžaſu gednoho, když welmi holubi před supy neb luňáky létali a v welikė ſtaroſti byli, že ſe po nijch ſháňeli, wzali ſobě krahuogce za

Digitized by Google

obránci, domnijwagijce ſe, že potom ſebau bezpečněgſſij budau. Ale krahugec wokázal ſe k nijm yakožto treſtce winny gich,[2]) a gedl holuby geden po druhém. Y řekl geden z nijch: »O yak mnohem ſneſytedlňegſſij wěc byla, aby ſe luňácy po nás ſháněli, než aby nás tento wochránce tak hubiti

měl.[3]) Neb ſkrze kteréhož gſme ſe domnjwali, že bychom měli ochráňeni býti, od něho ſgijti muſýme. Ale ſprawedliwěť ſe nám ďege, poňewadž ſme tak neſmyſlňe welikého nepřijtele naſſeho ſobě za ochránce proti nepřijteli menſſijmu wzali«.

[1]) Phaedr. I, 31 (Milvus et columbae). — [2]) Als ein straffer vmb ir miszthun. — [3]) Die kůmmernusz des weyhen were vns leichter gewesen zu tragen dann diser beschirmer.

(II. 3)

Třetij báſeň, o zloďegi a o pſu.[1])

Tuto rozpráwku máme ſlyſſeti o podwodnijcých a giné oklamáwagijcých.

Nočnij zloďeg, wſſed gednoho čaſu do ňegakého domu, aby w ňem kradl, y treffil na pſa. Kterémuž, když ho vhlédal, chleba podáwal, aby na ňeg ne ſſtěkal, ale aby vtichl a lehl. Y ſlyſſeti, že by ten pes měl k tomu zloďegowi promluwiti:[2]) »Dáwáſſ-li mi tento chléb pro miloſti, čili že mne podweſti chceš, aby to odneſl, čijmž pán [43a] můg, yá y wſſeckna čeled w domu žiwi ſme, tehda mi to powěz? Poňewadž mi nynijčko chléb dáwáš, mijnijſſ-li mi potom také dáwati,[3]) kdyby wyneſl, což by w domu bylo? A nebo chceſſ-li nade mnau lijtoſt mijti, když bych hlad trpěl? Yá nechcy, aby mi tento chléb hrdlo mé zacpati měl, aby yazyk můg mlčeti měl a mně wſſecku miloſt potratiti; ale chcyť yá proti tobě ſſtěkati, pána y wſſecku čeleď ze ſna probuditi a oznámiti, že w domě zloďeg geſt. Nebť yá tijmto twým přijtomným chlebem pohrdám a budaucý dobré raďegij přemeyſſlijm; protož preč hned odegdi, a nebť yá ſſtěkati budu

Digitized by Google

a tebe oznámijm.« O yak přeoſtražitý[4]) tento pes geſt, kterýž nechce pro chléb oklamán býti, ani ſwého pána miloſti ztratiti.

Na tuto báſeň magij žrautové pamatowati, kteřijž prohodugij a prožerau wſſecko, kdež co magij.[5])

[1]) Phaedr. I, 23 (Canis fidelis). — [2]) Sagt man der hund sprech zu dem dieb — [3]) V orig. správněji seřazeno: Sag mir, so du mir jetzt das brot beutest, meinst du mir hinfür aber zu geben etc. — [4]) O wie ein guter hund. — [5]) Die fressigen, die von der guten schleckmal willen vil ires guts verzeren.

(II. 4.)

Cžtwrtá báſeň, o swini ſaupraſnij a o wlku.[1])

Cžlowěk myſl ſwú tak má vſtanowiti, aby zlému wěřiti nemijnil. K tomu geſt tato báſeň ſložena.

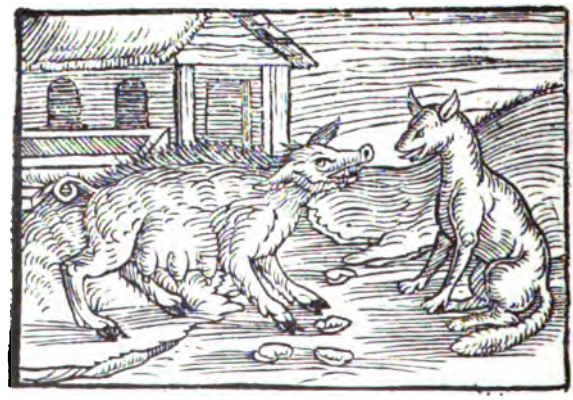

Swině weliká březý, když ſe gij čas wopraſſenij blijžil,[2]) a když s wzdychánijm w boleſtech při praſſenj ležela, přiſſel k nij wlk, řka: »Seſtra

Digitized by Google

nynij naſtáwá tobě praſenj; to aby bylo bezpečné a ſſťaſtné, chcyť pomoc [43b] včiniti a při tobě poſtaati a mijſto chûwino zaſtati«. Poznawſſi pak a porozuměwſſi newěrné a lſtiwé radě swiňe březý, odwrhla od ſebe ta [3]) ffaleſſná a křiwá ſlowa, a potupiwſſi službu geho, řekla: »Bratře, mé praſſenij bezpečňegſlij bude, když ty preč odegdeſs. Protož yá tebe proſým, aby mňe té cti ponechal, abych yá ſwá praſátka ſama na ſwětlo wyneſla, pro poctiwoſt mateře rodičky twé. Neb yakž mnoho we mňe ležij, wſſeckno ſe twé ſlužby ďeſý.« A yakž wlk odſſel, zproſſtěna geſt od břemena ſwého. Kdyby pak byla ſlowûm neſſlechetnijka toho vwěřila, tehdy by byla muſyla y s praſaty ſwými beze wſſij lijtoſti z swěta ſwedena býti. [4])

[1]) Phaedr. Append. 17. (Scroſa parturiens et lupus). — [2]) Ein schweinsmutter was seer grosz vnd nõtiget sie die geburt jungen zu haben. — [3]) *Ol.*: »všecka ta«. — [4]) So wer sie mit iren jungen vnseglich vergangen.

(II. 5.)

Pátá báſeň: O hoře ku porodu pracugijcý. [1])

Cziaſto ſe ſtáwá, že péče weliká a ſtaroſt konec dobrey béře,[2]) a weliká boleſt a vzkoſt w ſmijch ſe obracuge. Yakož y tato báſeň o tom swědectwj wydáwá.

[44a] Hora gedna, těhotná gſucy, když poroditi měla, welice křičela, ſobě ſteyſkala a těžce dychtěla, hrozně řičecy a nařijkagijcy [3]) tak welmi,

že wſſecka ta kragina zwuk gegij ſlyſſela a z toho welice zarmúcena byla, a wſſickni ſe obecňe báli a na myſli zmámeni byli pro welikey hřmot gegij a hluk. Po tom pak přewelikém ſtonánij a nařijkánij porodila myš. A hned to porozenij rozeſtřijno a rozhláſſeno bylo po wſſij té zemi, a kteřijž ſe byli lekli, zaſe ſe poſylnili, a z toho nic nebylo, čehož očekáwali, a ta gegijch bázeň obrácena geſt w žerth.

Digitized by Google

[1]) Phaedr. IV, 23 (Mons parturiens). — Srv. Horat. Epist. ad Pis. v. 139. — [2]) Grosser sorg wird güter rat. — [3]) Als er geberen solt, schrie er vber sser vnd liesz kleglich süfftzen vnd hůlet erschrocklich.

(II. 6.)

Sſeſtá fabule, o wlku a neb pſu a o gehněti.[1])

Dobrotiwoſt, ta práwie otce y matku činij y přátelſkú dowěrnoſt dětem,[2]) a ne ſamo porozenij a neb zplozenj. To z této báſně poznati budeme mocy.

Gehňátko přijdrželo ſe koz. Y přiſſed k němu pes, řekl: »Což ty tu ďeláſs? Wſſak twé mateře zde nenij«. A okázal mu daleko na poli, že by tam mátě geho s gineymi owcemi byla. K tomu řeklo gehňátko: »Yá té mateře ne hledám, kteráž mne počala a nebo dewět měſýcuo w žiwotě ſwém

noſyla a mne na ſwětlo wyneſla, ale to prawijm, že tato koza práwě geſt mátě má, kterážto krmij mne a ſwé wýmě k požijwánij dáwagijcy chowá, ſwým [44b] wlaſtnijm dětem vtrhugijc, abych yá tijm wijce mléka mělo.« Pes opět řekl k gehněti: »Wſſak geſt to twá prawá mátě, kteráž tebe porodila.« Odpowěďelo gehňátko: »Prawda geſt, což prawijſs, ale wſſak geſt ſluſſné, a od přirozenij to dopuſſtěno, aby dijtě, w bezpečném mijſtě poručené, práwem narozeno bylo.[3]) Wſſak tomu rozuměgijc mátě má, že dijtě gegij toliko owčáku k ſtřiženij a k dogenij a rženijku k zabitij wžitečné by bylo, protož mě ona ſem dała, kdež bych w rozkoſſi ſe chowalo bez ſtřiženij, abych bezpečňegſſij ſebau mezy kozly a kozami bylo, nežli tam v owcý a v mateře, kteráž mne noſyla a porodila. Protož odegdi, neb' tebe ne vpoſlechnu.«

[1]) Phaedr III, 15 (Canis ad agnum). — [2]) Gutigkeit macht rechte vetterlich trew und frůntschafft der kind gegen vater vnd muter. — [3]) Orig.: Das ein kind in einen sichern stat befolhen wird von der recht gebererin.

Digitized by Google

(II. 7.)

Sedmá fabule, o ſtarém pſu a o pánu geho. [1])

Nižádney nemá wěku ſtarého potupowati ani také wyháněti wen, ale má rozwážiti ſkutky wěku geho mladého. Nebo žádáſſ-li ſe we cti ſſtarati, vměgž ſtaré lidi w poctiwoſti mijti. A také, když ſe ſſtaráſs, zaſe též wážen budeſs. A ačkoli ſtarey wěk nic ſtatečného nemůž puoſobiti, wſſak proto pomyſli na vdatnoſt [2]) mladoſti geho. O tom ſlyſs tuto báſeň.

Starý pes vſtawičně od mladoſti pánu ſlaužil, po lowijch y na ſſťwanij. A gſa giž při letech a wěkem obtijžen, a pro ſſtaránij léniwý y chauloſtiwý,

zuby geho [45a] přednij ztupěly a některé wyprſſely, tak že zagijce chwátiti nemohl ani, kteréhož chytil, dodržeti, ale každý mu ſe wydřel, beze wſſeho vſſkozenij. A onde y onde po leſe toho pſa na ſe podſſtijwali, nebogijce ſe ho. [3]) Y rozhněwal ſe pán welice na toho pſa, a treſtal ho, yako by nic nevměl a při myſliwoſti cwičený nebyl. Pes myſliwcy a neb pánu takowau odpowěd dal: »O pane, létha má čijm déle gſau beze wſſij ſýly a mnohem mdlegſſij než léta mladá, zubowee mogi ztupěli a někteřij wypadali. Někdyť ſem pak ſtatečný byl a ke wſſem lowúm požitečný, tak že ſy vdatenſtwij mé [4]) mnohdykrát chválil, giž pak hanijſs w zſtaraloſti činy mé. Proſým tebe, rozpomeň ſe na předeſſlé činy mee, a přijgemňegſſij nyničké vdatenſtwij mé v tebe, ſeč koliwěk mohu býti, bude«.

Tato báſeň včij nás, že w ſſtaraloſti nemáme těch potupowati a ſobě neważiti, kteřijžto nám w mladoſti wěrně ſlaužili.

[1]) Phaedr. V, 10 (Canis et sus et venator). — [2]) Die guten gethaten. — [3]) V orig. jen: reitzet den hund hin vnd her in dem wald. — [4]) Alle meine werck.

Digitized by Google

(II. 8.)

Oſmá báſeň, o zagicých a žábách. [1])

Každú přjhodu [2]) máme trpěliwě ſnáſſeti a čaſu mijſto dáti. Protož člowěk ſwé zlé trpěti má a z nedoſtatkůw giných lidij [3]) trpěliwoſti včiti ſe má. Yakož tato báſeň včij.

Když gednoho čaſu zagijcy welmi ſſťwáni a honěni byli,[4]) tak že, pochybugijce giž o zdrawij ſwém,[5]) zauffawſſe ſobě, myſlili ſe ſami pomordowati, než[45b]li by w takowé ſtaroſti a w tom nebezpečenſtwij býti měli. A giž tu raddu o zmordowánij ſebe zawřewſſe, gednomyſlně w hauſſě běželi k rybnijku, aby ſe ztopili, v kteréhož množſtwij žab na břehu ſeďelo. Když pak zagijce běžijcý wiďely, wſſeckny do wody wſkákaly a tam ſe ſchowaly. Porozuměwſſe pak tomu zagijcowé, geden z nich řekl: »Yá widijm, že ginij geſſtě ſau, geſſto ſe bogij a ſtrachugij ſnad wijce nežli my; protož

mi ſe ſluſſné zdá, abychom my w naſſem ſtawu ſtáli a trpěliwij byli yako y ginij, a abychom gho neb břemeno přirozenij trpěliwě ſnáſſeli, kteréž nám to dalo, abychom s pracý a s ſtaroſtij žiwi byli. Nebť ten čas přigde, že náſſe práce a ſtaroſt w pokoy ſe nám obrátij«.

[1]) Halm č. 237. — Lepař č. 152. — Nov. fab. č. 55. — [2]) Alles wesen der zeit. — [3]) Bey dem vngefel anderer leut. — [4]) So ser durchächtet. — [5]) Orig. jen: in verzweifflung.

(II. 9.)

Dewatá báſeň, o wlku a kozlátku. [1])

Chwalitebná wěc geſt [2]) při dětech, když rodičuo přikázanij zachowáwagij. Yakož báſeň tato oznamuge.

Koza, vmijniwſſi, že by na paſtwu wygijti wen chtěla,[3]) napomijnala kozlátko, aby žádnému neotwijralo ani k ſobě koho pauſſtělo, neb mnoho ſwobodné zwěři chodij a okolo owčincuo obcházý, zda by co ſobě mohla vhoniti.[4]) A včiniwſſi to napomenutij, ſſla na paſtwu, kde by ſe požiwiti

Digitized by Google

mohla, a nechala kozlátka w chléwě zawřeného. Potom hned, yakž odeſſla, přiſſel wlk; [46a] ten ſtoge před dweřmi, přetwářel ſe a hlas ſwůg přeměňowal, yako by kozka mečela, a žádal kozlátka, aby mu dwéře odewřelo. Ale kozlátko tomu, hledijc ſkulinau, porozumělo, že by mátě geho nebyla,

a řeklo: »Yá dobře ſlyſſijm hlas matky mé, ale ty gſy nepřijtel můg a hledáš mne podweſti a oklamati, a pod tijm wymyſſleným hlaſem mateře mé žádáſs krwe mé. Protož kluſſiž, [5]) neb tebe ſem nepuſtijm«.

Takť, kdož poſlauchá naučenij ſtarſſijch ſwých,[6]) nemůž než bezpečen ſebau býti.

[1]) Viz: Kirchhof-Oesterley VII. 40. — [2]) Es ist hoch vnd grosz zu loben. — [3]) Orig. šířeji: Do ein geisz gekitzet het vnd vsz wolte gon an die weyde vmb ire speis. — [4]) Vil der freisamen thier vmb die schaffstel giengend vff iren todt. — [5]) Gehin. — [6]) Irer eltern (parentum).

(II. 10)

Deſatá fabule, o chudém cžlowěku a o geſſtěrce. [1])

Kdož giným vſſkodil, toho wždycky we zlém domněnij magij mijti a před nim ſe wyſtřijhati a nikdá ſe mu wſſeho dowěřiti nemagj. Yakož tato fabule to wyſwětluge.

Geſſtěrka [2]) přiwykla k gednoho chudého člowěka ſtolu choditi, a tu drobty od něho krmena byla, kteřijž z stolu toho chudého padali. Když pak ten chudey tu geſſtěrku tak chowal, wſſickni geho činowé [3]) ſſtiaſtně ſe gemu wedli, a ſkrze ni přiſſel k welikému bohatſtwij. Ne mnoho pak potom rozhněwal ſe ten cžlowěk na tu geſſtěrku a welmi gi ſekerau ranil, a hned po malém čaſu vpadl zaſe w chudobu. Z toho porozuměl, že wſſeckno ſſtěſtij, kteréž prwé měl, pro tu dobrotiwoſt, kterúž ſſtěd[46b]ře k geſſtěrce zachowáwal, tak ſſtiaſtně ſe mu wedlo, a potom že zaſe2, w chudobu vpadl gediné pro to, že ranil geſſtěrku. Y želel toho welice a proſyl té geſſtěrky, aby mu tu winu [4]) odpuſtila, a že geſt gemu toho s prawau wěrau žel, což gij nepráwě včinil. Gemužto geſſtěrka odpowěďela,

Digitized by Google

řkucy: »Protože toho pyčeſs, chcy yá tobě tu winu odpuſtiti, ale když rána zahogena bude. Wſſak proto pro ſſrám nechť yá tobě docela newěřijm. A ačť yá s tebau ſe ſmjřijm, wſſak proto nezapomenu na newěru ſekery«.

Takť wdycky má we zlém domněnij býti ten, kdož druhého w čem ſwéwolně vrazý.

[1]) Srv. Nové fab. č. 139. — Staré fab č. 8. — [2]) Ein nater. — [3]) Alles sein thun vnd lassen. — [4]) Sein miszhandel.

(II 11)

Gedenactá rozpráwka, o gelenu, o wlku a o owcy. [1])

Cžaſtokrát křiwdáři a liſſij [2]) ſkrze leſt a křiwý yazyk newěrně lidem činij. O tom ſlyš tuto rozpréwku

Gelen winnil owcy z korce obilé, že by mu dlužna byla a na gmenowitý den dáti přiřekla. A to včinil před wlkem, že on toho powědom

byl. Owce, bogecy ſe wlka, pro weliký ſtrach dlužnicý ſe býti přiznala, wſſak dalſſijho roku žádala. A když ten pominul, opět od owce, aby mu tomu doſti včinila, mijti chtěl. Owce odpowěďela: »Gdi a včeš ſobě na wrbě,

Digitized by Google

a chceſſ-li obilé mijti, woř pole a wlka nech, ať po leſých běhá,[3]) wſſak yá to[47a]bě nic powinowata negſem. Že ſem yá ſe pak tehdy k dluhu znala, k tomu geſt mne ſtrach wlka přiwedl. Obadwa gſte plnij lichoty[4]) a newěry. Nedámť wám nic, neb wám nic dlužna negſem«.

Tato báſeň včij lidi ſwého hleďeti, a oznamuge, že přinucená přijſaha nic neważij.

[1]) Srv. I, 4. – Phaedr. I, 17 — [2] Die leicher (fraudatores). [3]) Far hin vnd scharr den anger, vnd las den wolff im land vmblauffen -- [4]) Vol leicherey.

(II. 12)

Dwanactá fabule, o cžlowěku lyſém a o muſſe.[1])

Tomu ſe poſmijwati nemáme, kdož ſobě ſám malau ſíkodu činij, aby ſe s welikau ſíkodau nad nepřijtelem ſweym pomſtiti mohl. Yakož tato fabule včij.

Muſſka ſedala na čelo lyſého člowěka, a kolikrátž koli po nij vdeřil,[2]) hned vletěla a po malé chwijli zas přiletěla a zaſe ho ſſtijpala. A yakž on opět po nij rukau vdeřil, hned odletěla, a wzhlédagijcy,[3]) poſmijwala ſe mu, a nic méně ho než yako prwé neſſtijpala,[4]) tak dlauho, že ten lyſý cžlowěk, rozhňewaw ſe, řekl: »Ty zlotrowaná maucho, proč ſe ſměgeſs a mně ſe poſmijwáſs, že yá ſe ſám tepu pro twé ſſtijpánij? Kdyby ty poważila, že yá ſe ſám s ſebau lehučce ſneſu, ale gedno každé vdeřenij, kdybych tě trefiil, bylo by twá ſmrt. Mňe ſe ne poſmijway, neb deſatero vdeřenij, kterýmž ſe ſám tepu, mně nikoli vſſkoditi nemůž, ale kdybych gediným tebe trefil, beze wſſij lijtoſti zabita by byla«.

[47b] Tato báſeň napomijná žwawé lidi, kteřijž ſe s každým waditi a hreyzti chtěgij a žádného ne ſſanugij.

[1]) Phaedr. V, 3 (Calvus et musca). — Lepař str. 58. [2]) V orig. ještě: Mit seiner hand — [3]) Lachend spottet sie sein. — [4]) *Ol*: »ſſtijpala«.

Digitized by Google

(II. 13.)

Třinactá ſabule, o liſſce a o cžápu. [1])

Cžeho ſobě ne chceſs, ne čiň toho ginému. O tom prawij tato báſeň.

Liſſka zwala cžápa k wečeři, a když přiſſel, předſtawila před ňeg [2]) na welikém taléři židkau kašſſi. A tu liſſka po ſwé wuoli lijzala, ale cžáp nemohl gij ničijmž vžiti, než muſyl zaſe domů lačney gijti. Po ňekolika pak dnech málo zwal cžáp zaſe liſſku k ſobě k wečeři a poſtawil před ni welmi ſtrogné gijdlo w ſklenné, wyſoké a vzké nádobě.[3]) Y počal ſám nayprwé gijſti ſwými dlúhými pyſky,[4]) potom pobijzel liſſky, aby gedla. Ale liſſka hned porozuměla lſti cžápowě. K njžto cžáp řekl: »Yakožs ty mně ſwého pokrmu vďelila, tak wezmi geg ſobě zaſe. Geſtli žeť ſe pak to nelijbij, odpuſt mi, nebť geſt odplata w zágem.[5]) A také hanba a pohaňeni zaſe pohaňenijm má zaplacena býti«.

Tato báſeň včij, že ſe žádney ſſtwáti [6]) nemá, a že každey to trpěliwě ſám ſnéſti má, což druhému včinil.

[1]) Phaedr. I, 26 (Vulpes et ciconia) — Halm č. 34. — Lepař č 38. — [2]) Setzt er nit ander speis für in. — [3]) In einer glessern legeln. — [4]) Mit seinem langen hals vnd schnabel. — [5]) Der lohn ist der arbeit gleich. — [6]) Das man niemand gefaren sol.

(II. 14.)

Cžtrnactá báſeň, o obrazu a o wlku. [1])

[48a] O nemnoho múdrém člověku báſeň takowau Ezop pokládá.

Wlk, nalezſſi na poli pěknie wyřezaney a vtěſſený obraz, čaſto ſem y tam gey obracege, poznal na ňem, že žádného ſmyſlu ani rozumu nemá, y řekl: »O převtěſſený obrázku, ſſkoda, že nemáls w hlawě mozku.« [2])

Digitized by Google

Tato báſeň geſt na ty lidi ſložena, kteřijž v weliké cti a ſláwě poſazeni gſúce, ani vměnj ani yakého rozumu magj. A také na pěkné, neplodné ženy, o kterýchž geſt přijſlowij, že gſau obrazowé bez miloſti.[3])

[1]) Phaedr. I, 7. (Vulpes ad personam tragicam) — Nové fab. č. 9. — Halm č. 47. — Lepař č. 33. — [2]) O wee. ein schön gestalt von einem bild vnd hat doch kein hirn. — [3]) Von den m n spricht: Das ist ein bild on gnad.

(II. 15.)

Patnactá fabule, o hawranu nebo wráně a o páwu. [1])

Ziádný ſe cyzým nemá chlubiti ani wynáſſeti, ale raďegij každý má, což ſwého má, a což mu přirozenij dalo, při tom zuoſtati.[2]) O tom geſt tato báſeň.

[48b] Hawran, pozdwihſſi ſe w ſwé myſli, tak ſmělý byl, že, kteréž peřij páwům wyprſſelo, to zbijrage, gim ſe ozdobowal, a tak pyſſný býti

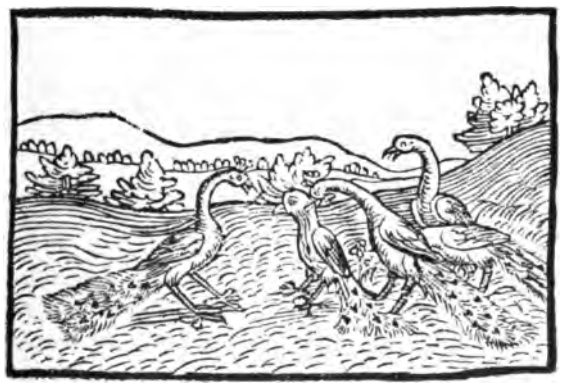

počal, že giž k hawranům ſe znáti nechtěl, ale ge potupowal a páwuo ſe přijdržel. Widúce pak páwi ničemného a neznámého hawrana, a tomu porozuměwſſe, že by w gegjch ſſatech v wětſſij poctiwoſti držán býti chtěl,

Digitized by Google

rozhněwali ſe na něg a zwytrhowali mu wſſecko cyzý peřij; tak ho kauſali a rwali, že ho za mrtwého odeſſli,[3]) welmi ho zraniwſſe. Okřáw pak zaſe nebohý hawran, ſtyďel ſe zaſe k ſwému pokolenij nawrátiti, neb ge přiliſs potupowal a pyſſnau myſlij gimi pohrdal, toho čaſu, když byl w páwowé peřij přiſtrogený. Wſſak pro to, když s ſtrachem k nim přiſſel, z hawranuo geden řekl k němu: »Powěz mi, neſtydijſſ-li ſe za ſwau hrdau myſl, žes ſe weyſſe wypijnati chtěl nežli na pokolenij twé ſluſſij? Kdyby ty byl w ſwých ſſatech zuoſtal, kteréž tobě přirozenij dalo, nebyl by od nás mezy cyzý towaryšſtwo hnán. Také by od páwůw oberwán a otrhán nebyl, aniž by byli ſměli s tebau tak vkrutňe nakládati a tebe tak až téměř do smrti zraniti«.

Protož geſt naylepſſij wěc, aby každý na ſwém stawu doſti měl.

[1]) Phaedr I, 3 (Graculus superbus et pavo). — Halm č. 201. — Lepař č. 169., 170. — Nové fab. č. 99 — [2]) Sich ziren. Orig. dodává: Darumb das er nit zu spot werde, so im die frembd ziert würd abgezogen. — [3]) Das er vor ihn todt ligend ward.

(II. 16.)

Sſeſtnactá fabule, o mauſſe a o mezku.[1])

Czias a mijſto čaſtokrát ſtraſſliwého a mdlého[2]) ſmělého proti wětſſijmu a ſylňegſſijmu činij, a puoſobij, že nayſtraſſliwěgſſij, kteřijž žádnému ſſkoditi nemohau, k wětſſijmu dauffánij nežli giné přiwozuge. O tom Ezop takowau báfeň ſložil.

Maucha gedna, wſedſſi na mezka podlé woge, hňewiwě ho treſtala, řkucy: »Yaks tak léniwý, gdi rychlegj, nebť yá tebe w čelo zabudnu,[3]) aby

ſpěſſněgij ſſel«. Mezek k tomu řekl: »Já ſe tweych ſlow kuſa ne bogijm, než toho, [49a] kterýž na sedle ſedij, a vſta má vzdau zprawuge a vdidly mnau, kamž chce, heybe, mage mne po ſwé wůli, a k tomu bičem praſkage, před ſe mne žéne. Tohoť ſe yá bogijm a ne tebe, nebť ſobě tebe nic ne-

Digitized by Google

wážijm, ačkoli ſe zdáſs zpurná a ſtraſſliwá w ſlowijch ſwých, wſſak žádnému ſylnému nic včiniti nemůžeſs. Protož nedrž mnoho o ſobě, neb s nic býti nemuožeſs«.[4])

[1]) Phaedr. III, 6 (Musca et mula). — [2]) Zaghafften vnd krancken. — [3]) *Ol.*: »Zabodnu«. — [4]) Lasz dein tröwen, dan es ist on sorg.

(II. 17.)

Sedmnactá fabule, o mauſſe a o mrawency. [1])

Kdož ſám ſe chwálij, čaſto ho ginij haňegij a poſmijwagij ſe mu.

Yakož ſe gedné mauſſe přihodilo, kteráž ſe s mravencem o wětſſij čeſt a chwálu, kdo by z nijch mijti měl, zaſadila.[2]) A předkem maucha počala ſe wyſoce chváliti a chlubiti ſwau welikau mocý, [49b] kterú by měla, řkucy k mrawency: »Což mnijſs, že chwála twá geſt naſſij podobná?

Twé obydlij geſt w dřerách a w skalnijch rozſedlinách, mé geſt na palácých králowſkých. Já pokrmuow králowſkých požijwám, ty ſe gečmenem a obilijm žiwijſs, nápog ſwůg z země wytahugeſs a ſſeſs, ale yáť pigi z zlatnic a střijbrnic.[3]) A když ſe swaté oběti puoſobij,[4]) yá nayprwněgſſij gſem, kteráž střew wokuſſugi. Králi na hlawu ſedám, wſſech naypěkněgſſijch panen a panij ſe doteykám,[5]) gegich lijce mijle lijbám, čehož ty ničehéhož dogijti nemůžeš. Protož ty a pokolenij twé hodno geſt[6]) potupy a pohaněnij«. Mrawenec zaſe řekl k muſſe: »Yak hanebný a mrzký pták[7]) gſy ty, ſwůg nepokoy a ſwú nářeſt wychwalugeſs. Powěz mi, kdo geſt wďečen twé přijtomnoſti? Yak gſy wzácna v králůw a v pěkných panj, panen, o kterýchž ſy ſe zmijnila, kterýmž ty wſſetečňe a ſměle proti gegijch wſſij wuoli po hlawách y po lijcých létáš?[8]) A geſſtě prawijſs, že to máſs w ſwé mocy, a toho ne prawijſs, yak za newzácného hoſtě tebe magij. Kamž koli přigdeſs, odewſſud tě ženau, a s welikým hlukem tě po wſſech mijſtech honij, yako **nëgakého**[9]) nepřijtele. A toliko w létě ňečijm ſy, w zymě žádný newij,

Digitized by Google

kam ſe ďegeš.[10]) Ale yá wdycky w dobré myſli trwám, w zýmě ſem bezpečen ſebau w obydlij ſwém, wždycky giem zdráw, wesſele žiw gſem. Ale ty, když žiwa ſy, oháňkami[11]) tě zaháňegij, kteréž pro tebe obzwláſtně ďelagij a gednagij«.

Tato báſeň geſt proti nepokogným, kteřijž by ſe toliko wždycky rádi hryzli a wadili, a gednom proto, beze wſſeho vžitku, aby ſe těmi wěcmi, kteréž hanebné a mrzké ſau, chlubili.[12])

[1]) Phaedr. IV, 24 (Formica et musca). — [2]) Stritten mit einander, welche die besser vnd höher zu loben were. — [3]) Ich trinck ausz gold vnd ausz silber. — [4]) Wo man die heiligen opffer metzget. — [5]) Ich berüre allen reinen weiblin (wie schön vnd zart sie seind) ire wenglin mit sussem küssen. — [6]) V orig. ještě: Gegen dem vnsern. — [7]) Schnöder schandtvögel. — [8]) Die du trutzlich wider iren willen anflügest. — [9]) Als einen reitzenden feind. — [10]) Zu winterzeit vergast on krafft. — [11]) Mit geysseln vnd wedeln. — [12]) V orig.: Dise fabel ist wider die vngestümmen zanner, haderer vnd vnnützen güder von den dingen, die schentlich sind.

(II. 18.)

Oſmnactá rozpráwka nebo fabule, o wlku a o liſſce.[1])

[50a] Kdož gedinau w newěře ſhledán geſt, wždycky ten w domněnij zlém beywá, a ačkoli ňekdy prawdu prawij, wſſak tijm méňe ſe mu wěřij, yakož tato báſeň prawij.

Wlk z hňewu winnil liſſku z zloďegſtwj. Liſſka tomu odpijrala, prawěcy ſe tijm, w čemž gi obžalowal, winna nebyti.[2]) Při tom ſeďela na ſaudu,

yakžto saudce ſprawedliwý, wopice, zdá by mohla rozeznati, která by z nich ſtrana práwa a nebo křijwa býti[3]) měla. Y wyhláſyla gedna každá ſtrana před saudcý, což ſe domnijwala, že by gij nayvžitečňegſſijho a naypotřebňegſſijho bylo, oznamugijc gedna diuhé oklamánij, lſti a ſſibalſtwij. Slyſſe pak to ſprawedliwý a prawý saudce, wyřekl ortel a na liſtu gey četl[4]) takto: »Wlče, yakož tem ſlyſſel odpověd na žalobu twau, držijm, že

Digitized by Google

ſy nic neztratil. A ty, liſſko, bez krádeže ſy ſem ne přiſſla, kteráž nynij při tomto práwě na tebe ſe nepronáſſij: ale poňewadž obadwa prwé w newěře nalezeni gſte, budťež přátelee yako y prwé, nebť ſe wám málo věřiti má.«

[1]) Phaedr. I, 10 (Lupus et vulpes iudice simio). — [2]) Leugnet vnd sagt, er were vnschuldig. — [3]) Welcher die warheit fürtrūge. — [4]) Lasz die ab einem libel.

(II. 19.)

Dewatenactá báſeň, o kolčawě a o hoſpodáři. [1])

Cziaſto ſe ſtáwá, že vžitečná ſlužba ſe ne odplacuge, předkem, když dobrým vmyſlem, aby ſlauženo bylo, ſe ne děge. Tak tato báſeň prawij.

[50b] W domu gednom [2]) myſſij mnoho pochytala kolčawa, potom ſama od hoſpodáře domu byla polapena. Y porozuměwſſi tomu, že by gi pán zabiti chtěl, řekla k ňemu: »Pane, máſs mi miloſtiw býti, neb ſem duom twūg čiſtila [3]) a německé myſſi z něho wyprazdňowala.« [4]) K tomu hoſpodář

řekl: »Toho ſy ty k mému dobrému ne činila, ale ſobě k vžitku a ku pokrmu, a také, aby, což ony gedly, ty ſama gijſti mohla, když by ony zlapány byly,[5]) a ſnad geſſtě aby y ginam noſyla. Protož nenijť potřebij, abych yá tobě z té ſlužby ďekował. Kdyby ty mi byla takowú ſlužbu pro mé a ne pro ſwé dobré činila, teda by bylo ſluſſné, ať bych miloſtiw byl a tobě ſe za to odplatil. Ale takto muſýſs vmřijti.«

[1]) Phaedr. I, 22 (Mustela et homo . — Halm č. 89. — Lepař č. 144. — [2]) *Ol.*: »gednoho«, chybným rozvedením zkratku: »gednō.« — [3]) *Ol.*: »wyčiſtila.« — [4]) Gereiniget von den mülichen meusen. — [5]) V orig. odchylně: Das sie benagen wurden.

(II. 20.)

Dwatcatá rozpráwka, o ziábě a o wolu. [1])

Nuznij, když ſe w ſwé myſli pozdwihnau, domnijwagijce ſe, že by mocným podobnij býti mohli, takowij padagij a pro ſwau wyſokau myſl zkaženi býwagij, yakož tato rozpráwka oznamuge.

Digitized by Google

Ziába, widucy wola na paſtwě, ſama v ſebe myſlila: »Kdyby ty také ſwú ſwraſkalú kuoži rozdula a roztáhla, mohla by dobře tak weliká býti, yako geſt ten wuol·. A počawſſi ſe nadýmati,[2]) wzeptala ſe žáběte,[3]) řkucy: »Zdá-[51a]liť ſe, že tak weliká gſem jako ten wuol?« Ziábě odpowědělo: »Nikoli«. A ona opět geſſtě wijce ſe nadula, řkaucy: »Giž-li?« Ziábě odpowě-

dielo, že žádného podobenſtwij nenij.[4]) A po třetij ſe naduwſſi, rozpukla ſe a vmřela.

Z tohoť ono obecné přijſlowij poſlo: ‚Nepřijlíſs ſe nadeymay, aby ſe nerozpukl', to geſt: ‚Nemáſs býti pyſſneym a wyſokomyſlneym, nebť ſobě tebe nic wážiti nebudau.'[5])

[1]) Phaedr. I. 24 (Rana rupta et bos). — Halm č. 84. — Lepař č. 108. — [2]) Fieng sich an zu blõhen, so krefftiglich er mocht. — [3]) Fraget seine jungen. — [4]) Nichts des geleichen. — [5]) V orig.: Oder du würdest vernichtet

Konec druhé knijhy Ezopowy.

Digitized by Google

Třetij knijha báſnij Ezopowých.

(III. 1.)

Prwnij báſeň, o lwu a o paſtýři. [1])

Mohautnij magij wďečni býti a pamatowati na dobrodinij, kteráž ſe gijm čaſem od chudých ďegij, a když nětco dobrého od nijch přigali. Neb ačkoli dlauho ſe ne[51b]wodplatij, wſſak proto nemagij w zapomenutj přicházeti. O tom tato báſeň nám oznamuge.

Cžaſu gednoho, když ſe po leſe lew túlal, hledage ſobě pokrmu, y wſtaupil tuže na ňegaký oſten, kterýž mu vwázſſi w noze zuoſtal. Ta mu tak byla otekla a opuchla, že na ni doſtaupiti nemohl. Y ſſed k ged-

nomu paſtýři přes pole, kulhal a wijce toliko na třech nohách ſkákal, a proti paſtýři wocaſem wrtě, k ňemu ſe dobrotiwě vkazowal. Wſſak proto ſe nic méňe nebál paſtýř, ale zarmaucen byl w myſli ſwé, wida ho gdaucýho k ſobě; y metal gemu beránky a owce, aby ho vkrotil, a ſám ſebú aby bezpečen byl. Ale lew neſtál o žádné gijdlo a nic giného od ňeho nežádal, než aby mu pomohl, a kladl ſwau hlawau [2]) nohu na klijn paſtýřowi. Pohleďew pak paſtýř lwu na nohu, vhlédal ránu a okolo nij weliký otok; y hned porozuměl žádoſti lwa, a wzaw oſtré ſſijdlo, welmi

Digitized by Google

tijſſe [3]) mu tu ránu otewřel. A yakž talow wypuſſtěn byl, wyſſel y ten trn a neb oſten s tijm talowem, a y hned lew poznal, že mu lépe bylo. Chtě ſe pak mu za to dobrodinij odplatiti, lijzal gemu ruce a po boku ſe mu poſadil, a přigav poňekud ſwú prwnij ſýlu, ſſel čerſtwě a yako zdrawý od toho paſtýře. W krátkém čaſu potom lapili toho lwa, a aby s nijm kratochwijl při ňegakých ſňatcých mijwali,[4]) gey chowali, při kterýchžto kratochwijlech vdatnij mužij s vdatnými diwokými zwijřaty zacházeli, ſſermo wa[52a]li a potěſſenij mijwali. [5]) Y ſtalo ſe, že ten paſtýř také toho čaſu yat byl pro ſwuog ňegaký zlý včinek, geſſto pro ňey hrdlo byl propadl. Y nalezli takowý ortel, aby ſwobodným diwokým zwijřatuom k ſnědenij byl předwržen. Paſtýř ten weden a puſſtěn byl mezy ta zwijřata, a hned lew přibral ſe k ňemu vkrutňe, a poznaw ho, mrawňe a s poctiwoſtij k ňemu přiſtaupil, a pozdwihſſi očij ſweych y obličege, zařwal proti lidu, a ſkákage ſem y tam k lidu, radowal ſe z toho. A poſadiw ſe k paſtýři, tak ſe mu wokázal, yako by mu oznamowal, aby domuo ſſel, a nigakž od ňeho gijti nechtěl, ale wždy při ňem byl, yako bráňe ho. Y porozuměw paſtýř tomu, že ten lew s nijm býti chce, hned ſe domnijwal, že by to ten byl, kteréhož ňekdy w lese widěl a gemu otok wypuſtil y gey wydrawil. Y chtěli, aby lew od něho odſſel; ale on nikterakž nechtěl, než při ňem byl k obraňe geho.

Wida to lid, welice ſe tomu diwil a tázal ſe paſtýře, kudy to přichází, že ten lew tak ho welmi miluge? A když lidu přijčinu powěděl, wzložil prozbu na neywyšſſij moc, [6]) proſe, aby mu miloſt včiněna byla. A tak ten paſtýř wyproſſtěn byl a oba wen wypuſſtěna, lew do leſa a paſtýř do domu ſwého.

Z toho wſſichni lidé včiti ſe magij, aby wdečni toho byli, což dobrého od koho wezmau.

[3]) Gellius, Noct. Att. V, 14. — Kirchhof-Oesterley I, 203. — [3]) Nejspíše omyl tiskový za: »bolawau«; v orig.: Seinen krancken füsz. — [5]) Gar sittigklich. — [4]) Zu brauchen in einem freudenspyll. — [5]) Orig. jen: Darin die freidigen man mit den freisamen wilden thieren fechten. — [6]) Legten sie gros gebet an den öbern gewalt.

(III. 2.)

Druhá báſeň, o lwu a o koni. [1])

Ziádný ne chlub ſe vměnijm, kteréhož ne vmijſs, neb ſyce hanbu mijti budeſs. Yakož tato báſeň a nebo fabule oznamuge.

Přeſylný lew, wida, an ſe kuoň na lauce paſe, myſlil, kterak by ſe maudře k ňemu přilauditi [2]) mohl, aby, chytě ho, ſnědl. Y laudil ſe k ňemu mlče, přijtelem ſe prawě [3]) a že by byl dobrý towaryſs a lékař. Ale kuoň, porozu[52b]měw zlé lſti geho, nechal ho tak při té geho wijře. Wſſak proto myſlil, yakau by ceſtu té lſti wyhledal, aby lwowu vmyſlu odepřijti mohl. [4])

Digitized by Google

Y zkrčil gednu nohu zadnij, gako by ho welmi welice bolela, řka: »Bratře lwe, naſtaupl gſem na trn, poněwadž pak ty lékařem gſy, radugi ſe z přijchodu twého a proſým tebe, aby mi ſpomohl«. Lew dobrotiwě ſſel z zadu k koni, yako by na tu boleſt pohleďeti chtěl. (A to wſſecko pokrytě, nic ginák než yako přijtel, zkreywage a přikreywage pokrytſtwijm leſt ſwú.)[5] A když ohledowati chtěl, vdeřil kůň lwa w čelo nohau, až ſe přewrhl,[6] a hned, yakž neyrychlegij mohl, odtud vtekl. Lew tu dlauho ležel, hnauti

ſe nemoha, a yako řijkage vmrlý. Po dobré chwijli, přiſſed ſám k ſobě, ne vhlijdal wijce koně, ale nalezſſi, že mu wſſeckno čelo y wſſeckna hlawa zbita byla, řekl: »O yakú ſem yá dobrú záplatu za nemúdroſt ſwú wzal, geſſto ſem ſe k ňemu byl mlče[7] přilaudil a dobrotijwě ſe k němu okázal; y chtěl ſem ſe potom lékařem[8] ďelati, geſſto ſem ſe lékařſtwij ne včil. Práwěť mi ſe ſtalo, nebo kdybych byl přiſſel yako nepřijtel, bylo by mi ſe zdařilo, a tato ſſkoda ani hanba byla by mi ſe ne ſtala«.

Protož geden každey zuoſtaň při tom, čijmž geſt, a wyſtřijhay ſe lžij.

[1]) Halm č. 334. — Lepař č. 91. — Srv. Staré fab. č. 1. — [2]) Sich klügklich zu im nahen. — [3]) In fründtlicher gestalt. — [4]) Orig. přidává pleonasticky: Vnnd erdacht solche list wider den lõwen. — [5]) Orig. stručněji: Der lõw gieng gütigklich hinden zu dem pferdt vnd gleisznet freuntschafft vnd verbarg sein bõsz list. — [6]) Das er für tod hinfiel. — [7]) Senfftmütiglich. — [8]) Orig.: Einen trigenden artzt.

(III. 3)

Třetij fabule, o woſlu a o frýzu. [1])

[53a] O změňenj cžaſu a ſtěſtj ſlyſs tuto báſeň, že ſſtiaſtnj a mocnij nemagij nuzných a bijdných potupowati ani gim křiwdy činiti, ale magij ſe rozpomenauti, yak geſt ſtěſtij welmi wrtlawé, a w té wrtlawoſti že ſe welmi brzo změnij.

Wýborný frýz, s zlatým sedlem y s vzdau zlatau, k tomu w předrahém deku a welmi přijprawném,[2]) potkal ſe s obtijženým a vmordo-

Digitized by Google

waným woſlem na gedné ceſtě.[3]) Woſel pak vſtaw, gedno ceſtau gda, druhé obtijžen gſa břemenem, nemohl pro vſtánij tak brzo frýzowi s ceſty vſtaupiti. K kterémužto frýz řekl: »Byť mi tak nebylo, a ſotwá ſe držijm,[4]) dalť bych nohau w to twé břicho, proto že mi, pánu ſwému, s ceſty ne- warugeſs a ne poſtogijſs, až bych yá tě pominul.« Woſel přewelice ſe lekl pohruožky geho a weliké nadutoſti myſli. Y wzdechſſi, wolal k Bohu a ſſel předſe ceſtau ſwau. Ne po mnohém čaſu potom vtijžili tomu koňowi, gezdijce na ňem a přijliſs honijce, tak že ſſkaredá mijſta na ſobě měl[5]) a náramňe hubený byl. Y rozkázal ho pán geho do wſy dáti, aby tam na pole hnůg wozyl. A tak, zapřáhſſe ho, welikú prácy naň wzkládali, tak že přiliš nuzným byl. Gednoho pak čaſu páſl ſe woſel na gedné lauce, y vhlédaw toho ſrýza bijdného, an newymluvně těžce táhne, poznaw gey, takto k němu řekl: »O bijdný, k čemu geſt giž tobě ſtrogná připrawa? Kdež máš ſwé dra[53b]hé sedlo a drahú vzdu? Kde podoba těla twého? Kde twá přiliſſná ſměloſt proti mňe woſlu?[6]) Giž, zdá mi ſe, muſýſs

zuoſtati w naſſem sedlſkém ſtawu. Anoť poň twá zpurná myſl přeſtala,; gižť ſe menſſij, nežli ſy ſám, poſmijwá.«

Tato báſeň napomijná mohowité,[7]) aby chudých nepotupowali, zwláſſtě w ten čas, když by ſe gim dobře wedlo, a když na ſſtiaſtném mijſtě poſtaweni ſau, aby ſe gim nepoſmijwali, když by ſe gim kolo ſſtěſtij obrátilo, a yakož geſt wěc wrtká, ginam ſſinulo.

[1]) Srv.: Halm č. 328. — Lepař č. 78. — Nové fab. č. 56. — frýz = hengst. — [2]) Auch mit köstlicher roszdecken vber wol gezieret. — [3]) An einer engen strasse — [4]) O wie kom enthalt ich mich. — [5]) Orig : Het fürbasz böse pfleg; překladatel patrně četl: »fleck«. — [6]) Gegen mir müden esel. — [7]) Die mechtigen.

(III. 4)

Cžtwrtá fabule, o zwijřatech a o ptácých.[1])

O neſtálé myſli a o dwogitém jazyku Ezop tuto báſeň pokládá. Odkudž rozumij ſe, že, kdož ſe dwaum pánuom chce zachowati, ten takowý od žádného chwály ne dogde a wdycky we zlém domňeni žiw bude.

Digitized by Google

Cžtwernohá zwijřata měla s ptáky wálku a newoli tak welikú, že gedna ſtrana druhé w ničemž vſtúpiti nechtěla. Bogowali pak vdatně a ſylňe dlauhey čas ſpolu. Potom ňekterey čas odpočijwali a pokoy s ſebau měli, a zaſe opět bog a wálku ſwedli. Porozuměw pak netopýř, že by zwijřat weliká ſýla byla, a wijtěz že by ſe při nich okazowal, boge ſe rozličného, welikého neſſtěſtij, [54a] odſtaupil od ptákůw a přiſtaupil k zwijřatům, yakžto k těm, kteráž by woynu wyhrála.[2]) W náhle potom přiletěl worel s wybogowatedlnau rukau,[3]) w mocy bogowného boha, gemužto řijkagij Márs, a zatřepaw ſweymi křijdly, wmijſyl ſe mezy ptáky a rytijřsky bogowal, tak že wſſeckna zwijřata w vtijkánij ſe dala. A tak ptácy ſwijtězyli. Potom zaſe ſe zprawiwſſe a ſmijřiwſſe, dobrý pokoy mezy ſebau včinili. Tu pak netopýře ptácy welmi těžce natáhli,[4]) proto že byl od njch k zwijřatom odſtaupil. A obecnijm wyřknutijm a ortelem ode wſſech ptákůw wypowědijno geſt, aby ſe wždycky ſwětla warowal, a aby wſſeckno geho peřij s ňeho oberwáno bylo, a holý aby w nocy létal.

Aby to oznámili, že wſſickni, kteřijž ſwé přátely opauſſtěgij a v cyzých pomocy hledagij, treſtáni býti magij.

[2]) Srv : Nové fab. č. 107. — [3]) Die den syg hetten erfochten. — [3]) Mit streitbarer hand. — [4]) Ward hoch vnd schwer angezogen

(III. 5.)

Pátá fabule, o slawijčkovi a o krahůgcy.

Kteřijž newoli k giným magij a gich s nenáwiſtij ſtřehú, tiť potřebugij, aby ſe také ſami o ſebe ſtarali, aby gegijch zloſt na hlawu gich ne přiſſla.[1]) Yako ſe teď tuto tak ſtalo.

Krahugec, ſeďe w hnijzďe slawijčkowě a powětřj ſe dijwage, nalezl w něm mladá slawijčátka. A y hned [54b] přiletěl ſtarý slawijk a proſyl krahůgce, aby těch mladých oſtřijhal a bezpečné ge ſebau včinil. Odpowěďel krahugec: »Já včinijm, co ty chceš, neb mi welmi lahodňe zpijwáſs.« [2])

Digitized by Google

Ačkoli slawijčkowo ſrdce pro ſtaroſt a vzkoſt o ďeti welmi teſkliwo a obtijženo bylo, wſſak proto láſka dietij geho k zpijwanij ho přinutila. Potom řekl krahugec: »Wſſaks mi to ne zpijwal dobře.« A wzaw gedno mladé slawijčátko,[3]) počal ho gijſti. A w tom přes ceſtu přiſſel myſliwec a wábil

pijſkage, a nabijzel, pyſky nadymuge,[4]) a wſtrčil wěgice. Y ſedl na ňe krahugec, a obaliw ſe gijmi, vpadl na zemi. A ačkoli gineym ſſkodil, wſſak nebyl tak rychlý ani maudrý, aby ſám polapen nebyl. Nebo kdož gineych aukladňe ſtřeže a láká, domnijwage ſe, že dobře láká, čzaſto ten a takowý ſám polapen a vlákán beywá.[5])

[1]) Das ire böszheit nicht furkommen werd. — [3]) Wann du mir fast wol singest (si mihi bene cantaveris). — [4]) Eins von den jungen. — [4]) Locket mit dem pfyflin vnd reitzet mit der wicken. — [5]) Dan welcher hüt vnd meinet, er hab wol gehütet, so wird der hüter offt gefangen.

(III. 6.)

Sſeſtá fabule, o liſſce a o wlku.

Štěſtj pomáhá dobrým y také zlým, a kterýmž nynj nápomocno geſt, těmi potom pohrdá a nenáwidij gich. A čaſto ſe to ſtáwá, že záwiſtiwij a zlobiwij wlaſtnij ſwau zloſtij treſtáni bywagij, a že kuoň ſwého wlaſtnijho pána, čaſem ſe naň woboře, vdeřij. Proti tomu Ezop takowú báſeň ſložil.

[55a] Geden wlk shromázdil[1]) ſobě kořiſt do pokoge ſwého[2]) a mnoho pokrmuo do ňeho nanoſyl, aby potom ňekolik měſýcuo w rozkoſſi žiw býti mohl. Poznawſſi to liſſka, záwiďela mu toho, že ſobě také ne nahromázdila,[3]) a myſlila iſtiwě, aby gey o to připrawila. Y přiſſedſſi před peleſs geho, o ty pokrmy myſlijc, řekla k wlku: »O bratře, geſſto ſem tě dáwno newiďela, a že ſme giž ſpolu dáwno přes pole ne wandrowali, welmi ſem ſe o tebe ſtarala a ſmutná byla, kde by byl.«[4]) Wlk poznal leſt a záwiſt liſſky pro pokrm a ſſpijži, y řekl tato ſlowa k nij: »Ne proto ſy přiſſla ke mňe, že by taužila a o mne ſe ſtarala, nebť wijm, že newěrau pro-

Digitized by Google

ſmrdáſs;[5]) protož wandruog ceſtau ſwau, neb zde, čehož hledáſs, ne nagdeſs«. Pro ta ſlowa rozhněwala ſe liſka a ſſla k paſtýři, wymyſliwſſi leſt, aby wlka o tu ſſpijži připrawila, a takto s nijm mluwila: »Chceſſ-li mi za to co včiniti,[6]) teda yá tobě powijm o nepřijteli ſtáda twého, že potom ne bude ſe tobě potřebij ſtarati, a toho yá tobě chcy w twé ruce dáti«. Paſtýř odpowěděl, že ſe gij toho chce odſlaužiti.[7]) Tu ona mu okázala wlka w geſkyni, kteréhož paſtýř zabil.[8]) A tudy liſſka opanowala ſſpijži wlkowu

a té ſe až do ſytoſti nacpala. Ale ſſkodliwý žiwot nenij hodný, aby měl žiw býti,[9]) neb hned potom také liſſka vkázána byla, a přiſſed myſliwec ſe pſy, poſſťwaw na ni, vhonil gi.[10]) Tu řekla liſſka: »O, co ſem yá zle vďelala, že ſem toho wlka prozradila! Božijť geſt to wůle, aby mi ſe tak ſtalo. yakož ſem yá giným ďelala«.

Protož magijť ſe lidee warowati, aby žádného ničijmž ne vráželi, geſtli že ſami vraženi býti nechtěgij.

[1]) *Ol.*: »shromáždil«. — [2]) In seinen baw. — [3]) *Ol.*: »nenahromáždila«. — [4]) Orig. jen: So bin ich billich in sorgen vnd traurig vmb dich gewesen. — [5]) Ich weysz, das du vntrůw pflegest. — [6]) Sagst du mir danck. — [7]) Orig. přidává: Vnd gib dir, was du begerest. — [8]) Erstach mit seiner lantzen. — [9]) Orig. odchylně: Aber die freud seiner verreterischen vbelthat war vast kurtz. — [10]) Kam ein jäger mit seinen hunden an in, die zerrissen in gar.

(III. 7.)

Sedmá báſeň, o gelenu a o lowcy.[1])

Cziaſto to beywá, že chwálena bývá wěc, gſucy mnohem hodněgſſij, aby haňena a hyzděna byla. Zaſe wěc haňenij hodná chwálena beywá.[2])

[55b] Gednoho čaſu přiſſel nad ſtudnicy zpanilý gelen, w ktereež woda čiſtá byla yakožto křiſſtál,[3]) aby pil. A ſkloniwſſi ſe, vhlédal geſt na ſobě welmi čiſté a rozkladité rohy, tak že ge ſobě náramňe oblibowal. Ale pohleďew ſobě na nohy, že by tenké byly,[4]) neljbily mu ſe, tak že ge ſám haněl. A když on ty wěcy, nad tau ſtudnicý ſtoge, přemyſſlowal, vſlyſſel

Digitized by Google

myſliwčij hlas a pſuow ſſtěkánij, běhánij y hledánij: a hned počal vtijkati. Nohy geho rychlé neſly ho přes ſtráňe a hágowij přede pſy až do leſa. Ten byl dřijwijm zaroſtlý a zahuſſtěný,[5]) tak že s těmi ſweymi rozkladi-

teymi rohami nemohl proběhnauti, a tu geſt od pſuow vhoňen y vdáwen. Wida pak giž smrt před ſebau, řekl: »Co ſem při ſobě hyzdil a haňel, to mne před nepřátely meymi ohágilo, a což ſem chwálil, to mne o hrdlo nynij připrawilo«.[6])

Protož pomyſliti máme, což nám vžitečného a dobrého geſt, to abychom chwálili, a což marného, to abychom hyzdili.

[1]) Phaedr. I. 12 (Cervus ad fontem). — Halm č. 128. — Lepař č. 119. — [2]) *Ol.* omyl opravuje: »zaſe wěc chwály hodná haněna beywá« (gescholten, das zu loben were). — [3]) Kam ein stoltzer hirsz vber ein sylberin klaren lauteren brunnen. — [4]) Aber seine kleine bein miszfielent im grö-zlich. — [5]) Was eng von gehültz. — [6]) Ich hab gelobet, das mich in den tod gegeben hat.

(III. 8.)

Woſmá fabule.

[56ª] Této báſně mnozý včenij miſtři nechtěli ſú do ſweych kněh pſáti, pro tu přijčinu, že gi každý maudrý ſám wěďeti může, zwláſſtě pak,

kteřijž latijnſké werſſe ſkládali. Protož yá také ne chtěl ſem gij cžeſky vdělati ani položiti.[1])

Digitized by Google

[1]) Zcela tak, jako v němčině; starší vydání německá připojují titul: »Von den frowen vnd den hennen«. Text latinský podává bajku úplnou: »De Junone et Venere et aliis feminis«. Viz: Steinhöwels Aesop, herausgegeben von Herm. Österley, str. 151. Obsah týž jako má Phaedrus, Appendix 9. (Juno, Venus et gallina.)

(III. 9.)

Dewatá fabule, o zieně a o muži gegijm vmrlém. [1])

Kázaná a čiſtá geſt, kteréž žádný neproſyl a o to ſe nikdá ne zaſadil. O tom miſtr této knijhy báſeň neb fabuli takowú ſložil.

Muž a žena horlijwě ſe milowali. Y přihodilo ſe, že muž vmřel, a žena geho pro ňeg v welikém zámutku byla a nechtěla nikterakž pro miloſt muže ſwého od hrobu preč gijti, ale s teſknoſtij, s boleſtij a s naříjkánijm tu oſtatek žiwota ſwého dokonati [56b] a při geho hrobu vmřijti. W krátkém čaſu potom ſtalo ſe, že geden zloďeg práwem na ſſibenicy [2]) odſauzen byl. Když pak giž oběſſen byl, wyſlán geſt gijzdney, [3]) aby ho hlédal, a ten byl

od krále k tomu vſtanowen, aby ſnad přátelé, oběſſeného toho s ſſibenice ſegmauce, ne pochowali. A když giž ten rytijř a neb gijzdný těla toho oſtřijhal, welmi geſt žijznil a myſlil, kam by geti měl. Vſlyſſaw pak tu panij, ana naříjká nad hrobem pána ſwého, a oheň také tu vhlijdal, y pohnul ſe, aby tam gel, a ſwau žijzeň aby vhaſyl. Y přigew tam, proſyl té panij za truňk wody, [4]) kteráž gemu hned vďelila. A on napiw ſe, těſſil tu ſmutnú pani pokornými, tichými y pochlebnými ſlowy a potom ſe zaſe na ſtráž ſwú nawrátil. Ale pohleďew, ne byl tam dlauho, než hned ſe zaſe nawrátil, neb ſrdce geho miloſtj zapáleno bylo. Y mluwil s nij, aby mu přála, že gij rád ſlaužiti chce; [5]) a potom opět zaſe gel, aby toho oběſſeného ſtřáhl. To pak čaſto ďelagijcýmu vkraden geſt ten zloďeg s ſſibenice. Pro kteréhož welice zarmaucen gſa (a to ſluſſně, neb mu pod ztracenijm hrdla od krále přikázáno bylo, aby toho zloďege oſtřijhal) taužil toho té panij, za wěrnú raddu gij proſſe. Pani mu odpowěďela, aby ſe neſtaral, že tomu ceſtu obmyſlila, kudy by on žaloſti zbawen býti mohl, řkucy: »Chceme muže mého

Digitized by Google

na mijſto geho powěſyti«. A hned hrob odkopala, a muže z hrobu dobywſſi, prowaz na hrdlo wſtrčila a tomu rytijři neb gizdnému k powěſſenij gey dala. Y řekl gizdný: »Pani, náſs nález nenij dobrý, neb zločeg ten byl lyſý; když pak tohoto s wlaſy vhlédagij, lſti naſſij wyrozuměgij«. K tomu pani odpověděla: »Tomu dobře zhodijme«.[6]) A hned wyrwala mu wlaſy geho zuby y rukami, a lyſýho gey včinila, yako y ten zločeg byl. Y wzaw ho rytijř, poměſyl gey na ſſibenicy. A tau ſłužbau zawázawſſe ſe ſobě, w přátelſtwij a w ſtaw manželſký wſtaupiti ſobě přiřkli[7]), a to nowé přátelſtwj mijſto ſtarého wy[57a]woleno geſt, ktereež naproſto giž vduſſeno bylo.

Z toho rozuměy malau wijru a vſtawičnoſt ženſkú. Když maličko tuze proſſeny ſau, žiweym ſtaroſt a trápenij ďelagij a mrtweym muku vkládagij.

[1]) Phaedr. Append. 13. (Mulier vidua et miles). — Halm č. 109. — Lepař č. 353. — Táž rozprávka do slova obsažena v řeckém textě Života Ezopova; viz: Fabulae Romanenses, ed. Alfr. Eberhard. I. p. 299 (kap. 33). Rozličné verse její uvádějí se vůbec titulem »Paní Efezská« (Matrone von Ephesus). — [2]) An das Creutz zu hencken. — [3]) Ein ritter. — [4]) Vmb wenig wassers. — [5]) Sprach ir zu vmb iren gunst zu erwerben. — [6]) Dem kan ich wol thun. — [7]) *Ol.:* »přiřekli«.

(III. 10.)

Deſatá fabule, o fregijřce a o mládency.[1])

O nečiſtee fregjřce a o mládency od Ezopa báſeň tato položena geſt. Neb neſtydaté ženy lſtmi ſwými a chytroſtmi muže k ſobě přitrhugij.

Gedna fregijřka,[2]) mnohé k ſwé wuoli připrawiwſſi,[3]) nalezla mládence gednoho, kteréhož čaſtěgij k ſobě wábila a nabijzela nežli giné, pro geho

dary. On také lehkomyſlňe ſe k nj měl, po ſwé wůli gi (pro dary, kteréž od ňeho brala) mage.

Gednoho pak čaſu řekla k ňemu, pochlebugijcy mu:[4]) »Můg naymilegſſij, ty znáſs wijru mau, také wijſs,[5]) že gich welmi mnoho o mne ſtogij a podwolugij ſe, chtěgijce mi weliké dary dáti, ale ty gſy srdcy mému nade wſſecky naywzáčnegſſij, neb yá ſem twá gediné pro to, aby ty muog

Digitized by Google

byl«. Mládenec pamatowal, yak geſt mnohdykrát liſſe a nevrlivě s nijm byla, odpowěďew gij krátkau myſlij, řekl: »Mňe ſrdečně milá a mé vtěſſenij,[6]) yá ſem také na tebe laſkaw, ne pro to, že bych pomňel, aby ty mi wijru zachowati měla, ale pro to, že ſe ke [57b] mňe přijwětiwě máſs a mne obwesſelugeſs. Y žádám za dary ſwé twůg býti, aby ty má, pokudž dary béřeš, byla«.[7])

Tak ſobě s obú ſtrán zaplatili miloſt, kterážto na ſlowijch záležela a těmi toliko twrzena byla. Wſſak takoweymi ſlowy ſproſtnij čaſto podwedeni bywagij.

[1]) Phaedr. Append. 27. (Meretrix et iuvenis). – [2]) Ein böszlistige bůlerin. — [3]) Als sy manigem het gewilfagt. — [4]) *Ol* nesprávně: »pochlebugijcýmu«. — [5]) Orig.: Aller liebster, das du meine trewe erkennen mügest, so wisz, das.. — [6]) Mein hertzliebe, mein morgenschein. — [7]) Orig. odchylně: Begere dein zu sein, das du mein seyest.

(III. 11.)

Gedenactá fabule, o otcy a nepodařilém synu.[1])

Mladj wéſti ſe magij, staři těžce wedeni bywagij.

Hoſpodář geden ſwéwolného mage syna, kterýž wždycky toliko po lehkých ženách ſe taulal a řijdko doma beywal, y rozhňewaw[2]) ſe ten hoſpodář, kázal ſlužebnijky ſwé pro ňeho bijti, prawě gim tuto báſeň:[3])

Byl geden sedlák, ten ſwázal k gednomu ghu a nebo ſpřeženij wola a tele. Tele pak wdycky[4]) házelo a ſkákalo, trkalo a bilo tak dlauho, až s ſebe gho doluo ſwrhlo. Když pak náramňe tuze wola bilo, řekl sedlák: »Já ſem wás ne proto w hromadu ſpřáhl, abyſſte ďelali, ale že ſem chtěl toto mladé tele podlé tebe okrotiti, neb yakž koho rohy nebo nohama vdeřij, má kamenijm a kygmi vházeno a vbito býti, že toho má odležeti«.[5])

Tijm včil služebnijky, kterak syna wéſti magj, protože by byl gim od ňeho poručen, oni pak že by toho zanedbáwali.

Digitized by Google

[1]) Phaedr. Append. 10 (Pater familias et Aesopus). — [2]) *Ol.:* »rozhněwal«. — [3]) Orig. přidává: Dadurch sie mercken möchten, was sein wil were des sons halb vnd der knecht. — [4]) *Ol.:* »wždycky«. — [5]) Das er kranck wird.

(III. 12.)

[58a] Dwanactá fabule, o zlém a geſſtě o horſſijm. [1])

O dweem zlém miſtr takowú báſeň ſložil, že gedno zlee druhému ne rádo ſſkodij, aniž gedno neprawé druheemu vſſkoditi myſlij. Gedna liſſka druhé ne gij, [2]) a twrdé k twrdému ne přiljpá.

Geſſtěrka, gſaucy lačná, přiſſla do werſſtatu zamečnijkowa, [3]) pokrmu ſobě hledagijcy. Y nalezſſi pilnijk, počala gey hreyzti a kauſati. Pilnijk, znamenaw a widúce [4]) nerozum gegij, řekl k geſſtěrce: »O blázniwá, co ďeláſs? Wſſak nic ne zpuoſobijſs, než že ſobě zuby zkazýſs. Což newijš, že ſem ten, kterýž železo hryzu a pilugi? [5]) Ty pak chceš mne zkazyti? A cožkoli drſnatého geſt a nerowného, to ſrownáwám a ſhlazugi, a což ſukowatého, [6]) to zřezugi. Protož nedrápay ſe s kočkau.«

[1]) Phaedr IV, 8. (Serpens ad fabrum ferrarium). — Halm č. 146. — Lepař č. 213. — Srv. Nové fabule č. 79. — [2]) Beisset. — [3]) In ein schmitte. — [4]) *Ol.:* »wida«. — [5]) Die alles eisen abnagt. — [6]) Ecket.

(III. 13.)

Třinactá fabule, o wlcých, o owcých a o pſých. [1])

Welmi ſſkodné geſt, když kdo ſwého ochránce a opatřitele preč wydá. O tom nám Ezop w této fabuli wyprawuge.

Wlcy a owce ſpolu wáleli, a žádná ſtrana ſwého vſtúpiti nechtěla. Wſſak owec bylo mnoho a pſy mě[58b]ly na pomoc. Y poſlali wlcy poſly ſwé k owcým, žádagijce mijru a pokoge. Pokoge gſau doſſli a s obau ſtrán přjſahú wyſoce ſe zawázali, wſſak pod weymijnkau, aby naylepſſij přátelé,

Digitized by Google

ſtrážnij,[2]) byli w rukogemſtwij toho přátelſtwij zaſtaweni. A tak ſproſtné owce zaſtawily pſy ſwé w rukogemſtwij, od kterýchžto měly ochraňowány býti. A wlcý zaſtawili owcým ſwá wlčata, a tak ten pokoy přijſahau a rukogměmi geſt ztwrzen. Potom pak brzo, když ſe ten pokoy ſtal a krátký čas držán byl, počala ta wlčata ſkučeti a teſkniti.[3]) Slyſſijce to ſtařij wlcy,

domnijwali ſe, že by ſe gim od owcý křiwda dála, ſhromázdiwſſe ſe,[4]) s mocý přiſſli a owce vinnili,[5]) že by pokog na gegijch dětech zruſſili. Y roztrhawſſe owce, beze wſſij překážky ge ſežrali, neb ſau owce pomocnijky ſwé a ochránce od ſebe preč wydali.

Protož hleď każdey přátel ſobě zachowati.

[1]) Halm č. 268. — Lepař č. 63. — Jinou versi viz v Životě Ezop. str. 38. — [2]) Orig. nemá nevhodného přídavku tohoto. — [3]) Ginnen vnd heülen. — [4]) *Ol.:* »shromáždiwſſe ſe.« — [5]) *Ol.:* »winili.«

(III. 14.)

Cžtrnactá fabule, o muži a o sekeře.[1])

Kdož nepřijteli ſwému pomoc vkazuge, ten giného nic ne puoſobij, než aby ſám k ſwé wlaſtnij smrti přijčinau byl.[2]) Yakož tato báſeň wyſwědčuge.

Cžlowěk geden kázal ſobě sekeru ďelati, a přinesſſi gi do leſa, žádal dřijwij, aby mu k nij mocné topo[59a]řiſſtě dalo. Ono, poradiwſſe ſe o to obecně, zawřelo tak, aby mu olijwa topořiſſtě dala, neb to nayžilowatěgſſij[3]) dřewo geſt. Cžlowěk ten, wzaw topořiſſtě a naſadiw sekeru, počal wſſemu dřijwij ratoleſti oſekáwati, a potom y ſtromowij, kterakžkoli weliké bylo, až do zpodku podtiňowal. Y řekl dub k wětwowij: »Práwě, ſprawedliwě a dobře ſe nám ďege, a geſt hodná wěc, že takowé neſſtěſtij trpijme, proto že ſme my naſſemu nepřijteli radu a pomoc k naſſij ſmrti ſlepě vkázali a včinili, dawſſe mu sekeře[4]) topořiſſtě.«

Digitized by Google

Protož geden każdey człowěk má prwé pomyſliti, kdyż ho nepřijtel geho za yakú pomoc proſý.

[1]) Halm č. 122. 123. — Lepař č. 243. 243 x. — [2]) Das er nach seinem eignen todt stellet. — [3]) Zehest. — [4]) *Ol.:* »k sekeře«.

(III. 15.)

Patnactá fabule, o wlku a o pſu. [1])

Tato báſeň wyprawuge, yak milá wěc geſt a weſelá w ſwobodě a w wlaſtnij wuoli żiwu býti, zwláſſtě beze wſſeho záwazku. Yakož ſe tomu můże ſkrze tohoto pſa a wlka rozuměti.

Ti ſe ſeſſli ſpolu w gednom leſe. Y řekl wlk pſu: [2]) »Medle bratře, kudy to přicházý, że ty tak tluſt a hladek z mijry [3]) gſy?« Odpowěděl mu pes: »To proto geſt, że yá gſem oſtrážce [4]) domu, aby zloďegowé a mor-

děřij do ňeho ne weſſli. Neſmij żádný z nijch pro mne ani gednau nohau [5]) k domu přiſtaupiti, a [59b] yakż yá o yakém zloďegi oznámijm, teda mi nazbyt chleba doſti dáwagj. Pán mi dáwá od masſa koſti, též také y ginij, k tomu wſſeckna čeled geſt na mne laſkawa, a před wſſemi ginými

Digitized by Google

neywijce přede mne mecý, a což ſe kde komu nelijbij, to wſſeckno mně dáwagij. A tak tudy břich můg naſycen bývá, a mé žebry ſe ſchowáwagij. [6]) Léhám pod ſtřechau, wody doſti mám, a žiw gſem wždycky odpočijwage.« [7]) Zaſe wlk řekl: »O bratře, yak ſy ty ſſtiaſtný w ſwém žiwotě! O, co bych yá rád, aby mi ſe žiwnoſt takowá nahodila, abych při zahálenij do ſyta nakrmen dobrými pokrmy byl, a abych pod ſtřechau weſele žiw byl.« Y řekl k němu pes: »Chceſſ-li, ať ſe dobře wede, tehdy poď ſe mnú a nebudeť ſe potřebij o nic ſtarati.« Y ſſli ſpolu, a na ceſtě vhlédal wlk toho pſa, kterak měl krk oſmeykaný, [8]) y dij k němu: »Od čeho ſy na krku tak woholený a omykaný?« Pes odpowěděl: »To geſt pro to, že gſem wſſetečný, a že we dne na lidi běhám a ſſtěkám, [9]) y přiwazugij mne k ržetězu; w nocy pak ſem ſwobodný a běhám po domě, kdež mi ſe koli lijbij, a ležijm na mijſtě, kteréž ſobě neylepſſij wyberu.« Proti tomu řekl wlk: »Mňe potřebij nenij, abych toho bydla dogijti měl, kteréžs ty mi zchválil. Já při ſwobodném žiwotě zůſtanu, proti wſſemu tomu, což mne potká, chcy přes pole wandrowati podlé mé wůle, žádný ržetěz nemá mne ſwazowati ani mi co překážeti. Polnij ceſta má mňe ſwobodná a odewřená býti [60a] y po horách ginee puſtee ceſty. Nechcy w žádné ſtaroſti býti, gſem ten, kterýž ſtáda muſým nayprwe wokuſyti. Také vmijm pſy lſtiwě podwéſti a s nimi chytře zacházeti. Protož zuoſtaniž ty w žiwotě ſwém kterémuž ſy přiwykl, neb yá chcy při ſwé zwykloſti [10]) trwati.«

[1]) Phaedr. III. 7 (Lupus ad canem). — Halm. č. 278. — Lepař č. 59. — [2]) *Ol.*: »k pſu«. — [3]) So feist vnd so glat bist vber deinen balg. — [4]) *Ol.*: »strážce«. — [5]) Einen tryt. — [6]) Wird der balg geschliffen. — [7]) Leb alzeit in rūwiger arbeit. — [8]) Wie der hund vmb den hals mit dem hundsband geseret war. — [9]) Orig jen: Das ist darvmb, das ich freydig bin. — [10]) Ich wil in meinem leben bleiben.

(III. 16.)

Sſeſtnactá fabule, o rukau, nohách a o břichu. [1])

Kdož ſwého přijtele prozradij, [2]) ten ſám ſobě ſſkodij. Neb žádný bez přátel za nic ne ſtogij, a nic ho ſobě neważij; tau měrau yakžto audowé, kteřijž w těle gſau, o kterýchž ſe takto rozpráwij:

Že by ruce a nohy na břicho ſe rozhněwaly, a gemu že by žádné potrawy gednati nechtěly, ruce pak podáwati ne chtěly pro to, že by ſamo nechtělo dělati, než každý čas plné býti, a prazdnijc, ſeďeti. Z té záwiſti nechtěly také nic dělati a za ňekoliko dnij břichu nic gijſti nedaly. Když pak břicho poſtiti ſe muſylo, počaly nohy y ruce s gineymi audy mdlijti. Porozuměwſſe toho, [3]) chtěly zaſe břichu gijdlo gednati, kteréhož břicho přigijmati nechtělo, neb ceſty zaroſtly, žjly zawadly, střewa ſe ſkrčila a nemohla ſe pro zaroſtloſt odewřijti. [4]) Nemohli audowé žádné mocy od břicha

Digitized by Google

přigijti, neb ho bez pokrmůw nechali. a tak y ſpolu zahynuli, neb ſau ſpolečné přátelſtwij na různo roztrhli.

[60b] Protož včij tato báſeň wijru přátelſtkau zachowáwati, také w gednom každém ſtawu služebnijkuow ſſanovati, y pánuow y w měſtech. [5]) A tudyť wſſeckny wěcy zuoſtanau w gednotě.

[1]) Halm. č. 197. — Lepař č. 373. — Srv. Livius II, 32. — [2]) Törlich übergibt (stulte deserit). — [3]) Místo »tomu«; v textu vytištěno »to°«, což jest patrně omyl za »to°«. — [4]) Wan die weg warend verschmorret vnd kundent sich vor öde nit vffgethon. — [5]) Auch in einer jeden gemeinsamy der eehalten vnd der herschafft vnd in andern stetten.

(III. 17.)

Sedmnáctá fabule, o wopicy a o liſſce. [1])

O cžlowěku chudém a bohatém Ezop fabuli takowú ſložil: Wopice proſyla liſſky, aby gij liſſka malijčko ſwého wocaſu vďelila, kterým

by mohla zadek ſwůg [2]) přikryti, řkucy k nij: »Twůg daremnij, těžký ocas a tak dlúhý nenij k ničemému tobě potřebný, toliko gey muſýſs po zemi za

Digitized by Google

ſebú wlécy; to pak, což zbeywá ocaſu twého,[3]) mňe by ſe dobře hodilo a doſti vžitečné by bylo, abych yá ſwú zachuli[4]) přikryla.« Odpowěďela gij liſſka: »O těžkoſti a welikoſti wocaſu mého rozpráwijš, ale wſſak geſt welmi lehký.[5]) A přes to, než bych ho tobě kus dala, aby ty gijm ozdobňegſſij býti měla, raďegij bych tak dlauhey a welikey měla, abych gey po polijch a po skalij za ſebau wláčela, ſkrze trnij y ſkrze bláto protahowala.«

Bohatý a lakomý[6]) člowěče, máš na tuto báſeň pamatowati, aby chudým ſſtědře vďelowal, což zbeywá, a aby yako tato liſſka záwiſtiwý a ſkaupý nebýwal.

[1]) Phaedr. Append. 1. (Simius et vulpes). — [2]) Sein schantliche blösse des hindern theils. — [3]) Orig připojuje: Das dich beschweret. — [4]) Scham. — [5]) Er ist leicht vnd klein. — [6]) Gitiger.

(III. 18.)

[61a] Oſmnactá fabule, o kramáři a o woſlu.[1])

Mnozý po ſmrti treſtáni beywagij. Protož žádný ſobě ſmrti ne má žádati, domnijwage ſe, že by po smrti ſebau bezpečen býti měl. Yako tato báſeň nás včij.

Kramář geden bral ſe přes pole, weda s ſebú welmi obtijženého woſla kteréhož náramňe welmi bil,[2]) poſpijchage na jarmark, a naďege ſe, že by

mnoho měl zeyſkati a weliké penijze vtržiti. Pro tu tak welikau prácy žádal woſel ſmrti. A málo po tom vmřel woſel od welikého bitij a práce. Domnijwage ſe pak, že by měl giž odpočijwati a žádné práce nemijti, y když ho z kůže wytáhli,[3]) vďelali z nij buben, a mnohem wijce bili než prwé.

Fabule tato znamená, že každý cžlowěk břemeno ſwé má trpěliwě néſti, aby naň těžſſij wzloženo nebylo.

[1]) Phaedr. IV. 1. (Asinus et Galli). — Srv. Nové fab. č. 44. — [2]) Er schlůg in hart mit geisseln vnd stecken — [3]) V orig.: Als der vermeint nun fürbas ruw sollen haben, do ward im sein hůt abgezogen.

Digitized by Google

III. 19.)

Dewatenactá fabule, o gelenu a o wolu. [1])

Straſſliwij [2]) ſami ſebe mocnij negſau, ale wždycky w ſtaroſti ſau, a ſamo ſſtěſtij muſý ge zachowati. Yakož tato báſeň vkazuge.

Gelen, náramňe hnán gſa od pſuo a od myſliwcuo, tak že muſyl do wſy vtécy do gednoho chléwa, w ňemž [61b] wolowé ſtáli, a těm powěděl, proč by vtekl k nijm. Y řekl geden wuol k ňemu: »O bijdney, pročež ſy ſem k ſwee smrti vtekl? Daleko by byl ſebú bezpečněyſſij na poli a nebo w leſe, nežli kdyžs ſem vtekl.« Gelen zaſe řekl, proſſe, aby ho obránili toliko malú chwijli v ſebe, a yakž by málo pozďegij bylo, že by chtěl dobře bezpečně od nijch ſe odebrati. A s těmi ſlovy ſkryl ſe pod seno. Chtěgijce pak pacholcy wolům ſlámu, ſeno, lijſtij a giné obroky dáwati, žádney z nich gelena newiďel, aniž kdo ho wiďel geſſtě z gineych služebnijkůw. Y zradowal ſe z toho gelen a ďekowal wolům, že by ho tak dobře schowali. W tom

pak přiſſel pán a ohledowal wſſecko wſſudy [3]. po dwoře. Y řekl wůl k gelenu: »Geſtli žeť tebe ten ne vhlijdá, kterýž sto očij má, teda my tebe dobře ſchowáme; pakliť tě vhlijdá, tehdyť hned pogednau žiwot odegme.« A y hned ſſel pán k geſlijm a ohledowal ge, neb prwnijch dnuow [4]) nepilnoſt služebnijkůw wiďel, tak že dobytek byl zchurawěl. Wida pak prázné geſle, a obrok tu nedaleko ležeti, hňewage ſe na služebnijky a pacholky, bral ſám ten obrok, a počal gim zakládati. A vhlijdaw rohy gelenij před ſebe wztažené, řekl: »Co ge to?« A zawolaw pacholkůw, tázal ſe gich, odkud by ten gelen byl? Oni odpověďeli, že newědij. Řzekl pán: »Kterak ſe pak ſem doſtal?« Oni odpověďeli, že pod přijſahau newědij. Pán byl weſel z toho gelena, a diwil ſe, že by ho nižádný hledati nepřiſſel. [62a] Y wzaw gelena a zabiw ho, byl weſel ňekoliko čaſúw, s přátely y s služebnijky ſwými hoduge.

Tato báſeň vkazuge, že geden každý cžlowěk, wyhnán gſa, mezy neznámeymi bezpečen ſebú nenij, a že ſamo ſſtěſtij muſý ho zachowati. A přes

Digitized by Google

to, že geden každý hoſpodář muſý k ſwému ſám přihlédati, nechce-li, aby gemu geho hynulo.

[1]) Phaedr. II. 8 (Cervus ad boves). — [2]) Die fliehenden. — [3]) Alles wesen des hoffes. - [4]) Die vordern tag.

(III. 20.)

Dwatcatá fabule. [O lwu a o wopicy.] [1])

S tyranny a s vkrutnjky bydleti nenij dobře. Mluwiti s nimi geſt nebezpečné [2]) a mlčeti mučedlnictwj, yakož tato fabule prawij.

Cžaſu toho, když ſe ſylný lew ſám králem nad zwijřaty vďelal (chtě ſám ſobě chwálu dobrú a powěſt vďelati, yakož králowé obyčeyňe to ďelagij při počátku zprawowánij ſwého), že ſwé obyčege chce změniti, a že ſe odřijká wſſij wſſetečnoſti y zlých činuow, kteréž prwé činijwal, přiřijkal. A při

tom ſe zawázal wyſokau přijſahau, že žádného zwijřete ne chce ničijmž nikdá vrazyti, a ſwých pokrmuo že chce požijwati beze wſſeho krwe proléwánij, y wſſecku neporuſſitedlnú wěrnoſt [3]) že chce zachowati. Po ňekterém pak čaſu litowal toho ſlibu a záwazku lew, a nemoha přirozenij ſwého změniti, ňekterých zwijřat tayňe k ſobě powolal, gedno každé zwlaſſtě weda, a tázal ſe o wymyſſlenú ſobě wěc, [4]) totižto, ſmrďelo-li by mu z auſt. A kteráž powěďela, [5]) [62b] že by mu ſmrďelo, [6]) tu hned beze wſſij lijtoſti roztrhal, kteráž pak prawila, že by neſmrdělo, a neb zhola mlčela, tu také roztrhal. Potom ſe wopice také tázal, zda by mu z auſt ſmrďelo? Ta odpověďela. »Raďegij ſe wzeptay, wonij-li; nebo yako ňegaká skořice, takowá z nijch wůňe wycházý, a yako wuoňe od pečitého, kteréž ſe na oltářijch bohům obětuge.« [7]) Pro laſkawú a ſobě libú odpověd nic gj na ten čas ne včinil, ale myſlil, aby gj, čijmž by mohl, vſſkodil. A yak by gi mohl oklamati a to wykonati, bijlil ſe, yako by nemocen byl [8]) a lékaře potřebowal. Ohledawſſe pak lékaři puls a wodu geho, a nalezſſe přirozený puls, yakž má býti, y řekli: »Nic giného nepotřebuge, než aby lehučké k zažijwánij pokrmy gedl, a

Digitized by Google

zatijm zaſe chut k gijdlu mijti bude.« K tomu řekl lew (yakož králům možné geſt včiniti, což chtěgij): »Wopičijho maſa geſſtě ſem nikdá ne koſſtowal, toho bych rád zakuſyl.« [9]) A hned mu wopice přineſſena byla, aby gedl. Ač pak koli prwé gey chválila a pochlebňe mu [10]) mluwila, wſſak nynj muſyla mlče vmřijti.

Z toho rozuměti ſe můž, kterak tyrannowé a vkrutnijcy po ſwé wůli mnohé lidi bez přijčiny mordugj, nechť oni pak mlčij neb mluwij.

[1]) Nadpis z *Ol.:* V orig.: »Von dem trüglichen beywonen des löwen« – Phaedr. IV. 13. (De leone regnante). — [2]) Peinlich. — [3]) Gantze heilige vnuermalgete trüw. – [4]) Fraget es in auffsatz. — [5]) *Ol.:* »odpověděla«; orig.: sprachen. — [6]) Es were faul vnd stünck. — [7]) Orig. stručně: Es schmecket als ein zimmetrinden, vnd als der rauch von den altaren der Götter. — [8]) Glisznet er ein kranckheit. — [9]) V orig.: Ich wolt gern das ein fart essen. — [10]) *Ol.:* »gemu«.

Konec třetijch kněh Ezopowých.

Digitized by Google

Cžtwrtá knijha Ezopowa ſe počijná.

(IV. 1.)

[63a] Prwnij fabule, o liſſce a o hroznijch. [1])

Liſſka běžela mimo winný wyſoký keř, a widaucy, že na něm hrozny zralé wiſý, zachtělo ſe gij gich. Y hledala rozličných ceſt, yak by těch hroznuow dogijti mohla, s rozbijžkau y s doſkokem. [2]) Ale tak ſau wyſoko byli, že gich nikterakž dogijti nemohla. A porozuměwſſi tomu, že nic nezpůſobij, odtud preč běžela, a obrátila ſwee pokauſſenij a k těm hroznům

chtiwoſt [3]) w radoſt, řkucy: »Wſſak ſau ti hroznowé geſſtě kyſelij, protož yá gich gijſti nechcy, ač bych gich pro to dogijti mohla.«

Tato báſeň znamená, že muž maudrý má ſe tak vkázati, yako by toho nechtěl ani žádoſtiw toho byl, čehož mijti nemůže.

[1]) Phaedr. IV. 3. (De vulpe et uva). – Halm č. 33. — Lepař č. 23. — [3]) Mit klimmen vnd springen. — [2]) Anfechtung vnd lust zu den trauben.

(IV. 2.)

Druhá fabule, o kolčawě a o myſſijch. [1])

Geden každý člowěk tak ſe má řediti [2]) w skutcých ſwých, aby rozumem toho dowedl, čehož žiwotem a rukau [3]) dowéſti nemůž. Yakož nám tato fabule a nebo báſeň vkazuge.

Digitized by Google

Kolčawa tak ſe welmi zſtarala, že myſſij honiti ne[63b]mohla, ani za nimi běhati. Y wymyſlila lſtiwau ceſtu, aby ne potřebowala za nijmi běhati, a ſkryla ſe pod mauku, kdež obyčegně myſſi pokrmů ſwých hledaly a po tmě ſe tlúkly, [4]) aby tu bez práce mohla myſſi lapati. Y přiſſly bijdné myſſi, o té lſti nic ne wědúce, a tak lapány byly gedna po druhé od kolčawy.

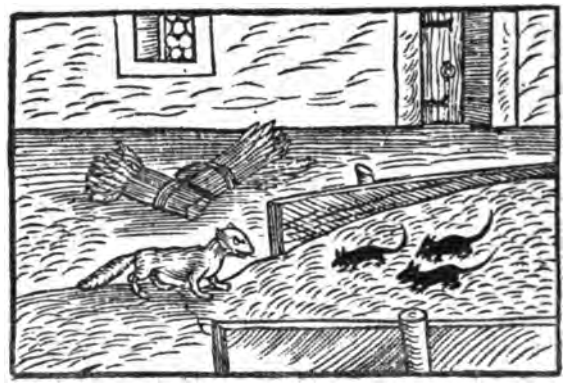

Napoſledy přiſſla ſtará myſs, kteráž rozličné lſti a chytroſti giž wěďela a yak žiwa byla poznala [5]) paſti, dráty, woſýdla a giné lſti k lapánij myſſij wymyſſlené. Y porozuměwſſi zleemu a lſtiwému nálezu kolčawy, řekla k nij: »Ty wábijſs k ſobě newinné myſſi a žijřeſs ge, ale mne ſwým ſſibalſtwijm a chytroſtij nepolapijſs, neb' ſem wſſecky lſti poznala, kteréž by koli proti nám mohly wymyſſleny býti.«

[1]) Phaedr. IV. 2. (Poeta). — [2]) *Ol.:* »řijditi.« — [3]) Mit dem leib. — [4]) Ir speis suchten an der vinstery. — [5]) Ire tag gesehen vnd erkennet hette.

(IV. 3)

Třetij fabule, o wlku, o paſtýři a o myſliwcy. [1])

Lidé, kteřijž pěkných a lahodných řečij podáwagj a při tom newěrnij ſau, takowij těžce hřeſſij w srdcých ſwých, a tauto fabulij ſe oznamugij

Wlk, gſa hnán od myſliwce, vtekl do gedné geſkyně. A porozuměw tomu, že by od paſtýře widijn byl, proſyl ho, [2]) aby autok [3]) geho zamlčel a neprawil, kde by ſe ſkryl. K tomu ho napomijnal o naďegi, kterauž by k dobrému ſſtěſtij mijti mohl, že mu powědijti chce, toliko aby přijči[64a]nau nebyl geho bezhrdlij. [4]) A přes to, že nikdá toho myſliwce ničjmž nevrazyl ani mu čijm vſſkodil, a za to že by přiſáhnauti ſměl. Y řekl paſtýř k wlku, že mu nenij potřebij ſe báti, a aby ſebau bezpečen byl, že mu chce ginau ceſtu vkázati. Přiſſed pak myſliwec, proſyl paſtýře, aby gemu vkázal, kam by ſe ten wlk poďel, a řekl: »Proſým tebe, newiďel-lis tu wlka? Mnedle, [5]) vkaž mi, kde geſt.« Řekl paſteyř: »A yá wiďel, tam hyn běžel [6]) — okazuge mu na lewú ruku — tam muſýſs za nijm gijti.« A očima mrkal, vkazuge

Digitized by Google

mu k geſkyni, w kteréž ſe byl wlk ſchowal. Y neporozuměw tomu geho [7]) mrkánij myſliwec, ſſel, hledage wlka, na lewau ruku, yakž mu paſtýř rukau vkazowal, a welmi za nijm poſpijchal. Když pak giž myſliwec odſſel, řekl paſtýř k wlkowi: »Yakť ſe to lijbij? Včinil-liť ſem ſlužbu, [8]) že ſem tě ne

okázal?« Řekl zaſe wlk k paſtýři: »Jazyku twému yá welmi ďekugi, ale twým ſſaleſſným očijm to winſſugi, aby pro ſwau zradu oſleply«.

Ta fabule treſtce lidi dwogijho yazyku.

[1]) Phaedr. Append. 26 (Lepus et bubulcus). — Srv. Nové fab. č. 125. — Halm č. 35. — Lepař č. 32. — [2]) Orig.: Floch in eyl für einen hirten zu einem hol vnd bat. — [3]) Sein flucht. — [4]) Orig. jen: Ermanet in aller hoffnung, die er zu gutem glück haben möcht. — [5]) *Ol.*: »medle«. — [6]) Ja, er ist daher geloffen. — [7]) *Ol.*: »toho«. — [8]) Hab ich etwas dancks vmb dich erholet.

(IV. 4.)

Čztwrtá fabule, o páwu bohyňe řečené Júno a o slawijčkowi. [1])

Což komu od Boha dáno geſt, toho má vžijwati. [2])

Páw přiſſel k bohyni řečené Júno, gižto geſt k ſlužbě dán, y taužil gj toho, že slawijček tak ſlad[64b]ce zpijwá [3]) a zpjwánjm ſwým lidem budúcý wěcy oznamuge, a on že wěcý těch nic nezná a gim nerozumj, ale že pro geho zlý a wřeſklawey a ne trefný hlas [4]) wſſichni ſe mu poſmijwagij. Júno lahodneymi a pochlebneymi ſlowy gey těſſila, řkucy k němu: »Oblijčeg twůg a twá podoba geſt wzáčňegſſij nežli hlas a zpijwánij slawijčkowo. Ty máſs barwu a kráſu smaragdowú, [5]) žádný pták ſe tobě nemůž wrownati při kráſe a pěknoſti peřij twého. Wocas twůg geſt prowijgený, [6]) hrdlo twé z daleka ſe ſwijtj. A co bych mnoho mluwila, ſama kráſa gſy«. [7]) Proti tomu řekl zaſe páw: »Ale sláwijček přewyſſuge mne hlaſem«. Y řekla k ňemu Júno: »To geſt zřijzenijm božijm tak způſobeno, aby rozličnij darowé mezy wámi rozeſtřjni [8]) byli. Tobě geſt dána kráſa rozličneych barew y proſtřednij welikoſti, worlowi pak moc, slawijček oznamuge hlaſem ſweym wěcy bu-

Digitized by Google

daucý, krkawec ſweym krkánijm, holubi [9]) ſtonánijm, rżeřáb křikem wdycky čas oznamugij a pozdě ſe w oliwowých stromijch kladau[10]). Kos geſt peřijm čžerným obdařen, wlaſtowice ráno ſe wesſelij, netopýř odřený [11]) s wečerá

létá, kohaut w nocy hodiny ohlaſſuge, a każdey má doſtatek w ſtawu a w obdařenij ſwém«.

Fabule a nebo báſeň tato lakomcuom ſe prawij, kteřijžto nikdá na tom doſti nemagj, čijmž ge Buoh obdařiti ráčil.

[1]) Phaedr. III. 18. (Pavo ad Junonem de voce sua). — [2]) V orig. dodatek: Als dise fabel des meisters beweist. — [3]) So wol sünge. — [4]) Orig. jen: Vmb sein böse stim. — [5]) Farb vnd schein als ein schmaragd. — [6]) Dein schwantz ist gesteinet (cauda gemmis refulges). — [7]) Orig. jen: Vnd bist gar gezieret. — [8]) Auszgeteilet. — [9]) *Ol.:* »holobi.« — [10]) Geberen spat in den ölbaumen. — [11]) Nacket.

(IV. 5.)

[65ª] Pátá fabule, o ryſu a ſedláku. [1])

Pautnijkom a přes pole pracugijcým [2]) máme dobrotiwij a lijtoſtiwij býti a nuzneym odpuſtiti, neboť přigde ten čas, że geden każdý ſkutek podlé zaſlúżenij odplatu wezme. Yakož tato báſeň ſwědčij.

Newinný rys vpadl w jámu. Zwěďewſſe to sedlácy, gedni ho palicemi bili, druzý ſe dijwagijce, ſmáli ſe. Někteřij proti těm byli, a gim za zlé měli, że by to newinné zwijře bili, řkauce: »Máte newinnému odpuſtiti, kterýž żádného ničijmž ne vrazyl«. A těmi ſlowy wyſwobodili to zwijře od ſmrti. [3]) Když ſe pak wečer přiblijżil, ſſel geden każdý do domu ſwého, domnijwagijce ſe, że by ten rys od welikého bitij w nocy vmřijti měl. Ale on okřáw, wyſkočil [4]) wen z jámy a ſám ſe wyſwobodil, a poſpijchal s ſtrachem k obydlij ſwému. Po newelikém čaſu rozpomenul ſe rys na křiwdu a na potupu, kteráż ſe mu byla od sedlákůw ſtala. Y ſſel, zapálen gſa hňewem do toho krage, kdež mu ſe ta křiwda byla ſtala, a hubil gim owce, rozháňel paſteyře a wſtěkal ſe na ty sedláky, kteřijž ho bili, a wſſeckno hanebňe

Digitized by Google

kazyl, čehož gediné mohl dogijti. Sedlácy w ſtaroſti byli a rádi by byli tu ſſkodu ſneſli, kdyby toliko ſebau bezpečni býti mohli. Y řekl k nijm rys krátkau a pokornau myſlij:[5]) »Yá dobře pamatugi, kteřij mne palicemi bili, kteřij na mne kamenijm há[65b]zeli, kteřij ſe mnau zle nakládali, kteřij ſe

na mne vtijkali[6]) a kteřij mi chleba podáwali. Já ſem pak přiſſel, abych ſe giž nad těmi pomſtil, kteřijž o mé bezhrdlé ſtáli«.

Tuto báſeň magij zlij, newěrnij a změtenij lidee ſlyſſeti, aby gineych lidij ne trápili a ne ſſužowali.[7])

[5]) Phaedr. III. 2. (Panthera et pastores). — [5]) Landfarern. — [5]) V orig. ještě: Etlich gaben im die speis, etlich wurden trurig vmb sein vnschuldt, nach dem als mancherley neigung der menschen sind. — [4]) Sprang eins starcken sprungs. — [5]) Senfftmütigklich. — [6]) Welcher seer vff mich geeylet hat. — [7]) Orig. dodává: Das die rach nit über sie kommen werde.

(IV. 6.)

Sſeſtá fabule, o rżeznijku a o skopcých.

Kdež přijbuznij nebo přátelé ſpolu w gednotě negſau, tiť muſegij zahynúti. Yakož to tato fabule ſwědčij.

Skopcowé a kozlowee, když ſhromážděni ſpolu byli, widěli, an rżeznijk k nijm gde. Ten, choďe mezy nijmi, lapal a wybijral ſobě, kteřijž mu ſe lijbili. Tomu oni powolili a proti tomu ſe ne zaſadili. Widauce pak, že gednoho z nich, ſwobodňe wytáhſſe, zabijgij,[1]) nic ſe pro to ne báli, než geſſtě bláznowě weſpolek mluwili: »Co geſt nám do toho, že on toho pochytil, kteréhožť[2]) táhne, nechžť ho ſobě táhne«. A tak wſſeckny ge zwytahowal až do poſlednijho, a přiſſed k tomu také gey wzal. Y wece skopec k ňemu: »Sprawedliwě ſe nám ďege pro náſſi[3]) vinnu, že wſſickni geden po druhém od gediného zbiti budeme, geſſto bychom byli mohli dobře bez toho býti, po ſpolu když ſme byli, a ty ſám gediný mezy námi byl ſy, mohli ſme tě

Digitized by Google

hlawami naſſijmi až do ſmrti vtrkati, a třebas [66a] geſſtě roztrkati,[4]) a tak bychom ſe byli o twau wſtekloſt s tebau ſneili«.[5])

Tato ſabule včij gednotu y wſſeckno přátelſtwij zachowati, ktož ſe zlého chtěgij vwarowati.

[1]) Tödtet vnd metzget. — [2]) *Ol.:* »kteréhož«. — [3]) *Ol.:* »naſſij«. — [4]) Gestossen vnd gar zerknütschet vnd getödtet. — [5]) So weren wir jetzt deines wütens mit vns vertragen.

(IV. 7.)

Sedmá fabule, o ptáčnijku a o ptácých.[1])

Muže múdrého rada ne má ſe nikterakž potupowati. Tomu tato ſabule včij.

Czaſu podletnijho,[2]) když mnozý ptáčkowé ſe wesſelij a hnijzda ſwá přikreywagij,[3]) pokrmuow rżeřabin a lijſtijčka požijwagij, vhlijdali ptáčnijka,

poſpolu gſúce, an mu oči plačij,[4]) a pijſſťalku ſwú an ſobě ſtrogij a wěgice lpem powlačuge a po ſtromijch a dřijwij ge rozſtrkuge. Y řekli ſproſtňe weſpolek podlé bláznowſtwij ſwého: »O yak dobrotiwého cžlowěka widijme

Digitized by Google

tuto při nás, pro welikau dobrotu geho k nám oči mu pláčij,[5]) a ſlzy mu dolů od nich padagij, když na nás hledij«. Wſſak geden mezy nimi byl chytřegſſij nežli ginj, kterémuž ptáčnijkůw lſti výborně dobře známy byly, wlaſyny, ſſklony, pletky, pomče, lpy a giné náſtrahy;[6]) ten řekl k nijm: »O wy ſproſtnij, newinnij ptácy, leťte a vtijkayte daleko od lſti tohoto newěrného ptáčnijka, a warůgte ſe ho, yáť napomijnám wás, abyſſte ſwých křijdel peřij w bezpečné powětřij odneſli a vletěli. Chcete-li pak prawdu poznati, pozoruogteż pilňe [66b] ſkutkuow geho a vhlédáte, yakž gen gednoho ſwau lſtij pochytj, y hned mu hlawu ztrhne a nebo ho vdáwj a do moſſny ſwé gey ſchowá«.[7])

Tato báſeň včij, abychom raddy maudrých ne potupowali, neb ſe čaſto ſtáwá, že ſkrze gednoho člověka radu weliké množſtwij wyſwobozeno beywá.

[1]) Srv.: Nové fab. č. 44. — [2]) In der zeit des glentzes. — [3]) Orig.: Vnd in iren nestlin bedecket die speis.. niessen sind. — [4]) Ein zwintzelden vogler mit trieffenden augen. — [5]) *Ol*: »plačij.« — [6]) Hären, sprincheüser, netz, kloben vnd auch kleby. — [7]) So beist er im sein hals ab oder ersticht in vnd behelt in in die scattelen.

(IV. 8.)

Woſmá fabule, o cžlowěku prawdomluwném, o lháři a o wopicy.

Od ſtaradaawna[1]) pochlebnijcy a ti, kteřij lahodneych řečij podáwati vměgij, počeſtňegj a lépe y v wětſſij wážnoſti držáni beywagij nežli dobřij a prawdomluwnij, kteřijžto obyčeyně potupowáni beywagij. Yakož tato fabule ſwědčij.

Dwa towaryſſij, geden prawdomluwný a druhý lžiwý pochlebnijk, táhli ſpolu, aby cyzý země prohlédli. Y ſſli tak dlúho a tak daleko, až do

wopičij země přiſſli. A když giž tam byli, vhlédawſſi ge wopice, kteráž ſe nad nimi ſama králem vďelala, rozkázala giným, aby ty towaryſſe dwa yaly a gim wyrozuměly, co by mijnili. A přikázala giným wſſem wopicým, kteréž

Digitized by Google

gij podobné byly, aby přigdauce,[2]) po prawé y po lewé ruce před nij ſtály. A na naywyšſſijm mijſtě královſkau stolicy připrawiti rozkázala, yakož někdy widěla cýſařſkú stolicy ſtrogi[67a]ti. A když wſſeckny wěcy tak zpraweny a zřijzeny byly, rozkázal pan[3]) wopic ty towaryſſe před ſebe přiwéſti a gich ſe zgewňe přede wſſemi tázati, kdo by on byl?[4]) A tu hned odpowěděl pochlebnijk, a vměge k lijboſti mluwiti: »Ty gſy cýſař«. A on ſám ſe ho otázal: »A kdo ſau tito, kteřijž okolo mne ſtogij?« Opět odpowěděl pochlebnijk: »To ſau rytijřowé twogi, twé naywyšſſij raddy, haythmané, wůdcowé wogſky, hoffmiſtr, marſſalek, ſſeňk, komornijk, a ginij komornijcy, ktereež máſs«. A y hned rozkázal pan[5]) wopic pro to pochlebenſtwij a ſwú chwálu y služebnijkůw geho neprawú, aby byl ſſtědře obdarowán za ſwé pochlebenſtwij a řeč, gemu k lijboſti propowěděnú. A tak ge wſſecky tau lichotau podwedl.

Wida pak to prawdomluwný, ſám v ſebe myſlil takto: »Poňewadž tento lhář, kterýž gim lžijwě mluwij, pro lež tak gim přijgemný geſt, o yak yá mnohem wijce wážen budu, když gim prawdu prawiti budu«. A když to přemeyſſlel, zawolal ho král k ſobě a řekl k ňemu: »Powěz mi, kdo gſem yá a ti, kteřijž okolo mne ſtogij?« Y řekl ten, kterýž prawdu milowal a lháti ne vměl:[6]) »Ty gſy wopice, a wſſickni, kteřijž okolo tebe ſtogij, ſau tobě podobnij«. A hned král wopic rozkázal ho giňým wopicým roztrhati[7]) a pazaury rozdrápati. To ſe pro to ſtalo, že prawdu powěděl.

Ten obyčeg ſe nynij při dwořijch zachowáwá v bláznowých[8]) panůw, zie zlé, pochlebnijky, k lijboſti mluwijcý, powolugijcý a wſſecko zchwalugijcý[9]) nad maudré, dobré a prawdomluwné wijce milugij.

[1]) *Ol.*: »od starodávna«. — [2]) Orig. přidává: In langer ordnung. — [3]) *Ol*: »pán« (Affenherr). — [4]) Orig. přímo: Wer bin ich. — [5]) V. pozn [3]) — [6]) Gewonet het alzeit war zu sagen. — [7]) Mit den zenen zerreissen. — [8]) *Ol.*: »bláznivých«. — [9]) Die bösen, die schmeichler, die liebkaller, zutütler vnd federkluber.

(IV. 9.)

Dewatá fabule, o koni, o gelenu a o myſliwcy.[1])

Lépe ſe newaditi, nežli by potom měl toho litowati, když by, chtě ſe pomſtiti, nemohl. Yakož tato fabule ſwědčij.

[67b] Kůň a gelen ſwadili ſe a welikau newoli ſpolu měli. Porozuměw pak kůň tomu, yak by gelen způſobňegſſij byl ke wſſem wěcem y k běhu rychlegſſij, žiwota zpanilého, rohy rozkladité mage a pěkně ozdobené,[2]) záwiſtij přinucen gſa, ſſel k myſliwcy a řekl mu: »W tomto kragi geſt zpanilý gelen, že diw na ňey pohleděti; kdyby gey zaſtřeliti a neb některak zabiti mohl, měl by za dlúhý čas doſti zwěřiny a kůži, rohy y nohy za mnoho by mohl prodati«. Myſliwec, zapáliw ſe žádoſtij k gelenu, řekl: »Yakž pak muožem toho gelena dogijti a neb ho vhoniti?« Odpowěděl kuoň: »Jáť chcy ſwau prácý toho gelena nagijti, gedno ty po tom, wſedna na mne,

Digitized by Google

když yá ſe ho dohonijm, zaſtřelijſs neb zabigeſs ho, a tak weſeli budem«. Kuoň nalezſſi gelena w loži geho, nawrátil ſe[3]) zaſe k myſliwcy. A když ſe to ſtalo, wſedl myſliwec na kuoň a ſehnal gelena s lože geho. Potom tuze na koni za nijm ſe hnal, yakž kuoň wyboſti mohl.[4]) Ale gelen dobře pamatowal na ſwé přirozené nakloněnij, aby ſe hágil před lſtij myſliwce rychlýma nohama; těch vžijwage, ſkákal, přes pole poſpijchage bez vrazu až do leſa, w kterémž ſebau bezpečen byl. Když pak giž vſſel a kůň pro welikú prácy wſſecken ſe vpotil a vſtaw ſtál a odpočijwal ſobě, y řekl[5]) k myſliwcy: »Widijſs, že nemohu toho dowéſti, což ſem ſe domnijwal, že

bych mohl včiniti; protož ſſedni doluo a gdi ceſtau ſwau a buď žiw yako y pr[68a]wé«. K tomu odpowěďel myſliwec: »Giž nemáſs ſwobody na potomnij čaſy, aby mohl ſám, kamž by chtěl, běhati,[6]) neb máš vdidla w vſtech, a yá vzdu w ruce mé. Já vkládám tobě ſkoky a heybánij a vſtawičnoſt ſtánij woſtruhami a žilau,[7]) a pod metlau a zpráwau mau máſs býti«.

Tato báſeň treſtce ty lidi, kteřijž o to vſylugij, aby giným ſſkodili, a proto ſami ſebe w neſnáz a powinnoſt giným lidem podrobugij.

[1]) Halm č. 175. — Lepař č. 96. — [2]) Mit zinckotem gehürn wol gezieret. — [3]) Orig.: Es brach im ab vnd kam wider.. — [4]) So bald das pferd gelauffen mocht mit nöten. — [5]) *Ol.* jen: »řekl«. [6]) Du hast fürbas den gewalt nit zu lauffen mit deinem willen. — [7]) Sprüng vnd geile vnd stettigkeit mit den sporen vnd der geisseln

(IV. 10.)

Deſatá fabule, o woſſu a o lwu.[1])

Mnoho geſt těch, kteřijžto domnijwagij ſe, že maudré a opatrné[2]) lidi křikem a žwánjm vſtraſſij, yako vſtraſſugij mdlee, ſproſtné a bázliwé. Kterúžto wěc tato fabube[3]) a nebo báſeň wyznamenáwá.

Woſel geden běžel přes pole ke lwu a řekl k ňemu: »Poďme ſpolu až na wrch této hory, tu yá tobě vkáži, kterak geſt mnoho zwijřat, geſſto ſe mne bogij«. Zaſmáw ſe lew geho ſlowům, řekl: »Nu gďemež«. A když

Digitized by Google

přiſſli na wrch, ſtoge woſel podlé lwa, počal hrubým, netreffným hlaſem křičeti, yakož obyčeg woſlowé magij. Slyſſijce pak to liſſky a zagijcowee wſſickni prchali a vtijkali. K tomu řekl woſel: »Pohlediž, yak mnoho gich geſt, geſſto ſe mne bogij«.[4]) Y řekl lew: »Tomuť yá ſe ne diwijm, nebo [68b]

twůg křik mohl by mne ſamého přeſtraſſiti, kdybych newěděl, že by woſel byl«.

Tato ſabule napomijná, že těm ſluſſně ſe poſmijwati máme, kteřijž, s nic býti nemohauce, nevžitečneymi ſlowy každého vſtraſſiti chtěgij.

[1]) Phaedr. I. 11. (Asinus et leo venantes). — Halm č. 259. — Lepař č. 16. — [2]) Starck. — [3]) Omyl tiskowý za: »ſabule«. — [4]) Schauw, wie mich die förchten.

(IV. 11.)

Gedenactá ſabule, o supu a o giných ptácých.

Sup vkázal ſe, yako by chtěl ſwětiti den narozenij ſwého. Y zwal

k ſobě množſtwij ptactwa[1]) k wečeři, a když přiſſlo, wſſel mezy ňe, a dwéře zawřew po ſobě, gedl ge gedno po druhém.

Digitized by Google

Tato báſeň napomijná ty, kteřijž domnjwagij ſe, že by na radoſt ſſli, a že by w takowém wogſſtě ležeti měli, kdež by wſſeho bez nedoſtatku bylo. A čaſto ňekdo domnjwá ſe, že by ke dworu gel, a neb na poſwijcenij:[2]) přigda pak zasſe domuow, vhlédá, že od dworu byl odgel, z domu ſwého když byl wygel.

[1]) Vil der kleinen vögel. — [2]) Orig. jen: Zu einem hoff geritten sein.

(IV. 12.)

Dwanactá fabule, o starém lwu a o liſſce.[1])

Lew, gſa giž ſtár, a ſýly prwnj ani mocy nemage, že ſobě giž honiti nemohl,[2]) y wymyſlil leſt a bijlil ſe, [69a] yako by nemocen byl. Přicházela pak k ňemu zwijřata ginaa, aby ho yako krále w nemocy nawſſtjwila. Y pogedl lew ta wſſeckna. Přiſſedſſi pak liſſka,[3]) aby také na ňeg pohle-

ďela w nemocy geho, ſtála před geſkynij, pozdrawugijcy ho, a nechtěla proto k němu přiſtaupiti. Y optal ſe gij[4]) lew, proč by nechtěla k ňemu wgijti? Odpověďela liſſka: »Proto, že mnoho ſſlepěgij widijm, kteréž k tobě obráceny gſau, a žádných, kteréž by od tebe odcházely«.

Tak muž maudrý, hleďe na gineych neſſtěſtij, má ſe ſſkody warowati. Nebo k mocným lidem může ſe nižſſij a ſproſtný ſnadno přimijſyti,[5]) ale ſſkody a newěry geſt přetěžká wěc mocy ſe wywarowati.

[1]) Halm č. 246. — Lepař č. 12. — Srv. Nové fab. č. 135. — [2]) Das er seiner speis nicht wol bekommen mocht. — [3]) Die füchs kamen. — [4]) Einen fuchs. — [5]) Sich in geschefft vermischen.

(IV. 13.)

Třinácta fabule, o nemocném oſſlu a o wlku.

Zleym lidem nikdá wěřeno býti nemá. O tom ſlyſs tuto fabuli. — Wlk nawſſtijwil woſla w nemocy, a dotýkage ſe těla geho, tázal [69b]

Digitized by Google

ſe, kde by ho bolelo? Odpowěděl mu woſel: »Kdežkoli ſe mne dotkneš, tu mne naywijce bolij«.

Z toho ſe rozuměti má, že zleym ſe wěřiti nemá, ačkoli přijwětiwě ſe vkážij a pěkné řeči podadij, wſſak proto ged pod ſrdcem magij a ſſkoditi žádagij.

(IV. 14.)

Čztrnactá fabule, o gednom welikém kozlu a o třech malých.

Pržiházý ſe čaſto, že menſſj nižſſij wětſſij a wyšſſij pomlauwagij. Yakož tato ſabule prawij.

Tré kozlat widělo ſtarého kozla vtijkati a baati ſe. Y poſmijwali ſe gemu, že by ſtraſſliwý a bázliwý byl. K nijmž ſtarý kozel řekl: »O wy ni-

čemnij [1]) a nerozumnj, kdybyſſte wěděli, proč yá vtijkám a proč ſe bogijm, ne poſmijwali byſſte ſe mně«.

Takť ſe čaſto přihází, že obecný, bláznowý člowěk múdřegſſijho w ně-které wěcy pomlúwá a gemu ſe poſmijwá, geſſto, kdyby gij wyrozuměl, řekl by, že dobře vděłal, a geho by múdroſt zchwálil. [2])

[1]) O ihr verzweifelten — [2]) Wiste er die sach, es bedücht in wolgethon.

Digitized by Google

(IV. 15.)

Patnactá fabule, o cžlowěku a o lwu. [1])

Slowa ſe magij skutkem dokázati. O tom wyprawuge tato fabule.

[70a] Cžlowěk a lew hádali ſe ſpolu, kto by z nich ſylňegſſij byl, a pro takowé hádanij hledali dokázanij. [2]) Y wedl člowěk lwa nad geden hrob, na ktereymž na tabuli namalowáno bylo, kterak cžlowěk lwa přemáhá a zabjgij, a tu mu okázal, yaký by geho vmyſl byl. [3]) K tomu lew odpowěděl: »To geſt od člowěka namalowáno, ale kdybych yá vměl malowati, namalowal bych, kterak lew člowěka zamordowal. A přes to poď ſe mnau

na plano, kdež obyčeg geſt ſe potkáwati, [4]) tu yá tobě práwě toho dokáži«. [5]) A když tam přiſſli, vkázal mu lew ſkutečně, že mnohem ſylněgſſij geſt než cžlowěk. A tak zamordowal ho a řekl: »Malowané wyſwědčenij nenij doſtatečné k dokázanj prawdy; teď znáſs po ſkutku, že ſylňegſſij ſem nežli ty«.

Tato fabule oznamuge, že premowané lži [6]) ſnadno od prawdy přemoženy beywagij.

[1]) Halm č. 63. — Lepař č. 294. — [2]) Vmb solche zweyung suchten sie kuntschafft vnd wysung. — [3]) Das zeigt er im sein meinung zu wissen. — [4]) Auff den freuden plan, da man des fechtens pfleget. — [5]) So wil ich dir war vrkund zeigen. — [6]) Ge blümbte lügy.

(IV. 16.)

Sſeſtnactá fabule, o bleſſe a o welblaudu. [1])

Niekteřij neważnij a ničemnij, geſſto za nic neſtogj, a [2]) ſami ſe welebij. Yakož w této fabuli Ezop o tom wyprawuge.

Blecha wandrovala přes pole, wlezſſi do gednoho tlumoka, kterýž welblaud na ſobě neſl, aby s nijm ſſla, a kdež mijnila, dowandrowala. Y domnijwala ſe, že by [70b] tijm lepſſij býti měla, že by na takowém zwijřeti gela. Když pak giž byl wečer, a na hoſpodu přigeli, ſkočila blecha doluo

Digitized by Google

s welblauda před nohy geho a řekla: »Zſednu ale doluo,[3]) abych tě wijce ne obtěžowala«. Y řekl welblaud k bleſſe: »Já ďekugi Bohu, že tebau kuſa obtijžen negſem, ani také tijm, žes odeſſla, nic mi lehčegij nenij«.

Tu báſeň ti pamatowati magij, kteřijž wětſſijm a mocňegſſijm ani k vžitku ani ke ſſkoďe negſau, a wſſak proto mnoho o ſobě držij.

[1]) Halm č. 235. — Lepař č. 229. — [2]) *Ol.* nemá. — [3]) Ich wil absteigen.

(IV. 17.)

Sedmnactá fabule, o mrawency a o kobylce.[1])

W zeymie mrawenec obilee, kteréhož ſobě w létě naſtrogil a nahromázdil,[2]) na ſluncy profuſſowal.[3]) Y přiſſla kobylka lačná k niemu, proſecy ho, aby gij pokrmu vďelil a gi při žiwotě zachowal. Y [71a] řekl k niſ

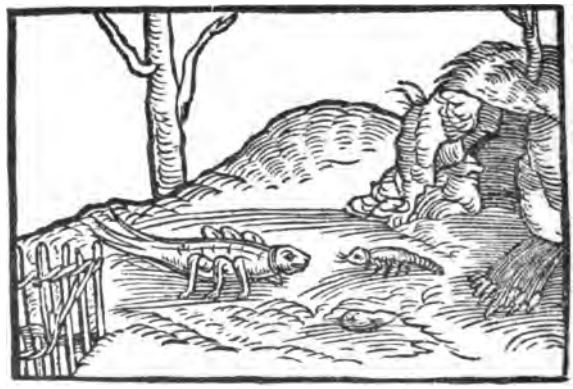

mrawenec: »Cos pak w létě ďelala?« Odpowěďela kobylka: »Nebyla ſem prázdna, ale ſem y tam po polijch[4]) ſkáčijcy[5]) zpijwala ſem«. Y zaſmáw ſe mrawenec tomu, ſchowal obilé ſwé, řka: »Když ſy w létě zpijwala, teda w zýmě tancuog«.

Digitized by Google

Tato báſeň včij léniwee w čas ďelati, když by ſnad někdy při neďoſtatku byli, a když by žádného nebylo, kdo by gijm ſpomohl, aby ſe měli k čemu vtécy. [6])

[1]) Halm č. 401. — Lepař č. 234. — Srv. Nové fab. č. 132. — [2]) *Ol.*: »nahromáždil«. — [3]) Orig.: Zoch ausz dem holl an dem lufft zu trucknen. — [4]) Orig.: Durch die zeun gesprungen; dle toho zdá se, že jest v českém textě čísti: »po plotijch«. — [5]) *Ol.*: »skáčijc«. — [6]) Závěrečné věty orig. nemá.

(IV. 18.)

Oſmnactá fabule, o meči a o pautnijku.

Zley cžlowěk, ačkoliwěk zkažen bude, wſſak mnoho lidij prwé zkazý. O tom geſt takowaa báſeň.

Pautnijk geden meč naſſel na ceſtě. Y wzeptal ſe ho: »Kdo tě ztratil?« Odpowěďel meč: »Mne gediný ztratil, ale yá ſem gich mnoho potratil«. Yako

by řekl: »Mnoho lidij geſt mnau zmordováno, geſtliže yá pak ztracen gſem, tedať ſem toho zaſlaužil«.

Wyznamenáwá, že zlij mohau zahlazeni býti, ale prwé mnoho gineych muſegij zahladiti. [1])

[1]) Orig.: Sie verderbent vor vil andern.

(IV. 19.)

Dewatenactá fabule, o wráňe a o owcy. [1])

[71b] O neprawoſti a o zleem, ktereež ſe ďege newinným, Ezop báſeň takowú ſložil.

Chlipná a nebogatá wrána [2]) wſedla owcy na hřbet a nenechala gij. A když to dlauho prowozowala, dij k nj owce: »Kdyby tak pſa ne nechala, yako mne, nemohla by geho ſſtěkánij wytrpěti ani hňewu hauby geho ſnéſti«.

Digitized by Google

Y řekla wrána k nj: »Já ſedám na naywyšſſijch skalách a na twrdých pahrbcých,[3]) protož wijm, koho mám nenechati, a koho nechati, neb gſem giž wěku ſtarého. Proti těm, kteřijž ſe nemſtij, gſem vdatná a ſmělá,[4]) vdatným pak ſem přijwětiwá. Tak mne Bůh ſtwořil«.[5])

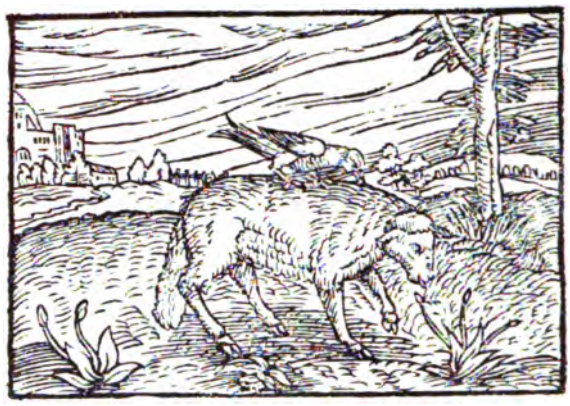

To proti těm, kteřijž nuzneym twrdij gſau, a newinné, kteřijž ſe brániti nemohau, treſtcý.

[3]) Srv. Nové ſabule č. 113. — [4]) Ein geilende krã. — [5]) Gipffeln der berg — [6]) Bin den vnschuldigen fraisam vnd hert. — [7]) Also haben mich die Gött geschaffen.

(IV. 20.)

Dwatcátá fabule, o gedli a o třtiňe.[1])

Kteřijž wyſoké myſli gſau a nechtěgij ſe ſweym wyšſſijm poddati,[2]) takowým ſe ſtáwá yako této gedli, kteráž ſe nechtěla k welikému powětřij

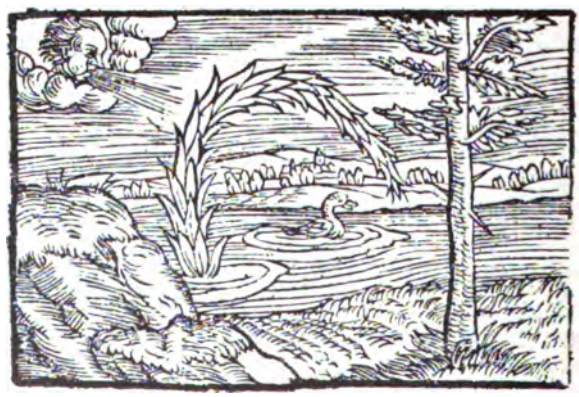

ſehnúti. [72a] Podlé kteréž ſtála třtina a ſhýbala ſe, kolikrátž koli málo wětſſij wětr[3]) byl.[4]) Y řekla gedle k třtiňe: »Proč neſtogijſs vſtawičně

Digitized by Google

a ſtále, yako yá ſtogijm?« Odpowědˇela třtina: »Proto, že yá tak ſylná a mocná negſem yako gſy ty«. Y řekla gedle: »To nyničky wyznáwáš,[5]) že yá ſylňeyſſij ſem nežli ty«. Potom ſtrhl ſe wětſſij a ſylňeyſſij wětr,[6]) y wywrátil gedli a z kořene wytrhl gi. A třtina w ſwé wáze, wždy klátě ſe, zuoſtala.[7])

Takť ſe ſtáwá wyſokomyſlným, aby ſwrženi gſauce a ponijženi při rowném zuoſtali.[8])

[1]) Srv. Nové fabule č. 141. — [2]) Neigen vnd demütigen. — [3]) *Ol.:* »wijtr«. — [4]) So offt der windt wäet, wa er her kam. — [5]) Also bekennest du, das . . — [6]) = [3]) — [7]) Orig. jen: (der wind) liesz das ror beleiben ston. — [8]) Orig: Also beschicht den vbermütigen, das sie nider werden geworffen vnd die demütigen vffrecht belybent.

Konec Báſnij Ezopowých.

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

STARÉ FABULE.

Digitized by Google

Digitized by Google

Počijnagij ſe Staré Fabule, kteréž také Ezopowi připiſugj.

Fabule prwnij, o liſſce, o mezku a o wlku.

Swémyſlných lidij geſt mnoho, kteřijž chlubnij gſau a welmi wyſoce o ſobě ſmýſſlegij; a w té peyſſe porozumijwagj, že mnohého, což ſe gim zdá, že by vměli, ne vměgij,[1]) chtěgijce prwé miſtři býti, nežli včedlnijcy byli. Protož čaſto ſe gim odpověd dáwá, kteráž gegijch otázkám ne welmi přijgemná beywá.[2]) Yakož z této fabule ſe muože wyrozuměti.

[72b] Mezek, když ſe na lauce páſl při gednom leſe, přiſſla k ňemu liſſka, tažijcy ſe ho[3]): »Kdo gſy ty?« Odpověďel mezek: »Já gſem nuzné,

nerozumné zwijře.« Řzekla wyſoké myſli liſſka: »Já ſe na to ne ptám, powěž[4]) mi, kdo geſt[5]) twůg otec?« Odpověďel mezek: »Kůň geſt můg praďed.« Řzekla liſſka: »Já ſe také na to ne ptám, powěž[4]) mi, kterakť řijkagij?« Mezek řekl: »Já ſwého gména newijm, nebo ſem byl malým hřijbátkem, když otec můg vmřel. Ale proto, aby na gméno mé ne zapomňeli, dal mi otec gméno mé napſati na mé zadnij[6]) noze, tu ſobě muožeſs přečijſti, geſtli že ſy žádoſtiwa gméno mé wěďeti.« Ale liſſka porozuměla lſti mezkowě, y nechtěla ſe o to pokuſyti, toliko ſſla do leſa k wlku, na kteréhož hned obzwláſſtně ſe hněwala, a nalezſſi ho lačného pod stromem ležeti, takto gey treſtala: »O blázne, o trlenče,[7]) o neſmyſlný, pročež tu tak s lačným žiwotem ležijſs? Wſtana,

Digitized by Google

gdi tam na onu lauku teď nedaleko od nás, a nagdeš wychowanú, wyſokomyſlnú potworu a beſtij,[8]) tu zabij a nagijš ſe gj do ſytoſti.« Wlk, přiſſed na lauku k mezkowi, řekl k ňemu: »Kdo ſy ty?« Odpowěďel mezek: »Gſem nerozumné, hlaupé zwijře.« Y řekl wlk: »Na to yá ſe ne ptám, powěz mi, kdo geſt[9]) twůg otec?« Odpowěďel mezek: »Kuoň geſt můg praďed.« Řzekl wlk: »Na to yá ſe také ne ptám, ale powěz mi, yakeym tě gménem gmenugij?« Odpowěděl mezek: »Já ne wijm, neb ſem maleym hřijbátkem byl, když otec [73a] můg vmřel, wſſak proto, aby gméno mé w zapomenutij ne přiſſlo, kázal mi ge napſati na mé lewé zadnij noze, teď ſobě můžeſs přečijſti, geſtli že ſy gméno mé wěďeti žádoſtiw«. Neſmyſlney wlk ne porozuměl lſti mezkowě, y ſſed k geho zadnij noze, počal gi s pilnoſtij wyčiſſtiowati a gména, kde by napſáno bylo, hledati. Y vdeřil mezek wlka vproſtřed čela, až mu oči wylezly, a mozk mu widěti bylo.[10]) Liſſka, zkrywſſi ſe za gednijm křem[11]) ſtála a wlku ſe poſmijwala, poſkakugijc a přednijma nohama w hromadu yako tleſkagijc,[12]) a řijkala: »O blázne, o neſmyſlný, o nemaudrý, wěru to prawý ortel a ſprawedliwý vſudek na tebe přiſſel, že gſy zbit, nebs chtěl čijſti a literáms ſe ne včil.«

Takť obyčegně bláznowij lidé treſtáni bywagij, kteřijž včeňegſſij chtěgij býti nežli ſau.

[1]) Orig.: In stoltzem sinn erfaren wöllen, das in zu wissen nicht not ist. — [2]) Die irer fragen nicht genung thut. — [3]) Vnd fraget es hochmütiglich. — [4]) *Ol*: »powěz«. — [5]) Wer was. — [6]) In meinen hinderen lincken füsz. — [7]) O du thor. — [8]) Ein grosz fäist vbermütige bestien. — [9]) Ist gewesen. — [10]) Das ihm die augen vnd das hirn auff die erden fielen. — [11]) Stund verborgen hinder einem pfrymmen stock (lat. genista). — [12]) Schlug sein hend vor freuden zusammen.

Fabule druhá, o kancy, o beránku a o wlku.

Geſt mnoho těch lidj, kteřijž na proſtřednij poctiwoſti doſti mijti nechtěgij, ale žádoſtiwij ſau té, kteráž ſe wyššſſjm ďege, a aby ſobě rownym rozkazowali. O tom ſlyſs takowú báſeň a nebo ſabuli.

Mladey kanec přebeywal mezy welikým stádem swinij. Ten ſe přiliſſně hrdoſtij ſwau nadeymal a hněwal ſe, že by knijžetem a pánem nad gineymi swiněmi [73b] nebyl. Y zapáliw ſe ſám w ſobě, chrochtal a ſekal wſſudy okolo ſebe, čehož mohl dogijti,[1]) a wždy ſobě zuby brauſyl, domnjwage ſe, že by tudy na swině ſtrach vwedl, aby ſe ho bály. Wida pak, že ſe ho báti nechtěgij, hněwage ſe, řekl: »Nenij wžitečné, abych yá zde bydleti měl, žádney rozkázanij mého činiti ne chce, žádney ſe hňewu mého ne waruge, žádný ſobě meych pohrůžek nic neważij, protož nechcy yá déle zde bydleti.« Y wſtaw, ſſel odtud a přiſſel do ſtáda beránkuow, mezy kterýmiž zaſtawiw ſe, gimi ſem y tam okolo ſebe házel a wdy ge kauſal, ſlině ſe a zuby w hromadu brauſe, gimi ſylňe klapal.[2]) Widauce to beránkowé, welmi ſe ho báli a ſtrachem před nijm vtijkali a ſem y tam prchali. Tu

Digitized by Google

kanec wyſokomyſlně ſtoge, řekl: »Tuto býti mňe geſt wěc ſluſſná, nebo y poctiwoſt mi ſe dege y ſluſſná bázeň, před hňewem mým wſſickni vtijkagij, pohruožek mých obecňe ſe bogij, zdeť mne budau ginácze milowati a ginácze ſobě wážiti.« Když pak ňekoliko dnij tak ſobě počijnal, gednoho čaſu přiſſel welmi lačney wlk, aby ſobě ňekterého z těch beránkůw pochytil a ſňedl. Oni, widauce ho z daleka, kam wěďeli, tam vtijkali, a ňekteřij ſe do rozſedlin ſkalnijch ſchowáwali.[3]) Kanec, domnijwage ſe, že mu beránkowee pomohau, nechtěl vtijkati, ale zaſtawiw ſe, proti ňemu ſtál. Kteréhož když wlk wzal, neſl gey do leſa, aby ho ſežral. Neſa gey pak,

přiſſel s nijm nechtě[4]) mezy ty swině, mezy kterýmiž prwé kanec byl, a od kterýchž ſwémyſlňe byl odběhl. Poznaw pak ge kanec, zkřikl ſylným hlaſem, žádage pomocy od nich. Y hned swiňe, yakž ho poznaly, pogednau ſe gednomyſlňe zdwihly a wlku ho odgaly. Ačkoli těžce zbitého a welmi zraňeného,[5]) wſſak ho proto od wlka wyſwobodily. Potom kanec, ſtoge mezy nijmi, s welikau boleſtij y hanbau řekl: »Obecné přijſlowij geſt: W neſtálém, nebezpečném a pomijgegijcým žiwotě wždycky ſe máſs při ſweych držeti. Kdybych yá ſe byl od ſweych ne trhal, [74a] bylo by mne toto nepotkalo.«

Takť ſe ſtáwá mnohým lidem, kteřijž ſe hrďe a pyſſně nad ſwůg ſtaw wynáſſegij, že ge mnoho zlého čaſtokrát potkáwá.

[3]) Orig. jen: Ward vmb sich hauwen. — [3]) Warff sie vngestümmigklich ausz mit vmb sich hawen, schaumen vnd die zene zu wetzen. — [3]) Flohen alle hinder die schroffen der berg. — [4]) Kam er vngeuerlich. — [5]) Erlösten ihren hart geschlagnen vnd auff den todt verwundten bruder.

Fabule třetij, o liſſce a o kohautu.

Geſt mnoho lidj, geſſto ſe řečij ſwých ne obáwagij a čaſto propowědij, geſſto gim potom toho lijto bywá, když toho ſſkodu magij. O tom geſt tato báſeň.

Liſſka, gſucy lačná, ſſla do wſy, a když nalezla kohúta, řekla k ňemu: »Pane kohúte, můg pán, otec twůg, welmi čiſtý hlas měl. Já ſem pak proto

Digitized by Google

přiſſla, abych také twůg hlas ſlyſſela. Protož proſým tebe, zazpijway mi hlaſytě, gediné abych poſlechla, ty-li pěkněgſſij a liběgſſij hlas máš čili otec twůg měl.« K té řeči kohaut, zatřepetaw křijdly a zawřew oči, počal hlaſytě kokrhati. Pochytiwſſi ho liſſka,[1]) do leſa ho neſla. Zwěďewſſe to ſedlácy, běželi za nijm a křičeli: »Liſſka nám preč neſe kohúta.« Slyſſe to kohaut, řekl k liſſce: »Slyſſijſſ-li, panij liſſko, co ti chlapi sedlácy[2]) prawij? Rcy k nijm, že kohauta ſwého neſeš a ne gegijch.« Y puſtila liſſka kohauta

z tlamy a řekla k sedlákům: »Já neſu ſwého kohauta a ne waſſeho.« W tom vletěl kohauth na dřewo a řekl: »Lžeš ty to, pani liſſko, lžeš, yá ſem sedlſký a ne twůg.« [74b] Y vdeřila ſe ſama liſſka w haubu,[3]) řkucy: »Zrádná vſta,[4]) co ráda mnoho žwete a nevžitečňe mluwijte, kdybyſſte nynij byla nemluwila, byla byſte vhoňenau kořiſt zachowala.«

Takť ſe mnoheym lidem ſtáwá, kteřijžto ſwým žwánijm a pliſkánijm[5]) mnohokrát k hanbě y k ſſkoďe přicházegij.

[1]) In dem sprang der fuchs vff vnd fieng in. — [2]) Was die groben bawren sagen. — [3]) *Ol:* »w húbu« — Der fuchs schlug sich selber mit seinen henden vmb das maul. — [4]) O du bösz maul. — [5]) Durch ir geschwetz.

Fabule cztwrtá, o draku a o sedláku.[1])

Giž geſt obyčeg na ſwětě, že ſe lidé zlým za dobré odplacugij a těm ſſkodij, kteřijž[2]) gijm dobře včinili. O tom geſt tato báſeň.

Drak geden přebeywal w tekuté woďe. Gednoho pak čaſu, když woda náramně ſe rozlila a zroſtla, daleko s ſebau draka wen wyneſla. Potom, když wody zaſe vbeywalo,[3]) zůſtawila draka na ſuchém ſſkřemenij, tak že nikám[4]) gijti nemohl. Když pak on tu ležel, gda tudy sedlák s woſlem, řekl k ňemu: »O draku, kterakž ty tu ležijſs?« Odpowěďel drak: »Když wody přibýwalo, wždycky ſem za nij ſſel, a potom pogednau gij vbylo, y zuoſtawila mne na ſuſſe, tak že ſem zaſe k woďe přigijti nemohl; chceſſ-li ty mne pak na ſwého woſla wzýti[5]) a domuow mne doneſti, budeſs ode

Digitized by Google

mne množſtwijm zlatta a ſtřijbra obdařen.« Sedlák ten, ſlitowaw ſe nad nijm, ſwázal draka, a wložiw gey na woſla, doneſl ho domuo. A když ho giž doluo ſložil a zaſe gey roz[75a]wázal, chtěl, aby mu mzdu geho, zlatto a ſtřijbro dal a giné dary, kteréž mu přiřekl. Y řekl k ňemu drak: »Ziádáſs ode mne záplaty za to, že ſy mne ſwázal?« Sedlák řekl: »Y wſſaks mne za to proſyl.« Drak zaſe řekl: »Chceſſ-li, mijſto záplaty yáť tebe ſnijm, nebť mi ſe chce welmi gijſti.« Odpowěďel sedlák: »Tehda mi ſe chceſs zleym za dobré odplatiti?« A y hned ſe tu kdes liſſka wzala, a ſlyſſecy gich obau ruoznicy, řekla k nijm: »Bratřij, woč ſe ſpolu wadijte?« Hned odpowěďel zaſe drak: »Sedlák tento tuze mne ſwázaw, ſem mne přiwezl.« K tomu sedlák odpowěďel: »Poſlechniž mne, milá panij liſſko![6]) Drak tento s tekutau wodau, když gij přibeywalo, zaplynul[7]) a potom na ſuchém ſlkřemenij zůſtal. Když ſem pak yá mimo něg gel, proſyl mne, abych, ſwáže gey, na woſla wložil a domuo doneſl. Za to mi přiřekl zlatta a ſtřijbra doſti dáti y ginými dary mne obdarowati, nynij pak chce mne ſnijſti.«

Y řekla liſſka: »Bláznowěs vďelal, že ſy ho ſwázal. Protož okažiž mi, yaks gey byl ſwázal, potom yá wás o to rozeznám.«[8]) Sedlák počal draka wázati; y wzeptala ſe liſſka draka, řkucy: »Tak-li tebe tuze ten sedlák ſwázal?« Odpowěděl drak: »Ne toliko tak tuze, ale ſtokrát tauže.« Sedlák ten byl ſylný, y ſwázal draka ze wſſij ſýly ſwé. Y řekla liſſka k draku: »Tak-li giž tuze tebe ſwázal?« Odpowěďel drak: »Tak, pani liſſko, neb ſnad geſſtě tauže.«[9]) Y řekla liſſka k sedláku: »Zatáhniž ty vzly[10]) dobře, nebo kdož ſylně ſwazuge, mnohem ſylňegij rozwáže,[11]) a wlože ho na woſla, doneſyž gey zaſe na to mijſto, kdes ho wzal, a nech ho tak ſwázaného, yakž nynij geſt.«[12]) Y zachowal ſe sedlák podlé weyřku[13]) liſſtijho[14]) a tam gey zaſe doneſl.

Takť ſe ſtáwá lidem, kteřijž zle platij těm, gijmž[15]) dobře činili. Nebo obyčegňe žádný gim (podlé ſprawedliwého weyřku a ortele) ſe ne odplatij ani ne včinij než tak, yakž ſobě zaſlaužij.

[1]) Srv. Staročeská Gesta Romanorum, vyd. J. V. Novák, str. 127. č. XC. — [2]) *Ol.* přidává: »gſau«. — [3]) Füret es den drachen mit ilım so lang, bis das wasser ab nam,

Digitized by Google

vnd do es ser het abgenomen vnd verloffen was. — [4]) *Ol.*: »nikam«. — [5]) Orig.: Wil tu mich aber binden vnd. — [6]) Hör mich, lieber fuchs. — [7]) Ist in einem wachsenden waſſer verflossen. — [8]) So wil ich fürbas vrteilen zwüschen euch beiden. — [9]) Orig. jen: Er hat mich wol so hart gebunden. — [10]) Verknüpff die band. — [11]) Der musz dester stercker wider auffbinden. — [12]) Orig. dodává: So mag er dich nit fressen. — [13]) Wie der fuchs het geurteilt. — [14]) *Ol.*: »liſſtčijho«. — [15]) Die inen.

[75b] Fabule pátá, o liſſce a o kočce.

Lidé mnozý ſe chlubj wtipem a welikú múdroſtj [1]) a giným ſe poſmijwagj y žerty z nijch magij. O tom ſlyſs tuto báſeň.

Liſſka, potkawſſi ſe s kočkau na ceſtě, počala s nij mluwiti a gij pozdrawowati, řkucy: »Zdař Bůh, ſeſtra, zdař Bůh.« [2]) Odpowěďela kočka: »By zdráwa byla«. [3]) Liſſka ſe gij optala: »Co vmijſs?« Odpowěďela kočka: »Vměnj žádného ne vmijm, toliko maličko vmijm ſkákati.« Y řekla liſſka: »Pod mau duſſij [4]) prawijm tobě, že dlauho žijwa ne budeſs; yak rozumijm,

negſy ke wſſem wěcem maudrá a opatrná. [5])« Odpowěďela kočka: »Podlé řeči twé muſý tak býti, pani liſſko. [6]) Ale medle, pani, proſým tebe, powěz mi, kolikero vměnij vmijſs?« Odpowěděla liſſka a řekla: »Já vmijm k ſamému ſtu vměnij, ne proſtřednijch, ale wýborných, že gedno každé z nich můž mne zachowati [7]) a z nebezpečenſtwij wyſwoboditi. K tomu řekla kočka: »Teda [8]) muſýſs mnohem déle žiwa býti, [9]) poňewadž tak maudrá gſy.« A když tak ſpolu rozmlauwaly, řekla kočka k liſſce: »Seſtra, yá widijm hýn gednoho ſem geti, a s nijm běžij dwa rychlij chrté, kteřijž wdycky náſſi nepřátelé ſau.« Y řekla liſſka: »Ne wijſs, co prawijſs, yakž ſy žiwa, wždyckys blázniwá a ſtraſſliwá; protož, což nynij prawijš, by pak y prawda [76a] byla, nemáme ſe proto čeho ſtrachowati.« A když ſe přiblijžili gijzdnij a tu kočku y ſ liſſkau vhlédali, počali náhle a vkrutně na ně ſſťwáti. [10]) Wida pak liſſka pſy, řekla k kočce: »Vtijkayme.« Odpowěděla kočka: »Nenij potřebij.« Liſſka řekla: »Giſtě bude potřebij, yakž yá rozumijm«. Kočka řekla: »Muožeť býti, že bude potřebij, protož geden každý hleď ſám ſebe.« Y počaly wobě vtijkati. Kočka pak vhlédawſſi geden wyſoký ſtrom, na ňeg wſkočila a tak

Digitized by Google

wſſij ſtaroſti zbawena byla. Pſy pak bez přeſtánij po liſſce ſe hnali. Liſſka vtijkala, yakž neyrychlegij mohla. Kočka na ſtromě ſeďecy,[11]) což mohla naywijce křičela: »O ſeſtra liſſko, gednoho vměnij ňekterého vžijway[12]) z těch sta vměnij, neb les od tebe geſt daleko.« Pſy pak vhonili liſſku a vdáwili gi.[13])

Tato báſeň napomjná maudré, pilné a wtipné lidi, také zlobiwé a lſtiwé, aby ſproſtných a méňe vměgijcých nepotupowali ani haňeli.

[1]) Die von grosser wiszheit geüdent von ihren hohen sinnen vnd irer klugheit. — [2]) Ich grüsz dich schwester, ich grüsz dich. — [3]) Heil sey mit dir. — [4]) Bei meinem haubt. — [5]) Als ich hör, so bistu vnweisz zu allen dingen. — [6]) Ja, herr fuchs, dem ist also wie du sagest. — [7]) Erneren. — [8]) *Ol.*: »tehdy«. — [9]) So gebürt dir billich lengers leben vnd ewigs heil. — [10]) Fiengen sie an schnelliglich wider sie zu lauffen. — [11]) Auff der höhe des baums. — [12]) Such herfur. — [13]) Tödten in.

Fabule ſſeſtá, o wlku a o kozlu.

Obyčegně ſe ſtáwá, že nuznij a nižſſijho ſtawu proti ſylňegſſijm a mocňegſſijm repcý rádi a myſlij, kterak by koliwěk mohli, aby ſe gim protiwili.

Wlk geden hnal ſe za kozlem, aby gey ſobě chytil. [76b] Kozel pak vtekl mu na gednu wyſokú skálu, na kteréžto bezpečen ſebau byl. Y čekal na ňeg wlk[1]) dwa nebo tři dni, potom muſyl hladem odtud gijti. Kozel také muſyl pro žijzeň s té skály doluo ſkočiti. A tak obadwa odtud muſyli, geden pro ſſpijži, a druhý pro nápoy. Kozel pak, napiw ſe, hleďel ſobě na

nohy a na ſtijn ſwûg v woďe a řekl: »O yak máſs zpanilé,[2]) kozlijčku, nohy, yak vtěſſenú brádku, yak weliké rohy! Aby mne měl wlk zahnati, ne zdá mi ſe, poſtawjm ſe po druhé proti ňemu a chcy ſe brániti, a nechcy gemu žádné mocy nad ſebú dáti.« Wlk pak mlče zakradl ſe za něho a ſlyſſel tato ſlowa wſſecka. Y pochytiw ho za zadnij ſtehno, zdwihl gey vdatňe zuby wzhůru a řekl: »Bratře kozle, yaká geſt to řeč, kteraužs powěďel?« Porozuměw tomu kozel, že by yat byl, řekl: »O pane wlče, žádám

Digitized by Google

miloſrdenſtwij; poznáwámť ſe, že gſem winen, nebo když ſem ſe wijce napił nežli ſem pijti měl, přiliſs chlipný ſem byl a nepotřebňe ſem ſe chlubil.« Pro to mu wlk ne odpuſtil, ale ho ſežral.

Tato báſeň napomjná wſſecky záwiſtiwé a chudé [3]), aby ſe wijce, nežli ſeč býti mohau, nepozdwihowali ani o ſobě wýſſe ne drželi, zwláſſtě proti ſylňegſſijm a mocňegſſijm, neb když by kdo z nich padl, málo miloſti nagde v těch, kteřijž ſylněgſſij gſau nežli on.

[1]) Verwartet in vnden an dem ſelsen. — [2]) Empfengliche schinbein. — [3]) Nideren.

Fabule ſedmá, o wlku a o oſlu.

Kdož ginému ſſkoditi chce, ten nemá poſlauchati rady toho, gemuž vſſkoditi žádá. O tom ſlyſſeti máme tuto báſeň.

Wlk, potkaw ſe s woſlem, řekl k ňemu: »Bratře, yá gſem welmi hladowit, [1]) protož tebe chcy ſnijſti.« K tomu řekl oſel: »Cožť ſe lijbij, to

včiň, neb máſs moc ſe mnau včiniti, yakž chceſs, [2]) a yá tobě také chcy poſluſſen býti, neb [77a] když mě ſnijš, od prácý mnohých mne wyſwobodjš. Nynij muſým wijno noſyti z liſuo, zijto z humen, dřijwij z leſa, kamenij z hor, aby domy ſtawěli, wſſecky muſeym wěci ſnáſſeti, obilé muſým do mleyna noſyti, mauku zaſe domuo, a abych krátce zawřel, wſſeckna těžká břemena mnohých pracý mnau zaważij. [3]) Protož proſým tebe, ne woſlyſſuog proſby mé a ne gez mne na ceſtě, neb by mi byla weliká hanba, a kdyby ſauſedé nebo pán můg vhlédali, řekli by: ‚O yak hanebně náſs oſel dal ſe beze wſſeho opřenij wlku ſežrati!‘ Protož proſým tebe, poſlechni rady mé: Poďme ſpolu do leſa, a tam z mladiſtwého prautij naďeláme haužwij, [4]) a tijm ty mě ſwážeſs okolo prſý mých, yakožto ſlužebnijka ſwého, a yá tebe vwáži okolo hrdla, yakožto pána ſwého, kterýž by ſlužebnijka ſwého yatého wedl. Potom hned mne po wůli a s chutij ſnijſs«. Wlku ta leſt wědomá nebyla, y řekl: »Dobře mi ſe lijbij twé předſewzetij, poďmež ſpijſſe.« Y ſſli a natočili welmi ſylných haužwij, wlk točil a oſel kladl a wázal.

Digitized by Google

Potom wlk oſla tuze obwázal okolo prſúw, a oſel zaſe wlka okolo hrdla. Y řekl oſel: »Giž poďme, když chceš.« Wlk řekl: »Táhniž ty napřed a okazůg ceſtu.« Oſel odpowěďel: »To yá rád včinijm.« Y počal oſel gijti k ſwého pána domu. Poznaw tu ceſtu wlk, řekl: »My ne gdeme prawau ceſtau.« Oſel wece: »Pane, nemáſs tak mluwiti, nebo geſtli žeť ſe tobě lijbij, máme dobře gijti.« [77b] Porozuměw pak wlk lſti, táhl ſe nazpátek, ale oſel mocý táhl ho předſe až před dům pána ſwého. Y wyběhl pán před dům ſe wſſij čeledij, a tu vbili wlka téměř do smrti. Potom přiſſel geden pacholek s ſekerau, ten mu chtěl hlawu rozwrátiti,[5]) a tudy ſkrze neopatrnoſt odtial haužwe, kterýmiž wlk vwázán byl, a tak wlk, zproſſtěn ſa, vtekl na geden wrch. Oſel pak ſſel do ſwého pána domu, welmi ſmúcený pro nebezpečenſtwj, kteréž měl od wlka, a zaſe potěſſený a radoſtný, že od wlka wyſwobozen a prázden ho byl, radoſtij křičel a řwal, poſkakuge ſobě.[6]) Slyſſe pak to wlk na wrchu, na kterýž byl vtekl, řekl: »Nemůžeſs tak mnoho řwáti, ani zpijwati, aby mne mohl zaſe w ty haužwe vwéſti.«

Tato báſeň včij, abychom z lehka newěřili těm, kterýmž ſſkoditi mijnijme; a když gednoho nebezpečenſtwj ſe vwarugeſs, potom opatrněgſſij při druhém budeſs.

[1]) Ich leid grossen hunger. — [2]) Du hast mir zu gebieten. — [3]) Orig.: Alle bürdy, alle arbeit ligt auff mir. — [4]) Ausz grünen gerten starck widen klencken. — [5]) Das hirn vffhawen. — [6]) Orig.: Ward vberlut schreien mit grosser stim.

Fabule oſmá, o hadu a o sedláku.

Nenij dobré ani vžitečné, aby ſe těm z lehka[1]) wěřiti mělo, ktereymž ſe od nás ňetco zlého a nebo ňegaká ſſkoda ſtala. O tom ſlyſs tuto báſeň.

Sedlák geden a neb dwořák ſſel na pole, aby rozſýwal. A kdyžſſel, vſſlapil hada welmi tuze. Y řekl k ně[78a]mu had: »Přijteli, welmis mne vſſlapil, a yá ſem tobě nic zlého, yakž ſem žiw, ne včinil. Já pak prawijm tobě, aby tomu newěřil, kterémužs zle včinil.« Y ſſel sedlák ceſtau ſwau a potupil ta ſlowa, yako nic gijch ſobě ne wáže.[2]) Druhého létha pak, když

Digitized by Google

opět sedlák tau ceſtau ſſel, řekl k němu had: »Přijteli, kam gdeſs?« Odpowěďel sedlák: »Rozſýwati na pole.« Y řekl had: »Warůg ſe, aby na žádné wodnaté rolij neſýl, a neb kteráž by byla přiliſs mokrá, neb tohoto roku budau weliká mokra od prſſek, a cožkoli ſe do wodnaté rolij a wlhké wſege, to wyhyne; wſſak proto ne wěř tomu, kteréhožs vrazyl a gemu zle včinil.« Sedlák ſſel předſe, domnijwage ſe, že ho ten had ſſálij a liſſe odmlauwá, a rozſýwal na wlhkú rolij. Y přiſſli toho roku welicý deſſťowé a pokazyli wſſeckno semeno w té wlhké rolij, tak že ten sedlák neměl potom žádného obilé. Potom opět třetijho léta, gda sedlák tau ceſtau yako y prwé, chtě pole oſýti, řekl had k ňemu: »Přijteli, kde gdeš?« [3]) Odpowěďel on: »Abych pole oſýl.« Dij k ňemu had: »Pomni, aby žádného ſuchého pole ne oſýwal, neb' toto létho bude ſuché a horké, a cožkoli na ſuchém poli ſáto bude, to zhyne. Wſſak proto nemáſs wěřiti tomu, kteréhožs těžce, až ſotwá žiw zůſtal, vſſlapil.« Sedlák pak boge ſe, aby ho had ne oklamal, rozſýwal na ſuchém poli. Y bylo toho létha weliké horko, tak že wſſeckna obilé w ſuchých rolijch wyhořala. A tak ten sedlák neměl opět žádného obilé Po tom létě pak, když ſe ten sedlák tauž ceſtau bral, aby rozſýwal, dij had k ňemu: »Přijteli, kde ſe béřeš?« Sedlák odpowěďel: »Abych ſobě pole oſýl.« Had řekl: »Proſtřednij pole [4]) máſs oſýti, totiž, aby nebylo ani welmi mokré, ani také welmi ſuché, neb bude letos práwě dobrého powětřij léto. Wſſak newěř tomu, kterémuž zle činijš.« Sedlák ſſel ceſtau ſwau a včinil, yakž mu had rozkázal. Y bylo to léto welmi požitečné a dobré, tak že ſe tomu sedláku množſtwj nahra[78^{b}]dilo. Když pak ten sedlák některého čaſu s pole domů ſſel, řekl k ňemu had: »Pokuſyl-lis toho, přijteli? Nedálo-liť ſe tak, yakož ſem yá tobě předpowijdal?« Řekl sedlák: »Ano ſe tak ſtalo, protož yá tobě z toho ďekugi.« Y řekl had: »Já chcy záplaty [5]) od tebe.« Odpowěďel dwořák: »Cžehož pak žádáš?« Dij k němu had: »Nic giného, než aby mi zeytra po ſwém ſynu poſlal plney hrnec mléka,« a okázaw mu dijru, řekl: »Do této teď dijry ať mi ge poſtawij.« A dále mu poweďel: »Wyſtřijhey ſe, yakož ſem po wſſeckny ty čaſy tebe napomijnal, aby tomu ne wěřil, komužs zle včinil.« Sedlák odſſed ráno poſlal ſyna ſwého, [6]) yakož hadu přiřekl, aby poſtawil plný hrnec mléka před dijru. Tu vſſtnul [7]) had dijtě a gedu do ňeho napuſtil, že vmřelo. Y přiſſel otec k hadu, řka: »Oklamals mne a ne včinils mi wěrňe, nebo ſy syna mého zamordowal.« Proti tomu mluvil had s gedné weliké skály: »Já ſem tobě ne včinil newěrně, ale ty ſy mne beze wſſij hodné přijčiny vſſlapil a mňe ſy ſe nikterakž ne omluwil, anižs mi co za to včinil. Takéť ſem čaſto prawil, že tomu wěřiti nemáſs, kterémužs zle včinil; protož mne ne máſs z čeho winiti.«

Tato báſeň včij, aby tomu mnoho newěřil, komuž ſy ſſkodu včinil.

[1]) *Ol.*: »lehce«. — [2]) Orig.: Vnd verachtet dise wort. — [3]) Wohin geest du. — [4]) In gemeinen acker. — [5]) *Ol.*: »záplatu«. — [6]) Sein einigen son. — [7]) *Ol.*: »vſſtknul«.

Digitized by Google

Fabule dewátá, o liſíce, o wlku a o lwu.

Když geden od druhého ſſkodu wezme, ne má před ſebe wzýti treſtánij yazykem. Také nemá zlořečiti ani pomlauwati,[1]) yakož tato fabule wyſwědčuge.

Liſſka když gedla ryby při gedné woďe, wlk lačný, ne daleko gſa od nij, proſyl gij, aby mu kus dala. Y řekla liſſka: »O pane můg, nemluwiž tak, bylo by to welmi neſluſſné, aby ty gijſti měl, což by po mém ſtole zuoſtalo; Pane Bože neračiž toho dopuſtiti.[2]) Ale raďegij yá to[79a]bě chcy raddu dáti. Gda, přines ſobě ňegaký kuoſs weliký, a tu tebe yá navčjm, yak by měl ryby lowiti. Kdyžkoli lačen budeſs, nalapáš ſobě ryb, a hned budeſs gijſti.« Wlk, ſſed do wſy, vkradl chlebowý koſs a liſſce gey přineſl. Liſſka ten koſs wlkowi k wocaſu dobře tuze přiwázala a řekla k němu: »Giž gdi wodau a táhni ten kuoš za ſebú; y yá chcy za tebú gijti a tobě ryb naháňeti.« Y táhl wlk ten koš ſkrze tu wodu, a liſſka, gdaucy za nijm, metala

tayňe do koſſe kamenij. A když giž koſs plný byl, řekl wlk: »Jáť ho nemohu vtahnauti, aniž také giž mohu dále gijti.« Y řekla liſſka: »To chwala[3]) Bohu, yá dobře widijm, že gſy hned práwě toho lowenij miſtr, půgdu yá a pohledám pomocy, abychom ten koš s rybami wen z wody wytáhli.« Y ſſedſſi do wſy, powěďela sedlákom, řkucy: »Co ſtogijte a co ďeláte? Newidijte-liž wlka, kterýž wáſſe gehňata y owce béře y giný dobytek hubij,[4]) ten giž wám chce y ryby z wody wylowiti.« Y wyſſli wſſickni s palicemi, s woſſtijpy, s meči, s ſochory proti tomu wlku a náramňe ho bili, pijchali, až ſkoro do ſmrti. Wlk byl by rád vtekl a ze wſſij ſwé ſýly táhl, a nechaw wocaſu v koſſe, ſotwá bez něho vſſel.[5])

Toho čaſu byl wſſech zwijřat králem lew w zemi a welmi nemocen byl na ſtřewnij dnu.[6]) Tu ho wſſeckna zwijřata nawſſtěwowala a w nemocy geho gey těſſila. Mezy nimiž také přiſſel wlk a řekl: »Pane králi, ſkoro ſem wſſecku zemi [79b] protáhl, lékařſtwij hledage, a nenalezl ſem tak dobrého, yako gedna liſſka w této kragiňe ge má,[7]) a doſti pyſſná y hrdá geſt, tuſſijm pro to lékařſtwij, že ge s ſebau noſý. Kdyby ſe treffilo, aby

Digitized by Google

k wám přiſſla, a nebo přiwolayte gi k ſobě na radu, y ztáhňetež gij kuoži s masſa, wſſak tak, aby žiwá [8]) zuoſtala, a potom tu kuoži geſſtě teplú obwažte okolo ſebe, a tak hned zdráwi budete.«

Liſſka, magijcy geſkyni w tom skalij ne daleko od lwa, wſſeckno, což tam mluweno bylo, wyſlechla. A když wlk preč odſſel, přiſſla liſſka, vwálewſſi ſe ſſkareďe a vkálewſſi ſe, co neywijce mohla, w neyſmrdutěgſſijm bahňe.[9]) A předſtaupiwſſi před lwa, řekla: »Pane králi, pozdrawugi tebe.« Odpowěďel lew: »Y ty také zdráwa buď, ale poď ſem ke mňe, ať tě polijbijm a ňetco ſe s tebau poradijm.« Odpowěďela liſſka: »Pane můg, widijte, yak ſem běžijc vſtala a ſſkareďe ſe vplijhala,[10]) tak že wſſecka nečiſtá gſem a bahnem ſmrdijm; y bogijm ſe, aby raucho twé ode mne ſe ne zmazalo, a nebo aby ſmradu ne naſſlo, protož blijže přiſtúpiti ne ſmijm. Ale yakž ſe vmygi a zasſe přigdu, tu yá ſwobodňe k wám přiſtaupijm, můg pane králi, a tehdy mi oznámijte, cožkoli ſe vám lijbiti bude. Wſſak prw než odegdu, chcy přijčinu powědijti, proč ſem přiſſla. K waſſemu pohodlij chtěgijcy wám ráda poſlaužiti, ſkůro ſem wſſecken swět zchodila, ať bych lékařſtwj nalezla. Lepſſijho pak nagijti nemohu, než yako toto geſt:[11]) W naſſem kragi geſt geden wlk weliký a krátký, kterýž pro lékařſké vměnij ocas ztratil; o tom wſſudy rozpráwěgij, yak předobrá lékařſtwij má. Kdyžť k tobě přigde, zawolayž ho k ſobě na radu, a potom, wztáhna ſwé zpanilé nohy na ňeho, ztrhniž s ňeho kůži doluo, gedné mu gij nechay na hlawě a na nohách, wſſak tak, aby proto žiwey mohl běhati. Potom tau geho teplau kožij obwaž ſe w puoly a hnedkyť ta ſtřewnij dna přeſtane.«

To powěďewſſi liſſka, y hned preč běžela. A potom hned wlk přiſſel před [80a] krále. Král ho k ſobě na radu powolal, a yakž přiſtúpil, hned obě přednij nohy na ňeg wzložil a kuoži wſſecku s ňeho ztáhl, kromě s hlawy a s noh neztáhl, a tak tau kožij teplau okolo břicha ſe obwázal. Wlka pak mauchy, woſowé a ſrſſňowé tak ſſtijpali a kauſali, že žádného mijſta ne měl, ale wždycky běhati a vtijkati muſyl. Liſſka, ſtogecy na gedné wyſoké hoře, hlaſytě wolala, poſmijwagijcy ſe gemu: »Oho, kdo ſy, yako tamto přes lauku běžijſs, pod klobaučkem a w rukawičkách, geſſto teplo geſt? Poſlechni malijčko, coť powijm: Když do čijho domu wegdeš, mluwiž pěkňe a dobře pánu domu. Gſy-li pak při dwoře, teda mluw dobře o každém, žádného newomlauway.[12]) Nechceſſ-li tak činiti, teda nech tak, a neb praw, yakž ſama wěc w ſobě geſt, a tak zachowáſs kůži celú.«

Tato báſeň včij, když ňekdo nětčijm od druhého vražen geſt, aby ſe ſlowy mſtijti měl, o to ſe nepokauſſeg, yako tento wlk, ani také yakeym pomlauwánijm a neb lánijm, tayně ani zgewně. Také oznamuge, že čaſto geden druhému jámu kopá a potom ſám w ni vpadá. Yakož ſe to wlku přihodilo.

[1]) Or. přidává: Dan solche rache seind vneerlich. — [2]) Got wölle nimmer kein solch vrteil geben. — [3]) *Ol.:* »chvála«. — [4]) Vnd alles schmal viech gefressen hat. — [5]) Entrann also kurtzer on den schwantz. — [6]) Kranck vom grimmen des leibs. —

Digitized by Google

[7]) Artznay zu suchen vnd finde nicht, das dir also gut sey als ein fuchs. — [8]) *Ol.*: »živa«. — [9]) Walgete sich vberal in einer vnsauberen stinckenden lachen. — [10]) Orig. jen: Du sichst, wie ich so bald gelauffen bin. — [11]) Or. přidává: Die mich ein Kriechischer meister hat gelernet. — [12]) *Ol.*: »nepomlauway«.

Fabule deſátá, o wlku, kterýž prdl.

Mnozý lidee ſau [1]), kteřijž wyššíjch wěcý hledagij nežli na ňe ſluſſij; také wětſſij ſkutky prowozowati chtěgij, kdež tomu mijſta nenij, w rozkoſſech žiwi ſau wijce než potřebij. Obyčegňe takowij tak ſe zaſe ſnijžij, yakž wyſoko nahoru wyſtaupili. O tom nám tato fabule ſwětle oznamuge.

Gednoho dne ráno, když ſe rozednijwalo, wlk z lože ſwého wſtaw, wyſſel. A když ſe protahowal a audy ſobě zprawowal, welmi náramňe prdl a řekl: »Děkugi Bohu, že yá dnes ſwatebnijmi pokrmy naſycen budu, yakož [80b] mi to můg zadek předpowijdá«. A giž pokrmu ſobě hledage, ſſel. Manij pak nalezl pecen sádla, yako gim wozy mažij, [2]) geſſto některeemu

formanu wypadl z wozu; tijm ſem y tam válege, řekl: »Nechcy tě gijſti, neb ſy mi můg žiwot mnohdykrát nezpuoſobný včinil a nanečiſtil. [3]) A proč bych tě pak gedl? Poňewadž wijm, že dnes swatebnijmi pokrmy mám naſycen býti, yakož mi to má řith dnes ráno oznamowala.« A ſſed málo dále, nalezl celý, naſolený polet. [4]) Obrátiw gey kolikráts, řekl: »Tebe yá také ne chcy gijſti, neb ſy mi prwé welikú žijzeň včinil. A přeſto, proč bych tě gedl, když wijm, že dnes mám znameniteymi a ſtrogneymi pokrmy naſycen býti, yakož mi dneſſnij raněgſſij náwěſſtij známo činij.« A poſſed málo dále, nalezl kliſnu s hřijbětem na paſtwě, a řekl: »Buď Bohu chwála, neb ſem dobře wěděl, že yá dnes poſwijcenſkými pokrmy naſycen budu.« I řekl k herce: »Oprawdu, ſeſtra, yá tobě to hřijbě ſnijm.« Klisna řekla: »Cožť ſe ljbij, to včiň; ale wčerá, taulagijcy ſe, na trn ſem wſtaupila; proſým tebe, že mi gey prwé z nohy wytáhneſs, neb tě wſſickni za lékaře magj. [5]) Potom ale ſnězyž to hřijbátko.« I ſſel wlk k nohám gegijm, chtě gij ten trn z nohy wytahnúti; ale ona vdeřila ſylně toho wlka w čelo, tak že ſe přewrátil, a za tijm, nežli wlk okřál, herka y s hřijbětem do leſa vſſla.

Digitized by Google

Přiſſed pak wlk ſám k ſobě, řekl: »Nenij mi o tu hanbu nic, neb wijm, že geſſtě dnes naſycen budu, tak [81a] yakž porozumijwám.« A odſſed odtud, přiſſel na gednu přezelenau lauku. Na té nalezl dwa skopce, an ſpolu kolij a zápaſý. I řekl: »Chwala[6]) Bohu, chcy geſſtě mnohými pokrmy naſycen býti.« Y řekl k nijm: »Oprawdu, yá gednoho z wás muſým ſnijſti.« Odpowěděl z nich geden: »Yakžť ſe lijbij, tak včiň, wſſak proſýme tebe, prwé vďelay ortel mezy námi a wyřkni. Tato lauka otce naſſeho byla, y nemůžme ſe laſkawě o ni rozďeliti, protož ſme teď o hrdlo s ſebau činiti měli.« Řekl wlk: »Já to včinijm,[7]) když gedné wáſs vmyſl wijm.« Y řekl geden skopec: »O pane, rozuměg, nynij my prawijme takto: Stůg ty, geſtli žeť ſe lijbij, vproſtřed lauky této, a yá půgdu na geden konec, a druhý na druhý konec lauky, a kterýž prwé k tobě přiběhne, toho má tato lauka býti, druhého pak ſnijſs.« Y řekl wlk: »To mňe ſe lijbij a chcy rád včiniti.« A tak ſſli ti skopcowé na oba konce té lauky a počali zaſe běžeti, yakž naywijce mohli, a to s welikeym hurtem[8]) k wlku, a tak ho s obau ſtrán rohama vtrkli, že ſe vnečiſtil, a k tomu ňekolik žeber w ňem zlámali, napoly vmrlého a zabitého ho odeſſli,[9]) a kamž mjnili, tam ſe předſe brali.

Po dobré chwijli, přiſſed wlk ſám k ſobě, řekl: »Také ſobě té potupy a hanby wážiti ne chcy, neb ſe dnes naſytijm podlé oznámenij a předpowěďenij zadku mého.« Y gda odtud, nalezl swini ſúpraſý,[10]) ana ſe na lauce paſe,[11]) a řekl: »Pane, chwálijm tě a ďekugiť, nebo ſem dobře wěďel, že yá dnes ſtrognú wečeři[12]) mijti budu.« Y řekl k praſecý mateři: »Seſtra, tak ſe domnjwám, že yá dnes muſým plodu twého pogijſti.« Odpowěďela ſaupraſnice: »Včiň, yakž chceſs, wſſak tebe proſým, aby ge prwé w čiſté woďe zmyl, neb gſau geſſtě nečiſtá, yakž rozumijſs podlé běhu a obyčege toho: potom ge pak gez, yakž twá wůle bude.« Y řekl wlk: »Vkažiž mi studnicy, w kteréž ge zmeyti mám.« Swiňe wedla ſe s nijm k stawidlům, kudy wodu na mleyny pauſſtěgij, a řekla: »Totoť geſt swatá woda.« [81b] Wlk wſtaupil na stawidlo, yako by knězem byl, a wzal gedno praſe, aby ge womyl. A když ge giž omyl,[13]) rozhňewawſſi ſe swiňe, zachrochtala, a zuby klapagijcy wlka hňewem hned po hlawě hurtem do wody wſtrčila. Yakož pak ſylná woda pod ſtawidla běžij a náramňe ſylňe žene, pogednau gim pod kolo mrſſtila,[14]) tak že lopatky wſſecky vdy geho bijdně polámaly a potlaukly.

Ale když wždy geſſtě odſſel, že o hrdlo nepřiſſel, řekl: »Nic mi geſſtě to tak těžko nenij, y to že mi ſe newěrně ſtalo, nebo wijm, že geſſtě dnes welmi nákladné a ſtrogené gijdlo gijſti budu.« Y ſſel opět okolo gedné wſy, a vhlédaw ňekoliko koz na pecy ſtáti, řekl: »Děkuge Bohu, widijm opět chutnau potrawu.« Y ſſel k nijm. Widauce pak kozy, že ſe wlk béře k nim, ſchowaly ſe do té pecy. Ale wlk, přiſſed před pec, řekl: »Zdař wám Buoh, ſeſtry, oprawdu že yá ſe tuto wámi až do ſytoſti požiwijm.« Kozy řekly: »Pane, poſlechniž ſlow naſſijch, my zde pro žádnau ginau přijčinu negſme, než abychom swaté ſkutky konaly. Když pak ty wykonáme, wygdeme k tobě wen, a ty podlé ſwé wůle hodowati budeſs. Wſſak přes to geſſtě

Digitized by Google

tebe proſýme, aby nám ale ſwým zpijwánijm těch swatých ſkutkůw wykonati pomohl.« Wlk wzal na ſe vřad kněžſký a počal weyti hlaſytě. Slyſſijce pak ſedlácy wlka, an wyge, wyběhli s ſochory a s palicemi, wzawſſe s ſebú y pſy, a wlka welmi vbili, tak že ho za mrtwého odeſſli.[15]) Pſy ho pak vkauſali, tak že žádný neřekl, aby on měl žiw zůſtati.

Giž pak tak vbitey a vmdleney wlezl pod gedno weliké dřewo[16]) a pod tijm lehl, aby ſobě odpočinul. Tu připomijnage ſobě ſſtěſtij y neſſtěſtij toho dne, welmi truchlil a nařijkal, že ſſtěſtij ſobě podaného[17]) vžijwati ne chtěl, ſám ſe proto treſtal, řka: »Pane Bože, yak mnohé zlé yá tento dneſſnij den ſneſl a ſtrpěl ſem, ale bogijm ſe, že to wſſecko winau mau přiſſlo, neb ſem přiliſs naduté a pozdwižené myſli w proroctwij ſwém byl. Nayprwé ſem pecnem ſádla pohr[82a]dal, potom ſem poltu slanin přigijti nechtěl. Můg pak otec, newijm, aby yak žiw lékařem byl, a yá také tomu lékařſkému vměnij ſem ſe ne naučil; to do ſebe wěda, proto ſem wdy chtěl tu kliſnu na nohu hogiti a gij trn z nohy wytahnauti. K tomu také můg otec nikdá rychtářem nebyl, a yá ſem práw ſwětſkých nečijtal ani ſe gim nevčil; odkud mi pak to přiſſlo, že ſem ſauditi ty skopce a neb berany rozeznáwati chtěl? Otec můg nikdá knězem nebyl, k tomu yá pijſem ne znám, a odkawád yá mám tu moc, abych ty praſata byl měl očiſſťowati a neb ge meyti? Otec muog že na kněžſtwij ſwěcen nebyl, o tom dobře wijm. Yakž ſem yá pak na ſe bludně to wzal, že ſem chtěl kozám gegich náboženſtwij pomocy konati?«[18]) Y wolal k Bohu takowými ſlowy: »O Jupiter, chtěl bych, aby twá wůle byla, aby weliký meč z twých slonowých wěžij a hradů ſpadl a mne treſtal.« Té chwijle byl geden sedlák na dřewě, pod kterýmž wlk ležel, wyſekáwage ge ſekerau. Slyſſe tato ſlowa a nařijkánij, hodil vdatně sekerau na toho wlka, že ſe yako kolo zatočil a přewrhl. Wſſak zchytiw ſe, hleděl do nebe, a potom na strom a nebo na dřewo, a řekl: »O Bože, co geſt toto něgaké swaté mijſto, yak pogednau proſýcý vſlyſſáni bywagij?« A hned potom rychlým během vbitý a zraněný do leſa wběhl a tak zkrocený zaſe ſe nawrátil, kterýž prwé s nadutau myſlij a pyſſný z něho wyſſel.

Tato báſeň včij, že žádný nemá mluwiti, čehož nenij. Také žádný nemá wětſſijch a znamenitěgſſijch wěcý žádati nežli ſám geſt, ale geden každý na ſwém ſtawu doſti mijti má, a w marnoſt žádný nemá wěřiti. Rowňe yako tento wlk w prdnutij wěřil, že by gemu mělo znamenitého ňetco wyznamenáwati.

[1]) *Ol.* vynechává. — [2]) Orig. prostě: Fand er einen gantzen schmerleib auff der strasz. — [3]) Dan du hast mir meinen leib entrichtet. — [4]) Einen gantzen trucknen gesalzten bachenspeck. — [5]) Du bist für einen artzet gerümet. — [6]) *Ol.*: »chwála.« — [7]) *Ol.*: »rád včinijm«. Orig.: Ich thu es. — [8]) Vngestümmigklich. — [9]) Liessen ihn ligen halb todt. — [10]) *Ol.*: »ſaupraſnij«. [11]) Fand ein losen mit fecklin auff der weid. — [12]) Ein schleckhafft essen. — [13]) Do er das in das wasser duncket. — [14]) Orig. stručně: Zucket in der starck flusz des wassers vberab durch das rad. — [15]) Schlugen ihn hart bis auff den todt. — [16]) Vnder einen grossen baum. — [17]) *Ol.*: »poddaného«. — [18]) Ihre geistligkeit volbringen.

Digitized by Google

Fabule gedenáctá, o záwiſtiwém pſu.

[82b] Mnoho lidij geſt na ſwětě, geſſto giným toho nepřegij, čehož ſami mijti ne mohau. A ſnad by gim vžitečné nebylo, by pak y to měli; wſſak proto, yakž mohau, geſſté wždy gineym w tom překážegij. O tom ſlyſs takowau báſeň.

Pes geden netreffný [1]) ležel w geſlech plných sena. Ten nedal žádnému wolu, kterýž přiſſel, toho ſena gijſti, než wždy na ně wrčel a zuby woſſklebowal, bráně gijm k geſlem přiſtaupiti. Y řekli wolowee k němu: »Činijſs nám křiwdu, naſſemu přirozenij záwidě, protože přirozenij twé tobě ne dalo, aby měl seno giſti a nám brániti, abychom my ho také gijſti neměli.«

Též rowně: Měl koſt w vſtech ſweych, kteréž ſám hledati [2]) nemoha, wſſak proto giným gij hledati [2]) nedal, aniž gij komu přál.

Tato báſeň oznamuge, že záwiſti z lehka ſe wywarowati nemuožeme, a ačkoli s pracý ſe gij vwarugeme, wſſak geſſtě proto pokoge mijti nemůžeme.

[1]) Ein vngütiger hund. — [2]) *Ol.* správněji: »hlodati.« Orig.: Nagen.

Fabule dwanáctá, o wlku a o lačném pſu.

Když čeled doſtatečně od hoſpodářůw krmena nenij, obyčegňe wětſſij ſe gim ſſkoda ďege od ſamé čeledi pro zatwrzenij gegijch. A když člowěk wýſſe přes přirozenij chce ſe wypijnati, a na tom nechce přeſta[83a]ti, což mu přirozenij dalo, ten welmi čaſto padá v welikú ſſkodu. Tomu se z této báſně porozumj.

Geden bohatý člowěk měl weliké ſtádo owcý; k tomu také měl gediného pſa, kterýžto vſtawičňe mu těch owcý oſtřijhal. Potom pro ſwé lakomſtwij dal pſu tomu náramňe weliký hlad trpěti. Gednoho pak čaſu přiſſel wlk k tomu pſu a řekl k ňemu: »Proč ſy tak vſechl, že tebe ſotwá koſti a kůže? [1]) Yakož mi ſe zdá, zkrocuge tě tuſſijm hlad, že tak ſkaupého pána máſs; ale chceſſli, dámť dobrú radu.« Pes řekl: »Jáť dobré raddy

Digitized by Google

nynij potřebugi.« Wlk řekl: »Já tobě wſkočijm mezy ty owce, a gednu z nich wezmu a s nij vteku, ty pak hoň mne, což můžeſs naywijce, a prwé než mne doběhneſs, přewrž ſe a neb padni, yako by dále pro hlad běžeti nemohl a pro náramnú mdlobu těla ſwého. Když pak to paſtýřowé a wſſecka čeled vhlédá, řekne: ‚Oprawdu, kdyby náš pes ſyt byl[2]) a dobře krmen, ten wlk newzal by byl nám toho beránka, a wlkowi kůže také celá nikoli by nezuoſtala!' Tehdy, yakož yá ſe naďegi, hned tebe lépe chowati budau.« Pes řekl: »Y včiniž tak, yakož ſy teď nynij prawil.« A y hned běžel wlk mezy ty beránky, a wzaw gednoho, hned s nim preč táhl. Pes y hned ſe za nijm hnal, yakž nayrychlegij mohl, ale prwé než k ňemu doběhl, vpadl na zemi, yako by giž dále běžeti nemohl welikeym hladem. Y řekli paſtýřowee a wſſeckna čeled: »W prawďe, kdyby pán náš toho pſa, yakž fluſſij, [83b] chowal,[3]) nebył by nám wlk toho beránka wzal, aniž by ho nám byl celého odneſl.« Slyſſe to pán, vkázal ſe yako hňewage ſe, a ſtyďel ſe za ſwau ſkaupoſt. Y řekl: »Zlořečený buď ten, kdož tomu pſu mage

gijſti dáwati, toho nečinil.« Y dáwal winu čeledi, wſſak proto přikázal pſu přioprawowati.[4]) Y počali mu poléwku s maſsa dáwati s chlebem, z wotrubuow vďelaneym. A tak oprawowal ſe pes a mocy gemu wždy přibýwalo.

W krátkém pak čaſu přiſſel opět wlk k tomu pſu a řekl k ňemu: »Bratře, coť ſe zdá, nedal-liť ſem dobré rady?« Odpowěďel pes: »Já ſem té rady welmi potřebowal.« Y wece wlk: »Geſtli že chceſs, geſſtěť dám lepſſij radu.« Pes odpowěďel: »Té yá rád poſlechnu.« Wlk wece: »Já opět mezy ty owce wſkočijm, a gednu wezma, preč gi poneſu, a ty poſpěſs za mnú. A když ſe mne dohonijš,[5]) vděť mne prſoma ſwýma, wſſak ne tuze, a potom padni na zemi, yako by nemohl pro mdlobu žiwota ſwého zaſe wſtáti. A když to paſtýřowee vhlédagij, řeknauť: ‚To w prawďe prawijme, kdyby náš pes byl doſtatečňegij chowán, nikterakž by nám naſſeho beránka wlk ne odneſl a odtud by nikterakž s celeymi hnáty neodſſel, a ſtrach, aby y hrdla tu nenechal.'« Y řekl pes: »Já ſe bogijm pána ſwého welmi welice, kterýž mi pokrm dáwá, ačkoli pak toho s doſtatkem nečinj. Wſſak ty pro to včiň tak, yakožs powěďel.« Wlk, wzaw naytučňegſſijho beránka mezy

Digitized by Google

wſſemi, preč s nijm vtekl. Pes rychle běžel za nijm až k ſamému a ſylňe ho vdeřil prſoma, a potom na zemi padl, yako by pro hlad a pro hubenoſt nad nijm ſwijtězyti nemohl. Y křičeli paſtýřowé a wſſecka čeled: »Giſtě, kdyby ten pes byl doſtatečňe krmen podlé wůle ſwé až do ſyta, neodneſl by nám tak wlk naytučňegſſijho beránka, aniž by také odſud žiw odſſel.« Hospodář, ſlyſſe to, y hňewem ſe pohnuw y také litoſtij, řekl: »Chcy, abyſſte ho potomňe doſtatečňe krmili.« Potom mu dáwali masſo a poléwku s čiſtým chlebem, y přiſſel pes [84a] w krátkých dnech k prwňegſſij ſýle. Kdyby ſe to bylo prwé ſtalo, byl by pán k takowé ſſkoďe ne přiſſel.

Potom přiſſel zaſe wlk k pſu a řekl k němu: »Bratře, já ſem tobě dobrú radu dal, gſy tluſtſſij o mnoho, a widěti, že lepſſij bydlo máſs«.[6]) Pes wece: »Ba hned weybornau, mně potřebnau a ſobě hodnau ſy radu dal, kteráž práwě na tebe ſluſſela.« Dij wlk: »Protož půgdu yá mezy beránky a gednoho ſobě za ſwú mzdu a zaſlúženj wezmu.« Pes wece: »Prwé ſy ſobě giž záplatu wzal, nebs dwa beránky pánu mému ſnědl.« Wlk opět: »Mnedle,[7]) powol mi, ať gednoho wezmu.« Pes wece: »Slyſſijſſ-li, žeť nedám žádného wzýti, neb geſtliže kterého wezmeſs, přiſahám pod žiwotem, že odtud žiwey ne odegdeſs.« Wlk, ſlyſſe to, řekl: »Ale day mi ňegakú radu, co bych měl ďelati, yako y yá tobě ſem poradil, neb ſyce vmru hladem.« Pes wece: »Wčerá ſukno wneſeno do pána mého sklepu,[8]) w tom geſt mnoho přečiſtých chlebůw, mnoho ſoleného w láku masſa, mnoho wijnných sudůw a w nich dobrého wijna; tam této nocy wegda, naſytijſs ſe až do krku.«[9]) Dij wlk: »Oklamal by mne, neb yakž bych tam wſſel, oznámil by mne pánu ſwému y wſſij čeledi, a oni by mne zabili.« Dij pes: »Pod wěrou,[10]) že tebe neoznámijm, neb z statku pána mého nic mi poručeno nenij než owce, protož yá tebe nikoli neprozradijm.« A když giž noc byla, wſſel wlk do ſſpižérny a nagedl ſe toho chleba až do ſytoſti, k tomu také y tučného masſa. Potom natočil ſobě wijna, a tak pil, až ſe wožral. Yakž pak wijno ſe ho zmocnilo,[11]) ſám v ſebe pomyſlil: »Sedlácy, když ſe zežerau, hned ſwé weſnij pijſničky zpijwagij; proč bych yá také ſobě ſwé pijſničky nezazpijwal, zwláſſtě wožraley gſa?« Y počal ſobě zpijwati; a yakž poneyprwé zaweyl, hned to pſy vſlyſſeli a na geho hlas ſſtěkali. Po druhee pak když wyl, vſlyſſeli lidee a řekli: »Nedaleko od nás geſt wlk.« A když po třetij zawyl, řekli: »Wſſak wyge w sklepě.« Y nalezſſe, zabili ho.

[84b] Tato báſeň treſtce bohaté a mocné, aby čeládku ſwú doſtatečňe potrawú opatrowali; wſſak ne ſkwoſtňe.[12]) Nebo když ona ſytá nenij, muſegij ſe hoſpodářowé čaſto ſſkody obáwati. Neb pro neopatřenij pſa ztratil hoſpodář dwa beránky. Dále také napomijná, aby ſe žádney o to nepokauſſel, ſeč nemůže býti,[13]) nechce-li ke ſſkoďe přigijti. Yako tento wlk ſměl proti ſwému přirozenij wijno pijti, protož muſyl vmřijti.

[1]) Warumb bistu so dürr worden von mägery. — [2]) Wer vnser hund genugsamlich gesettet. — [3]) Hette vnser herr den hund wol gefütert. — [4]) Doch gebot er den hund fürbas zu speisen. — [5]) Wann du mich erlauffen hast. — [6]) Orig. jen: Du bist fäist. —

Digitized by Google

[7]) Ach lieber. — [8]) Ist ein wand gefallen an meines herren speiszkeller (lat.: excidit una paries). — [9]) Fülle dich gar wol. — [10]) Bey meiner treüwe. — [11]) Als er des weins in seinem kopff empfinden ward. — [12]) Zartlich. — [13]) Das wider sein natur sey.

Fabule třináctá, o otcy a o třech synech.

Geſt mnoho těch lidij, geſſto ſe o marné wěcy ſaudj [1]) a bez potřeby saudce zaneprázdňugij. Protož také o ſwé pře koncuow neberau a od saudu s lehkoſtij y také s hanbau odſtrčeni beywagij. O tom poſlechni této fabule.

Otec geden měl tři ſyny. Vmijrage pak, kſſafftem gim pozůſtawil dědictwij, totižto gedné hruſſky, kozla a mleyna. Synowé při dělenij [2]) toho ſwadili ſe ſpolu, a přiſſedſſe před saudce, řekli: »Pane saudce, wyſlyſſte nás! Otec nám vmřel a po ſobě pozůſtawil statku ſwého s tauto wýmijnkau, abychom ſe o to právě zaroweň rozdělili.« Saudce ſe otázal, yaké by to dědictwij pozůſtalo? Oni odpověděli, že hruſſkowý ſtrom, kozel [85a] a mlýn. Saudce řekl: »Yak pak rozkázal a poručil ten ſtrom rozděliti?« Oni řekli: »Tak, aby žádný geden přes druhého nic wijce neměl.« Y řekl saudce:

»Powěztež mi vmyſl [3]) ſwůg.« K tomu nayſtarſſij bratr řekl: »Já wezmu od toho stromu wſſecko, což zkřiweného a což rowného [4]) geſt.« Druhý řekl: »A yá wezmu wſſecko, což ſuchého a zeleného geſt.« Třetij řekl: »A yá wezmu kořen a wſſeckno dřewo y s ratoleſtmi.« Y wece saudce: »Kdo z wás třij právě rozezná a poweděti můž, že gedna ſtrana geſt lepſſij než druhá, ten má wſſecken strom mijti. Ale při rozdělenij kozla, která wůle poſlednij otce waſſeho byla?« Oni řekli: »Wuole geho byla, aby toho byl, kterýž by ſobě naywětſſij wěcy w ſwětě žádati [5]) mohl.« Y řekl prwnij bratr: »Kdyby to Bůh dal, aby ten kozel tak weliký byl, aby ze wſſech mořij pod nebem wodu wypil, a polowicy aby ſe nenapil.« Druhý řekl: »Mně ſe zdá, že by muog měl býti, neb mu wětſſij wěc chcy winſſowati. Chtěl bych, aby tak welikey byl, aby ho ze wſſech konopij a lnuow na swětě napředená nit nemohla doſtati, [6]) a geſſtě ze wſſeho toho, což ſe přede, a nebo přijſti muož, aby ho neobſtala.« Třetj řekl: »Tak mám za

Digitized by Google

to, že ten kozel bude můg, neb bych chtěl, aby tak welikey byl, kdyby orel nahoru wletěl až k nebi a wſſecky čtyři vhly světa widěl, wſſak proto aby toho kozla dlauhoſti, tluſtoſti a ſſirokoſti přezřijti [7]) nemohl.« Y řekl saudce: »Já ne vmijm powědijti, kdo z wás wětſſij welikoſti mu žádal; může-li pak to kdo z wás rozhodnauti, ten kozel má geho býti. Powěžteż také, která geho wuole při mleynu byla?« Odpowěděli oni a řekli: »Geho wůle byla, aby gey ten měl, kterýž by od přátel a ſſwagrůw nayléniwěgſſij a naywoſpalegſſij [8]) vznán byl.« Y wece prwnij bratr: »Já ſem tak woſpalý, že ſem ňekolik leth w gednom domě ležel, a tak mi gedna krůpě do vcha kapla, že mi wſſecky žijly od nij wyhnily, y koſti w hlawě y mozk, tak že mi giž prohnogiw[85b]ſſi druhým vchem wen teče [9]), a tak ſem ležel, léniwý gſa, že ſem ſe ſám obrátiti nemohl pro leženij, ani hlawau k tomu hnauti.« Druhý řekl: »Já myſlijm, že ten mleyn můg má býti, nebo ſem čtrnácte dnij ſe poſtil a nic negedl, a když ſem k stolu přiſſel, za kterýmž wſſeho doſti ſtálo od neyzpráwňegſſijch pokrmuow, wſſak yá pro lenoſt a zbytečné leženij ani drobte ſem neſňedl, leč mi kdy dwa nožem vſta rozwážili a třetij mne krmil.« Třetij bratr wece: »Mám tu nadegi, že ten mleyn muog bude, neb mi ſe tak welmi chtělo pijti, že ſem mohl žijznij vmřijti, a ſtál ſem v woďe až do pyſkuo, proto ſem tak ležel a léniw byl, že bych dřijwe vmřel, než bych ſe naklonil, abych ſe napiti měl, leč by ňekdo, mocý mi vſta rozwáže, wody do mne nalil.« Y řekl saudce: »Marné wěcy prowozugete, protož ne rozumijm, čeho potřebugete. Yakž ſte přiſſli, tak odegďete, yá wás nechcy ſauditi.«

Báſeň tato wyznamenáwá, o wěcy daremnij a nevžitečné aby ſe vždy nijcy ne ſtarali, a zhola aby ſe gimi hned nigakž ne zaneprázdňowali. [10])

[1]) Man findet vil der haderman. — [2]) *Ol.*: »při rozdělenij«. — [3]) Meinung. — [4]) Orig.: Alles das krump oder schlecht ist. — [5]) Orig.: Das er des solte sein, der in grosser winschet. — [6]) Vmbgürten. — [7]) Vbersehen. — [8]) Der grösste leugert. — [9]) Also das der trouff jetz zu dem andern or auszgat. — [10]) *Ol.*: »nezaneprázdňovali.« — Orig. krátce: Dise fabel weiset vmb vppigkeit die öberen nit zu bekümmeren.

Fabule čtrnáctá, o wlku a o liſſce.

Mnoho těch geſt, kteřijž prwé miſtři býti než včedlnijcy chtěgij, a prwé giné včiti, než ſe ſami naučili. Ti, když ſe o gednánj maudrých lidij pokuſý, aby ge konati měli, obyčegňe v welikú hanbu y ſſkodu vpadagij. O tom tato ſabule oznamuge.

Liſſka ſſla k wlku, proſecy ho, aby gegijho syna w swaté woďe zmyl, a ſkrze to aby geho duchownijm otcem a neb kmotrem byl. Wlk řekl, že to rád chce včiniti. Yakž ſe pak to ſtalo, dali tomu dijtěti gméno Benedyktulus. Po ňekolika měſýcých přiſſel wlk k liſſce a dij k nij: »Medle, kmotra, proſým tebe, day mi toho mého ſy[86a]na na ňekterý čas, ať ho naučijm ſwému vměnij, kterak by ſe snadně žiwiti y také lehce mohl, a to mu okáži, což by mu naypotřebňegſſijho a nayvžitečněgſſijho býti mohlo.

Digitized by Google

A přes to ty máš doſti giných ďetij, kteréž s welikau pracý muſýſs žiwiti.« Liſſka řekla k wlku: »Pane kmotře,[1]) muožeſs včiniti, yakžť ſe lijbij, a z toho yá tobě welice ďekugi, že ty ſe o mé dobré y ďetij mých ſtaráš.«

Y wzal wlk syna duchownijho ſwého[2]) s ſebau, a w nocy ſſel do chléwůw, hledage, zdá by co vlowiti mohl. Ale když mijti nic nemohl, bral ſe ráno na wyſoký wrch, kterýž byl nad wſý, s kteréhož wſſecko do wſy widěti mohl, y řekl k Benedyktulowi, synu ſwému: »Já ſem dnes při owčincých byl, a nic ne zpuoſobiw, welmi ſem vſtal; nynij yá chwilku poležijm, a ty hleď a neſpi, pozor mage, když ſe dobytek na pole požene, tehdáž mne zbudijſs, zdá bychom pochytiti co mohli.« A když wlk ſpal, zawolal na ňeg Benedyktulus dobře před ſwitánijm,[3]) řka: »Pane, pane!« Wlk wece: »Co chceſs, ſynáčku Benedyktule?« Dij Benedyktulus: »Oprawdu,[4]) giž swině gdau na paſtwu.« Vlk wece: »Já neſtogijm kuſa o swiňe, neb ſau plné vhruo,[5]) a když ge koli gijm, teda mi wdycky trhánij w břiſſe ďelagij a ſtřewnij dnu bauřij, a ňekdy mi w hrdle přeſedagij.«[6]) Na ſwi-

tánij[7]) opět wolal Benedyktulus: »Pane, pane!« Wlk wece: »Co mi chceſs?« Benedyktulus: »Giž wolowé a kráwy gdau na paſtwu.« Wlk řekl: »Nedbám také na ty, neb [86b] welmi ſylné a vdatné pſy magij; když koli mě vhlédagij, wdycky mne chtěgij zamordowati. K tomu sedlácy magij paſtýře, kteřijž mogi nepřátelé ſau, a yakž mne rychle vhlédagij, y hned náhle po mňe křičij.« Po třetij[8]) opět wolal Benedyktulus: »Pane, pane!« Wlk wece: »Co chceſs, muog ſynu?« Benedyktulus: »Giž koně wedau na paſtwu.« Dij k ňemu wlk: »Hlediž pilně, kam ge poženau!« Benedyktulus wece: »Widijm, že ge na lauku ženau nedaleko od leſa, na kteréž mnoho stromowij a dřijwij ſtogij.« Y wſtaw wlk, ſſel do toho leſa teyňe a mlče, aby od žádného widijn nebyl, až práwě do křowij mezi herky přiſſel. Y chytiw gednoho dobře tučného koňe za chřijpě, hned gey porazyl a vmořil. Toho ſe wlk až do ſytoſti nagedl y s ſynem ſwým Benedyktulem.

Potom hned Benedyktulus ſſel k wlku a dij k ňemu: »Pane, chceſſ-liž mi co geſſtě rozkázati? Neb giž chcy zaſe domuo k mateři ſwé, a giž tak mnoho toho znám a vmijm, že mi ſe nenij potřebij wijce včiti. Také giž

Digitized by Google

dále ne potřebugi žádného miſtra.« Wlk řekl: »Jáť bych tobě geſſtě, yakż bych mohl, gijti preč nedal.« [9]) Benedyktulus wece: »Já nakrátce nezůſtanu.« Wlk řekl: »Zdá mi ſe, že potom toho budeſs litowati; poňewadż pak zuoſtati nechceſs, gdiż v pokogi a mateře ſwé ode mne pozdraw.« A tak Benedyktulus wywſtaw, bral ſe zaſe k mateři ſwé.

Widúcy gey pak mátě geho, řekla k ňemu: »Pročežs ſe tak brzo zaſe wrátil?« Odpowěďel Benedyktulus: »Protože ſem ſe giż naučil doſti dobře, a nenij mi potřebij wijce ſe včiti, neb giż mohu a vmijm, nercy-li tebe, ale y wſſecky twé děti beze wſſij práce vżiwiti.« Mátě řekla: »Kteraks ſe tak brzo tomu vměnij naučil?« On řekl: »Neſtaray ſe o to, kterak ſem ſe naučil, ale raďegij wſtana, poď ſe mnau.« A ona hned s nijm ſſla. On pak rowně téż, yakż od wlka widěl, an k owčincům ſſel, aby ňetco vlowil, také w nocy ſſel, ale nic ne nalezl, aby kde čeho požiti mohl. Potom ſſel přede dnem [87a] na weliký wrch, kterýż nad wſý byl, a tu řekl k mateři: »Této nocy ſem okolo owčinců obcházel a nic ſem nenalezl, čijm bychom ſe požiwiti mohli. Giż ſem pak choďe vſtal, a chce mi ſe poſpati. Protoż ty neſpi, ale hleď, kdyż dobytek ze wſy poženau, a yakż brzo to vhlédáš, zbudiż mne, a yá tobě okáži vměnij ſwé a tu zkuſýſs maudroſti mé.« Potom dobře před ſwitanijm wolala mátě, řkucy: »Benedyktule, můg ſynu!« — »Co chceſs, mátě?« on řekl. Mátě wece: »Giż ſwiňe gdau na paſtwu.« Benedyktulus řekl: »Na swině yá neważijm, [10]) ſau plné vhrůw, a kdož ge gij, tomu ſe ſtřewnij dna bauřij, a ſtáwá ſe, že gednomu w hrdle wáznau přeſedagijce, a čaſem pro woſſkliwoſt.« [11]) W ſwitánij opět řekla: »Synu Benedyktule!« On řekl: »Proč mi nedáſs odpočinauti, mátě má?« Ona řekla: »Giż kráwy a woly na paſtwu ženau.« Benedyktulus dij: »Neważijm také na ty dobytky, neb welmi pilné paſtýře magj, k tomu woſtražité pſy, a welmi weliké y ſylné; yakż mne oni gediné vhlédagij, hned za mnú s welikým ſſtěkánijm běžij, aby mne chytijce, o hrdlo připrawili.« Po třetij pak opět mátě zawolala: »Benedyktule, mé dijtě, můg ſynu!« Benedyktulus zaſe: »Má mátě, co chceſs?« Mátě dij: »Kliſny giż gdau na paſtwu.« Syn odpowěděl: »Hleď pilně, kam gdau.« Y porozuměla tomu mátě, že na lauku gdau nedaleko ode wſy, a powěďela to ſynu. A on wſtaw, řekl k mateři: »Zůſtaniż ty zde na tomto wrchu, mlčijc, a dijway ſe, co yá budu ďelati, a tak můżeſs mého vměnij a maudroſti zkuſyti.« A hned wſtaw, ſſel teyně a mlče do leſa, aby ho žádney newiďel, až k herkám přiſſel, a naywychowaňegſſij [12]) za chřijpě vchytil, domnijwage ſe, že by mu bez práce ſama padnauti měla. Ale herka, wrhſſi hubau nahoru, noſyla ho na chřijpijch beze wſſij těžkoſti, kdež ſe zakauſl a zawěſyl, a přineſla ho až k paſtýřům. Widaucy to mátě na wrchu ſtogecy, počala hlaſytě wolati: »O Benedyktule, mé dijtě, nech té kořiſti a poď předſe, necha[87b]ge toho koně.« Ale nemohl zubůw wen dobyti, kteréż byl hluboce do chřijpij wkauſl. Widaucy to mátě, že paſtýřowé k ňemu běžij, a rozuměgijcy, kudy to wyniknauti má, [13]) yako by rukama lomila a plačijcy naříjkala: »Běda mňe, můg ſynu, žes tak brzo ze ſſkoly wyſſel a welikým vměnijm y maudroſtij ſy ſe chlubil! Giż muſýſs

Digitized by Google

vmřijti, a mne, mateře ſwé, nechάſs w pſotě, w bijďe a w chudobě. Měls toho vměnij ſwému kmotru wlku přijti!« [14]) A tak chlubný a wyſokomyſlný Benedyktulus od paſtýřuow lapen a zabit geſt a z kuože wywlečen. Potom z nij kožich vďelán.

Tato báſeň napomijná, aby ſe žádney miſtrem nečinil prwé, než ſe wyvčij. A aby žádný mdlý nepodwolowal ſe ani pokauſſel o ſylňegſſij, yako liſſťátko toto vďelalo, a tak vmřijti muſylo.

[1]) Orig.: O mein herr. — [2]) Orig. jen: Seinen son. — [3]) Zu früer mettenzeit (lat.: circa matutinum). — [4]) Nim war (ecce). — [5]) Orig.: Voller borst (setosi sunt). — [6]) Orig. jinak: Etwan beschicht, das eim die bürst in der kellen bestecken (setae pungunt fauces meas saepeque manent infixae). — [7]) Zu prime zeit. — [8]) Zu tertzzeit. — [9]) Orig.: Ich lasz dich nit weg, wo ich mag. — [10]) Auff die schwein hab ich nit acht. — [11]) Srv. pozn. [8]). — [12]) Ergriff gar ein fäistes. — [13]) Wo es hinausz wolt. — [14]) Orig.: Du soltest billich deinem geistlichen vatter dem wolff haben gelaubt (debuisti credere).

Fabule patnáctá, o pſu, o wlku a o skopci.

Cziaſto ſtáwá ſe to, že bláznowij a mdlj [1]) pokúſſegij ſe múdré, mocné a ſylné lichotau přemocy; wſſak takowij treſtáni těžce bywagij, yakož tato báſeň oznamuge.

Hoſpodář geden měl weliké stádo owcý. Těch bránil geden weliký, vdatný pes, kteréhožto ſſtěkánij wlcy ſe báli, a ſám geho oblijčeg wlky preč zaháněl, [88a] tak že, pokudž on žiw byl, žádný wlk k tomu stádu přiſtaupiti ne ſměl. Potom ten pes, giž gſa ſtár, vmřel, pro gehožto ſmrt paſtýřowee

welmi zarmauceni byli a řekli k ſobě welpolek: »Kterakž vďeláme, poněwadž pes náſs vmřel? Přigdau wlcy a w stádijch nám ſſkody ďelati budau.« [2]) Slyſſe to wyſoké myſli a mnoho o tobě drže skopec, řekl k paſtýřom: »Já wám z mijry dobrú radu dám; oſtřihegte ſe mne wlnu a vřežte mi rohy, potom oblecte mne w toho pſa kůži, a wſſickni wlcy mé poſtawy báti a ſtraſſiti ſe budau.« Paſtýřowé tak včinili, yakž gijm skopec radil. Když pak giž ten beran w pſý kuoži oblečen byl, yakž ho který wlk z daleka vzřel, y hned

Digitized by Google

s ſtrachem welikým před nim vtijkal. Gednoho pak čaſu přiſſel geden welmi hladowitý wlk, a wzaw beránka, běžel s nijm preč. Beran za nijm běžel, co naywijce mohl. Ohlédſſi ſe pak wlk, tak ſe hrubě lekl, že ſe vnečiſtil, a hned puſtiw beránka, ſám vtijkal. Beran geſſtě praužegij [3]) za nijm běžel. Wida to wlk, po druhé ſe ſtrachem vnečiſtil. Napoſledy tak blijzko k němu přiběhl, že ſe wlk po třetij vnečiſtil, domnijwage ſe, že ho hned pochytij a roztrhá. Tu teprwá ſwau wſſij ſylau prchl, aby žiwot ſobě zachował. A když wždy předſe beran za nim poſpijchal, ſtál yakýs hloh [4]) podlé ceſty, na kterémž když vwázl beran, wſſecknu kuoži s ſebe ſtrhl, tak že nahey tu zůſtal, a hned ſe vkázalo rauno geho. Když ſe pak wlk ſtrachem wohlédne, vzřel berana, a hned lſti porozuměl. A wſkočiw naň, tázal ſe ho: »Kdo ſy ty?« Beran, zapřijti nemoha, dij: »Já gſem beran.« Wlk wece: »Pročežs mne pak ſſkrabal?« [5]) Dij beran: »Jáť ſem to žertem včinil.« Y wece wlk: »Nu nu, podiž za mnau, vkáži yá tobě ten žert.« Y přiwedl ho k prwnijmu mijſtu, kdež ſe byl vnečiſtil, a řka k ňemu: »Coť ſe zdá, že geſt toto žert?« Potom gey přiwedl k druhému mijſtu, kdežto ſe geſſtě wijce byl vnečiſtil, a wece k němu. »Zdá-liť ſe, že toto také žert geſt?« A potom gey přiwedl k [88b] třetijmu mijſtu, řka: »Geſtliž to žert, aby ſe wlk před beranem třikrát ſtrachem vffákati měl?« Protož wlk treſtal ho pro ten žert a zabil gey.

Tato báſeň včij nedoſtatečné a mdlé, aby ſmělij nebýwali múdrých a ſylných oklamáwati, ani aby ſe o to nepokauſſeli.

[3]) Orig.: Die bōszlistigen, die torechten vnnd die krancken. — [3]) Die wolff werden vnſere herd zerstrewen. — [3]) Schneller. — [4]) Ein dornheck. — [5]) Warumb hastu mich dan gespeüwet.

Fabule ſſeſtnáctá, o gednom mužijčkowi a o lwu.

Tato báſeň ſložena geſt pro ty, genž nechtěgij rodičů poſlúchati, ale gegich přikázanij a káranij potupugij; protož padagij w ſmrtedlné vſſkozenij.

Pacholijk geden žiwil ſe w puſſtinách pracý rukau ſwých, dřijwij ſekage a meytě, pole ſobě wyprawowal. W té puſſtině bydlil lew, ten mu kazyl, hubil a poſſlapowal oſenij, pro kterůžto wěc mužijček rozličné lſti wymýſſlel, kterak by toho lwa chytil. Porozuměw pak tomu lew, že by geho lſti nemohl ſe vwarowati, wzaw ſyna ſwého, kterýž geſſtě malý byl, vtekl odtud do giné kraginy. Když pak doroſtl mladý lew, dij k otci ſwému: »Otče, proſým tebe, poněz mi, w této-li gſme kragině zchowáni, [i]) čili gſme zde hoſté, přiſſedſſe z giné země?« Otec odpověděl: »Negſmeť w tomto králowſtwij zrozeni, ale z giné kraginy ſme ſem přiſſli, před lſtmi a auklady gednoho mužijčka vtijkagijce.« Lwijčeti tomu diwijcýmu ſe, [89a] yaký by to mužijček byl, otec řekl: »Ziádným obyčegem nenij on tak ſylný, yako geſt lſtiwý.« Lwijče odpověďelo: »Jáť k němu půgdu a pomſtijm ſe té potupy a hanby, kterúž nám včinil.« Otec řekl: »Nečiň toho, nebť geſt tak

Digitized by Google

chytrý a cwičný, že tě pogednau chytij a zabige.« Lwijče řeklo: »Pod mau hlawau,[2]) otče, yáť tebe ne poſlechnu, než chcy ſe pomſtiti naſſij hanby.« Otec wece: »Toť prawjm, že toho pykneſs.«

Lwijče ne wážilo ſobě té raddy a napomenutj, ale ſſlo k tomu mužijčkowi. A na ceſtě přiſſlo k koni, kterýž ſe páſl na lauce; ten byl na hřbetě zdáwený a po žebrách odpařený.[3]) Y řekl k ňemu: »Powěz mi, kdo tebe tak zdáwil?« Odpowěďel kuoň: »Mužijček geden wáže mne rozličnými wazbami, železneymi y řemenneymi, y konopnými popruhy, a wſeda na mne, ſem y tam mne honij a tak mne dáwij a wſſudy po žebrách mne woſmykuge.« Lwijče dij k ňemu: »A gſy-liž ty pod lwem, králem twým?« Odpowěďel kůň: »Netoliko gſem otce twého, ale y twuog.« Lwijče řeklo: »Pod ztracenijm[4]) hlawy, že ſe pomſtijm nad hanbau a neſſlechetnoſtij mužijčka toho.«

A gda dále, nalezl wola na poli, ten byl welice vbitý a vmordowaný, k tomu oſtny až málo ne do smrti vbodený. Y řekl k ňemu: »Powěz mi,

kdo tě tak welmi vmordowal a zvrážel?« Odpowěďel wuol: »Mužijček geden to včinil, a ten mne každý den ſwazuge pewným řemenijm a nutij mne mocý a žene, abych mu zemi woral, kamenij wywožowal, oſtny mne boda a welice tepa, až mnohokrát málo ne do ſmrti.« Lew wece: »Negſy-liž ty také gedno zwijře z poddaných otce mého?« Odpowěďel wůl: »Netoliko otce twého, ale y twuog.« Řeklo lwijče: »Y přijliſs mnoho zlého ten mužijček činij, yáť nad nijm toho zlého pomſtijm, kterýžto netoliko nám hanbu včinil, ale geſſtě y naſſijm činij.« A obrátiw ſe odtud málo, vhlédal ſſlepěge toho mužijčka,[5]) y řekl: »Kdo tuto ſſlapal?« Odpowěďel wuol, že ten mužijček. Lew wztáhl pijď [89b] ſwú, přeměřil tu ſſlepěgi a řekl: »O yak má ten mužijček maličkú nohu, a tak mnoho zlého prowozuge! Proſým tebe, vkaž mi hol« Wůl wece: »O to neſtarey, wſſak teď geſt.« Lew pak ohlédſſi ſe, vhlédal toho mužijčka, an na wyſoké hoře ſtogij, a an železnau lopatu w ruce má, a pole wyprawuge, chtě na ňem žijto rozſýwati. Y dij, lew k němu: »O mužijčku, mužijčku, co ſy ty mnoho zlého mně, otci mému y geho poddaným včinil, zaplatijš mi to perně a počet z oſtatku mi

Digitized by Google

včinijſs.« Mužijček ten byl vdatné myſli, a okázaw mu palicy, sekeru a nůž, řekl: »A yá přiſahám bohuom, pod duſſij otce mého y mau, přigdeſſ li ſem ke mně, že tebe tauto palicý zabigi a tijmto nožem tě z kuože wylaupijm[6]) a tauto sekerau twé masſo rozſekám.«

Lwijče to leklo ſe geho ſmělosti a dij: »Poď ſe mnú před otce mého, ať on nás rozezná, neb on geſt neywyſſij saudce wſſech zwijřat.« Wece mužijček: »A přiſáhni mi, že mi nechceſs ſſkoditi, až před otce twého přigdeme; a yá tobě zasſe ſe zawázati chcy.« Y hned tu přiſáhſſe ſobě, ſſli ſpolu před ſtarého lwa. Ale mužijček, nechaw přijmé ceſty, ſſel po odceſtij, kdež ſwá tenata a prowazce byl rozwlékl. Y dij k němu lwijče: »Já za tebú půgdu, kamž ty koli gdeš.« Mužijček řekl: »Včiň, yakž chceſs.« Y ſſlo za nijm lwijče, a hned potom počalo do tenata padati, tak že geho přednij dwě nohy wáznauti a zapletati ſe počaly. Když pak giž dále gijti nemohlo, křičelo welikým křikem: »Mužijčku, pomoz mi!« Mužijček wece: »Coť ſe ne doſtáwá?« Lwijče dij: »Newijm, co mi mé přednij nohy ſwázalo, že gijti nemohu; proſým tebe, pomoz mi.« Mužijček k tomu odpowěďel: »Já ſem přiſáhl, že ſe tebe ne chcy dotknauti, až k otcy twému přigdeme, protož yá tobě ne ſmijm pomocy.« Y ſſlo lwijče, yakž mohlo, zadnijma nohama. Potom hned brzo vwázlo zadnijma nohama w giném tenatě, tak že dále gijti nemohlo. Y křičalo: »Mužijčku, pomoz mi!« Mužijček wece: »Co geſt tobě?« Lew od[90a]powěděl: »Newijm, co mi mé zadnij nohy ſpletlo, tak že giž dále gijti nemohu, a giž ſe ani hnauti nemohu.« A y hned mužijček, vťaw w tom leſe kýg, ſylně to lwijče bil. Wida lwijče, že giž yato a polapeno geſt, řeklo: »O mužijčku, ſmilůg ſe nade mnau a propuſt mne, a nebij mne w hlawu, we hřbet, ani w břicho mé, ale bij vſſi mé, kteréž ne poſlechly treſtánij a napomijnánij otce mého, kterýž mi zapowijdal, abych k tobě nechodil, a mně prawil, yak by ty lſtiwý byl, před kterýmž bych ſe nikterakž wyſtřjcy nemohl. Také bij mne w ſrdce mé, kteréž na naučenij otce mého ne pamatowalo, geſſto mi řekl: ‚Wěďeti máſs, když k tomu mužijčkowi půgdeš, že toho litowati budeš.'« Mužijček ne vpoſlechl[7]) proſby lwijčete, ale bil gey mezy vſſi a w srdce, až lew vmřel.

Báseň tato včij, abychom otcuow a wyššíijch y rozumněgſſijch poſlauchali a gegijch dobreym včenijm nepohrdali.

[1]) Geboren. — [2]) Bey meinem kopff vnd selen. — [3]) Het einen zerbrochen rucken gefrette vnd sere rippen. — [4]) *Ol.:* »zatracenijm.« — [5]) Orig ještě: In die erden gedruckt. — [6]) Mit disem messer dein haut abscheiden. — [7]) Orig. opačně: Erhŏret.

Fabule sedmnáctá, o rytijři, o geho pacholku a o liſſce.

Mnoho lidij takowých geſt na světě, geſſto bez ſmijry[1]) náramně welmi lhau, tak že gegjch lži lidé rozumnij w poſměch obracugij a za neſlušſné ge magij, a oni ſami potom, když ſwé lži poznagij, za ňe ſe ſtydij a zaſe ge odwoláwagij. O tom geſt tato fabule.

Digitized by Google

[90b] Geden rytijř gel s ſweym pacholkem. Y ſtalo ſe, že pán, vhlédaw liſſku, ana běžij, řekl: »O Bože, co přewelikú liſſku widijm!« A vhlédaw gi také pacholek, wece ku pánu: »Diwijſs ſe, že to weliká liſſka geſt? Já prawijm to na ſwú wijru, kterúž tobě powinen gſem zachowati, a k tomu ſem ne dáwno w té zemi byl, w kteréž tak welike ſau liſſky, yako zde wolowé.« Rytijř k tomu dj: »Tuť by bylo dobře kožichy dělati a podſſijwati, kdyby tam dobrý kožiſſnijk byl, kterýž by kuože dobře wyděláwati vměl.« A když giž té řeči přeſtali, [2]) po malé chwijli potom, když o giných wěcech rozmlúwali, w náhle počal ſe ten rytijř modliti, řka: »Wſſemohúcý Bože, račiž ty s námi býti a nás dneſſnij den od lži zachowati, abychom bezpečňe bez ſſkody přes onu wodu tam přegeli, a přiweď nás s radoſtij a s weſelijm na dobrú hoſpodu.« Slyſſe ta ſlowa pacholek, tázal ſe pána a řekl: »Powěz mi, pane, yaká geſt to woda, před kterúž ſe žehnáſs?« Odpowěděl pán: »Geſt welmi weliká woda před námi, ſkrze kterauž geti muſýme, a takowau moc má, když ſkrze ni kdo gede, geſſto ten den nětco ſelhal, ten z nij nikoli žiwey newygede, ale hned ho woda požře.«

Pacholek ten lekl ſe náramně welmi těch ſlow, až ſtrachem newěděl, co by měl činiti. [3]) W tom, když malijčko dále poodgeli, přigeli k gednomu malému potůčku. Y dij pacholek: »Pane, toto-li geſt ten potůček, o kterémž ſte mi prawili?« Odpowěděl pán: »Geſſtě ſme powzdál od toho potoku.« Pacholek dij: »Pane, proto ſe táži, abych vpřijmně w prawdě powěděl, [4]) liſſka ta, kterúž ſem widěl, nebyla yako woſel.« Pán řekl: »Já nedbám o liſſku, yak ona weliká byla, nic mi do toho nenj.« Když pak předſe geli, přigeli opět k gedné tekuté wodě. Y dij pacholek: »Toto-li geſt ta woda, o kteréžs prawil?« Pán powěděl, že nenij. Služebnijk řekl: »Já ſe proto táži, neb w prawdě ta liſſka, kterúž ſem widěl, nikoli nebyla tak weliká yako tele.« Rytijř řekl: »Já ſe o to nic ne ſta[91a]rám, yak weliká ta liſſka byla, nechť geſt malá neb weliká, co mi po nij?« Napoſledy, když k gedné malé woďe přigeli, otázal ſe opět služebnijk, řka: »Pane, toto-li geſt ten potok, o kterémžs dnes prawil?« Pán odpowěděl: »Nenj.« Pacholek dij: »Tijži ſe pro tu dneſſnij liſſku, o ktereež ſem prawil, že ſem widěl, neb

Digitized by Google

nebyla nic wětſſij, než co by mohl skopec býti.« Rytijř odpowěděl a řekl: »Já kuſa nedbám [5]) na tu liſſku, nechť geſt ſobě malá neb weliká.« Potom o neſſpořijch přigeli k gedné weliké woďe, y řekl ten služebnijk: »Pane, yakož ſe yá domnijwám, s těžkem toto ta woda nenij?« Pán wece: »Ana geſt.« [6]) Služebnijk ten zarděl ſe a welmi ſe ſtyděl, y dij: »Pane, wyznávám ſe lži ſwé a přiſahám pod ztracenijm hlawy ſwé, že ta liſſka, o kteréž ſem dnes prawil, nebyla wětſſij než yako zde liſſky ſau.« Y řekl pán: »A yá přiſahám tobě, že tato woda nenij giného přirozenij než yako giná woda.«

Tato báſeň treſtce lháře, aby nefforemných a k wijře nepodobných řečij [7]) nerozpráwěli. Neb geſtliže ſe to ſtane, ſnadňe od múdrých k tomu přiwedeni budau, že ſami ſwé lži odwoláwati muſegij.

[1]) *Ol.*: »bez mijry«. Orig.: Trutzlich. — [2]) Do diser red geschwigen ward. — [3]) Der knecht erschrack gar sere ab disen worten vnd ward ihm seer förchten. — [4]) Das ich gleich zusage, dann in der warheit so war der fuchs etc. — [5]) Ich hab gar kein acht. — [6]) Ja, das ist der recht flusz — [7]) Ringfeltiglich vngleublich leuge.

Dokonáwagij ſe Staré Fabule.

Digitized by Google

IV.

NOWÉ FABULE.

Digitized by Google

Digitized by Google

Počijnagij ſe Nowé Fabule, ſmyſſlené od Remicya, také Ezopowi připiſané, kteréž ſe pořádně kladau, yakž w rzeckém yazyku pſány ſtogij, kromě prwnijch dwau fabulij, kteréžto prwé giž napřed położeny gſau.*)

[91b] Fabule III. Slawijček a krahugec. [1])

Slawijček, ſeďe na dřewě, [2]) zpijwal podlé obyčege ſwého. Vhlédaw gey krahugec a gſa lačen, přiletěw k němu, hned gey chytil. On wida, že má vmřijti a zabit býti, [3]) proſyl krahuogce, aby ho ne zabijgel, že nenij weliký, a tak že nemůže břicha ſwého gim naſytiti, a že muſý, chce-li břicho ſwé naſytiti, [4]) wětſſij ptáky ſobě honiti. [5]) Krahugec, tomu wyrozuměw, [6]) řekl: »Blázen bych byl, kdybych z rukau připrawený pokrm wypuſtil, a zwláſſtě nic giného ne wida, kde bych honil.« [7])

Báſeň tato znamenáwá, že mnozý lidé tak bláznowij gſau, že negiſté wěcy za giſté, kteréž w rukau mijwagij, ty z rukau vpauſſtěgijce, oblibugij. [8])

III. [1]) *Ἀηδὼν καὶ Ἱέραξ.* — *Ol.* č. 1. — Halm č. 9. — Lepař č. 185. — [2]) *ἐπὶ δένδρου.* — [3]) *ἡ δ' ἀναιρεῖσθαι μέλλουσα.* — [4]) *τροφῆς προσδεόμενον.* — [5]) *ἐπὶ τὰ μείζω τῶν ὄρνεων τραπέσθαι.* — [6]) *ὁ Ἱέραξ ὑπολαβὼν εἶπεν.* Slovy »vyrozuměv, porozuměv (-vši)« Albin překládá nejčastěji rčení *ὑπολαβών* (-οῦσα) a *ὑποτυχών* (-οῦσα). Nezřídka klade též: »přijav, připustiv to k sobě«. — [7]) *ἄφρων ἂν εἴην, εἰ τὴν ἐν χερσὶν ἑτοίμην τροφὴν ἀφεὶς τὰ μὴ φαινόμενά πω διώκοιμι.* — [8]) Orig. stručněji: *ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι καὶ τῶν ἀνθρώπων οὕτως ἀλόγιστοί εἰσιν οἱ δι ἐλπίδα πλειόνων ἀδήλων τὰ ἐν χερσὶ προιέμενοι.*

Fabule IV. Liſſka a lew. [1])

Liſſka, geſſto nikdá prwé byla lwa newiďela, gednau pak, widaucy gey ſkrze zed, potom ſe s nijm potkala [2]): nayprwé tak ſe ho bála, že ſtrachem ſkuoro vmřela; po druhé, když gey vhlédala, bála ſe ho, ale ne tak welmi yako prwé. Vhlédawſſi ho pak po třetij, tak ſe zmužila, že přiſtaupiwſſi k ňemu, rozmluwiti s nijm ſměla.

*) Fabule ony jsou: I. *Orel a liška* (*Ἀετὸς καὶ Ἀλώπηξ*) v Bás. Ezop. kn. I. č. 13. (str. 65) a II. *Orel a hovnivdl* (*Ἀετὸς καὶ Κάνθαρος*) v Životě Ezop. str. 50—51.

Digitized by Google

Báſeň wyznamenáwá, že obecenſtwij y hrozné wěcy ſnadné k přijſtupu činij. [3])

IV. [1]) *Ἀλώπηξ καὶ Λέων.* — *Ol.* č. 2. — Halm č. 39. — Lepař č. 34. — [2]) Orig.: *ἐπειδὴ κατά τινα τύχην αὐτῷ συνήντησε.* Omyl v překladě vznikl asi tím, že spojka *ἐπειδή* vzata za sloveso *ἐπεῖδε* a *κατὰ τύχην* za *κατὰ τεῖχος.* — [3]) *εὐπρόσιτα ποιεῖ.*

Fabule V. Liſſka. [1])

[92a] Vpadſſi liſſka do oſydla a neb do ňegaké náſtrahy, [2]) přiſſla o wocas. A odtud běžecy, hanbau přinucena gſucy, zdálo ſe gj, že by bylo lépe, aby žiwa nebyla, [3]) a nebo aby, yakž by mohla, ginee k témuž namluwila. [4]) aby ſe wocaſů zbawily, [5]) a tak aby obecnij hanbau wſſech ginych hanbu ſwú také přikryla. [6]) Y ſhromázdiwſſi wſſecky, namlúwala ge, aby ſobě wocaſy zvtijnati daly, přidáwagijcy, že by to netoliko neſluſſney aud byl, ale zbytečnij a nepotřebné břijmě gim přidané. [7]) Porozuměwſſi tomu gedna z nich, řekla: »Milá brachu, [8]) ač by ſe tobě ta radda hodila, wſſak proto nikoli nás na to ne namluwijſs.« [9])

Báſeň wyznamenáwá, že zlij lidé ne pro žádoſt dobrého [10]) bližnijm ſwým radij, ale proto, že ſe gim ta radda hodij.

V. [1]) *Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 3. — Halm č. 46. — Lepař č. 31. — [2]) *ἐν παγίδι ληφθεῖσα.* — [3]) *ἄβιωτον ὑπ' αἰσχύνης ἡγεῖτο τὸν βίον.* — [4]) *νουθετῆσαι.* — [5]) Věty té nemá orig. — [6]) *ὡς ἂν .. συγκαλύψειν.* — [7]) *βάρος προσηρτημένον.* — [8]) *ὦ αὖτη.* — [9]) Orig.: *εἰ μή σοι τοῦτο προσέφερεν, οὐκ ἂν ἡμῖν αὐτὸ συνεβουλεύου.* — [10]) *δι' εὔνοιαν.*

Liſſka a ſſijpek. VI. [1])

Liſſka, když na plot wſkočila, [2]) zabodſſi ſe, [3]) vpadnauti měla. Y chytila ſe ſſijpku, chtěgijcy ſobě pomocy, [4]) tu wijce nohy až do krwe ſobě zbodla. Potom z boleſti k ſſijpku řekla: »Běda mně, já ſem ſe k tobě yakožto ku pomocnijku vtekla, a tys mne mnohem wijce y hůře vrazyl.« [5]) Sſijpek gij odpowěděl: »Milá bratr, [6]) chybilas, ale chtělas mne chytiti a mnau ſe požiwiti, yakožs giné přiwykla chytati.« [7])

Báſeň znamenáwá, že mnozý lidé takowij ſau marnij a nerozumnij, že k těm na pomoc ſe vtijkagij, kterýmž to přirozenij dalo, aby wždycky radňegij, kdež by mohli, vſſkodili, nežli by pomocy měli. [8])

VI. [1]) *Ἀλώπηξ καὶ Βάτος.* — *Ol.* č. 4. — Halm č. 32. — Lepař č. 40. — [2]) *ἀναβαίνουσα.* — [3]) *ὀλισθήσασα.* — [4]) *ἐπελάβετο πρὸς βοήθειαν βάτου.* — [5]) *σὺ χειρόν με διέθηκας.* — [6]) *ὦ αὖτη.* Výraz »*milá bratr*« též v čís. XXVII. — [7]) Orig. jinak: *ἐσφάλης ἐμοῦ βουληθεῖσα ἐπιλαβέσθαι, ἢ τις πάντων ἐπιλαμβάνεσθαι εἴωθα.* Zdá se, že Albin přidržel se tu Steinhöwla, u něhož také bajka tato se nalézá (Fabeln Rimitii, čís. 5.: Von dem Fuchs und Brumberstuden, vyd. Oesterleyova str. 247—248): »O fuchs, du hast geirret, so du meinest mich ergreiffen wöllen mit solchen böszlisten, wie du die andern zu fahen hast gewonet«. — [8]) Orig. stručně: *οἷς τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἔμφυτον.*

Digitized by Google

Fabule VII. Liſſka a zwijře krokodýl, kožij podobné k ryſu, ale mnohem wětſſij. [1])

[92b] Liſſka a krokodýl hádali ſe o vrozenij. A když přijliſs mnoho krokodýl ſe chlubil wzácnoſtij předkůw ſwých, w kteréž držáni byli, že by byli páni a vřednijcy vſtanoweni nad zápaſy a nad rozličnými ginými kratochwijlemi, [2]) wyrozuměwſſi tomu liſſka, řekla: »Milý brachu, [3]) by pak neprawil, ale twá kuože ſama tebe známa činij, [4]) že od mnohých let cwičen gſy.« [5])

Báſeň wyznamenáwá, že mnozý lidé, kteřijž rádi lhau, ſami ſebe, co za lidi ſau, prozrazugij. [6])

VII. [1]) *Ἀλώπηξ καὶ Κροκόδειλος.* — *Ol.* č. 5. — Halm č. 37. — Lepař č. 27. — [2]) *πολλὰ ὑπερήφανα περὶ τῆς τῶν προγόνων διεξιόντος λαμπρότητος, ὡς γεγυμνασιαρχηκότων.* — [3]) *ὦ τᾶν.* — [4]) *ἀπὸ τοῦ δέρματός γε φαίνῃ.* — [5]) *ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἰ γεγυμνασμένος.* — [6]) *τῶν ψευδομένων ἀνδρῶν ἐλεγχος τὰ πράγματα γίνεται.*

Kohauti a kuroptwa. VIII. [1])

Člowěk geden nakaupiw kohautůw, doma ge ſobě chowal a kuroptwu také k nijm puſtil, aby ſe s nimi chowala. [2]) Ta čaſto gſucy od nich bita a odhánijna, welice ſobě ſtýſkala, [3]) domnijwagijcy ſe proto ge s ſebú tak

nakládati, že by z giného pokolenj byla, a tak že od těch kohautůw muſý mnoho zlého trpěti. [4]) Potom po malé chwijli, když ge ſamy mezy ſebau bijti ſe widěla, gedny bijti, druhé vbité vtijkati, [5]) přeſtawſſi wſſij žaloſti, řekla: »Já wijce teſkliti a hořekati ſobě nechcy, [6]) widaucy, že oni ſami weſpolek ſe tepau, bigij a ſſtijpagij.« [7])

Báſeň znamená opatrné ſnadno a lehce ſnáſſeti od cyzých lecyakés potupy, [8]) a zwláſſtě když widij, že oni ani ſwým wlaſtnijm neodpauſſtěgij.

VIII. [1]) *Ἀλεκτρύονες καὶ Πέρδιξ.* — Halm č. 22. — Lepař č. 190. — *Ol.* má tuto bajku na str. 210—211 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule pětmezcýtmá,*

Digitized by Google

o kohautjch a kuropiwě.« Při tom obrázek s letopočtem: 1555. — [3]) Orig.: *ἁλεκτρύονάς τις ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας πριάμενος καὶ πέρδικα σὺν ἐκείνοις ἀφῆκε νέμεσθαι.* — [3]) *ἡθύμει σφόδρα.* — [4]) *νομίζων ὡς ἀλλόφυλος ταῦτα πάσχειν.* — [5]) Orig. jen: *μαχομένους καὶ ἀλλήλους κόπτοντας.* — [6]) *ἔγωγε ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ λυπήσομαι.* — [7]) Orig. jen: *ὁρῶν καὶ αὐτοὺς μαχομένους ἀλλήλοις.* — [8]) Dle latiny: Fabula significat prudentes facile ferre ab alienis iniurias; v řečt. *ὅτι* s indik.

Liſſka. IX. [1])

Wſſedſſi liſſka do domu gednoho obraznijka [2]) a wſſeckno nádobij geho y obrazy přemijtagijcy, ohledowala. [3]) Y nalezla hlawu obrazowú welmi ſtrogně připrawenau. [4]) Kterúž wzawſſi w ruce, řekla: »O převtěſſená hlawo, ſſkoda, že mozku nemáſs.« [5])

[93a] Báſeň oznamuge ty, kteřijž magijce zroſt a kráſu na těle, [6]) žádného rozumu nemagij.

IX. [1]) *Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 6. — Halm č. 47. — Lepař č. 33. — Srv. Ezop. Bás. II. 14. (str. 84.) — [2]) *ὑποκριτοῦ* (in domum mimi). — [3]) *ἕκαστα τῶν αὐτοῦ σκευῶν διερευνωμένη.* — [4]) *κεφαλὴν μορμολυκείου εὐφυῶς κατεσκευασμένην.* — [5]) *ὦ οἵα κεφαλή, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει.* — [6]) *μεγαλοπρεπεῖς τῷ σώματι.*

Vhlijř a knap. X. [1])

Vhlijř podlé gednoho knapa a neb ſaukenijka přebýwage, proſyl, aby ginam ſe ſtěhugijce, ſpolu bydleli. [2]) Přigaw to saukenijk k ſobě a rozumem rozwážiw, [3]) řekl: »Já toho včiniti nemohu, boge ſe, což bych yá zbijlil, aby ty toho ne zčernil.«

Báſeň znamená, že wěcy ſobě odporné a protiwné nemohau ſpolu bydleti. [4])

X. [1]) *Ἀνθρακεὺς καὶ Κναφεύς.* — *Ol.* č. 7. — Halm č. 59. — Lepař č. 309. — [2]) Orig.: *ἐπί τινος οἰκῶν οἰκίας ἠξίου καὶ κναφέα παραγενόμενον αὐτῷ συνοικῆσαι.* — [3]) *ὑπολαβών.* — [4]) *πᾶν τὸ ἀνόμοιον ἀκοινώνητον.*

Rybářij. XI. [1])

Rybářij, když sijtij lowili, a těžce gi táhnauce, radoſtij pléſali a poſkakowali, domnijwagijce ſe, že by weliké množſtwij ryb táhli. [2]) Když pak tu sýť na břeh wytáhli a málo w nij ryb nalezli, kámen pak welmi weliký nalezſſe, rmautili ſe a teſkniti počali, ne tak welmi proto, že málo ryb wytáhli, yako proto, že ge nadžege zklamala k wzetij toho, čehož ſe nadáli. [3]) Geden pak, nayſtarſſij z nich řekl: »Medle towaryſſij, nelitůgme toho, neb po weſelij čaſto zármutek ſe treffuge. [4]) Tak y my, když ſme prwé weſeli byli, muſýme také tento zámutek ſnéſti.«

Báſeň znamená, že ſe nemáme pro každé neſſtěſtij rmútiti.

Digitized by Google

XI. [1]) *Ἀλιεῖς.* — *Ol.* č. 8. — Halm č. 23. — Lepař č. 288. — [2]) Orig.: *πολλὴν εἶναι τὴν ἄγραν.* — [3]) *ὅσον ὅτι καὶ τἀναντία προυπειλήφασιν.* — [4]) *τῇ γὰρ ἡδονῇ, ὡς ἔοικεν, ἀδελφή ἐστιν ἡ λύπη.*

Chlubijcý ſe. XII. [1])

Cžlowěk geden, táhſſi přes pole do cyzý kraginy, [2]) potom zaſe do kraginy ſwé ſe nawrátiw, w mnohých nebezpečenſtwijch yak by ſobě ſtatečně a vdatně po mnoheych kragijch počijnal, chlubil ſe. Potom také na oſtrowě Rodyſu yak ſkákal, že mu tu rowně nebylo, kte[93b]rýž by ho vſkákati mohl; [3]) k tomu, kdyby potřebij bylo, že by těmi, kteřijž při tom byli, toho dokázati mohl. Y řekl k ňemu geden tu z přijſtogjcých: »Medle, přijteli, [4]) poněwadž to prawda geſt, [5]) nenij potřebij žádných swědkuow; ey, teď Rodys, protož ſkočme!« [6])

Báſeň znamená, že, když před rukama doſtatečného dokázanj ſkutkem nenij, řeč a ſlowa za nic neſtogij.

XII. [1]) *Κομπαστής.* — *Ol.* č. 9. — Halm č. 203. — Lepař č. 325. — [2]) *ἀποδημήσας.* — [3]) *πεπηδηκέναι πήδημα, οἷον οὐδεὶς τῶν ἐπ αὐτοῦ δυνατὸς ἂν εἴη πηδῆσαι.* — [4]) *ὦ οὗτος.* — [5]) *εἰ ἀληθὲς τοῦτ' ἔστιν.* — [6]) *ἰδοὺ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα.*

Fabule třináctá. O slibugijcým a přiřijkagijcým nemožné wěcy. [1])

Geden cžlowěk [2]) gſa nemocný a zle ſe mage, odtuſſen gſa giž zle [3]) od lékařůw, k Bohu ſe obrátil, [4]) kdyby ho zaſe k zdrawij nawrátil, že mu ſlibuge, že chce sto woluo obětowati. Když to vſlyſſela žena geho, řekla: »Kde by ge pak wzal, když by k zdrawij přiſſel?« A on řekl: »A což ty mnijſs, kdybych yá ſe zhogil a zas powſtal, že toho Buoh ode mne žádati bude?« [5])

Báſeň znamená, že mnozý ſnadno ſlibugij, ale když ſliby ſkutkem naplniti magij, to gim welmi těžko přichází. [6])

XIII. [1]) *Ἀδύνατα ἐπαγγελλόμενος.* — *Ol.* č. 10. — Halm č. 49. — Lepař č. 326. — [2]) Orig.: *ἀνὴρ πένης.* — [3]) *ἐπειδὴ ἀπεγνώσθη.* — [4]) *τῶν θεῶν ἐδεῖτο.* — [5]) Orig.: *οἷει γὰρ ἀναστῆναί με ἐντεῦθεν, ἵν' οἱ θεοὶ ταῦτά με ἀπαιτήσωσιν;* — [6]) *ἅπερ τελέσαι ἔργῳ οὐ προσδοκῶσιν.*

Chytrák a neb ſlibal. XIV. [1])

Chytrák geden přiſſel do měſta Delffu, chtěge boha Apollina pokauſſeti — k tomu bohu lidee o tayné wěcy ſe vtijkali a yako za hadače ho měli [2]) — y polapiw wrabce, w ruce gey pod ſuknij držel, [3]) a ne daleko od třijnohého ſtolu geho ſtoge, [4]) wotázal ſe boha, řka: »Apollo, což w ruce držijm, powěz mi, žiwé-li geſt čili mrtwé?« A tak giž ſobě myſlil, dij-li, že mrtwé, teda že gemu hned chce žiwého wrabce okázati; pak-li dij, žiwé,

Digitized by Google

hned vdáwě chce mu mrtwého vkázati. Poznaw bůh opatrnoſtij ſwau chytroſt geho,[5]) řekl: »Yakž koli chceſs, přijteli, [94a] tak včiň, na tobě to záležij, neb, což máš, aby žiwé zachowal, a neb, geſtli žeť ſe lijbij, mrtwé vkázal.«

Báſeň wyznamenáwá, že Boha oklamati ani před nim ſe vkryti ne-
5 můžeme.[6])

XIV. [1]) *Κακοπράγμων.* — *Ol.* č. 11. — Halm č. 55. — Lepař č. 328. — [2]) Vložka překladatelova. — [3]) *λαβὼν στρουθίον ἐν τῇ χειρὶ καὶ τοῦτο τῇ ἑσθῆτι σκεπάσας.* — [4]) *ἔστι τοῦ τρίποδος ἔγγιστα.* — [5]) *τὴν κακότεχνον αὐτοῦ γνοὺς ἐπίνοιαν.* — [6]) *ὅτι τὸ θεῖον ἀπαραλόγιστον καὶ ἀλάθητον.*

Rybářij. XV. [1])

Rybářij wyſſedſſe, aby ryby lowili, když dlúhý čas mordugijce ſe,[2]) nic ne polapili, welmi ſobě ſteyſkali, a giž aby preč ſſli, ſe ſtrogili. Mezy tijm ryba, řečená thymus,[3]) doſti od welikých ryb hnána gſucy,[4]) wyſtřeliwſſi ſe z wody, do lodij gim wſkočila.[5]) A tu wzawſſe, s radoſtij odtud odeſſli.

10 Báſeň znamená, že čaſto, čehož vměnij dáti nemůž, ſſtěſtij k tomu dopomůž.

XV. [1]) *Ἁλιεῖς.* — *Ol.* č. 12. — Halm č. 24. — Lepař č. 287. — [2]) *ταλαιπωρήσαντες.* — [3]) *θύννος.* — [4]) *ὑπὸ τῶν μεγίστων διωκόμενος ἰχθύων.* — [5]) Orig. jen: *εἰς τὸ πλοῖον αὐτῶν εἰσήλατο.*

Oklamawatel neb podwozugijcý. XVI. [1])

Njegaký cžlowěk chudý, gſa nemocen, žádal bohuow, aby ho pozdrawiti ráčili,[2]) a za to že gim chce sto woluo obětowati. Bohowé, chtěgijce ho pokoſſtowati,[3]) boleſtij mu povlewili.[4]) On, powſtaw z nemocy, když
15 wolůw neměl, logowých yakýchſy sto woluo natwořiw, na oltáři ge na prach zcela ſpálil.[5]) Bohowee, chtěgijce ſe nad nijm pomſtiti, sen gemu poſlawſſe, takto powěděli: »Gdi na břeh mořſký na gedno mijſto, a tam nagdeſs athenyenſké tiſýce.«[6]) Cžlowěk ten, ze ſna probudiw ſe, s radoſtij a s chwátanijm na mijſto vkázané odſſel, hledage zlata, a tu treffiw na mořſké zlo-
20 ďege, od nich yat geſt. A giž gſa yat, ſlibowal, že gijm chce dáti tiſýc centnéřů[7]) zlata, to geſt, ſſeſt ſet tiſýcůw zlatých vherſkých.[8]) Oni, gemu toho newěřijce, prodali ho za čtyři ſta orthůw, to geſt, za padeſát kop groſſuow cželkých.[9])

Báſeň tato wyznamenáwá, že na lžiwé lidi welice ſe Buoh hněwá.

XVI. [1]) *Φέναξ.* — *Ol.* č. 13. — Halm č. 58. — Lepař č. 327. — [2]) *ηὔξατο τοῖς θεοῖς, εἰ διασωθείη, βοῦς ἑκατὸν εἰς θυσίαν προσοίσειν.* — [3]) *πειρᾶσαι.* — [4]) *τοῦ πάθους ἀπήλλαξαν.* — [5]) *ὁλοκαύτωσεν.* — [6]) *ἀττικὰς χιλίας.* — [7]) *τάλαντα.* — [8]) Přídavek překladatelův. — [9]) Orig.: *ἀπεμπολήθη χιλίων δραχμῶν.*

Digitized by Google

[94b] Ziáby. XVII. [1])

Dwě ziábě w gedné lauži [2]) přebýwaly. Když pak wyſchla lauže horkem, opuſtiwſſe gi, hledaly ſobě ginégo obydlij. A přiſſedſſe k gedné hluboké studnicy, gedna, widaucy to, řekla k druhé: »Towaryſſko, ſkočme [3]) do té studnice!« Kterážto, řeči wyrozuměwſſi, řekla: »A kdyby pak y tu woda přeſchla, kterak bychom zaſe wylezly?« 5

Báſeň wyznamenáwá, že nemáme před ſebe nic neopatrně bráti. [3])

XVII. [1]) *Βάτραχοι.* — *Ol.* č. 14. — Halm č. 74. — Lepař. č. 214. — Táž bajka jinými slovy opakuje se v č. CXLVI. — [2]) *ἐν λίμνῃ.* — [3]) *συγκατέλθωμεν, ὦ οὗτος.* — [4]) *ἀπερισκέπτως προσιέναι τοῖς πράγμασιν.*

Člowěk ſtarý a smrt. XVIII. [1])

Starý člowěk, naſekaw ſobě dřijwij w horách, na ramena ho nabral. Gda pak dlauho ceſtau a welmi ſobě ſteyſkage, [2]) vmordowaw ſe, [3]) ſložil s ſebe ta drwa a smrti, aby k němu přiſſla, wolal. Smrt pogednau hned ſe tu kdes wzawſſi, [4]) tázala ſe na přijčinu, proč by gij wolati měl? Starý řekl: »Aby, zdwihnaucy břemeno toto, na mne ge wložila.« 10

Báſeň tato znamená, že každý člowěk rád žiw geſt, ačkoli mnohými pſotami a nebezpečenſtwijmi obklijčen geſt, že by ſmrti žádati měl, wſſak, aby žiw byl, nad smrt to oblibuge. [5])

XVIII. [1]) *Γέρων καὶ Θάνατος.* — *Ol.* č. 15. — Halm č. 90b. — Lepař č. 359. — Srv. č. CXLV. — [2]) *πολλὴν ὁδὸν ἐπηχθισμένος ἐβάδισεν.* — [3]) *ἀπειρηκώς.* — [4]) *τοῦ Θανάτου εὐθὺς ἐπιστάντος.* — [5]) *τὸ ζῆν πρὸ τοῦ Θανάτου αἱρεῖται.*

Baba a lékař. XIX. [1])

Když gednu ſtarú ženu welmi oči bolely, přiwolala k ſobě [2]) gednoho z lékařůw a ſmlauwu s nim včinila; když by gi zhogil, že gemu chce ſmlauwě doſti činiti, [3]) pakli gij ne zhogij, že mu nechce nic dáti. Y přiſtaupil k tomu lékař [4]) a lékařſtwij gij ďelage, každý den čaſto přicházel, yako by ſtarú léčil, a gij oči namazowal. W tu chwijli pak, když gij oči namazal, pro maſt nemohla zhola nic widěti, a on tehdy, což mohl, [5]) z domácýho nádobij gegij[95a]ho každý den wdycky při odchodu odnáſſel. [6]) Žena ſtará widúcy, že gij ſtatku vbýwá, a to tak welmi, že, prwé než by gi on na ty oči zhogil, w domě by nic nezuoſtalo. Když pak lékař ſmluwenú mzdu mijti chtěl, ſwědky přiwedl, aby na ni pohleďeli, [7]) yak by dobře [8]) widěla. Ona pak řekla: »Nynij mnohem méňe nežli prwé widijm; [9]) pokudž mne oči bolely, mnoho ſem ſwého w domu widěla, nynij, když prawijſs, že dobře widijm, z těch wěcý prwnijch zhola žádné newidijm.« 15 20 25

Báſeň wyznamenáwá, že zlij lidé geſſtě, z čehož pracugij, z newědomij o to přicházegij, a ſami ſe o to, chtěgijce chytroſtij ſobě doweſti, čehož nemohli vměnijm, připrawugij. [10]) 30

Digitized by Google

XIX. [1]) *Γραῦς καὶ ἰατρός.* — *Ol.* č. 16. — Halm č. 107. — Lepař č. 333. — [2]) *εἰσκαλεῖται.* — [3]) *τὸν ὁμολογηθέντα μισθὸν αὐτῷ δώσειν.* — [4]) *ἐνεχείρησε μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς τῇ θεραπείᾳ.* — [5]) Orig.: *ἓν τι.* — [6]) *ὑφαιρούμενος ἀπῄει.* — [7]) Věta přidaná. — [8]) *καθαρῶς.* — [9]) *μᾶλλον μὲν οὖν τὰ νῦν οὐδ' ὁτιοῦν βλέπω.* — [10]) Orig. odchylně: *οἱ πονηροί, ἐξ ὧν πράττουσι, λανθάνουσι καθ' ἑαυτῶν ἔλεγχον ἐπισπώμενοι.*

Sedlák a synowé geho. XX. [1])

Sedlák geden, mage dokonati žiwot ſwůg, chtěl zkuſyti synuo ſwých, yak by ſe k woránij a k dijlu mijti chtěli. [2]) Y powolaw gich k ſobě, řekl: »Dijtky mé, yáť ſe giž z tohoto swěta poberu, wy pak na winnicy kopayte, a ďelagijce gi, mnoho na nij naleznete.« [3]) Oni pak domnjwali ſe, že by

někde ſkrytý poklad nagijti měli. Po ſmrti otce ſwého wſſecku winnicy zkopali, pokladu pak nenalezli, kromě že winnice, gſucy dobře zďelána, mnohem wijce wžitku přineſla.

Báſeň znamenáwá, že pracowánij lidem mijſto pokladu má wáženo býti, a že ſama práce geſt poklad chudým lidem. [4])

XX [1]) *Γεωργὸς καὶ Παῖδες αὐτοῦ.* — Halm č. 98. — Lepař č. 248. — *Ol.* má tuto bajku na str. 217. mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Třitcátá fabule, o sedláku a o geho synech.*« Při tom obrázek. — [2]) Orig.: *βουλόμενος τοὺς παῖδας πεῖραν λαβεῖν τῆς γεωργίας.* — [3]) Orig: *ὑμεῖς δ' ἅπερ ἐν τῇ ἀμπέλῳ μοι κέκρυπται ζητήσαντες, εὑρήσετε πάντα.* — [4]) Epimythion rozšířené; orig. jen: *ὁ κάματος θησαυρός ἐστι τοῖς ἀνθρώποις.*

Hoſpodář a pſy. XXI. [1])

Geden člowěk pro zymu w ſwém dwoře na předměſtij zuoſtal, [2]) a tu nayprwé owce gedl, potom kozy. Když ſe pak zyma wijce rozmáhala, y robotugijcým woluom, kterýmiž woráwal, neodpuſtil, ale též ge pogedl. [3]) Widauce to pſy, řekli weſpolek: »Vtečme my rauče odſud; když hoſpodář robotugijcých wolůw [95b] giž ne ſſanuge, kterakž pak má nám odpuſtiti?«

Báſeň wyznamenáwá, že těch naywijce ſe warowati máme a gich ſe wſſemi obyčegi ſtřijcy, kteřijž ani ſwým wlaſtnijm ne odpauſſtěgij.

Digitized by Google

XXI. [1]) *Δεσπότης καὶ Κύνες.* — *Ol.* č. 17. — Halm č. 95. — Lepař č. 252. — [2]) *ἐν τῷ αὐτοῦ προαστείῳ ἀπολειφθείς.* — [3]) *καὶ τοὺς ἐργάτας βοῦς σφάξας ἐθοινήσατο.*

Žena wdowa a slepice. XXII. [1])

Ziena gedna wdowa měla slepicy, kteráž gij każdey den wayce ſnáſſela. Y domnijwala ſe, że, kdyžby gij wijce gečmene dáwala, że by dwakrát za den měla néſti. Y činila [2]) tak; ſlepice pak wychowawſſi ſe a vtluſtſſi [3]) ani gednoho waycete za den ſnáſſeti nemohla.

Báſeň znamenáwá, że mnozý pro lakomſtwij wijce mijti žádagijce, y to, což mijwagij, ztracugij.

XXII. [1]) *Γυνὴ καὶ Ὄρνις.* — *Ol.* č. 18. — Halm č. 111. — Lepař č. 346. — [2]) *Ol.*: »včinila«; orig: *πεποίηκεν.* — [3]) Orig jen: *ὄρνις πιμελὴς γενομένη.*

Od pſa vkauſſený. XXIII. [1])

Geden, gſa vkauſſen od pſa, obcházege, hledal ſobě lékaře. Y trefil yakýs na něho, a porozuměw, co by hledal, řekl: »O přijteli, geſtli že chceš zdráw býti, wezmi chleba a ſetři gijm s rány krew a day gey ſnijſti tomu pſu, kterýž tebe vkauſl.« A on, zaſmáw ſe tomu, dij: »Geſtli že to včinijm, muſým od mnohých [2]) pſuow w měſtě hryzen a kauſán býti.«

Báſeň wyznamenáwá, że zlij a přewrácenij lidé, když gim kdo dobře dělá, ſkrz to dobrodinij geſſtě wijce gich na ſebe podſſtijwá. [3])

XXIII. [1]) *Κυνόδηκτος.* — *Ol.* č. 19. — Halm č. 221. — Lepař č. 343. — [2]) *ὑπὸ πάντων.* — [3]) Orig: *οἱ πονηροὶ εὐεργετούμενοι μᾶλλον ἀδικεῖν παροξύνονται.*

Dwa mládency a rżeznijk. XXIV. [1])

Dwa mládency přiſtaupiwſſi [2]) k rżeznijku, když byl zaneprázdněn domácými wěcmi, y wzal z nijch geden kus maſa a druhému towaryſſi do kljna gey wložil. Y obrátiw ſe rżeznijk, hledal maſa; ten pak, kterýž wzal, přiſahal, że ho nemá, a kterýž měl, přiſahal, że ho newzal. Porozuměw lſti a ſſibalſtwij gegich [3]) rżeznijk, řekl: »Ačkoli přede mnau ſe vkrygete, wſſak tomu ſe [96a] neſchowáte, ſkrze kteréhož přiſaháte.« [4])

Báſeň znamenáwá, że, yakżkoli přijſahau ſwau před lidmi ſe vkrygeme, wſſak proto Boha nikoli to tayno nebude,

XXIV. [1]) *Νεανίσκοι καὶ Μάγειρος* (cocus). — *Ol.* č. 20. — Halm č. 301. — Lepař č. 329. — [2]) *παρεκάθηντο.* — [3]) *Ol.* vypouští. — [4]) *κἂν ἐμὲ λάθητε, τόν γ' ἐπιορκούμενον θεὸν οὔκουν λήσεσθε.*

Nepřátelee. XXV. [1])

Dwa, magijce k ſobě newoli, do gednoho chrámu ſe ſpolu plawili. [2]) Geden z nich ſeďel na zadnijm koncy lodij, a druhey na přednijm. Když

Digitized by Google

ſe pak moře welmi zbauřilo, [3]) a lodij že ſe pohřijzyti měla, kterýž ſeděl na zadnijm koncy, tázal ſe marynáře, [4]) který konec prwé potone? [5]) A když on řekl, že přednij, ten, yako by mu odlehlo, [6]) řekl: »Polowice mi tak těžko nebude, [7]) když toliko ſwého nepřijtele prwé tonauti vhlédám.«

Báſeň znamenáwá, že mnozý ſwé ſſkody ſobě nic neważij, když toliko nepřátely ſwé prwé zle ſe mijti widij.

XXV. [1]) *Ἐχθροί.* — *Ol* č. 21. — Halm č. 144. — Lepař č. 319. — [2]) Orig: *ἐπὶ τῆς αὐτῆς νεὼς ἔπλεον* (in eadem navi navigabant). — [3]) *χειμῶνος ἐπιγενομένου.* — [4]) *τὸν κυβερνήτην.* — [5]) *καταβαπτίζεσθαι.* — [6]) Věta překladatelem vsutá. — [7]) Orig.: *ἔμοιγε οὐκ ἔστι λυπηρὸν ὁ θάνατος.*

Kočka a myſſi. XXVI. [1])

W gednom domu když weliké množſtwij myſſij bylo, porozuměwſſi tomu něgaká kočka, y hned tam ſſla, a po gedné lapagijcy, gedla ge. Myſſi, widaucy, že po gedné ſe lapagij, [2]) rozmlauwaly ſpolu, aby zhola wijce

wen ne wycházely a dolů také ne ſtupowaly, aby na proſto wſſecky nezahynuly. »A když k nám kočka přigijti nebude mocy, zachowány při żiwotijch budeme.« Kočka pak, když widěla, że by myſſi giż dolů ſe neſpauſſtěly, vmijnila, aby chytroſtij ſwau ge wywolala. [3]) Y wylezla na geden kůl a s něho ſe dolů powěſyla, činecy ſe, yako by vmrlá byla. Pohleděwſſi [4]) gedna z myſſij a widaucy gi, řekla: »Přijteli, ačkoli ſe pytlijkem zawěſſeným ďeláſs, wſſak proto nikoli k tobě nepřiſtaupijm.« [5])

Báſeň wyznamenáwá maudré lidi, że, když gednau některých podwodů a vſſkozenij pokuſý, potom ſe gim z lehka oklamati nedadij. [6])

XXVI. [1]) *Αἴλουρος καὶ Μῦες.* — Halm č. 15. — Lepař č. 142. — *Ol.* má tuto bajku na str. 209 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule čtyřmezcýtmá, o kočce a o myſſijch*«. Při tom obrázek. — Srv. Kn. Ezop. IV. 2. — [2]) *ἑαυτοὺς ἀναλισκομένους ὁρῶντες.* — [3]) *ἔγνω δι' ἐπινοίας αὐτοὺς σοφιζόμενος ἐκκαλέσασθαι.* — [4]) *παρακύψας.* — [5]) *κἂν θύλαξ γένῃ, οὐ προσελεύσομαί σοι.* — [6]) *οὐκέτι αὐτῶν ἐξαπατῶνται ταῖς ὑποκρίσεσιν.*

Digitized by Google

Liſſka a wopice. XXVII. [1])

[96b] Mezy nerozumnými zwijřaty na sněmě tancowala wopice, a když ſe gim zalijbila, [2]) byla od nich za krále zwolena. Záwidijcy pak gij toho liſſka, vhlédawſſi w gedné náſtraze a w polečenij kus masſa, vgawſſi wopicy, tam gi přiwedla, prawěcy, že by tu měla poklad nagijti, [3]) gj že by vžitečný nebyl, králi pak že vſtanowenij a zřjzenj gey dáwá a přiwlaſtňuge. [4]) Y napomijnala krále, aby poklad přigal. Wopice, k oſydlu neopatrně přiſtaupiwſſi, polapena geſt, a yakožto lſtiwú podwodnicy liſſku winila. K nijžto liſſka řekla: »Milá bratr, takowá gſucy bláznice, chceſs nad nerozumnými zwijřaty kralowati?« [5])

Báſeň znamená, že, kteřijž ňetco neopatrně před ſebe berau, takowij w neſſtěſtij vpadagij.

XXVII. [1]) *Ἀλώπηξ καὶ Πίθηκος.* — *Ol.* č. 22. — Halm č. 44. — Lepař č. 25. — [2]) *εὐδοκιμήσας.* — [3]) *ὡς εὕροι μὲν αὐτὴ θησαυρόν.* — [4]) Orig.: *τῷ βασιλεῖ γὰρ τοῦτον ὁ νόμος δίδωσιν.* — [5]) *ὦ πίθηκε, τοιαύτην συ μωρίαν ἔχων τῶν ἀλόγων βασιλεύσεις;*

Thymus ryba a mořſká swině. XXVIII. [1])

Thymus ryba, hnán gſa od weliké mořſké swině, a welikau prudkoſtij vtijkage, nebo hned měl polapen a ſežrán býti, newěda, ſylným wyſtřelenijm na geden oſtrow daleko na ſucho ſe wyſtřelil. [2]) Tauž prudkoſtij mořſká swině za nim ſe wyſtřelila. [3]) Y obrátiw ſe thymus a wida, že mořſká swině giž vmdlená duſſe zbeywá, [4]) dij: »Nikoli mi nenij tak těžká ſmrt, když toliko widijm ſtogijcýho o bezhrdlé mé, [5]) že ſpolu ſe mnau vmijrá.«

Báſeň wyznamenáwá, že welmi ſnadno lidé pſotu a neſſtěſtij neſau a trpij, když toliko widij, že w témž neſſtěſtij gſau ti, kteřijž prwnij přijčinau k ſſkozenij byli. [6])

XXVIII. [1]) *Θύννος καὶ Δελφίν.* — *Ol.* č. 23. — Halm č. 167. — Lepař č 218. — [2]) *ἔλαθεν ὑπὸ σφοδρᾶς ῥύμης ἐκπεσὼν εἰς τινα νῆσον.* — [3]) *αὐτῷ συνεξώκειλεν.* — [4]) *λειποψυχοῦντα τὸν δελφῖνα ἑωρακώς.* — [5]) *τὸν αἴτιον γεγονότα μοι τούτου* — [6]) *τοὺς τούτων αἰτίους δυστυχοῦντας ὁρῶντες.*

Lékař a nemocný. XXIX. [1])

Lékař geden léčil nemocného. Ten když vmřel, dij lékař k těm, kteřijž gey neſli: »Cžlověk tento, kdyby ſe byl od wijna zdržel a kliſterowánij vžijwati chtěl, nebyl by vmřel«. Y ſlyſſe to geden z přijſtogijcých, [97a] řekl: [2]) »Mnedle, [3]) měls to prwé prawiti, ne teprwá, když giž nic nemuož proſpěſſno býti. Ale tehdys měl napomijnati, když toho mohl vžiti.«

Báſeň znamená, že přátelé magij o potřebných wěcech ku pomocy a ku proſpěchu gineym w čas raditi. [4])

Digitized by Google

XXIX. [1]) *Ἰατρὸς καὶ Νοσῶν.* — *Ol.* č. 24. — Halm č. 169. — Lepař č. 300. — [2]) *τῶν δὲ παρόντων ὑπολαβών τις ἔφη.* — [3]) *ὦ βέλτιστε.* — [4]) *ἐν καιρῷ ἀνάγκης τὰς βοηθείας παρέχειν.*

Ptáčnijk, kterýž na lep lapá, a geſſtěrka. XXX. [1])

Ptáčnijk, wzaw lep a wěgice, [2]) ſſel na cžižbu. [3]) Wida pak gijkawce, [4]) an na wyſokém dřewě ſedij, y zprawowal ſobě wěgice nahoru, chtě gey lapiti. Pijlně toho hleďel, [5]) a newida geſſtěrky v noh blijzko, ana ſpij, naſſlapil na ni. Kterážto rozhněwawſſi ſe, vſſtijpla ho. Giž pak omdléwage, řekl: »Neſſtiaſtný yá cžižebnijk, giného chtě polapiti, ſám až do ſmrti polapen ſem.« [6])

Báſeň znamená, že, kteřijž bližnijm léčky nalekugij, [7]) z newědomij čaſto od giných téhož docházegij.

XXX. [1]) *Ἰξευτὴς καὶ Ἔχις.* — *Ol.* č. 25. — Halm č. 171. — Lepař č. 298. — [2]) *καλάμους.* — [3]) *πρὸς ἄγραν ἐξῆλθεν.* — [4]) *κίχλαν* (turdum). — [5]) Orig.: *καὶ τοὺς καλάμους ἀλλήλοις ἐπὶ μῆκος συνάψας ἄνω πρὸς αὐτὴν συλλαβεῖν βουλόμενος ἐφεώρα.* — [6]) *ἠγρεύθην εἰς θάνατον.* — [7]) *οἱ τοῖς πέλας ἐπιβουλεύοντες.*

Bobr. XXXI. [1])

Bobr geſt zwijře, [2]) naywijce při gezerách ſe držij. Gehožto struog a nebo nároky [3]) vžitečné lékařuom býti prawij. Ten, když lidee gey honij, chtěgijce ho polapiti, yakž tomu porozumij, proč ho naywijce honij, hned ſám vtna ſobě nároky, těm, kteřijž gey honij, wrže a tak ſám při zdrawij zůſtáwá. [4])

Báſeň znamenáwá, že múdřij lidé pro zdrawij ſwé žádným obyčegem peněz nelitugij. [5])

XXXI. [1]) *Κάστωρ.* — *Ol.* č. 26. — Halm č. 189. — Lepař č. 154. — [2]) *ζῷον τετράπουν.* — [3]) *τὰ αἰδοῖα.* — [4]) *σωτηρίας τυγχάνει.* — [5]) *οὐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιοῦνται.*

Pes a rżeznijk. XXXII. [1])

Wſkočiw do ſlachtaty [2]) pes w tu chwijli, když zaneprázdněn byl rżeznijk, pochytiw mu srdce wolowé, [3]) vtekl preč. Rżeznijk pak obrátiw ſe, když ho widěl, an vtijká, řekl: »Towaryſſi, [4]) wěz, žeť ſe před tebú gi[97b]náče [5]) ſtřijcy budu, nebs mně srdce ne wzal, ale srdces mi přidal«.

Báſeň wyznamenáwá, že čaſtokrát malé ſſkody lidem potomnijch welikých ſſkod k wywarowánij naučenij dáwagij. [6])

XXXII. [1]) *Κύων καὶ Μάγειρος* (cocus). — *Ol.* č. 27. — Halm č. 232. — Lepař č 52. — [2]) *εἰς μαγειρεῖον* (in culinam). — [3]) Orig jen: *καρδίαν.* — [4]) *ὦ οὗτος.* — [5]) Orig.: *ὅπουπερ ἂν ᾖς.* — [6]) Orig : *πολλάκις τὰ παθήματα τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα γίνονται.*

Digitized by Google

Pes a wlk. XXXIII. [1])

Pes když ležel a ſpal před chléwem, wlk k ňemu přiſſel, chtě ho ſnijſti. [2]) Pes proſyl ho, aby ho na ten čas ne gedl, že by hubený a churawý byl, ale aby maličko počekal, že hoſpodář geho chce swadbu ďelati, a w tom čaſu, když ſe wychowá a trochu oprawij, [3]) že mu chutňegſſijm pokrmem bude. Y přiwolil k tomu wlk a odſſel. Po několika pak dnech nawrátiw ſe zaſe, nalezl pſa, ſwrchu na domě an ležij, a ſtoge dole na zemi, zawolal na ňeho, geſſtě-li na ſmlauwu pamatuge. [4]) Pes gemu odpowěďel: »Wlče když mne před chléwem vhlédáš wijce ležeti, ne čekay swatby«.

Báſeň wyznamenáwá opatrné lidi, kteřijžto, když gednau nebezpečenſtwj vgdau, [5]) dokudž gſau žiwi, toho ſe wyſtřijhagij.

XXXIII. [1]) *Κύων καὶ Λύκος.* — *Ol.* č. 28. — Halm č. 231. — Lepař č. 47. — [2]) *βρῶμα θύσειν.* — [3]) *πολλὰ φαγὼν πιμελέστερος ἔσομαι.* — [4]) *ἐκάλει ὑπομιμνήσκων αὐτὸν τῶν συνθηκῶν.* — [5]) *ὅταν περί τι κινδυνεύσαντες σωθῶσιν.*

Pes a kohauth. XXXIV. [1])

Kohauth a pes, w přátelſtwij ſpolu wſſedſſe, ſpolu wandrowali. [2]) A když byl wečer, [3]) kohauth wletěw na dřewo, tam ſeďel. Pes dole pod dřewem, yámu ſobě wykopaw, zuoſtal. [4]) Kohauth pak když podlé obyčege a nawykloſti [5]) w nocy kokrhal, liſſka, vſlyſſawſſi gey, k němu přiběhla, a dole ſtogecy, aby k nij ſeſſel, proſyla, že geſt žádoſtiwa na takowé zwijře, kteréž tak dobrý hlas má, laſkawa býti. [6]) On gij odpowěďel, aby nayprwé wrátného zbudila, kterýž v kořena ležij, ten že mu odewřijti muſý, aby doluo sgijti mohl. [7]) Liſſka, když ho zawolati chtěla, on obořiw ſe na ni, [8]) roztrhal gi.

Báſeň wyznamenáwá opatrné lidi, když nepřátelé k njm gdau, k ſylňegſſijm ſebe že ge podwodně odſýlagij. [9])

XXXIV. [1]) *Κύων καὶ Ἀλεκτρυών.* — *Ol.* č. 29. — Halm č. 225. — Lepař č. 44. — [2]) *ὦδευον.* — [3]) *ἑσπέρας καταλαβούσης.* — [4]) *ὁ δὲ κύων πρὸς τῇ ῥίζῃ τοῦ δένδρου κοίλωμα ἔχοντος ἐκάθευδεν.* — [5]) *κατὰ τὸ εἰωθός.* — [6]) *ἀσπάσασθαι.* — [7]) *ὡς ἐκείνου ἀνοίξαντος κατελθεῖν.* — [8]) *ὁ κύων αἴφνης πηδήσας.* — [9]) *πέμπουσι παραλογιζόμενοι.*

[98a] Lew a ziába. XXXV. [1])

Lew, ſlyſſe někdy ziábu welmi křičeti, zaſtawil ſe proti gegijmu křiku, [2]) domnijwage ſe, že by něgaké welmi weliké zwijře bylo. Y maličko tu počekaw, když widěl, ana ſe k němu z gezera béře, přiſtaupiw, nohama gi rozſſlapal.

Báſeň znamená: Nikdá ſe ne lekati, prwé než widijſs, čeho ſe bogijſs. [3])

XXXV. [1]) *Λέων καὶ Βάτραχος.* — *Ol.* č. 30. — Halm č 248. — Lepař č. 2. — [2]) *ἐπεστράφη πρὸς τὴν φωνήν.* — [3]) *μὴ δεῖν πρὸ τῆς ὄψεως δι' ἀκοῆς μόνης ταράττεσθαι.*

Digitized by Google

Lew, woſel, liſſka. XXXVI. [1])

Lew, oſel a liſſka, ſpřijzniwſſe ſe, [2]) ſpolu wyſſli na low. A když drahně vlowili, rozkázal lew oſlu, aby ge ďelil. Woſel tu kořiſt na tré rozďeliw, kázal, aby ſobě lew, co chce, wybral. [3]) Y rozhněwal ſe z toho lew a woſla ſnědl. Potom liſſce ďeliti rozkázal. Ona wſſeckno na hromadu ſkladſſi, maličko nětco ſobě pozuoſtawila. K nijžto lew řekl: »Medle, kdo tě tak dobře včil ďeliti?« Ona řekla: »Nebohého oſla muka a trápenij.« [4])

Báſeň wyznamenáwá, že ſe maudřij treſtcý neſſtěſtijm, kteréž ſe gegijch bližnijm přiházýwá. [5])

XXXVI. [1]) *Λέων καὶ Ὄνος καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 31. — Halm č. 260. — Lepař č. 10. — Srv. Ezop Bás. I. 6 str. 59. — [2]) *κοινωνίαν ποιησάμενοι.* — [3]) Orig.: *τρεῖς μερίδας ποιησάμενος ἐκ τῶν ἴσων, ἐκλέξασθαι τούτους προὐτρέπετο.* — [4]) Orig.: *ἡ τοῦ ὄνου συμφορά.* — [5]) *σωφρονισμοὶ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις τὰ τῶν πέλας δυστυχήματα.*

Lew a nedwěd. XXXVII. [1])

Lew a nedwěd vhonili ſobě ſpolu telce [2]) a potom o něg činiti měli. [3]) S obau pak ſtrán gſúce welice raněnij, welikau bitwau a záwratem hlawy vmordowanij, na zemi leželi. [4]) Liſſka wuokol obcházegijcy a ge zbité a zranilé [5]) ležeti widaucy, telce, w proſtředku ležijcýho mezy nimi běžewſſi pochytila a preč neſla. Oni gi widauce a hnauti ſe [6]) nemohauce, ſami k ſobě řekli: »Bijdnij my, že ſme liſſce pracowali«.

Báſeň znamená gedny pracowati, a giné práce gegijch čaſto vžijwati a z nij zyſk mijti. [7])

XXXVII. [1]) *Λέων καὶ Ἄρκτος.* — *Ol.* č. 32. — Halm. č. 247. — Lepař č. 20. — [2]) *περιτυχόντες βουνεύρῳ* (nacti hinnulum). — [3]) *περὶ τούτου ἐμάχοντο.* — [4]) *δεινῶς οὖν ὑπ' ἀλλήλων διατεθέντες ἐκ τῆς πολλῆς μάχης καὶ σκοτοδινιᾶσαι ἀπαυδήσαντες ἔκειντο.* — [5]) Orig. jen: *πεπτωκότας.* — [6]) *ἀναστῆναι.* — [7]) Dle latiny: Aliis laborantibus alios lucrari.

[98b] Hadač. XXXVIII. [1])

Hadač geden, ſedě na ryňku, mnoho o rozličných wěcech rozpráwěl a hádal. [2]) Y přiſtaupil k němu w náhle něgaký člowěk, zwěſtuge mu, kterak by v geho domu wokna wybita byla, a wſſeckno že by z něho pobráno bylo. On zchytiw ſe, [3]) welmi wzdechl a během běžel. Vhlédaw ho pak geden běžijcýho, řekl mu: »O přijteli, giným vmijſs, co by ſe gijm dijti mělo, přezwěďe předpowijdati [4]), ale ſwých wěcý prwé ſy ne vhodl.«

Báſeň wyznamenáwá ty, geſſto giné zprawowati chtěgij a ty wěci řediti, [5]) kteréž k nijm nepřináležegij, ſami ſwých zanedbáwagijce a ge zle zprawugijce.

XXXVIII. [1]) *Μάντις.* — *Ol.* č. 33. — Halm. č. 286. — Lepař č. 323. — [2]) Orig. jen: *διελέγετο.* — [3]) *ἀνεπήδησε.* — [4]) Orig. *τἀλλότρια πράγματα προειδέναι ἐπαγγελλόμενος.* — [5]) *προνοεῖσθαι* (zpravovati a říditi).

Digitized by Google

Mrawenec a holubice. XXXIX. [1])

Mrawenec, gſa žijzniw, ſſtaupil do studnice, a pramenem gſa zachwácen, počal ſe zmijtati a tonauti. [2]) Widúcy to holubice, z dřewa ratoleſt vlomila a do studnice gi vwrhla. Na kterúž wyſſed mrawenec při žiwotě zachowán geſt. Ptáčnijk pak rozlecowal wěgice, [3]) aby tu holubicy polapil. Wida to mrawenec, ptáčnijka w ňohu vſſtijpl, a on, rozhněwaw ſe, [4]) vdeřil wěgicemi o zemi, a k tomu holubicy zplaſſil a preč gi zahnal. [5])

Báſeň znamená, že dobrodincom máme ſe dobrým odplaceti.

XXXIX. [1]) *Μύρμηξ καὶ Περιστερά.* — *Ol.* č. 34. — Halm. č. 296[b]. — Lepař č. 225. — [2]) *παρασυρεὶς ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ἀπεπνίγετο.* — [3]) *τοὺς καλάμους συνθείς.* — [4]) *ἀλγήσας.* — [5]) *τὴν περιστερὰν αὐτίκα φυγεῖν ἐποίησεν.*

Netopýř, hloh a mořſká wlaſtowice. XL. [1])

Netopýř, hloh a mořſká wlaſtowice spřijznili ſe ſpolu a z té přijzně vmijnili, že chtěgij obchod kupecký prowozowati. [2]) Netopýř wypůgčil ſobě peňez a mezy towaryſſe ge dal. [3]) Hloh a nebo ſſijpek drahého raucha s ſebau nabral, mořſká pak wlaſtowice mědi. A tak ſe ſpolu plawili. Když pak na ně bauřka[99[a]]a nechwijle vdeřila, a lodij ſe gim zwrátila a ztroſkotala, wſſeckno ztratiwſſe, ſotwá žiwij a zdrawij země doſſli. [4]) Od té chwijle wdycky mořſká wlaſtowice po březých mořſkých lijtá y ſedá, [5]) zdá-li by kde moře gegij měď wywrhlo. Netopýř, boge ſe wěřitelům, we dne ſe ne vkáže, než w nocy na paſtwu chodij. Sſijpek pomijgegijcý lidi za ſukně trhá, zdá-li by ſwé wlaſtnij rúcho v koho poznal.

Báſeň wyznamenáwá, že o mnohé wěcy ſe zaſazugeme, potom gich, wdy po málu vlewugijce, zanecháwáme a od nich odpadáme. [6])

XL. *Νυκτερὶς καὶ Βάτος καὶ Λίθυια.* — *Ol.* č. 35. — Halm. č. 306[b]. — Lepař č. 140. — [2]) Orig. jen: *ἑταιρείαν ποιησάμενοι ἐμπορικὸν διέγνωσαν βίον ζῆν.* — [3]) *καθῆκεν εἰς τὸ μέσον.* — [4]) *αὐτοὶ ἐπὶ τὴν γῆν διεσώθησαν.* — [5]) *παρεδρεύει.* — [6]) Orig. jinak: *περὶ ἃ σπουδάζομεν, τούτοις ἐς ὕστερον περιπίπτομεν.*

Lékař a nemocný. XLI. [1])

Taazal ſe lékař ſwého nemocného, kterak by ſe měl? [2]) On odpowěďel, že ſe wijce potij, nežli by potřebij bylo. Lékař řekl, že geſt to wěc wýborná. Po druhé pak otázal ſe ho, lepſſij-li by byl? On poweďel, že by na ňeg něgaké třeſenij a trnutij přiſſlo, a že by tijm náramně welmi zemdlen byl. [3]) Lékař opět prawil, že y to nic ſſkodného nenij. Po třetij opět ſe ho tázal, měl-li by ſe co lépe? [4]) Nemocný odpowěďel, že by w wodnotelnoſt [5]) vpadl. Lékař opět prawil, že to dobře geſt. Potom gſa tázán od gednoho

Digitized by Google

z domácých, dobře-li by ſe měl, odpowěděl: »O muog bratře [6]), od toho dobrého, yakož rozumijm, [7]) vmřijti muſým«.

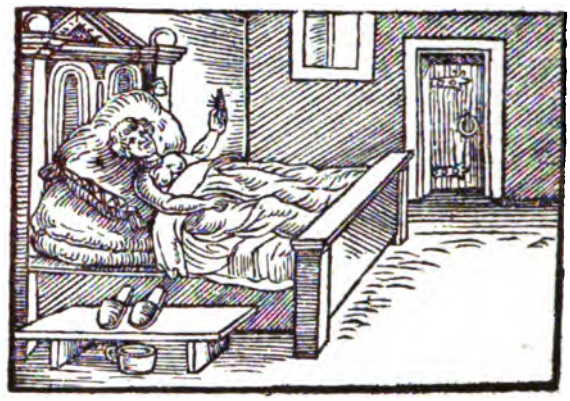

Báſeň wyznamenáwá, že naywijce ty máme w nenáwiſti mijti, [8]) kteřijž nám co k naſſemu zlému [9]) a k lijboſti mluwij.

XLI. [1]) *Νοσῶν καὶ ἰατρός.* — Halm. č. 305. — Lepař č. 301. — *Ol.* má tuto bajku na str. 211—212. mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule ſ ſeſtmeczýtmá, o lékaři a nemocném*«. Při tom obrázek. — [2]) *ὅπως διετέθη.* — [3]) *φρίκῃ συσχεθεὶς εἶπε σφοδρῶς διατετινάχθαι.* — [4]) *ὅπως διεγένετο.* — [5]) *Ol.*: »wodnotedlnoſt«. — [6]) *ὦ οὗτος.* — [7]) Vsuto překladatelem. — [8]) Orig. jen: *δυσχεραίνομεν.* — [9]) »K našemu zlému« vsuvka.

Hayný a bůh Merkuryus. XLII. [1])

Hayný geden vpuſtil, ne chtě, ſekeru do wody. [2]) Nemoha ſobě žádné rady dáti, [3]) ſeděl na břehu a plakal. Merkuryus, rozuměge y znage přijčinu, a ſlitowaw ſe nad nijm, pohřijzyw ſe do potoka zlatú ſekeru

wyneſl a tázal ſe ho, ta-li by byla? Sedlák ten odpowěděl, že ta nenij. A on hned po druhé pohřijzyw ſe, wy[99b]neſl ſtřijbrnú. Ani ta že by geho nebyla, prawil. Po třetij ſchowaw ſe, [4]) geho wlaſtnij ſekeru

Digitized by Google

wyneſl. K té ſe přiznal, že by to geho wlaſtnij byla a ta, kterauž vpuſtil. Merkuryus, zchwáliw ſprawedlnoſt geho, wſſecky tři mu dal. On odſſed, wſſecko, yak ſe zběhlo, towaryſſom ſwým powěďel. Geden pak z nich, chtě tolikéž dowéſti, přiſſel k potoku a wlaſtnj ſwú sekeru do té wody chtě vwrhl. Potom tu ſeďe, plakal. Y vkázal ſe gemu Merkuryus a wytazowal ſe ho, pro kterú by přijčinu nařijkal?[5]) A když mu powěďel, teda on hned ſpuſtiw ſe pod wodu, zlatú ſekeru wyneſl a ptal ſe ho, ta-li by byla, kterúž vpuſtil? On s radoſtij ſe gij chytil, w prawďe, prawě, že by geho byla. Bůh, zwoſſkliwiw ſobě neſtydatoſt geho, netoliko tu při ſobě zachowal, ale ani geho wlaſtnij gemu nedal.

Báſeň wyznamenáwá, yak mnoho Buoh ſprawedliwým lidem přege, tak zaſe welmi neſprawedliwým ſe protiwij.

XLII. [1]) *Ξυλευόμενος καὶ Ἑρμῆς.* — Halm č. 308. — Lepař č. 307. — *Ol.* má tuto bajku na str. 206—207. mezi Star. fab. s nadpisem. »*Fabule dwamezcýtmá, o hayným a o bohu Merkuryowi.*« Připojen obrázek. — [2]) Orig.: *ξυλευόμενός τις παρὰ τῷ ποταμῷ* »nechtě« přidáno; »hayný« (*ξυλευόμενος*) překladatel spojuje s významem slova *ξύλον*„; »dřevo« t. j. strom. — [3]) *ἀμηχανῶν.* — [4]) *καταβάς.* — [5]) Orig. jen: *καὶ τὴν αἰτίαν μαθὼν τοῦ θρήνου.*

Wołel a zahradnijk. XLIII. [1])

Wołel, ſlauže zahradnijku, když málo gijdal a mnoho ďelal, proſyl naywyššijho, boha,[2]) aby mohl od toho zahradńjka wyſwobozen a ginému hoſpodáři poddán býti.[3]) Bůh, vſſlyſſaw proſbu geho, kázal ho hrnčijři prodati. Tu teprw těžſſij prácy a wětſſij břemena muſyl noſyti, totižto krokwe, laty a hlijnu.[4]) Potom opět, když mu ſe tu ſteſklo, od toho ſe hoſpodáře wyproſyl[5]) a koželuhowi geſt prodán. Giž pak ze wſſech w naywětſſij neſſtěſtij vpadſſe, a wida, co ſe mu od giných hoſpodářůw ďege,[6]) wzdechſſi dj: »Běda mně bjdnému! Lépe bylo, abych byl při prwněgſſijch hoſpodářijch zuoſtal; tento, yakž ſe domeyſſlijm, y kuoži mau wyďelá.«

Báſeň wyznamenáwá, že tehdy služebnijcy ſtarých panůw nayžádoſtiwěgſſij gſau, když v giných ſlužby pokuſý.

XLIII. [1]) *Ὄνος καὶ Κηπωρός.* — *Ol.* č. 36. — Halm č. 329. — Lepař č. 79. — Srv. Kn. Ezop. III. 18. — [2]) *ηὔξατο τῷ Διί.* — [3]) *ἀπεμπωληθῆναι.* — [4]) Orig.: *τόν τε πηλὸν καὶ τὰς κεράμους κομίζων.* — [5]) Orig.: *πάλιν οὖν ἀμεῖψαι τὸν δεσπότην ἱκέτευε.* — [6]) Orig. odchylně: *εἰς χείρονα τοίνυν τῶν προτέρων δεσπότην ἐμπεσὼν καὶ ὁρῶν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα.*

[100a] Ptáčnijk a ſikřiwánek. XLIV. [1])

(Někteřij wykládagij: kos.)

Ptáčnijka, lijcegjcýho[2]) na ptáky, widěl ſikřiwánek z daleka. Y wzeptal ſe ho, co by ďelal? On řekl, že by měſto ſtawěl.[3]) Potom odſſel málo dále a ſchowal ſe. Sſkřiwánek, wěře řeči geho, přiſſel k tomu mijſtu a do oſýdla

Digitized by Google

polapen geſt. Y přiběhl k němu ptáčnijk. K kterémužto řekl ſkřiwánek: »Geſtliže takowé měſto ſtawijſs, málo w něm obywateluo nágdeſs.« [4])

Báſeň wyznamenáwá, že tehdy naywijce domowé a měſta puſtnau, když haytmané a zpráwcowé netreffnij k zprawowánij gich vſtawenij bywagij. [5])

XLIV. [1]) *Ὀρνιθοθήρας καὶ Κορυδαλός.* — *Ol.* č. 37. — Halm č. 340. — Lepař č. 295. — [2]) *παγίδας ἱστάναι.* — [3]) *πόλιν κτίζειν.* — [4]) *Ol* : »nagdeſs«. — [5]) Orig.: *ὅταν οἱ προεστῶτες χαλεπαίνωσιν* (v lat. překladě: cum praefecti molesti fuerint).

Wandrownijk. XLV. [1])

Wandrownijk geden, ceſtau daleko wandruge, [2]) včinil ſlib, kdyby co na ceſtě nalezl, že toho polowicy bohu Merkuriowi obětowati chce. Y nalezl plnú moſſnu mandlůw a daktyluow. Y zdwihſſi gi, pogedl ge, pecky pak z daktyluo a ſſupiny z mandluo na gednom oltáři obětowal, řka: »Přigmiž, bože Merkuryáſſi, ſlib, nebo což wnitř a zewnitř bylo, o to ſe s tebau zďelugi.«

Báſeň wyznamenáwá člowěka ſkaupého a pro lakomſtwij ſwé a lakotu Boha zklamáwagijcýho.

XLV. [1]) *Ὁδοιπόρος.* — *Ol.* č. 38. — Halm. č. 315. — Lepař č. 280. — [2]) *πολλὴν ἀνύσας ὁδόν.*

O ſynu a mateři. XLVI. [1])

Djtě, vkradſſi w ſſkole ſpolu včedlnijka ſwého gednoho knijhu, [2]) přineſlo gi mateři. Ona ho netreſtala, ale geſſtě chwálila a gemu ffolkowala.

Ono potom, gſa málo wětſſij, [3]) počalo y wětſſijch wěcý kráſti. Mládenec pak giž, w zloďegſtwij gſa poſtižen, na ſmrt weden byl. [100b] Mátě geho, gdaucy za nijm, plakala a welmi nařijkala. On proſyl kata, aby maličko ſe pozaſtawil, že by geſſtě nětco chtěl s mateřij rozmluwiti a gij ňetco po-

Digitized by Google

ſſeptati.[4]) Mátě chutně[5]) naklonila ſe k ſynowým vſtům, a on, vchytiw gi zuby za vcho, hned gj ge vkauſl. Mátě toho těžce y ginij lidé želeli, že netoliko kradl, ale že y mateři ſwé geſſtě zle včinil. Ale on řekl: »Wſſak ona geſt přijčina této smrti mé: kdyby ona mne byla treſtala, když ſem knijhu vkradl, nebyl bych yá k tomuto přiſſel, aby mne nynij wyweſti měli.«

Báſeň wyznamenáwá, že těch, kteřijž ſe při počátku ze zlého netreſtcý, čijm dále wždycky wijce ſe w nich to zlé rozmáhá.

XLVI. [1]) *Παῖς καὶ Μήτηρ.* — Halm č. 351. — Lepař č. 332. — *Ol.* má tuto bajku na str. 215—216 mezi Starými ſabulemi s nadpisem: »*Fabule dewětmezcýtmá, o synu a mateři*«. Při tom obrázek. — [2]) *δέλτον* (tabulku). — [3]) Orig. jen: *τῆς δὲ μὴ ἐπιπληξάσης, μᾶλλον μὲν οὖν ἀποδεξαμένης, προιὼν τοῖς χρόνοις.* — [4]) Orig.: *τῶν δημίων ἐδεῖτο βραχέα τινὰ τῇ μητρὶ διαλεχθῆναι πρὸς τὸ οὖς.* — [5]) *ταχέως.*

Owčák a moře. XLVII.[1])

Owčák geden, při moři ſtádo owcý paſa, widěl moře vpokogené, a z toho zachtělo ſe mu na kupectwj.[2]) Y rozprodal ty owce a na to mijſto nakúpil ſobě daktylůw,[3]) y puſtil ſe na moře. A když ſe náramně moře zbauřilo, tak že lodij v welikém nebezpečenſtwj byla, magijc ſe potopiti, wyházel wſſecken náklad do moře, tak že ſotwá ſama prázdná lodij zachowána geſt.[4]) Po ňekolika pak dnech málo[5]) přiſſel něgaký giný k moři. Wida ge vpokogené a beze wſſeho wlnobitj, podiwiw ſe vpokogenij geho, a prwé giž wyrozuměw, co ſe bylo přihodilo,[6]) y řekl: »Tak mi ſe zdá, že by opět chtělo daktyluom a proto ſe tak vtiſſilo.«

Báſeň wyznamenáwá, že ſſkoda odwijrá lidem rozum.[7])

XLVII. [1]) *Ποιμὴν καὶ Θάλασσα.* — *Ol.* č. 39. — Halm č 370. — Lepař č. 271. — [2]) *ἐπεθύμησε πλεῦσαι πρὸς ἐμπορίαν.* — [3]) *φοινίκων βαλάνους.* — [4]) Orig.: *μόλις κενῇ τῇ νηὶ διεσώθη.* — [5]) Orig.: *μετὰ δ' ἡμέρας οὐκ ὀλίγας.* — [6]) »Prwé . . přihodilo« vsuvka; orig. jen: *ὑπολαβὼν εἶπε.* — [7]) Orig: *παθήματα τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα γίνεται.*

Pomorančij a jablka. XLVIII.[1])

Pomorančij wadila ſe o kráſu s jablky. A když hádanij mnoho mezy ſebú měli, ſ̃ijpek, nedaleko odtud v plotu ſtoge, řekl: »Towaryſſky milé, ale přeſtaneme-li ſe někdy waditi?«[2])

[101a] Báſeň wyznamenáwá, když ſe někdy lepſſij wadij, že, kteřijž za nic neſtogij, ňečijm widijni býti chtěgij.

XLVIII. [1]) *Ῥοιὰ καὶ Μηλέα.* — *Ol.* č. 40. — Halm č. 385. — Lepař č. 241. — [2]) *παυσώμεθα, ὦ φίλαι, ποτὲ μαχόμεναι.*

Krtice. XLIX.[1])

Krtice geſt zwijřátko ſlepé. Y řekla ňekdy k mateři ſwé: »Mátě, moruſſi widjm.« Potom řekla: »Kadidlowau wuoni čigi.«[2]) A po třetij řekla: »Slyſſijm zwuk od tlučenij kamenem na mědi.« Mátě to k ſobě přigawſſi,[3])

Digitized by Google

řekla: »Mé dijtě, yakž yá rozumijm, že netoliko zraku nemáſs, ale ani čichu ani ſlychu.«

Báſeň wyznamenáwá některé chlubné lidi, kteřijžto, ſeč beyti nemohau, tijm ſe chlubij, geſſto při naymenſſijm ſami ſe prozradij a winnee včinij [4])

XLIX. [1]) Ἀσπάλαξ. — *Ol.* č. 41. — Halm. č. 71. — Lepař č. 141. — [2]) λιβάνου ὀσμῆς πεπλήρωμαι. — [3]) ὑπολαβοῦσα. — [4]) ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἐλήγχονται.

Woſowé a koroptwy. L. [1])

Woſowé a koroptwy, magijce welmi welikú žijzeň, [2]) přiſſli k sedláku, aby gim pijti dal, ſlibugijce, že ſe mu toho odplatiti chtěgij: koroptwy kopagijce winnicy, woſowé, wůkol obletugijce, ſwými žáhadly že zloďege odháňeti chtěgij. Sedlák řekl: »Já mám woly dwa, kteřijžto nic neſlibugijce, wſſeckno mi ďelagij. Protož lépe geſt, abych gijm dal nežli wám.«

Báſeň znamená zlee lidi, kteřijž, když ſlibugij pomocy, wijce, aby vſſkodili, hledij. [3])

L. [1]) Σφῆκες καὶ Πέρδικες. — *Ol.* č. 42. — Halm č. 392. — Lepař č. 221. — [2]) δίψῃ συνεχόμενοι. — [3]) Orig.: ὁ μῦθος πρὸς ἄνδρας ἐξώλεις ὠφελεῖν μὲν ἐπαγγελλομένους, βλάπτοντας δὲ μᾶλλον.

Páw a kawka. LI. [1])

Ptácy chtěli ſobě zwoliti krále. Y žádal toho páw, aby wolen byl, předkládage kráſu ſwú. Když pak y ginij za to proſyli, [2]) wyrozuměwſſi tomu kawka, řekla: »Kdyby pak za kralowánij twého orel proti nám powſtal, [3]) kterak by nás hágil?«

Báſeň znamená, že vřednijků a zpráwců pro ſamu kráſu woliti nemáme, ale pro hoſpodářſtwij, pro zpráwu a maudroſt [4]) že ſe wybijrati a wywolowati magij.

LI [1]) Ταὼς καὶ Κολοιός. — *Ol.* č. 43. — Halm č. 398. — Lepař č. 194. — [2]) αἱρουμένων δὲ τοῦτον πάντων (eligentibus eum omnibus). — [3]) ἡμᾶς καταδιώκειν ἐπιχειρήσει. — [4]) Orig.: ἀλλὰ καὶ διὰ ῥώμην καὶ φρόνησιν.

[101b] Hluchý tetřew a liſſka. LII. [1])

Tetřew hluchý, ſeďe na ňegakém dřewě, tokowal a yako by zuby brauſyl. [2]) Liſſka ſe tázala na přijčinu, že beze wſſij potřeby tokuge a zuby brauſý, proč by to ďelal? Odpowěďel tetřew, že y to má ſwůg rozum. [3]) »Kdyby někdy na mne nebezpečenſtwij přiſſlo, muſyl bych ſe teprwá [4]) zanepraždňowati [5]) při brauſſenij zubuow, ale w potřebě giž hotowých nabrúſſených mohu vžijwati.«

Báſeň wyznamenáwá, že k nebezpečenſtwij muſýme hotowi býti.

Digitized by Google

LII. [1]) *Μονιὸς καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 44. — Halm č. 407. — Lepař č. 128. — [2]) Orig. jen: *ἐπί τινος ἑστὼς δένδρου τοὺς ὀδόντας ἔθηγεν.* — Taktéž ve větě následující. — [3]) *οὐκ ἀλόγως τοῦτο ποιῶ.* — [4]) *Ol.*: »teprwa«. — [5]) *οὔκουν με ἀσχολεῖσθαι δεήσει.*

Sſkřiwánek. LIII. [1])

Sſkřiwánek, gſa polapen do oſýdla, nařijkage řekl: »Běda mně bijdnému a přeneſſtiaſtnému ptáku, žádnému ſem zlata ani střijbra ne pobral [2]) ani co giného dražſſijho, kromě toho malého zrnka, kterézto mi ſmrt přineſe.« [3])

Báſeň wyznamenáwá, že mnozý pro ſſpatný zyſk weliká nebezpečenſtwij podſtupugij.

LIII. [1]) *Κορυδαλός.* — *Ol.* č. 45. — Halm. č. 209. — Lepař č. 182. — [2]) *ἐνοσφισάμην.* — [3]) Orig.: *προὐξένησεν.*

Telec. LIV. [1])

Telec ňekdy k gelenu řekl: »Otče, ty gſa wětſſij a rychlegſſij, wſſak pro to před pſy vtijkáſs. [2]) A přes to weliké rohy máſs, kterýmiž by mohl ſe dobře brániti. Proč ſe gich pak tak přijliſſně bogijſs?« A on zaſmáw ſe tomu, řekl: »Práwě prawdu ty to mluwjš, ſynu; ale yakž pſy zaſſtěkagij, [3]) hned ſe bogijm a tak hned, ſám newijm proč, preč. vtijkám a běžijm.«

Báſeň znamená ty, kteřijž ſau od přirozenij ſtraſſliwij a bázliwij, že ti žádným napomenutijm k zmuženij nepřigdau.

LIV. *Νεβρός.* — *Ol.* č. 46. — Halm. č. 303. — Lepař č. 117. — [2]) Orig.: *πάτερ, σὺ καὶ μείζων καὶ ταχύτερος κυνῶν πέφυκας.* — [3]) *ἐπειδὰν κυνὸς ὑλακὴν ἀκούσω.*

Zagijcy a ziáby. LV. [1])

[102a] Zagijcowé někdy w hromadu ſe sſſedſſe, ſwého wlaſtnijho žiwota litowali, že by ſtrachu a nebezpečenſtwj plný byl; od lidij y od pſů y od ptákůw y od giných mnohých že by chytáni a hubeni byli; [2]) lépe že by gim bylo pogednú zemřijti, nežli tak po wſſecky dni [3]) žiwota ſwého w ſtrachu býti. To ſpolu zawřewſſe, vtwrdili, aby wſſickni hurtem pogednau do gezera wſkočili [4]) a tam ſe ztopili. Y ſeďely ziáby wuokol při gezeru, vflyſſewſſe pak hřmot od zagijcůw, hned do něho wſkočily. Geden pak z zagijců, gſa geſſtě ſám při ſobě, [5]) a mudřegſſij nežli ginij, dij: »Stuogte, towaryſſij, a nic zlého ſami proti ſobě nepočijnayme, neb yakož widijte, že zwijřata giná ſau, geſſto ſe geſſtě nás bogij.« [6])

Báſeň wyznamenáwá, že bijdnij a neſſtiaſtnij z giných ſtrachu a neſſtěſtij potěſſenij berau.

LV. [1]) *Λαγωοὶ καὶ Βάτραχοι.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 237. — Lepař č. 152. — Srv. Kn. Ezop. II. 8. — [2]) Orig. jen: *ἀναλίσκονται.* — [3]) *διὰ βίον.* — [4]) Orig.: *τοῦτο κυρώσαντες ὥρμησαν κατὰ ταὐτὸν εἰς τὴν λίμνην, ὡς εἰς ταύτην ἐμπεσούμενοι.* — [5]) *ἀγχινούστερος.* — [6]) *ἡμῶν ἕτερα ζῶα δειλότερα.*

Digitized by Google

Wofel a kuoň. LVI. [1])

Wofel domnijwal ſe, že by kuoň blahoſlawený a ſſtiaſtný byl, [2]) on pak že by ani plewami naſycen býti nemohl a těch do ſytoſti mjti neměl. [3]) Když pak válka byla, tedy zioldnéř [4]) we wſſij zbrogi wſedl na kůň, ſem y tam gim hybage [5]) a do proſtřed nepřátel na něm wſkakuge. Tu kuoň, raněn gſa, lehl. Wida to oſel, změniw vmyſl ſwuog, zkřikl, že kuoň mnohem neſſtiaſtněgſſij geſt, nežli on byl. [6])

Báſeň znamená, že nemuſýme knijžatom a bohatým záwiděti a gich chtijti náſledowati, ale widauce, kterak gijm ſe toho záwidij a k tomu, yaká oni nebezpečenſtwij magij, raďegij máme chudobu oblijbiti a gij ſe přijdržeti.

LVI. [1]) *Ὄνος καὶ Ἵππος.* — *Ol.* č. 47. — Halm č. 328. — Lepař č. 78. — [2]) *ἵππον ἐμακάρισεν.* V orig. ještě: *ὡς ἀφθόνως τρεφόμενον καὶ ἐπιμελῶς.* — [3]) *αὐτὸς δὲ μηδ' ἀχύρων ἅλις ἔχων καὶ ταῦτα πλεῖστα ταλαιπορῶν.* — [4]) *ὁ στρατιώτης.* — [5]) *πανταχόσε ἐλάυνων.* — [6]) Orig. jen: *τὸν ἵππον ἐταλάνιζεν.*

Lakomec. LVII. [1])

Lakomec něgaký rozprodal wſſeckno gměnij ſwé, a ſhromázdiw [2]) ſobě zlata kauli, [3]) na gednom mijſtě gi [102b] zakopal, kdež také y myſl ſwú y duſſi zakopal. Na kteréžto mijſto každý den přicházege, wdy ohledowal. Geden pak z dělnijkůw doſtřáhl ſe ho, [4]) a wyrozuměw, co by toho bylo, wykopaw tu kauli zlata, preč gi odneſl. Potom přiſſed onenno, prázdné mijſto nalezl; y počal nařijkati a s ſebe wlaſy trhati. Vhlédaw ho geden tak welmi nařijkagijcýho, a wyptaw ſe na přijčinu, dij k němu: »Medle, přijteli, nenařijkay tak přiliſſně a nermuť ſe bez potřeby, nebo mage, neměl ſy toho zlatta. Giž nynij wezma kámen, mijſto zlatta polož, a potom myſli tak, yako by zlato leželo, rowně ho takowý vžitek mijti budeš. [5]) Neb yakož widijm, když ſy zlato měl, nikoli ſy ho ſobě k vžitku yako giné zbožij přiwéſti nemohl.« [6])

Báſeň wyznamenáwá, že to ničemné geſt bohatſtwij, kteréhož ſe ne vžijwá.

LVII. [1]) *Φιλάργυρος.* — *Ol.* č. 48. — Halm č. 412. — Lepař č. 344. — [2]) *Ol.*: »ſhromaždiw«. — [3]) *χρυσοῦν βῶλον ποιήσας.* — [4]) *αὐτὸν παρατηρήσας.* — [5]) *τὴν αὐτήν σοι πληρώσει χρείαν.* — [6]) *οὐδ' ἐν χρήσει ἦσθα τοῦ κτήματος.*

Huſy a rżeřábi. LVIII. [1])

Huſy a rżeřábi na gedné lauce ſpolu ſe páſli. Vhlédawſſe pak myſliwce, [2]) rżeřábi, lehcý gſúce, rychle preč odletěli; huſy pak, pro obtijženij ſwých těl když ſe tu obmeſſkaly, zlapány gſau.

Digitized by Google

Báſeň wyznamenáwá, že při wybogowánij měſt chudij ſnadno vcházegij, bohatij pak, zgijmáni gſauce, w ſlužbu podrobeni beywagij. [3])

LVIII. [1]) *Χῆνες καὶ Γέρανοι.* — *Ol.* č. 49. — Halm č. 421. — Lepař č. 196. — [2]) *τῶν δὲ θηρευτῶν ἐπιφανέντων.* — [3]) *δουλεύουσιν ἁλισκόμενοι.*

Hlemeyžď a worel. LIX. [1])

Hlemeyžď proſyl worla, aby ho včil létati. Worel ho napomjnal, že by to daleko bylo od přirozenj geho. Hlemeyžď geſſtě mnohem wijce ho proſyl. Y wzal gey orel mezy pazaury, a nahoru s nijm wyletěw, doluo ho puſtil. Kterýžto na skálu vpadſſi, rozrazyl ſe.

Báſeň znamená mnohé, když ſe o nětco nemožného pokúſſegij [2]) a mudřegſſijch raddy w tom vpoſlechnúti nechtěgij, čaſto k ſſkodě přicházegij.

LIX. [1]) *Χελώνη καὶ Ἀετός.* — *Ol.* č. 50. — Halm č. 419. — Lepař č. 205. — [2]) Orig. odchylně: *ὅτι πολλοὶ ἐκ φιλονεικίας τῶν φρονιμωτέρων παρακούσαντες* etc.

Blecha. LX. [1])

[103a] Blecha, na nohu gednoho muže wſkočiwſſi, gij ſe držela. Člověk ten boha [2]) na pomoc proti bleſſe wolal, a potom, když preč odſkočila, wzdechſſi řekl: »O bože Herkules, poňewadž ſy proti bleſſe nepomohl ale by mi proti wětſſijm nepřátelom pomohl.« [3])

Báſeň znamená: ne hned při ničemných wěcech [4]) k Bohu na pomoc wolati, ale při potřebneych ſluſſij ho wzýwati.

LX. [1]) *Ψύλλα.* — *Ol.* č. 51. — Halm č. 424. — Lepař č. 230. — [2]) *τὸν Ἡρακλῆν.* — [3]) Orig. jinak: *εἰ ἐπὶ ψύλλῃ οὐ συνεμάχησας, πῶς ἐπὶ μείζοσιν ἀνταγωνισταῖς συνεργήσεις.* — [4]) *ἐπὶ τῶν ἐλαχίστων.*

Lanij. LXI. [1])

Gsúcy ſlepá na gedno oko lanij, na břehu mořſkém ſe páſla, zdrawé oko k čirému poli obrátiwſſi, [2]) pro myſliwce, druhým pak, ſlepým, k moři ſe obrátila, odkawádž ſe nic zlého nenadála ani domnijwala. [3]) Plawijce ſe pak někteřij a ſlepau gi na to oko hádagjce, ſtřelili k nj. Lanij neſſtěſtij ſwého welice želela, [4]) že, odkawádž ſe bála, odtud ſe gij nic zlého ne ſtalo, a odkudž ſe nenadála, odtud geſt zrazena a o hrdlo připrawena.

Báſeň wyznamenáwá, že mnohdykrát wěcy ſſkodliwé zdágij ſe nám wžitečné, a zaſe wžitečné ſſkodliwé.

LXI. [1]) *Ἔλαφος.* — *Ol.* č. 52. — Halm č. 126. — Lepař č. 121. — [2]) *πρὸς τὴν ξηρὰν ἔχουσα.* — [3]) *ὅθεν οὐδὲν ὑπώπτευε* — [4]) *ἑαυτὴν ὠλοφύρετο.*

Digitized by Google

Lanij a lew. LXII. [1])

Vtijkagijc před myſliwcem lanij, do gedné geſkyně wběhla a w té vpadla na lwa, od něhož polapena geſt. Vmijragijcy pak giž, řekla: »Běda mně, geſſto ſem lidem vſſla a na nayvkrutněgſſijho ze wſſech zwijřat ſem přiſſla.«

Báſeň wyznamenáwá mnohee lidi z malých nebezpečenſtwij vgijti a w wětſſij vpadati. [2])

LXII. [1]) Ἔλαφος καὶ Λέων. — *Ol.* č. 53. — Halm č. 129. — Lepař č. 120. — [2]) Dle latiny: multos homines, dum parva fugiunt pericula, in magna incurrere.

Lanij a rýwij. LXIII. [1])

Myſliwcom lanij vtekſſi, pod rýwjm ſe ſchowala. A když oni maličko gj pominuli, [2]) ona počala lijſtij gijſti. A když ſe lijſtij heybalo, myſliwcy hned zaſe obrátili ſe, a oprawdu [3]) domyſliwſſi ſe, že by zwěř pod liſtem byla, ſſijpem gi zaſtřelili. A ona, vmijragijcy, řekla: [103b] »Sprawedliwě yá toto bezpráwij trpijm, nebť ſem neměla toho, genž mne zachowal, w ničemž hněwati ani ho čijm vrazyti.«

Báſeň znamená, že Bůh mſtij nad těmi, kteřijž dobrodijncom ſwým křiwdu ďelagij.

LXIII. [1]) Ἔλαφος καὶ Ἄμπελος. — *Ol.* č. 54. — Halm č. 127. — Lepař č. 123. — [2]) Orig. ještě: ἡ ἔλαφος τελέως ἤδη λαθεῖν δόξασα. — [3]) καὶ ὅπερ ἦν ἀληθὲς νομίσαντες.

Woſel a lew. LXIV. [1])

Woſel když ſe gednoho čaſu páſl, a kohaut tu nedaleko od něho byl, [2]) přiſſel lew k woſlu. Kohaut wida to, zakokrhal, lew pak, yakož prawj, že ſe kohautijho hlaſu bogij, vtekl. Oſel, domnijwage ſe, že před nim vtijká, honil lwa. [3]) A když tak daleko ſe za nijm hnal, že giž kohautijho hlaſu ſlyſſeti nebylo, obrátiw ſe lew, woſla ſežral. Kterýžto vmijrage, křičel, řka: »Bijdney a nerozumney yá, negſa z wálečneych zplozený, proč ſem ſe na wálku dal?« [4])

Báſeň znamená, že mnozý lidee, když nepřátelé gegich chtijce ſe ſnijžij, tomu nerozuměgijce proti nijm ſe zaſazugij [5]) a tak od nijch k zahynutij přicházegij.

LXIV. [1]) Ὄνος καὶ Λέων. — *Ol.* č. 60. — Halm č. 323. — Lepař č. 82. — [2]) Orig.: ὄνῳ ποτὲ ἀλεκτρυὼν συνεβόσκετο. — [3]) ἐπέδραμεν εὐθὺς τῷ λέοντι. — [4]) εἰς πόλεμον ἐξωρμήθην. — [5]) ἐπιτίθενται (τοῖς ἐχθροῖς).

Zahradnijk a pes. LXV. [1])

Pes zahradnijkuo do studnice vpadl. Zahradnjk, chtě mu odtud pomocy, [2]) dolů za nijm ſlezl. Pes, domnijwage ſe, že proto doluo ſlezl, aby

Digitized by Google

ho tam hlaubě ſtrčil, obořiw ſe [3]) na ňeg, vkauſl ho. Zahradnijk, zaſe leza, z boleſti řekl: »Sprawedliwěť mi ſe to ſtalo, neb ſem chtěl mordéři ſwému pomocy.« [4])

Báſeň proti neſprawedliwým a proti těm, kteřijž ſe za dobrodijnij, kteréž ſe gim činij, odplatiti nechtěgij a neb zlým odplacegj. [5])

LXV. [1]) *Κηπωρὸς καὶ Κύων.* — *Ol.* č. 55. — Halm č. 192. — Lepař č. 303. — [2]) *βουλόμενος αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀνενεγκεῖν.* — [3]) *στραφείς.* — [4]) Orig.: *τὸν αὐτόχειρα σῶσαι ἐσπουδασάμην* (sui interfectorem. Lepař: samovraha). — [5]) Orig. jen: *ὁ μῦθος πρὸς ἀδίκους καὶ ἀχαρίστους.*

Swině a pes. LXVI. [1])

Swiňe a pes ſpolu ſe haněli. Swiňe přiſahala ſkrze bohyni Wenuſſi, že pſa zuby roztrhá; pes s poſměchem toho odbeywal, [2]) řka: »Proto dobře přiſaháſs ſkrze Wenuſſi, znamenage to, že by tě ona welmi milowala, kteráž twého nečiſtého maſa ani okuſyti nechce, ani také blijz [104a] ko k chrámu s nim přiſtaupiti nedá.« [3]) Swiňe k tomu odpowěďela: »A tudyž známo geſt, že bohyně mne welice miluge, neb toho, kdož mne zabige neb yaké protiwenſtwij mně činij, wſſemi obyčegi ho prázdna geſt. [4]) Ale ty hanebně ſmrdijſs, geſſto y žiwé y mrchy žijřeſs.« [5])

Báſeň znamenáwá, že dobřij orátorowé a ržečnijcy maudřij, když yaká haněnij a podſtrkowé od nepřátel [6]) gijm ſe ďegij, ke cti a k chwále vměnijm ſweym obrátiti ge ſobě vměgij.

LXVI. [1]) *Σῦς καὶ Κύων.* — *Ol.* č. 56. — Halm č. 408. — Lepař č. 129. — [2]) *πρὸς ταῦτα εἰρωνικῶς εἶπε.* — [3]) *ἢ τὸν τῶν σῶν ἀκαθάρτων σαρκῶν γευόμενον οὐδ' ὅλως εἰς ἱερὸν προσίεται.* — [4]) *παντάπασιν ἀποστρέφεται.* — [5]) Orig. jinak: *σὺ μέντοι κακῶς ὄζεις καὶ ζῶσα καὶ τεθνηκυῖα.* — [6]) *τὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὀνείδη.*

Swině a pſý mátě. LXVII. [1])

Swině a pſý mátě wadily ſe, která by z nijch plodněgſſij byla. [2]) Pſý mátě a neb tijſta prawila, že geſt nayplodňegſſij ze wſſech čtwernoheych zwijřat. Wyrozuměwſſi tomu swině a to k ſobě připuſtiwſſi, [3]) řekla k tomu: »Ačkoli ty to prawijſs, wſſak proto wždy ſlepá ſtěňata rodijš.«

Báſeň znamená, že na mnohu [4]) ani na ſpěſſnoſti ne záležij, ale že dokonaloſt ſauzena a ſchwálena bývá.

LXVII. [1]) *Τς καὶ Κύων.* — *Ol.* č. 57. — Halm č. 409. — Lepař č. 130. — [2]) *περὶ εὐτοκίας ἤριζον.* — [3]) *ὑποτυχοῦσα ἡ ὗς.* — [4]) Orig. nemá.

Rak a had. LXVIII. [1])

Had s rakem bydlel, w přátelſtwij ſpolu wſſedſſe. Rak pak, gſa ſproſtný w obyčegijch ſwých, [2]) napomijnal hada, aby také proměnil chytroſti a lſti

Digitized by Google

ſwé. Ale on nikoli nechtěl vpoſlechnauti.[2]) Doſtřáhſſi ſe[4]) ho potom rak, když ſpal, hada, yakž naywijc mohl, stiſkl a zadáwil. Po ſmrti pak giž had, ztáhſſi ſe, ležel. K kterémuž rak řekl: »Taks měl prwé rowný a ſproſtný býti, a nebyla by tato pomſta na tebe přiſſla.«

Báſeň znamená, že, kteřijž k přátelům lſtijwě přiſtupugij, k ſſkodě a k vrazu ſami přicházegij.

LXVIII. [1]) *Ὄφις καὶ Καρκῖνος.* — *Ol.* č. 58. — Halm č. 346. — Lepař č. 209. — [2]) *ἁπλοῦς ὢν τὸν τρόπον.* — [3]) *οὐδοτιοῦν ἑαυτὸν παρεῖχε πειθόμενον.* — [4]) *ἐπιτηρήσας.*

Paſtýř a wlk. LXIX.[1])

Paſtýř, nalezſſi mladé wlče, wzal ge a ſe pſy ge chowal. Odchowawſſi ſe[2]) pak to wlče, když wlk owcy wzal, ſe pſy gey honilo. Pſy, když ho vhoniti[3]) ne[104b]mohli, zasſe ſe wrátili; wlče to předſe běželo, až ſe wždy wlka dohonilo. A když s wlkem té owce požilo, teprw ſe zaſe wrátil. Pakli kdy wňe wlk žádné owce ne vchwátil, on ſám tayně gi vdáwil[4]) a ſe pſy ſnědl, až ſe toho paſtýř domakal,[5]) a wyrozuměw té wěcy, na dřewě ho oběſyl.[6])

Báſeň znamená, že zlé přirozenij mrawů dobrých nemiluge.[7])

LXIX. [1]) *Ποιμὴν καὶ Λύκος.* — *Ol.* č. 59. — Halm č. 374. — Lepař č. 266. — [2]) *ἐπεὶ δὲ ηὐξήθη.* — [3]) *καταλαβεῖν.* — [4]) *λάθρᾳ θύων.* — [5]) *στοχασάμενος.* — [6]) *εἰς δένδρον ἀναρτήσας ἀπέκτεινεν.* — [7]) *χρηστὸν ἦθος οὐ τρέφει.*

Lew a wlk. LXX.[1])

Lew, zſtaraw ſe, nemocen byl a ležel w geſkyni. Přicházela pak zwijřata, nawſſtěwugijce krále w nemocy geho, kromě ſamé liſſky. Wlk pak, vhlédaw toho čas,[2]) žalowal před lwem na liſſku, yako by ſobě nic newážila toho, kterýž by nade wſſemi panowal, a že by nikdá, aby ho nawſſtijwila, nepřiſſla. A w tom hned liſſka přiſſla a poſlednij ſlowa wlka vſlyſſela. Lew na ni zuby ſſkřipěl,[3]) wſſak proto ona prûtahu žádala, aby ſe z toho wywéſti a ſluſſně wyměřiti mohla.[4]) Y řekla: »A kto geſt z těch ze wſſech[5]) tak mnoho proſpěl yako yá, geſſto wſſudy ſem obcházela, lékařſtwij y lékaře hledagijcy; y nalezla ſem, a naučila ſem ſe« Tehdy rozkázal lew, aby gemu lékařſtwij powěďela. Ona řekla: »Wlka aby žiwého wodra, kožij ſe geho geſſtě teplau wůkol obwázal.« A když giž wlk wodřený tu ležel, liſſka ſměgijcy ſe, řekla: »Nemáſs pána k zlému ponaukati,[6]) ale k dobrotiwoſti máſs ho nabijzeti.«

Baſeň znamená, kdož ginému léčky klade, ſám ſobě jámu kopá.[7])

LXX. [1]) *Λέων καὶ Λύκος* — *Ol.* č. 61. — Halm č. 255. — Lepař č. 6. — Srv. Staré fabule č. 9. — [2]) *λαβόμενος εὐκαιρίας.* — [3]) Orig.: *κατ' αὐτῆς ἐβρυχᾶτο.* — [4]) Orig. jen: *ἡ δ' ἀπολογίας καιρὸν αἰτήσασα.* — [5]) Orig.: *τῶν συνελθόντων.* — [6]) *πρὸς δυσμένειαν κινεῖν.* — [7]) *ὁ καθ' ἑκάστην μηχανώμενος καθ' ἑαυτοῦ τὴν πάγην περιτρέπει.*

Digitized by Google

Ziena. LXXI. [1])

Ziena gedna, magijc muže wožralého, chtěla ho ráda toho neduhu zbawiti. Y wymyſlila ſobě takto, že by ňekolikrát ho opilſtwjm welmi obtijženého wiďela, a kterýž by nic yako vmrlý nečil, když by ſe toho opět dopuſtil, wezmaucy gey na ramena, že ho chce do hrobu donéſti a tam položiti. Včiniwſſi tak, odeſſla ho.[2]) Háda[105a]gijcy pak, že by giž wyſtřijzwěl,[3]) přiſtaupiwſſi, na dwéře v hrobu potlaukla. On ſe otázal, kdo tluče na ty dwéře? Ona odpowěďela, že mrtweym pokrmy neſe. Muž gegij odpowěďel, proſſe gij, aby[4]) mu gijſti nenoſyla, ale raďegij pijti přineſla, a že by gey tijm rmautila, když mu zmijnku o gijdle a ne radſſi o pitij ďelá. Ěna, vdeřiwſſi ſe w prſy, wece: »Běda mně, neſſtiaſtné, ani chytroſt mi giž ne pomáhá![5]) Ty, muži muog, netoliko ſy mi ſe ne oprawil,[6]) ale mnohem huoře tobě ſe ďege, neb ten neduh w přirozenij ſe tobě obrátil.«

Báſeň wyznamenáwá, že nemáme při zlých činech dlauho ſtáti, neb ſe přiházý člověku, že, by y nechtěl, w obyčeg ge ſobě wezme.

LXXI. [1]) *Γυνή.* — *Ol* č. 62. — Halm č. 108. — Lepař č. 352. — [2]) Orig. spojitě: *κεκαρωμένον γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τῆς μέθης παρατηρήσασα . . . ἐπὶ τὸ πολυάνδριον* (sepulcretum, hřbitov) *ἀπενεγκοῦσα κατέθετο καὶ ἀπῆλθεν.* — [3]) *Ol.:* »wyſtřijzliwěl«; orig.: *ἡνίκα δ' αὐτὸν ἤδη ἀνανήφειν ἐστοχάσατο.* — [4]) Orig. přímou otázkou. — [5]) *οὐδὲν γὰρ οὐδὲ σοφισαμένη ὤνησα.* — [6]) *οὐκ ἐπαιδεύθης.*

Labuth. LXXII. [1])

Člověk geden bohatý hus a labuth ſpolu chowal, a wſſak ne k gednomu koncy;[2]) labuth pro zpijwanij, ale hus pro ſnědenij.[3]) Když pak giž hus měla trpěti, neb pro to chowána byla, w nocy bylo, a čas ten nočnij

gedné od druhé rozeznati nedopuſtil, y wzata geſt labuth mijſto huſy. A gſaucy odwedena, počala welmi ſladce před ſmrtij zpijwati[4]) a tijm zpijwánijm oznámila přirozenij ſwé a pijſničkau od smrti ſe wyplatila.[5])

Báſeň znamenáwá, že mnohdykrát zpijwánij[6]) ſmrti prodlenij vďelá.

Digitized by Google

LXXII. [1]) *Κύκνος* — Halm č. 215. — Lepař č. 198. — *Ol.* má tuto bajku na str. 207—208 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule třimezcýtmá, o labuti a kuſy*«. S obrázkem. — [2]) *οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς.* — [3]) *τραπέζης ἕνεκεν.* — [4]) *ᾄδει τι μέλος θανάτου προοίμιον.* — [5]) *τελευτὴν διαφεύγει τῷ μέλει.* — [6]) *μουσική.*

Maurenijn. LXXIII. [1])

Maurenijna geden cžlowěk ſobě kaupil, domnijwage ſe, že by tělo geho nedbanliwoſtj [2]) černé bylo. Tehdy wzaw ho ſobě domuo, wſſech zpuoſobuow k ſmytij černoſti geho pokuſyl; [3]) wſſak proto nikoli těla geho [4]) změniti nemohl, ale boleſt od mytij nemocného gey včinila.

Báſeň znamená, že přirozenij zůſtane, yakž na počátku geſt zrozeno.

LXXIII [1]) *Αἰθίοψ.* — *Ol.* č. 63. — Halm č. 13. — Lepař č. 366. — [2]) Orig. dodává: *ἀμελείᾳ τοῦ πρότερον ἔχοντος.* — [3]) Orig.: *πάντα μὲν αὐτῷ προσῆγε τὰ ῥύματα, πᾶσι δὲ λουτροῖς ἐπειρᾶτο καθαίρειν.* — [4]) Orig.: *τὸ χρῶμα.*

Wlaſtowice a wrána. LXXIV. [1])

[105b] Wlaſtowice a wrána o kráſu ſe wadily. Přigawſſi to k ſobě [2]) wrána, řekla: »Twá kráſa toliko yarnijm čaſem ktwe, [3]) ale mé tělo y w zeymě trwá.«

Báſeň wyznamenáwá, že trwanliwoſt [4]) těla nad kráſu lepſſij geſt.

LXXIV. [1]) *Χελιδὼν καὶ Κορώνη.* — *Ol.* č. 64. — Halm č. 415. — Lepař č. 179. — [2]) *ὑποτυχοῦσα.* — [3]) *Ol.*: »kwete«. — [4]) *παράτασις.*

Kalaus. LXXV. [1])

Kalaus když v wokna wiſel, přiſtaupiw k němu netopýř, tázal ſe na přijčinu, pro kterú by we dne mlčel a w nocy křičel? Kalaus mu odpowěďel, že toho bez přijčiny [2]) neďelá, poněwadž prwé, když we dne zpijwal, polapen geſt, a od toho čaſu že by zmudřel. [3]) Dij k ňemu netopýř: »Nynj teprwá [4]) toho ſe wyſtřijhati nemáš, poněwadž giž bez vžitku to činijſs, ale měls ſe wyſtřjhati prwé, nežli tě polapili.«

Báſeň znamená, přinucené ſkrze neſſtěſtij že nebýwá vžitečné pokánij. [5])

LXXV. [1]) *Βούταλις.* — *Ol.* č. 65. — Halm č. 85. — Lepař č. 163. — [2]) *μάτην.* — [3]) *Ol.*: »zmúdřel.« — [4]) *Ol.*: »teprwa.« — [5]) *ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασιν ἀνόνητος ἡ μετάνοια.*

Hlemeyžď. LXXVI. [1])

Pachole sedlſké peklo ſobě hlemeyžďe. Když pak ſſkwařijce a ſſkřwijce ſe od prudkého vhlé, yako by křičeli, gemu ſe zdáli, řekl: [2]) »O nayhorſſij zwijřata, kdyby mi tuſſijm dům hořal, teda byſſte wy zpijwali.« [3])

Báſeň wyznamenáwá, že každé nečaſné dijlo haňenij geſt hodné.

Digitized by Google

LXXVI. [1]) *Κοχλίαι.* — *Ol.* č. 66. — Halm č. 214. — Lepař č. 239. — [2]) Orig. jen *ἀκούσας δὲ αὐτῶν τρυζόντων, ἔφη.* — [3]) Orig. jinak: *ὦ κάκιστα ζῶα, τῶν οἰκιῶν ὑμῶν ἐμπιπραμένων αὐτοὶ ᾄδετε.*

Hoſpodyně a děwky. LXXVII. [1])

Ziena gedna wdowa, pracowitá gſucy, děwky měla. Ty obyčeg měla wdycky w nocy ku prácem ſwým buditi, a při tom ſe kohauty zprawowala. [2]) Děwky, vſtawičnými prácemi trápeny gſúce, vmjnily, aby domácýho kohauta zabily, proto že wdycky w nocy zbuzuge hoſpodyň. Y přihodilo ſe, když to včinily, že v wětſſij zlé vpadly; hoſpodyň, newěducy hodiny, neb giž kohautijho zpijwanij neſlyſſela, geſſtě raněgij než prwé ge zbuřowala. [3])

Báſeň znamená, že mnohým lidem rady gegich wlaſtnij w zlé ſe obracugij. [4])

LXXVII. [1]) *Γυνὴ καὶ Θεράπαιναι.* — *Ol.* č. 67. — Halm. č. 110. — Lepař č. 347. — [2]) *ἐγείρειν πρὸς τὰς ἀλεκτρυόνων ᾠδάς.* — [3]) *ἐννυχώτερον ταύτας ἀνίστη.* — [4]) *κακῶν αἴτια γίνεται.*

[106a] Čžaroďegnice. LXXVIII. [1])

Cziaroďegnice hněv Božij odehnati a odwrátiti ſlibowala, a mnoho toho ďelala, y vplatky od lidij za to brala. [2]) Někteřij pak žalowali na ni, yakožto na Boha práznú, [3]) y přemohli gi. A když giž, odſauzena gſucy, wedena byla, [4]) vhlédaw geden, an gi wedau, řekl: »Tato hněw Božij odwracowati ſlibowala; kterakž pak lidſkého změniti nemuože?« [5])

Báſeň znamená mnohé mnoho ſlibowati, ale málo mocy ſkutkem dokázati. [6])

LXXVIII. [1]) *Γυνὴ μάγος.* — *Ol.* č. 68. — Halm č. 112. — Lepař č. 324. — [2]) *θείων μηνιμάτων ἀποτροπιασμοὺς ἐπαγγελλομένη πολλὰ διετέλει ποιοῦσα καὶ κέρδος ἐντεῦθεν ἔχουσα.* — [3]) *γραψάμενοι αὐτὴν ἀσεβείας.* — [4]) *ἀπῆγον εἰς θάνατον.* — [5]) *πῶς οὐδὲ ἀνθρώπων βουλὴν μεταπεῖσαι ἠδυνήθης.* — [6]) Dle lat.: multos magna promittentes ne parva quidem facere posse.

Kolčawa. LXXIX. [1])

Kolčawa, wſſedſſi do zámečnického werſſtatu, [2]) nalezla pilnijk, y počala gey hlodati. [3]) Když pak ſobě na té raſſpli yazyk prohlodala, tak že krwawila, [4]) domnijwala ſe, že z železa krew teče, [5]) až ſobě téměř wſſecek yazyk shlodala.

Báſeň znamenáwá, že ſwárliwij mnozý ſami ſobě ſſkodij.

LXXIX. [1]) *Γαλῆ.* — *Ol.* č. 69. — Halm č. 86. — Lepař č. 145. — Srv. Kn. Ezop. III. 12. — [2]) *εἰς ἐργαστήριον χαλκέως.* — [3]) *περιέλειχε ῥίνην* (lambebat limam). — [4]) *ξυομένης δὲ τῆς γλώττης αἷμα πολὺ ἐφέρετο.* — [5]) *τοῦ σιδήρου τι ἀφαιρεῖν.*

Digitized by Google

Sedlák. LXXX. [1])

Sedlák geden, zemi kopage, zlatto nalezl. Potom každý den té zemi, yakožto kteráž mu dobře včinila, [2]) wěnce dáwal a gijmi gi korunowal. Sſtěſtij, přijſtogijc gemu, řeklo: »Mnedle, přijteli, co ty ſe zemi odplacugeš, a což mně činiti máſs, to gij ďeláſs? [3]) Wſſak yá ſem tebe tijm obdařilo, chtijc tebe obohatiti; geſtli že to pak čas změnij a w ňečij giné ruce to zlatto přigde, tehdy mne, sſtěſtij, z toho winiti budeſs.«

Báſeň znamená, že dobrodijnce znáti máme a gijm ſe toho dobrým odſluhowati.

LXXX. [1]) *Γεωργός* — *Ol.* č 70. — Halm č. 101. — Lepař č. 262. — [2]) *ὡς ὑπ' αὐτῆς εὐεργετηθείς.* — [3]) *τί τῇ γῇ τὰ ἐμὰ δῶρα προσανατίθης.*

Wandrownijcy. LXXXI. [1])

Dwa ſpolu wandrowali ceſtau. Geden nalezl sekeru, druhý [2]) pak napomijnal ho, aby neřijkal, »nalezl ſem«, ale »nalezli ſme.« Po malé pak chwijli, když ge honili ti, kteřijž sekeru ztratili, ten, kterýž gi měl, [3]) řekl k to[106b]mu, kterýž gij nenalezl: »Zahynuli ſme!« On gemu zaſe dij: »‚Zahynul ſem', řijkay, a ne ‚zahynuli ſme'; neb kdyžs nalezl sekeru, ‚nalezl ſem', řekls, a ne ‚nalezli ſme.'«

Báſeň wyznamenáwá, že ti, kteřijž s námi sſtěſtj nepožijwali, w nebezpečenſtwij také negſau ſtálij přátelé.

LXXXI. [1]) *Ὁδοιπόροι.* — *Ol.* č. 71. — Halm č. 309. — Lepař č. 276. — [2]) Orig.: *ἄτερος, ὁ μὴ εὑρών.* — [3]) Orig. ještě: *διωκόμενος.*

Ziáby. LXXXII. [1])

Dwě ziáby ſaufedy s ſebau [2]) byly. Obeywala pak gedna podál od ceſty w hlubokém gezeře, a druhá na ceſtě, maličkú lužku [3]) mage. Y napomijnala gezernij žába ziábu nu ceſtě bydlijcý, aby ſe k nij do gezera přiſtěhowala a ſebau bezpečněgſſij byla, y také pokrm giſtſſij měla. [4]) Ona gij poſlechnauti nechtěla, prawěcy, že doſti dobře opatřena geſt zwykloſtij mijſta. [5]) To pak opatřenij tak dlauho trwalo, dokudž tudy wozowee ne geli a gij kolem nerozdáwili. [6])

Báſeň znamená, že lidé kteřijž přiwyknauce w zlém přebýwati, w tom trwagij a raďegij zemrau, nežli by weč lepſſijho přetkli a ginam ſe obrátili. [7])

LXXXII. [1]) *Βάτραχοι.* — *Ol.* č. 72. — Halm č. 75. — Lepař č. 215. — [2]) *Ol.*: »ſebau« (bez předl.) — [3]) *μικρὸν ὕδωρ.* — [4]) Orig. jen: *μεταβῆναι, ὡς ἂν ἀσφαλεστέρας διαίτης μεταλάβῃ.* — [5]) Orig. jinak: *δυσαποσπάστως ἔχειν τῆς τοῦ τόπου συνηθείας.* — [6]) *συνέβη ἅμαξαν παρελθοῦσαν αὐτὸν συνθλάσαι.* — [7]) Orig.: *οἱ τοῖς φαύλοις ἐπιχειροῦντες φθάνουσιν ἀπολλύμενοι, πρὶν ἐπὶ τὸ βέλτιον τραπέσθαι.*

Digitized by Google

Kterýž od wčel wybijrá. LXXXIII. [1])

Geden, wſſed [2]) do wčelnijka, když pána tam nebylo, wčelám w pláſtech med pobral. Nawrátiw ſe hoſpodář a wida aule prázdné, ſtál při nijch, ohleduge ſe s nimi. [3]) Wčely pak, nawrátiwſſe ſe s paſtwy a poſtihſſe tu hoſpodáře, welmi ho vſſtijpaly a zle s nim nakládaly. K kterýmžto on řekl: »Neyneſſlechetněgſſij zwjřátka, toho, kterýž wám pokradl med, bez vrazu ſte puſtili, mne pak, kterýž ſe o wás ſtarám a pečugi, ſſtijpáte.«

Báſeň wyznamenáwá, tijm zpuoſobem mnohé lidi ſkrze nerozum přátel ſobě nevměti zachowati, ale ge, yakožto aukladnijky něgaké a podwodné zaháněti. Od nepřátel pak kterak by ſe měli ſtřijcy, zhola nic newědij. [4])

LXXXIII. [1]) *Μελιττουργός.* — *Ol.* č. 73. — Halm č. 289 — Lepař č. 304. — [2]) *Ol.*: »wſſel«. — [3]) *εἰστήκει διερευνώμενος.* — [4]) Orig. stručně: *οὕτω τῶν ἀνθρώπων τινὲς δι' ἄγνοιαν τοὺς ἐχθροὺς μὴ φυλαττόμενοι τοὺς φίλους ὡς ἐπιβούλους ἀπωθοῦνται*; úprava dle latiny.

Aleyon pták. LXXXIV. [1])

[107a] Aleyon pták ſamotný, [2]) wdycky ſe při moři chowage, ten, yakož prawij, pijlně ſe ſtřeže, aby od myſliwcuo polapen nebyl, [3]) w skalách w moři [4]) tam ſe hnijzdij. Gednoho pak čaſu, mage mladé, odletěl někam na paſtwu; y přihodilo ſe, když moře větrem zbaurěno bylo, že hnijzdo geho přewyſlowalo, [5]) a ge potopiwſſi, mladé ztopilo. Ale on, wrátiw ſe zasſe a poznaw, co by ſe ſtalo, řekl: »Bijdný yá pták, geſſto ſem ſe země, yakožto aukladnice a podwodnice, wyſtřijhal, [6]) a moři ſe duowěřil y k němu ſem ſe vtekl; ono pak mnohem newěrňegi mi vďelalo!«

Báſeň znamená, že někteřij z lidij, chtijce ſe nepřátel wywarowati, newědij, kterak na mnohem vkrutňegſſij přátely, nežli nepřátelee gegijch byli, vhodij. [7])

LXXXIV. [1]) *Ἀλκυών.* — *Ol.* č. 74. — Halm č 29. — Lepař č. 202. — »Aleyon« jest omyl tiskový místo: »Alcyon«. — [2]) *φιλέρημος* (avis solitaria). — [3]) *τὰς τῶν ἀνθρώπων θήρας φυλαττομένη.* — [4]) *ἐν σκοπέλοις παραθαλαττίοις.* — [5]) *συνέβη τὴν θάλασσαν.. ὑπεραρθῆναι τῆς καλιᾶς.* — [6]) *ὡς ἐπίβουλον φυλαττομένη.* — [7]) *λανθάνουσι... ἐμπίπτοντες.*

Rybář. LXXXV. [1])

Rybář geden lowil ryby w potoku. Roztáhſſi pak sýť, wodu obſáhl od obau ſtrán, [2]) k prowazu nawázaw kamenij, potom bil na wodu, [3]) aby ryby, leknúce ſe, [4]) do sýti mu prchaly. Wida pak to geden obywatel mijſta toho, lál gemu, že by mu wodu kalil, a pro to [5]) že by on gij pijti nemohl. Rybář mu odpowěděl: »Gediné leč mně ſe woda zkalij, [6]) ſyc bych yá muſyl hladem vmřijti.«

Báſeň znamená, že ſlužebnijcy panſſtij w měſtech, ſſkaryanti a biřicowé, [7]) toliko tehdáž naywijce muſegij ďelati, [8]) když by ſe měſto gegjch ſwařilo, [9]) chtěgij-li ſobě co vhoniti. [10])

Digitized by Google

LXXXV. [1]) *Ἁλιεύς.* — *Ol.* č. 75. — Halm č. 25. — Lepař č. 283. — [2]) *τὸ ῥεῦμα περιλαβών.* — [3]) *τὸ ὕδωρ ἔτυπτεν.* — [4]) Orig.: *ἀπαραφυλάκτως.* — [5]) Orig.: *καὶ διειδὲς ὕδωρ μὴ συγχωροῦντα πίνειν* (claram aquam). — [6]) *ἀλλ' εἰ μὴ ὁ ποταμὸς ταράττεται.* — [7]) V orig. pouze: *τῶν πόλεων οἱ δημαγωγοί.* — [8]) Orig. jen: *τότε μάλιστα ἐργάζονται.* — [9]) Orig.: *ὅταν τὰς πατρίδας εἰς στάσιν περιάγωσιν.* — [10]) Vsuvka překladatelova.

Wopice a mořſká swině. LXXXVI. [1])

Obyčeg magij ti, kteřijž ſe plawij, melitanſké pſýčky [2]) a wopice ku potěſſenij ſobě a pro kratochwijl s ſebau plawiti. Y plawě ſe geden, měl s ſebau wopicy. Když ſe pak připlawili od Smijram [3]) (tak mijſtu gednomu řijkali nedaleko od Athen), [4]) začala ſe welmi weli[107b]ká bauřka na moři, a náramně ſe moře zbauřilo, a tu ſe gijm lodij zwrátila. A když wſſickni tapali [5]) a někteřij z nich plowali, mezy nimi také wopice plaula. Vhlédawſſi gi pak gedna mořſká ſwině, a domnijwagijcy ſe, že by člowěk byl, připlynuw k nij, zlehčowala gi a k břehu pomohla. [6]) Když pak k Piréu, přijwozu [7]) atheenyenſkému, s nij připlaula, ptala ſe té wopice, také-li by byla rodem z Athén? Ona odpowěďela, že by z znamenitých lidij poſſla. Mořſká swině ſe gj opět zeptala, wěďela-li by, kde by byl přijwoz, kterýž ſlowe Pireum? [8]) Wopice, domnijwagijcy ſe, že o člowěku mluwij, řekla, že dobře wij a zná, a že by gegij přijtel a domácý [9]) byl. Mořſká swině rozhněwawſſi ſe pro gegij leż, vkaupawſſi gi [10]) vtopila a o hrdlo připrawila.

Báſeň wyznamenáwá ty lidi, kteřijž, ňečemu dokonále nedorozuměgjce, co by prawého bylo, [11]) domnijwagij ſe, že oklamánijm ſwú newědomoſt přikrygj. [12])

LXXXVI. [1]) *Πίθηκος καὶ Δελφίς.* — *Ol.* č. 76. — Halm č. 363. — Lepař č. 136. — [2]) *μελιταῖα κυνίδια* (Melitenses catulos, »pſíčky mazlíčky«, Lep.). — [3]) Patrně omyl tiskový za »Sunyum«. — [4]) Orig.: *τὸ τῆς Ἀττικῆς ἀκρωτήριον.* — [5]) *πάντων διακολυμβώντων.* — [6]) *ἀνεῖχε διακομίζων ἐπὶ τὴν χέρσον.* — [7]) *ἐπίνειον.* — [8]) Orig. lépe: *εἰ καὶ τὸν Πειραιᾶ ἐπίσταται.* — [9]) *συνήθης.* — [10]) *βαπτίζων.* — [11]) *τὴν ἀλήθειαν οὐκ εἰδότες.* — [12]) Orig. krátce: *ἀπατᾶν νομίζουσιν.*

Mauchy. LXXXVII. [1])

W ňegakém sklepě když ſe med rozlil, muchy tam letěly a gey gedly. Když gijm pak w ňem nohy zwázly, [2]) že preč letěti nemohly, vmijragijce, [3]) takto řekly: »Bijdné my, že pro malijčko pokrmu [4]) zahyneme.«

Báſeň znamená hrdlo mnohým lidem mnoho zlého přináſſeti. [5])

LXXXVII. [1]) *Μυῖαι.* — *Ol.* č. 77. — Halm č. 293. — Lepař č. 227. — [2]) *ἐμπαγέντων δὲ τῶν ποδῶν αὐτῶν.* — [3]) *ἀποπνιγόμεναι.* — [4]) *διὰ βραχεῖαν βρῶσιν.* — [5]) Dle latiny: multis gulam (orig. *ἡ λιχνεία*) multorum malorum esse causam.

Digitized by Google

Merkuryus a obraznijk. LXXXVIII. [1])

Buoh Merkuryus, chtě zwěděti, w yaké by byl wážnoſti v lidij, přiſſel k obraznijku w oſobě člowěčij. [2]) A vhlédaw obraz Jupiterůw, otázal ſe, zač by gey mohl kaupiti? Obraznijk odpowěďel: »Za půl ortu, to geſt, za tři bijlé.« [3]) Zaſmáw ſe tomu, tázal ſe, co by chtěl za obraz bohyně Junonis? A on mu gey geſſtě wijce procenil. [4]) Y vhlédaw ſwůg obraz a domnijwage ſe, protože geſt poſel giných bohůw a welmi požitečný, že by mnohem wij[108a]ce v lidij měl wážen býti, otázal ſe, zač by gey dal? [5]) Obraznijk mu odpowěďel, geſtli že prwňegſſij dwa kaupij, ten že mu chce přidati. [6])

Báſeň znamená člowěka marné chwály žádoſtiwého, [7]) kterýž w žádné wážnoſti nenij v lidij.

LXXXVIII. [1]) *Ἑρμῆς καὶ Ἀγαλματοποιός.* — *Ol.* č. 78. — Halm č. 137. — Lepař č. 385. — [2]) *ἑαυτὸν εἰκάσας ἀνθρώπῳ.* — [3]) Orig. jen: *δραχμῆς.* — [4]) Orig.: *εἰπόντος δὲ πλείονος.* — [5]) *ἤρετο περὶ αὐτοῦ.* — [6]) *τοῦτον προσθήκην σοι δίδωμι.* — [7]) *πρὸς ἄνδρα κενόδοξον.*

Mercurius a Tireſias hadač. LXXXIX. [1])

Merkuryus, chtě zkuſyti hádanij [2]) Tyreſyowa, prawé-li by bylo, vkradſſí gemu woly s pole, [3]) přiſſel k němu, yako by byl něgakey měſſtěnijn, [4]) a v něho hoſpodau zuoſtal. [5]) Oznámiw mu pak ztrátu [6]) geho, a on porozuměw, že by byl Mercurius, [7]) y wyſſel wen, aby zwěďel, yaké by mu znamenij o tom zloďegſtwij ptácy dali. Y kázal Merkuryowi, když by které ptáky widěl, aby mu (nebo ſám byl ſlepý) [8]) powěďel. Mercurius, vhlédaw nayprwé worla od lewé ſtrany na prawo letěti, powěďel mu. Tyreſyas zaſe řekl, že to nic nenij, [9]) giného aby hleďel. [10]) Po druhé vhlédal wránu na dřewě ſedijcý, a gednák [11]) wzhůru hledjcý, gednák [11]) doluo na zem ſe ſkloňugijcý, y powěďel to hadači. Poznaw pak on, co by to neſlo, [12]) řekl: »Ta wrána přiſahá ſkrze nebe y zemi, geſtli že ty budeſs chtijti, yá ſwé woly zaſe budu mijti.«

Této řeči wžijwati můžeme [13]) proti cžlowěku zloďegi.

LXXXIX. [1]) *Ἑρμῆς καὶ Τειρεσίας.* — *Ol.* č. 79. — Halm č. 140. — Lepař č. 383. — [2]) *μαντικὴν γνῶναι.* — [3]) *ἐξ ἀγροικίας.* — [4]) *ἦκεν ὡς αὐτὸν εἰς ἄστυ ὁμοιωθεὶς ἀνθρώπῳ.* — [5]) *παρ' αὐτῷ κατήχθη.* — [6]) *τῆς ἀπωλείας ἀγγελθείσης.* — [7]) Orig.: *παραλαβὼν τὸν Ἑρμῆν* (assumpto Mercurio). — [8]) Vsuto překladatelem. — [9]) *μὴ πρὸς αὐτοὺς εἶναι τοῦτον.* — [10]) Věta vsutá. — [11]) *Ol.:* »jednak«. — [12]) Orig.: *καὶ δς ὑποτυχὼν εἶπεν.* — [13]) *χρήσαιτο ἄν τις.*

Pſy. XC. [1])

Cžlowěk geden, mage dwa pſy, gednoho včil myſliwoſti, [2]) druhého, aby mu domu oſtřijhal, nechal. A kdyžkoli myſliwčij pes co vhonil, domácý wečeře geho také vžijwal. [3]) Rozhněwaw ſe pak lowčij pes, lál do-

Digitized by Google

mácýmu, zie on každey den pracowati [4]) muſý, domácý toliko geho prácý geſt žiw. Přigaw to k ſobě domácý pes, řekl: »Hoſpodáře z toho wiň a ne mne, kterýž mne ďelati ne včil, ale giného práce vžijwati chtěl.«

Báſeň wyznamenáwá, že lidee mladij, nic ſe ďelati [108b] nenaučijce, pro to treſtáni býti ne magij, ale rodičowé gegich, že gich k tomu ne wedli a w včenij gich nedali. [5])

XC. [1]) *Κύνες.* — Halm č. 217. — Lepař č. 41. — *Ol.* má tuto bajku na str. 205 a 206 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule gedenmeszýtmd, o dwau pſech.*« S obrázkem. — [2]) *θηρεύειν.* — [3]) *συμμετεῖχεν αὐτῷ τῆς θοίνης.* — [4]) *μοχθεῖ.* — [5]) Orig.: *οὐ μεμπτοί εἰσιν, ὅταν αὐτοὺς οἱ γονεῖς οὕτως ἀγάγωσιν.*

Muž a ziena. XCI. [1])

Njegaký muž mage zienu, kterážto na wſſecky domácý welmi zlá byla, [2]) y chtě zwěděti, také-li by k otcowě čeládce takowau nechut měla, [3]) fluſſnú přijčinu k nij nalezſſi, [4]) domů gi k otcy poſlal. Po několika pak dnech málo, když ſe zaſe domuo wrátila, tázal ſe gij, kterak by ſe tam měla? [5]) Ona gemu powěděla, že »y skotácy y owčácy mnau pohrdali.« [6]) Y řekl k nij muž: »Poněwadž na ty ſe hněwáſs, [7]) kteřijž, ráno ſtádo wyženauce, w ſamý wečer zaſe přiženau, čeho mám očekáwati [8]) o těch, s ktereymiž celý den trwáſs?«

Báſeň znamená, že čaſto z malých wěcý weliké a z zřetedlných nezřetedlné poznány bywagij.

XCI. [1]) *Ἀνὴρ καὶ Γυνή.* — *Ol.* č. 80. — Halm č. 52. — Lepař č. 354. — [2]) *πρὸς τοὺς κατ' οἶκον ἅπαντας ἀπεχθῶς ἔχουσα.* — [3]) *εἰ καὶ πρὸς πατρῴους οἰκέτας οὕτω διάκειται.* — [4]) *μετ' εὐλόγου προφάσεως.* — [5]) *ὡς πρὸς τοὺς ἐκεῖ διεγένετο.* — [6]) *μὲ ὑπεβλέποντο.* — [7]) Orig.: *εἰ τούτοις ἀπεχθάνῃ* (Lepař: »znelíbila jsi se«). — [8]) *τί χρὴ προσδοκᾶν.*

Digitized by Google

Kozlátko a wlk. XCII. [1])

Kozlátko, pozuoſtawſſi za ſtádem, od wlka honěno bylo. Y obrátiwſſi ſe k němu, řeklo: »Wlčku, yá widijm,[2]) že dnes tweym pokrmem budu; wſſak ať lehčegij a wesſelegij vmru,[3]) zapijſkay mi prwé, ať ſobě geſſtě poſkáči.« A když wlk pijſkal a kozlátko ſkákalo, pſy, ſlyſſijce wlka, za nijm ſe hnali. Wlk, obrátiw ſe, řekl k kozleti: »Sprawedliwě mi ſe ďege,

neb ſem, gſa kuchařem a rženjkem, neměl ſe piſſťcem ďelati ani bubenijkem.« [4])

Báſeň znamená, že ti, kteřijž to ďelagij, k čemuž negſau zpuoſobnij, a o to ſe pokauſſegij, k čemu ſe pak hodij, toho zanedbáwagij, takowij čaſto k welikému neſſtěſtij přicházýwagij. [5])

XCII. [1]) *Ἔριφος καὶ Λύκος.* — *Ol.* má tuto bajku na str. 212—213 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule sedmmezcýtmá, o wlku a o kozlátku*«. S obrázkem. — Halm č. 134 — Lepař č. 113. — [2]) *ὦ λύκε, ἐπεὶ πέπεισμαι, ὅτι σὸν βρῶμα γενήσομαι.* — [3]) *ἵνα μὴ ἀηδῶς ἀποθάνω* — [4]) Orig.: *ἔδει γάρ με μάγειρον ὄντα αὐλήτην μὴ μιμεῖσθαι.* — [5]) Orig. vše stručněji.

Rak a liſſka. XCIII. [1])

[109a] Rak, wylezſſi z moře, na gednom mijſtě ſe páſl. Liſſka, gſucy lačná, vhlédawſſi ho, k ňemu ſe přibrala a gey polapila. A když ho giž ſnijſti měla,[2]) řekl rak: »Jáť hodně toto bezpráwj trpijm, poněwadž gſa wodný,[3]) chtěl ſem zemſkým býti.«

Báſeň znamená, že lidé wlaſtnij ſwé přijſluſſenſtwij opuſtijce, a což k nijm nenáležij, o to ſe pokauſſegijce, hodně k neſſtěſtij přicházegij. [4])

XCIII. [1]) *Καρκῖνος καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 81. — Halm č. 186. — Lepař č 237. — [2]) *ὁ δὲ μέλλων καταβιβρώσκεσθαι.* — [3]) *θαλάττιος ὤν.* — [4]) *εἰκότως δυστυχοῦσιν.*

Digitized by Google

Harfennijk. XCIV. [1])

Harffennijk geden welmi hlaupey a nevmělý, [2]) wſſed do domu wápnem wypraweného, [3]) počal podlé obyčege ſwého hauſti. [4]) A tu z wobráženij hlaſu zdál ſe ſobě welmi dobře a pozorně zpijwati a hráti. [5]) Y pozdwihſſi ſe w myſli ſwé, vmijnil, že chce diwadlo vďelati a tu, co by vměl, vkázati. [6]) Y wſſed w to, počal hauſti a zpijwati; [7]) a když zle zpijwal, napoſmijwawſſe ſe gemu, kamenijm ho wen wyházeli. [8])

Báſeň znamená, že mnozý z orátoruow a z ržečnijkůw, [9]) když we ſſkolách ſau, zdagij ſe ſobě nětco býti, [10]) a když k zprawowánj obecného dobrého [11]) přiſtaupij, za nic ne ſtogij.

XCIV. [1]) *Κιθαρῳδός.* — *Ol.* č. 82. — Halm č. 193. — Lepař č. 306. — [2]) Orig. jen: *ἀφυής.* — [3]) *ἐν οἴκῳ κεκονιαμένῳ.* — [4]) *ᾄδειν.* — [5]) *ᾠήθη σφόδρα εὔφωνος εἶναι.* — [6]) Orig.: *ἔγνω δεῖν καὶ θεάτρῳ ἐπιδοῦναι ἑαυτόν.* — [7]) Orig.: *ἀφικόμενος δ' ἐπιδείξασθαι.* — [8]) Orig.: *λίθοις αὐτὸν ἐξώσαντες ἀπήλασαν.* — [9]) Orig. jen: *τῶν ῥητόρων ἔνιοι.* — [10]) *δοκοῦντες εἶναί τινες.* — [11]) *ἐπὶ τὰς πολιτείας.*

Zloděgij. XCV [1])

Zloďegowé, do gednoho domu wſſedſſe, nic w něm nenalezli kromě kohauta, a toho wzawſſe, ſſli preč. Když pak giž měl kohút zabit býti, proſyl, aby gey puſtili, prawě, že by vžitečný lidem w nocy byl, a ge že by ku prácem gegijch zbuzowal. Oni řekli, že »proto geſſtě wijce tě zabijme,[2]) neb když ge budijſs, nám kráſti nedáš.«

Báſeň znamená, neſſlechetným to odporné býti, [3]) což dobrým proſpijwá.

XCV. [1]) *Κλέπται.* — *Ol.* č. 83.: »*Zloděgowé*«. — Halm č. 195. — Lepař č. 334. — [2]) *ἀλλὰ διὰ τοῦτό σε μᾶλλον θύομεν.* — [3]) *μάλιστα ἐναντιοῦται.*

Wrána a krkawec. XCVI. [1])

[109b] Wrána záwiďela krkawcy prorokowánij a znamenij lidem hlaſem geho dáwanj, [2]) a protože by ho za to drželi, že on budúcý wěcy předpowijdá. [3]) Vhlédawſſi pak wrána něgakee přes pole wandrugijcý, [4]) wſedſſij na dřewo, welmi kwákala. Oni, zaſtawiwſſe ſe proti tomu hlaſu, [5]) vlekli ſe gij. Přigaw pak geden z nich to k ſobě, [6]) řekl: »Poďme předſe, towaryſſij, [7]) wrána geſt; geſtli že co kwáče, žádného nám znamenij nedáwá.« [8])

Báſeň znamená, že tak rowně ti lidé, kteřijž ſe s lepſſijmi a s mocněgſſijmi wadij, [9]) kromě toho, že rowného nedocházegij, geſſtě z ſebe poſmněch vďelagij. [10])

XCVI. [1]) *Κορώνη καὶ Κόραξ.* — *Ol.* č. 84. — Halm č. 212. — Lepař č. 175. — [2]) *φθονήσασα ἐπὶ τῷ δι' οἰωνῶν τοῖς ἀνθρώποις μαντεύεσθαι.* — [3]) *μαρτυρουμένῳ ὡς*

Digitized by Google

προλέγοντι τὸ μέλλον. — 4) τινὰς ὁδοιπόρους παριόντας. — 5) τῶν δὲ πρὸς τὴν φωνὴν ἐπιστραφέντων. — 6) ὑποτυχών. — 7) ἀπίωμεν, ὦ οὗτοι. — 8) οἰωνισμὸν οὐκ ἔχει. — 9) τοῖς κρείττοσιν ἀμιλλώμενοι. — 10) γέλωτα ὀφλισκάνουσιν.

Wrána a pes. XCVII. [1])

Wrána, magjc bohyni Minerwě oběti činiti, [2]) pſa na hody zwala. Kterýžto k nij řekl: »Co darmo ty oběti mařijſs? [3]) Bohyně ta tak welmi tebe nenáwidij, že z towaryšſtwa twého, znamenij hlaſem dáwagjcy, wijru a giſtotu odgala.« [4]) Wrána zaſe k němu: »A protož mnohem wijce gij chcy obětowati, aby ſe ſe mnú ſmijřila.«

Báſeň znamená mnohé pro ſwůg zyſk nepřátelom ſwým dobře činiti. [5]).

XCVII. [1]) *Κορώνη καὶ Κύων.* — *Ol.* č. 85. — Halm č. 213. — Lepař č. 176. — [2]) Orig.: *θύουσα.* — [3]) *ἀναλίσκεις.* — [4]) *ὡς κἀκ τῶν συντρόφων σοι οἰωνῶν τὴν πίστιν περιελεῖν* (Lepař: »že i z příbuzných tobě ptákův odňala víru«; v lat. překl.: »ut ex peculiaribus quoque tibi auguriis fidem sustulerit«; Furia: »ut tibi uni ex tui generis avibus augurii fidem detraxerit«). — [5]) *εὐεργετεῖν οὐκ ὀκνοῦσιν.*

Krkawec a had. XCVIII. [1])

Krkawec ne mage, co by gedl, [2]) vhlédal hada, an ſpij na sluncy. Sletěw k němu, polapil ho. Had, když ſe mu ſem y tam winul, [3]) vſſtijpl ho. Krkawec, mage vmřijti, řekl: »Bijdný yá, geſſto ſem takowý zyſk nalezl a pokrm zeyſkal, [4]) že pro ňeg muſým vmřijti.«

Báſeň o cžlowěku, kterýž pro hledánij pokladůw [5]) zdrawijm ſwým nenij bezpečen.

XCVIII. [1]) *Κόραξ καὶ Ὄφις.* — *Ol.* č. 86. — Halm. č. 207. — Lepař č. 165. — [2]) *τροφῆς ἀπορῶν.* — [3]) *τοῦ δὲ ἐπιστραφέντος.* — [4]) Orig. jen: *τοιοῦτον εὗρον ἕρμαιον.* — [5]) *διὰ θησαυρῶν εὕρεσιν κινδυνεύσαντα.*

Kawka a holub. XCIX. [1])

Kawka, widúcy holuby pěkně chowati w gedné holubij budce, [2]) přetwořiwſſi ſe, [3]) mezy ně přiſſla, aby s [110[1]] nimi pokrmůw gegijch vžijwala. Holubi, domnijwagijce ſe, že by z towaryšſtwa gegich byla, mlčeli a tomu nic neřijkali. [4]) Kawka pak, pozapomenuwſſi ſe, hlas ſwůy wypuſtila. Holubi, poznawſſe přirozenij gegj, s bitijm preč gi zahnali. A když giž y tu potrawy zbawena byla, zaſe mezy kawky ſe nawrátila. Kawky ginee, pro barwu gij neznagijce, od pokrmuo ſwých gi odháněli, yakožto dwogijho ſtawu žádagijcý, a žádného vžiti nemohla. [5])

Báſeň znamená, že y my máme na naſſem doſti mijti, rozwažugijce ſobě to, že lakomſtwij k ničemému vžitečné nenij, a geſſtě čaſto y to, což máme, ſkrze ňe ztracugeme a o to přicházýme.

Digitized by Google

XCIX. [1]) *Κολοιὸς καὶ Περιστεραί.* — *Ol.* č. 87. — Halm č. 201[b]. — Lepař č. 170. — Srv. Kn. Ezop. II. 15. — [2]) *ἔν τινι περιστερεῶνι καλῶς τρεφομένας.* — [3]) *λευκάνας ἑαυτόν.* — [4]) *αἱ δὲ μέχρι μὲν ἡσύχαζεν* (t. j. kavka) *οἰόμεναι περιστερὰν αὐτὸν εἶναι προσίεντο.* — [5]) Orig.: *ὥστε δυοῖν ἐπιθυμήσαντα μηδετέρας τυχεῖν.*

Kawka. C. [1])

Člowěk geden, chytiw kawku a přiwázaw gij prowázek k noze, dijtěti, aby s nij hrálo, [2]) gi dal. Kawka, nemohucy s lidmi obýwati, [3]) protože by malú ſwobodu měla, [4]) vletěwſſi, k ſwému hnijzdu přiletěla. Když ſe pak wotočil prowázek okolo ratoleſtij, že preč letěti nemohla, magijc vmřijti, řekla: »Bijdná a mizerná yá, [5]) nemohúc v lidij služby néſti a trpěti, z newědomj [6]) ſama ſem ſebe žiwota zbawila«.

Báſeň znamená ňekteré žádoſtiwé, aby se z menſſijch [7]) nebezpečenſtwij wyproſtili, a ſkrze to w wětſſij vpadagij.

C. [1]) *Κολοιός.* — *Ol.* č. 88. — Halm č. 202. — Lepař č. 173. — [2]) Věta vsutá. — [3]) *μὴ ὑπομείνας τὴν μετ' ἀνθρώπων δίαιταν.* — [4]) Orig.: *ὡς πρὸς ὀλίγον ἀδείας ἔτυχε* (Lepař: »jak trošku bezpečnosti došla«). — [5]) Orig. jen: *δείλαιος ἔγωγε.* — [6]) *ἔλαθον ἐμαυτὸν τῆς ζωῆς στερήσας.* — [7]) *μετρίων.*

Merkuryus bůh. CI. [1])

Jvpiter rozkázal Merkuryowi wſſem ržemeſlnijkom lékařſtwij plného lži namijſyti. [2]) Merkuryus natřew ho a měrau namijſyw, [3]) gednomu každému zaroweň ho nalil. Sám gediney pozuoſtal ſwec, a když geſſtě toho nadělaného [4]) lékařſtwij mnoho bylo zuoſtalo, wzaw y s moždijřem gemu ge wlil. [5]) A od toho čaſu ržemeſlnijcy wſſickni rádi lhau, naywijce pak ze wſſech ſewcy.

[110[b]] Wyznamenánij na křiwé ržemeſlnijky ſe treffuge. [6])

CI. [1]) *Ἑρμῆς.* — *Ol.* č. 89. — Halm č. 136. — Lepař č. 384. — [2]) *ψεύδους φάρμακον ἐγχεῖν.* — [3]) *μέτρον ποιήσας.* — [4]) Není v orig. — [5]) *ὅλην λαβὼν τὴν θυείαν ἐνέχεεν αὐτῷ.* — [6]) Orig. krátce: *ὁ μῦθος πρὸς ψευδολόγους τεχνίτας.*

Jupiter. CII. [1])

Jvpiter, když ſtwořil lidi, giná wſſecka myſli hnutij [2]) gim dal, ſamého studu wliti do nich zapomenul. Potom ne wěda, kterak by gey w ňe vwéſti měl, hřmotem a hurtem w lidi gey wehnati chtěl. [3]) Stud tomu poprwé odpijral, že by nehodné a neſluſſné wěcy trpěti muſyl, a když předſe gey k tomu měl a yako nutil, řekl: »Yá s tauto ſmluwau to včinijm, dokawadž miloſt [4]) nepřigde, a když ta přigde, teda yá hned chcy wygijti.« A od té chwijle wſſickni kurwijcý ſe neſtydatij ſau.

Báſeň znamená, že miloſtij yatij ſau náramně [5]) neſtydatij.

CII. [1]) *Ζεύς.* — *Ol.* č. 90. — Halm č. 148. — Lepař nemá. — [2]) *διαθέσεις.* — [3]) Orig.: *διὰ τοῦ ὄχλου αὐτὴν εἰσελθεῖν ἐκέλευσεν.* — [4]) *ἔρως.* — [5]) Orig. jen: *ἀναισχύντους.*

Digitized by Google

Jupiter. CIII. [1])

Jvpiter, swadbu dᵉelage, wſſeckna zwijřata k ſobě zwal. [2]) Sám hlemeyžď [3]) když přigijti obmeſſkáwal, diwil ſe tomu Jupiter, proč by meſſkal. [4]) A potom ſe ho tázal, proč by k němu k wečeři byl nepřiſſel? Hlemeyžď mu odpowědel: »Dům ſwůg, dům miley a naylepſſij.« [5]) Rozhněwaw ſe z toho Jupiter, odſaudil hlemeyžďe, aby wždycky s ſebau dům ſwůg noſyl.

Báſeň znamená, že mnozý lidee raďegij doma ſkrowně žiwi ſau, než v giných dobře ſkwoſtňe. [6])

CIII. [1]) *Ζεύς.* — *Ol.* č 91. — Halm č. 154. — Lepař č. 381. — [2]) *εἰστία.* — [3]) *χελώνη.* — [4]) *διαπορῶν τὴν αἰτίαν τῆς ὑστερήσεως.* — [5]) Orig.: *οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος.* — [6]) *πολυτελῶς.*

Wlk a owce. CIV. [1])

Wlk, gſa vhryzen od pſuow, trápě ſe boleſtj a zle ſe mage, [2]) wálel ſe. A lačen gſa, vhlédal owcy a proſyl gij, aby mu z potoka [3]) pijti přineſla, a přidal k tomu, řka: »Když mi toliko pijti podáš, yá dobře, co bych měl gijſti, nagdu.« [4]) Owce, porozuměwſſi tomu, [5]) řekla: »Kdybych yá tobě pijti podala, mne by mijſto pokrmu vžijwal.«

Báſeň na člowěka zlobiwého, [6]) kterýž aukladem a pokrytſtwijm ſwým chce giné podwéſti. [7])

CIV. [1]) *Λύκος καὶ Πρόβατον.* — *Ol* č 92. — Halm č. 284. — Lepař č. 66. — [2]) Orig jen: *δηχθεὶς καὶ κακῶς πάσχων.* — [3]) Orig.: *ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ.* — [4]) *ἐγὼ τροφὴν ἐμαυτῷ εὑρήσω* — [5]) *ὑποτυχόν.* — [6]) *κακοῦργον.* — [7]) *δι' ὑποκρίσεως ἐνεδρεύοντα*

[111ᵃ] Zagijcy. CV. [1])

Zagijcy, někdy wálegijce s worly, liſſky na pomoc ſobě přiwolali. Ony gijm odpowěděly: »Pomohly bychme wám, kdybychme, yacý gſte a s keym wálijte, [2]) newěďely.«

Báſeň znamená: Kdož s lepſſijmi, než ſau ſami, wálegij, ſami ſwým zdrawjm [3]) pohrdagj.

CV. [1]) *Λαγωοί.* — *Ol.* č. 93. — Halm č. 236. — Lepař č. 151. — [2]) *τίνες ἐστὲ καὶ τίσι πολεμεῖτε.* — [3]) *σωτηρίας καταφρονοῦσι.*

Mrawenec. CVI. [1])

Mrawenec [2]) někdy za prwnijch čaſuow [3]) byl člowěkem, sedlſkých wěcý náramně pijlen gſa. [4]) Netoliko ſwých wěcý pijlen byl, ale y ſauſedom vžitky zbijral. [5]) Rozhněwaw ſe Jupiter pro geho lakomſtwj, obrátil ho w to zwijřátko, kteréž nyničko nazýwáme mrawenec. Ten, ač poſtawu změnil,

Digitized by Google

wſſak proto obyčegůw [6]) ne změnil, ale y nyničky, po polijch a po zahradách chodʒe, [7]) giných pracý vžijwá a ſobě ge ſhromažďuge. [8])

Báſeň znamená, že zlij od přirozenij, ačkoli, což mohau naywijce, zpuoſob ſwůg a poſtawu změnij, wſſak pro to obyčegůw ne změnij.

CVI. [1]) *Μύρμηξ.* — *Ol.* č. 94. — Halm č. 294. — Lepař č. 223. — [2]) Orig.: *μύρμηξ ὁ νῦν.* — [3]) *τὸ παλαιόν.* — [4]) *τῇ γεωργίᾳ διηνεκῶς προσέχων.* — [5]) *καρπούς ὑφηρεῖτο.* — [6]) *τὴν διάθεσιν οὐ μετέβαλεν.* — [7]) Orig jen: *τὰς ἀρούρας περιών.* — [8]) *τοὺς πόνους τῶν ἄλλων συλλέγει καὶ ἑαυτῷ ἀποθησαυρίζει.*

Netopeyř a kolčawa. CVII. [1])

Netopeyř, vpadſſi na zemi, od kolčawy polapen geſt, a mage zabit býti, za zdrawij žádal. [2]) Kolčawa mu odpowědʒela, že ho nemůže puſtiti, protože od přirozenij ſe wſſijm ptactwem boguge. On zaſe řekl, že nénij pták, ale že geſt myſs, a tak wypuſſtěn geſt. Potom, když opět na zemi vpadl, od giné polapen ſa kolčawy, žádal, aby zabit nebyl. [3]) Ona odpowědʒela, že wſſem myſſijm geſt nepřijtelkyňe. Netopeyř k tomu wece: »Já negſem myſs, ale netopeyř.« A opět wypuſſtěn geſt. A tak dwakrát ſe mu přitreffilo, pro změňenij gména, že smrti vſſel a při zdrawij zachowán byl. [4])

Báſeň wyznamenáwá, že ani my nemáme při ged[111b]nom ſtáti, rozwažugijce to, že, když ſe na čas přeměnijme, [5]) mnohých nebezpečenſtwij vgijti mocy budeme.

CVII. [1]) *Νυκτερὶς καὶ Γαλῆ.* — *Ol.* č. 95 — Halm č. 307. — Lepař č. 139. — Srv. Kn. Ezop. III. 4. — [2]) *περὶ σωτηρίας ἐδεῖτο.* — [3]) *μὴ βρωθῆναι.* — [4]) *ἀλλαξαμένην τὸ ὄνομα σωτηρίας τυχεῖν.* — [5]) *τοῖς καιροῖς συμμετασχηματιζόμενοι.*

Wandrownijcy. CVIII. [1])

Wandrownijcy, po něgakém břehu wandrugijce, přiſſli na mijſto welmi patrné, [2]) a odtud widauce z daleka ňegaké rákoſý [3]) plynauti, domnijwali ſe, že by welmi weliká lodij ſſla. Y očekáwali gij, yako by měla přiſtati. Když pak wětrem rákoſý to blijže přihnáno bylo, [4]) widauce ge, řekli wespolek: »Co ſme my darmo ničehéhož [5]) ne čekali!«

Báſeň znamená, že někteřij lidee pohleďenijm [6]) welmi ſe hroznij zdadij. a když ſe gich pokuſyti má, teda za nic neſtogij.

CVIII. [1]) *Ὀδοιπόροι.* — *Ol.* č. 96. — Halm č. 310. — Lepař č. 275. — Srv. Život Ezopa str. 47. — [2]) *ἦλθον ἐπί τινα σκοπίαν.* — [3]) *φρύγανα.* — [4]) V orig. ještě následuje: *οὐκέτι ναῦν, ἀλλά πλοῖον ἐδόκουν βλέπειν· ἐξενεχθέντα δ' αὐτὰ φρύγανα ὄντα ἰδόντες . . .* — [5]) *τὸ μηδὲν ὄν.* — [6]) *ἐξ ἀπροόπτου* (Lepař: »z nedohledna«).

Digitized by Google

Wofel polnij. CIX. [1])

Polnij wofel, wida wofla domácýho, an na sluncy ležij, [2]) přiſtaupiw k němu, welmi ho chválil a welebil pro zpuoſob a pro wychowánij těla geho, prawě, že geſt ſſtiaſtný, že takowého obroku vžijwá. [3]) Potom wida ho, an těžká břemena noſý, a an za nijm geden [4]) gde, žena ho, a knytli ho tepe, řekl: »Jáť giž ne prawijm, aby ſſtiaſtný byl, neb widijm, že s welikým zlým takowé ſſtěſtij s tebau trwá.« [5])

Báſeň znamená, že nemáme ſobě ſſtěſtij winſſowati, ani o ně ſtáti, když máme s welikým nebezpečenſtwijm a s bijdau z ňeho vžitek bráti. [6])

CIX. [1]) *Ὄνος ἄγριος.* — *Ol* č. 97. — Halm č. 321. — Lepař č. 95. — [2]) *ἔν τινι εὐηλίῳ τόπῳ.* — [3]) Orig.: *αὐτὸν ἐμακάριζεν ἐπί τε τῇ εὐεξίᾳ τοῦ σώματος καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπολαύσει.* — [4]) *ὁ ὀνηλάτης.* — [5]) *ὁρῶ, ὡς οὐκ ἄνευ κακῶν μεγάλων τὴν εὐδαιμονίαν ἔχεις.* — [6]) Orig. krátce: *οὐκ ἔστι ζηλωτὰ τὰ μετὰ κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν κέρδη*

Woſlowee. CX. [1])

Woſlowee někdy, vſtawičným břemen noſſenijm vſtáwagijce, k Jupiterowi legáty poſlali, [2]) žádagijce od ňeho, aby ge těch prácý zbawil. Jupiter, chtě gim vkázati, že by to možné býti nemohlo, řekl, zie magij gich prázdni býti, [3]) když močijce potok vďelagij. Woſlowé, domnijwagijce ſe, že by on to vpřijmně mijnil, [4]) od toho čaſu až po dnes gineych woſlůw moče hledij, a tu, [5]) zaſta[112a]wijce ſe, močij.

Báſeň znamená, že, každému což geſt Božijm zřijzenijm nařijzeno a vpewněno, toho ſe žádný wywarowati nemůž. [6])

CX. [1]) *Ὄνοι.* — *Ol.* č. 98. — Halm č. 319. — Lepař nemá. — [2]) Orig.: *ἐπὶ τῷ συνεχῶς ἀχθοφορεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν πρέσβεις ἔπεμψαν.* — [3]) *τῆς κακοπαθείας ἀπαλλαγήσεσθαι.* — [4]) *αὐτὸν ἀληθεύειν ὑπολαβόντες.* — [5]) Orig.: *ἔνθα οὖρον ἑτέρων ἴδωσιν, ἐνταῦθα.* — [6]) Orig. jen: *τὸ πεπρωμένον ἀθεραπευτόν ἐστιν.*

Wofel a liſſka. CXI. [1])

Woſel, oblékſſi ſe w lwowú kuoži, ſem y tam choďe, giná zwijřata [2]) ſtraſſil, a vhlédaw liſſku, zkauſſel gij, také-li by ſe ona bála. [3]) Ona pak náhodau ſlyſſewſſi gey řwáti a křičeti, [4]) y řekla k němu: »Wěďeti máſs žeť bych ſe tebe bála, kdybych tě řwaucýho neſlyſſela.«

Báſeň znamená: Někteřij z nevmělých, zewnitř ňečijm ſe býti zdagijce, wlaſtnijm ſwým yazykem ſe prozradij. [5])

CXI. [1]) *Ὄνος καὶ ἀλώπηξ.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 336. — Lepař č. 84. — Srv. Kn. Ezop. IV. 10. — [2]) *τἆλλα τῶν ζώων* (Halm: *ἄλογα*). — [3]) Orig.: *ἐπειρᾶτο καὶ ταύτην δεδίττεσθαι.* — [4]) *ἐτύγχανε γὰρ αὐτοῦ φθεγξαμένου προακηκουῖα.* — [5]) *ὑπὸ τῆς ἰδίας γλωσσαλγίας ἐλέγχονται.*

Digitized by Google

Wofel a ziáby. CXII. [1])

Wofel, nefa dřijwij, ſſel ſkrze gedno močidlo. Poklesſſi ſe,[2]) vpadl, a wſtáti nemoha, nařijkal a těžce zdeychal. Ziáby w tom močidle, ſlyſſijce takowé zdeychánij,[3]) řekly k ňemu: »Přijteli, co by pak ſobě počijnal, kdyby tak dlúhý čas, yako my, zde ſtráwil, poňewadž toliko padſſi, giž tak těžce zdeycháſs a toho želijš?«

Této řeči vžijwati můžeme proti cžlowěku léniwému,[4]) při malých pracech ſobě ſteyſkagijcýmu,[5]) geſſto by mnohem wětſſijm mohl odepřijti.

CXII. [1]) *Ὄνος καὶ Βάτραχοι.* — *Ol.* č. 99. — Halm č. 327. — Lepař č. 77. — [2]) *ὀλισθήσας.* — [3]) *τῶν στεναγμῶν ἀκούσαντες.* — [4]) *ῥᾴθυμον.* — [5]) *ἐπ' ἐλαχίστοις πόνοις δυσφοροῦντα.*

Wofel a hawran. CXIII. [1])

Wofel, gſa zhňetený a wředowitý na hřbetě,[2]) na gedné lauce páſl ſe, hawran pak, wletěw naň, hřbeth geho klibal.[3]) Wofel ſkákal, řwal a křičel. Woſlák,[4]) z daleka ſtoge, ſmál mu ſe. Wlk, přijtomného gey wida,[5]) řekl: »Bijdney yá, geſſto, kdybych ſe gemu toliko vkázal, hned by ſe po mňe hnal, a tomuto ſe pak geſſtě ſměge.«

Báſeň znamenáwá, že zloſtnij a zlobiwij lidé,[6]) yakž ſe gedné widij, hned ſe znagij.[7])

CXIII. [1]) *Ὄνος καὶ Κόραξ.* — *Ol.* č. 100. — Halm č. 330. — Lepař č. 90. — Srv. Kn. Ezop. IV. 19. — [2]) *ἡλκωμένος τὸν νῶτον.* — [3]) Orig.: *κόρακος δὲ ἐπικαθίσαντος αὐτῷ καὶ τὸ ἕλκος ξαίνοντος.* — [4]) *ὀνηλάτης.* — [5]) Orig: *παριὼν αὐτὸν ἰδών.* — [6]) *οἱ κακοῦργοι.* — [7]) *καὶ μόνον φανέντες δῆλοί εἰσιν.*

Wofel a liſſka. CXIV. [1])

[112b] Liſſka a wofel, wſſedſſe ſpolu w towaryšſtwij,[2]) wyſſli na ſow, y trefil na ňe lew. Liſſka, widaucy weliké nebezpečenſtwij ſobě naſtáwati,[3]) přiſtúpiwſſi ke lwu, ſlijbila, že mu chce wofla zraditi, geſtli že gij zaſe ſlijbij, že ſebau má bezpečna býti.[4]) Lew přiřekl, že gij chce odpuſtiti.[5]) Ona, zrazugijc wofla, do oſýdla a do leči ho přiwedla.[6]) Lew wida, že mu giž wofel vgijti nemůž, neyprwé liſſku lapil a potom teprwá ſe k woflu obrátil.

Báſeň znamená, že ti, kteřijž towaryſſuom zrádňe činij, ſami newědij, kterak k ſwému bezhrdlij přicházegij.[7])

CXIV. [1]) *Ὄνος καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 101. — Halm č. 326. — Lepař č. 89. — [2]) *κοινωνίαν συνθέμενοι πρὸς ἀλλήλους.* — [3]) *τὸν ἐπηρτημένον ὁρῶσα κίνδυνον.* — [4]) *ἐὰν αὐτῇ τὸ ἀκίνδυνον ἐπαγγέλληται.* — [5]) *ἀπολύσειν.* — [6]) Orig.: *παραγαγοῦσα τὸν ὄνον εἰς τινα πάγιν ἐμπεσεῖν παρεσκεύασε.* — [7]) *λανθάνουσι πολλάκις καὶ αὐτοὺς προσαπολοῦντες.*

Digitized by Google

Slepice a wlaſtowice. CXV. [1])

Slepice, nalezſſi hadij wayce, pijlně wyhřijwagijc ge, na nich ſedĕla. [2]) Wlaſtowice, vhlédawſſi gi, řekla: »O blaznice, na čem ty to ſedijſs? [3]) Geſſto, když ge wyſedijſs, nayprw tobě nepráwě včinij, na tobě zle činiti počnauce.« [4])

Báſeň znamená, neſkrocenú wěc býti neſſlechetnoſt, kdyby třebas w swětě neywětſſijm dobrodijnijm přemáhána byla. [5])

CXV. [1]) *Ὄρνις καὶ Χελιδών.* — *Ol.* č. 102. — Halm č. 342. — Lepař č. 191. — [2]) Orig.: *ἐκθερμάνασα ἐξεκύλαψε.* — [3]) *ὦ ματαία, τί ταῦτα τρέφεις.* — [4]) Orig.: *ἅπερ αὐξηθέντα ἀπὸ σοῦ πρώτης τοῦ ἀδικεῖν ἄρξεται.* — [5]) *κἂν τὰ μέγιστα εὐεργέτηται.*

Welblaud. CXVI. [1])

Když prwé nikdá welblauda newijdali lidé, widauce gey, [2]) báli ſe, a welikoſti geho diwijce ſe, [3]) před nim vtijkali. Když pak některý čas [4]) gemu přiwykli, [5]) poznali ho zwijřetem krotkým, tak že zmužiwſſe ſe, o ňeg ſe pokuſyli. [6]) Poznawſſe pak po maličku, že to howado žluči nemá, a že ſe hňewati ne vmij, [7]) k takowé potupě přiwedli: [8]) vzdu na ně wložiwſſe, dětem ge k wozenij a k noſſenij oddali. [9])

Báſeň znamená, hrozné wěcy k přijſtupu a ſtraſſliwé zdagijcý ſe, že obecenſtwijm w obyčeg ſe berau. [10])

CXVI [1]) *Κάμηλος.* — *Ol.* č. 103. — Halm č. 180. — Lepař č. 124. — [2]) Orig. jen: *ὅτε πρῶτον κάμηλος ὤφθη.* — [3]) *τὸ μέγεθος καταπλαγέντες.* — [4]) *χρόνου προιόντος.* — [5]) Orig. spojuje: *συνεῖδον αὐτῆς τὸ ῥᾷον.* — [6]) *ἐθάρρησαν μέχρι τοῦ προσελθεῖν.* — [7]) Přidáno překladatelem — [8]) *εἰς τοσοῦτον καταφρονήσεως ἦλθον, ὥστε.* — [9]) *παισὶν ἐλαύνειν δεδώκασιν.* — [10]) Orig.: *τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων ἡ συνήθεια εὐκαταφρόνητα ποιεῖ.*

Had. CXVII. [1])

[113a] Had, od mnoheych lidij gſa nohama ſſlapán, Bohu toho taužil. [2]) Jupiter mu powĕděl: »Kdyby ty byl prwnijho po tobě ſſlapagijcýho vſſĕnul, druhý by ſe o to pokuſyti neſměl.«

Báſeň znamená, že ti, kteřijž nayprwé po nijch ſe wozyti chtĕgijcým ſe oprau, hned od giných wijce wáženi bywagij. [3])

CXVII. [1]) *Ὄφις.* — *Ol.* č. 104. — Halm č 347. — Lepař č. 208. — [2]) Orig.: *τῷ Διὶ ἐνετύγχανεν.* — [3]) *οἱ τοῖς πρότερον ἐπιβαίνουσιν ἀνθιστάμενοι τοῖς ἄλλοις φοβεροὶ γίνονται.*

Holubice. CXVIII. [1])

Holubice gedna, magijcy na ſobě welikau žijzeň, [2]) widaucy na gednom mijſtě namalowaný koflijk s wodau, [3]) domnijwala ſe, že by oprawdowý byl.

Digitized by Google

Y hned přewelmi prudkeym letem k němu ſe neſla, newěducy na tabuli prudce ſe vhodila, [4]) až ſe brkowé přerazyli a peřij z nj prchlo, [5]) a vpadla na zemi. A y hned, nahodiwſſi ſe tu geden, polapiti gij neobmeſſkal. [6])

Báſeň wyznamenáwá, že mnozý lidé, pro welikú chtiwoſt neopatrně k mnohým wěcem přiſtupugijce, ſami k zahubenij přicházegij.

CXVIII. [1]) *Περιστερά.* — *Ol.* č. 105. — Halm č 357. — Lepař č. 187. — [2]) *δίψῃ συνεχομένη.* — [3]) *κρατῆρα ὕδατος.* — [4]) *ἔλαθεν τῶ πίνακι ἐμπεσοῦσα* — [5]) Orig. jen: *καὶ τῶν πτερῶν αὐτῆς περικλασθέντων.* — [6]) Orig. jen: (*ὡς*) *ἀλῶναι.*

Holubice a wrána. CXIX. [1])

Holubice, chowaná w gedné holubij budce, plodnoſtij ſe pochlúbala. Wrána od nij to ſlyſſecy, řekla: »Medle, proſým tebe, [2]) přeſtaň ſe ſama chwáliti a chlubiti, [3]) nebo čijm wijce plodijſs, tijm wijce ſtaroſti ſobě přidáwáſs.«

Báſeň znamená, že ti nayneſſtiaſtněgſſij služebnijcy bywagij, kteřijž mnoho dětij při ſlužebnoſti [4]) magij.

CXIX. [1]) *Περιστερὰ καὶ Κορώνη.* — *Ol.* č. 106. — Halm č. 358. — Lepař č. 188 — [2]) *ἀλλ', ὦ αὖτη.* — [3]) *πέπαυσο ἐπὶ τούτῳ σεμνυομένη.* — [4]) *ἐν τῇ δουλείᾳ.*

Bohatý. CXX. [1])

Bohatý geden měl dwě dcery. A když mu gedna vmřela, nagal, aby gij plakali. [2]) Druhá pak dcera k tomu řekla: »Běda nám, že my, geſſto nám to náležij, [3]) plakati ne vmijme, tyto pak, geſſto gim toho žádná potřeba nenij, [4]) pláčij«. [5]) Mátě k tomu řekla: »Ne diwiž ſe tomu, dcero, že ony tak welmi plačij, neb to z peněz [6]) dělagj.«

[113b] Báſeň wyznamenáwá, některé pro lakomſtwij a miloſt střijbra [7]) nikterakž ſe newoſteychati z giných bijd a pſot duochody bráti a z nich zyſk mijti. [8])

CXX. [1]) *Πλούσιος.* — *Ol.* č. 107. — Halm č. 369. — Lepař č. 338 — [2]) *θρηνούσας ἐμισθώσατο.* — [3]) *ὧν ἐστι τὸ πένθος.* — [4]) *αἱ δὲ μὴ προσήκουσαι.* — [5]) *οὕτω σφοδρῶς κόπτονται.* — [6]) *ἐπὶ ἀργυρίῳ.* — [7]) *διὰ φιλαργυρίαν.* — [8]) *ἀλλοτρίας συμφορὰς ἐργολαβεῖν.* V lat.: Fabula significat nonnullos homines non vereri alienis calamitatibus quaestum facere.

Paſtýř owcý. CXXI. [1])

Owčák geden hnal owce mezy daubij, y rozeſtřew ſukni pod dubem, wlezl na něg a žaludy s ňeho klátil. [2]) Owce, gedauce zialudy, newědauce y sukni gemu ſnědly. [3]) Owčák, zaſe doluo ſlezſſi a wida, co by ſe ſtalo, řekl: »O zlořečenee owce, [4]) gineym rauno a wlnu na ſſaty dáwáte, mňe pak, geſſto wás krmijm, y sukni gſte ſnědly.« [5])

Digitized by Google

Báſeň znamená, mnohé ſkrze ſwé bláznowſtwij těm, kteřijž hodni negſau,[6]) dobře činiti, domácým pak, kdež mohau,[7]) hledij vſſkoditi.

CXXI. [1]) *Ποιμήν.* — *Ol.* č. 108. — Halm č. 378. — Lepař č. 270. — [2]) *τὸν καρπὸν κατέσειε.* — [3]) *ἔλαθον καὶ τὰ ἱμάτια σου καταφαγόντα.* — [4]) *ὦ κάκιστα ζῶα.* — [5]) *ἀφείλεσθε.* — [6]) *τοὺς μηδὲν προσήκοντας.* — [7]) Vsuvka.

Rybář a mladý sum. CXXII.[1])

Rybář, roztáhſſi sýti w moři, wytáhl geſſtě maličkého suma. Y proſyl rybáře, aby ho geſſtě nebral,[2]) že by maley byl, než když by wětſſij zroſtl,[3]) teprwá aby s nim nakládal, polapě ho, yakž by chtěl, a že mu také potom k wětſſijmu požitku bude. Rybář k tomu takto řekl: »To bych yá práwě neſmyſlný byl, kdybych, z rukú vpuſtě toto, což přijtomného geſt, ačkoli málo geſt, očekáwati, až by weliké bylo, z naďege žiw gſa, měl.[4])

Báſeň znamená, že welmi nerozumný býti muſý, kterýž. naďege ſe ňetco wětſſijho, to, což geſt menſſijho, z lehka z rukau vpauſſtij.

CXXII. [1]) *Ἁλιεὺς καὶ Σμαρίς.* — *Ol.* č. 109. — Halm. č. 28. — Lepař č. 285. — Srv. Nov. Fab. č. 3. — [2]) *μὴ λαβεῖν αὐτὴν, ἀλλ' ἐᾶσαι.* — [3]) *ὅταν αὐξυνθῶ καὶ μεγάλη γένωμαι.* — [4]) *εἰ τὸ ἐν χερσὶ παρεὶς κέρδος . . . τὸ προσδοκώμενον, κἂν μέγα ὑπάρχῃ, ἐλπίζοιμι.*

Kuoň a woſel. CXXIII.[1])

Cžlowěk geden měl koně a woſla. Když pak ſpolu ſſli ceſtau, řekl woſel k koni: »Wezmi ſe mne toto břemeno, geſtli že chceſs, abych geſſtě zdráw pobyl.« A když kuoň k tomu ne přiwolil,[2]) woſel, vpadſſi od prá[114a]ce, wmřel. Hoſpodář wſſecko na kuoň přeložil, y kuoži s woſla. Želege toho[3]) kůň, zkřikl: »Běda mně, bijdnému,[4]) coť mi ſe přihodilo;[5]) nechtěl ſem malého břemena néſti, a giž nyničko[6]) wſſeckno, y kuoži neſu.«

Báſeň znamená, že, s malými když ſe welicý ſnáſſegj, obogij při zdrawij zachowáni bywagij.[7])

CXXIII. [1]) *Ἵππος καὶ Ὄνος.* — *Ol.* č. 110. — Halm č. 177. — Lepař č. 100. — [2]) *οὐκ ἐπείσθη.* — [3]) *θρηνῶν.* — [4]) *παναθλίῳ.* — [5]) Orig.: *τί μοι συνέβη τῷ ταλαιπώρῳ.* — [6]) *ἰδού.* — [7]) *ἀμφότεροι σωθήσονται ἐν βίῳ.*

Cžlowěk a diwij muž. CXXIV.[1])

Cžlowěk geden s diwijm mužem w přátelſtwij wſſedſſe, ſpolu gijdali. A když cžlowěku zyma bylo,[2]) ruce přičině k wſtom, deychal ſobě na ňe.[3]) Diwij muž ſe ho otázal, pro kterú by přijčinu to ďelal? Odpowěďel člowěk: »Ruce ſobě pro zymu ohřijwám.« Po malé chwijli potom, když gemu teplé gijdlo přineſli, cžlowěk, přičiniw ge ſobě k wſtom, chladil, daymage na ně.[4]) Y otázal ſe ho opět diwij muž, pro kterau by přijčinu to ďelal? On řekl: »Gijdlo ſobě chladjm.« Přigaw to k ſobě diwij muž, řekl: »A yá od této chwijle zbawugi ſe twého přátelſtwj,[5]) poněwadž z gedněch auſt ſtudenoſt y horkoſt wywodijš.«

Digitized by Google

Báſeň znamená, že ſe máme warowati přátelſtwj, v kohož geſt wrtkawé myſli hnutij. [6])

CXXIV. *Ἄνθρωπος καὶ Σάτυρος.* — *Ol.* č. 111. — Halm č. 64. — Lepař č. 371. — [1]) *χειμῶνος δὲ καὶ ψύχους γενομένου.* — [2]) *ἀπέπνει.* — [3]) *ἐφύσα αὐτό (τὸ ἔδεσμα).* — [4]) *ἀποτάσσομαί σου τῆς φιλίας.* — [5]) *ὧν ἀμφίβολός ἐστιν ἡ διάθεσις.*

Liſſka, a kterýž dřijwij maytij. CXXV. [1])

Liſſka, před pſy vtijkagijc, a po mijſtech puſtých giž welmi daleko běžewſſi, [2]) člověka, an w leſe dřijwij maytij, nalezſſi, proſyla ho, aby gi ňekde zkryl. On hned gij ſwau budku [3]) vkázal, do kteréžto když weſſla, po kautijch ſe ſchowáwala. A když myſliwcy přiſſli, tážijce ſe, rżečij zapijral, že by nic newiďel, rukau pak wždy na to mijſto okazowal. Oni toho ne ſſetřijce, [4]) hned odeſſli. Widúcy pak liſſka, že giž vſſli, wyſſla wen, gemu nic ne řekſſi. A když, vhlédaw gi, treſtal gi, že by mu za to, že gi při zdrawij zachowal, ani ne poďekowala, liſſka obrátiwſſi ſe, řekla: »Přijteli, yáť bych tobě poďekowala, kdyby ſe s [114b] twau řečij ſkutek ſrownáwal, a což mluwijſs, aby, ty obyčege do ſebe mage, to zachowati vměl.« [5])

Báſeň znamená ty, kteřijž mnoho dobrého přiřijkagj ſlowy, ale na odpor tomu, což mohau, činij, nedokazugijce toho ſkutky. [6])

CXXV. [1]) *Ἱλώπηξ καὶ Δρυοτόμος.* — *Ol.* č. 112. — Halm č. 35. — Lepař č. 32. — Srv. Kn. Ezop. IV. 3. — [2]) *ἐν ἐρημίᾳ πολὺν δρόμον ἀνύουσα.* — [3]) *τὴν ἑαυτοῦ καλύβην.* — [4]) *μὴ προσσχόντες.* — [5]) *εἰ τοῖς λόγοις ὅμοια καὶ τὰ ἔργα τῆς χειρὸς καὶ τοὺς τρόπους εἶχες.* — [6]) Orig. jen: *ἐναντία δὲ ποιοῦντας τοῖς ἔργοις.*

Člowěk rozrážegijcý obraz. CXXVI. [1])

Člowěk geden, mage dřewěnného boha, proſyl ho, aby mu dobře včinil. A když to čaſto činil a nic méňe proto w chudobě bydlil, rozhňe-

waw ſe na ňeg, vgal ho za nohy a vdeřil gim o zemi. Rozrazyw mu pak hlawu, [2]) množſtwij zlatta z nij wzal. [3]) A to zbijrage, řekl člověk ten

Digitized by Google

k obrazu: »Nesſlechetný přijliš gſy, yakož ſe domnijwám, a naproſto netreffný.[4]) Když ſem tě ctil, nic ſy mi neproſpijwal, ale když ſem tě rozrazyl, teprwá ſy mne množſtwijm dobrého obdařil.«

Báseň znamená, žeť neproſpěge, když zlého cžlowěka w poctiwoſti máſs, když ho pak ztepeſs, mnohem wětſſij vžitek mijti ho budeſs.

CXXVI. [1]) *Ἄνθρωπος καταθραύσας ἄγαλμα.* — Halm č. 66. — Lepař č. 348. — V *Ol.* jest tato bajka na str. 203—204 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule dwatcátá, o cžlowěku rozrážegijcý obraz*«. S obrázkem. — [2]) *προσκρουσάσης οὖν τῆς κεφαλῆς καὶ αὐτίκα κλασθείσης.* — [3]) *χρυσὸς ἔρρευσεν ὅτι πλεῖστος.* — [4]) *στρεβλὸς ὑπάρχεις καὶ ἀγνώμων.*

Cžlowěk a pes. CXXVII. [1])

Geden cžlowěk znamenité hody činil[2]) a ſezwal na ně přátely ſwé a domácý.[3]) Pes pak geho zwal také giného pſa, řka: »Poď a hodůg dnes na wečeři ſe mnau«.[4]) A on ſſel, a wida množſtwij weliké ſtrogiti, weſel z toho byl.[5]) Sám w ſobě yako mluwě, diwil ſe, řka:[6]) »Yakau radoſt, a weſelé yá dnes práwě z nenadála mijti budu![7]) Zdá mi ſe, že ſe do ſytoſti nagijm, abych ani zytra hladu na ſobě nečil.« A to když ſám v ſebe přemeyſſlel a wdy wrtěl wocaſem, yakožto w přijtele dauffánij mage, kuchmiſtr,[8]) wida ho ſem y tam ocaſem wrtijcýho, w tu chwijli pochytil ho za nohy a z wokna gey wen wyhodil. Pes ten hoſtinſký, doluo vpadſſi,[9]) welice ſkučel, a křiče preč s hodůw běžel. Geden pak pes na ceſtě s nim ſe potkaw, tázal ſe ho, [115a] řka: »Přijteli, dobře-lis powečeřel?« A on ſhryzſſi to weſelau myſlij,[10]) řekl: »Mnohým pitijm ožrawſſi ſe, pro plnoſt[11]) ani tau ceſtau, kterau ſem tam ſſel, zaſe ſem vhoditi ne vměl.«[12])

Báseň znamená, že w ty nemáme vffati, kteřijž z cyzýho nám dobře včiniti ſlibugij.

CXXVII. [1]) *Ἄνθρωπος καὶ Κύων.* — *Ol.* č. 113. — Halm č. 62. — Lepař č. 342. — [2]) *ἡτοίμαζε δεῖπνον.* — [3]) *ἑστιάσων τινὰ τῶν φίλων αὐτῷ καὶ οἰκείων.* — [4]) *ὦ φίλε, δεῦρο συνδείπνησόν μοι.* — [5]) *χαίρων ἵστατο βλέπων τὸν μέγαν δεῖπνον.* — [6]) Orig. jen: *βοῶν ἐν τῇ καρδίᾳ.* — [7]) *βαβαί, πόση μοι χαρὰ ἄρτι ἐξαπιναίως ἐφάνη.* — [8]) *ὁ μάγειρος.* — [9]) Orig. jen: *ὁ δὲ κατιών.* — [10]) Orig.: *ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ὑπολαβὼν ἔφη.* — [11]) Orig.: *μεθυσθεὶς ὑπὲρ κόρον.* — [12]) *οὐδὲ τὴν ὁδὸν οἶδα, ὅθεν ἐξῆλθον.*

Rybář. CXXVIII. [1])

Rybář geden, nevměge[2]) ryb lowiti,[3]) wzaw pijſſtialky a sýti, ſſel k moři, a ſtoge na gedné skále nayprwé pijſkal, domnijwage ſe, že pro ſladkoſt pijſkanij ryby ſkákati a tancowati mu budau.[4]) A když ſe giž do ſytoſti napijſkal[5]) a nic nedowedl, poodložiw těch pijſſtialek, wzal sýť, a rozeſtřew gi v woďe, množſtwj ryb wytáhl. A když ge wynijmal z sýti,

Digitized by Google

wida, an mu ſkáčij a tancugij,[6]) řekl: »O neſſlechetné ryby,[7]) když ſem pijſkal, ne tancowaly ſte, ale když ſem přeſtal, teprwá pléſáte.«

Báſeň wyznamenáwá ty, kteřijž bez rozumu, nehledijce, kdy geſt čeho čas, ledacos před ſebe berau a to předſe konagij.[8])

CXXVIII. [1]) *Ἁλιεύς.* — Halm č. 27. — Lepař č. 286. — Srv. Herod. I. 141. — *Ol.* má tuto bajku na str. 202–203 mezi Starými fabulemi s nadpisem: »*Fabule dewatenáctá, o rybáři*«. S obrázkem. — [2]) *Ol.*: »nevměl«. — [3]) *ἁλιευτικῆς ἄπειρος.* — [4]) *νομίζων πρὸς τὴν ἡδυφωνίαν τοὺς ἰχθύας ἐφάλλεσθαι.* — [5]) *ἐπὶ πολὺ διατεινόμενος (ἦγεν οὐδέν).* — [6]) *ὡς εἶδε πηδῶντας.* — [7]) *ὦ κάκιστα ζῶα.* — [8]) *ὁ μῦθος πρὸς τοὺς παρὰ λόγον καὶ παρὰ καιρόν τι πράττοντας.*

Skoták. CXXIX.[1])

Skoták, paſa ſtádo skotu, ztratil téle. Y obcházel wſſudy po puſſtinách a welmi dlauho ſe meſſkal.[2]) Když pak nic nagijti nemohl, žádal Jupitera, geſtli že mu vkáže zloďege, který by mu to tele vkradl, že mu chce kozlátko obětowati. A když přiſſel mezy něgaké dubij, nalezl lwa, žeraucýho to tele. Y lekſſi ſe ho, až ſe třáſl, a welmi ſe boge,[3]) zdwihl obě ruce k nebi a řekl: »O bože Jupiter, ſlijbilť ſem kozlátko dáti, geſtli že zloďege nagdu, nynijť wola obětowati ſlibugi a přiřikám, geſtli že zdráw odtudto odegdu.«[4])

Báſeň znamená člowěka neſſtiaſtného, kterýž ztrátu žádá nagijti. a nagda, hledá, kterak by mohl vtécy.

CXXIX. [1]) *Βουκόλος.* — *Ol.* č. 114. — Halm č. 83 — Lepař č. 273. — [2]) *διέτριβεν ἐρευνῶν.* — [3]) *ἔμφοβος οὖν γενόμενος καὶ μέγα δειλιάσας.* — [4]) *ἐὰν τούτου τὰς χεῖρας ἐκφύγω.*

[115b] Krkawec. CXXX.[1])

Krkawec, gſa nemocen, řekl k mateři: »Mátě, modli ſe za mne Bohu a ne plač.« Ona, přigawſſi k ſobě tu řeč,[2]) řekla: »Kdo ſe, synu, nad tebú ſmiluge? Nebo to mi powěz, kterému ſy bohu s woltáře obětij nebral?«[3])

Digitized by Google

Báſeň znamená, že, kteřijž mnohé nepřátely, dokudž ſau žiwi, magij, žádného přijtele, když potřeba geſt, nenagdau.

CXXX. [1]) *Κόραξ.* — *Ol.* č. 115. — Halm č. 208. — Lepař č. 166. — Srv. Kn. Ezop. I. 19. — [2]) *ὑπολαβοῦσα.* — [3]) *τίνος γὰρ κρέας ὑπὸ σοῦ γε οὐκ ἐκλάπη.*

Worel. CXXXI. [1])

Worel ſedĕl na gedné skále, chtě zagijce polapiti. K tomu někdo ſſijpem ſtřelil, že ſſijp do něho wběhl, ſſipiſſtě [2]) pak s peřijm před očima geho bylo. Wida to orel, řekl: »Toto geſt mi giná ſtaroſt a nowý zámutek, [3]) že od wlaſtnijho peřij zahynu.«

Báſeň znamená, že welmi těžké geſt, když kdo od ſweych wlaſtnijch k nebezpečenſtwij přigde.

CXXXI. [1]) *Ἀετός.* — *Ol.* č. 116. — Halm č. 4. — Lepař č. 157. — [2]) *ἡ γλυφή.* — [3]) Orig : *τοῦτό μοι ἑτέρα λύπη.*

Mrawency a kobylka. CXXXII. [1])

Mrawency w zeymě [2]) proſuſſowali ſobě pſſenicy a gij ſe poſylňowali. [3]) Kobylka, gſaucy lačná, žádala gich za pokrm. Mrawency řekli k nij: »Proč ſy w létě pokrmuow a ſſpijže ſobě ne ſhromázdila?« Ona řekla, že neměla kdy pro weſelé a zpijwanij. [4]) Mrawency, zaſmáwſſe ſe, řekli: »Poněwadž ſy w létě pijſkala, w zýmě tancůg.«

Báſeň znamená, že ne máme býti nedbánliwij, abychom w žádné wěcy nebyli zarmúceni a nebezpečenſtwij neměli.

CXXXII. [1]) *Τέττιξ καὶ Μύρμηκες.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 401. — Lepař č. 234. — Srv. Kn. Ezop. IV. 17. — [2]) Vynecháno: *τῶν σίτων βραχέντων* (když obilí zvlhlo). — [3]) Přid4no v překladě. — [4]) *οὐκ ἐσχόλαζον, ἀλλ' ἥδον μουσικῶς.*

Čžerwijk a liſſka. CXXXIII. [1])

Czierwijk, kryge ſe pod blátem w bahně, do země wlezſſí, [2]) prawil giným zwijřatuom býti ſe lékařem, kterýž by byliny znal, [3]) a to takoweym, yaký geſt lékař buoh, řečený Apollo. [4]) Y řekla k ňemu liſſka: »Kterakž [116a] giné wzdrawugeſs, a ſám kulhawý gſa ledwá lezeš?« [5])

Báſeň znamená, kdež nenij ſkutkem dokázanij, že tu geſt daremnj mluwenij. [6])

CXXXIII. [1]) *Σκώληξ καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* č. 117. — Halm č. 78b. — Lepař č. 238. — Srv. Fabule Anyanovy č. 5. — [2]) Orig.: *εἰς γῆν ἐξελθών.* — [3]) *φαρμάκων ἐπιστήμων.* — [4]) *ὁ τῶν θεῶν ἰατρὸς Παιών.* — [5]) Orig.: *πῶς ἄλλους ἰώμενος σαυτὸν χωλὸν ὄντα οὐκ ἰάσω* — [6]) *ἐὰν μὴ πρόχειρος ἡ πεῖρα, πᾶς λόγος ἀργὸς ὑπάρχει.*

Digitized by Google

Slepice zlatá wayce neſúcý. CXXXIV. [1])

Geden člowěk měl slepicy, kteráž mu zlatá wayce neſla, a domnijwage ſe, že by w nij množſtwij zlatta [2]) bylo, zabiw gi, podobnú giným ſlepicým gi nalezl. A tak ten, naďege ſe, že by množſtwij [3]) nagijti mohl, y toho, což málo měl, zbawen geſt.

Báſeň znamená, že, což máme, na tom ſluſſij přeſtáwati a neſytoſti wſſemi obyčegi y lakomſtwij ſe warówati. [4])

CXXXVI. [1]) *Ὄρνις χρυσοτόκος.* — *Ol.* č. 118. — Halm č. 343. — Lepař č. 192. — [2]) *ὄγκος χρυσίου.* — [3]) *ἀθρόον πλοῦτον.* — [4]) Orig jen: *(δεῖ) τὴν ἀπληστίαν φεύγειν.*

Lew a liſſka. CXXXV. [1])

Zſtaraw ſe lew, nemohl ſobě honiti. [2]) Y wymyſlil chytroſtij ſwau, co by měl činiti, a lehſſi w gedné geſkyni a rozmetaw ſe, bijlil ſe, yako by nemocen byl. [3]) Když pak přiſſla k ňemu giná zwijřata, aby ho nawſſtijwila, zchytaw ge ſežral. A když giž mnohá pohubena byla, liſſka chytroſtij ſwau tomu porozuměwſſi, [4]) přiſſla k ňemu, a ſtogecy wně před geſkynij, tázala ſe ho, kterak by ſe měl? On gij odpowěďel, že zle. Potom tázal ſe na přijčinu, proč by k ňemu neſſla? Liſſka řekla: »Widijm ſſlepěge mnohých tam wcházegijcých, málo pak zaſe wycházegijcých.«

Báſeň znamená, že opatrnij lidé, po ginijch hádagijce a gegjch neſſtěſtijm ſe kagijce, [5]) z mnohých nebezpečenſtwij vcházegij.

CXXXV. [1]) *Λέων καὶ Ἀλώπηξ.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 246. — Lepař č. 12. — Srv. Kn. Ezop. IV. 12. — [2]) Orig.: *μὴ δυνάμενος διαρκέσαι αὐτῷ εἰς τροφήν.* — [3]) *παραγενόμενος ἐν σπηλαίῳ τινὶ καὶ κατακλιθεὶς προσεποιεῖτο νοσεῖν.* — [4]) *τὸ τέχνασμα τοῦτο γνοῦσα.* — [5]) Orig.: *ἐκ τεκμηρίων προορώμενοι.*

Wlk a baba. CXXXVI. [1])

Gſa lačen wlk, obcházel, hledage pokrmu. A když byl na gednom mijſtě, ſlyſſel, ano dijtě pláče, [2]) a baba mu prawj, geſtli že nebude mlčeti, w tu hodinu že ge chce wlku dáti. Domnijwage ſe pak wlk, že baba [116b] prawdu prawj, ſtál welmi dlauho, čekage. Když pak wečer byl, vſlyſſel opět babu, ana dijtěti lahodij a pochlebuge, [3]) prawěcy mu: »Přigde-li wlček' zabigeme ho, mé ďeťátko.« [4]) Slyſſe to wlk, bral ſe preč, řka: »W této chalupě [5]) takto mluwij a ginače činij.«

Báſeň na lidi, kteřijž ginak mluwij a ginak činij. [6])

CXXXVI. [1]) *Λύκος καὶ Γραῦς.* — *Ol.* č. 119. — Halm č. 275. — Lepař č. 73. — Srv. Fab. Anyan č. 1. — [2]) *ἤκουσε παιδίου κλαίοντος.* — [3]) *ἀκούει πάλιν τῆς γραὸς κολακευούσης τὸ παιδίον.* — [4]) *ὦ τέκνον.* — [5]) *ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει.* — [6]) *οἵτινες τὰ ἔργα τοῖς λόγοις οὐκ ἔχουσιν ὅμοια.*

Digitized by Google

Kozlátko a wlček. CXXXVII. [1])

Kozlátko, ſtoge na nègaké ſtřeſſe, [2]) když widěelo wlka, an ſe k němu přibližuge, zlořečilo a hanělo gey, vtrhagijc gemu. [3]) Dij k němu wlk: »Kozlijčku, [4]) ne ty mi lageſs, ale mijſto, na kterémž ſtogijſs.«

Báſeň znamená, že čaſtokrát čas a mijſto mdleym přidá vdatnoſti proti ſylňegſſijm y dobře hlawatěgſſijm. [5])

CXXXVII [1]) *Ἔριφος καὶ Λύκος.* — *Ol.* č. 120. — Halm č. 135. — Lepař č. 114. — Srv. Nové ſab. č. 144. — [2]) *ἐπί τινος δώματος.* — [3]) *ἐλοιδόρει καὶ ἔσκωπτεν αὐτόν.* — [4]) *ὦ οὗτος.* — [5]) Orig. jen: *κατὰ τῶν ἀμεινόνων.*

Mezek. CXXXVIII. [1])

Mezek, wychowán gſa gečmenem, ſkákal a herſſowal ſobě, [2]) křiče a prawě: »Otec můg geſt kuoň, welmi rychle běhagijcý, [3]) a yá k němu wſſecken podoben ſem.« A když pak potřeba přiſſla, aby běžel, vſtaw během, poznal ſám ſebe, že by woſlem byl. [4])

Báſeň znamená, geſtli že čas ňekoho k poctiwoſti neſe, wſſak ten na ſwůg ſtaw [5]) ne zapomijnay, nebť geſt nevſtawičney [6]) žiwot tento.

CXXXVIII. [1]) *Ἡμίονος.* — *Ol.* č. 121. — Halm č. 157. — Lepař č. 102. — [2]) *ἐκ κριθῆς παχυνθεὶς ἀνεσκίρτησε.* — [3]) *Ἵππος ὁ ταχυδρόμος.* — [4]) *ἐπειδὴ τοῦ δρόμου ἐπαύσατο τοῦ πατρὸς ὄνου εὐθὺς ὑπεμνήσθη.* — [5]) *τύχης.* — [6]) *ἀβέβαιος.*

Had a sedlák. CXXXIX. [1])

W předdomij gednoho sedláka had kryge ſe, [2]) vſſťnuw mu syna, vmořil ho. [3]) Rodičowee z toho měli weliký zámutek. Otec pro ten zámutek wzaw sekeru, chtěl toho hada, yakž by wyſſel, zabiti. A když ſe had maličko powycheylil, [4]) tehdáž, poſpijchage sedlák a vdeřiw na něg, chybil ſe ho, toliko w okolek dijry vhodil. Potom, když mu giž ten had vſſel, domnijwal ſe ſedlák, že by wijce na ten hněw geho nepamatowal, [5]) wzaw chléb a ſuol, polo[117a]žil mu w dijře. Had pak lehkeym ſypěnijm [6]) řekl: »Nechť této chwijle žádná wijra ani přátelſtwij mezy námi nebýwá, aniž co ſpolu činiti měgme, dokawadž yá ſkály ſobě ne wobéru, a ty hrobu, aby ſyna pochowal, newykopáš.« [7])

Báſeň znamená, že žádney na hněw a na pomſtu nezapomene, dokawadž před ſebau widij to, [8]) proč zarmúcen geſt.

CXXXIX. [1]) *Ὄφις καὶ Γεωργός.* — *Ol.* č. 122. — Halm č. 96b. — Lepař č. 258. — Srv. Staré ſab. č. 8. — [2]) *ἐν προθύροις φωλεύων.* — [3]) *ἀνεῖλεν αὐτοῦ τὸ νήπιον παιδίον.* — [4]) *ὡς δὲ ἔκυψε μικρόν.* — [5]) *μηκέτι μνησικακεῖν.* — [6]) *λεπτὸν συρίξας.* — [7]) Orig jinak: *οὐκ ἔσται ἡμῖν ἀπάρτι πίστις ἢ φιλία, ἕως ἂν ἐγὼ τὴν πέτραν ὀρῶ, σὺ δὲ τὸν τύμβον τοῦ τέκνου.* — [8]) *βλέπει μνημόσυνον, δι' οὗ ἐλυπήθη.*

Digitized by Google

Trubač. CXL. [1])

Trubač, traubenijm wogſka poſyluge, [2]) když yat byl od nepřátel, wolal: »Medle towaryſſij, ne zabigegte mne wſſetečně a darmo, neb ſem žádného z waſſich nezabil. Také kromě této měďenné trauby nic giného nemám.« Oni pak řekli k němu: »Protož my tim raďegj tebe zabigeme, geſſto, nemoha ſám bogowati, wſſech giných k bogi ponaukáſs.«

Báſeň znamená, že ti welice hřeſſij, [3]) kteřijž zlé a vkrutné pány, aby zle činili, baurij a podněcugij.

CXL. [1]) *Σαλπιγκτής.* — *Ol.* č. 123. — Halm č. 386. — Lepař č. 316. — [2]) Orig.: *στρατὸν ἐπισυνάγων.* — [3]) *πλέον πταίουσι.*

Treſt a olijwa. CXLI. [1])

Treſt a olijwa wadily ſe o ſneſytedlnoſt, o ſýlu a o pokognoſt. [2]) Treſt hanijna byla od olijwy, že by mdlá a neſtatečná gſucy, ſnadno wětrem ſkloňowána a ſlomowána byla. [3]) Třtina mlčela a k tomu nic neřekla. Potom, maličko počekawſſi, až tijm wětſſij wijtr wál, třtina, wdy poſhybugijc ſe [4]) wětru, ſnadnijčce zachowána geſt a nenij ſlomena; olijwa pak, odporná wětru gſucy, vchylowati ſe nechtěla [5]) a tak mocý ſlomena byla.

Báſeň znamená, že, kteřijž čaſu a lepſſijm ſebe čaſem povſtupugij, lepſſij beywagij a s mocněgſſijmi činiti mijwagij. [6])

CXLI. [1]) *Κάλαμος καὶ Ἐλαία.* — *Ol.* č. 124. — Halm č. 179[b]. — Lepař č. 245. — Srv. Kn. Ezop. IV. 20. — [2]) *διὰ καρτερίαν καὶ ἰσχὺν καὶ ἡσυχίαν ἤριζον.* — [3]) *ὡς ἀδυνάτου καὶ ῥᾳδίως ὑπονλινομένου πᾶσι τοῖς ἀνέμοις.* — [4]) *ὑποσεισθεὶς καὶ ὑποκλινθείς.* — [5]) Orig.: *ἡ δὲ ἐλαία, ἐπειδὴ ἀντέτεινε τοῖς ἀνέμοις.* — [6]) Orig.: *κρείττους εἰσὶ τῶν πρὸς μείζονας φιλονεικούντων.*

Wlk a ržeřáb. CXLII. [1])

Když gednoho čaſu wlku w hrdle koſt vwázla, přiřekl ržeřábu, že chce vplatek včiniti, kdyby, hlawu[117[b]]wſtrče w hrdlo geho, té koſti wen mu dobyl. [2]) Ržeřáb, wſtrčiw ſwůg dlauhý krk w hrdlo geho, koſti gemu dobyl, potom záplaty od něho chtěl. [3]) Wlk, tomu ſe ſměge a zubůw ſobě pobruſſuge, řekl: »A což geſſtě doſti záplaty nemáſs, [4]) že ſy z wlčijho hrdla a z zubůw hlawu ſwú zdrawú a beze wſſeho vrazu zachowal?«

Báſeň k těm lidem, kteřijž, nebezpečenſtwij vgdauce, dobrodijncuom ſe tim zpuoſobem odplacugij.

CXLII. [1]) *Λύκος καὶ Γέρανος.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 276[b]. — Lepař č 69. — Srv. Kn. Ezop. I. 8. — [2]) *μισθὸν παρέξειν εἶπεν, εἰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπιβαλοῦσα τὸ ὀστοῦν ἐκ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ ἐκβάλοι.* — [3]) *τὸν μισθὸν ἐπεζήτει.* — [4]) Orig. kladně: *ἀρκεῖ σοι μισθὸς τοῦτο καὶ μόνον.*

Digitized by Google

Kohauti. CXLIII. [1])

Dwa kohauti ſpolu ſe o ſlepice bili. Když pak geden druhého zahnal, ten, ktereyž bitwu prohrál, do kauta wlezſſi, tam ſe ſkryl, [2]) kterýž pak wyhrál, na horu ſe wyzdwihſſi, na obweyſſné zdi, hlaſem, což mohl, kokrhage, [3]) ſtál. A když worel tudy letěl, [4]) chytil gey; ten pak, kterýž ſe byl we tmách ſkryl, beze wſſeho ſtrachu s slepicemi přebýwal. [5])

Báſeň znamená, že Pán pyſſným ſe protiwij, pokořijcým ſe [6]) pak dáwá miloſt.

CXLIII. [1]) *Ἀλέκτορες.* — *Ol.* č. 125. — Halm č. 21. — Lepař č. 189. — [2]) *ὁ μὲν ἡττηθεὶς εἰς τόπον κατάσκιον ἀπιὼν ἐκρύβη.* — [3]) *μεγαλοφώνως ἐβόησε.* — [4]) *παρευθὺς καταπτάς.* — [5]) *ταῖς θηλείαις ἐπέβαινε.* — [6]) *ταπεινοῖς.*

Beran a wlk. CXLIV. [1])

Beran, ſtoge na wyſokém mijſtě, vtral [2]) wlka, dole mimo ſe gdaucýho, zwijřetem zlým, kteréž ſyrowú mrchu gij, nazýwage ho. [3]) Wlk, obrátiw ſe, řekl k němu: »Ne ty mně toto vtrháſs, ale ta wěže, na kteréž ſtogijſs.«

Báſeň pro ty, kteřijž ſnáſſegijce křiwdy a haněnij od nehodných lidij, geſſto, na wyšſſijm mijſtě poſtaweni ſauce, nic ſe nebogij, než geſſtě ſe wijce nadeymagij. [4])

CXLIV. [1]) *Ἀρνὸς καὶ Λύκος.* — *Ol.* č. 126. — Halm č. 135. — Lepař č. 114. — Nové ſab. č. 137. — [2]) *Ol.*: »vtrhal«. — Orig.: *ἔσκωπτε.* — [3]) *Θηρίον κακὸν ἀπεκάλει καὶ ὠμοβόρον.* — [4]) Orig. krátce: *ὁ μῦθος πρὸς τοὺς ὑπομένοντας ὕβριν ἀπ' ἀναξίων ἀνθρώπων, διὰ φόβον ὑψηλοτέρων.*

Člowěk ſtarý a smrt. CXLV. [1])

Člowěk ſtarý, naſekaw dřijwij, domuo ge na ramenau neſl. [2]) A když giž daleko ceſtau byl ſſel, vſtaw od práce, ſložil to břijmě s ſebe [3]) na zem a ſſna ſmrt wolal. Smrt, přiſſedſſi, tázala ſe na přijčinu, proč by gij wolati měl? Lekſſi ſe gj ſtařec, řekl: »Aby na mne toho bře[118a]mena pomohla.«

Báſeň znamená, že každý člowěk, buď w neſſtěſtij nebo w chudobě, rád na swětě žiw pobude. [4])

CXLV. [1]) *Γέρων καὶ Θάνατος.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 90. — Lepař č. 359. — Srv. Nové ſab. č. 18. — [2]) Orig. jen: *καὶ ταῦτα φέρων.* — [3]) *διὰ τὸν πολὺν κόπον ἀποθέμενος ἐν τόπῳ τινὶ τὸν φόρτον.* — [4]) *πᾶς ἄνθρωπος φιλόζωος.*

Ziáby. CXLVI. [1])

Dwě ziáby, když gim wyſchlo močidlo, w kterémž přebýwaly, obcházely hledagijce, kde by bydleti měly. Y přiſſly k gedné hluboké ſtudnicy. Nakloniwſſi ſe do nj, widěly tam w nij wodu. Tu gedna řekla, radijc k tomu,

Digitized by Google

aby hned doluo ſkákaly. Druhá řekla: »A kdyby pak y zde woda přeſchla, kterak bychom zaſe wygijti mohly?«

Báſeň znamená, abychom nic, neporadijce ſe o to, nečinili.

CXLVI. [1]) *Βάτραχοι.* — *Ol.* nemá. — Halm č. 74. — Lepař č. 214. — Nové fab. č. 17.

Komár a lew. CXLVII. [1])

Komár, přiletěw před lwa, řekl: »Já ſe tebe nebogijm, neb nic ſylněgſſij mne negſy. Poněwadž pak negſy, yakauž máſs moc, že trháſs pazaury a kauſſeſs zuby? Wſſak to ženy, když ſe s mužmi wadij, vměgij.[2]) Já gſem mnohem ſylněgſſij nežli ty, a geſtli že toho chceſs zkuſyti, bijme ſe ſpolu.« [3]) A hned zatraubiw komár, wpeřil mu ſe,[4]) kdež neměl žádných chlupuow mezy noſem. Lew pak ſwými wlaſtnijmi pazúry ſám ſe zdrápal a zedral[5]) až do hněwu. Komár pak, přemohſſi lwa a zatraubiw, pijſeň wijtěznau zpijwage,[6]) preč letěl, a tijm letem zapletl ſe do paučin. A když ho giž pauk gedl, nařijkal, řka: »S wětſſijmi gſem činiti měl, a teď od ſſpatného pawauka zahynu«.[7])

Báſeň znamená ty, kteřijž weliké a znamenité přemáhagj, potom ſami od ſſpatných přemoženi bywagj.

CXLVII. [1]) *Κώνωψ καὶ Λέων.* — *Ol.* č. 127. — Halm č. 234. — Lepař č. 228. — [2]) *τοῦτο καὶ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ μαχομένη ποιεῖ.* — [3]) *ἔλθωμεν καὶ εἰς πόλεμον.* — [4]) *ἐνεπήγετο δάκνων.* — [5]) *κατέλυεν ἑαυτόν.* — [6]) *ἐπινίκιον ᾄσας.* — [7]) *ἀπωδύρετο, ὅτι μεγίστοις πολεμῶν ὑπὸ εὐτελοῦς ζώου, τῆς ἀράχνης, ἀπώλετο.*

Dokonáwagij ſe Nowé Fabule.

Digitized by Google

V.

FABULE ANYANOWY.

Digitized by Google

Digitized by Google

[118b] Tuto ſe počijnagij Fabule Anyanowy, tak yakž w němčině ſtogij. *)

Prwnj: O sedlce a o wlku. [1]

Slowom ženſkým kteřijž wěřij, [2] čaſto zklamáni beywagij. [3]

Wlk gednoho čaſu, hladem gſa přinucen, z leſa wyſſel, y pro wlčicy y pro wlčata aby ňetco k gijdlu nalezti mohl. [4] Y obcházel okolo domůw, nadegi mage, že by nětco vhoniti mohl. [5] A w tom vſlyſſel máteř, ana s plačijcým dijtětem mluwj, chtěgjcy ge těmi ſlowy vkogiti: »Mlč, a neb tě dám wlčkowi, [6] ať tě ſnij!« Těm ſlowom wěře, čekal celau noc, tu nadegi mage, [7] že mu to dijtě wen wywrže. Když pak giž to dijtě plakati přeſtalo, vpokogiwſſi ſe vſnulo, [8] čijmž wlkowi wſſeckna nadege odgata byla. Y přinutil ho lačný žiwot [9] odtud preč gijti a zaſe do leſa k wlčicy a k wlčatom ſe nawrátiti. Widúcy pak wlčice wlka zaſe lačného gjti, řekla k němu: »Kterakž geſt to, že, yakž obyčey máš, žádné kořiſti s ſebau ne neſeš, ale s odwěſſeným krkem ſe ſmutňe wracýš a welmi ſy yaks nepodoben?« [10] Odpowěděl gij wlk a řekl: »Ne máſs ſe tomu diwiti, že ſe prázný [11] zaſe wracým, neb ſem ſkrze gednu ženu celú noc w dobré nadegi ſtráwil, [12] až mě den zaſtihl, tak že ſem ſotwá pſom a sedlákom wyklécel. [13] Neb když ſem wyſſel, hledage, zdá bych kde co vlowiti mohl, [14] gedna mátě dijtě mi dáti ſlibowala, ale ne dala, a tak ſem w dobré naděgi a očeká[119a]wanij s ſtaroſtij až do této hodiny čekal. [15] Z toho ſem porozuměl, že ženſkeym lehkomyſlnoſtem a wrtkoſtem [16] žádný wěřiti nemá, chce-li oklamán nebyti.«

[1]) *St.*: »Die erst Fabel von der Bürin vnd dem Wolff.« — Avian Fab. 1.: »De nutrice et infante.« — Srv. Nové Fab. č. 136. — Halm č. 275. — Lepař č. 73. — *Ol.*: této bajky nemá. — [2]) Glauben wöllent. — [3]) Die werden gar offt betrogen. Daruon hör ein fabel. — [4]) Im vnd seinem weib vnd kinden vmb die speis. — [5]) In hoffnung eines raubes. — [6]) Dem wolff. — [7]) In seiner steter hoffnung. — [8]) Do aber das kind müd ward zu weinen, ergab es seine gelid an die ruw vnnd schlieff. — [9]) Der hunger. — [10]) Mit hangendem drüssel kompst du trauriger vnd vbel vngestalt. — [11]) Ler on allen raub. — [12]) Ich bin von einem weib so lang in guter hoffnung die gantz nacht vffge-

*) *St.*: Hie fahent an die Fabeln Aniani.

Digitized by Google

zogen. — [12]) Bin hartigklich den hunden vnd bawren entrunnen. — [14]) Orig. jen.: Do ich vszgieng vmb die speis. — [15]) Hab doch in guter hoffnung sorgklich bis vff dise stund gebeitet. — [16]) Wanckelmut.

II. O ziábě, o žabincy a o ptácých. [1])

Bez weliké práce nemuože žádný k wyſokým wěcem přigijti, a kdož ſe přiliſs wyſoko táhne, [2]) ten mnohem tijže doluo ſpadá. [3])

Cžaſu gednoho přilezla ziába w žabincy k ptákuom [4]) a řekla k nijm: »Kdyby kdo z wás chtěl mne nahoru wyſoko wynéſti, tomu bych vkázalá ziabincůw množſtwij, že by z nijch nabral naydražſſijch perel; [5]) a těch žádney ſám od ſebe z ptákuow dogijti že by nemohl, a ač by koli ſama tam ráda ſſla, a nebo ſe plawila, wſſak gegij chuoze bylo by welmi léniwé lezenj, a plawenij by měla s celý den. [6]) Skrze to gegj neſſlechetné ſlibowánij [7]) wzal gi worel mezy ſwé zpary a wyſoko gi do powětřij wyneſl, žádage, aby mu tomu, což ſlijbila, doſti činila. Když pak ta ziabničná žába [8]) toho gemu držeti nemohla, počal gi woſtrými zpáry trápiti a těžce gijmati. [9]) Ziába, wzdychagijc, počala ſobě ſtýſkati: [10]) »Bych yá byla této wyſokoſti ne žádala, tohoto bych neměla a této mocy bych byla vſſla.« Y puſtil worel ziábu doluo, až rozrazywſſi ſe vmřela.

Ta naučenij dala, aby geden každý w ſwém ſtawu weſel byl, neb zpaura a wyſokomyſlnoſt málo co dobrého zřijdij a řijdko co dobře vďelá. [11]) A kteřijž přiliſs wyſoko ſe pnau, obyčegňe tijže doluo padagij, neb bez záwiſti býti ani zůſtati ne mohau, ſkrze kterúž ten pád mnohem těžſſij bývá. [12])

[1]) *St.:* »Die II Fabel von der Schiltkrotten vnd den Vögeln.« — *Ol.:* Fab. An. č. I. — Avian. 2.: »De testudine et aquila.« — Srv. Nové Fab. č. 59. — Halm. 419. — Lepař č. 205. — [2]) Welcher zu hoch vff wil steigen. — [3]) Orig. přidává: Daruon hör ein fabel. — [4]) Auff ein zeit kam ein schiltkrot zu den vögeln. — [5]) Dem wolt ich zeigen muschlen zu bringen, darin man die köstliche wasserberlin fünde. — [6]) Orig. jinak: Dann wiewol er stete gieng, so were doch sein gang treg vnd sytlich, vnnd schieffe wenig den gantzen tag. — [7]) Durch das schalckhafft verheissen. — [8]) Die schiltkrot. — [9]) Ward er sie peinigen mit seinen scharpffen klawen bis in den tod. — [10]) Do sprach sie seufftzen. — [11]) Das jeglicher in seinem wesen löblich lebe, dann vbermut hut selten gut. — [12]) Durch den der fal geboren wirt.

III. O racých. [1])

[119b] Weliké bláznowſtwij, když giného chceš treſtati a ſám w též wěcy hoden ſy treſtánj. [2])

Rak, wida syna ſwého w ſtogaté woďe mezy kamenijm zpátkem gijti, [3]) y nelijbil ſe mu ten chod na dijtěti geho, ale radſſe by byl widěl, aby po předku ſſel. Y řekl k ňemu: »Proſým tebe, milé dijtě, nechey toho bludného chozenij a gdi raďegij před ſe, yako otec twůg, a zpátkem nechoď, neb chwály nedogdeſs.« [4]) Dijtě odpowěďelo: »Otče, yá wijm, že každé dijtě chwály docházý,

Digitized by Google

kteréž po ſwého dobrého otce ſſlepěgjch kráčij; protož yá tebe proſým, aby napřed ſſel, a yá, za tebau gda, budu ſe od tebe včiti.« [5]) A otec, chtě gijti, počal ſe rowňe tak zpátkem bráti yako dijtě geho, a ſſel mnohem rychlegij než by po předku ſſel, po kterémž welmi léniwě chodij. [6]) Y řekl k ňemu ſyn: »Otče, twé treſtánj geſt při mňe nevžitečné, poněwadž ty wěrně toho treſtánij potřebugeš a tauž winau yako y yá hřijſſen gſy a w nij hned pohřizen gſy. [7]) Protož prwé ſe ſám nauč, čemuž mne chceš včiti, a yá tim ſpijſſe tebe poſlechnu. Nebo kdož giné treſtce, ne má ſám treſtánij hodný býti, chce-li, aby wyvčowánij geho přigemné bylo.« [8])

[1]) *St.*: »Die III Fabel von den Krepsen.« — *Ol.*: Fab. An. č. II. — Avian. 3. »De cancro.« — Srv. Halm č. 187. — Lepař č. 236. — [2]) Selber derselben schuld straffbar bist. — [3]) In einem ruhen steinigen wasser. — [4]) Du wöllest deinen irgang verlassen vnnd schlecht für sich gehen — vnd nit neben noch hinder sich, dardurch würstu bas gelobt. — [5]) Du wöllest mir vorgeen, so folge ich dir vnd lerne deinen gang. — [6]) Nam er den weg hinder sich gleich als der son, vnnd lang ihm gar wol, dann für sich was er gar treg. — [7]) So du selber straffbar bist in meiner schuld. — [8]) Wil er, das seiner straff vnd lere werd gevolgt.

IV. O oſlu a o lwowé kůži. [1])

Geden každý má při ſwém chwálen býti a cyzýho ſobě nic ne oſobowati ani přiwlaſtňowati. Kdož ſe zachowá gináče, poſměch z ſebe včinij, [2]) když mu to odgato bude, což ſobě nehodně oſobil. [3])

Oſel, nalezſſi lwowú kůži, připrawil ſe w ni [4]) a wſſecky audy ſwé přikryl, což naylépe mohl. Když pak ſwau nepodobnau hlawu s welikýma vſſima také přewlékl, [5]) zdál ſe vkrutný a welmi hrozný, poſſlapáwage owcým a beránkom gegijch okroky. [6]) A po leſých ſtraſſil bázliwá zwijřátka, yako zagijce, srny, geleny a gijm podobná. [120a] Sedlák, nalezſſi oſla, kteréhož byl ztratil, an připrawen w vdatného zwijřete kůži, [7]) ſám audy léniwé mage: y pochytil ho za vſſi, kterýchž přikryti byl nemohl, a přiwázaw vkrutně ho bil, a ſwlékſſi s něho lwowau kuoži, řekl: »Nuzneym zwijřátkuom a nerozumným ſnadno ſy mohl hrozným býti, [8]) ale kdož tě zná, tenť ſe tebe ne bogij. Protož budiž oſlem, yakož gſy až poſawád, a oblec ſe w ſwého otce kuklu, [9]) ne žádage cyzý chwály, aby ku poſměchu nebýwal, když z nij wywlečen budeſs.«

[1]) *St.*: »Die IIII Fabel von dem Esel vnd der Lõwenhaut.« — *Ol.*: má tuto bajku mezi *Starými fabulemi* na str. 213—214 s nadpisem: »Oſmmezcýtmá fabule o woſlu a o lwowé kuoži.« Připojen obrázek týž, který jest v Kn. Ezop. IV. 10. — Avian. 5.: »De asino.« — Srv. Halm č. 333. — Lepař č. 83. — [2]) Ein jeglich mensch sol sich sins eigen lobs behelfen vnd frembdes gut im selber nit zueignen, das er nicht verspottet werd. — [3]) In vbermut hat angenommen vnrechtiglich. — [4]) Bekleidet sich damit. — [5]) Hat zusamengezogen. — [6]) Omyl místo »*obroky*«; orig.: zertreblet den schaffen . . ihre speis. — [7]) Der bawr fandt seinen verlornen esel in freidiger haut. — [8]) Orig. odchylně: Vnd sprach zu dem elenden thier: ‚Du möchtest die vnbekanten leicht in forcht bringen.' — [9]) Zeuch an deines vatters gewandt.

Digitized by Google

V. O žábě lékařce a liſíce. [1])

Nižádný ſe tijm nemá chlubiti, čehož nevmij a čehož dowéſti nemuože, a neboť hanbu toho mijti bude. [2])

Ziába, gſucy w hluboké woďe zplozena a wſſecken ſwůg čas w močidlách [3]) ztráwiwſſi, přiſſla na zem k giným živočichům na přewelmi zelenau a weſelau lauku, [4]) chlubijcy ſe lékařſkým vměnijm, a yak by w něm zkuſſeným miſtrem byla a wſſecky nemocy zaháněti vměla, životem prodliti mohla lépe, než weliký lékař a wzneſſený Apollo, [5]) kterýž bohy neſmrtedlné zďelal. Obecná a ſproſtná zwijřata věřila ziábě a tomu, čijmž ſe wynáſſela a chlubila. [6]) Za tijm přiſſla chytrá liſſka a treſtala ge, řkucy: »O wy bláznowij živočichowé, kterak o tom muožete ſmyſliti, aby wám ona gedinú nemoc zahnati mohla, ſama gſucy bledá a žlautenicy magijcy. [7]) Kdyby to vměnij měla, ktereymž ſe chlubij, prwé by ſobě ſama pomohla, a potom by gj lépe věřeno bylo. Poněwadž pak gegij poſtawa chlaubě odpowijdá, [8]) odwraťtež ſe od nij, neboť gij gegij wlaſtnij chwála z hrdla ſmrdij.« [9]) A tak muſyla ziába hanbau [10]) odtud preč gijti a poſměch z ſebe pro chlaubu ſwú včinila.

[1]) *St.*: »Die V. Fabel von dem Froschartzet vnd dem Fuchs.« — Avian. 6.: »De rana.« — Srv. Nov. fab. č 133. — Halm č. 78. — Lepař č. 217. — *Ol.* nemá — [2]) Oder er wirt zu schanden, als dise fabel vszweist. — [3]) In den lachen. — [4]) Kam . . auff einen lüstigen anger. - [5]) Vnd das leben fristen, bas dan der grosz artzet Pean. — [6]) Nach seinem güden vnd rümen. — [7]) Er ist doch selber bleich vnd voller gelsucht. — [8]) Orig.: Nit geleich ist. — [9]) Eigner lob faulet in des redenden mund. — [10]) Schamrot.

VI. O dwau pſých. [1])

[120b] Welmi těžká geſt věc zlú myſl poznati, když ſe nic chwály neb potupy hodného nepřihodij. [2])

Hoſpodář geden měl chytrého [3]) pſa, ten wrčel a řičel, a wſſak proto na žádného zubuo ne wóſſklebil, [4]) ale wſtrče wocas pod ſe, mlče lidi trhal. [5]) Wida to pán geho, kázal mu zwonček přiwázati proto, aby ſe lidé zloſti geho, kterúž pod krotkým způſobem [6]) neſl, wyſtřijhati mohli a po zwoňenij zwonečku toho gey flyſſeli. [7]) Y domnijwal ſe ten pes, že geſt mu ten zwonček ke cti a chwále přiwěſſen, a přes to geſſtě k zwláſſtnij okraſe; y počal pro to giných pſuow potupowati a za nic gich neměti. Wida pak geden ſtarý pes, že by tak nepokogný a hrdý byl, poſtawil ſe proti němu a wyprawowal gemu takowými ſlowy wſſecky wěcy: »O neſſtiaſtný trlenče, [8]) yak ſy tak bláznowý, že ſe domnijwáſs ten zwonec ſobě ke cti přiwázaný býti, a že by ſobě tu čeſt na pánu wyſlaužil? [9]) Geſtli že pro to w peyſſe a w wyſokomyſlnoſti ſe wywyſſugeš, [10]) welmi welice blaudijš, neb tento zwonček geſt oznamowánij twé předſewzaté zloſti, [11]) že lidi nebezpečně a chytře ſwau wſſetečnoſtij [12]) kauſſeſs. Protoť geſt na hrdlo přiwázán, aby

Digitized by Google

lidé, když by mlče přiſkoče zazwonil, před tebú opatrněgſſij byli a tebe ſe ſtráhli.[13]) Kdyby ty to znal, twá myſl nikoli by ſe tak newypijnala.« A tak s hanbau a s poſměchem odtud odſſel.

[1]) *St.*: »Die VI Fabel von zweien Hunden.« — *Ol.*: Fab. An. č. III. — Avian. 7.: »De cane.« — Srv. Halm č. 224. — Lepař č. 55. — [2]) Orig. jinak: Es ist schwer einem bösen gemüt zu erkennen, wan im ichtz beschicht, ob im das zu eere oder zu schmach beschehe. — [3]) Tückischen. — [4]) Nesprávně; orig.: Der grüwet, grannet noch blecket die zene wider niemant. — [5]) Vnd bis die menschen frevenlichen. — [6]) Vnder guter gestalt. — [7]) Orig. jen: By der schellen klingelen. — [8]) O du vnseliger thor. — [9]) Man hab diese schellen dir zu eren vnd vmb dein verdienen angehenckt. — [10]) Wilt du darumb . . wider vns streben. — [11]) Deiner angenommen boszheit. — [12]) Mit deinen frevelen zenen. — [13]) Orig. stručněji: Das sich die leuth vor deiner boszheit wissen zu hüten.

VII. O welblaudu a o bohu Jupiterowi.[1])

Muž maudrý má na tom doſti mijti, čijmž ho ſſtěſtij obdařilo, a cyzýho žádati nemá proto, aby kolo ſſtěſtij s nijm ſe nezatočilo, a nechut k ňemu wezma, aby[2]) mu geſſtě ani toho ne wzalo, což mu na čas půgčilo.

Cžaſu některého páſl ſe welblaud podlé gednoho rohatého wola[3]) a počal reptati, doſti na tom ne mage, což [121a] mu ſſtěſtij dalo. A přiſſed před naywyſſijho boha Jupitera, tak mu toho taužil: Že by welmi hanebné a poſměſſné bylo,[4]) aby takowé weliké zwijře žádnau branij nemělo obdařeno býti;[5]) wolowé že by opatřeni byli rohy, swině zuby, gežkowé ſſtětinami, též y giná zwijřata, gedno každé podlé ſwého ſtawu, kromě ſám welblaud, ten geſt ode wſſech zwijřat potupen, a hanebně ho chowagj. »Protož proſým tebe, neywyſſij bože Jupiter, aby mi také ráčil takowé rohy dáti, abych ſe mohl nepřáteluom mým brániti, yakéž ſy y wolu[6]) dal, aby mne ale ta ſſpatněgſſij zwijřata, nežli gſem ſám, nepotupowala.«[7]) Jupiter) poznaw newďečnoſt geho, rozhněwaw ſe na ně, geſſtě mu y vſſi odgal,[8]) i řka: »Poňewadž na tom nemáš doſti, cožť ſſtěſtij dalo, yá béru tobě y vſſ k tomu, proto, aby na wěky na to treſtánij pamatowal, a aby bledey, ſſkaredey,[9]) záwiſtiwey ſa ſwůg wěk ſkonal.«

Protož žádný nemá cyzýho žádati, aby mu y geho wlaſtnij vmenſſeno a odgato nebylo.[10])

[1]) *St.*: »Die VII Fabel vom Kemelthier vnd dem Gott Jupiter. — *Ol.*: Fab. An. č. IV. — Avian. 8.: »De camelo.« — Srv. Halm č. 184. — Lepař č. 127. — [2]) Das sich das glückrad nit verkere in vnwillen vnd. — [3]) Bey wolgehürneten grossen ochsen. — [4]) Were zu sehen. — [5]) Vngewapnet gon on alle were. — [6]) Den ochsen. — [7]) Das ich nit also von andern thieren werde verachtet — [8]) Do Jup. seine vndanckbarkeit seines empfangen guts merckt, nam er im seine schöne oren gantz ab. — [9]) Vngefarbet. — [10]) Das im das sein darumb nicht werde geminderet.

VIII. O dwú towaryſſijch.[1])

Ziádný nemá wſſetečňe towaryſſuow ſe přidržeti,[2]) při kterýchž by ne wěru poznal. O tom prawij tato fabule.

Digitized by Google

Dwa towaryſſij ſpolu přes hory wahdrowali y přes audolij, na tom zůſtawſſe,[3]) kdyby ſe gednomu kterému co přihodilo, že ſe magij wěrně podlé možnoſti zaſtati, a geden druhého že nemá w nižádné potřebě opauſſtěti. Když pak tak ſpolu rozmlauwali, w rychloſti přiſſel nedwěd a proti nijm w ceſtu ſe bral.[4]) A hned w tu chwijli odſkočil geden towaryš na dřewo[5]) a wylezl na ně, což mohl.[6]) nayweyſſe. Druhey, wida,[7]) že nedwědu vgjti nemůž, lehl na zemi a nehnul nohau ani rukau, a také nedeychal, rowně yako by vmrlý byl. Nedwěd, gſa lačen,[8]) poſpijchal k němu, a ſem y tam gijm wrtě [121b] kaulel, zdá by ſebau hnul, a přičiniw ſwá vſta k geho, činichal,[9]) zdá by duch geho počiti mohl. A když žádné teploſti přirozené při něm ne čil (neb geho audowé ſtrachem a vzkoſtij byli zſtydli a horkoſti přirozené koſti geho pozbyli), domnijwal ſe, že by byla něgaká ſmrdutá mrcha.[10]) Kdež pak nedwěd od přirozenij ne rád[11]) mrchy gij, y odſſel, nechaw toho towaryſſe zdrawého, beze wſſeho vrazu, a zas ſe do brlohu ſwého nawrátil. Když pak giž odſſel a ti towaryſſkowé giž ſebau bezpečněgſſij byli, y ſlezl ten, kterýž byl na dřewě, zaſe doluo,[12]) a přiſſed k towaryſſi ſwému, řekl k němu: »Proſým tebe, powěž mi, což ten nedwěd w vcho poſſeptal, kdyžs tak dlúho pod nijm v welikém ſtrachu ležel?« Odpowěděl ten towaryſs a řekl: »Mnohému rozličnému vměnij mne naučil[13]) a toto mi zwláſſtnij naučenij dal, na kteréž yá nebohý towaryſs s pijlnoſtij mám pamatowati.[14]) To geſt toto: Wdycky ſe mám newěrného towaryšſtwa warowati, a když z gednoho nebezpečného wandru wyklécým, abych ſe z lehka zaſe weň[15]) nepauſſtěl ani nedáwal.«[16]) A tak ſe rozeſſli a s tijm geden od druhého rozděli.

[1]) *St.*: »Die VIII Fabel von zweien Gesellen.« — *Ol.*: Fab. An. č. V. — Avian. 9.: »De duobus viatoribus.« — Srv. Halm č. 311. — Lepař č. 277. — [2]) Sich liederlich in die geselschaft bringen lassen. — [3]) In solcher einigkeit, das. — [4]) Kompt ein ber eilent gegen inen an dem weg. — [5]) Zuhand sprang der ein gesell von dem andern. — [6]) Orig. jen: Stig hoch auff einen baum. — [7]) Trüwet nit zu entrinnen. — [8]) Begert der speis vnd — [9]) Přidáno překladatelem. — [10]) Es were ein stinckender schelm. — [11]) Nit isset. — [12]) Stig der flüchtig wider ab dem baum. — [13]) Er hat mir .. leren geben. — [14]) Die mir armen gesellen allermeist not ist zu behalten. — [15]) *Ol.*: »wen«. — [16]) Orig.: Wo ich ein fart vntrúw empfunden hab, das ich mich fürbas nicht mer darein bringen lasz.

IX. O dwau hrncých.[1])

Chudij a ponijžeňegſſij magij ſe warowati towaryšſtwa a obecenſtwij bohatſſijch a mocňegſſijch.

Dwa hrncý leželi při gednom přijwozu[2]) tekuté řeky. Geden byl moſazný a druhý z hlijny vdělaný. Když pak gednoho čaſu rozwodnila ſe řeka, pobrawſſi ty hrnce, neſla ge s ſebau preč do giné wody.[3]) Wſſak gegijch plynutij nebylo gednoſtegné, neb moſazný pro těžkoſt ſwú nemohl s hliňeným ſtatčiti. Y žádal moſazný obecenſtwij mijti s hliněným, proſſe, aby ho počkal, přijſahau ſe zawázaw, že mu nic ſſkoditi nechce. Ale hli-

Digitized by Google

ňenný obáwal ſe, aby onen těžkoſtij ſwú [122a] něco mu ne vſſkodil,[4]) a také že mocných wijra řijdko trwáliwá[5]) geſt k chudſſijm, řekl k ňemu takto: »Ačkoli dobrau wěrau ſy mi připowěďel, že mi niyakž ſſkoditi ne chceſs, wſſak proto ſtaroſt z ſrdce mého nikoli wykořeňena býti[6]) nemůž, neb když by koli neb tebe woda na mne, a neb zaſe mne na tebe nella, ta wſſeckna byla by má ſſkoda.«[7])

Protož gednomu každému chudſſijmu geſt to neyvžitečňegſſij wěc, aby obecenſtwij s mocněgſſijmi nemijwal, nechce-li žiwotem ſwým býti nebezpečen.[8])

[1]) *St.*: »Die IX. Fabel von zweien Häfen.« — *Ol.*: Fab. An. č. VI: — Avian. 10.: »De ollis.« — Srv. Halm č. 422. — Lepař č. 311. — [2]) An einem gestad. — [3]) Furt es die häfen in starckem flusz beid hinweg. — [4]) Der irdin besorget, das die schwery des erin seiner ringe etwas schaden brecht. — [5]) Langwirig. — [6]) Gerüttet werden. — [7]) So gieng aller schad vber mich. — [8]) Wo er nit in täglichen sorgen ston wil.

X. O lwu, býku a kozlu.[1])

Když někdo od někoho ſſkodu a neb něgaké pohaněnij má, ne má ſe toho čaſu mſtijti, když ſe wětſſijho zlého obáwá, ale má čaſu čekati, kterýmž by ſe beze wſſij ſſkody ſwé a aurazu mohl pomſtiti.[2])

Lew wyſſel, hledage ſobě pokrmu. Y nalezl na gedné lauce[3]) welikého býka, an ſe paſe. Ale ten, yakž brzo vhlédal lwa, vtijkal ſkrze pařezý a chraſtiny, kamž widel, do puſtin,[4]) hledage mijſta, aby ſe ſkrýti mohl. Y nalezl gednu rozſedlinu, w nijž byl kozel; do kterézto když beyk chtěl vtécy, běžel proti němu kozel s nakloňenau hlawau, aby ho vtrkl rohami. Beyk, lekſſi ſe, vtijkal před ſe, nepomſtiw té potupy ſobě včiněné, a zawolaw na kozla, dij k ňemu: »Zěť ſe nynij ne mſtijm pro tu potupu, kterúžs mi včinil, wyháňege mne,[5]) nenij pro to, že bych ſe tebe bál; ginýť geſt, kterýž za mnau poſpijchá, tohoť yá ſe bogijm. Kdyť bych té ſtaroſti neměl a lwa tu nebylo, pročeſalť bych tu nečiſtú, ſmrdutú bradu,[6]) a vkázalť bych, yaký geſt rozdijl mezy vdatnoſtij[7]) býkowau a mezy ſmrdutým[8]) kozlem; ale když ſe wětſſij ſſkody báti a ſtrachowati muſým, té pomſty do giného čaſu zanechám, když to ſe bude mocy bez mé ſſkody ſtáti.

[1]) *St.* »Die X. Fabel vom Löwen, Stier vnd Bock.« — *Ol.*: Fab. An. č. VII. — Avian. 13.: »De tauro et hirco.« — Srv. Halm č. 396. — Lepař č. 104. — [2]) Darinn er sich on widerletzen mag rechen. — [3]) Auff einem acker. — [4]) Floch er durch stöck vnd stauden in die wüste. — [5]) Mit deinem ausztreiben. — [6]) Ich wolte dir den stinckenden vnsaubern bart zerzusen. — [7]) Zwischen den krefften. — [8]) Vbelschmeckenden.

XI. O wopicy a gegijm dijtěti.[1])

[122b] Mrzká wěc geſt, když wlaſtnij chwála komu z hrdla ſmrdij,[2]) geſſto každému dobře ſe geho lijbij, nechť pak yakž koli mrzčegſſij geſt, nežli giného.

Digitized by Google

Czaſu gednoho žádal neywyššſij bůh Jupiter wſſecky děti ze wſſeho pokolenij zwijřat widěti, z ptákuo, z ryb y z zwijřat,[3]) chtě porozuměti, kteřij by neypěkněgſſij ze wſſech byli. Y přiſſly[4]) wſſecky mateře s dietmi ſwými, lidé y howada, ryby y ptácy. Přiſſla také y wopice, neſucy s ſebú dijtě ſwé, nad giné wſſecky děti z mijry ne podobné.[5]) Y počala přede wſſemi wůbec mluwiti, řkucy: »Naywyššſij bože, ty wijſs, že tento wijtěz muog geſt, a yá ſem přede wſſemi wyhrála.[6]) Kdyby pak někdo nadegi k ſwému dijtěti měl, wſſak můg ortel a má weypověd buď:[7]) Mé dieti nad giné wſſecky děti naypěkněgſſij ſaudijm.« Y zaſmál ſe tomu král ſrdečně a s nijm wſſechny ginee matery. Y řekl k nij: »Nemáſs ſama žádné ſwé wěcy chwáliti, leč prwé od gineych welebena a chwálena bude. Wlaſtnij chwála ſe hánij a tupij, protož ſe tobě nynij wſſickni wůbec poſmijwagij a tebe za nic neważij.«

[1]) *St.*: »Die XI. Fabel von dem Affen vnd seinem Kind.« — Avian. 14.: »De Jove et natis animalibus.« — Srv. Halm č. 364. — Lepař č. 137. — *Ol.* bajky této nemá. — [2]) Eigen lob erstincket im mund. — [3]) Von allem gewild. — [4]) Kamen geränt. — [5]) Für alle andere kind vngestalt. — [6]) Orig. jen: Du kennest, das der sig mein ist. — [7]) So st doch mein vrteil.

XII. O páwu a rżeřábu.[1])

Byl-li by někým gednijm darem obdařen, proto nemáſs haněti ani potupowati, když giný toho daru nemá. Wſſak ſnad má ňegaký, geſſto lepſſij geſt nežli twůg, a neb tak dobrý.[2])

Czaſu gednoho měl v ſebe páw hoſtě rżeřába, a mezy ginými řečmi zdwihla ſe mezy nimi newole a hádka[3]) pro gegijch dary, kterýmiž ge přirozenj obdařilo. Y chlubil ſe páw a wypijnal ſe welmi ſwým ſtkwúcým peřijm, kteréž rozličnými barwami ſe bliſſtij, tak že by ſe w ně wzhlédnauti mohl.[4]) Y zdwihſſi wocas, rozeſtřel gey nad obadwa, a řekl k rżeřábowi: »Po tom muožeſs mau kráſu poznati, yak mnohými dary yá tebe přewyſſu[123a]gi; ale twůg hřbet geſt wſſecken ſſediwý, yako myſſij barwy, geſſto geſt welmi nepodobná.«[5]) Odpowijdage gemu rżeřáb, řekl: »Já o kráſu peřij twého hádati ſe nechcy; ale, ačkoli tobě přirozenij nezčiſlné množſtwij měnijcýho ſe peřij dalo, wſſak proto wždycky léháſs na zemi, a twé kráſné peřij zhuoru tebe wznéſti nemuože. Mé pak nepodobné peřij neſe mne wzhuoru k znamenijm nebeſkým[6]) a wýſſe nežli tebe k buhům, že diwy swěta tohoto s hůry doluo wždycky s radoſtij a s něgakú rozkoſſij widijm. Ty pak s chlaubau ſwau po zemi ſe toliko wozýſs.«[7])

Protož žádného pro ſwú kráſu, kterúžť Bůh dal, nepotupůg, neb ne wijſs, nenij-li giney darem lepſſijm, nežli twůg geſt, obdařen.

[1]) *St.*: »Die XII. Fabel von dem Pfawen vud dem Kranch.« — *Ol.* má tato bajku mezi *Starými fabulemi* na str. 219—221. s nadpisem: »Fabule třidcátá druhá o páwu a rżeřábu.« Připojen obrázek týž, který jest v Kn. Ezop. II. 15. — Avian. 15.: »De grue et pavone.« — Srv. Halm č. 397.[b] — Lepař 193. — [2]) Slova »a neb . .« překlada-

Digitized by Google

telem přidána. — [3]) Erhub sich vneinigkeit. — [4]) Der pfaw ward sich rümen vnd vberheben der schönen, gleissenden, mancherley scheinenden vnd gespiegelten Federen. — [5]) Dein ruck grawe vnd mauszfarb ist vnd vngestalt. — [6]) Gegen dem gestirne. — [7]) So du in hoffart auff erden verschmorrest.

XIII. O ſtřelcy a o zubru. [1])

Teyné a pokautnij od zleych auſt vtrhánij wijce ſſkodij nežli žádná ſtřelba. [2])

Myſliwec geden byl střelec náramně dobrý, tak že ſe řijdko chybowal; [3]) protož ſe ho wſſeckna zwijřata bála. Když pak to vdatnému zubru oznámeno bylo, myſlil o to, aby zwijřatom giným, kteráž w takowém ſtrachu a nebezpečenſtwij byla, pomohl. Y řekl k nijm: »Máte wſſeho ſtrachu zanechati, yá ſwú pomoc chcy wám včiniti, [4]) neb tuto žádného nenij, koho byſſte ſe báti měli; yá wás chcy wyſwoboditi ze wſſeho.« A když on tak mluwil, za tijm ſe střelec ſtrogil, kterýž ſe byl ſkryl; napaw kuſſi, wſtřelil ſſijp do zubra, řka: »Tohoto poſla poſýlám k tobě, aby mne, kdo gſem, znal.« Y treffil zubra a ranil ho welmi w zadnj ſtehno. A když ſobě chtěl ſſijp wen wytáhnauti, přiſſla k němu [5]) liſſka a řekla: »Medle, zubře, [6]) proſým tebe, poněz mi, kdo tě tau střelau [7]) poſtřelil, a neb kde ſe byla ta střela ſkryla, kteráž tebe vrazyla?« Zubr wzdechſſi a [123b] mumle, ſotwa tato ſlowa powěděl, neb boleſt a hňew překážela mu, aby pořádně nemluwil: [8]) »W této kragině žádného oblijčege ani žádné poſtawy ſem ne widěl, kteráž by mne měla přeſtraſſiti, ale krew a ta oſtrá střela, kteráž mne tak vkrutně [9]) ranila, vkazuge, že ňekde ten, kterýž mě vrazyl, w ſkrytě ležij.«

Z toho porozuměti můžme, kterak ſkrytá střela náramňe vkrutnú boleſt činij, to geſt pomlauwánij, kteréhož ſe žádný vwarowati nemůž.

[1]) *St.*: »Die XIII. Fabel von dem Jeger vnd Tigerthier.« — *Ol.*: Fab. An. č. VIII. — Avian. 17.: »De venatore et tigri« — Srv. Halm č. 403. — Lepař č. 293. — [2]) Heimlich nachreden der bösen zungen verwundet mer dan alle geschosz. — [3]) Was so ein guter birser, das sein schüsz selten ler giengen. — [4]) Bistand thun nach meiner sterke. [5]) Orig. omylem tiskovým opakuje: »přiſſla k ně.« — [6]) Lieber tiger. — [7]) Mit disem stral. — [8]) Das wee vnd der zorn hinderten seine ordenliche sprach. — [9]) Hart.

XIV. O čtyřech wolijch a o lwu. [1])

Lahodná a podwodná ſlowa ne magij ſnadno [2]) k vſſima připauſſtěna býti. Také přátelſtwij ſtaré nemá z lehka opauſſtěno býti.

Cžtyřij welicý, ſylnij, rohatij wolowé chodili ſpolu na paſtwu. Těch wijra a přátelſtwij bylo tak weliké, když ſpolu na paſtwu wyhnáni byli, že beze wſſij ſtaroſti ode wſſij zwěři, gſúce w gednotě, bez aurazu a ſſkody domuo přicházeli. A když koli gednomyſlně wſſickni čtyřij ſwé rohy proti neyſylňegſſijmu [3]) lwu zaſadili, tehda ſe gijch bál, ačkoli lačen byl. Wida pak ſylný lew, že na nich nic wyhráti nemuože, když ſpolu w takowé ged-

Digitized by Google

notě ſtogj, gednoho pak každého obzwláſſtně že by ſnadně přemohl, hledal ceſty, yak by ge lživými a podwodneymi ſlowy rozdwogil a z té gednoty wywedl. Y ſſed k gednomu každému obzwláſſť, prawil, kterak by ho ginij nenáwiďeli, a s nijm že by newěrně byli, a geſtli že toho pozorowati bude, že to ſnadňe pozná a tomu porozumij.[4]) Ti čtyřij wolowé wſſickni hořkoſt a zakyſelenij k ſobě wzali[5]) a geden každey ſám v ſebe myſlil, kterak by ſe ginij k ňemu měli, toho ſſetře, a yak by ſe k němu vkazowali, zdáli by kde ktereym hnutijm něgaké znamenij nenáwiſti vkázali.[6]) A poněwadž obyčeyně každé zlé domňenij wždycky ſe množij od vſtawičného myſſlenij, [124a] wždycky wijce a wijce geden každý z nich lwowým podwodným ſlowům wěřil. Když ſe pak wijry a gednoty wždy vmenſſowalo, tak dlauho, že z nich geden každý o druhého přátelſtwj neſtál, porozuměw tomu lew, že by giž gedno nebyli, a geden každý že by ſamotný ſe poludowal,[7]) a gednomu každému z nich že by doſti ſylen byl, pogedl ge wſſecky gednoho po druhém, kterýchž ſe, dokudž w gednotě byli, dotknauti ne ſměl. Když giž pak k neypoſledňegſſijmu wolu přiſſel, ten řekl k naučenij giným wſſem zwjřatom: »Kdo rád chce pokoyný žiwot wéſti, ten může naſſij ſmrtij ſe kárati,[8]) aby podwodneym a oſſemetným ſlowům mijſta ne dáwal,[9]) a přátelſtwij ſtarodáwnijho aby ſnadně k roztrženij nedopauſſtěl.[10]) Nebo my, kdybychom byli w gednotě zůſtali, od lwa tak ſnadňe přemoženi bychom nebyli«.

[1]) *St.:* »Die XIIII. Fabel von vier Ochsen vnd dem Lŏwen.« — *Ol.:* Fab. An. č. IX. — Avian 18.: »De quatuor iuvencis et leone.« — Srv. Halm č. 394. — Lepař č. 105. — [2]) Leichtfertiglich. — [3]) Wider den ſtarcken. — [4]) So were das licht zu finden. — [5]) Die ochsen wurden al vier gereitzt. — [6]) Wie sy sich gegen im stalten vnd geberten. — [7]) Jeder allein gieng. — [8]) Der mag lernen bey vnserm sterben. — [9]) Das er trugenhafften worten seine oren nit leicht dar sol bieten. — [10]) Nit ringfeltiglichen vergehen lassen.

XV. O gedli a ſſijpku.[1])

Nižádný ſe nemá kráſau chlubiti a giných lidij pro to potupowati, nebť ſe to čaſto ſtáwá, že kráſnij pomigegj, nepodobnij a mrzutij trwagij.[2])

Gedna vſſlechtilá a zpanilá gedle,[3]) ſtogecy při gednom ſſijpku, potupugjc gey, poſmijwala ſe mu, řkucy: »Ty gſy drſnatý a welmi nepodobný, kterýžto negſy hoden, aby podlé mne ſtál a neb yaké towaryšſtwij ſe mnau měl, neb žiwot můg geſt ſylný a weliký, k tomu vroſtlý až do oblakůw, a wrch můg doſahuge znamenij nebeſkých. Také proſtřednij ſtolicy mám na lodij[4]) a na mňe marynaři[5]) zawěſſugj plátno, aby větrem hnáni gſúce, přes moře ſe plawili.[6]) A přes to mnoho k nezčiſlným potřebám mne potřebugij, geſſto tebe gim žádná potřeba nenij.[7]) K tomu ſy ſſeredný přijliſs a nepodobný, také ſe tebe každý ſtřeže a za nic tě nemá, kdož gediné mimo [124b] tebe gde.« Sſijpek odpověďel gij poctijwě[8]) a řekl: »Na tento čas ſy dobré myſli a chlubijš ſe požitečnoſtij ſwú a ginee wſſecky potu-

Digitized by Google

pugeſs, přes to geſſtě nás vrážijš vtrhánijm ſwým na cti y na podobě;[9]) ale kdyžť ſylný, kterýž meytij,[10]) s woſtrau ſekerau na tě přigde a woſeká twé ratoleſti a napoſledy z kořen tě wywrátij,[11]) tehdy by raďegij měla mé ſſijpky a woſtny, nežli ſwé kráſné ratoleſti.«

Protož ne chlub ſe ſwau kráſau, neb kráſa čaſto k ſtaroſti přiwozuge, ale nepodoba, ſwobodná a bezpečná ſebau gſucy, zuoſtáwá.[12])

[1]) *St.:* »Die XV. Fabel von der Tannen vnd dem Dorn.« — *Ol.:* Fab. An. č. X. — Avian. 19: »De abiete ac dumis.« — Srv. Halm č. 125 — Lepař č. 246. — [2]) Das die schönen fallen vnd die vngestalten bleiben. — [3]) Ein vber schöne hohe tanne. [4]) Auch behalt ich den mitteln stul in den grossen schiffen. — [5]) Orig. jen obecně: henckt man. — [6]) Den lufft zu fahen, durch den das schiff vber meer geet. — [7]) Vnd hab vil vnzalbar tugent vnd gutheit an mir, der du keine hast. — [8]) Mit züchten. — [9]) Letzest vns auch vmb vnser vngefel der gestalt. — [10]) Der freisam waldman. — [11]) Deinen stam gantz niederwürfft. — [12]) Vnd die vngestalt bleibt gefreiet.

XVI. Geſt mezy z ržeckého yazyku přeloženými.

Poznamenání.

U Steinhöwla text úplně podán s nadpisem: »Die XVI. Fabel von dem Fischer vnd dem Fischlin.« — Avian. 20.: »De piscatore et pisce.« — Odkaz českého překladatele vztahuje se k č. 122. *Nových fabulí*, kdež obsažena bajka: »*Rybář a mladý sum.*« Viz str. 205.

XVII. O bohu Apollinowi a o lakomém a záwiſtiwém.[1])

Mnohého člowěka záwiſt tak geſt weliká, že rád ňegakú ſſkodu trpij, gediné aby druhého v wětſſij ſſkoďe wiďel.

Naywyšſſij bůh Jupiter poſlal dolů z neywyšſſijho trůnu boha Apollina, aby pochybné myſli lidij poznati mohl. Y přiſſli dwa, negſúc gedno-myſlnij, a před bohem ſtáli. Geden byl lakomý a druhý záwiſtiwý. Y řekl bůh k nijm: »Powězte, čeho žádáte, a toho dogdete, a cožkoli prwnij žádati bude, toho dwognáſob má druhý doſtati.« Y chtěl lakomec, aby záwiſtiwý napřed žádal.[2]) Porozuměw tomu záwiſtiwý, že by lakomý proto gemu předkem žádanij dopřál, aby ſe gemu, což by koliwěk bylo, dwognáſob doſtalo, okázal záwiſt ſwú a žádal, aby mu gedno oko wywrženo bylo, pro to, aby druhému obě wywrženy byly. Poznaw to buoh Apollo zaſe do nebe k neywyšſſijmu bohu Jupiterowi wſtaupil, prawě mu, že by lidſké myſli byly záwiſtiwé tak welmi, že by mnoho lidij ſſkodu trpěti mohlo gediné [125a] pro to, aby ginij lidé wětſſij ſſkody brali, a ſyc že by málo wijry na swětě bylo.

[1]) *St.:* »Die XVII. Fabel von dem Gott Phebo vnd dem Geitigen vnd Neidigen.« — *Ol.:* Fab. An. č. XI. — Avian. 22.: »De Jove et cupido et invido.« — Srv. Lepař, Úvod str. 66. — [2]) Der geitig wolt seinem gesellen den vorwunsch lassen.

Digitized by Google

XVIII. O plačijcým dijtěti a o lakomém zloďegi. [1])

Pro lakomſtwij žádney nemá cyzýho žádati, aby ani ſwého ne požil. [2])

Gednoho čaſu ſeďelo gedno pachole v hluboké studnice a bijlilo ſe, [3]) yako by plakalo, wytlačugijc ſlzy z očij ſwých, s žaloſtiwau a ſmutnau poſtawau. [4]) K němuž přiſſel geden lakomý a lſtiwý zloďeg. [5]) Wida ho plačijcýho a očima ſlzýcýho, tázal ſe na přijčinu pláče geho. Pachole, wymyſliwſſi ſobě lež, řeklo: »Chtěl ſem zlatým wokůwkem [6]) wody nawážiti, y vtrhl mi ſe prowaz, a ten wokůwek do ſtudnice mi vpadl.« [7]) Lakomey zloďeg rychle ſwrhl pláſſť ſwûg s ſebe, y položiw gey na zemi, do studnice dolůw ſlezl, aby wokůwka hledal, a zatijm pachole, wzawſſi pláſſť geho, vteklo s nijm preč a w leſe mu ſe ſkrylo. Porozuměw pak zloďeg, že geho hledánij bezpotřebné a daremnij geſt, zaſe z studnice wylezl a pláſſtě ſwého hledal. Toho když ne nalezl, [8]) poſadil ſe na zemi [9]) a řekl ſmutně s wzdychánijm a s žaloſtij: »O bohowé, yak ſte dobře zřijdili, a geſtiť hodné, aby wſſichni ſwé pláſſtě potratili, kteřijž lakomſtwij ſe důwěřij a náſledugij ho, a aby tomu wěřili, [10]) že zlattý wokow na wodě zpleywá, a gijm wodu wážij, [11]) yako ſem yá blázen vwěřil; protož ſem y ſwé podlé cyzýho ztratil.

[1]) *St.*: »Die XVIII. Fabel von dem weinenden Kind vnd dem Dieb.« — *Ol.*: Fabule Anyanovy č. XII. — Avian. 25.: »De puero et fure.« — [2]) Das er seines nit verlier zum frembden. — [3]) Stellete sich. — [4]) Zwang die thränen vsz seinen augen in trauriger gestalt. — [5]) Orig. jen: Ein listiger dieb. — [6]) Eimerlin. — [7]) Orig. dodává: Darumb seie er leidig. — [8]) Der (mantel) was hinweg. — [9]) Orig. ještě: Als man sagt. — [10]) Orig. jen: Welche in geitigkeit glauben, das. — [11]) Slova »a gijm . .« přidána překladatelem.

XIX. O lwu a o koze. [1])

Slowuom lſtiwým, podwodným a pochlebným newěř, a ačkoli k wijře podobná ſe zdadij, wſſak proto pomyſl, co w ſobě neſau. [2])

[125b] Lačný lew, wida [3]) wyſoko na ſkále kozu, ana ſe paſe, žádal gi ſnijſti, ale nemohl k nij přigijti. Y myſlil ſlowy lahodnými dolů gi ſprawiti, takto k nij mluwě: »Proſým tebe, ſeſtra, powěz mi, proč gſy mezy tijm drſnatým nerownym kamenjm, [4]) a ſwé paſtwy hledáš na takowém poli, kteréž žádného vžitku neneſe? [5]) Nech té drſnaté pauſſtě a poď ſem raděgij doluo na tuto zelenau lauku. Zde nagdeſs rozličné pokrmy od kwijtij y od dobrých bylin, kteréž beze wſſech neſnázý mijti můžeſs a s radoſtij gijch pogijſti.« Koza wzdechla k té geho radě a myſlila, yak by gij ty wſſecky powěďené wěcy vžitečné byly, ale přirozené protiwenſtwij lwa proti nij že by gij zlé domněnj činilo, y řekla ke lwu: »Proſým tebe, zanech té rady, neb geſt podwodná a lſtiwá, chceſs mě lahodnými ſlowy podwéſti. Ač pak koli, což před ſebau máſs, [6]) prawda geſt, wſſak proto yá rozumijm, kdy mám raďe twé wěřiti, aby mi ſtaroſt ſmrtedlná nena-

Digitized by Google

ſtala. [7]) Protož nech tak, neb yá bezpečného obydlé ſwého pro twé lahodné a podwodné řeči opuſtiti nemijnijm.«

[1]) *St.*: »Die XIX. Fabel von dem Löwen vnd der Geisz.« — *Ol*: Fab. An. č. XIII. — Avian. 26.: »De capella et leone.« — Srv. Halm č. 270. — Lepař č. 67. — [2]) Betracht vor, was sie wöllent. — [3]) Sahe von geschicht. — [4]) In den ruhen steinbrüchen. — [5]) Suchest dein weid in so hertem vnfruchtbarn feld. — [6]) Alles dein fürheben. — [7]) Wa ich deinem radt gelauben gebe, das mir tödliche sorg darausz würd erwachsen.

XX. O žijzniwé wráně. [1])

Ópatrnoſt čaſto nahražuge auduow nedoſtatek. [2])

Žijzniwá wrána přiſſla k wokowu. [3]) W tom nebylo tak mnoho wody, aby gij doſáhnúti mohla. Ráda by byla wokow přewrhla, ale té ſýly, aby to včiniti mohla, neměla. Pohnuwſſi ſe pak myſlij, [4]) hledala wſſemi obyčegi, kterak by mohla ceſtu nagijti, aby ſe mohla z ňeho napiti. Napoſledy pak, nabrawſſi kamenij drobného, tak ho mnoho do wokowa nametala, že woda wyſtaupila nahoru, [5]) a tak žijžeň ſwú vhaſyla. A wodu zhůru opatrnoſtij ſwau wywedla, kteréž ſylau wyliti nemohla.

[1]) *St.*: »Die XX. Fabel von der dürstigen Kräen.« — *Ol.*: Fab An. č. XIV. — Avian. 27.: »De cornice et urna.« — [2]) Gebrechen der krefften — [3]) Ein vberdürstige krā kam zu einem grossen eimer. — [4]) Sie ward in vnwillen bewegt. — [5]) Orig. ještě dodává: Vnd die steinlin zu boden fielen.

XXI. O sedláku a mladém býku. [1])

[126a] Kteřijž od přirozenij zlij gſau, ti těžce k dobrému nawedeni budau, ani ſlowem ani bitijm, rowňe yako ten beyk, [2]) nikterakž ſe nepoddadij.

Mladey, diwokey beyk wſſemi obyčegi ſe protiwil, rohy trkage, gha na ſe wložiti nedal, [3]) tak že mu sedlák pilau rohy vtřijti [4]) muſyl, domnijwage ſe, že by tudy krotſſij byl a ſwé diwokoſti zanechal. Potom pogaw ho, do gha zapřáhl, aby na poli woral. [5]) Když ſe pak giž rohami brániti nemohl, bil nohami. Nemoha pak pluhaře z zadu nohami doſáhnauti, že daleko napřed byl, [6]) kopal a zemi s prachem nohami ſedláku mezy oči házel. Sedlák, wotřáſſi ſobě zaſe prach s hlawy, řekl z prawého ſrdce: [7]) »Nenijť diw, že od toho beyka gſem přemožen, neb přirozenij geho zlé wſſij dobroty prázdno geſt. Protož nemůže on ani ſlowy ani bitijm k dobrému přitažen býti, toliko od ſamého ržeznijka muſý zkrocen býti.«

[1]) *St.*: »Die XXI. Fabel von dem Bawren vnd jungen Stier.« — *Ol* má tuto bajku mezi *Starými fabulemi* na str. 218—219. s nadpisem: »Fabule třitcátá prwnij o sedláku a mladém býku.« Připojen obrázek týž, který jest v Kn. Ezop. III. 11. — Avian. 28.: »De iuvenco et aratore.« — [2]) Als die wilden stier diser Fabel. Slova

Digitized by Google

následující přidává překladatel — [3]) Widert sich des jochs mit seinen hörneren so krefftiglich. — [4]) Abschneiden. — [5]) Den pflug durch den acker zu ziehen. — [6]) Als er den ackerman vor der langen laytwig nicht treffen mocht. — [7]) Ausz tieffem gemüte.

XXII. Geſt také mezy těmi, které gſau z ržeckého přeloženy.

Poznamenání.

U Steinhöwla text položen s nadpisem: »Die XXII. Fabel von dem Bilgerlin vnd Satiro.« — Avian 29. »De viatore et Satyro.« — Odkaz Albínův táhne se k č. 124 *Nových fabulí*, kdež čte se bajka: »*Cžlowěk a diwij muž.*« Viz str. 205.

XXIII. O beyku a o myſſi. [1])

Bohatých a mocných moc a ſýla nikdá wětſſij nenij, než když ſe čaſem k wuoli a k přijzni nižſſijch a ſwých poddaných ſnižij. [2])

Welikey, ſylney beyk, leže w chléwě, odpočijwal. Myš gedna přijliš ſkočná [3]) čaſto k němu přicházela a maleymi ſweymi zaubky gey kauſala, a když ſe hnul, aby gi zahnal, tehda ona do ſwé ſkauly vtekla. Přigdúcy zaſe, opět mu tolikéž činila, a tak čaſto dělala, až ſe proto beyk rozhněwal, [4]) a ačkoli welikey byl, wſſak ſe proto nemohl na malém zwijřátku myſſi pomſtiti, neb gij nemohl widěti. Myſs také chytře ho toho hněwu zbawila, neb brániti ſe vměla, [5]) řkucy k ňemu: »Ačkoli tobě weliké a ſylné tělo od twých předkůw dáno geſt, wſſak proto nemáſs ta[126b]kowé mocy, aby ſwau ſylau twee wuole mohl dokázati, neb yá malá ſem, kteráž podſſtijwám tebe, [6]) a ty nemůžeš ſe nade mnau pomſtiti. Protož včiž ſe ode mne krátkeymi ſlowy, aby, ſwú moc poznage, přijdržel ſe maleych rot a od nich přijzně hledal, žádným nepohrdage ani ho potupuge. [7]) A tak mocným budeſs.

[1]) *St.*: »Die XXIII. Fabel von dem Stier vnd der Maus.« — *Ol.*: Fab. An. č. XV. — Avian. 31.: »De mure et bove.« — Srv. Halm č. 299. — Lepař č. 150. — [2]) Dann so vil, als sie sich halten in willen etc. — [3]) Ein geilende maus. — [4]) In vber grossen zorn ward bewegt. — [5]) Die maus vertrug ihm auch sein zorn geschydigklich, dann sie wüst sich zu hüten. — [6]) Reitz dich. — [7]) Halt dich in willen der minderen rot vnd verachte niemand; v orig. lat.: »Et facias, quicquid parvola turba cupit.«

XXIV. O huſy, kteráž zlatá wayce neſla. Rowňe takowá, yako ſwrchu o ſlepicy.

Poznamenání.

U Steinhöwla podán text s tímto nadpisem: »Die XXIIII. Fabel von der Gans vnd gülden Ey.« — Avian. 33.: »De ansere.« — Poznámka překladatelova vztahuje se k č. 134. *Nových fabulí*, obsahujícímu bajku: »*Slepice, zlatá wayce neſúcý.*« — Viz str. 210.

Digitized by Google

XXV. O opicy a dwú opijčatech. [1])

Cziaſto ſe přiházý, že opowržené a nemilé wěcy milé bywagj, a zaſe milé, w nic ſe obrátijce a ztraceny gſauce, miloſt potracugij a k zapomenutij přicházegij. [2]) O tom geſt tato rozpráwka.

Prawij, že některého čaſu wopice po dwém mijwaly, wſſak ty ſwé ďeti ne gednoſteynú myſlij a wuolij chowaly. Chtěgij tomu, že by wopice to měla do ſebe mijti od přirozenj, [3]) aby gedno dijtě z mijry po wſſecky čaſy milowala, na druhé aby ſe hňewala [4]) a gemu záwiďela, také aby mu nic wijce nečinila, co na máteř ſluſſij, než což láſkau rodičſkau gemu powinna geſt, aby mu, což muož, žiwotem prodlila a geho nezahubowala. [5]) Y trefilo ſe, že wopice s ſwými dětmi wen z leſa wyběhla, hřmot a ſſtěkánij od pſuow a křik od myſliwcuo vſlyſſela. Y myſlila s welikau péčij a ſtaroſtij, kterak by ty děti odtud odneſla, wſſak ne gednoſtegnau pilnoſtij, neb ſwé naymilegſſij dijtě wzawſſi ſobě na lokty, tiſkla ge k prſom ſwým. Druhého nechala, aby ſe gj na hřbetě drželo, a když by běžela, aby, odſkakugijc, někde s nj ſpadlo, geſtliže by ſe pewňe nedrželo; [6]) a tak podlé ſwé možnoſti s nimi preč vtijkala. Pſy pak náramňe za nij poſpijchali, tak že mátě muſyla to milé dijtě z rukau vpuſtiti, a to, kteréhož nenáwi[127a] ďela, chtěla také ráda s ſebe ſwrcy, ale že ſe gij pewňe wokolo hrdla drželo, y nemohla ho nikterakž s ſebe zbýti. A tak žiwé těm pſuom y s mateřij vſſlo. Hned pak mátě, yakž to milé dijtě ztratila, druhé w ſwú ochranu wzala, a tak ge rowně milowala, yako ono prwnij. To obſáhlo wſſeckno ďedictwij předkůw ſwých, a tak prwé zawržené a nemilé, včiněno geſt naymilegſſij. [7])

[1]) *St.:* »Die XXV. Fabel von dem Affen vnd zweien seinen Kinden.« — *Ol.*: Fab. An. č. XVII. — Avian. 35.: »De simiae gemellis.« — Srv. Halm č 366. — Lepař č. 138. — [2]) Offt beschicht, das verachte ding die liebsten werden, vnd widerumb die liebsten vernichtet oder gantz verloren. — [3]) Von influsz irer heimligkeit der natur. — [4]) Was sie gehessig. — [5]) Nit mer, dann was sie von mütterlicher liebe bezwungen was zu thun, sein leben zu fristen. — [6]) Das ander lies er auff seinen rucken springen, das es sich selber heben solte. — [7]) Ward also das lang verachtet das liebste.

XXVI. O wětru a dčbánu. [1])

Neſſtiaſtný geſt cžlowěk ten, a čaſto vpadá w ſwětſkú hanbu a ſſkodu, kterýž ſwau wyſokomyſlnoſtj wyššſij a vrozeňegſſij nežli ſluſſij a mijſto toho geſt, yakož ſe to na oko widij, býti chce. [2])

Cžaſu gednoho hrnčijř vdělal hliněnný hrnec a poſtawil gey na wijtr, aby ſechl, a tak aby ſnadněgſſij k vypálenij byl. Y přiſſla něgaká bauřka, a wijtr weliký s deſſtěm ſe ſtrhl; [3]) y tázala ſe hliněnného hrnce, [4]) co by byl a kterak mu řijkagj? Y zapomněl geſt a nemyſlil giž, aby hliněnný a z měké země byl, y řekl: »Já ſem dčbán, neb miſtra mého ruka [5]) rozličneym točenijm mne wytočila a wyfformowala, abych dčbánem byl.« Y řekl bauřliwý wijtr k němu: »Až do této chwijle dčbánems byl, ale giž

Digitized by Google

ſe muſýſs rozplynauti, rozpuſſtěným a rozmoklým blátem býti,[6]) aby poznal, že twé vďelánij geſt z wody a z hlijny.« A y hned rozplynul ſe dčbán a byl blátem yako prwé.

Ten přijklad včij lidi w gegijch ſtawu zuoſtáwati, nebo to gméno, gſy-li vrozený, ſnadno ſe dochází, ale zle ſe držij, aby mělo mocney býti.[7]) Protož geden každey pomyſl ſám na ſebe, neb mnoho o tom pſáti geſt wěc nenáwiſti plná, protož lépe mlčeti.[8])

[1]) *St.*: »Die XXVI. Fabel von dem Wind vnd dem Krůg.« — *Ol.*: Fab. An č. XVI. — Avian. 41.: »De imbre et fictilibus vasis.« — Srv. Halm č. 381. — Lepař č. 395. — [2]) Höher vnd edler vfftreit, dan sein geburt vnd stadt begeret, als man täglich sicht. — [3]) Do kam ein vngestimmes wetter von wind vnd regen. — [4]) Das weich leimen geschir. — [5]) Gelehrte hand. — [6]) Fürbas soltu von disem wasser verschlissen sein vnd verflösset werden. — [7]) Orig. jen: Ist leicht zu erlangen, aber hart zu behaupten. — [8]) Darumb schweig, heintz.

XXVII. O wlku a o kozlátku.[1])

[127b] Když kto přinucen bude, aby gedno zlé ze dwogijho wywolil, tehda má menſſij[2]) zlé wywoliti.

Kozlátko wyſſlo na gednu lauku nedaleko od domu. Y přiſſel wlk, naďegi mage,[3]) že ge ſnij, ale kozlátko vteklo mu z toho mijſta mezy owce. Wida pak wlk, že ho wſſetečňe[4]) po ſwé wuoli mijti nemuož, myſlil lſtij a lahodnými ſlowy k ſobě ge přitáhnúti. Y dij k němu: »O blázniwé zwijře, co zde na tomto mijſtě hledáſs? Newijſs-liž, že w chrámě tomto[5]) země nečiſtá a krwawá geſt od těch howad, kteráž ſe každý den bohuom obětugij a zabita bywagij. Nedáway ſe w tu ſtaroſt, aby po wſſecky čaſy na každú hodinu ſmrti na ſe očekáwati mělo, ale wygdi na zelenau lauku, kdež ſwobodně živo býti muožeſs.« Kozlátko odpowěďelo a řeklo: »Pane wlče, zanechey té proſby a rady,[6]) proſým tebe, nebo negſy tak wijry hodney y s ffaleſſnau radau ſwau. A abych wyſſlo, netrap ſe darmo, na to mne nikterakž ne nawedeſs.[7]) A ačkoli o ſwůg život a krwe prolitij ſtarati ſe muſým, wſſak mi to milegſſij geſt, že ſe to ſtane buhuom ke cti, než aby ty mnau wſſetečnoſtij ſwau naſycen býti měl.

Skonáwagij ſe Báſně Anyanowy.[8])

[1]) *St.*: »Die XXVII. Fabel von dem Wolff vnd dem Kitzy.« — Avian. 42.: »De lupo et hoedo.« — Srv. Fab. An. č. XIX. — Halm č. 273. — Lepař č. 64. — *Ol.* bajky této nemá. — [2]) Das minder schmächlich. — [3]) In meinung. — [4]) In frevel. — [5]) Orig. povšechně: In dem tempel. — [6]) Leg hin dein sorg. — [7]) Weder mit träw, noch mit falschem radt bringest du mich hinausz zu dir. — [8]) Hie enden sich die Fabeln Aniani vnd fahent an die Gesammelten Fabeln.

Digitized by Google

VI.

ADELFONSUS. POGIUS.

FABULE SNESENÉ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Počijnagij ſe Fabule ſneſené a po mnohých mijſtech ſebrané.

I.

[128a] Prwnij fabule Adelphonſa napomijná lidi k maudroſti a k prawému přátelſtwj. [1])

Maudrý miſtr Lucianus z Arabij řekl k synu ſwému: »Toho ſe, synu, dſ púſſtěti nemáſs, aby mrawenec mudřegſſij byl nežli ty; on hromázdij a ſnáſſij w létě, aby w zýmě čijm žiw býti měl. Kohaut také nemá bedliwégſſij býti nežli ty; [2]) on zprawuge dewět žen, ty nemuožeſs gedné zprawiti. Také toho trpěti ne máſs, aby pes wdečněgſſij [3]) byl w ſrdcy ſwém nežli ty, neb on nezapomijná na dobrotiwoſt, kterúž od někoho pozná, ale ty ne zpomeneš na ni. Nepřijtele ſwého potupowati ne máš, ani ho ſobě málo wážiti. Také myſliti ne máſs, sto přátel, že by gich to mnoho bylo.« [4])

Když pak ten giſtý miſtr vmřijti měl, zawolal syna ſwého a řekl k němu: »Powěz mi, medle, synu, kolik ſy za přátely ſobě, yak gſy žiw, zeyſkal?« Odpowěděl gemu ſyn: »Yakž yá wijm a w tom ſe pamatugi, geſt gich k ſamému stu.« [5]) Y řekl k němu otec: »Nemáſs žádného za přijtele mijti, leč ho prwé zkuſýš, neb yá gſem ſtarſſij nežli ty a ſotwá s těžkoſtj gednoho puol přijtele ſem doſſel; yakž ſy ty pak tak brzo sto gich doſſel? Protož gich prwé zkus, aby práwě wěděl, kteřij twogi přátelé gſau.« Y řekl ſyn: »Otče, kterak gich mám zkuſyti?« Otec wece: »Zabij tele a rozſekay ge a wlož ge do pytle, ten po ſwrchu vwáley, [6]) a potom wezma gey na ramena, nes gey k gednomu, kteréhož přijtelem ſobě býti prawijš, a zpraw gemu, že ſy w ſwaďe člowěka zabil; [7]) potom, že ho proſýſs, ať by w té twé nauzy pomohl a radu dal, kterak byſſte to vmrlé tělo tayňe pochowali, neb on to můž beze wſſeho [128b] zlého domněnij dobře včiniti a toho ſnadno dowéſti, [8]) kudyť by z twé nauze pomohl a žiwotať by přidal.« Syn poſlechl raddy otce ſwého, a ſſed k prwnijmu, mluwil s nijm tauž měrau, yakž mu otec geho poručil. Ten přijtel řekl k ňemu: »Hned předſe wezma vmrlého ſwého ſobě na hrdlo, táhni a preč ho nes. [9]) Zawinil-lis, vměgž trpěti [10]) a do domu mi ne wcházey!« On wzaw zaſe ſwůg pytel na ramena, teymž způſobem wſſech přátel ſwých yako y tohoto

Digitized by Google

prwnijho zkuſyl, a také, yakž prwnj odpowěďel, takowau mu odpowěd y ginij dáwali.

Y nawrátil ſe syn zaſe k otcy ſwému a powěďel, yak by mu ſe přihodilo. Y řekl otec k němu takto: »Giž-lis ſhledal to, že ta řeč přirozeného miſtra geſt prawá? Mnohoť geſt těch, kteřijž ſe přátely nazýwagij, ale když gijch zkuſýſs, málo gich, geſſto toho ſkutkem dokazugj.[11]) Protož gdiž k mému půl přijteli a předlož gemu nauzy ſwau, zkauſſege ho, coť on k tomu dij.«

Y přiſſel před geho dům, a yakž s ginými mluwil, takowúž řeč k ňemu včinil. A y hned řekl k ňemu půl přijtele otce geho: »Poď chutně do domu,[12]) nebo takowé tayné wěcy nemáme zgewně řijditi ani gednati.«[13]) A y hned rozkázal wſſij čeledi ſwé, žeňe, dětem y ďewkám,[14]) aby z domu wyſſli. Y počal kopati na naytayněgſſijm mijſtě w domě. A když giž wſſecky wěcy přiſtrogili a to mrtwé tělo do hrobu, kterýž wykopali, gednom wwrcy měli, syn ten poznal přátelſtwj na polau přijteli otce ſwého a řekl k němu: »Puol přijtele otcy mému, počekay, a powijmť wſſeckno. Nic ſem zlého ne včinil, ale přátelſtwij twého k otcy mému ſem zkuſyl, kteréž ſem yá wětſſij od tebe poznal, nežli od meych sta přátel, o kterýchž ſem ſe toho domnijwal.«[15]) Y wyprawowal mu wſſecku tu wěc od počátku až do konce, a ďekowal gemu z toho přátelſtwij, yakž naywijce mohl.

Potom zaſe ſſel k otcy domuo a wſſeckno mu powěďel, yak geho puoł přijtele miloſtijwě s nijm naložil.[16]) Y řekl otec: »O takowém přijteli mluwj [129a] miſtr přirozenj: Tenť geſt prawý přijtel, kterýžť pomoc včinij, když tě swět opuſtij, že od lidij w něm pomocy ne budeſs mocy mijti.«[17]) Y řekl ſyn: »Můg pane otče, proſým tebe, powěz mi, widěl-li ſy kdy koho, aby ſám od ſebe prawého a vpřijmného přijtele doſſel?« Odpowěďel otec: »Já ſem žádného ne widěl, ale o tom ſem ſlyſſel.« Y řekl syn: »Proſým tebe, powěz mi, zdáli bych y yá ňekterého tijm zpuoſobem dogijti mohl?«

Y dij otec: »Někdy gſem ſlyſſel rozprávku[18]) o dwau kupcých, geden byl z Egiptu, a druhý z hlawnijho měſta, řečeného Baldach. Ti ſebe nikdá ne widěli, než toliko w neywětſſij přátelſtwij ſkrze pſánij a ſkrze poſły tak welmi weſſli, že gich obau wuole nerozdijlná wuole byla. Y přihodilo ſe, že kupec ten z Baldachu do Egiptu přes moře ſe plawil, obchod ſwůg prowozuge: y přiſſel k ſwému přijteli. Přijtel ten z přijchodu a z přijtomnoſti přijtele ſwého welmi potěſſen byl[19]) a přigal ho žádoſtiwě do domu ſwého, s wesſelijm a s dobrau wůlij, yakož mezy dobrými přátely obyčey geſt. A tak ſedm dnij pořádně s welikau pilnoſtij gemu ſlaužil, w kterémžto čaſu wſſeckno přátelſtwij gemu y dobrau wuoli vkázal, k tomu klénoty ſwé wohledati y statek ſwuog wſſecken dopuſtil, wſſeckny panny, děwky, ženu y děti widěti dal[20]) a nic před nim neſkryl. Po těch pak ſedmi dnech byl ten hoſt welmi nemocen, že za to měl, geſtliže mu w rychloſti ſpomoženo nebude, že muſý vmřijti. Přijtel geho z toho welmi ſmuten a zarmúcen byl, a po té zemi, kdež kterého naylepſſijho lékaře wěďel, pro ňeho poſlal,[21])

Digitized by Google

proſe ho wyſoce a znamenitě, aby přijteli geho pomohl. Lékařij nemocného puls widauce, a znamenij wſſeckna, po kterýchž ſe neduhu wyrozuměti muože, wyprobowawſſe,[22]) žádné nemocy při těle geho rozuměti nemohli, toliko weliké obtijženij a trápenij myſli geho, že byla miloſtij zapálena.[23]) Zwěďew to hoſpodář, ſſel hned k němu a takto mu mluwil: [129b] ‚Y pročež přede mnau ſwé těžkoſti krygeš a tagijſs?[24]) Zdaliž newijſs, že nás obau wuole gedna wůle geſt? Protož, geſtli že ty miloſtij podgat gſy, powěz mi, co tě potěſſiti muože, tohoť chcy dopomocy.‘[25]) A y hned rozkázal wſſem služebným pannám před ſebe přigijti, a gemu aby zpijwaly, pijſkaly a na rozličných hudbách na ſtrunách haudly (neb toho doſti znaly), kázal. Potom ſe ho otázal,[26]) zdá by mezy těmi která byla, geſſto by myſli geho potěſſiti mohla? Ale mezy těmi žádná ſe gemu nelijbila. Y powolal wſſech ſwých dcer; z těch mu ſe také žádná nelijbila. A giž žádné oſoby ženſké[27]) w domu ſwém neměl, kromě gediné panenky, kterúž ſobě ſám k ſtawu manželſkému oblibowal a mnoho leth po ſwé wuoli ſobě gi cwičil a chowal. Tu také před ňey přiwedl a tázal ſe ho, zdá by ſe mu ale ta lijbila? On pak pohleďew na tu, řekl: ‚Toť geſt ta, od kteréž ſrdce mé welmi raněno geſt, na kteréž má smrt y můg žiwot záležij.‘[28]) Slyſſe pak to hoſpodář, dal gemu tu giſtú pannu za manželku s welikým bohatſtwijm, kteréž gemu po nij nařijzeno bylo.[29]) A přes to přes wſſeckno dal gij geſſtě y wěno, y přijdawky a nebo ſwrſſky ňegaké,[30]) což by gij byl dal, když by gi ſám pogijmal.

Když ſe pak wſſecky ty wěcy wykonaly, plawil ſe zaſe s ſwau mladau panij do Baldachu, a welmi dobře s ſebú nakládali a ſpolu wesſeli byli.[31]) Po krátkém pak čaſu přihodilo ſe, že ten kupec w Egiptě počal na statku ſwém vgmy bráti,[32]) a tak byl ochudl, že ho wſſickni wůbec potupowali a gim pohrdali. Když pak on ſwú ſſkodu a ſwú chudobu tak rozwažowal, vmijnil w myſli ſwé, že chce přijtele toho za pomoc žádati, poněwadž on gemu dobře včinil.[33]) Y plawil ſe do Baldachu, aby toho přjtele hledal, ten aby mu zasſe pomoc včinil a miloſrdenſtwij nad nim vkázal. Y přiſſel tam pozďe, welmi otrhaný a nuzný, tak že ne ſměl wečer do domu přijtele ſwého gijti. Y wſſel pod gednu budku před koſtelem,[34]) aby tu [130a] nocowal, a ráno teprwá aby k přijteli ſſel. Y ſtalo ſe geſt, že dwa ſwadiwſſe ſe, geden druhého honil, a tu rowňe,[35]) kdež ten Egiptſký ležel, geden zabil druhého. Pro kterúžto wěc wſſechno měſto ſe zbauřilo.[36]) A když nalezli toho zabitého, hledali, kto by to včinil, a žádného nenalezli kromě toho chudého kupce z Egipta; geho ſe zeptali, zdali by on člowěka toho zabil? Chudý ten, pomyſliw na ſwú pſotu a bijdu,[37]) myſlil, že by ſwé neſſtěſtij a chudobu ohawnau ſmrtij lépe vkryl,[38]) než aby, dokudž by žiw byl, wſſecky dni žiwota ſwého w zámutku a w trápenij ſtráwiti měl; y řekl, že by on ho zabil. A když s nijm o to mnoho mluwili, yawſſe gey, do sſatlawy ho wedli.[39]) W té geſt až do gijtra nocowal, a ráno byl před ſaud přiweden a obecnijm ortelem na ſmrt odſauzen.[40]) Když pak ho giž na poprawu wedli, mnoho lidij za nijm ſſlo; mezy těmi vhlijdal ho přijtel

Digitized by Google

geho, kterémuž w Egiptě mnoho dobrého včinil, a lépe naň pohleděw,[41]) poznal, že by geho přijtel z Egipta byl. Y rozpomenul ſe ſrdečně na dobrodinij, kteréž od něho w Egiptě přigal, a že žádné dobrodinj nemá bez odplaty býti, a po ſmrti že by ſe odplatiti nemohlo, y vmijnil w myſli, že chce za přijtele na smrt gijti. A hned zawolal welikým hlaſem:[42]) ‚O wy nemiloſrdnij, proč gſte tohoto ſprawedliwého na ſmrt bez winy odſaudili? Wſſak ſem yá to včinil,[43]) protož wezměte mne a gey propuſtte.' A y hned byl wzat podlé práwa a ortelowán.[44])

Poznaw pak ten,[45]) od kteréhož ſe ten mord ſtal, takowú ſpolečnú wijru těchto dwau towaryſſuow, že dobrowolně geden za druhého vmřijti chce, a wěda, že oba dwa newinnij ſau, rozwážiw to, vmijnil w myſli ſwé, že lépe geſt na miloſrdenſtwij Božij vmřijti,' než potom winný z ſwěta ſe bráti a hrozného saudu Božijho čekati,[46]) když by w ſauženém a teſkliwém žiwotě žiw byl a newinné na ſmrt wéſti dopuſtil. Y zawolal welikeym hlaſem, řka: ‚Slyſſte, páni saudcowé, Buoh[47]) nic zlého ne nechá bez pom[130b]ſty, také neodpauſſtij nic, což pomſſtěno nenj, zwláſſť což ſe newěrně ďege tomu, kterýž ſe dobrého důwěřij.[48]) A protož, aby Buoh, ſprawedliwý saudce, té winny na budaucý čaſy mnohem hůře na mně nemſtil, wyznáwám, že ſem yá ten mord včinil,[49]) a prawijm pod Božſkau prawdau, že tito obadwa gijm nic winni negſú. Protož nechte gich a ten wypowěďený ortel na mně winném wykonayte.' Saudce ſe těmto nowým wěcem welice diwil, wſſak pro to toho giſtého yawſſe ſwázali, pochybugijce, co by ſe wſſemi ďelati měli. Napoſledy na tom zawřeli, aby ge wſſecky tři před krále wedli. A když to včinili, wyprawowali wſſeckno králi od počátku té pře až do ortele. y také, yak ſe ta wěc zběhla.[50]) A když ſe giž, tomu diwijce ſe, doſti nadiwili, doſtatečně to rozwážiwſſe a poznawſſe to weliké přátelſtwj,[51]) že geden za druhého vmřijti chce, a také toho winného dobrowolné poznánij, geſſto ho k tomu žádney ne nutil a bez treſtánij ſwú winnu zamlčeti mohl: y rozkázal saudce gednomyſlně ſe wſſijm množſtwijm,[52]) aby wſſickni třij puſſtěni byli. A tak ſe na různo rozeſſli.

Y vwedl ten z Baldachu chudého přijtele do domu ſwého s welikau radoſtij a okázal mu wſſecko přátelſtwj y wijru towaryšſkau, a proſyl ho, aby s nijm zuoſtal, a že chce ſwuog statek wſſecken s nijm ſpolečný včiniti, přiřekl; měl-li by pak wětſſij chtiwoſt k domu ſwému,[53]) že ſe chce s nijm wſſijm ſwým statkem rozďeliti, aby ale tudy za dobrodinij, kteréž od ňeho před čaſy wzal, odſlaužiti a odplatiti ſe mohl. To on s ďekowánijm od něho, yakož ſluſſné bylo, přigal a zaſe do Egiptu s bohatſtwjm ſe nawrátil.«

A když otec to odmluwil,[54]) řekl k ňemu syn: »Otče, yá ſem toho welmi rád poſlechl; ale takowého přijtele, yakož yá ſe naďegi, za naſſich dnuow ne dogdu.«

[1]) *St.*: Die erst Fabel Adelfonsi manet die menschen zu weiszheit vnd rechter frůndtschafft.« — Alphonsus, Disciplina clericalis (vyd. Val. Schmidt) 2, 7; 2, 8. — Srv. Gesta Romanorum (vyd. Oesterley) č. 129 a 171 s doklady na str. 733 a 740. —

Digitized by Google

Staročeská Gesta Rom. (vyd. Novák č. LXIV.). — [3]) V orig. ještě: Der wacht zu metten zeit, so du schlaffest; er sol auch nit stercker sein dan du, der regieret etc. — [3]) Edler. — [4]) Das hundert freund zu vil sein. — [5]) Wol hundert, als ich meine. — [6]) Denselben mach vszwendig schweissig. — [7]) Du habest in zwitracht einen man erstochen. — [8]) On allen argwon zuwegen bringen. — [9]) Bald nim hin deinen todten vff deinen hals, trag in hinweg. — [10]) Hast du verschuldet, so leid dein straff. — [11]) Vil sind frūnd mit dem namen, aber wenig werden in den nōten bewęrt. — [12]) Gee bald herein. — [13]) Solche heimligkeit sol man nit offentlich vszrichten. — [14]) Huszgesind. — [15]) Die ich wenet zu haben. — [16]) Sagt im alles, das im mit seinem halben freund was begegnet. — [17]) Orig. jen: So dich die welt verlasset. — [18]) Ich hab etwan hōren sagen. — [19]) Der wardt von seines freundes zukunfft über alle ding seer erfreuwet. — [20]) In denen er im erzeigt alle freundschafft vnd freud seiner kleinot, vnd alles seines guts, aller junckfrawen, mägt, weib vnd kinden. — [21]) Sendet nach den besten ärtzten des lands. — [22]) Vnd den harn mit fleisz besahen; v lat. textu: Urinaque iterum et iterum conspecta. — [23]) Grosz beschwerd vnd anfechtung des gemüts, das was entzündung der liebe. — [24]) Warumb verhelstu dein anligend sachen vor mir. — [25]) Des soltu teilhafftig werden. — [26]) Die singen, hoffieren oder einicherley seytenspil kundten, vnd fragt in. — [27]) Frawenbild. — [28]) An der alles mein sterben vnd genesen steht. — [29]) Mit grossem gut, das im zu ir was geordnet; v lat. textu: Cum omni dote, quam ipse fuisset ab ea suscepturus. — [30]) Zugelt. — [31]) Fur er ... gen Baldach vnd lebten mit freüden. — [32]) Anfieng abzunemen an seinem gut. — [33]) Dem er wol gethon het. — [34]) Vnder einen vorschopff eines tempels. — [35]) Bey den enden. — [36]) Daruon sich ein grosser aufflauff erhub der burger in der stat. — [37]) Betrachtet sein ellend. — [38]) Gedacht, besser sein, das er sein vngefel, kümmernus vnd armut mit dem tod schnelliglich endet. — [39]) Ward er gefangen vnd dieselbe nacht in den kercker gefüret. — [40]) An das creütz verdammet. — [41]) Nach scharpffem ansehen. — [42]) Mit lauter stimme. — [43]) Orig. obšírněji: Warumb füret ihr den gerechten zu verdamnen in den todt? Er ist des todschlags vnschuldig, darumb ihr ihn verdampnet, das hab ich gethon. — [44]) Zuhand ward er auch angenomen nach der richter ordnung zu kreutzigen. — [45]) Der rechtschuldig. — [46]) Besser sein auff die Göttliche barmhertzigkeit den schuldigen sterben vnd der schweren vrteil Gottes nit erwarten. — [47]) Gott der gerecht. — [48]) Er vergibt auch nicht vngerochen grosse vntrew. — [49]) Bekenne ich den todschlag. — [50]) Erzelten dem kōnig alle geschicht von anfang bis an das end. — [51]) Nach langem verwundern vnnd völligem bedencken, auch gnugsam erkunden der vrsach der grossen freundschafft. — [52]) Orig.: Schuff er (t. j. král) mit einhelligem willen der richter vnd alles volcks. — [53]) Zu seinem vatterland. — [54]) Auszgesaget.

II.

Druhá fabule [131ª] o penězých, ktereež byly dány k wěrné ruce ſchowati. Ten, komuž dány byly, ſkrze leſt nechtěl gijch zas nawrátiti, a kterak ſkrze maudroſt lidſkau k tomu, že ge zaſe nawrátil, byl přiweden. [1])

Když geden kupec z Hyſpaný do měſta řečeného Mecha chtěl geti, y přigel do Egiptu. A mage ſkrze puſſtiny táhnauti, bál ſe zloďegůw a ſám v ſebe myſlil, že by lépe bylo ten ſtatek a ty penijze ňegakému dobrému muži ſchowati dáti, nežli tak pogednau, poněwadž ſſtěſtij geſt welmi neſtálé, yako w ſſanc wſaditi. [2]) Y wyſſed, hledal muže, kterému by statek ſwuog 5

Digitized by Google

k ſchowánij dáti a poručiti mohl. Y nalezl měſſtěnijna gednoho, kterýž ode wſſech w dobrotě a w wěrnoſti beze wſſij zlé lſti chwálen byl.[3]) Tomu poručil kupec ten penijze ſwee, zlatto y ſtřijbro wſſecko, kteréž měl,[4]) a táhl do měſta Méchu po welikeych puſſtinách.

Potom wykonaw a zgednaw ſobě to, yakáž mu tam geti potřeba byla,[5]) zasſe ſe nawrátiw, y chtěl ſwému[6]) od toho měſſtěnijna, kterémuž byl ſchowati dal a k wěrné ruce poručil.[7]) Měſſtěnijn ten byl welmi lſtiwý, lotr přeléwaný a ſſibalem podſſitý;[8]) y zapřel gemu toho wſſeho, což mu k wěrné ruce ſchowati dáno bylo, prawě, že toho, yakž geſt žiw,[9]) newiďel, a wen ho z domu wyhnal. Kupec ten welice zarmaucen z toho byl, a odſſed od ňeho, hledal towaryſſuow ſwých, s kterýmiž ſe plawil, a když ge nalezl, taužil gijm ſwé přijhody, kteráž ſe gemu od toho měſſtěnijna při ſchowánij zlata a ſtřijbra geho newěrně a nepráwě ſtala,[10]) že by mu toho wſſeho zapřel, což gemu byl ſchowati dal. Y proſyl gijch w tom za radu, yak by ſe při tom zachowati měl. Slyſſijce to towaryſſij geho, k tomu také ňekteřij sauſedé geho, nikterakž tomu wěřiti nechtěli, aby cžlowěk ten yakú newěru proti komu vkázati měl, neb prý wſſich[131b]ni ho za dobrého magij a nikdá nic zlého o ňem ſlýcháno nenij[11]) Wſſak proto kupec ten nepřeſtal, ale prozbau od měſſtěnijna toho dožádati ſe chtěl ſwého, gednák lahodnými řečmi a žerty, gednák také přijkřegj k němu přiſtupuge tak dlauho, až porozuměl, že on nežertuge, ale že ho mocý z domu od ſebe wyhánij.[12])

Y wida kupec ten, že ho obměkčiti nemuože, ale že on vſtawičně na ſwém vmyſlu ſtogij a trwá, welmi teſkliwě a s žaloſtij welikau od něho preč ſe bral.[13]) Na ceſtě pak, když od ňeho ſſel, potkala ho gedna ſtařijčká žena w duchownijm oďewu, ſluſſného a poctiwého oblijčege, kteráž gducy na huolku ſe podpijrala, aby, ſobě pomáhagijc, tak ſnadně ſe nepokleſla a nepadla.[14]) Widucy pak kupce toho w myſli zarmauceného a těžce wzdychagijcýho, pohnula ſe, a ſlitowawſſi ſe nad nijm, wzeptala ſe, yaká by přijčina byla,[15]) že by tak přijliſſně teſklil a ſmuten byl? Kupec ten wſſeckny wěcy pořádně gij wyprawowal. Y řekla žena ta k němu: »Dobřes mi to powěďel, budiž dobré myſli a nermuť ſe, nebť k tomu zaſe chcy dopomocy.«[16]) Y otázal ſe kupec, kterak by to mohlo býti? Ziena ta ſtará řekla: »Přiweď mi gednoho přijtele, k kterémuž ty wſſecko ſwé zřenij a dowěrnoſt máſs.«[17]) A když přiſſel, řekla k němu: »Gdi a zgednay čtyři dobře okowané truhly[18]) a naplň ge kamenijm, ať ſau přiobtijžné,[19]) a zgednage k nijm čtyři muže, kaž ge néſti do toho domu, w kterémžs penijze dal ſchowati, a yá s přijtelem twým chcy tam gijti. A když ty porozumijſs, že gſme my tam, wegdiž také tam a chtěg ſwému, yakožs prwé činil, toliko ať my ſlyſſijme.« Y vďelal[20]) to wſſeckno, což gemu ta ſtará panij poradila, Potom weſſla ta panj s tijm přijtelem k tomu ſſeydéři[21]) a řekla k němu: »Pane, proſýme, maličko nás wyſlyſſte! Něgacý kupcy zde gſau z Hyſpanij s draheymi klénoty od zlatta a drahého kamenij, chtěgijce to do měſta Méchu wézti, y magij raddu, aby ſe přes tak nebezpečná a puſtá

Digitized by Google

mijſta s takowým [132a] zbožijm nepauſſtěli,[22]) ale aby ho raďegij až do nawrácenij ſwého zde nechali a potom také zde rozprodali, poněwadž mohau newymluwné množſtwij peněz[23]) zde za to ſebrati a mijti. Protož w té wěcy wěrnoſti twé žádagij, a my také podlé nich,[24]) že tyto poklady k opatrowánij a k zachowánj do gegjch nawrácenij k ſobě přigmeſs,[25]) neb ſme my tebe mezy wſſemi naywěrněgſſijho a nayſprawedliwěgſſijho vznali, v kteréhož tyto wěcy dobře a wěrně zachowány a dochowány budau. Také tebe proſýme, aby žádný wijce o tom, nežli ty ſám, newěďěl.« A w tom přiſſel geden s prwnij truhlicý, potom hned druhý, a za tijm hned ten ochuzený kupec,[26]) kterémuž zbožij geho byl zapřel, žádage, aby mu geho zaſe nawrátil. A hned když ho ten newěrný měſſtěnijn vhlédal, proti němu promluwil, obáwage ſe, kdyby mu toho předſe zapijral, že by ti čtyřij v něho neſložili a gemu ſchowati nedali, řka: »O witay, přijteli,[27]) kdes tak dlauho byl? Giž mi teſkno bylo,[28]) že ſem twé zbožij v ſebe tak dlauho chowal.« A tudy rozkázal mu geho na poſpěch hned přinéſti, a ſám mu ge nawrátil, naďege ſe, že nětco lepſſijho od těch čtyř mijti bude. A tak zaſe chudý kupec pozdwižen geſt, a yako na nohy powſtal[29]) ſkrze pomoc této ſtaré ženy. A když ſe to ſtalo, nechali tomu lichému a lſtiwému měſſtěnijnu těch truhel s tijm kamenijm, a s radoſtij ſe od ňeho preč brali do ſwé hoſpody gdauce, a ženu tu chwáléce gij ďekowali.[30])

[1]) *St.*: »Die II. Fabel von Gelt in trewe hand gelegt böszlistig mit klugheit fürzukommen.« — Alphonsus, Disc. cler. 16, 1—10. — Srv. Gesta Roman. č. 118. s doklady na str. 730—731. — [2]) Eim fromen man sein gut zu behalten geben, dann vff das glückrad setzen. — [3]) In alter frombkeit vnd trewen on böszlist ward hoch geschetzt. — [4]) Sein gelt von gold vnd silber. — [5]) Als er sein geschefft hette vollbracht. — [6]) Begert er seines gutes. — [7]) Dem er das in trewen hette befolhen. — [8]) Was böszlistig vnd voller schalckheit. — [9]) Er hette in nimmer gesehen. — [10]) Orig. stručně: Klaget inen sein leid, wie der burger verleugnet etc. — [11]) Dann er von meniglichen über frum gehalten ward. — [12]) Aber der kauffman lies nit ab, er begerte des seinen von dem bürger jetz mit bitten, schmeichworten, dann vngestümigklich so lang, bisz das er mit träuworten von im ward vszgetriben. — [13]) Schied er trurig von im. — [14]) Die ire füsztrit mit einem krücklin leitet vnd die glid damit vffenthielte vor dem fal. — [15]) Was im leids were zugestanden. — [16]) Hastu mir gleich zugesagt, so hab guten můt, ich wil dir hilff beweisen; v lat. textě: Si vera sunt, quae narras, bono sis animo etc. — [17]) Zu dem du vertrawen hast. — [18]) Wolbeschlagen zierlich truchen. — [19]) Das sie wol beschwert werden. — [20]) Sie vollbrachten. — [21]) Zu den trügner in sein haus. — [22]) So wird inen geraten das nicht durch so sorglich wüsten zu wagen. — [23]) Vnseglich grosz gůt. — [24]) Mit inen. — [25]) Du wöllest dise schätz in dein versorgnus nemen. — [26]) Der arm kauffman. — [27]) Orig. jen: O freündt. — [28]) Ich hab verdriessen gehabt. — [29]) Also ward der arm kauffman wider gericht. — [30]) Mit lob vnd danck der frawen.

III.

Gednoho muže maudrého nález o tayném a ſkrytém orteli o olegi.[1])

Otec geden, vmijrage, nic wijce po ſobě synu nepozůſtawil než duom, w kterémž žádného ďedictwij nebylo,[2]) aby ſe gijm mohl žiwiti; protož on

Digitized by Google

každého dne welikau prácý rukú ſwých, y hladem přimijrage, žiwiti ſe muſyl. Wſſak proto [3]) duom ten tak mu miley byl, [132b] že ho nikterakž prodati ne chtěl, ale dokudž by žiw byl, pro památku předkůw ſwých chtěl gey držeti, a při tom raďegij nedoſtatek trpěti při gijdle a pitij ſobě vmijnil, nežli by, do ſytoſti geda, pozbyti ho měl. [4]) Bohatý pak geden měſſtěnijn, podlé něho bydlege, [5]) zapálil ſe lakomſtwijm a žádoſtij domu toho, a ačkoli welmi bohatý byl, wſſak proto na každý den myſlil, kterak by toho domu doſáhnauti mohl, giž pak právě a neb nepráwě, [6]) toliko aby ho doſáhl. Porozuměw tomu mládenec ten, warowal ſe wſſemi obyčegi [7]) ſauſeda toho obecenſtwij, neb ſe obáwal lſti a newěry geho. Měſſtěnijn ten nelijboſt welikú a newoli proto k němu měl, [8]) y wymyſlil leſt, kterauž ſe nadál, že ho o ten duom připrawij, a zawolaw pacholijka toho, řekl k ňemu: »Mládenče, proſým tebe, popřey mi kus dworu twého z ſluſſné cynže, abych, wykopage mijſto, deſet sudů olege tam ſobě ſchowati mohl, a tobě ge k wyhlédanj a k opatrowánij poručiti [9]) chcy. Toho ty ſſkody žádné mijti nebudeſs, než ďekowánij, a k tomu záplatu za to wezmeſs.« Těmi ſlowy dal ſebau hnauti mládenec, aby mu mijſta, ačkoli ne rád, na dwoře w domu ſwém popřál. Y kázal měſſtěnijn ten jámu wywezti a wykopati [10]) tak welikú, yakéž k těm deſýti sudům olege potřebij bylo. Pět pak sudů plných olege nalil a druheych pět toliko do polu, a ty wſſecky do té jámy wſtawil, a zamknuw ge, zawolal mládence a řekl k ňemu: »Wezmiž giž zaſe klijče, kteréž ſem yá od tebe wzal, a s těmi yá tobě poraučijm mých deſet sudůw olege k opatrowánij, za kteréž ty ďekowánij [11]) y záplatu mijti budeſs.« Mládenec ten, ſproſtný a newybitý gſa, [12]) přigal klijče k ſobě, y také w to ſe dal, aby toho olege hlédal a gey opatrowal, nic ſe w tom zlého ne domnijwage, ani yaké lſti naďege, [13]) a nic giná ſobě ne myſle, než že by wſſech těch deſet suduo plných olege bylo.

W krátkém čaſu potom byl oleg dráh, [14]) a mnoho gijch bylo, kteřijž gey kupowati žá[133a]dali. Měſſtěnijn ten, gda k tomu mládency, řekl: »Přijteli, giž ten oleg wytáhneme a prodáme, protož zaſe mi gey tak day, yakos gey ode mne přigal, a yakž ſem yá tobě gey poručil.« [15]) Kupcy ti kaupili těch deſet suduo olege za plné; když pak ohledali a gich koſſtowali, [16]) nalezli pět, an gich toliko puol bylo. Wida to ten lſtiwý měſſtěnijn, řekl k tomu mládency: »Přijteli, newěrněs mi včinil při tom olegi, kterýžť ſem poručil, protož chcy, aby mi tu ſſkodu nahradil.« Mládenec ten odmlauwal a odpijral tomu, aby mu měl newěrně včiniti; [17]) y obeſlán geſt před práwo a obžalowán, kterak ten oleg z pěti sudů ſobě poručený neb wytočil [18]) a neb ſyc yakžkoli nepilnoſtj ſwau zmrhal. [18]) Mládenec ten tomu neodpijral, aby gemu deſet suduo k ſchowánij dáno nebylo, ale ſwau newinu wyprawuge, proſyl protahu, aby na to pomyſlil, a potom teprwá aby odpowijdal a hágil ſe, a tak aby mohl lſti a křiwďe, kteráž ſe mu neprawě ďege, odepřijti. [19]) Y dáno mu prodlenij y také hágenſtwij. [20]) Teda on ſſel na radu k gednomu miſtru, kterýž byl doſti včený a rozumný, což ſe takowých wěcý dotýkalo w přirozenij. [21]) Ten od mnohých za

Digitized by Google

dobrého muže gmijn byl, a chudij ho za záſtupcy a ochrancy měli; tomu od počátku až do konce wſſecku wěc wyprawowal, žádage ho pokorně w takowé wěcy za radu a za naučenij, ſwé newinny potwrzuge a wyſoce přijſahau ſe zawazuge, že by o té ztrátě nic neweďel.[22]) To poznaw ten muž maudrý, wyrozuměl toho mládence newinoſti y ſproſtnoſti, a ſlitowaw ſe nad nim, řekl: »Můg ſynu, buď dobré myſli, yá chcy při tobě ſtáti a okázati, že ta prawda geho za newěru a za leſt počtena bude.«[23]) Y přiſſel a poſtawil ſe před auřadem na ten den, kterýž mu k ſtánij byl položen.[24]) Y rozkázal naywyššſſij saudce,[25]) aby ten muž maudrý, kteréhož s ſebau ten mládenec ſproſtný byl přiwedl, k ſaudu ſedl. A když giž puowod y odporowánij powědijno bylo, a doſtatečně wyſlyſſáno, a giž [133b] ku práwu přiſtaupili,[26]) y wypowěďel naywyššſſij saudce k těm wěcem takto: »Miſtře, poraučijmeť tu při k rozhodnutij a k ſprawedliwému rozeznánij.«[27]) Ten muž maudrý saudcy w tom powolil a řekl: »Tento bohatý a ſtálý člowěk[28]) geſt weliké chwály hoden,[29]) a nemá žádný myſliti, aby on čeho měl žádati, chtě, aby mu nawráceno bylo, čehož by neztratil; a také wěřiti žádney nemá, aby mládenec tento takowú wěc včiniti měl, neb geſt až poſawád dobře ſe zachowáwal a ničehéhož, což by bylo potupy hodného, o něm neflyſſeti, aby ſe kdy dopuſtil.[30]) Že pak tohoto olege bez wědomij geho vmenſſeno a neb vgato geſt,[31]) o tom yá takto wyřijkám a w té při to za prawé vznáwám býti,[32]) aby z těch pěti plných suduo oleg[33]) ztočen byl s kwaſnic a s kalu, a ty kwaſnice potom ať gſau přeměřeny; potom těch pět polau ſudij také ať geſt ſpuſſtěno, a kwaſnice ty rowňe též ať gſau změřeny: a tak porozumijme, geſt-li kwaſnic z pěti suduo plných wijce, čili gednoſteyňe gich bude yako z pěti do polu nalitých suduo. Geſtli že ſe gich zároweň nagde, teda ſe rozuměti bude mocy, že ten mládenec olege toho vgal; pakli ſe nenagde nic wijce w těch dopolu nalitých sudijch než polowice toho, co kalu w plných sudijch bude, teda mládenec tento té křiwdy zproſſtěn má býti, a podlé newiny geho muſýme wypowědijti.«[34]) Z takowého ortele poďekowal ten mládenec saudcy a s radoſtij domuo zaſe ſe nawrátil.

[1]) *St.*: »Die III Fabel. Ein klugs finden verborgner vrteil von dem öl.« — Alphonsus, Disc. cler. 17, 1—12. — Srv. Gesta Roman. č. 246. s doklady na str. 746. — [2]) Verlies seinem son nüt dan ein hausz vnd sunst kein ander erb. — [3]) Darumb er mit teglicher arbeit seiner hend den hunger must vertreiben, vnd wie wol er offt not vnd hunger leid, dannoch ... — [4]) Lieber mangel haben, dan das hingeben vnd gesettige werden. — [5]) Ein reicher burger zunechst an im. — [6]) Es were mit recht oder listiglich; další slova jsou přídavek překladatelův. — [7]) Alzeit. — [8]) Ward darumb in vnmut beweget. — [9]) Dir in dein hůt zu befelhen. — [10]) Ein gruben auffwerffen. — [11]) Billichen danck. — [12]) Der schlecht einfeltig jüngling. — [13]) Vnd nam das öl in sein hůt on allen argwon vnd einicherley böszlistes. — [14]) Kam ein tewre des öles. — [15]) Orig. jen: Antwort mir dasselbig, wie ich dir das befolhen hab. — [16]) Do sie aber wertschafft begerten. — [17]) Der jüngling leugnet aller vntrew. — [18]) Orig. jen: Wie er ... hette verwarloset. — [19]) Damit er vntrew vnd böszlist möchte vertreiben. — [20]) Der zug ward im gegeben. — »*Hágenſtwij*« = hojemství, dilatio. — [21]) Zu einem weisen natürlichen meister, der from von menigklichen gehalten was. — [22]) Vnd bestettiget sein vnschuld mit dem eid. — [23]) Das

Digitized by Google

die warheit für vntrew vnd böszlist sol gesetzet werden. — [24]) An dem nächsten rechtstag darnach. — [25]) Orig.: Der könig. — [26]) Do aber alle red vnd widerred gnungsamlich gehört vnd zu recht gesetzet waren. — [27]) Das befilch ich dir zu entscheiden mit einer gleichen vrteil. — [28]) Stathafft man. — [29]) Ist gros vnd gutes lobes. — [30]) Dan er bis auff dise zeit mit keinerley massen vnlobes vermalget worden ist. — [31]) Das er das öl, so hinder in gelegt ist, gemindert hab. — V orig. tato věta jest výkladem slov předcházejících: »aby ... takowú wěc včiniti měl«. — [32]) Darumb so sprich ich zu recht. — [33]) Lauter öl. — [34]) So sol man den jüngling seiner anklag vnschuldig sagen.

IV.

Ortel gednoho maudrého o nalezeneych penězých. [1])

Mjeſſtěnijn geden bohatý, gda po měſtě na procházku, ztratil tiſýc zlatých. [2]) Y nalezl ge geden chudý člowěk a neſl ge domuo a ženě ſwé ge ſchowati dal. Zěna geho přigala ge s radoſtij a wďečna gich byla, řkucy: »Cožť [134a] ſe mně doſtane, toho yá wen ne wywrhu; poněwadž nám Pán Buoh ráčil dáti, vměgmež ſchowati.« [3]) Druhý den hned potom nazegtřij dali po měſtě zgewně wolati, že by pytlijček s tiſýcem zlatých ztracen byl; kto by gey nalezl, aby zaſe wrátil, že má za to sto zlatých mijti beze wſſeho odporowánij. A yakž to ten chudý vſlyſſel, ſſel k ženě ſwé a řekl k nij: »Wrátijme zaſe ty nalezené penijze, a dadij nám za to sto zlattých, ktereež bez hřijchu mijti a vžijwati gijch budeme mocy, a lepſſij nám budau nežli ten tiſýc, kdybychom gey ſe zlým ſwědomjm při ſobě zadržeti měli.« [4]) A ačkoli žena geho wſſemi ceſtami, kteréž obmyſliti mohla, proti tomu byla, aby těch peněz zaſe newracowal, wſſak proto wzaw ten chudý dobrý člowěk [5]) ten tiſýc zlatých, zaſe gey tomu nawrátil, kdož gey byl ztratil, raďegij chtě mijti [6]) těch sto zlatých, kterýchž gemu za ten nález přirčeno bylo. Ale měſſtěnijn ten byl lſtiwý a přijliſs chytrý, chtěl toho chudého y o těch sto zlatých připrawiti, aby mu gich newydáwal, [7]) řka: »Přijteli, wſſaks mi těch wſſech peňez nepřineſl, kteréžs nalezl, neb mi ſe geſſtě nedoſtáwá čtyř set zlatých při nijch; ty mi také přines, a yá hned tobě také tweych sto zlateych odečtu, yakož wyhláſſeno geſt.« Chudey ten mluwil, což nayw jce mohl, že wſſeckno to, což nalezl, wrátil. A když ſe o to dlúho ſnéſti nemohli, [8]) podána byla takowá wěc na krále; penijze také tu položeny byly, až do té pře ſkonánij. Král, powolaw gednoho starého maudrého, kterémuž řijkali chudých pomocnijk, [9]) tomu tu při k ſprawedliwému rozeznánij poručil. [10]) A když giž ta pře přeſlyſſena byla, žaloba y odpor tomu včiňen, ten muž maudrý, pohnut gſa miloſrdenſtwijm, zawolal toho chudého k ſobě a řekl k ňemu: »Powěz mi wěrnú prawdu, wrátil-lis gemu ty wſſecky penijze zaſe, kteréžs nalezl?« Chudey ten wyſokau přijſahau [11]) toho potwrdil, že wſſecky nawrátil. Y dij ten maudrý k králi: »Pane, ráčijſſli, abych yá ſpra[134b]wedliwý ortel a nález w té při wypowěďel a wyneſl?« Y dij král: »Anobrž yá proſým tebe [12]) a takéť rozkazugi.« Wece ten maudrý miſtr: »Miloſtiwý králi, tento člowěk bohatey

Digitized by Google

a znamenitý geſt, a mnoho ſe gemu wěřij; k tomu potwrzuge a wyſwědčuge ſwau wěc [13]) ſwědomijm mnohých dobrých lidij, kteřijž činij, aby geho ſlowům wěřijno bylo, [14]) a přes to žádný wěřiti ne má, aby on co žádati měl, aby mu zaſe nawráceno mělo býti, čehož ne ztratil, ani čehož by mu žádný dlužen nebyl. Z druhé ſtrany tento chudý člowěk také dobré powěſti wždycky byl, a geho wijře a dobrotě muože ſe wěřiti, že wſſecko, což nalezl, zaſe wrátil.« Y řekl král: »Tedy wypowězyž ortel.« K tomu mudřec odpowěděl: »Miloſtiwý [15]) králi, wezmětež wy ten tiſýc zlatých ſobě k ruce a z něho tomuto chudému sto zlatých dayte; což pak koli zuoſtane, to wy ſobě ſchowayte do toho čaſu, až by ten přiſſel, kterýž ten tiſýc zlatých ztratil, nebo tento bohatý člowěk ztratil čtrnácte ſet zlateych, yakož toho ſwau wěrau potwrdil, a když někdo přigde, kterýž ty penijze a tak mnoho nalezl, ty tomuto bohatému přiſaudijte a přiwlaſtnijte.« [16]) Ortel ten lijbil ſe králi y lidem přijſtogijcým. [17]) Y řekl bohatý: »Dobrotiwý a miloſtiwý králi, yá proſým waſſij králowſké miloſti, [18]) abyſſte mi ráčili miloſtiwi býti, neb w prawé prawdě, pod wěrau, to geſt ten tiſýc zlatých, kteréž ſem yá ztratil, ale wyznávám winnu ſwú, že ſem tomuto chudému těch přirčených sto zlatých dáti nechtěl, ale woſſáliti ſem gey o ňe chtěl. Protož, miloſtiwý králi, proſým, račtež mi miloſt včiniti a miloſrdenſtwij waſſe mi vkázati, [19]) poňewadž ſem ſwé winy ne zatagil.« Tehdy král ſlitowal ſe nad nim a dal tomu chudému těch sto zlatých a woſtatek měſſtěnijmu tomu. A tak ten chudey člowěk ſkrze tohoto maudrého miſtra od toho lſtiwého a zchytralého kupce byl wyſwobozen. Z kteréhožto ortele podekowaw gemu a z ſprawedliwého rozezná[135a]ní pochwáliw ho, ſſel odtud, neſa sto zlatých s potěſſenijm a s radoſtij, a žiwil ſe s ženau ſwau. [20])

[1]) *Sl.*: »Die IIII. Fabel. Ein vrteil eines wisen von gefundnem Gelt.« — Alphonsus, Disc. cler. 18. — Srv. Pauli, Schimpf und Ernst (vyd. Oesterley) č. 115. s doklady na str. 485—486. — Český text, poněkud změněný, obsahuje též Václ. Dobřenského »Vrtkavé štěstí« (1583), ve vydání Václ. Radimíra Štěpána (1824) na str. 88—92. — [2]) Einen seckel mit . . . — [3]) So sollen wir es behalten. — [4]) Mit bösem gewissen ingehabt. — [5]) Der arm biderman. — [6]) Vnnd fordert. — [7]) Orig. jen: Gedacht den armen zu leichen vmb die hundert gülden. — [8]) Do sie in langer zweiung wider einander hetten gestritten. — [9]) Hilff der armen genant. — [10]) Dem befalhe er die sach zu erkünden. — [11]) Mit seinem eyd. — [12]) Ja, ich bitt dich. — [13]) Sein fürbringen. — [14]) Die seinen worten glauben gebent. — [15]) Guter. — [16]) Die solt du dem reichen geben. — [17]) Vnd allem volck. — [18]) O guter könig, ich bitte dich. — [19]) Darumb, Herr der könig, wollest mir genedig vnd barmhertzig sein. — [20]) Závěrek v orig.: Also ward der arme man durch den weisen meister von dem böszlistigen kauffman erlediget, des er im dancket vnd schied von dannen mit den hundert gulden.

V.

O třech towaryſſijch, o gednom sedláku a dwau měſſtianech. [1])

Cziaſto ſe přihází, že někdo ſám do jámy vpadá, kterauž ginému wykopal. Toho takowey geſt duowod. [2])

Digitized by Google

Třij towaryſſij, dwa měſſtiané a geden sedlák, ſſli ſpolu na paut s welikým nábožeňſtwijm do měſta Méchu. Na ceſtě pak nedoſtáwalo ſe gim ſſpijže, tak že giž ne měli wijce čijm žiwi býti,[3]) toliko geſſtě maličko mauky měli, z kteréž ſobě neweliký bochnijček chleba vpécy mohli. Měſſtiané ti dwa byli chytřegſſij a lſtiwěgſſij, yakož ſe gijm zdálo, y rozmlúwali ſpolu takto řkúce:[4]) »Giž máme málo ſſpijže, toliko že geſſtě můžeme malý bochnijk chleba ſobě napécy, a tento sedlák tak welmi geſt žerný, že s malý čas budem ho mijti.[5]) Protož muſýme ňegakú ceſtu obmyſliti, abychom ſobě toho chleba mohli přizachowati.«[6]) Když pak kwas vďelali a těſto wyhňetli, bochnijk ten ſwálewſſe, do pecy wſadili,[7]) o to tito dwa myſlili, kterak by toho třetijho o ňeg oſſálili. Y řekli weſpolek: »Máme giž málo chleba, takže na ňem wſſickni třij nikterakž doſti mijti nebudem mocy; protož lehňeme wſſickni,[8]) a kdo z nás třij naydiwňegſſij a naymiſterňegſſi ſen[9]) mijti bude, ten má ten chléb ſobě ſchowati a ſám gey gijſti.« Y lijbilo ſe to wſſem. Když pak tito dwa, domniwagijce ſe, že by tento twrďe vſnul, ſmlauwali ſe ſpolu, aby geden řekl, že mu ſe zdálo, an ho dwa anďelé nahoru vwedli ſkrze otewřené brány nebeſké před thrůn naywyšſſijho Boha, druhý řekl: »A yá chcy řijcy, že týmž zpuoſobem mne dwa wedli ſkrze ſkulinu rozſedlú w zemi, až do propaſti pekelnij.«[10]) Sedlák [135b] ten nemohl žádného ſnu wymyſliti, ale ſlyſſe, co dwa tito mluwij, wſtal tayňe a dobyl toho·chleba z pecy,[11]) prwé než ſe dopekl, a ſnědſſi gey wſſecken, zaſe lehl. Po neweliké chwijli potom wolali tito dwa towaryſſij třetijho. Ten ſe k tomu tak poſtawil, yako by ze ſna twrdého gſa probuzen zďeſyl ſe,[12]) a řekl: »Kdo mne wolá?« Oni řekli: »My, towaryſſij twogi.« Sedlák řekl: »O milij towaryſſij, kterak ſte ſe zaſe wrátili?« Oni odpowěďeli: »Wſſak geſſtě ſme nikam z měſta ne wycházeli; pročež ſe pak ptáſs, kterak ſme zaſe přiſſli?« Y řekl sedlák: »Mně ſe zdálo, kterak dwa anďelé gednoho před trůn Boha naywyšſſijho wedli do nebe, a druzý dwa anďelé druhého ſkrze gednu rozſedlinu do propaſti pekelné, a yá ſem, yak ſem žiw, ne ſlyſſel,[13]) aby kdo z nebe a nebo z pekla zaſe na zemi ſe nawrátil, a tak wſtaw a chléb ten z pecy wyňaw, ſám ſem gey ſnědl.« Tak tim zpuoſobem tito ſami ſwau newěrau, což měli, geſſtě y o to ſe připrawili.[14])

[1]) *St.:* »Die V. Fabel von dreyen Gesellen, einem Bawren vnd zweyen Burgern.« — Alphonsus, Disc. cler. 20, 1—8. — Srv. Gesta Roman. č. 106. s doklady na str. 728—729. — Staročeská Gesta Roman. č. LI. — [2]) Darvon hör ein argument. — [3]) Orig. jen: Vnderwegen ward inen speis gebrechen. — [4]) Die zween burger warend böszlistig vnnd sprachent zusamen. — [5]) Orig.: Wir haben nicht speis, dann nur zu einem kleinen brot, so ist diser baur gefressig. — [6]) Das brot allein behalten. — [7]) Do der teig geknetten ward vnd das brot geformet in den offen geleget. — [8]) Wir wöllen also, das wir alle drey schlaffen ligen. — [9]) Den wunderlichsten traum. [10]) Durch das gespalten erdtreich ab in die helle. — [11]) Nam das brot ausz dem offen. — [12]) Als ob er ausz dem schlaff seer erschrocken wer. — [13]) So ich aber nit gehört hab. — [14]) Závěrek v orig.: Also schlug vntrewe iren eignen herren.

Digitized by Google

VI.

O ptáčnijku a o ptáku. [1])

Troge naučenij pamatowati máme, kterému nás tento ptáček [2]) včij. Sedlák geden měl wesſeley hágijček, při kterémž byl palaužek ſtijpijm y kwijtijm welmi ozdobený; ſkrze kterýž z wrchowiſſť rozličných čiſtých wod mnozý onde y onde potůčkowee tekli, [3]) protož ptáčkowé raďegij tu ſe drželi a tijm weſelegij zpijwali. Gednoho pak dne, když ten sedlák welmi od práce vſtal, y ſſel do toho hagku, aby, gſa zarmaucen, ſebe tam potěſſil. Y lehl, aby odpočinul, pod gednijm jabloňowým ſtromem, na kterémž welmi maličký ptáček ſeďel, zwučně a weſele yaſným hlaſem zpijwage. Slyſſe ten sedlák tak libé zpijwanij, tak mnoho lečij nalécel na toho ptáčka, až ho wdy chytil. [4]) A když ho ho giž la[136a]peného w rukau držel, dij k němu ptáček: »Pročs o to tak welmi vſylowal, aby mě polapil? Yaký toho vžitek máſs, mne, tak maličkého ptáčka?« [5]) Odpowěďel sedlák:

»Takowý, že mi zpijwati budeſs.« Y řekl ptáček: »Toho ty ne dowedeſs ani kterau proſbau, ani žádným darem, abych yá tobě zpijwal.« Y řekl sedlák: »Ale ſnijm tě.« Ptáček dij: »Powěz mi, yak mne ſnijſti chceſs? Budeſſ-li mne wařiti, tak ſewru ſe a malý budu, [6]) že mne w hrdle ne počigeš; pak-li mne vpečeſs, tehda geſſtě menſſij a vſuſſeňegſſij [7]) budu. Pak-li mne puſtijſs a necháſs mne létati, mnohem wětſſij vžitek toho mijti budeš, a yá chcy na odplatu toho tobě troge naučenij [8]) dáti, kteráž tobě vžitečňegſſij budau, nežli kdyby měl maſa, co by mohlo býti ze třij telat.« [9]) A když ten ptáček tomu sedláku tak ſlibowal, y puſtil ho sedlák ten a nechal ho zletě preč ſe bráti. [10]) Y řekl k ňemu ptáček: »Prwnij naučenij geſt toto, že ne wſſemu máſs wěřiti, cožť lidé prawij, [11]) a zwláſſtě což nenij k prawďe podobné. Druhé naučenij: Což twého geſt, to choway. Třetij: Což ztratijš a toho zas doſýcy nemůžeš, zapomeň a o to ſe welmi neſtarey.« A po těch ſlowijch hned ten ptáček odletěl na gedno dřewo a počal yaſným hlaſem tuto modlitbu zpijwati: »Budiž Bůh pochwálen, že tomuto

Digitized by Google

ptáčnijku wtip zaſtijnil)[12] a rozum od ňeho odgal, že oči geho newiďely ani ruce nemakaly, ani rozum geho toho nedoſáhl, že drahey a znamenitey kámen jacynkt w mém žiwotě geſt, kterýž wijce než dwa loty wážij, ſkrze kterýž byl by ten ptáčnijk, kdyby ho byl doſáhl, welice obohacen, ale yá pro to muſyl bych byl wmřijti.« Slyſſe to ten sedlák, byl z toho welice zarmúcen w myſli ſwé, tak že, pláče a nařijkage, řekl: »Běda mně neboſſtijčkowi chudému,[13] že ſem kdy tomu lſtiwému a zlotrowanému ptáku wwěřil,[14] a že ſem ho nechowal, když ſem gey chytil.« Y řekl pták k ňemu: »O blázne, proč trápijſs ſwú myſl pro to? Cos giž na to naučenij zapomenul, kterézť ſem dal, že nemáſs wěřiti, [136b] což wijře podobného nenij? Kterak to můž možné býti, abych yá kámen dwau lotuo těžký w žiwotě ſwém noſyti mohl, geſſto ſám ſotwá kwentijk wážijm? A kdyby pak y to prawda byla, wſſaks proto druhé naučenij zachowati měl k tomu: Kdyby co ztratil a zaſe toho dogijti ne mohl, teda toho máſs w zapomenutij nechati a s myſli to ſložiti a ſpuſtiti,[15] čehož zaſe nemůžeš doſýcy.« A s tijm letěl do leſa, nechaw tu sedláka a napoſmijwaw ſe gemu do wůle.[16]

[1]) *St.*: »Die VI. Fabel von dem Vogler und Vögelin.« — Alphonsus, Disc. cler. 23, 1—6. — *Ol.* má tuto rozprávku mezi *Starými fabulemi* na str. 199 - 200. s nadpisem: »Fabule oſmnáctá, o ptáčnijku a o ptáku.« Připojen hořejší obrázek, jehož nemá Prostějovské vydání. — Srv. Gesta Roman. č. 167. s doklady na str. 739. — Staročeská Gesta Rom. č. LXI. — [2]) Ein vögelin — [3]) Dardurch von springendem brunnenwasser mänig lauter vnd klares flüszlin rann. — [4]) Richtet er dem vögelin so vil strick, das es gefangen ward — [5]) Was nutzes hastu von mir so kleinen vöglin? — [6]) Ob du mich südest, so würd ich so klein. — [7]) Růher. — [8]) Lere der weyszheit — [9]) Nützer dann dreyer kelber fleisch. — [10]) Lies er in fliegen. — [11]) Das man sagt — [12]) Der disem vogler seine sinne also gedunckelt hat. — [13]) Wee mir armen. — [14]) Das ich den trugenhafften worten dises schalckhafften vogels hab gelaubt. — [15]) Vsz deinem gemüt schlagen. — [16]) Damit fur er dahin in den wald vnd lies den bawren mit gespöt hinder im

VII.

O celném a o dwořenijnu gednoho krále.[1]

Když ſe ňekdo[2] w čas ne chce od ňegakého obtijženij málem wyſwoboditi, muſý potom v wětſſij ſſkodu vpadnauti.

Něgaký wtipný člowěk wymyſlil ke cti králi ňegaké chwálenij.[3] Přeſlyſſew pak to král, ptal ſe miſtra toho,[4] co by ſluſſného žádati chtěl, že tijm pro wtip a maudré chwálenij[5] obdařen býti má. Odpowěďel rzečnijk ten: »Naymocňegſſij králi, yá nic wijce nežádám, než abyſſte mi za geden měſýc dopuſtili cla od moſtu a od forthny bráti, wſſak toliko od těch, kteřijž by s ňegakeymi nedoſtatky žiwota přes moſt do brány ſſli, aby mi od gednoho každého nedoſtatku po penijzy[6] dáwali, nechť geſt pak dwořenijn[7] gednowoký, zlámaný, ňegaké fleky ať na ſobě má, a neb k těm nedoſtatkuom ňetco podobného.« Toho mu král dopřál a liſt gemu na to a neb giſtotu

Digitized by Google

ſwým sekrétem zapečetil.[8]) Cžaſu pak gednoho, když celný ten na cle ſobě dopřátém ſeďel, y ſſel geden dwořenijn[9]) přes moſt k bráně, mage hůl w ruce a gſa w dlauhú kápi oblečen, kterauž ſwé ruce y twář byl přikryl. K ňemuž řekl celný: »Přijteli, day mi clo, to geſt penijz dwořſký.«[10]) Ale on penijze toho dáti ſe zbraňowal. A když gemu kápi s hlawy ztrhl, [137] nalezl ho, an nemá než gedno oko. Y řekl k ňemu: »Giž day dwa penijze, neb geſſtě k tomu ne máſs oka.«[11]) A když mu ani těch dwau dáti nechtěl, ztrhl mu birét s hlawy, y vhlédal, an má hlawu praſſiwú, y dij k ňemu: »Dayž tři penijze, poňewadžs prwé dwau dáti nechtěl, neb máſs hlawu praſſiwú.« Ale on ani těch dáti nechtěl, a když celný mocý od ňeho mijti ge chtěl, poſtawil ſe, yako by ſe chtěl brániti, ruce ſobě woſukuge[12]) a mocy geho chtě ſwau mocý odepřijti. Y vhlédal celný, an má fleky na ruce, y řekl k ňemu: »Dayž mi giž čtyři penijze, poňewadžs prwé třij dáti ne chtěl, neb máſs na ſobě fleky.« A když ſe také těch dáti zbraňowal,[13]) y chtěl mu ge celný mocý wzijti. On ſe bránil, tak že ſpolu, chytiwſſe ſe, za paſy ſſli.[14]) A když celný dwořenijna toho[15]) na zemi porazyl, widěl, yak by nádobij geho zmožené a pokažené bylo,[16]) y dij k němu: »Giž mi day pět peněz.« A k tomu geſt přinucen byl, že mu ge dáti muſyl, a tak prwé mála dáti ne chtě, potom muſyl wijce dáti. Protož wyſwobcď ſe w čas z gednoho každého obtijženij, aby ſkrze delſſij dlenij nebylo mnohem wětſſij.

[1]) *St.:* »Die VII Fabel von einem Zolner vnd dem Hoffroten« (Hoffrot = lat. gibbosus, hrbatý). – Alphonsus, Disc. cler. 8, 2. – Srv. Gesta Roman. č. 157. s doklady na str. 738. — Staročeská Gesta Roman. č. XCI. — [2]) Offt beschicht, wa sich ein man. — [3]) Ein klůger dichter hett gemachet ein lobgedicht zu eere vnd wirdigkeit des kõnigs. — [4]) Den dichter. — [5]) Vmb sein sinnriche klugheit. — [6]) Ein pfenning. — [7]) Orig.: Er sie hoffred; lat.: gippus (gibbus, hrbatý); srv. nadpis. — [8]) Das ward im von dem könig vergöndet vnd mit seinem secret bestetiget. — [9]) Ein hoffreter man. — [10]) Das ist ein pfenning von dem hoffert. — [11]) Nun zwen pfenning, dann dir gebricht ein aug. — [12]) Streiffet sein ermel hinder sich. — [13]) Do er sich derselben auch widert zu geben. — [14]) Er weret sich vnd kament mit einander zu ringen. — [15]) Den hoffer. — [16]) Wie im sein gemecht zerblassen vnd zerbrochen waren; v lat. textě: gipposus herniosum se ostendit.

VIII.

O rozpráwce a o owcých.[1])

Mládenec geden welmi rád báſnij poſlauchal,[2]) y proſyl miſtra ſwého, aby mu dlauhú rozpráwěl. Y dij k ňemu miſtr geho: »Hleď, aby ſe mezy námi nepřihodilo, yako gednoho čaſu mezy gednijm králem a služebnijkem, báſně gemu rozpráwěgijcým.«[3]) Mládenec ten proſyl miſtra, aby mu to powěďel. Y řekl miſtr:

»Král geden měl miſtra, kterýž mnoho báſnij y giných rozpráwek, geſſto ſe w prawďe ſtaly, z mijry dobře a pořádně rozpráwěti vměl.[4])

Digitized by Google

A když koli král k odpočinutij lehnauti měl, tehda gemu to za práwo vkázal,[5]) aby mu wždycky pět rozpráwek powěděl, aby tak ſwú myſl vmdlenú a ſýlu zaſe yako wzkřijſyl a přigal. Czaſu pak [137b] gednoho, když král na ſwé lože ſſel a giž ten den rozličneymi prácemi až do vſtánij byl ſtráwil,[6]) a když tak brzo vſnauti nemohl, žádal, aby mu wijce ňekterú báſeň rozpráwěl, než by práwo a obyčeg geho byl.[7]) Miſtr ten powěďel mu giné geſſtě tři, ale welmi krátké. Y řekl král: ‚Welmis krátce powěďel, yá bych rád něgaké dlauhé poſlechl, potom bych tebe nechal ſpáti.' Ypočal ten giſtey miſtr[8]) dlauhé takto rozpráwěti: ‚Geden bohatý sedlák wzal s ſebau tiſýc liber peňez to geſt, tiſýc kop miſſenſkeych,[9]) y ſſel s nimi na jarmark a kaupil za ně dwa tiſýce owcý, kupuge owcy a neb skopce po půl libře, to geſt, po patnácti groſſijch bijlých.[9]) A když ty owce giž s jarmarku domuo hnal, potok ten, přes kterýž hnáti měl, náramňe welmi ſe byl rozwodnil od giných tekutých wod,[10]) tak že gich nemohl ani brodem ani přes moſt hnáti. Y myſlil na rozličné ceſty, yak by ſobě ty owce přeprawiti mohl. Napoſledy pak nalezl maličkú lodičku, na kteréž nemohl než po dwú[11]) přeważeti. Y počal ſe s nijmi, bera dwě a dwě, přeważeti.' A s tijm vſnul miſtr v krále. Král zbudil gey, proſe ho, aby tu báſeň dokonal. Y řekl miſtr: ‚Pane, woda geſt weliká, lodijčka malá, owcý pak mnoho;[12]) protož nechť ten sedlák neyprw ſobě ty owce zpřeważij, a yá potom powijm, yak ſe mu s těmi owcemi přihodilo.' A tak tim žertem vkrotil krále, že doſti na tom měl a tomu ržečnijku ſpáti popřál.

Protož, milý ſynu, řekl včitel k mládency, chceſſ-li mne, ať bych wijce rozpráwěl obtěžowati, takowým přijkladem chcy yá ſe tobě hágiti.« [13])

[1]) *Sl.*: »Die VIII. Fabel von den Fabeln vnd den Schaffen.« — Alphonsus, Disc. cler. 13, 3. — Srv. Němcové Babička (1870) str. 165 (O pastýři, kterak měl tři sta ovec). — [2]) Het besonder lust mancherley ſabeln zu hören. — [3]) Zwischen einem kõnig vnd seinem fabelsager. — [4]) Der gar vil vnd mancherley historien sagen kund. — [5]) So war sein ordnung. — [6]) Vnd den vergangnen tag mit mancherley geschefftes vberladen nun müd was. — [7]) Begeret er mehr fabeln zu hören, dann sein gewonheit was. [8]) Des verfolgt im der meister vnd. — [9]) Výklad přidává překladatel. — [10]) Von zuflissendem guszwasser. — [11]) Nit mehr dan eins oder zwey zumal. — [12]) One zal. — [13]) Würd ich dir dises beyspil fürheben.

IX.

O ſedláku, wlku, liſſce a o seyru.[1])

Giſté wěcy ne vpauſſtěg pro naďegi negiſtú, yako tento wlk. K tomu: Pocta a dar saudce přijzniwého vďelá, yako tuto liſſku.

[138a] Woráč geden gel s nezwyklými woly na pole. Když pak koli divoce a nepokogňe ſe k ňemu vkázali, nechtijce zaroweň táhnauti, lál gim, řka: »O by wás wlcy ſnědli, yak nerowňe táhnete.« Slyſſe to geden wlk, čekal celey den na ty woly, domnijwage ſe, že gemu dány budau. A když giž k wečerau ſe cheylilo,[2]) wlk wida, že nadarmo čekal, neb sedlák ten wy-

Digitized by Google

přáhal woly z gha a hned gel domuo,[3]) y řekl k sedláku: »Ty ſy mi čaſto přiřijkal, že mi chceſs ſwé woly dáti; protož yá tebe proſým, což ſy mi ſám přiřekl, tomu mi doſti včiň.«[4]) Sedlák ten, odpowijdage, řekl: »Já ſem tobě nic ne přiřekl, toliko přiſlowij obecnijho ſem vžijwal,[5]) kteréž žádného k doſti činěnij tomu ne zawazuge; protoť ſem yá tobě ani neſlijbil ani ne připowěďel.«[6]) Wlk řekl: »Já chcy, aby tomu, cožs mi přiřekl, doſti činil.« A když ſe tak dlauho ſpolu, w rozdwogenij gſúce, wadili, odwolali ſe na giné lidi, aby ge w tom ſprawedliwě rozeznali.[7]) A když giž ſſli, hledagijce lidij, kteřijž by ge o to rozeznati měli, potkala ſe s nimi liſſka, řkaucy: »Kdež to minijte, kde?«[8]) A oni hned liſſce wyprawowali tu wěc od počátku až do konce, yak by ſe mezy nimi zběhla. Y řekla liſſka: »Nenij potřebij, abyſſte giného ſaudce hledali, nebo yá to wáſſe rozdwogenij chcy ſama rozeznati.[9]) Wſſak proto chcy yá z wás gednoho každého obzwláſſtně ſlyſſeti: nagdu-li k tomu yakú ceſtu a proſtředek, k kterémuž byſſte wy obadwa přiſtaupiti mohli, tehdy ſe o to ſmluwijte, a na čem ſe ſneſete, to ſobě držeti budete, geſtli že ſe pak to neſtane, má každý ceſtu a práwo před ſebau.«[10]) Y lijbilo ſe gim to oběma. Y odwedla ſe liſſka s sedlákem na gedno mijſto, a dij k němu: »Dáſſ-li mi gednu ſlepicy a mé žeňe druhú, yá tobě zgednám, že ty ſwé woly bez ſſkody a vrazu zachowáſs.« A když sedlák k tomu přiwolil, hned liſſka ſſla k wlku, řkucy: »Přijteli, poſlyſs mne! Pro twau ſlužbu ke mně za tebe ſem ſe přimlauwala, a chcy, aby tobě sedlák za twau při dobrey, [138b] welikey, čiſtey seyr dal, a ty aby ho s geho woly před ſe gijti nechal.« Ten rozſudek lijbil ſe wlku také dobře. Y kázala liſſka sedláku, aby preč gel s woly ſwými, a ſama řekla k wlku: »Ty poď ſe mnau, yá tebe dowedu, že ten seyr nagdeſs, a to dobrey, by gey pak ſobě winſſowati mohl.«[11]) Y wodila wlka po rozličných mijſtech tak dlauho, až giž noc byla a měſýc giž byl wyſoko wyſſel. Y přiſſli k gedné hluboké studnicy, a ſtogijce nad nij, widěli měſýc, an ſe w studnicy bliſſtij.[12]) Y řekla liſſka k wlku: »Pohlediž na ten seyr, yak weliký a pěkný geſt! Sſtupiž doluo a wezmi gey ſobě.« Y řekl wlk: »Seſtra, ty mňe máſs ten sayr w mau moc dáti, protož ſſtupiž doluo, a bude-li potřebij, yáť tobě pomohu.« Y lijbilo ſe to liſſce. Byli pak dwa wokowy w té studnicy na gednom prowaze; když geden ſſel nahoru, druhý dolů. Liſſka wlezſſi na geden, hned ſe doluo ſpuſtila a dlúho w té studnicy byla, neb z nij wygijti nemohla. Y myſlil ſobě wlk, že ona ten seyr gij, protož řekl k nij: »Pročež gſy tak dlauho tam? Co tě zdržuge a meſſká, že s tijm seyrem nahoru negdeš?« Liſſka, odpowijdagijcy, řekla: »Tak weliký geſt, že ho vnéſti nemohu; protož ty, wſedna na druhý wokow, ſſtup ke mňe doluo a pomoz mi.« Wlk wſedl do druhého wokowu, a těžſſij gſa nežli liſſka, hned pogednú hřmotem do ſtudnice ſgel[13]) a liſſku nahoru wytáhl. Liſſka ſe z toho welmi radowala, a yakž nahoru wygela, hned z wokowa wyſkočila a preč běžela, wlka v seyra w studnicy nechawſſi, kdežto on nařijkal na nerozum a na bláznowſtwij ſwé, že geſt kdy přijtomné woly opuſtil a pro negiſtú

Digitized by Google

naďegi seyra, a k tomu geſſtě wijce, že ſwú při zlému a newěrnému saudcy poručil, kterýžto ſkrze pocty a dary ſnadno na gednu ſtranu ſe vcheylil.[14])

[1]) *St.:* »Die IX. Fabel von einem Bawren, Wolff, Fuchs vnd von dem Kāsz.« — Alphonsus, Disc. cleric. 24. — [2]) Do es aber spat wart. — [3]) Lediget die ochsen von dem joch vnd treib sie gegen der herberg. — [4]) Gib mir, das du versprochen hast. — [5]) Ich hab dir nichts versprochen, dann allein mit gemeinen worten. — [6]) Weder gelobt noch geschworen. — [7]) Wurden sie eins deren ding vff die leuth zu kommen. — [8]) Wohin stat ewer meinung? — [9]) Ich wil euch deren spenn selb gar wol entscheiden. — [10]) Orig. stručněji: Fünde ich dan ein mittel, darinn ihr beid verwilligen mügen, so lassen das fürgehen; ist aber das nit, so sey ewer jedem sein recht behalten — [11]) Gut vnd gerecht nach allem wunsch. — [12]) Sahen sie den mon in den brunnen scheinen. — [13]) Fur er bald hinab. — [14]) Der durch miet vnd gab leicht ist auff einen teil zu bewegen.

X.

O kupcy a o geho fregowné zieňe a swekruſſi.[1])

[139a] Geden kupec gel na jarmark a swekruſſi poručil ženu ſwú, aby gij dobře hlédala, a w poctiwoſti chowala. Ale žena ta zapálila ſe miloſtij k gednomu mládency,[2]) kteréhož náramňe žádoſtiwa byla. Hned pak, yakž muž gegij preč odgel, s wědomoſtij a s powolenijm mateře ſwé pro něho poſlala, a tak weſeli v weliké rozkoſſi byli. Toho gij mátě gegij dopomáhala y k tomu radila.

Gednoho pak čaſu, když wſſickni ſpolu v ſtolu ſeďeli, přigel kupec a potlaukl na dwéře.[3]) Wſſickni ſe ho welmi lekli, neb newěďeli, kam by mládence toho na poſpěch[4]) ſchowati měli A když tak w pochybnoſti a w ſtrachu byli, pochytila ſtará nahey meč w ruku a dala gey mládency,[5]) řkucy: »Gdi chutně a ſtůg tamto za domownijmi dweřmi, zdwihna ten meč nahoru, yako by bijti chtěl, a cožkoli ſe tebe ptáti bude, mlč a ne dáway žádné odpowědi.« Mládenec ten vpoſlechl, yakž mu ta ſtaroſta[6]) rozkázala; w tom běžela mladá pani, a potáhſſi za prowázek, záwory odtáhla,[7]) a hned ſe wrata odewřela. Když pak muž do domu wſſel a mládence toho s nahým mečem a wyzdwiženým,[8]) yako by bijti chtěl, widěl, lekſſi ſe, zaſtawil ſe a tázal ho, kdo by byl? A když on mu žádné odpowědi nedal, yako ztrnuw,[9]) geſſtě ſe ho wijce bál. Slyſſecy to staroſta, dij k ňemu: »Mlč, můg ſynu a mé dcery muži,[10]) mlč, aby ňekto ne vſlyſſel.« Muž ſe tomu geſſtě wijce podiwil a řekl: »Co geſt to nowého?«[11]) Y řekla ſtará žena: »Můg milý ſynu, třij mužij tohoto mládence ſem hnali, chtěgijce ho zabiti, a tuſſijm, že ſſtěſtijm[12]) dům byl otewřijn, y dopuſtily ſme mu s naheym mečem ſem vtécy, až ti dům pominuli, kteřijž gey honili. Nynij pak, když ty přigel, boge ſe, že ſy geden z těch, kteřijž gey honili, z welikého leknutj[13]) ne mohl' odpowěďeti.« Y dij muž: »O, co ſte to dobře vďelali, že gſte ſwau pomocý toho mládence od ſmrti wyſwobodili!« A s tijm weſſel domuo

Digitized by Google

a pozdrawil ſwého ſpolu[139b]woráče,[14]) a poſadil ſe podlé ňeho, a ten celý den lahodneymi ſlowy těſſil ho w zámutku, w vzkoſti y w ſtaroſti geho, a w nocy nechal ho, aby s pokogem odſſel.

[1]) *St.:* »Die X. Fabel von einem Kauffman, seinem Weib, Bulen vnd Schwiger.« — Alphonsus, Disc. cler. 12. — [2]) Eins stoltzen jünglings. — [3]) Klopffet an das hausz. — [4]) Přídavek překladatelův. — [5]) Erwischet sie ein blosses schwert vnd gab das dem jüngling in die hand. — [6]) Das alt weib. — [7]) Zog mit eim seil den rigel von der thür. — [8]) Mit auffgerichten armen. — [9]) Do erstocket er. — [10]) Schweig mein lieber tochterman. — [11]) Sag mir, liebe schwiger, was das sey. — [12]) Orig. jen: Vnd von geschicht ist das hausz etc. — [13]) Vnd ist erschrocken, das er dir etc. — [14]) Seinen mitgraber.

XI.

O ſtaré ženě a o plačijcým pſu. [1])

Dobrý geden člowěk rytijřſkého ſtawu [2]) měl welmi pěknú a poctiwú ženu, kteráž ho welmi milowala nade wſſecky čaſné wěcy. Y přihodilo ſe, když pro náboženſtwij a pro odpuſtky [3]) do Ržijma chtěl geti, opatřil ženu ſwú, aby poctiwě a w dobrých činech y také mrawijch trwala, wſſecku wijru k nij, že tak včinij, mage. [4]) Také gij žádneych gineych ſtrážcuo dáti nechtěl, než gi ſamu ſobě, při odgezdu ſwém. Když pak giž preč odgel ta panij byla wſſemi obyčegi [5]) poctijwě žiwa, w čiſté myſli a w ſtawu ctnoſtném, wždycky doma gſucy a nikam newycházegijcy. [6])

Y ſtalo ſe gednoho čaſu, že po ſwé potřebě wygijti muſyla, a když zaſe domuo poſpijchala, vhlédaw gi mládenec geden, miloſtij k nij zapálen geſt, tak že čijm déle, wždycky wijce ſe rozpalowal a hořal, že giž nic giná nedomnijwal ſe, než že muſý vmřijti, [7]) geſtli že s nij nebude mocy mluwiti. [8]) A ačkoli k nij rozličné, kteřijž by ge ſwedli, [9]) poſýlal s znamenitými poctami a dary, ſkrze kterézto naytwrdſſij myſli ženſké pohnuty beywagij, tomu wſſemu pokuſſenij ona mocňe odepřela a nikoli ſebau pohnauti nedala, žádoſti nezřijzené odpijragijcy. [10]) Wida pak mládenec ten, že od té pani naproſto zawržen geſt, a že ſebau nikterakž pohnauti ne dá, a že ani proſba, ani pocta, ani darowé neproſpijwagij, welikau těžkoſtij myſli obtijžen byl, tak že v welikú nemoc vpadl. Wſſak proto, yakž mohl, [11]) každý den wſtal z lože ſwého a ſſel před dům, zdá by kde mohl ſwau milau widěti, pro kterúž ſrdce geho tak welmi raňeno bylo; wſſak proto neweſelý a náramňe ſmut[140a]ný, až gi y wiďel, byl. [12])

Gednoho pak čaſu, když tak okolo gegijho domu ſmutný obcházel, potkala ſe s nim gedna ſtará žena, poctiwé poſtawy, nábožňe a duchowňe gſucy odijna. [13]) Ta ſe ho zeptala, proč by tak ſmuten byl? Ale mládenec ten ſtyďel ſe powědijti, že by myſl geho neřádnau miloſtij hořala, a pro tu že by yata gſucy, welmi přiliſs trápena a zſužowána byla,[14]) toho gij powěděti nechtěl. Y dij babka k ňemu: »Kterýž nemocný ſwému lékaři nemocy zgewiti nechce, tomu nenij diw, že geſt nemocen.« A tak počal

Digitized by Google

gij ten mládenec wyprawowati wſſecky wěcy, yak by ſe zběhly, a při tom pomocy a raddy žádal. Y řekla k ňemu ta baba: »Miiý mládenče, buď dobré myſli, yá tobě tudijž toho chcy dopomocy,[15]) že ſwú wůli budeš mocy wykonati.« A w tom rozeſſla ſe s nim a do domu ſwého ſſla.

Y měla maličkého pſeyčka, tomu ne dala až do třetijho dne nic gijſti. A když giž pſýk ten welmi hladowit byl, dala mu chleba s horčicý nawáleného gijſti, od kteréhož pſýk wdycky ſlzel, yako by plakal, pro oſtroſt a hořkoſt horčice. Potom ſſla do domu té poctiwé pani a pſýka toho s ſebau k nij wedla. Od kteréžto ta ſtará žena poctiwě[16]) přigata byla, neb byla poctiwým pokrytſtwijm přiodijná,[17]) protož domnijwala ſe, že gegij přijchod mnoho wážen beze wſſij lſti a zlého wſſeho domňenij býti má.[18]) Když pak giž o rozličných wěcech ſpolu rozmlauwali, y vhlédala ta poctiwá pani, an ten pſeyk té baby welice ſlzý,[19]) a hned ſe zeptala na přijčinu pláče geho? Baba, přiliſs woſtrá a wybitá w ſwé lſti gſucy, y dij[20]) k nij: »O má gediná, vtěſſená panij,[21]) proſým tebe, ne obnowuogž mi mé weliké boleſti otázkau ſwau, proč by tento muog naymilegſſij pſeyček wždycky plakal, nebo když yá na to zpomenu, teda mé ſrdce diw ſe žaloſtij a zámutkem we mně ne rozskočij,[22]) tak že ſe obáwám, než bych to powěďela, že by mi welikým zámutkem žiwota ſe vkrátilo.« Když pak ta poctiwá pani toho nikterakž přeſta[140b]ti nechtěla, ale vſtawičně proſyla,[23]) y počala ta baba takto mluwiti: »O milá pani, tento pſýček, kteréhož ty widijš, geſtiť má milá dcera — ach, lijtoť geſt mi toho, geſſto welmi pokorná a nábožná byla —[24]) w gegijžto miloſti náramňe welmi zapálil ſe byl mládenec geden, kterémuž ne pomohla žádná proſba, pocta, ani darowé, ale zhola že ho potupila a gim pohrdala. Porozuměw on tomu, že ona ho za nic nemá,[25]) welikú žaloſtij a boleſtij vpadl w ſmrtedlnú nemoc. Bohowé, ſlitowawſſe ſe nad mládencem, wobrátili mau naymilegſſij dcerku w tohoto vſtawičně plačijcýho pſeyčka, aby pomſtili té winy gegij,[26]) že toho mládence s pláčem proſýcýho proſbu woſlyſſela.«

Tu leſt prawila ta baba té poctiwé pani s žaloſtiwým oblijčegem a s přinucowánijm ſlzý, yako by gij welmi těžko bylo o tom rozpráwěti. Y wece ta poctiwá a zachowalá pani: »O má naymilegſſij, což ſem ſe této twé rozpráwky welmi lekla,[27]) a newijm, co k tomu powědijti mám, neb wijm, že ſem rowňe takowau winau winna. Neb mládenec geden tak mne welmi žádoſtiw byl, a w miloſti mé tak welmi hořel, za to mage, geſtliže mne nedogde, že pogednau vmřijti muſý; ale pro zachowánij čiſtoty a ſtáloſti mému naymilegſſijmu muži potupila ſem ho a pohrdala ſem gim. A ty teď ſwau řečij v weliký ſtrach mne ſy vwedla.« Dij k tomu ta ſtará žwačka:[28]) »Protožť yá tobě radijm, yakžto ſwému dobrému přijteli,[29]) aby ty proſbě toho mládence ne odpijrala, než aby gey, což naydřijwe muožeſs, vſlyſſela, a takowého přetwořenij vgijti budeš mocy, a bohowé ſe na tebe nerozhňewagij.«[30]) Pani wece: »Chcy ſe toho warowati a tak ſe zachowati, abych bohom odporná nebyla. Bude-li mne proſyti, nechcy geho miloſti[31]) odepřijti; pakli on mne proſyti nebude, teda yá chcy wy-

Digitized by Google

gijti, kde bych ho mohla nagijti.« Baba gij to zchválila [32]) a tak ſe s nj rozeſſla, to weſelé poſelſtwj mládency neſucy. A potom ge ſwedſſi, od obau záplatu a ďekowánij geſt měla.

[1]) *St.*: »Die XI. Fabel von dem alten weib vnd dem weinenden hündlin.« — Alphonsus, Disc. cler. 14, 1–8. — Srv. Hradecký Rukopis (vyd. Ad. Patera), str. 295 verš 395 a násl., jakož i str. 453 a XV. Úvodu. — Gesta Roman. č. 28, s doklady na str. 716—717. — [2]) Ein edelman. — [3]) In andacht vmb ablasz. — [4]) Orig.: Als er sein weib in keuschem wandel vnnd guten sitten wol het beweret, setzet er alles treüwen auff sie. — [5]) In allen dingen. — [6]) Selten gesehen. — [7]) Das er meinet zu sterben. — [8]) Wo sie ihm nicht werden möcht; v lat. textu: Nisi sui haberet usum. — [9]) Mancherley vndertreger vnd kupler. — [10]) Dannocht widerstund sie krefftiglich allen anfechtigen reitzungen. — [11]) Nicht dester minder also krancker. — [12]) Gieng vor das hausz seiner liebgehabten frauwen vnmutig vnnd trawrendt mit zeherenden augen, ob er sie doch nur sehen möchte. — [13]) Erbarer gestalt, mit geistlichen kleidern. — [14]) Das sein gemüt von vnordentlicher liebe wegen so hart sol gekestiget vnd gefangen sein. [15]) Dir sol bald geholffen werden. — [16]) Wol vnd schön. — [17]) Dann sie füret einen erbaren geistlichen schein. — [18]) Orig. zřetelněji: Darumb achtet sie irer zukunfft nit klein etc. — [19]) Ersicht die keusch fraw das zehernd hündlin. — [20]) Do wardt sie gescherpfft in irer bőszlistigkeit vnd sprach. — [21]) O liebste freundin. — [22]) So würt mein hertz so vol leidiges schmertzen, das ich besorg. — [23]) Nicht ab wolt lassen zu fragen vnd zu bitten das zu sagen, — [24]) Ist mein liebste tochter gewesen, leider vil zu fromb vnd andechtig. — [25]) Das er so gar von ir verspützet was. — [26]) Zu straff der miszthat. — [27]) Orig. jen: O allerliebste, ich bin erschrocken. — [28]) Die alt koplerin. — [29]) Darumb rhate ich dir, aller liebste freundin. — [30]) Orig.: Das du dich vor solcher verwandlung mügest bewaren vnd nit ein weinender hund werdest. — [31]) Die werck der lieby. — [32]) Du thust recht daran, sprach die vettel.

XII.

[141a] O ſlepém muži a o geho ženě. [1])

Zienſká leſt neſkrocená a nezčiſlná geſt. [2])

Slepý geden měl welmi pěknau ženu, na kterúž náramňe laſkaw byl, a welmi ſe za ni bál, tak že bez přeſtánij nic giného ne myſlil, než kterak by gi w ſtáloſti a wěrnoſti zachowati mohl a před ginými mužmi gj oſtřijcy. Ale gegij myſl daleko od toho byla. Cžaſu gednoho přihodilo ſe, že ſpolu w zahraďe byli, w kteréž geden welmi weliký a pěkný hruſſkowý ſtrom byl; ten byl ratoleſtmi a lijſtijm welmi zahuſſtěný. [3]) Y dij ta pani k muži ſwému: »Kdyby mi odpuſtil, welmi ſe mi těch hruſſek zachtělo.« [4]) Slepý ten dopřál gij, aby na ten strom wlezucy, ſobě, což chce, včeſala: wſſak pro to, aby žádný giný muž za nij ne wlezl, obgal strom ten rukama ſwýma a od něho nikterakž odgijti ne chtěl, dokawadž ziena na ňem byla. Mládenec pak geden ſkrze radu ženy té a ſkrze žádoſt gegij prwé ſe na tom stromě byl ſkryl, než ta žena nahoru wlezla. Tam obgaw gi, s radoſtij ſe milowali a ty hruſſky čeſali, [5]) černau rolij wořijce a kopagijce. Ona myſlila, kterak by ſe bránila, a což on přikopal, aby odkopala. Tak pak toho mnoho prowozowala, že ten slepý tomu, co by ſe dálo, porozuměl, a neměru gegj poznaw, [6]) zkřikl hlaſem welikým: »O neſſlechetná ženo nade

Digitized by Google

wſſemi ženami, ačkoli yá ſwého zraku zbawen ſem, wſſak proto ilyſſijm a rozumem ſwým toho doſahugi,[7]) že cyzoložnijk s tebú geſt. Politůgł toho naymocněgſſi bože,[8]) Jupiter, kterýž zármúcená a obtijžená ſrdce zaſe k radoſti přiwéſti můžeſs a ſlepým zrak nawrátiti: za to, poňewadž tobě to možné geſt,[9]) pokorně proſým.« A hned té hodiny zrak geho od boha[10]) gemu nawrácen byl. Y pozdwih očij ſwých, widěl ženu ſwú, ana obgawſſi ſe s mládencem ſe miluge. Y zk[141b]řikl wyſokým hlaſem: »O neyhorſſij a mezy wſſemi ženami lichá a neyoſſemetňegſſij ženo, pročs mne lſtij a newěrau ſwau podwedla a oklamala, geſſto ſem yá tebe wdycky za dobrú, ctnú a ſſlechetnú měl a v ſebe pokládal? Běda mňe, že giž žádného weſelého dne s tebau býti ne budu mocy.« Slyſſecy to žena geho, ačkoli, yakož ſluſſné bylo, toho náhlého treffuňku ſe lekla, wſſak proto rychlau leſt tomu nalezla[11]) a s weſelau myſlij muži ſwému odpowěďela, wyſokým hlaſem řkaucy: »Děkugi[12]) bohuom y wſſem bohynijm, že ſau mau ſnážnau a nábožnau modlitbu vſlyſſeli a mému naymilegſſijmu manželu zrak geho nawrátili. Nebo, můg naymilegſſij muži, wěďeti máſs, že ſkrze pomoc mau a ſnážnau k bohům modlitbu, když ſem ſe vſtawičně modlila, twuog zrak zaſe tobě nawrácen geſt. Kdež ſem giž mnoho statku naſſeho na lékaře wynaložila, a to bez vžitku a darmo ſem dáwala, potom ſem naďegi ſwú wſſecku w bohu ſložila, a k ňemu když ſem wolala,[13]) vkázal mi ſe Mercurius, poſlán gſa ke mně od naywyšſſijho boha Jupitera, a řekl ke mňe: ‚Chceſſ-li, ať neymilegſſijmu muži twému zaſe zrak nawrátijm, teda wylez na gednu hruſſku a tam ſe s gednijm mládencem poobgijmay a pomilůg,[14]) a hned mu oči geho odewřijny budau, a zrak gemu nawrácen bude.‘ To ſe giž wſſeckno ſtalo a wykonalo podlee proſby a žádoſti mé. Protož, můg naymilegſſij hoſpodáři, máſs z toho bohům welice ďekowati a mne obwláſſtně za ſlužbu mau obdařiti, neb ſy ſkrze modlitbu mau k zraku přiſſel.« Slepý vwěřil lſtiwým ſlowům té ženy a odpuſtil gij wſſecko prowiňenij, a pro to gij nepotupowal a nikdá gij toho nezpomijnal.[15])

[1]) *St.*: »Die XII. Fabel von dem Blindenman vnd seinem Weib.« — [2]) Frawenlist vnentlich ist. — Rým v překladě napodoben. — [3]) Der was dick von laub vnd von esten. — [4]) Ich het grossen lust zu den byren. — [5]) Wurden beide mit fleisz die dienst Veneris volbringen. — [6]) Das der blinde durch das schuttelen des baumes der frawen vntrew mercken ward. — [7]) Erkenne durch meine vernunfft. — [8]) Das klag ich dem öbersten Got. — [9]) Věta: »poněvadž atd.« vsuta překladatelem. — [10]) Von den Götten. — [11]) Fand sie schnellen list der antwort. — [12]) Lob, ehr vnnd danck sag ich den Götten etc. — [13]) Orig. jen: Vnd mein hoffnung zu den Götten gesetzt hab. — [14]) Steig auff einen birbaum zu einem jüngling vnd pflege mit im die werck der göttin Veneris. — [15]) Vergab ir alle miszthat vnnd verschmehet sie nit.

XIII.

O chytré a lſtiwé zieně gednoho zahradnijka.[1])

[142a] Nižádné zwěři horſſij na swětě nenij, yako žena chytrého a lſtiwého pokolenij.[2])

Digitized by Google

Zahradnijk geden wyſſel na winnicy ſwú, aby gi opatrowal a na nij dělal.[3]) Hned pak, yakž to žena geho zwěděla, domnjwala ſe, že by w diwy dlauho[4]) tam býti měl, yakož prwé obyčeg mijwal. Y poſlala pro ſwého ffregijře, aby s nijm weſela byla; když pak přiſſel, pěkně a ochotně gey přiwijtala, dáwagijc mu dobré gijdlo a ſladký nápoy, a yakeyž naylepſſij mohla, aby gi potom tijm lépe obgijmati mohl.[5]) Y přihodilo ſe, že ſe ňekterak z nechtěnij ten zahradnijk w oko vbodl,[6]) tak že gim nic widěti nemohl; protož ſe hned zaſe domuo nawrátil a na dwéře potlaukl. Vflyſſewſſi to žena geho náramňe welmi ſe lekla a ffregijře ſwého y hned do komory ſchowala, potom muži ſwému odewřela. A když do domu wſſel, žaloſtiwě oka ſwého želel a kázal ſobě komoru odmeknauti, lůže oprawiti a vſtlati, aby lehl a odpočinul. Ziena ta welmi ſe ſtarala, kdyby on tak[7]) do komory wſſel, že by toho ffregijře vhlédal. Y dij k ňemu: »Pročež tak welmi poſpijcháš na lože? Powěz mi prwé o nedoſtatku ſwém, a proč tak welmi zarmúcen ſy?« A když gij ten dobrý muž wſſecko powěděl,[8]) řekla k ňemu: »O naymilegſſij manžele můg, poněwadž tak welikau boleſt při tom gednom oku čigeſs,[9]) potřebijť geſt, abychom druhé opatřili, aby ſe od tohoto ne nakazylo, a tak by ſnad, čehož Pán Bůh nedopauſſtěg, o obě přiſſel.[10]) To pak ſluſſné geſt, abychom opatřili, zwláſſtě když gednoho každého z nás nedoſtatkowé ſpolečně náſſi gſau.«[11]) Muž ten vwěřil zieňe ſwé, a ona tak poſuňkowala a k tomu ſe vkazowala, yako by ňetco nad tijm zdrawým okem řijkala a ge žehnala. A tak vſty ſweymi a žwánijm muži ſwému druhé oko zaſlepila a tak dlauho wždy nad nijm klewetala,[12]) až ten ffregijř gegij powlowňe bez wſſeligaké překážky preč vſſel. Y dij ta chytrá žena: »Nu, milý mu[142b]ži, giž ſy ſebau bezpečen, žeť ſe žádná ſſkoda tomuto zdrawému oku od nemocného neſtane, giž můžeſs bezpečně beze wſſeho ſtrachu na lože gijti a ſobě odpočinauti.« A tak ſkrze rychlú leſt této ženy ten dobrý muž[13]) woklamán byl.

To geſt ſe před čaſy w německých a rzeckých zemijch dálo; chwala Pánu Bohu, že ſe to v nás neſtáwá.[14])

[1]) *St.*: »Die XIII. Fabel von eim listigen Weib eines Weingartners.« — Alphonsus Disc. cler. 10, 6—10.— Gesta Roman. č. 122 s doklady na str. 731—732 — [2]) Kein böser thier auff erden ist, dann ein weib von argem list. — Rým překladatelem napodoben. — [3]) Gieng vsz in seinen weingarten, den zu bawen. — [4]) Orig. jen: so lang. — [5]) Darumb das er der göttin Veneri dester bas gedienen möchte. — [6]) Das ein reb den man in ein aug schluge. — [7]) So gehe (gähe). — [8]) Za: »powěděl«. — [9]) Wee hast. — [10]) Orig.: Las vns das gesund aug bewaren, das es von dem geletzten nit auch kranck werde, als doch gewonlich beschicht. — [11]) Orig. odchylně: Aber mit meiner kunst kan ich dir wol darvor sein, das mir meine augen, noch dir dein gesunds aug nit mügen geletzt werden von dem bösen, als vns beiden not ist, dann vnsers jeglichs leid oder schad ist vns beiden gemein; v lat. textě: Permitte, ut oculum tuum sanum confirmem arte mea, quam scio, ne a laeso inficiatur, ut frequenter solet accidere, neve contagione mei etiam laedantur oculi, quod damnum, non dubito, tam graviter ferres, ut proprium, cum nobis communia sunt omnia. — [12]) Mit irem mund bedecket sie

Digitized by Google

ihrem man das gut vnd gesund aug vnnd huchtzet ihm darin. — [13]) Der biderman. — [14]) Orig.: Als auch vor zeiten in Kriechenlande beschehen ist; gelobt sey Gott, das solchs bey vns nit wirt erfunden.

XIV.

O ſtaré ženě a o proſtěradlu. [1])

Staree zieny gſau welmi rychlee při wymyſſlowánij lſtij. [2])

Když geden kupec wygel po obchodu ſwém, poručil zienu k oſtřijhánij ſwekruſſi ſwé. Mladá pani ta měla gednoho mládence, na kteréhož z mijry welmi laſkawá byla a miloſtj k němu náramnú hořela; [3]) toho před mateřij ſwau netagila. Mátě, když to zwěděla, ſama mládence toho ke dceři ſwé zawolala, a tu wſſech tré ſpolu w gijdle a w pitij, s weſelijm a w rozkoſſi, ſwau reyru prowozowali. [4])

Cžaſu gednoho, když wſſickni za ſtolem ſeďeli, přigel muž a na dwéře potlaukl. Mladá pani ta, lekſſi ſe, ſchowala ſfregijře toho a potom dům odewřela. Když pak muž gegij giž do domu wpuſſtěn gſa wgel, y hned ſobě kázal lože ſtrogiti, že by s ceſty welmi vſtal, aby ſobě odpočinul. [5]) Ziena geho welmi ſe ſtarala a newěděla, yak by ſe w tom zachowati měla, neb fregijř gegij welmi blijzko v lože ſchován byl. Widucy ſtará dceru ſwú tak zarmaucenau, řekla k dceři: »Nepoſpijchay tak s tijm ſtlanijm, prwé okážeme proſtěradlo muži twému, kteréž ſy bez přitomnoſti geho vďelala.« [6]) A to řekſſi, zdwihla za geden roh proſtěradlo a wytáhla ge, což neywýſs mohla, a dceři rozkázala, aby druhý konec rowně též zdwihla. A tak zakryly a zaſtijnily muži oči tijm proſtěradlem, až ten mládenec wen z komory wyſſel. Y řekla mátě: [143a] »Nu, proſtřiž to proſtěradlo, kteréž ſme my obě ſpolu ſwýma wlaſtnijma rukama vďelaly y vſſily.« Y dij k nijm muž: »Bopomozy w tom, že ſte ſe tak dobře ďelati naučily.« [7]) Ony řekly: »Geſſtě mnohem čiſtſſij wěcy, nežli ty ſau, ďelati vmijme, gediné budeſſ-li chtijti, a dopuſtijſſ-li, abychom ge dokonati mohli.« [8]) A tak ten dobrý člověk oklamán gſa, lehl na lože a odpočijwal.

[1]) *St.*: »Die XIIII. Fabel von dem alten Weib mit dem Linlachen.« — Alphonsus, Disc. cler. 11, 1–4. — Srv. Gesta Roman. č. 123. s doklady na str. 732. — [2]) Die alten weib seind schneler bōszlist. — [3]) Die jung fraw het einen jüngling inbrünstigklich sehr lieb. — [4]) Vnd wurden alle drey mit essen vnnd mit trincken auch anderem in freuden vnd wollust leben. — [5]) Dann er were müd vnd müst ruwen. — [6]) Lasz dir nicht so not sein zu betten, dein man musz vor die linlach sehen, die wir ihm in sonderheit gemacht haben. — [7]) Ir sollen gesegnet sein, das ir so kunstreich seind. — [8]) Wann du wilt, so wōllen wir dieselben auch zurichten.

XV.

O králowſkém kreyčijm a o towaryſſi geho. [1])

Newěra a zlá leſt, nynij obecná geſt. A čehož ſobě nechceſs, toho ginému nečiň.

Digitized by Google

Geden král měl krayčijho, ktereyž na mijſto [2]) vměl ſſaty dobře ďelati a gednomu každému whod trefiti. [3]) Ten také mnoho towaryſſuo měl, kteřijž dobře ſſijti vměli. Mezy těmi byl geden gménem Nedius, kterýžto mezy wſſemi naylepſſij byl. Gednoho pak čaſu, když ſe čas a dnowee něgakého wesſelé blijžili, [4]) powolal král toho giſtého krayčijho, a dij k němu: »Naďelay mi y ſłużebnijkuom mým k tomuto wesſelé ſſatuo, [5]) a to včiň bez meſſkánij.« Při tom pak, aby ničijmž obmeſſkáni nebyli, dal gijm gednoho, [6]) ktereyž by ge ztrawau doſtatečně opatrowal, a tomu řijkali Eunicus, [7]) aby ſnážně beze wſſij překážky ďelali. Gednoho pak čaſu, když Nedius přijtomen nebyl, dal Eunicus krayčijm wſſem k giným pokrmům teplého chleba s medem a řekl k nijm: »Schowayte Nedyowi geho dijl.« Y řekl miſtr, že Nedius žádného medu negij, kdyby y tu byl. A když Nedius přiſſel, řekl: »Gedli ſte, mně ſte pak mého dijlu neſchowali?« Dij k tomu Eunicus: »Miſtr twůg prawij, kdyby ty y zde byl, že by medu negedl.« Nedius mlčel a k tomu nic neřekl, ale ſnážně myſlil, kterak by ſe ſwému miſtru odplatiti mohl.

Potom gednoho čaſu, když miſtr tu přijtomen nebyl, y trefi[143b]lo ſe mezy ginými řečmi, že Eunicus k Nediowi dij: »Powěz mi, Nedye, widěl-lis ty kdy lepſſijho miſtra, nežli tento twůg miſtr geſt?« Odpowěďel Nedius: »Takť geſt, pane, dobrýť geſt miſtr, kdyby mu gediný neduh neſſkodil.« [8]) Y zeptal ſe Eunicus, yaký by mu neduh ſſkodil? Dij Nedius k němu: »Pane, tak yá wám prawijm, že někdy wſteče ſe tak welmi, až tijm neduhem wohlechne y oſlepne, [9]) a kdyby w rychloſti ho neſwázali a metlami ne mrſkali, žádný by ſnad před nijm oſtáti nemohl, aniž by ſebau bezpečen byl.« Y wece Eunicus: »A což nemáte žádného znamenij po kterémž ſe muož poznati, kdyby ho ta nemoc napadnúti chtěla?« Nedius odpowěďel: »Máme, pane, když koli ſem y tam ſe ohlédá a pěſtij na stůl tluče, a nebo když nohama dupá a ſtolicy ſwú, na kteréž ſedá, zdwijhá; tehdáž rowně ta hluchá a neb padúcý nemoc na ňeg přicházý.« [10]) Y dij Eunicus: »Tedy yá chcy toho tijm lépe ſſetřiti, aby žádney od něho vražen nebyl.« Řekl Nedius, že to dobře vďelá.

Ne mnoho potom, když Eunicus a ſłużebnijcy geho při kreyčijch byli, y překryl [11]) Nedius miſtru nůže geho. A když miſtr, krágeti mage, nůžij nenaſſel, počal ſem y tam hleďeti a těch nožij okolo ſebe hledati [12]) a na ſtuol pěſtij bijti, zdá by kde nůže zazněly; [13]) opět y ſtolicy zdwijhal. Y domnijwal ſe Eunicus, že gey chce ta hluchá a neb padaucý nemoc napadnauti, y hned rozkázal, aby ho ſwázali. A když ſe bránil a křičel, oni ho tak dlauho bili, až nad nijm vſtali, a on až vmdlen [14]) na mijſto byl. A když ſám k ſobě přiſſel, wece: »Pane, y proč ſte mne tak welmi bijti dopuſtili?« Odpowěďel gemu Eunicus: »Miſtře, yá ſem to k twému dobrému vďelal, neb Nedius mi powěďel, kterak by čaſem hluchá a nebo padúcý nemoc na tebe přicházela, a že by žádney před tebau bezpečen ſebau býti nemohl, a že nikterakž prwé ani lépe žádný tobě pomocy nemuože, než když by tě ſwázali a vprawili.« [15]) Y rozhněwaw ſe miſtr, dij k Nediowi: »Neſſlechetný [144a] lotře, kterakž ty to wijſs, [16]) a neb od koho a kdy

Digitized by Google

to máš, že yá tau hluchau nemocý trápen bywám?« Nedius odpowěďel řka: »Rowně toho čaſu, yako ſy ty zwěďel, že já medu s měkým chlebem negijdám, tu geſt mi také twá padaucý nemoc oznámena.« Té odpowědi ſmál ſe Eunicus y wſlickni služebnjcy geho, a tomu porozuměli, že dluh ſwůg dobrau a lepſſij geſſtě mincij [17], zaplatiti chtěl. Yakož také k tomu rozumu obecné přijſlowij geſt: »Gedno kmotrſtwij přes plot, a druhé hned zas po hotowě.« [18]) Kdož o druhém zle myſlij, přigde ta hodina, že ſe mu hůře odplatij. [19]) Protož, čeho ſobě nechceſs, toho druhému též, aby nečinil, warůg ſe.

[1]) *St.*: »Die XV. Fabel von des Königs Schneider vnd seinem Knecht« — Alphonsus, Disc. cleric. 21, 1—8. — Srv. Kirchhof-Oesterley, 1, 233. — [2]) Jeder zeit. — [3]) Auch jedem menschen nach seinem wesen. — [4]) Als der hochzeitlich tag nächenen was. — [5]) Kestliche kleider. — [6]) Einen obmeister. — [7]) Orig.: Eumicus. — [8]) Er were fast gut, wann die kranckheit ihn nit so sehr beschweret. — [9]) Ja, herr, er würdt auch etwan so wütend taubsüchtig vnnd so gehling. — [10]) So kompt die taubsucht an in. — [11]) Verbarg. — [12]) Ward er vber sich. sehen. — [13]) Auff die büny klopffen mit den henden, ob er die schär nicht hörte. — [14]) Blöd — [15]) Dann durch binden vnnd schlahen. — [16]) Sag an, du schalck, wa hastu das erfaren. — [17]) Mit gleicher müntz. — [18]) Ein gevatterschafft vber den zaun, die ander herwider. — [19]) Věta: »Kdož – odplatí« přidána překladatelem.

XVI.

O ženě a o gegijm muži, ležijcým na podlaze, kdež holubi bywagij. [1])

Vmijněnj ženſká a lſti zlehčugj a ſtraſſij welmi ſylné muže. [2])

Towaryſs geden [3]) obýwal s gednú ženú, kteráž měla muže sedláka. Ten neměl ſtatku zbytečného a pro dluhy ne ſměl ani w měſtě ani doma léhati, ale w nocy léhal na poli. Gednoho pak čaſu, když fregijř gegij do domu k nij přiſſel, přiſſel také y muž gegij v wečer domuo. Ona hned ſregijře ſwého pod peřinu na lože [4]) ſchowala, a wyſſedſſi proti muži, wyſtřijhala gey y za zlé gemu měla, že ſe zale wrátil, a že by ſe prey rád w ſſatlawě ocetl; [5]) »neb rychtářowi pacholcy nynij zde byli a wſſecken dům přehledáwali, aby tě nagdauce wſadili. A yá ſotwá gſem ge odwedla, že preč ſſli, [6]) neb ſem prawila, že wdycky na poli léháš; wſſak oni proto, yakož ſem porozuměla, geſſtě ſe ſtrogij [7]) zaſe přigijti.« Ten dobrý muž toho ſe welmi zſtraſſil a ſſetřil ceſty, yak by toho vgijti mohl, neb brána w měſtě byla zawřijna, že nemohli zaſe do měſta gijti. [8]) Když pak [144b] ten dobrý muž, boge ſe a třeſa ſe, ženy ſwé, aby mu w tom pomohla a radu dala, proſyl, [9]) ona takto k ňemu dij: »Rychle wlez mezy holuby na dům, [10]) a tam přes tuto noc přečekáſs, a yá zamknu dwéře napřed a řebřijk odtud odſtawijm, aby ſe žádný nedomnijwal, že by ty tam býti měl.« Člowěk ten vpoſlechl raddy ženy ſwé a wlezl na podlahu, kdež holubi bywagj; [11]) žena zamkla ten holubnijk welmi pewňe, tak že ſe muž nikterakž odtud dobyti nemohl, a wzala ržebřijk odtud preč. A na tom ſe s ſwým fregjřem

Digitized by Google

ſnesla a ſmluwila, aby ſe nepokogně a s hurtem w domě okázal,[12]) yako by rychtářowi pacholcy tu přijtomnij byli a s ženau o gegijho muže mluwili. A tudy giž ſkrytému a ſtraſſliwému muži welmi welikú bázeň včinili a gemu ſtrachu přidali. Když pak giž to ſmluwenij wykonáno bylo,[13]) lehli ſpolu na luože a tam ſobě w obgijmánij ſwém powolili; muže pak w ſmrdlawém holubijm domu mezy truſem ležeti nechali, bogijce ſe za ňeho, aby yat a wſazen nebyl.[14])

[1]) *St.*: »Die XVI. Fabel von der Frawen vnd irem Man in dem Tubhusz.« — Poggius, Facetiae 10. (De muliere, quae virum defraudavit.) — Doklady a parallely viz: Kirchhof-Oesterley III, 246. — [2]) Der frawen auffsatz vnd bőszlist krencken die starcken gemüt der man. Darvon höre ein schimpffred Pogii. — [3]) Petrus, ein geselle. Poggius: Petrus, contribulus meus. — [4]) Vnder das bet. — [5]) Sie meinet, er wölte gern in dem kercker ligen. — [6]) Mit worten, sprach sie, hab ich sie gemacht hinweggehen. — [7]) Doch dreweten sie; věta »jakož jsem poroz.« přidána v překladě. — [8]) Věta: »že nemohli atd.« přidána — [9]) Bat vmb hilff vnd radt. — [10]) Steig auff in das taubhaus. Poggius: Ascende ad hoc columbarium. — [11]) Orig. jen: In das taubhaus. — [12]) Orig.: Die fraw... nam die leittern hinweg vnd lies do vsz iren verborgnen bulen, der erzeigete sich vngestümmiglich ...« - [13]) St. jinak: Do aber das geprecht was gestillet; v lat. textě: sedato tumultu. — [14]) Liessen den man in dem katigen tubhausz verborgen ligen, das er nit gefangen wurde.

XVII.

O ženě, kterúž Bůh ďetiátkem obdařil, když muž doma nebyl.[1])

Przijliſſná pilnoſt wyššijch a mocněgſſijch, y Boha ſamého,[2]) při mladeych ženách mužom welmi nepřigemná geſt. O tom ſlyš tuto žertownij rozpráwku[3]) Pogiowu.

Sagetáni[4]) byli obecnij měſſtiané[5]) w Benátkách, kteřijž ſobě žiwnoſti plawenijm a woženijm lodij[6]) dobýwali. Mezy těmi byl naywyššij zpráwce lodij[7]) welmi chudý; ten měl mladú, welmi pěknú ženu. Cžaſu pak gednoho, když pro zyſk na mnohá mijſta po moři ſe wozyl a plawil, a ſwé ženy v welikém nedoſtatku[8]) doma nechal, pátého léta teprwá ſe nawrátil. A hned ſſel domů, aby ženu ſwú widěl, kterážto w nepřijtomnoſti ge[145a]ho s giným přebýwala, když giž o nawrácenij muže ſwého pochybowala. Když pak on do domu přiſſel a widěl gey wyſtawený a pěkně přiſtrogený, podiwiw ſe tomu, ptal ſe ženy, kudy by to přiſſlo, že ten nepodobný dům tak pěkňe ozdobený[9]) geſt? Pani geho hned gemu odpowěďela: »Bůh, kterýž obyčegně rád chudým lidem pomáhá, ſwau miloſtij při mně byl.« Wece muž gegj: »Budiž Bůh pochwálen z weliké ſwé dobroty, kterúž geſt tobě okázal.« Potom widěl komoru, lože a giné domownij nádobj ozdobněgſſij a pěkněgſſij nežli na ženy w tom měſtě fluſſij,[10]) a než mužij tomu chtěgij, a když ſe opět zeptal, odkud by ty wſſecky wěcy tak nad mijru okráſſlené a ozdobené byly, ona opět odpowěďela: »Božij nezčiſlná ſſtědrota[11]) tjm mne obdařila.« On opět chwálil Boha a ďekowal miloſti

Digitized by Google

geho z neſmirné dobrotiwoſti geho.[12]) Též také chwálil Boha z některých nowých wěcý, kterýmž nikdá prwé w domu ſwém nebyl přiwykl, aniž gijch newijdal. Y řekl, že to dobře widij, že miloſt Božij tu byla.

Když pak ſe tak welmi té Božij miloſti muž diwil, rowně w té mijře přiſſlo vtěſſené pacholátko[13]) třij let zſtářij, a wdy ſe k mateři lijſalo, yakož děti obyčeg magj. Wida ge muž gegij, ptal ſe, čij by to dijtě bylo? Ona odpowěďela, že geſt gegij. Y lekſſi ſe muž, zeptal ſe gij, kde by ge wzala?[14]) Ona odpowěďela, že Božij miloſrdenſtwij pomoc gij včinilo a při nij ſtálo. Muž pak gegij, hněwem ſa podgat,[15]) wece: »Gižť ta miloſt přiliſſná geſt, yá bych tomu radſſi byl, aby ſe ne ſtaral a mně maleych ne twořil, zwláſſtě když mne doma nenij. Z toho yá gemu ne welmi ďekugi, že tu prácy podſtúpil a w meych wěcý opatrowánij ſe wydal.« Domnijwal ſe ten dobrý muž, že by Buoh přijliſs mnoho při dworu beywal, a přijliſs že by dwořſkey byl,[16]) když ſe o takowú wěc pokuſyl. Protož geden každý warůg ſe toho a pomyſl práwě, komu ženu ſwau poručiti má, když preč gede.

[1]) *St.*: »Die XVII. Fabel von der Frawen, die Gott eines Kinds beriet in abwesens ires ehelichen Mannes.« — Poggius, Facet. 1. (Fabula cuiusdam Caietani pauperis naucleri). Doklady a parallely podává Bolte, Jak. Freys Gartengesellschaft (Stuttgart. Lit. Verein CCIX) str. 257 č. 112. — [2]) Auch der Gött. — [3]) Schimpffred. — [4]) Orig.: Saietani, omylem tiskovým za »Gaietani«. — [5]) Burger von der gemeind. — [6]) Mit der schiffung vnd merfarten. — [7]) Ein patron oder öberster regierer des schiffs. — [8]) Mit kleinem hauszrad in mangel. — [9]) So wol vszgestrichen. — [10]) Dann der frawen stad vnd wesen zugehöret; »a než — chtějí« přidává překladatel. — [11]) Die götlich miltickeit. — [12]) Lob, eer vnnd danck sagt er aber Got dem herren vmb sein gutickeit gegen inen, — [13]) Wolgestaltes kneblin. — [14]) Orig. ještě: So er doch nit zu land gewesen wer. — [15]) In zorn vnd vnmut bewegt. — [16]) Gott were vil zu höfflich vnd zu milt gewesen.

XVIII.

[145b] O gednom nábožném pokrytcy a o gedné ženě tuto ſem położil s odpuſſtěnijm Pogiowým.[1])

Gednoho čaſu,[2]) když ſem yá při tom byl, počala ſe takowá řeč o nijch: Těch duchownjch pokrytcuo wſſeckno množſtwij náſleduge a za nijmi bezďeky leze,[3]) a ačkoli oni cti, wyſoké poctiwoſti a weliké hodnoſti, až mrau,[4]) ſrdečně žádoſtiwi ſau, wſſak proto ſwým pokrytſtwjm, pěkneym mluwenijm a pochlebowánijm tak mnoho zřijdij, že ſe lidem zdá, že nerádi k tomu přicházegij, ale aby ſe toho každý domnijwal, že z přinucenij wyšſſijch to činij a z rozkázanij gegijch, k yakeymžkoli wěcem přiſtupugij.[5]) Y řekl geden tu z přiſtogijcých: »Rowně tak ďelagij, yako něgakey ſwatý Pawel, kterýž w měſtě Piſu přebeywal. Ten byl geden z těch, kteréž poſły Božij nazýwáme. Těch obyčeg byl, aby, před domy ſedijce, proſyli,[6]) aby gijm dáwáno bylo. A když gſme ho proſyli, aby powěďel, kdo by byl, on

Digitized by Google

řekl, že geſt Pawel, kterýž pro ſwůg ſwatý žiwot od obecnijho lidu swatým [7]) byl nazýwán. Gednoho pak čaſu ſeďel před domem gedné wdowy, kteráž mu dáwala pokrm pro Pána Boha. A když gedl, pohleďela naň ta pani okem zewnitřnijm, [8]) že by pěkney byl, y zapálila ſe žádoſtij k ňemu. A když tu pogedl, proſyla ho, aby po 3 dnech zaſe přiſſel, že to zpuoſobij, aby lépe nakrmen byl. Když on pak čaſto k nij přicházel, gednoho dne proſyla ho, aby do domu ſſel, a raďegij aby tam gedl. [9]) On gij vpoſlechl, a když giž břicho ſwé do ſytoſti gijdlem a pitijm nakladl, žena ta w těleſném pokuſſenij gſucy netrpěliwá, chytiwſſi ſe mu hrdla, lijbala a řekla k ňemu, že od nij nikterakž nepůgde, leč gi těleſně pozná. On ſe poſſmauřil, s pláčem ſe k tomu mage, yako by tomu ne rád byl, předſewzetij gegij zlořečil [10]) a gi z toho treſtal, přimlauwage gij [146a] pro gegij wſſetečnú žádoſt. Ona pak když ho tauže k tomu měla a wždy ho wijce podněcowala, welmi zuořiwě nayprw gij odpowěďel, [11]) řka: »Poněwadž pak to zlé před ſe konati chceſs, teď yá to oſwědčugi Bohem, že to twá, ne má winna bude, neb yá nechcy ſkrze to w zlořečenſtwij vpadnauti. [12]) Protož wezmiž ty ſobě to zlořečené tělo, kteréž ſe toho čaſu zbaořilo, a vžijway ho po ſwé wůli, neb yá dnes ſebau nikterakž heybati nechcy.« A tak ten dobrý Pawel přinucen geſt od te ženy, že gegij wůli muſyl naplniti, ačkoli pro ſwú vſtawičnú čiſtotu ſwým wlaſtnijm tělem k ničemuž heybati nechtěl ani powolowati, než wſſecku winu na ženu ſtrčil a ſecpal.«

[1]) *St.*: »Die XVIII. Fabel von einem nolhart vnnd einer frawen hab ich mit vrlob Pogii gesetzet ausz des buch, das ich hab.« — Poggius, Facet. 6. (De vidua accensa libidine cum paupere). — [2]) Vynechán úvod: Nolhart, beghart, geistgleiszner vnd ander ires gleichen ist das böst geschlecht aller menschen, die lebend seind. Von denen schreibet Pogius. — [3]) Orig.: Dem geistgleiszner volgent alle ding; v lat. textu: Omnia redundant. — [4]) Inbrünstigklich begeren. — [5]) Sie kommen vngern durch die gebot der öbern zu solcher würdigkeit. — [6]) Sitzen vnd bitten nit ihnen zu geben; lat.: nihil petentes. — [7]) Selig. — [8]) Beschawet in die fraw innerlichen. — [9]) Bat sie in, das er hinein gieng die speis zu niessen. — [10]) Er gleisznet im das leid sein vnnd ir zumutung schelten. — [11]) Orig.: Do gab er irer vngestümme empfor vnd sprach — [12]) Orig.: Ich wil vnvermalget bleiben.

XIX.

Ziena gedna žaluge na muže ſwého, že zbroge nemá. Pogius. [1])

Sproſtná gedna mladá panij domnijwala ſe, že geden každý muž má lepſſij zbrogi mijti [2]) nežli giná zwijřata. O tom pijſſe Pogius takowý žert:

Geden vrozený a pěkný mládenec pogal ſobě ženu, dceru gednoho rytijře, Netapacya [3]) řečeného, w Florencij. Po ňekolika pak dnech, yakož obyčey geſt, přiſſla ta mladá panij do otce ſwého domu, ne přijliſs welmi gſucy weſela, a také mnoho ne žertowala, yakož obyčeg mladé newěſty magij, ale newesſelé myſli, s zaſmuſſilau twářij, a wdy pod ſe na zem hleďecy. [4]) Mátě gij tayně do komňaty powolala a tázala ſe na přijčinu zámutku

Digitized by Google

gegijho, zdali by gi co zlého potkáwalo? [5]) Y odpowěďela ta mladá pani, plačijcy: »Dalas mne tomu, kterýž nenij mužem, ale zhola ani mužſké zbroge, což wijce geſt, nemá, neb z té ſtrany, což ſe manželſkého ſtawu dotýče, ſſpatně zbrogij opatřen geſt. [6]) Mátě ſe také zarmútila z neſſtěſtij dcery ſwé, a ty wſſecky wěcy muži ſwému powěďela. Muž gegij hned wſſecky přátely kázal na hody ſezwati, [146b] a tu gijm wyprawowal, co by ſe geho dceři nelijbilo. [7]) Pro kterúžto wěc wſſickni přátelé y wſſeckna čeled [8]) w zámutku byla, že takowá pěkná, mladá pani netoliko zlým manželem opatřena geſt, ale že newěducy, co geſt kolba a hoňenij, tak z swěta má ſgijti a od toho k turnagi nepřiſtrogeného rytijře vdáwena býti. [9]) W tom pak přiſſel mládenec ten také k nijm, a wida, že wſſickni neweſelé myſli a zarmauceni ſau, diwil ſe, co by to nowého bylo, a neb co by ſe přihodilo, [10]) že ſe tak zarmautili. Ale mezy nimi nebylo žádného, ktereyž by mu ſměl přijčinu zármutku gegijch powědijti. Napoſledy pak geden, ſwobodné a weſelé myſli, dij k ňemu: »Žěna twá na tebe žaluge, že ne máš žádné zbroge, a že ſy welmi nezpráwný rytijř k turnagi.« Y byl z toho mládenec ten weſel a řekl: »Ziádnau měrau ta wěc nás zarmucowati ne má ani naſſi kolacý ruſſiti; ta žaloba ſnadno ſe wywéſti a wymluwiti může.« [11]) A když oni wſſickni za ſtolem ſeďeli, mužij y ženy, nagedſſe ſe, wſtal mládenec a řekl: »Milij přátelé, yá rozumijm, že w gedné wěcy obžalowán ſem. Geſtli že yá gj winen ſem, w tom ſe na ſaud a na rozeznánij k wám ſpauſſtijm.« [12]) A to powěďew, dobyl doſtatečné zbroge a doſti k honbě přiſtrogené a okowané krondle, [13]) neb krátké ſſaty na ſobě měl, a wyložil gi na ſtůl, aby gi mužij y zieny widěli a o doſtatečném gegijm opatřenij mluwili. Y zeptal ſe mládenec ten, měla-li by ho z čeho winiti a neb opomijtati? Wětſſij ſtrana žen žádala, aby gegich mužij tak zprawenij při zbrogi byli; mužij také mnozý poznali, že by w té wěcy od něho přemoženi byli. [14]) Obrátiwſſe ſe k ženě, těžce gij přimlauwali a gegij bláznowſtwij treſtali. Ale ona ſměle odpowěďela: »Proč mne treſtcete? Náš woſlijček, kteréhož ſem na poli widěla, geſt nerozumné howado, a wſſak mnohem při té wěcy zpráwněgſſij (a to okázala, ztáhſſi ruku); tento pak muž můg geſt rozumný člowěk, a ſotwá takto toho zaſtal.« [15]) A po tom poznali [147a] bláznowſtwij gegij, že ſe domnijwala, lidé pro to, že by rozumnij byli, wětſſijmi potřebami že by opatřeni býti měli.

[1]) *St.:* »Ein Fraw verklagt iren man, er hab keinen. Pogius.« — Poggius, Facet. 43. (De adulescentula, quae virum de parvo priapo accusavit.) — [2]) Bas gewapnet sein. — [3]) Zkomoleno; orig.: Nery Pacii; lat.: Nerii de Paciis. — [4]) Mit traurendem angesicht gegen der erden gekeret. — [5]) Ob es nit wol vmb sie stunde. — [6]) Hat er nichts oder gar wenig. — [7]) Erzelete in das vngefel seiner tochter. — [8]) Das gantz haus. — [9]) Nit allein vbel vermahelt, sonder von eim vnmügenden ersteckt sein solt. — [10]) Was newe sachen inen weren zugestanden. — [11]) Der klag wird leicht entschuldigung. — [12]) Ob die war sey, darüber wil ich euch lassen erkennen. — [13]) Ein grosz wer vnd wol erzügten streitkolben. — [14]) Bekanten, das sie von solchem hauszradt überwunden werend. — [15]) Hat hart halb so vil.

Digitized by Google

XX.

Weymluwa skladatele z lehkeych žertuow. [1])

Když ſem tyto ſabule a žertowné řeči poněkud wypſal a přeložil, ne pro náchylnoſt a mdlobu ženſkú, poctiwoſti gegich a cti k aurazu, kterýmž powinen ſem wſſemi obyčegi ſlaužiti a gich wůle ſlužebnijkem býti, protož gich nechtěl ſem ničijmž dotýkati, ale z přinucenj wyſokého wtipu muže Pogia y gineych také, kteřijž takowých žertowných řečij k treſtánij měké myſli ženám přijliſs mnoho pſali a ge od gegijch lehkomyſlnoſti takowými přijklady odweſti chtěli. [2]) Poněwadž pak yá na to ſem myſlil při počátku této knijhy, přátel ſobě mijně naďelati a přijzně dogijti ſkrze wypiſowánj rozličných lidij způſobůw a mrawůw, protož těch řečij, kteréž ſau o lſtech a chytroſtech ženſkých giž zanechati chcy, neb pro ně mnohých ctných a poctiwých panij myſl proti mně pohnauti mohla by ſe, čehož yá ſe wſſemi obyčegi warowati welmi rád chcy. A hned chcy péro giž položiti a o tom wijce nepſati, abych od ňekterých, kteréž by prawďe mijſto dáti vměly a tomu rozuměly, něgakým rozpuſtilým cžlowěkem ſauzen nebyl. [3]) Protož chcy giž y gineych žertowných řečij od Pogia ſepſaných zanechati a gich newypiſowati, ani o mladé ženě, kteráž na muže žaluge, že by nedoſtatečný byl, [4]) ani o sedláku, kterýž ſe s ſarářem ďeliti chtěl, [5]) ani o kněžy, kterýž od ženy deſátku žádal, [6]) ani o boſáku, kterýž kázal, že by radſſi deſet panen o poctiwoſt připrawil, než gednu manželku, [7]) že by tak weliký hřijch byl cyzyložſtwo. Také, kterak ſkutek manželſký nade wſſecka lékařſtwij nayzdrawěgſſij geſt, a kterak giž od lékařů [147b] opuſſtěné ženy ſkrze to zdráwy bywagij. [8]) Také, kterak nezčitlnij nolhartowé pokrytcy [9]) takowé ſwé činy a ſkutky prowozugj, kromě když ſwá těla, ponaukagijcy ke zlému, treſtcý a káragij pro gich ponaukánij a nabádanj, ani o teyném, hřijſſném těla z potřeby vžijwánij proto, aby newinnij byli. Také ani o tom kazateli, kterey ſe diwil, že, yakkoli mnoho mužuow gemu ſe zpowijdalo, že každey prawil, s gineymi ženami že by cyzoložſtwo páchal, a žádná manželka že by nepřiſſla, kteráž by manželſtwij zruſſila; kteréž manželky byly, s nimiž tito muži gich manželſtwij poſſkwrnili. [10]) Také ani o lehkém práznomluwenj [11]) duchownijch, kterýmž gegich lehkomyſlná ſlowa čaſto wlaſtnijmi gich ſlowy odplacena bywagij. [12])

Yakož ſe to gednomu biſkupu přihodilo, kterýž gednau, když w létě horko bylo, [13]) s mnohými služebnijky ſwými přes pole gel. Y nalezl ňegakau mladau ženu w chládku pod gednijm ſtromem ſedijcý, kteráž doſti pěkná a čerwená byla; ta, ſložiwſſi s woſlice dwee dijtek, ktereežto gij w dwú koſſijch přes hřbet byla přewěſyla, [14]) tu té woſlicy odpočijwala. [15]) Když gi ten biſkup vhlédal, řekl k nij neważňe a lehkými ſlowy, kterýmž ſe byl dáwno naučil a gim přiwykl, chtěla-li by, že by gi toho vſtánij zbawil? [16]) Ziena ta žádala také odpočinutij a řekla: »Waſſe miloſt pane, [17]) yá toho welice žádám, ale račtež powědijti, yak by to mohlo býti?« [18]) Odpověďel

Digitized by Google

biſkup: »Tak, abychom ſe poobgijmali.« Y hned k tomu wece ta pani: »Pane, poněwadž ten ſkutek vſtánj odgijmá, yá waſſij miloſti proſým, abyſſte mé woſlicy pomohli, neb ona mnohem wijce vſtala, nežli yá, toliko pro ty dijtky, kteréž mi neſe.« A tak to lehké pliſkánij toho biſkupa dwořſkau odpowědij této ženy odplaceno geſt, a služebnijcy geho s ſmijchem odtud odgeli.[19])

Toto, což ſe ſtalo, oznamuge, že lehká, neſtydatá ſlowa od powyſſeneych lidij, a zwláſſtě duchownijho ſtawu, neſluſſněgſſij ſau nežli ſtawu swětſkého a člověka obecného. Protož [148a] ſe gich warowati magij. Já pak mnohem wijce řečij takowých zanecháwám, proſe, aby mi odpuſſtěno bylo, geſtli ſem co lehkomyſlně powěďel a s ceſty poodſſel, kudyž bych nepřijzně dogijti mohl, zwláſſtě když má wůle a žádoſt geſt, abych přátelſtwj a přijzně dogijti mohl. O kteréžto wěcy yá chcy na koncy knjhy této ňetco krátce powěďeti;[20]) nynij pak chcy ſe nawrátiti k ňekterým žertům a řečem Pogiowým.

[1]) *St.*: »Entschüldigung schreibens leichtfertiger Schimpffred.« — [2]) V originále jest úvod tento značně kratší; také v následujících větách úprava slohová jest volnější. — [3]) Orig.: Ich . . lies zuhand die federn fallen, vnd darumb, das ich von den lieben frawen vmb die beschriben genad erwerben möcht, wolt ich die andern schimpffred von Pogio gesetzt nicht beschreiben. — [4]) Poggius, Facet. 43. — [5]) Poggius, Facet. 5. — [6]) Poggius, Facet. 155. — [7]) Er wölte lieber zehen jungfrawen haben, dann ein ehefrawen. — Poggius, Facet. 44. — [8]) Poggius, Facet. 112 — [9]) Die unvermalgeten nolhart. — [10]) Poggius, Facet. 123. — [11]) Von der lichtfertigkeit. — [12]) Deren weichmütigen wort offt mit ihrem wert vergolten werden. — [13]) Zu heisser sommer zeit. — [14]) Het seinen esel entladen von zweien kinden, die er in zweien körben vber ruck het getragen. — [15]) Vnd suchet růw. — [16]) Sprach er ausz lichtfertigkeit, deren er gewonet het: O, der dem frewlin die müde vszzüge! — [17]) O lieber herr. — [18]) Slova »račtež povědíti« přidána. — [19]) K rozprávce srv.: Frey-Bolte, čís. 74. s doklady na str. 242. — [20]) Výkladu takového v knize již není.

.XXI.

O nerozumu krahulečnjkůw.[1])

Mezy gineymi rozpráwkami ſau některé řeči[2]) zbytečnij, nevžitečné ſtaroſti a pijlnoſti, nechcy řijcy bláznowſtwij, těch, kteřijžto pſy a giné kratochwijle[3]) k honěnij a k hledánij chowagij a ſtrogij. K tomu powěďel geden, gménem Petr z Florencij, že geden blázen z Medyolánu ſmál ſe takowým lidem. A když ho proſyli, aby powěďel, čemu ſe ſměge, on takto řekl:

Byl měſſtěnijn geden w Medyolánu, kterýž bláznowé lidi a neſmyſlné hogil, a wſſem neſmyſlným, když k ňemu přiwedeni byli, w vrčitý čas přiřijkal, že ge chce zhogiti a gim ſpomocy. Y dáwal takowé lékařſtwij:[4]) Měl w domu ſwém weliký dwůr, na tom byla nečiſtá, ſmrdutá lauže a neb močidlo. W tom rozkázal wázati k kolij wſſeckny, kteřijž neſmyſlnij byli, některé do kolenau, ňekteré do třijſl, giné pak hlaubě, yakž který z nich ne-

Digitized by Google

yſlný byl, a tam ge káral a treſtal, y naprawowal ge, gedno láznij, druhé hladem, třetij žijznij,[5]) až ſobě vſmyſlili.[6]) Mezy gineymi pak byl přiweden geden k ňemu, kteréhož až do třijſl wſadil, a ten ſe po patnácti dnech naprawil. Y proſyl wládaře,[7]) aby ho od toho kolu wyſwobodil a wyproſtil a z wody ho wypuſtil. Y wypuſtil ho s tauto wymijnkau, aby ſe dworu nechodil. Když mu pak něko[148b]lik dnůw poſluſſen byl, dopuſtil mu lékař, aby po domě wſſudy chodil, než před duom aby newycházel. Gineych pak towaryſſuo geho w tom močidle nechal. Tento[8]) pak pijlen byl zachowati wſſecko, což mu lékař rozkázal.

Y přihodilo ſe geden čas, když we dweřijch ſtál, neb pro ſtrach toho močidla[9]) wen wygijti neſměl, tu chwijli přigel geden mládenec se dwěma ptačijmi pſy a s gednjm krahuogcem, drže gey na ruce. Toho k ſobě pro diw[10]) zawolal, neb ſkrze pominutij ſmyſla ſwého mnohých[11]) wěcý gmenowati byl zapomenul, kteréž prwé gmenowati dobře vměl. A když k němu přigel, řekl mu: »Slyſs, proſým tebe, powěz mi, chceſſ-li, co geſt to, yako[12]) tě neſe? A k čemu to chowáſs?« Mládenec wece: »Geſt kuoň, a chowám ho k gijzdě.«[13]) Y zeptal ſe dále: »Co geſt pak to, yako neſeſs na ruce, a k čemu toho požijwáſs?« A on dij: »Geſt krahugec, kterýmž koroptwy a křepelky y giné ptáky honijm.« Y zeptal ſe opět: »Kdo ſau pak to, geſſto s tebau běžij, a k čemuť ſau?« On odpowěděl: »Sau pſy, a potřebnij gſau, aby ptákůw hledali a ge wyháněli, a yá abych honil.«[14]) Y dij ten neſmyſlný: »Ach, medle proſým tebe, powěz mi, zač ti ptácy, co gich za celý rok nahonijſs, ſtogij, pro ktereež ty tak welikú ſtaroſt a prácy máſs, a takowého ſtrogenj potřebugeſs?« Mládenec odpowijdage, dij k němu: »Málo, za čtyři neb za pět kop miſſenſkých.«[15]) A on ſe zeptal dále, řka: »Co tě pak ſtogij kuoň, krahugec a pſy?« Wece myſliwec: »Skoro k padeſáti zlatým.« A a on odpowijdage k tomu geho bláznowſtwij, dij: »Proſým tebe, geď chutné[16]) chutně na rychloſt preč odſud, prwé než ſe náš lékař domů nawrátij, neb kdyby on zde tebe zaſtihl, wſadil by tě yakožto naywětſſijho blázna nade wſſemi blázny,[17]) do močidla až přes vſſi pro takowú neſmyſlnoſt, až by tě trochu pominula.«

Tato žertowná řeč Pogiowa včij, že zbytečnij pilnoſt a náklad při myſliwoſti weliké bláznowſtwij geſt, leč by ſe dálo od mohowitých a [149] pro ňegaké potěſſenij a kratochwilenij, wſſak ne čaſto. Protož geden kánon prawj:[18]) ‚Ezau byl hřijſſnijk, neb geſt byl myſliwec.‘ A my ſme geſſtě nikdá žádného swatého myſliwce ne nalezli, leč by nynij byl; ale welmi geſt to těžké.[19])

[1]) *St.*: »Von Thorheit der Beisser.« — Poggius, Facet. 2. (De medico, qui dementes et insanos curabat.) — Srv. Mikul. Konáče Pravidlo lidského života, (1528) list 3 a. — [2]) Orig.: Vnder anderm sagen wurden etlich zu rede etc.; lat. text: Plures colloquebantur de supervacua cura etc. — [3]) Federspil; lat.: accipitres. — [4]) Vnd was sein ärtzney also gestalt. — [5]) Slova »třetí žízní« přidána. — [6]) Bis das sie gesund wurden. — [7]) Den pfleger. — [8]) Der siech. — [9]) Von forcht wegen der lachen. — [10]) Von wunders wegen. — [11]) Aller. — [12]) Das. — [13]) Zu dem beissen; lat.: Aucupii gratia. — [14]) Die ich mit dem habich fahen sol. — [15]) Eines kleines schatzes, sechs

Digitized by Google

oder villeicht vier gulden. — [16]) Omylem vsuto. — [17]) Über allen thoren der welt. — [18]) Darumb spricht der Canon. — [19]) Závěrek v orig.: Wir haben auch nie kein heilligen weydman funden. Schweig, heintz, es mühet den kůntzen.

XXII.

O diwných proti přirozenij porodech a telenijch, a o mořſkých potworách. [1])

Diwné ſe wěcy rodily létha od porodu panenſkého [2]) MCCCCXXXVII. Hugo, w měſtě Senis, [3]) prawij o gedné kočce ſe dwěma hlawami.

W Padwě vrodilo ſe téle s dwěma hlawami, a to ſem y tam po té zemi wozyli a s nijm ſe okazowali.

Jan Huoc, [4]) apatékář w měſtě Vlmu, měl hřijbě o ſſeſti nohách, ale proſſednij dwě ne doſahowaly země, wſſak proto také ge dal vkowati. Také gemu kočka tré koťat położila, kteráž nazad yako gedno kotě byla ſpogená, kromě noh a giných audů zadnijch, předek pak byl, yako by tré koťat bylo, a nic déle žiwa nebyla než za tři dni. [5]) Také měl gedno zwijře, předku bylo kozýho, zadku pak chlupatého yako beran. To žiwo bylo geden den a rok.

W měſtě Piſu [6]) porodila kráwa welmi přijliſs nepodobného čžerwa a neb hada, gehožto hlawa byla wětſſij než telecý, hrdlo měl na loket zdélij, břicho pſý měl, wocas náramňe dlúhý a oblý. Když gey kráwa położila a na něy ſe wohlédla, lekſſi ſe ho, ſylně zařwala a preč od něho vtécy chtěla, ale ten čžerw rychle ſe nahoru wyzdwihl a wocaſem ſweym kráwě zadnij nohy zapletl a k wymenu ſe gij přiwinul; [7]) potom ſſal, pokudž co mléka měla, a hned opuſtiw tu kráwu, do leſa běžel. Té kráwě wymeno bylo wſſecko čžernalo, a kdež gij byl nohy [149[b]] wocaſem zapletl, také čžernaly, rowně yako by wypálené byly, a tak dlauho trwaly. O tom prawili paſtewcy, kteřijž to widěli, neb ſe to na poli mezy dobytkem bylo ſtalo. Potom teprwá po čaſu měla ta kráwa tele.

Také téhož létha polapili mořſkú potworu a wozyli ſe s nij po zemi, [8]) okazugijce gi lidem. Swrchnij ſtrana až do pupku měla poſtawu cžlowěčij, dole pak byla yako rybij wocaſy, [9]) a ta ſtrana dolegſſij byla na dýl rozdělená. K tomu měla dlauhau bradu a nad vſſima dwě wyroſtliny, yako by růžky byly, dwa weliká cecky, vſta ſſiroká, od rukau až do ramen, a dále až doluo do břicha měla pleytwy způſobné k plawenij. Ta takto geſt polapena: Na břehu mořſkém byly něgaké ženy, kteréž plátna bijlily a praly. [10]) K gedné z nich přiſſla ta potwora, [11]) aby gi ſobě za pokrm vlowiti mohla; chytiwſſi gi za ruku, táhla gi k ſobě, ale žena ta bránila ſe vdatně, a yakž naywijce mohla. Bylo pak tu mělko, kdež ta plátna praly a bijlily. Y zkřikla hrozným hlaſem na giné ženy, kteréž také tu praly, aby gi retowaly; [12]) y běželo k nij pět gineych žen, a chytiwſſe tu potworu, holemi a ſochory gi zabily a kamenijm vházely, [13]) a potom na břeh wytáhly. Y byla tak hrozná ku pohleděnij, že ſe gij wſſichni, kteřijž gi widěli, zſtraſſili.

Digitized by Google

Dlauhoſt gegij a welikoſt wětſſij byla než žádného cžlowěka.[14]) Zie pak ta potwora pro pokrm tu přiſſla byla, z tohoto ſe porozuměti může, zie několikero ďetij prwé na to mijſto při břehu wyſſlo bylo, aby ſe tu kaupali, a newěďel žádný, kam ſe poďeli, tak že gich nikdá potud žádný wijce newiďel. Z toho ſe rozuměti muože, že od té potwory ſtraweny gſau.[15])

[1]) *St.:* »Von etlichen vnnatürlichen geburden vnd merwundern.« — Poggius Facet. 31—34. (De prodigio. — De monstro.) — [2]) Auff das Jahr der geburt Christi. — [3]) Hugo von Senis; míní se proslulý lékař Hugo Senensis, jinak Hugo Bencius. — [4]) *St.:* Johannes Hutz. — [5]) Zwen tag. — [6]) In Pise gegend; v lat. textě: In Piceno agro. — [7]) Fiel mit dem maul an das euter der ků. — [8]) Sein bild ward in dem land vmbgefüret. — [9]) Vnnd fürbas hinab ein fisch — [10]) Die linwat zu waschen — [11]) Dasselb grausam thier. — [12]) Rüffet an die andern frawen mit kleglicher stim vmb hilff. — [13]) Ergriffen vnd erschlugen es mit stangen vnd steinen. — [14]) Was merer dann eines menschen. — [15]) Das sie von dem thier verzucket seind

XXIII.

O knězy, pſu a biſkupu.[1])

Welikomocný penijz můž poſſkwrněná a proklatá mjſta bez woſkowých ſwěc a ſwěcené wody zaſe poſwětiti. O tom geſt takowý žert Pogiůw. [150a] W měſtě Tiſkánu[2]) byl doſti ne včený kněz, ale bohatý. Ten měl pſa, na kteréhož welmi laſkaw byl,[3]) tak že, když vmřel, kázal gey na kerchowě pochowati. Y zwěďel o tom biſkup, kterýž, wždycky na něho wáže, k geho peňezom myſl byl přiložil.[4]) Y kázal toho kněze k ſobě zawolaťť, chtěge takowau winu na ňem treſtati. Kněz ten znal myſl biſkupowu výborně dobře, a wzaw s ſebú ſto zlatých, přiſſel před biſkupa; kterýžto proti ňemu zůřiwě ſe poſtawil,[5]) proto že by swatá mijſta pſými pohřeby poſſkwrňowal a zprzňowal,[6]) a tak rozkázal ho do žaláře vwrcy. Ten maudrý kněz řekl: »O pane otče , kdyby ty wěďel, kterak to maudrý a rozumný pes byl, ne diwil by ſe tomu, že ſem yá gey hodného domnjwal, aby mezy lidmi pochowán byl, neb geſt lépe než lidſky, dokudž byl žiw, ſe zachowáwal, y také giž při té hodiňe ſmrti trwal «[7]) Yakž pak to kněz řekl, biſkup otázal ſe, řka: »Včinil-li geſt kſſafft při ſwé poſlednj hodině?« Odpowěďel kněz: »Ba vďelal, w kterémžto twé miloſti potřebu opatřil a sto zlatých tobě poručil; ty ſem yá teď s ſebau přineſl.«[8]) Poznaw to ten biſkup, potwrdil toho kſſafftu y toho pohřbu; wzaw penijze, rozhřeſſil toho kňeze a nechal ho s pokogem.

Tauto řečij potwrzuge ſe to obecné přijtlowj: »Penijze wſſe vďelagij, penijze wſſe zaplatij, penjze předek magij, chudij z zadu ſtogij.«[9])

[1]) *St.:* »Die XXIII. Fabel von dem Pfaffen, seinem Hund vnd von dem Bischoff.« — Poggius, Facet. 36. (De sacerdote, qui caniculum sepelivit) — Srv. Pauli-Oesterley, č. 72 s doklady na str. 481. — [2]) In Tuscano. — [3]) Der hette gar ein lieben hundt. — [4]) Orig.: Des war der bischoff gewar, den sinn zu seinem geldt setzend. — [5]) Der schwerlich vber in was. — [6]) Das er die geweichte stet het enteeret mit dem hund. — [7]) Er ist mer dan menschlich in seinem leben vnd vorusz im sterben gewesen. — [8]) V orig. úprava pozměněna: Wie ist das? sprach der bischoff. — Er hat ein te-

Digitized by Google

stament gesetzt an seinem letzten end, sprach der priester, darin er dein not, darin du jetzund bist, hat betrachtet vnd hat dir hundert gulden geschaffen, die bring ich mit mir. — [9]) Gelt kan thun, gelt kan lon, gelt mag hinfür gehen, so armut musz hinden stehen.

XXIV.

O liſice, o kohautu a o ſlepicy. [1])

Leſt lſtij přemožena beywá.

Hladowitá liſſka, chtěgijc chytroſtij slepicy podwéſti, kterauž kohauth na dřewo vwedl, a liſſka toho doweſti nemohla, aby z dřewa slepice doluo ſeſſla, [2]) y přiſſla s pochlebnými ſlowy k kohautu, a když ho pozdrawila, řekla towa[150b]ryšſky k ňemu: »Proč ſy tak wyſoko na ſtromě? Cožs geſſtě nowých, dobrých wěcý [3]) ne ſlyſſel, kteréž wſſem zwijřatom welmi vžitečné ſau?« [4]) Y odpowěďel kohaut, že by o tom zhola nic newěďel ani neſlyſſel. Y wece liſſka: »Já ſem wyſlána, abych ty wěcy zwěſtowala, y přiſſla ſem k tobě, abych tebe té radoſti včaſtného včinila. Sňem obecnij držán geſt, na kterémžto vſtanowený pokoy wſſem žiwým zwijřatuom ſpolečně zawřijn geſt, tak aby nižádné zwijře gedno druhému nikdá o bezhrdlé nevſylowalo, ani neſſkodilo, ale ſpolečňe wěčného pokoge vžijwalo. Giž gedno každé může w pokogi ſamo, kde chce, gijti a žádného ſe ne báti. [5]) Proto podiž doluo, a měgme ſpolu dneſſnij den kolacý, těſſijce ſe tomu dobrému a wesſeli z toho gſúce.« [6]) Kohaut, poznaw leſt liſſky té, dij k nij: »Zwěſtugeš nám dobré a doſti wzácné nowiny.« A w tom wytáhl krk wyſoko nahoru, yako by co z daleka wiďel, že by bylo čemu ſe podiwiti, [7]) y zpial ſe na nohy. A když ſe ho liſſka zeptala, nač by tak pilně hleďel, on wece: »Widijm dwa pſy s odewřenými vſty, což nayrychlegij mohau, ſem běžeti; tak mám za to, že nám chtěgij také ten pokoy zwěſtowati.« A lekſſi ſe toho liſſka, y dij: »Já požehnáwám wás, [8]) autěk mňe potřebný a vžitečný bude, prwé než oni přigdau.« A tak počala preč běžeti. Y řekl k nij kohaut: »Kamž vtijkáſs, a nebo woč ſe ſtaráſs, když takowý pokog ztwrzen geſt, kohož ſe tedy bogjš?« Y řekla liſſka: »Tuſſijm, že to geſſtě pſom oznámeno nenij, a že o tom pokogi stěžka wědij.« [9]) A tak leſt gedna druhé odepřela. [10])

[1]) *St.*: »Die XXIV. Fabel von dem Fuchs, Han vnd Hennen.« — Poggius, Facet. 79. (De gallo et vulpe.). — [2]) Die ein han vff einen hohen baum gefürt het, darauff der Fuchs nit kommen mocht. — [3]) Die frischen newen mer. — [4]) Die menigklich so heilsam sind. — [5]) Ein jegkliches mag wol einig in sicherheit vnd frid wandeln, wohin es wil. — [6]) Lasz vns disen tag hochzeitlich begon vnd in freuden leben. — [7]) Darab er wunder neme. — [8]) Ich gesegen euch. — [9]) Ich besorg aber, das den hunden villicht der frid noch nit sey verkündet. — [10]) Also ward list durch list vertriben.

Digitized by Google

VII.

FABULE ŠEBESTYANA BRANTA.

Digitized by Google

Digitized by Google

[151a] Tuto ſe počijná druhá ſtrana pěkných, milých báſnij, přijkladůw a těch wěcý, geſſto ſe w prawďe ſtaly. Ty od doktora Sebeſtiana Branta k wyvčenij dobreych mrawuow ſebrany a ſneſeny gſau.*)

Tuto druhú stranu této knihy w hromadu geſt ſneſl wyſoce včený doktor Sebeſtyan Brant, ſynu ſwému Onoffryowi k vžitku, aby ſe dobrým mrawuom včil a zdráwě včenij otce ſwého porozuměl. Y ſebral ge z mnohých čiſtých báſnij, z přijkladuow, y z těch wěcý, ktereež ſe dály, a z včenij maudrých mužůw. Protož tyto fabule gſau milegſſij y také přijgemněgſſij ke čtenij nežli ginee.

1. Z werſſuow ſkladatele Heſyoda proti žwáčom a pliſkáčom tato řeč geſt wzata.[1])

Heſyodus, maudrý werſſuow ſkladatel, yakož Aulus Gellius pijſſe, tak prawij, zie yazyk nemá přiliſs prudký býti,[2]) ale má ſe tagiti, yako **něgaký** poklad, a že welmi wďečney geſt, kdož ho vžijwati vmij,[3]) když ho kdo ſtřijdmě požijwá, a když geſt hebkey a wolney bez wſſeligaké překážky.[4]) Neb co geſt nerozumňegſſijho, než když kdo dobrými ſlowy ne ozdobně[5]) darmo mluwij, kdež žádného ſmyſlu, rozumu, ani vměnij nenij; protožť prawij Marcius[6]) Kátho: »Ten nikdá nemlčij, kteréhož neduh[7]) mluwenij po-[151b]degme, rowně yako ſtarého když podegme neduh, že pijti a ſpáti muſý.« Nebo wdycky, čijm wijce pige, tjm wijce ſe gemu pijti chce, a čijm wijce ſpij, wdycky ſe mu wijce ſpáti chce. Protož ne bez přijčiny Homerus ňegakého Terſýta nazwal bez ſmijry mluwijcým a bez rozumu, a množſtwij geho ſlow neozdobných a daremnijch že geſt podobné čžeykám[8]), ktereż vſtawičně křičij a ſſtěbecý. Protož o žwawém člověku prawij Saluſtius, že geſt wijce žwáſtawý každý takowý, nežli weymluwný.[9])

*) Orig.: »Hie nach volget der ander teil schöner vnd lieblicher Fabeln, Beispilen vnd Historien, von Doctore Sebastiano Brand zu vnderweisung guter sitten zusamen geordnet.« —

Digitized by Google

[1]) »Ausz dem Poeten Hesiodo wider die Klapperer, Schwetzer vnd Lafferer ein schöne lere.« — Brant: »Ex Hesiodo contra blacterones et linguaces.« — Viz: Gellius. Noctes Atticae, I. 15, 14; 7—11; 18. — [2]) Das die zung nit ist gemein zu machen. — [3]) Das sie vil genad hat im gebrauche. — [4]) Ist das sie messig, hebig vnd wollautend ist. — U Branta-Gellia: Si modesta et *parca* et modulata sit. — Hesiod, Ἔργα καὶ Ἡμέραι 719—720. — [5]) Jest nejspíše omyl za: »a neb ozdobně.« — Orig.: Was ist vnsinnigers, dan guter vnd zierlicher wort ein vergebener thon; Br.-Gell.: Verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis. — [6]) Omyl za »Marcus«. — Citát z řeči proti Caeliovi u Gellia. — [7]) Die sucht. Br.-Gell.: morbus. — [8]) Ist geleich den heheren; Br.-Gell.: verba graculorum similia. — Viz Homer. Il. II, 212; 246. — [9]) Mehr ein redsamer, dann ein wolredner. — Srv. Sallust. Hist. fragm. (Dietsch) IV, 25.

2. Kdy ſluſſij giných lidij bláznowſtwij treſtati. [1])

Pomlauwagijcý a žwáčij, kteřijž ſe maudřij býti zdadij, [2]) ti naywyšſſijho přikázanij maudroſti ne držij, ale ge potupugij, což w práwijch včený Popinianus [3]) o nich prawij a o tom pijſſe, řka: »Kteřijž maudroſt milugij, ti o penijze ne ſtogij, ale gimi pohrdagij a gich ne chowagij. Když pak gich negſú žádoiſtwij, tijm pronáſſegij gegijch ſmyſſlené peněz odepřenij.« [4]) Kteřijž pak práwě potupiti ge chtěgij, ti magij náſledowati Krátha thebanſkého, [5]) bohatého člowěka. Ten, když na včenij do Athén táhl, powrhl weliký kus zlata na ceſtě, že ſe mu zdálo, že by bohatſtwij a ctnoſt ſpolu nemohlo trwati a s nijm přebýwati. Ale yá prawijm, že tito žwáčij a pomluwačij při naymenſſijm náſledowati magij Carneada, včijcýho w Athenách v wyſoké ſſkole. [6]) Kterýžto, yakož Gellius pijſſe, [7]) když proti včenij Zenona mudrce pſáti chtěl, yako oni proti nám pijſſij, nayprwé wyčiſtil ſwrchnij ſtranu žiwota ſwého omanem a keychawkau, [8]) proto, aby mu zlá wlhkoſt z žaludku, když by ſe s nijm hádal, do hlawy a k ſrdcy newſtaupila, a tak by mu mọc myſli geho zacpala. Takowau welikau pilnoſtij muž ten ſe opatrowal, aby [152a] cyzý včenij porazyti mohl. Yá pak ſe bogijm, že naſſijch pomluwačůw a žwáčůw zacpanému mozku žádná keychawka ani woman nepomůže, kdyby pak přiliš třebas mnoho z ſuku gegijho pili, proto gijm prſý ne wyčiſtij. A kdyby ſama keychawka třebas w nich roſtla, geſſtě trogijmi kaychawkami a womany zdráwi by býti nemohli; aby nežwali a giných pomlauwati neměli a o nijch pokautně nemluwili, toho nikterakž ne vdělagij. [9])

[1]) »Wenn es sich zimpt ander leuth thorheit zu straffen.« — Br.: »Quando liceat aliorum errores reprehendere.« — [2]) Die hinderreder vnd nachsprecher, die sich weisz dunckend sein. — [3]) T. j. Papinianus. — [4]) Originál jinak: Dasselb zu behalten entblöst ir erdacht bekennung. — [5]) Viz: Diogenes Laert. VI, 5, 4. — [6]) Lerer in der schůl Academio. — Br.: Achademice secte magistrum. — [7]) Gellius, Noct. Att. XVII, 15, 1 sq. — [8]) Mit weisser nieszwurz; Brant: helleboro candido. — [9]) V orig. zakončení zní takto: Ich besorg aber, das vnsern nachredern eins verstopfften hirns kein nieszwurz gehelffen möcht, wann sie schon des saffts vil trincken, das die brust reiniget, vnd schon ihn alles, das Anticira wachst, darumb das ir haupt nicht mit dreyen Anticiris möcht gesund werden. — Sr. Horat. Sat. II, 3, 81 a Epist. II, 3, 300 (»tribus Anticyris caput insanabile«).

Digitized by Google

3. Kdo na druhém nĕgakau wadu treſtati muože. [1])

Dobře ſe nám ſamým náſſe wady lijbij, [2]) y odpúſſtijme ge ſobě, na giných pak gich trpěti nemuožeme, neb když ſobě powolugeme, ſme w naſſich činech ſlepij, w gineych pak gſme woſtřegſſijho zraku nežli žádný had ani než orel. [3]) Protož prawij swatý Ambrož: »Ten má na giném wadu treſtati, kterýž ſám na ſobě nic treſtánij hodného nemá; ten má ortelowati, kterýž těmi wěcmi winen nenij, o kterýchž chce giným wypowijdati, [4]) aby ſám na ſebe ortele newypověděl, když na giného wypowijdá, a tak by ſe k němu tato ſlowa Páně řijcy mohla: [5]) ‚Wywrž prwé břewno z oka twého, nežli z oka bratra twého mrwy wydobudeſs.‘« A pro tu přijčinu, když pokolenj Benyaminowo w neřádech a nekázanoſtech žiwo bylo, nemohl wſſecken lid izrahelſký gegich hřijchuo pomſtiti, než až prwé obecně s obau ſtran ſe o to ſetřeli, [6]) neb obogij teymiž hřijchy winni byli; potom teprwá oddělili a přemohli hřijſſné pokolenij, [7]) yakož swatý Ržehoř wypiſuge ni Moralibus.

[1]) »Wer eins andern laster straffen mög.« — Brant má citát z Horat. Sat. I, 3, 25 a násl. — [2]) Gar torecht ist vnser eigenleib, so wir vns etc. — [3]) In andern sehen wir gar wol, wie ein schlang oder adler. — Srv. Horat l. c. — [4]) Die er an andern menschen wil bereden. — [5]) Mat. 7, 5. — [6]) Bis das sie vor mengen streit mit einander hetten. — [7]) Darnach erst hant sy abgetilgt das süntlich geschlecht, — Viz Kn. Soudců kap. XX.

4. Saudce, kterýž pocty béře, ten neſprawedliwě ſaudij. [1])

[152b] Nenij diwu, že křiwey saudce těžce sprawedlnoſt prawú nagde. [2]) Yakož o gednom čteme, kterýž proſtřednijkem mezy dwěma [3]) včiněn byl, od gednoho wzal dčbán s olegem. Ten mu gey proto dal, že ſe nadál, že mu přiſaudij při geho, [4]) a že na geho ſtranu bude, poněwadž on saudce geſt. Y porozuměl tomu odpornijk geho a hned dal tomu saudcy dobrého wepře, [5]) žádage, aby geho miloſtiwým saudcý byl. Y wypowědijn geſt ortel podlé wepře. Vznawſſi pak to druhá ſtrana, želela toho welmi, že by saudce ſwému přiřčenij doſti ne včinil, a tak že by gemu ten oleg darmo dal. [6]) Y wymlauwal ſe saudce, řka: »Přiſſla do domu mého swině, a treffiwſſi na ten oleg, dčbán rozbila a oleg rozlila, a tak ſem na tě neměl wijce při čem zpomenauti.« [7]) Y byla to maudrá odpověd, ale Bohu nelibá, od něhožto tak ſauzeni budau, yakož ſami ſaudili, a tak gim bude odměřeno, yakž oni giným měřili, nebť Buoh nedá ſe zaſlepiti, ale žeť pomſtau prodlij, potom to doſtatečně nahradij, [8]) yakož o Dyonyzyowi, syrakuzanſkém tyrannu, to čteme.

[1]) »Ein bestochner richter vrteilt böszlich.« — Brant: »Quod corruptus iudex male pronunciat.« — Srv. Poggius, Facet. 256. (De arbitro, in cuius domo porcus oleum effudit.) — Dobřenský-Štěpán, Vrtkavé štěstí č. IX. str. 93. — Pauli-Oesterley č. 128 s doklady na str. 488. — [2]) Mit gleicher wag die warheit ersuchet. — [3]) Zwischen

Digitized by Google

zweien kriegern. — [4]) Das er das vrteil für ihn geb. -- [5]) Ein fette saw — [6]) Beklagt sich seins zusagen vnd das verloren öle, das der richter het empfangen. — [7]) Also das ich dein nit mer gedacht. — [8]) Das verziehen seiner straff widergilt er mit schwere der pein.

5. Yak ſprawedliwoſt prodáwáme.[1])

Prodanij ortelowé za penijze od křiwých a ffaleſſných saudcůw, od dobrých lidij zawrženi gſau. O kterýchž prawij Izydorus: »Geſtli že chudey nemá, co by při ſaudu dal, netoliko gey potupij a ſlyſſeti nebudau, ale proti prawďe geſſtě ho odſaudij, neb welmi brzo ſprawedliwost od zlata přemožena beywá, a winnijcý ſe hřijchu nebogij, když ſe nadřege, že ſe odtud wyplatij penězy.« [2]) Protož, yakož w Pařijži[3]) geden sedlák w radě miloſti žádal, y odmlúwal tomu geden z konſſelůw, yakožto tomu, kterýž by nepoctiwé wěci žádal. Druhého pak dne, wnuknutij mage ten sedlák,[4]) přineſl tomu kon[153a]ſſelu na třech wotlijch obilé. Hned potom obrátil ſe ten ortel ginák, tak že mnohými řečmi gednal ten konſſel o wěc toho sedláka. Y řekl ſauſed k towaryſſi ſwému: »A co neſlyſſijš, kterak wotlowé křičij?« A tak poſmijwal ſe od sedláka přigatému obilij.

[1]) »Wie die gerechtigkeit verkaufft wird.« — Brant: »Quam venalis sit iusticia.« — Poggius, Facet. 152 (De rustico, qui asinos onustos deduxit frumento.) — [2]) Isidorus Hispalensis, Sententiarum l. III, 54, 4: »Pauper, dum non habet, quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Cito violatur auro iustitia nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat.« — [3]) Orig.: Zu Perus. Br.-Pogg.: In consilio Perusino. — [4]) Ward der bawr ermant.

6. Lidſký poruſſený, přewrácený rozum žádnému nemuož odpuſtiti.[1])

Worel geſt nazwán wſſech ptákůw králem, protože zpanilegſſij geſt nežli ginij ptácy, a weyſſe létá než wſſickni ginij; protož gey nazýwagij boha Jupitera pacholetem, kteréž mu zbrog noſý,[2]) neb mu podáwá a poſluhuge, když hromem tepe a bleyſká, a když s obry boguge.[3]) To ſau proto wymyſlili, že Jupiter worla malowaného na ſwé korúhwi noſyl,[4]) kterýžto obyčey geſſtě v Krétenſkých ſe zachowáwá, od ktereychž to Teucer přigal a Troganſkým dochowal, a potom Eneas do Wlach přineſl. Protož Ržijmané podnes na ſwých korauhwijch worla magij, pro dobré znamenij a ſtěſtij, kteréž ſkrze worla přigali, yakož Wirgilius pijſſe: »Náſſe myſſlénky tak mnoho v wálkách pomáhagij, yak mnoho holubůw w Chotomij[5]) geſt, když worel s nimi trwá.« [6]) A yako Plinius prawij,[7]) že na toho gediného ptáka hrom ne tepe, kteřijž hromowé, yakož werſſuow ſkladatelé prawij, od Jupitera poſýláni bywagij, a že žádný pták ſkrze wyſokoſt ſwého létanij blijže k nebi ſe newznáſſij, to proto, že ſe geſſtě nad powětřijm wznáſſij, kdež ſe hromobitij dělá.[8]) Protož ne bez přičiny ržimſké králowſtwij ſkrz powýſſenij ſwé worla na ſtijtě neſe.[9])

Digitized by Google

[1]) »Menschlich vernunfft, die do zerstöret ist, die kan niemandts schonen.« — Brant: »Quod corruptum humanum iudicium neque altissimis rebus parcere novit« — Srv. Isid. Hisp., Orig. XVII, 3. — [2]) Jupiters wapenträger. — Srv.: Verg. Aen. IX, 564: »Jovis armiger.« — [3]) Dann er handtreichet im die plyxen, als er mit den rysen streit. — [4]) Das Jup. denselben adler in seinem streitbaner gefürt hat. — [5]) Orig. správně: Chaonia. — [6]) Verg. Buc. 9, 11—13.: »Carmina tantum Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas.« — [7]) Plinius, Hist. Nat. 2, 146; 10, 15. — [8]) Orig. dodává: So wird er sicher oder frey vor dem plyxen gesagt. — [9]) Das Römisch reich vnd sein höhe wird durch den adler bezeichnet.

7. Yak krkawcy worla chtěli zahnati. [1])

Aczkoli ržimſké králowſtwij od Boha stwořitele zřijzeno, vſtaweno y vtwrzeno geſt, aby král a cýſař ržijmſký wſſeho swěta vzdu a běh w ſwé [153b] mocy měl a gey zprawował, a aby mu poddáni byli wſſickni národowé: wſſak proto někdy zlá wůle neſſlechetných lidij ſmijtá vzdu poſluſſnoſti, a ztrhagijcy gho rozumu, netoliko lage a zlořečij králowſtwij ržimſkému, ale také wyzdwihuge rohy ſměloſti přiliſſné proti pomazanému Božijmu, [2]) a toho ſe nic ne leká ani ne ſtrachuge. Wſſak proto wdycky ge moc Božij dáwij a duſý a gich nikterakž ne ochraňuge, [3]) a hořké muky trpij pro ſwú nezřijzenú wſſetečnoſt. Yakož geſt to známé z přijkladu.

Když třij páni gednoho čaſu, Auguſtus a towaryš gemu přidaný Lepidus a M. Antonius, ſe wſſijm množſtwijm lidu do Bononij ſe ſgeli, zřetedlné znamenij ſe vkázalo a wode wſſeho lidu widijno bylo, že ſe worel na stan Auguſta cýſaře poſadil. Y počali gemu dwa krkawcy toho brániti a nikterakž mu tu ſeďeti ne dali, ale worel gijm odepřel, a přemohſſi ge, zbil ge. Přediwná geſt wěc, tak že ſe to muože powědijti, kterak mnoho tiſýc lidij tomu diwadlu ſe dijwagijcých gednomyſlňe to ſaudili, a tak tomu rozuměli, že mezy těmi třmi pány, kteřijž toho čaſu gedno byli, různice ſe zdwihne, a ſmrt gich obau dwau že ſe s pomocý Auguſta [4]) ſtane, že ſau ſe proti králowſtwij zaſadili. Nebo Auguſtus poſlal byl Lepida s wogſkem, on tam zahynul; Antonya pak zabiti rozkázal.

[1]) »Wie die rappen den adler vnderstanden haben zu vertreiben.« — Brant: »Quomodo corvi conati sunt aquilam expugnare.« — Viz: Sueton. Augustus 96 — [2]) Sonder richten auch ire hörner vff wider den gesalbten des herren. — [3]) Doch so seind sie allzeit vnderdruckt von Göttlicher beschirmung. — [4]) Der tod der beyden mithelffer Augusti als klerlich vermercket ward.

8. Yak worel vpuſtil ſlepicy do klijna panij Liuie, manželce Auguſtowě. [1])

Kterak worel cýſařům wždycky dobré znamenij dáwal, to geſt zřetedlné z této hiſtorie, kteráž ſe w prawďe ſtala. Neb když Liuia, manželka Auguſtowa, giž s nijm w ſtawu manželſkém byla, gednoho dne, když

Digitized by Google

na procházku ſſla, vpadla gij bijlá slepice, magijcý bobkowého stromu ratoleſt w vſtech, do klijna, a to diwným oby[154a]čegem, neſena gſucy, z powětřij; tak vpuſtil worel kořiſt, kterúž ſobě byl vhonil, a gij dobrowolně do klina gi wpuſtil. Ale pani ta pohnula ſe, nemohúcy ſe doſti tomu diwu nadiwiti, a tak tu slepicy preč puſtila, tu pak ratoleſt wſaditi dala.[2]) To ſe w prawdě tak ſtalo. Y rozmáhalo ſe to obé náramně, tak že množſtwj kuřátek do Franſké země [3]) dowezli, a z toho wſazeného ſtromu bobkowého, z tak malijčké ratoleſti zroſtlého, wſſem cýſařům po gegich wijtězých, když do měſta s welikú proceſý vwozowáni byli, [4]) wěnce dělali, slib včiniwſſe, [5]) že každey cýſař na to mijſto giný bobkowý strom wſaditi má. A z toho potom přiſſlo, že každý ten strom čaſu ſmrti toho, kterýž gey ſadil, kazyl ſe a ſechl. Napoſledy pak při panowánij Neronowu wſſickni vſchli a zkazyli ſe hned naproſto z kořen. Též také wſſecky slepice toho kmene, až do gedné, zahynuly. Potom hned vmřel Nero, a na něm vdatnému tomu pokolenij a chwalitebnému y ſtatečnému konec včiněn geſt. [6])

[1]) »Wie vsz des adlers klawen ein henn gefallen ist in die schosz Liuiae, der gemahel Augusti.« — Brant: »De aquila, ex cuius unguibus gallina cecidit in gremium Livie Auguste.« — Viz: Plinius, Hist. Nat. XV, 136. — [2]) Lies die henn ziehen vnd den ast pflantzen; v textu Brantově: Ali volucrem et ramusculum inseri; v textu Plin.: Conservari alitem ramumque seri. — [3]) Das die menge der jungen hünlin in Gallias gefürt wurden; v textě Brantově: Ut pullorum copia ad gallinas duceret. — [4]) Wann sie nach ihrem sieg erlich einritten vnd triumphierten. — [5]) Mit gebot. — [6]) Nach dem volgte als bald der tod Neronis vnd in im des bresthafften geschlechts ein vndergang.

9. **Služebnoſt a poddanoſt dobrowolně přigatú máme mijle trpěti.** [1])

Cžlowěk obecnij protiwiti ſe nemá wyšſſijch mocy a přikázanij, poněwadž neyprwé pokolenij izrahelſké pro potupu a zkaženij blijzkeych gegijch sauſedůw ſamo ſobě od Boha proti přirozené ſwobodě hlawy a krále žádalo. Ten ge we wſſem ochraňowati má, yakož pſáno ſtogij w prwnijch Knihách Králowſkých, w VIII. kap. Protož žádný nemá prwnėgſſij ſwobody žádati, kteréž geſt dobrowolně pozbyl, a z ſwobody do neſwobody ſe dal. A kdež z králowſkého vſtanowenj lid někomu pod moc k zprawowánij poddán geſt, z té ſe wynijmati ne má, neb daleko mrzčegſſij a hanebnėgſſij bude wěc, kdež by zpráwce wywržen a wyhnán býti měl [154b], než aby připauſſtijn nebyl. [2]) Yakož to zgewné geſt z té báſně o koni a o gelenu. Když kuoň chtěl protiwnijka ſwého přemocy, přigal a dal na ſe wſednauti cžlowěku, aby gemu pomohl, w vzdu ſe také pogijti dal a k zpráwě ſe dobrowolně poddal, a tijmž také kůň wyhrál. Ač pak koli ſwijtězyl, wſſak proto wdycky w ſlužbu podroben geſt, neb nikterakž nemůž gezdcůw s ſebe zbýti, ani vzdy s hlawy ſobě, aby w ni pogijmán nebyl, ſnijti. [3])

[1]) »Dienstbarkeit oder vnderwirflicheit willigklichen angenommen sol man leiden.« — Brant: »Toleranda est servitus sponte suscepta.« — Viz: Kn. Ezop. IV, 9.

Digitized by Google

str. 118. — Kirchhof-Oesterley VII, 128. — [3]) Dann vil schentlicher ist, so der gast wirt vszgeworffen oder vertriben, den so er nit wirt eingelassen. — [4]) Noch den zaum ausz seinem maul lassen.

10. Kterak gedno ržimſké knijže přemohlo nepřijtele ſkrze pomoc krkawce. [1])

Když Lucius Surius [2]) a Appius Claudius konſſelé w Ržijmě byli, to geſt, [3]) že ti dwa wſſecken Ržijm y s panſtwijm geho pod zpráwau ſwau drželi, Valerius Maximus toho čaſu platil a ziold gijzdnému lidu wydáwal, [4]) a welmi mlad gſa, k tomu vřadu zwolen byl. Za těch pak čaſuo oblehli byli Francowé měſto we Wlaſſijch, řečené Aurum Pontinum, [5]) tak že giž k bitwě ſgijti ſe měli, a giž ti dwa neywyšſſij zpráwcowé a konſſelé k tomu ſe měli, aby ſe ſſikowali. W tom pak wywſtal geden z Francozůw, wyſoký a weliký człowěk; ten wyſſel wen z ſſikůw s pozlatcenú zbrogij, a znamenitě ſobě, proſkakuge ſe, počijnal, překládage ſobě zbrog z gedné ruky do druhé, a giné wſſecky peychau ſwau potupuge, wdy ſe okolo ſebe ohlédal, žádage gednoho některého z Ržijmanů, který by ſe s nijm potkati ſměl, aby wyſtaupil. Y wydařil ſe [6]) ſwrchu gmenowaný Valerius, když ginij wſſichni ſtrachem yako pozmrtwěli a w ſtrachu y pochybnoſti byli; ten žádal panuo konſſeluo, aby mu dopuſtili a přáli s tijm pyſſným Francauſem ſe potkati. A tak ſſel yako lew proti němu, [7]) a proti ſobě ſe poſtawili. A když ſe giž potýkati počali, y přiſſla moc Božij, kterážto wždycky Ržijmſkého králowſtwij chránila a hágila, a krkawce [155a] poſlala, kteryžto wſedl na helmelijn toho gijzdným platijcýho pána, [8]) a počal welmi ſylně proti Francozowi bogowati, a gey mezy oči drápati a ſſtijpati, a pazaury ſe ho gijmage, twář mu, aby newiděl, zakrýwal, a když doſti ſe ho nadrážnil, [9]) odletěl zaſe na tohoto giſtého gijzdným platijcýho pána helmelijn. A tak tento, ſebraw wſſecku moc a ſýlu ſwú, když obogij wogſko tomu ſe dijwalo, pomocý toho ptáka ochráněn byl, a přemohl toho vkrutného nepřijtele a zabil ho. Od kteréžto přijhody přigal přigmij Coruinus. To ſe ſtalo létha cžtyřſtého pátého od toho čaſu, když Ržijm ſtawěti počali. A létha tohoto Páně 1534. od ſtawenij Ržijma geſt MMCCLXXXV leth. [10])

[1]) »Wie der Römisch Fürst ein vberwinder ward seins Feundts durch hilff eines rappen.« — Brant: »Quomodo Romanus princeps adiutus corvi beneficio in bello contra Gallum victor evasit.« — Viz: Gellius, Noct. Att. IX, 11. — Liv. VII, 26. — Kirchhof-Oesterley I, 21. — [2]) Omyl za: »Furius«. — [3]) Výklad překladatelův. — [4]) Ward der reisigen tribun oder lonherr gesetzt; v textě lat.: Fit tribunus militaris. — [5]) Besassen etlich vil Frantzosen Aruum Pontinum; u Branta: Aurum P.; v textě Gell.: Agrum Pomptinum insederant. — [6]) Do erhub sich. — [7]) Gieng in also vnverzagt an. — [8]) Der flog vff des lonherren helm. — [9]) Do er nun gnug gewätet. — [10]) V něm. textech, vydavateli dostupných, dodatku toho není. V lat. textu Brantově čte se pouze: »Id factum est anno quadringentesimo quinto post Romam conditam.«

Digitized by Google

11. Rozdwogenj geſt zemj zkaženj. [1])

Sedlák geden, wida ſyny ſwé, ani ſe každý den hadrugij, ſkrotiti gich nemoha, kázal gim po ſwazku metel přineſti, a když domuo přiſſli, wſſecky ty metly w hromadu ſwázal. Potom každému ſynu obwláſſtně wzýti a ten ſwazek přelomiti kázal. Ale když toho včiniti nemohli, zaſe gey rozwázal a každému metlu dal, aby gi zlámal, a když každý ſwú pogednú přelomil, dij k njm: »Rowně takowá wěc wáſſe geſt, [2]) ſynowé; geſtli že gednomyſlnij budete, teda yá wám prawijm, že nepřátelé wás nikoli nepřemohau; pakli toho nebude, teda wáſſe wlaſtnij nenáwiſt a rûznice ſluſſnú kořiſt waſſijm nepřátelûm z wás včinij.«

Tato báſeň znamená, aby lidé pilněgſſij byli gednoty a ſwornoſti nežli rûznic a rozdwogenij. [3]) Protož ſe čte o králi Micyptu, [4]) o čemž Saluſtius pijſſe, [5]) ten že synům ſwým takto mluwil: »Ziádné ochráňenij ani ohraženij, ale přátelé vžitečnij ſau, neb těch nemůž žádný ničijmž přinutiti ani penězy gich dogijti, ale [155b] láſkau, ſlužbau a přijwětiwoſtij ge k ſobě přiwinúti. [6]) Neb kto geſt geden druhému přijwětiwěgſſij, yako bratr bratru geſt? A neb kterého neznámého přijtele ſobě wěrného nagdeſs, geſtli že wlaſtnij přijtel nepřijtelem tobě bude? [7]) Já wám dáwám měſto pewné a wohražené, gestliže dobřij a ſneſytedlnij budete; geſtliže pak toho nebude, teda beze wſſij ohrady, mdlé a k dobytij ſnadné bude. Nebo z ſwornoſti a z gednoty weliké wěcy wždy ſe rozmáhagij, ſkrze rozdwogenij a neſwornoſt malé k zkáze a k záhubě přicházegij.« Kterýžto vmyſl M. Agrippa, wyſokého wtipu muž, genž ſám mezy wſſemi měſſťany we wſſij obcy dobrý a ſſtiaſtný byl, když domácý rozbrogowé mezy měſſtiany powſtáwali, ten powědel, že ta řeč Saluſtyowa gemu welmi vžitečná byla a dobře poſlaužila, a ſkrze to že by mu powinnoſtij zawázán byl, aby ſe mu bratrem nazýwal a za přijtele ho měl, [8]) yakož Seneka prawj w ſwých liſtech. Protož pijſſe Lucanus, že zřegmé a lehké přijčiny k wálkám opomijtati ſe magij, neb wálky ze wſſech neymohútněgſſij lidi zkazyly a země gegich zhubily. [9]) Múdrý Sſalomún také prawij, že tři wěcy neylépe ſe gemu lijbij, kteréž gſau zchwáleny od Boha y od lidij: Swornoſt a gednota bratrſká, láſka přátelſká a muž s ženau, když ſpolu gednomyſlně a láſkawě nakládagij. [10])

[1]) »Das zwitracht sey ein vrsach der vmkerung aller land.« — Brant: »Discordiam causam esse eversionis omnium regnorum«. — Viz: Halm, Fab. Aes. č. 103. — Lepař č. 249. — [2]) Also ist auch mit euch. — [3]) Das der menschen hendel von einigkeit zunemung empfangen vnd von zwitracht scheiden. — [4]) V orig. správně: »Micipsa«. — [5]) Sallust. Jug. 10. — [6]) Sonder mit lieb . . . schöpfft man die. — [7]) So du dein eigen freunden selb feind bist. — [8]) Deszhalb er im alleweg verpfligt were, dann vsz derselben leer, sprach er, bin ich im ein bruder vnnd freund worden. — [9]) Lucanus, Pharsal. I, 159: ». . . belli Semina, quae populos semper mersere potentes.« — [10]) Ekklesiastikus 25, 1—2.

Digitized by Google

12. Pochlebnijcy mnohým lidem ſſkodj. [1])

Lékař geden tázal ſe nemocného, yak by ſe měl? On mu odpowědel, yak by z mijry welmi welice ſe potil. Y řekl lékař, že to welmi dobré geſt. Na zeytřij ſe ho opět zeptal lékař: »Yak ſe máſs, a yakť ſe wede?« Nemocný řekl: »Welikú zymu ſem na ſobě čil.« Lékař odpowěďel, že geſt to také dobře. Po třetij, když ſe ho lékař opět zeptal, on řekl: »Náramně mdel ſem po auplawicy.« Lékař wece: »Y to dobře.« Protož zeptal ſe ho geden z ſlu[156a]žebnijkůw geho, yak by bylo, má-li ſe co lépe? On odpowěďel: »A yá ſe mám wdycky dobře, yakož lékař prawij, a tak ſkrze to dobré vmijrám.«

Báſeň znamená, že máme pochlebnijky treſtati, a zwláſſtě lékaře, yakožto ty, geſſto ſe zdagij, že nemocným dobře radij, a za to ſe ne ſtydij, že s zkázau ſwých wlaſtnijch duſſij proti zdrawij, žiwotu y duſſi radij. [2]) Odtud přiſſlo toto přijſlowij: »Mnoho nerozumneych lékařůw nemocnému hotowá smrt.« A: »Nedoſpělý lékař, doſpělý záhubce.« [3])

[1]) »Die schmeichler letzen vil Menschen.« — Brant: »Assentatores multos ledunt.« — Viz: Halm č. 305. — Lepař č. 301. — Nové fab. č. 41. (Lékař a nemocný). — [2]) Schemen sie sich nit auch mit der seelen verderbnus wider das heil, leib vnd seel zu raten. — [3]) Darvon kompt es, das der ärtzet räth gar dick der siechen gifft vnd todt seiend. — Brant: »Unde fit, ut persuasus medicorum plerumque sunt venena egrotorum.

13. O zlém o gineych mluwenij. [1])

Geden pán w Hyſpanij měl welikého syna. Ten o každém zle mluwil a haňel, tak že pro to každý ho nenáwiďel. Y přikázal mu otec geho, aby wždycky vſtawičně mlčel a nic ne mluwil. A on gemu w tom poſluſſen byl. Y přihodilo ſe, že oba dwa pozwáni byli k králi a k králowňe na swadbu. Když pak ten mládenec ke wſſem wěcem způſobný a doſti cwičný byl, ſlaužil otcy k ſtolu, yako by niemý byl. Králowna ta poňekud byla nekázaná a neſtydatá, y domnijwala ſe, že by zagiſto ňemý byl, a ſkrze to že by ſe gij k gegijm potřebám dobře hodil. Y proſyla otce, aby ſyna ſwého při nij nechal. A když ſe toho dožádala, vžijwala ho při teyných potřebách ſwých, tak že on gegij nekázanoſti dobře ſwědom byl. Po dwú pak letech potom opět byl otec na swatbě. W tom čaſu král mládence toho čaſto wijdal, kteréhožto wſſickni za niemého měli. Když pak on králowně tak ſlaužil, zeptal ſe král otce geho, zdá by ſyn geho z přijhody neb od přirozenij, a neb že by ſe gemu ňetco ſtalo, ne mluwil? Řekl otec, že toho nic nenij, ale že »přikázanij mé držij pro ſwůg zley yazyk a ſlowa.« Y proſyl ho král, aby mu dopuſtil mluwiti. Otec tomu dlúho odpijral, obáwage [156b] ſe, aby z toho ňetco zlého nepoſſlo. Napoſledy pak z rozkázanij králowſkého kázal ſynowi mluwiti, chtěl-li by. On obrátiw ſe k králi, řekl: »Ty máš takowú pani, kteréž žádná běžná přirownati ſe

Digitized by Google

nemůž, tak gest welmi nedobrá.« A tak král od něho pohaněn geſt, a potom mu na čaſy budúcý mluwiti zapowěděl. —

Geſt zwykloſt ňektereych lidij, kteřijžto, ačkoli ne čaſto mluwij, wſſak yakž gen vſta odewrau. tak hned zle mluwij. [2])

[1]) »Von vbel Reden.« — Brant: »Male loqui« — Poggius, Facet. 193. (De filio principis muto iussu patris propter linguam maledicam.) — Pauly-Oesterley č. 219 s doklady na str. 498. — [2]) Závěrek v orig.: Ein gewonheit ist etlicher menschen, wiewol die selten reden, jedoch so reden sie alweg bösz vnd vbel. Brant: »Mos est quorundam, ut licet raro, tamen semper loquantur male.«

14. O nevmělém lékaři. [1])

Cziaſu gednoho, když ňegaký nevmělý lékař nemocné s mladým ſlužebnijkem ſwým nawſſtěwowal, a kterak by ſe měli, ohledowal (wſſak ten giſtey lékař welmi chytrý a lſtiwý byl), když pak gijm puls, yakž obyčeg geſt, ohledowal, zdá by gim tijže a neb mdlegij nežli prwé hrál, [2]) teda wſſecknu winu na nemocné ſecpal, [3]) prawě, že gim zapowěděl, čeho by neměli gijſti, yako ſijkůw, jablek a giného. Když pak nemocnij čaſto a welmi ſe k tomu přiznáwali, y chwálili a wážili ſobě tak toho lékaře, yako by ſám Bůh byl, že nemocných boleſti dobře porozuměti wměl. Tomu ſe mladý čaſto diwil; y zeptal ſe pána, yakým by způſobem on tak dobře pulſu rozuměl, od dotýkanij-li, čili od zwláſſtnijho ňegakého wměnij? Y ſlijbil mu pán geho, že gey chce taynému kuſu naučiti pro geho wěrnú ſlužbu, řka: »Kdyžkoli přigdu do nemocného komory a neb do pokoge, w kterémž ležij, teda neyprwé wſſudy wůkol pilňe ſſetřijm, zdá by kde yaké zbytky a neb ſſupiny od owocý pozůſtaly, a neb yakýchkoli wěcý giných okolo tu kde na zemi ležely, yako z kaſſtanuow, ſijkůw, salátu, [4]) wořechůw a s jablek ſſupiny: teda hned potom tak přemeyſſlijm a v ſebe to rozgijmám, že nemocný ten ty wěcy gedl. A tijm hned treſtcy nezřijzenoſt [157a] nemocných w welikých gegich nemocech, a mňe aby winy potom nedávali, kdyby ſe gim co těžſſijho přihodilo.«

Ne mnoho potom počal ten mladý také ſám lékařſké wměnij prowozowati a nemocné hogiti, též také nemocným takowými ſlowy winu dáwage a prawě, že by rozkázanij geho ne zachowáwali, a při pokrmijch zprávu, kterúž gim dal, že by přeſtupowali a ňetco nezdrawého gedli, že po zbytcých a ſſupinách to poznáwá. Y wſſel gednau k ňegakému chudému sedláku, tomu přiřekl, že mu chce brzo ſpomocy a ku prwnijmu zdrawij gey přiwéſti, geſtli že chce geho raddy vpoſlechnúti. Y dal mu ňegakey nápog, yá ſám newijm, co bylo, [5]) a tak odſſel od něho, mage ſe k ňemu nazegtřij nawrátiti. A když přiſſel, byl ten nemocný mnohem těžſſij y wětſſij nemocý obtijžen než kdy prwé. Ten bláznowý mladý člowěk newěděl tomu nižádné přijčiny, co by geho zdrawij ſſkoditi mělo. Když pak ſem y tam ſe wrtěl a ohlédal, a nikdij žádných vtruſků ani ſſupin newiděl, y ne-

Digitized by Google

wěďel, z čeho a nebo proč by měl nemocného toho kárati a treſtati, a tudy ſe wymluwiti; protož welmi ſe w myſli ſwé nedobře měl.[6]) Napoſledy pak vhlédal pod lůžem s woſla sedlo, a y hned welice křičeti počal, že teprwá porozuměl, proč by tak welmi nemocen byl, a že by mdlegſſij než prwé byl, neb welice přeſtúpil přikázanij geho, a tomu že by ſe nikterakž nediwil, kdyby y vmřel, prawě, že by ten nemocney woſla ſnědl. Neb ſe domnijwal, že o sedlu, když pozůſtalo, též ſe domnijwati má, yako by zbytky pozůſtaly od giných pokrmůw, a yako by koſti od giného maſa zůſtaly.[7]) A tak ten ztřeſſtěný člověk poznán geſt w bláznowſtwj ſwém, a mnoho giných k ſmijchu tijm přiwedl. K tomu také poſměch hodný ſwé záſluhy, bláznowſtwj a nevměloſti, odtud odneſl a s ſebú domuo doneſl.

[1]) »Von einem vngelehrten Artzet.« — Brant: »De medico indocto.« — Poggius, Facet. 109. (De medico, qui in visitatione infirmorum tamquam indoctus ipsos interfecit.). — [2]) Ob derselb villicht schwerer schlüge dann vor. — [3]) Warff er die schuldt alle auff die krancken. — [4]) Feigen schelat. Br.-Pogg.: Ficus corticem — [5]) Gab im ein dranck, ich weis nit was. Lat: Data nescio qua potione. — [6]) Do ward im heis vnd übel zu mut. Lat.: Aestuans animo. — [7]) Dann er meinet der sattel des gekochten esels wer zu schetzen eben wie bein vnd oleibten des andern fleisch. Lat.: Existimans sellam decocti asini velut os carnis reliquias videri.

15. Geden každý geſt králem w ſwém domu.[1])

[157b] Sedlák geden poctijwě krále Rykharta z Englické země do domu ſwého geſt přigal, když w gakéſy stráni ležel a služebnijka ſwého na lowu byl ztratil,[2]) o tom newěda, aby to král býti měl. Když gemu pak ten sedlák wody[3]) podal, král tomu odpijral, a yakož ginij prawij, proti tomu sedláku, nechtě pijti, ſe zaſadil.[4]) Y dal mu sedlák polijček, řka: »Ale což newijſs, že geden každý geſt pánem w domu ſwém?« Král to mijle ſneſl a ſtrpěl. A když ſe zaſe domů wrátil, sedláka toho powolati k ſobě rozkázal, a též rowně wodau ho ctil a gemu ſlaužil. Y domyſlil ſe sedlák ten, aby zdráhanij nechal, nechce-li pohlawku mijti. Když pak král ſwého předſewzetij a vmyſlu wykonati nemohl, a ſluſſně gemu toho polijčku odplatiti, neb mu we wſſem poſluſſen byl, napoſledy powěděl sedlák tu hyſtorii, a neb co ſe bylo ſtalo, aby ho ſkrze to král darowal a obohatil.[5])

Protož lépeť geſt hoſpodáře vpoſlechnauti,[6]) nežli poličku a hanby ňegaké pro nepoſluſſenſtwij dogijti.

[1]) »Ein jetlicher ist könig in seinem haus.« — Brant: »Quilibet rex in domo sua.« — [2]) Orig.: In sein hausz, das im forst lag, do er sein knecht auff dem Gejägts verloren het. — [3]) Handwasser. — Brant: Rusticus lotionem manuum exhibebat. — [4]) Vnd der könig das abschluge oder (als etlich wöllen) sich dem bawren fürsetzte. — Brant.: Rex illi parere recusabat, vel (ut quidam volunt) se preponebat. — [5]) Orig.: Zuletst sagt doch die history, das er durch den könig begabt vnd reich gemacht were. — Brant: Demum tamen refert historia etc. — [6]) Das man dem würd gehorsam sey.

Digitized by Google

16. O přátelſké newěrnoſti. [1])

Maličkey ptáček ſkřiwánek [2]) hnijzdij ſe rád a držij mezy obilém, aby potrawu mijti we žni mohl, když ſe ptáčátka geho peřij. Ten ptáček shnijzdil ſe [3]) gednau mezy obilijm, kteréž brzo dozráwá, tak že, když giž počalo běleti, geho mladij geſſtě bez peřij byli. Když pak odletěti měl, aby mladým potrawy pohledal, napomenul ge, aby pozorowali, když by ſe co nowého přihodilo, půſobilo, nebo mluwilo, to aby gemu powěďeli, když by ſe nawrátil. W tom hoſpodář pole toho zawolal ſwého ſyna mladého, a dij k němu: »Widijſſ-li, že toto obilé zralé geſt a giž rukau potřebuge, aby ſe ſhromázdilo? Protož zytra bohdá, yakž ſe rozednijwati bude, gdi k přátelluom a pros, ať [158ª] přigdau, y přiložijme ſpolu pijlnoſt, [4]) abychom to obilee ſklidili.« Když ſe pak zaſe ten ſkřiwánek wrátil, počali mladij křičeti ſtrachem, bogijce ſe a proſýce, aby mátě rychle poſpijſſila a ge ginam přeneſla a přeſtěhowala, že hoſpodář toho pole wyſlal k přátelům, proſe gich, aby zytra, co by dnijti počalo, ſeſſli ſe a ſžijti pomohli. Y wece k nijm mátě, aby wſſij bázně a ſtrachu zanechali; »kdyžť pán na ſwé přátely žně odkládá, nebudeť ſe geſſtě zeytra žijti, protož nenijť potřebij, abych wás dnes ſtěhowala.« Druhého dne mátě opět letěla na paſtwu, a pán ten čekal wdy na ty, kterýchž proſyl. Slunce yaſné bylo, čas čiſtý, wſſak proto nic ſe neſtalo, přijtel žádný nepřiſſel. Y dij opět k ſynu: »Přátelee tito wijce nás meſſkagij a nám překážegj, než aby nám pomocy měli Muſýme gijti a přijbuzných naſſijch powolati a krewnijch přátel proſyti, aby zytra zde byli a nám žijti pomohli.« Přeſtraſſenij ptácy to též powěďeli mateři ſwé. Mátě ge napomenula, aby bez ſtrachu a bez bázně byli, prawěcy, že žádnij přijbuznij ani krewnij přátelé negſú tak poſluſſnij, aby k cyzý prácy bez překážky ſe přičinili a prwnijho tlowa vpoſlechli. Než giž aby pamatowali, co mluwiti bude. Když pak giž druhý den přiſſel, letěl pták zaſe na pole. A opět přátelé zanechali a pomocy, za kterúž proſeni byli, ne včinili. Potom giž napoſledy dij hoſpodář k ſynu ſwému: »Bůh wás žehney, přátelé y přijbuznij; [5]) wezmiž ty zýtra dwa ſrpy, mňe geden a ſobě druhý, ſami ſe k tomu přičinijme a žijti budeme.« Když to mátě od dětij ſwých vſlyſſela, že by hoſpodář tak řekl, dij k nijm: »Gižť geſt čas a hodina, abychom odſud povſtaupili, gižť ſe oprawdu ſtane, což mluwil, neb ſe to od toho dijti bude, čijž geſt, a ne od giného, kdož geſt proſſen.« A tak ſkřiwánek hnijzdo ſwé ſtaré opuſtiw, giné mijſto ſobě obmyſlil, kde by ſwé mladé přeneſl. Tu teprwá ta žeň od ſamého pána geſt wykonána.

To geſt báſeň Ezopowa o přátelech a přjbuzných, [158ᵇ] kterak žádný nemá na ňe zpoléhati. [6]) Nic giného také nenapomijnagij nás knijhy přirozeneych miſtrůw, [7]) neb toliko na ſebe ſami ſpuſtiti ſe a zpoléhati máme, a wſſech giných wěcý, kteréž wzdáleny od nás gſau y od ſrdcý naſſijch, málo ſobě nebo nic wážiti. Tuto báſeň přeložil Quintus Ennius w Kázanijch [8]) ſwých, a gi znamenitými, přijgemnými a způſobnými řečmi a werſſi [9]) wypſal.

Digitized by Google

[1]) »Von der Freund vertrewen.« — Brant: »De amicorum fiducia.« — Viz: Gellius, Noct. Att. II, 29. — [2]) Ein kleiner vogel, genant cassita. — [3]) Was einmal kommen. — [4]) Bit sie, das sie kommen vnd fleisz vnder einander ankeren. — [5]) Gott gesegne die freund mit den verwandten; lat.: Valeant amici cum propinquis. — [6]) Von der freund vnd nechstverwandten leichtem vnd wanem vertrawen. — [7]) Bücher der natürlichen meister; u Br.-Gellia: Libri philosophorum. — [8]) In Satiris. — [9]) Gar hofflichen vnd herlichen mit wolgeschickten Versen. Brant: Scite admodum et venuste versibus quadratis.

17. Bláznowſtwj nemůž vkryto býti. [1])

Doktor geden w Medyolánu, hlaupý a nevčený, proſyl gednoho, kterýž wdycky s kalauſem na ptáky obyčeg choditi měl, aby mu dopuſtil s ſebú k ptačijm náſtrahám, [2]) že by náramňe rád ſe podijwal. Ptáčnijk gemu k tomu přiwolil a w baudě ho čiſtě ratoleſtmi, aby ſe dijwal, přikryl a v kalauſa ho poſadil, wſſak s tau wýminkau, geſtli že chce žádného ſlowa nemluwiti, aby ſe ptácy nebáli a neplaſſili. Když pak giž mnoho ptáků w hromadu ſe ſletělo, blázen ten welmi křičel, že by množſtwj ptákůw bylo, aby pomči přitrhl. [3]) Ptácy, vſlyſſawſſe člowěčij hlas, hned hřmotem preč letěli. Y lál gemu ten ptáčnijk welice, a on mu zaſe ſlijbil, že giž po druhé chce mlčeti. Opět pak, yakž brzo ptácy připadli, hned blázen latinſkými ſlowy mluwiti počal, že by mnoho ptákůw bylo, domnijwage ſe, že by ptácy latijně rozuměti nemohli a neměli. Když pak ptácy opět wywſtawſſe preč vletěli, a ptáčnijk giž, aby měl co chytiti, žádné čáky ne měl, vſedl na člowěka toho a počal mu láti, [4]) že by mluwil. Odpowěďel mu blázen, táže ſe ho, zdá by také ptácy latijňe vměli? A tak domnijwal ſe ten doktor, že ptácy ne od hlaſu a křiku, ale pro ſrozuměnij ſlowům, rozuměgijce, co ſe mluwij, preč by letěli.

[1]) »Die Narrheit mag nit verborgen werden.« — Brant: »Stulticiam non posse occultari.« — Poggius, Facet. 179 (De doctore, qui litterali sermone loquebatur in avibus capiendis.) — [2]) Zu dem vogel gestel. Lat.: Ad capturam avium. — [3]) Er solt das garn ziehen. Lat.: Ut rete contraheret. — [4]) Fůre er den menschen hefftiglichen an zu schelten.

[159a] 18. O knihách Sybilliných. [1])

Ziena gedna ſtará a neznámá ſſla k pyſſnému králi Tarquiniowi, neſucy gemu dewatery knijhy. Y prawila mu, že by w nich byla božſká ſlowa a swaté řeči, [2]) geſtli že by ge chtěl kaupiti, že ge chce prodati. Y zeptal ſe Tarquinius, drahé-li by byly? Ona odpowěďela, že ge za tři sta zlatých krále Filipowých [3]) chce dáti, kteřijž toho čaſu naylepſſij a naydražſſij byli. Y ſmál ſe tomu Tarquinius, a yako by ta žena nemaudrá byla, tak ſobě myſlil. Ona hned tu před nijm oheň vďelala a troge knijhy od těch dewaterých ſpálila a krále ſe zeptala, chtěl-li by ty ſſeſtery za též

Digitized by Google

penijze wzijti? Y ſmál ſe a poſmijwal ſe gj král geſſtě wijce, řka, že ta ſtará žena zhola nenij při wſſech rozumijch. A y hned tu táž žena opět troge knijhy ſpálila. A geſſtě gednau ho pobijdla, aby ty troge giž poſlednij kaupil, a též penijze aby za ně dal. Y vſmyſlil ſobě Tarquinius a tu wěc oprawdu v ſebe rozwážil a porozuměl, že by takowá vſtawičnoſt a dowěrnoſt k takoweym lehkým wěcem nikoli přiložena býti neměla, kdyby pod tijm nětco nebylo; y kaupil ty troge knijhy za též penijze, kteréž chtěla za dewatery mijti. Ta pak žena, yakž od Tarquinia odeſſla, nikdijž na žádném mijſtě nalezena nenij. A hned ty troge knijhy do kaply, kdež giné swaté a duchownij knijhy byly, wloženy gſau [4]) a Sybillinými nazwány, k kterýmž chodilo XV rádneych panuo, yakožto k ňegaké božſké odpowědi, [5]) když obyčeyňe bohů ſe nětco ptáwali a gich za pomoc a radu žádali.

[1]) Von den büchern Sybille.« — Brant: »De libris Sibyllinis.« — Viz: Gellius, Noct. Att. I, 19. — Pauli-Oesterley č. 588 s doklady na str. 540 [2]) V lat. textě: Divina oracula. — [3]) Philips gulden, t. j. zlaté statery makedonské. — Brant: Ter centum Philippeos. — [4]) Do wurden die drey bücher in die sacristy geleit. — [5]) Wie zu eim orackel.

19. O ſwázaném bláznu. [1])

Geden vrozený a statečný rytijř byl w poſelſtwij poſlán z Medyolánu do Florencij. Ten každey [159b] den pro vkázanij chodil w zlatých rřetězých, a což mohl neyčiſtſſij holſpanty noſyl. [2]) Kterúžtu peychu a wyzdwižené nad mijru bláznowſtwj wida něgaký Mikuláš, přijgmijm Nicolus, wyſoce vrozený člověk [3]) a k žertům narozený, y řekl: »Ginij blázni doſti magij, když ge gednijm rřetězem ſwážij, ale tohoto bláznowſtwij tak geſt weliké, že na gednom řetězu doſti nemá.« A tijm oznamuge, že to geſt zřetedlné znamenij bláznowſtwj, aby člověk, gſa ſwobodný a zproſtěný, takowými rozličnými rřetězy a holſpanty měl ſe bezpotřebně obtěžowati a gimi ſe wázati.

[1]) »Von gebunden Narren« — Brant: »De fatuis cathenatis.« — Poggius, Facet. 254. (Cathenis variis collum cingens stultior aestimatur.) — [2]) Der trug teglich zum schawen mancherley ketten vnd halszband. — [3]) Ein hochgelerter man.

20. Ti, kteřijž ſpij, na mnohé wěcy nedbagij a o nijch ne přemeyſſlegij. [1])

Kupec geden chwálil zienu ſwú před pánem, kterémuž poddán byl, nade wſſecky ginee ženy, že by nikdá ne ſmradila, ani že by gij neſpauſſtěla. [2]) Tomu ſe ten pán podiwil, odpijrage mu toho, že to nigakž možné nenij. Y založili ſe ſpolu o dobrey woběd: [3]) prwé než tři měſýce pominau, že gi řihati y dmeychati a neb ſmraditi vſlyſſij y včige. [4]) Po třech pak dnech proſyl pán kupce toho, aby mu pěti set zlatých půgčil, že mu ge

Digitized by Google

w témdni zaſe dá. To gemu bylo welmi k obtijženij, že takowé ſummy peněz preč půgčiti muſý, wſſak pro to welmi mdle k tomu přiwolil a těch peněz gemu půgčil. A když s ſtaroſtij welikau toho dne dočekal, na kterýž mu ge měl zas nawrátiti, ſſel ku pánu pro ty půgčené penijze. Ale pán ten, yakoby těžſſijmi ſtaroſtmi obtijžen a k něgakému muſſenij přinucen byl, proſyl kupce toho welice, aby mu pro takowú těžkú wěc geſſtě druhých pěti set zlatých připůgčil, a tu gemu připowijdage, dřijwe puol měſýce [5]) že chce zaſe dáti. Když pak tomu kupec odpijral, chudobu ſwú pánu předkládage, aby mu wdy potom nic ne ſeſſlo ani na prwnijm zaplacenij, [6]) přineſl gemu s welikým wzdycháním také y těch druhých pět set zlatých, a do[160a]můw ſe nawrátil ſmuten a yakoby nemocen byl, mnoho ſobě přemýſſlege a yako pochybuge, aby gemu ty penijze wráceny býti mohli. Tudy mnoho nocý ne ſpal, a neſpě teprwá vſlyſſel, yak geho panij, když on ſpij, čiſtě a čaſto zadkem traubij. A když měſýc wyſſel, powolal pán kupce a zeptal ſe ho, giž li by kdy ženu ſwú zadkem traubiti neb ſmraditi a neb řihati ſlyſſel? Tu on blud ſwůg a omyl wyznal, řka, že hned welmi čaſto, a netoliko woběd, ale že by wſſeckno dědictwij mohla profrceti. [7]) A hned po těch ſlowijch penijze zaſe mu nawráceny ſau, a oběd zaplacen. A tak mnohých wěcý vgdau a vwarugij ſe ti, kteřijž ſpij, o kterézto ne welmi dbagij. Protož řijkáme: »Kdož ſpij, žádnému ne ſſkodij.« [8])

[1]) »Das die schlaffenden vil dings nit achten noch trachten.« — Brant: »Quod dormientes multa non considerant.« — Poggius. Facet. 184. (De mercatore, qui laudando uxorem suam asserebat eam nunquam ventris crepitum edidisse) — [2]) Sagt, das sie nie kein hinder blast gelassen het. — [3]) Vmb ein herrlich nachtmal. Br.-Pog.: Opiparae coenae pignore. — [4]) Ehe drey monat vergiengen würt sein fraw etlich blast lassen. — [5]) Innerthalb eim monat. Br.-Pog.: Intra mensem. — [6]) Doch vff das ihm nit abgieng an der andern bezalung. Br.-Pog.: Ne et reliquorum solutio deficeret. — [7]) Ja so dick, das nit allein ein nachtmal, sonder das gantz erbteil zu verzeren were. Br.-Pog.: Totiens, inquit, ut nedum coena, sed totum patrimonium consumendum fuisset. — [8]) Der do schlaffet, beisst niemand. Brant: Qui dormit, neminem mordet.

21. Těžkú wěc na někoho wzložiti čaſem geſt potřebné. [1])

Tyran a vkrutnijk geden, chtě poddaného ſwého o statek připrawiti, kterýž wdycky ſe zakazowal a mnoho ſe chlubil, že mu chce k wůli, což rozkáže včiniti, [2]) y přikázal mu pod welikau pokutau, aby gemu woſla čijſti naučil. On odpowěděl, že geſt to wěc nemožná, leč mu mnoho čaſu k tomu dáti chce, aby gey naučiti mohl. Y rozkázal gemu, aby ſobě wzal, dokudž chce, rok. [3]) A tak on deſet let wolil. Y poſmijwali mu ſe wſſickni, že by nemožnau wěc na ſe wzal. On těſſil přátely ſwé, řka: »Já ſe nic nebogijm, neb zatijm yá, a neb woſel, a neb pán vmře.« Kterýmiž ſlowy vkázal, že dobrá a vžitečná geſt wěc čaſem těžkau wěc a při protáhnauti a gij prodliti.

Digitized by Google

[1]) »Ein schwere sach vffschlagen ist dick nützlich.« — Brant: »Differre rem difficilem salubre sepe est.« — Poggius, Facet. 250 (Facetum dictum hominis asinum erudire promittentis). — [2]) Der sich alweg riemte vnd erbot vil dings zu thun. — [3]) Do wart er geheissen zu fordern so vil zeit er wolt.

22. Těžko geſt přirozenij změniti. [1])

Mládenec geden doſti pěkný mijwal ſwé potěſſenij a kratochwijl s kočkau, a hrage s nij, laſkaw byl na ni. [2]) Potom proſyl bohyně Wenuſſe, aby gi ob[160b]rátila w pannu. Y ſlitowala ſe Wenus nad žádoſtij toho mládence a obrátila tu kočku w vtěſſenú děwečku. Pro gegijžto kráſu mládenec miloſtij welmi zapálen byl k nij, tak že gi s ſebú domů wedl. A když giž w komoře byli, Wenus chtěla pokuſyti, zdá by také s žiwotem obyčege a powahy ſwé změnila, y puſtila k nij myš. Ta pak mladá pani, nepamatugijcy ſe, w yakém by giž ſtawu byla, [3]) ani na komoru, w kteréž byla, wſtawſſi, za myſſij běžela a ſnijſti gi chtěla. Bohyně, rozhněwawſſi ſe, w prwnij způſobu kočičij zaſe gi obrátila a gegij přirozenij gj nawrátila.

Báſeň znamená, že zlij lidé, ačkoli mijſto a ſtaw změnij, wſſak proto obyčegů ſwých ne zginačij, neb zwykloſt má welikú ſýlu a moc, yakož Cycero a Wirgilius [4]) prawij, že weliká geſt wěc ňečemu od mladoſti přiwyknauti, a což komu přirozenj dalo, toho žádney odgijti nemuož.

[1]) »Schwer ist die Natur zu verkeren.« — Brant: »Difficile est naturam mutari.« — Halm č. 88. (*Γαλῆ καὶ Ἀφροδίτη.*) — Babrios-Crusius č. 32. — V lat. překladech starších: De fele in feminam mutata. — [2]) Začátek v orig.: Ein katz was ein wollust eins schönen jungen, der bat etc. — [3]) Nit eingedenck deren, die zugegen waren. — [4]) Cicero, Lael. 19, 68: »Maxima est vis vetustatis et consuetudinis«; a jinde často. — Verg. Georg. 2, 272: »Adeo in teneris consuescere multum est.«

23. O lijſtku proti moru ku powěſſenij na hrdlo. [1])

Byl w měſtě Tyburtýnu člowěk geden z miſtrných lidij bratřij, [2]) kteřijž po blijzkých měſtečkách a weſnicých sedlákům kážij. Ten ſlibowal, yakož oni prawj, že gim chce dáti ňegakey giſtey lijſtek, ktož by gey koli na hrdle noſyl, že ten nikoli mornijmi boleſtmi nevmře, neb ſe tu w tom podkragij welmi moru báli. [3]) Blázniwij a nerozumnj lidé dali ſebau hnauti, té naďege gſúce, že ſe tak ſtane, yakž on prawij, a tak yakýmiž koli peňezy mohli, ty lijſtky wykupowali a tenkými, hedwabnými nitmi [4]) na hrdlo ge ſobě vwazowali. Bratr pak ten (mnijch byl) přikázal, aby žádný toho lijſtku před patnáctým dnem ne odwijral, a kdyby to kdo včinil, teda že by ten lijſtek ſwú moc potratil. A když ten bratr mnoho peňez natržil, táhl odtud preč. Potom čteni gſau ti [161a] lijſtkowé, yakož obyčegňe žádoſt lidſká geſt, že wždycky nowé wěcy rádi flyſſij, y bylo wlaſkými ſlowy napſáno w ňem: »Zieno, gſy k tomu, aby předla, a tobě wřeteno a kužel vpadá,

Digitized by Google

když ſe pak ſehneſs, zawřiž dijru, ať by tam ne wběhlo.« [5]) Tak mnoho prawij, že wſſech lékařůw přikázanij a lékařſtwij přewyſſuge.

Tato báſeň, kteráž ſe w prawdě ſtala, [6]) tomu nás včij, abychom ne wſſemu wěřili, což nám ti ludaři a keykléři, kteřijž na lidech penijze ſſálij, prawij. [7]) Ani také každému gegich ſlowu wěřiti ſe má, neb čaſto gedowatý had rád w zelij bývá.

[1]) »Von einem briflin wider die pestilentz an den halsz zu hencken.« — Brant = Poggius. — Poggius, Facet. 233. (De brevi contra pestem ad collum suspendendo.) — Pauli-Oesterley č. 153 s doklady na str. 491. — [2]) Ein bruder vsz den obentüreren. Br.-Poggius: Ex circulatoribus. — [3]) Dann es was ein grosse forcht der pestilentz. — [4]) Mit einem junckfrawen faden. Br.-Pog.: Filo virgineo. — [5]) Orig.: Fraw, ists das du spinnest vnnd dir die spindel oder rocken fallet, wenn du dich dann bückest, so halt das loch zu beschlossen, das dir nichts empfar. Br.-Pog.: Mulier, si filas et cadit tibi fusus, quando te flectis, tene culum clausum — [6]) Dise history. — [7]) Das von sollichen gauckelbrüderen vnd landbescheissern gesagt würdt. — Br.: Que ab huiusce modi circulatoribus fratercellis proclamantur.

24. O wlku, kterýž ſwini gedl mjſto ryby. [1])

Prawij, že by ňegakey wlk byl, kterýž za ſwé winy miloſti a odpuſſtěnij hledal. Y přiſſel k něgakému zpowědnijku, podwoluge ſe, že chce dobře činiti, a prawě ſe prwnijho želeti. Y přigal od zpowědnijka ſpaſytedlné vſtanowené pokánj, aby wijce masſa negijdal a od něho ſe wſſemi obyčegi zdržel. A tak rozhřijſſenij muk y winy přigal, a toho wſſeho gſa zproſſtěn, odſſel. Když ſe pak wlk na pokánij a vſtanowenij cýrkwe rozpomenul, přičinil ſe o to, aby tomu doſti činil. Napoſledy pak, že ſe giž ſkůro hladem vſuſſil, [2]) proto že nemohl ſluſſně k žádným rybám přijſtupu mijti, kterýmiž by ſwůj hlad naſytil a nětco pogedl; y přihodilo ſe, že ſtál gednoho čaſu na břehu v gednoho potoku a vhlédal swini wykrmenú, že ſe po woďe mygijcy plawij a pige: pomňel dobře wlk, že mu zapowědijna byla zwijřata, kteráž na zemi chodij, a od těch, kteráž po polijch ſe paſau, že ſe zdržeti má, y vmijnil ſobě, že chce ryby lowiti. Y wſſed do wody řekl: »Zdař Bůh, pani rybo, yak tě mám gmenowati? Sſtikau-li čili wyzynou?« [3]) Když pak swině ne rybau, ale ſwinij ſe býti prawila a toho přijſahau ſwau potwrzowala, dij k nij wlk: »Milá brachu, buď nynij rybau, ač[161b]koli gij negſy. Když yá zaſe na zpověd a na pokánij zpomenu, chcy ſe maſſa vwarowati.« [4])

[1]) »Von eim Wolff, der ein Schwein asz für ein Fisch.« — Brant: »De lupo comedente porcum pro pisce.« — Srv. Tkadleček, vyd. Hanka (1824). II. 72—73. — Gebauer, Listy fil. IX, 286. — [2]) Als er gar by erlegen was vor grossem hunger. — [3]) Gott grüsz dich, herr fisch, wie ich dich nennen sol, eintzwar ein hecht oder ein silur. — [4]) Brant připojuje ještě anekdotu o knězi, jak uměl přetvořovati koroptve v postní jídlo, t. j. v ryby. Srv.: Poggius 216. — Frey-Bolte č. 85. s doklady na str. 247.

Digitized by Google

25. O tyranſké vkrutnoſti. [1])

Byl geden cžlowěk welmi bohatý w zemi Pienſké, w měſtě Cyngula. [2]) Y ſlyſſe to o něm tyrann a vkrutnijk měſta toho, myſlil, [3]) kterak by mu geho penijze odgijti mohl. Y powolal cžlowěka toho k ſobě, prawě, že by ſe geho miloſti zprotiwil, [4]) a tak že by hlawu y ſtatek ztratil, yakož wij, yaká geſt pokuta na ty, kteřijž ſe neywyſſſij mocy protiwij. Když pak on tomu odpijral, že by nic proti měſtu ani proti geho miloſti nevčinil, ſtál na tom vkrutnijk předſe a trwal, že muſý o hlawu přigijti. Y ptal ſe ten newinný člowěk, co by ſmrti hodného včinil? Tyran wece: »Nepřátely a mně ſe protiwijcý, kteřijž ſe proti mně ſpřiſáhli, v ſebe w domě ſy chowal.« Y porozuměl newinný ten, že by ſe to pro geho penijze dálo, a wijce ſobě žiwota a zdrawij ſwého než těch peněz wáže, y dij takto: »Prawá prawda geſt, pane, yakž prawiti ráčijš. Nu, poſſliž ſe mnau reythary ſwé a služebnijky, yá tobě chcy nepřátely twé a ty, kteřijž ſe twé miloſti protiwij, hned zgijmané wydati.« A tak ty poſlané služebnijky vwedl do domu ſwého a přiwedl ge k truhle, w nijž penijze byly. Když pak gi odewřel, řekl: »Wezmětež ge tam, neb netoliko pána mého nepřátelé gſau, ale také y mogi.« Když pak ty penijze k tyrannowi přineſſeny byly, y wyſwobozen geſt člowěk ten ode wſſech muk a trápenij wſſeho zbawen.

Protož nic vkrutněgſſijho a ſſkodliwěgſſijho nenj než neobyčegná peycha, lakomſtwij a vkrutnoſt tyranſſká, kterýmžto Buoh napoſledy wijtězytele, a kterýž by ge přemohl, na hlawu wſadij. [5])

[1]) »Von der Tyran oder wieterich Grausamkeit.« — Brant: »De tyrannorum crudelitate.« — Poggius, Fac. 37. (De tyranno, qui homini pecunioso causas iniustas iniecit.) — [2]) In dem land Piceno, in dem stetlin Cingulo. — [3]) Betrachtet vnd sucht vrsach eins lasters. — [4]) Er were schuldig an dem laster der geletzten maiesteth oder oberkeit. — Brant-Poggius: Dixit illum crimine laesae maiestatis reum teneri. — [5]) Welchen doch zuletst Got ein syger vnd überwinder vff ruck nachvolget. Brant: Quos tamen tandem victor a tergo sequitur Deus.

[162a] 26. Muž zieně wijce wěřiti má nežli gineym. [1])

W Florencij byl něgaký gménem Dantes, o gehožto ženě prawili, že by nekázaná [2]) byla. Když pak čaſto gey w tom towaryſſij geho napomjnali, aby zapowěděl a zaſtawil tu hanbu domu ſwého, on ženu treſtal a gij tuze přimlúwal. Pani ta wěděla, že žádná křiwá přijſaha nenij tak těžká yako cyzoložſtwo, y hágila ſwé poctiwoſti pláčem mnohým a ſlzami, [3]) prawěcy, že to na ni od zlých lidij geſt wymyſſleno, kteřjž gj pokoge nepřegj. Těmi ſlowy muže vkrotila. A když přátelee gegij wždy w tom trwali a gij domlúwali y gey treſtali, [4]) dij k nijm on: »Nehluſſte mne giž déle ſwými řečmi, [5]) powězte mi, wy-li gegij zlee činy lépe wijte, čili ona ſama?« Oni odpowěděli, že ona neylépe wij. A on wece: »Prawij, že wy wſſichni lžete, gijž yá w té wěcy wijce wěřijm než wám wſſem.«

Digitized by Google

W prawdě, že to maudře včinil; nebo nemáme ſnadně wěřiti těm wěcem, kteréž dlauhý zámutek přináſſegij, a neb ſkrze kteréž zarmauceni býti muožeme.

[1]) »Das man der Frawen Glauben nachvolgen sol.« — Brant: »Uxoris fidem esse sequendam.« — Poggius, Facet. 139. (Fabula Dantis, qui saepius uxorem suam increpabat.) — [2]) Gar wenig keusch. — [3]) Mit vil thrähern vnd schweren — [4]) Die freund beharten in dem schelten der frawen sie zu straffen.— Br.-Poggius: Cum adhuc amici in increpanda uxore perstarent. — [5]) Ohe, nit wöllen mich weiter mit den worten teuben.

27. O trwánliwoſti gedné zieny w tom, což ſobě vpřela.[1])

Takowé ſau některé ženy, že což ſobě vprau, s toho žádneym obyčegem ſwedeny býti nemohau, tak w ſwé zatwrzené myſli a wuoli ſtogij, že radſſe hrdla ztratij, než toho, což ſobě vpřely,[2]) vſtaupij.

Y byla gedna ziena muži ſwému welmi protiwná, geho ſlowům odpijragijcy, a čaſto gemu lagijc s nijm ſe wadila a w tom wždy ſtála, což začala, a yakž zapřáhla, tak táhla, chtijcy wládnúti.[3]) Když pak čaſu gednoho welmi ſe s mužem ſwým wadila, nazýwagijc ho wſſiwcem, [162b] že by ſe mohl wſſmi rozlezti,[4]) muž chtě, aby žena ta ſlowa odwolala, bitijm gi od toho odwéſti chtěl, bil gi pěſtij a ſſlapal nohama. Ona, čijm wijce bita byla, tijm ho wijce wſſiwcem nazýwala. Napoſledy, když giž muž tepa ſe s nij, vſtal, pro to, aby gegij zarputiloſt přemohl, po prowaze gi do studnice ſpuſtil, prawě, že gi chce vtopiti, leč toho mluwenij nechá. Ale ziena ta geſſtě zatwrzeněgſſij w ſwém vmyſlu byla. A když giž po kolena[5]) do wody wpuſſtěna byla, předſe mu tak řijkala. Y wpuſtil gi wſſecku do studnice, že giž wijce mluwiti nemohla, pokauſſege gij, zdá by ſtrachem a nauzý od takowého mluwenij gi odwéſti mohl. Ale ziena ta, když giž wijce mluwiti nemohla a do wody wpuſſtěna gſaucy wodau ſe zaléwala, y tlačila rukau prſy[6]) ſobě w hromadu a přes hlawu wen z wody ge wyſtrčila, k tomu woba nehty v palcuo w hromadu ſložila, aby ale[7]) poſuňky a vkázanijm té zatwrdiloſti ſwé dokázati mohla, tak muži ſwému wdy to připomijnala, že zieny, když wſſi gijſkagij, nehty tepau.[8])

Druhý byl, geſſto mu ſe žena w řece vtopila, a když gij hledal, ſſel nahoru podlé wody. Giný, podiwiw ſe tomu, napomjnal ho, aby gij raďegij po woďe než proti woďe hledal. A on wece k tomu: »Ziádnau měrau gij po woďe nenagde, neb ona tak neſnadná a ſwémyſlná k namluwenij a k přewedenij od toho, což ſobě vpřela, byla, že nikterakž po woďe ne poplyne, než proti nayprudſſijmu praudu bude ſe chtijti geſſtě po ſmrti mocý wydřijti.«[9])

[1]) »Von der beharrung vnd fürnemen der weyber in irem sinn.« — Brant: »De pertinacia mulierum.« — Srv.: Poggius, Facet. 59. (De muliere obstinata, quae virum pediculosum vocavit.) — Ibid. 60. (De eo, qui uxorem in flumine peremptam quaerebat.) — Pauli-Oesterley č. 595 a 142 s doklady na str. 540 a 490. — Kirchhof IV,

Digitized by Google

186. — [2]) Von irer meinung vnd fürsatz weichen — Br.-Pog.: Cedere ex sententia. — [3]) Blib also ston vff dem, das sy angefangen hette, also das sie der ōber sein wolte. — [4]) Schalt sie den man ein luser, vnd er gieng vol leusz. — [5]) Bisz an das *kinn*. — Br.-Pog.: Mentum usque. — [6]) Omyl za: »prsty.« Orig.: Truckt sie mit den henden die finger zamen. — [7]) Zum minsten. — [8]) Dann mit den negel derselben finger pflegen die weyber die leusz zu tödten. Br.-Pog.: Unguibus digitorum pediculi a feminis occidi consueverunt — [9]) Das sie nimmer, dann wider oder gegen dem bach auff nach dem todt gon mag. — V orig. připojeny ještě dvě věty povšechné.

28. O lſti zienſkých rad. [1])

Ziena gedna w Florencij byla manželkau hoſpodáře gednoho w hoſpoďe wſſem obecné,[2]) a byla přijliš ſwobodná tělem ſwým. Y ſpala s gednim, s kterýmž mnoho čaſuo obecenſtwij měla. Trefil ſe pak k tomu geſſtě druhý cyzoložnijk, ten také též prowozowati chtěl, ya[163a]ko y prwnij, Zaſtihſſi ho ziena ta, an k woknu po řebřijku leze, wyſſla proti ňemu, welmi mu lagijcy, a odháňeti ho od toho řebřijku počala. Když giž pak dlauhú chwijli to wazenij a hadrowánij trwalo, y trefil ſe k tomu muž gegij, ptage ſe, co by ta wada vměla,[3]) a proč by ſe dála? Ziena mu odpowěďela, kteráž k oklamánij hotowá byla, a řekla: »Tento s hňewiwau myſlij chce ſem nahoru, aby gednoho ranil a nebo zabil, kterýž ſem do tohoto domu vtekl, kterémuž yá až do této chwijle wdy ſem bránila a gey zdržowala, aby ſe toho zlého neſtalo.« Prwnij, kterýž ſe byl ſkryl, ſlyſſe ta ſlowa, okřál a dobré nadžege ſkrze ňe byl, prawě, že ſe chce té křiwdy nad druhým mſtijti. Druhý také ſylňegij o to ſe na prwnijho zmužil, mage giž lepſſij zřenij, že z toho nic zlého nepřigde a wdy ſe ſápal, yako by mu moc činiti chtěl.[4]) Bláznowey člověk tento hoſpodář, wyhledaw a wyptaw ſe na přijčinu hadrowánij takowého a negednoty, wzal tu prácy na ſe, aby ge ſrownal, mluwě s nijmi s oběma, vďelal pokoy mezy nimi, a kázal ſám ſwého wijna přinéſti, aby geſſtě pluhařuom ſwým k cyzoložſtwu zieny ſwé nápogem, k ſwé wlaſtnij ſſkodě, připlacowal.

Giſtě lſtiwé a chytré ſau ženſké rady, když při neřeſtech a nekázanoſtech přiſtiženy bywagij. Protož ne zle prawij Seneka w iiij tragedij: »Zěny ſau wůdce zlého, miſtryňe a wýborné rżemeſlnice neřeſtij. Od kterýchžto cyzoložſtwa a nekázanoſtij množſtwij měſt ſhořij, a množſtwij lidij wálky wedau, a králowſtwij z kořen wywrácena bywagij, množſtwij lidij zmordowáno, neb wſſecky lſti a chytroſti od zien nalezeny a wymyſſleny bywagij.« [5])

[1]) »Von der listigkeit weiblichs Raths.« — Brant: »De calliditate consilii muliebris.« — Poggius, Facet. 267. (Callida consilia Florentinae feminae in facinore deprehensae.) — Srv. Boccaccio, Decamerone VII, 6. — [2]) Was eins offen würts gemahel. Br.-Pog.: Publici hospitis uxor. — [3]) Was solcher zanck bedeut. Br.-Pog.: Quid sibi ea vellet concertatio. — [4]) Der ander nam sich auch an den ersten zu trawen vnd gewalt zu thun. Br.-Pog.: Alter iterum priori vim et minas intentare se simulabat. — [5]) Seneca, Hippolytus v. 559—562.

Digitized by Google

29. O pláči zenſkém při ſmrti mužuow gegijch. [1])

Zahradnijk geden, když ſám [2]) bez přijtomnoſti ſwé zieny mladé byl, kteráž byla prat víſla, přiſſel s pole [163b] a neb z zahrady domuo, že náramňe horko bylo, y z mijry žádoſtiw byl wědeti a ſlyſſeti, co by geho ziena řekla, kdyby on vmřel, a yak ſe k tomu mijti bude. Y lehl znak na hřbetě na sýni a nebo na mazhauze, [3]) yako by vmřel. A když žena geho s ſſaty domů přiſſla a nalezla muže vmrlého, yakož ſe domnijwala, y myſlila, hned li želeti a plakati ſmrti muže ſwého má, čili prwé pogijſti, neb ſe poſtila až do poledne. Gſucy pak lačná, vmijnila, že chce prwé pogeſti. Y wložiwſſi kus slanin na vhlé a vpekſſi, hned ge ſnědla, a poſpijchagijcy napiti ſe zapomněla. A když giž welmi žijznila po tom ſlaném masſu, y wzala dčbán k woďe přiſtrogený a po ſchodijch do ſklepu ſſla, aby ſobě wijna natočila. A w té mijře přiſſla ſauſeda pro vhlé. [4]) A když nahoru po ſchoďe s wijnem běžela, vzřewſſi tu ſauſedu, hned ten dčbán poſtawila, yako by teprwá muž gegij tu w náhle ſkonal. Y počala křičeti a na ſwú bijdu a nauzy mnohými ſlowy nařijkati. Y ſeſſlo ſe k tomu tauženij a nařijkanij množſtwij ſauſedſtwa, mužůw y žen, pro takowú náhlú ſmrt muže gegijho, neb tu tak ležel s zawřenýma wočima, a duch w ſobě tagil a zdržowal, tak že wſſichni za to měli, že oprawdu vmřel. Napoſledy pak, když mu ſe zdálo, že giž doſti toho žertu a té hry bylo, a žena geho wdy vſtawičně řijkala: »Ach muog muži, yakž mám ďelati, yakž mám ſmutná, ſyrá ďelati?« [5]) odewřel oči a řekl: »Zle, má ženo, leč hned půgdeſs a napigeſs ſe.« Y obrátili ſe wſſichni od pláče k ſmijchu, zwláſſtě kteřijž tu rozpráwku a položenij té wěcy [6]) ſlyſſeli. Protož nenijť bez přijčiny o ženách powědijno, že oči tomu včij, aby, když chtěgij, plakaly.

[1]) »Von weinen der Weiber im todt irer Man«. — Brant: »De fletu uxorum in morte viri.« — Poggius, Facet. 116. (De viro, qui suae uxori mortuum se ostendit.) — Pauli-Oesterley č. 144. s doklady na str. 490. — [2]) Als er einist (semel) ... aus dem garten vnd feld komen was. — [3]) In den saal auff die erden. Br.-Pog.: Se in aula ad terram prostravit. — [4]) Vnd wolt ein feur holen. Br.-Pog.: Ignis petendi gratia. — [5]) Ach mein man, wie wil ich nun thun. — [6]) Gelegenheit der sach. Br.-Pog.: Audita fabula et causa litis.

30. O gedné ženě, kteráž zadek odkryla, aby hlawu přikryla. [1])

[164a] Ziena gedna s hlawy wlaſy ſobě woſtřihala pro praſſiwiny. Ta byla zawolána od gedné ſauſedy, aby wen pro pilnú potřebu wyſſla. A když ona na to zapomenula, poſpijchagijcy hlawy přikryti zapomněla, a tak z domu wen wyſſla, widucy gi giná žena, přimlauwala gj, že by s holau hlawau wen wycházela. Ona pak, zdwihſſi podolek zadnij, hlawu ſobě přikryla a zadek odkryla. Y počaly ſe ſmáti giné ženy, kteréž tu přijtomné byly, zie, chtěcy malé hanby vgijti a gij ſe vwarowati, vpadla w wětſſij neſluſſnoſt.

Digitized by Google

To ſe na ty treffuge, kteřijž malé neřeſti welikými přikryti hledij. Yako marynáři na moři, chtěgijce ſe hlubině wyhnauti, z kteréž proto mohli wygeti, y vpadagij na ſkály,[2]) s kterýchž nikterakž zdráwi newycházegij.

[1]) »Von einer Frawen, die den hindern entdeckt, das sie den Kopff bedeckte.« — Brant: »De muliere, que, ut tegeret caput, posteriora detexit.« — Poggius, Facet. 137. (De muliere, quae cum cooperire caput vellet, culum detexit.) — Frey-Bolte č. 79 s doklady na str. 245. — [2]) Gleicher masz thut der, so do wil fliehen in dem meer die geuerlicheit der wirbel, daraus er mag kommen, vnnd felt in die verborgen holen felsen. Brant: Quemadmodum et is fecit, qui incidit in Scyllam, dum vult vitare Charybdim. Srv. Gualther, Alex. V, 301.

31. O gednom kniezy, kterýžto neſprawedliwé deſátky wybijral.[1])

W Nydrlanthu w Brabancii[2]) geſt měſto znamenité a wzneſſené, gménem Bruk. W tom zpowijdala ſe gedna mladá pani ne přijliſs maudrá knězy ſwých hřijchůw. Ten giſtey kněz mezy ginými řečmi zeptal ſe gij, také-li wſſecky deſátky kněžijm dáwá, kteréž gim z powinnoſti dáti má? Y namluwil gij, aby také z ſwého manželſtwij a z ſwého žiwota gemu deſátek dala, a to že geſt dlužna y powinna včiniti. Ty wſſecky deſátky zaplatila gemu ta mladá panij a tijm pozdegij domuo přiſſla. Muž gegj, když ſe tomu dlenij a dlúhému zpowijdánij diwil, y powěděla mu wſſeckno, co by ſe gij přihodilo, a to bez ſtrachu. Muž ſobě toho yako nic ne ztěžowal, ale mlčel a k tomu nic neřijkal.[3]) Po čtyřech pak dnech zwal faráře k ſobě k obědu, a měl ňegaké znamenité giné lidi také v ſebe, aby ta wěc o něm tijm známěgſſij byla. A když za stolem [164b] ſeděli, powěděl gim hoſpodář prwé tu báſeň, a obrátiw ſe k faráři, dij k ňemu: »Podlé toho, yakož tobě mé hoſpodyňe deſátkowé ze wſſech wěcý náležegij, také y tyto wzýti máš.« Y přinutil ho pijti plney kachel moče s leyny ſmijſſeného, lege mu gey mezy vſta a wdy gey předeň předſtawuge.

Giſtěť prawé a ſprawedliwé geſt, deſátkowé takowij aby byli wſſem zaplaceni, kdož gijch, nemage k nijm práwa, žádagij; totiž aby gim dáni byli y z neyhorſſijch a neywoſſkliwěgſſijch wěcý.

[1]) »Von einem Pfaffen, der vnbillichen Zehenden erfordert.« Brant: »De sacerdote, qui decimam indebitam exegit.« — Poggius, Facet. 155. (De presbytero, qui adolescentulae decimas dare praecepit.) — Kirchhoff-Oesterley II. 86. a Beilagen str. 79. — [2]) Orig. jen: Gegen nidergang der sonnen. — Bruck = Bruggy. — [3]) Nam sich der sach nit an vnd schwig stil.

32. O swátoſti malé koſſile gednoho mnijcha.[1])

Pržihodilo ſe w měſtě Aurelij,[2]) že gedna pani zpowijdala ſe ſwých hřijchuow mnichu, neb ponuknuta byla, yakož býti může, aby dobře činila, a gegij wlaſtnij ſwědomij k tomu gi nutilo. Ten pak giſtý mnich, když ſe

Digitized by Google

mu ona tak zpowijdala, zapálil ſe w gegj kráſe tělesnau žádoſtij, tak že napoſledy, mnohými ſlowy přiwedſſi k tomu tu panij, měl s nij ſwú wůli. Potom hleďeli, k tomu wdy ſměřugice, chwijle a přijſtupného čaſu, aby ſwé wěcy wykonáwati a prowozowati mohli. Y widělo ſe gim, aby ſe pani nemocnau vďelala, a toho bratra aby k ſobě přiwolala, yakož obyčeg geſt, že takowého člowěka ſamého při nij nechagij, aby, když tu žádného nenij, to, což k ſpaſenij duſſe přijſluſſij, ſwobodně a odewřeně mluweno a gednáno bylo. Ta pani, když ſe nemocná včinila, lehla do lože, a yakoby welmi nemocná byla, tak ſtonala. A tak zpowědnijka k ſobě powolati kázala. A když k nj on přiſſel a ginij preč odeſſli, čaſto ſe ſpolu obgijmali. A když ſe ta zpověd dluho prodléwala, ſſli ginij také k tomu. Mnich ten y hned preč ſſel, yako by ſe geſſtě ne odzpowijdala,[3]) nazeytřij zaſe k nij wrátiti ſe mage. A když zaſe [165a] přiſſel, wložil malú koſſili[4]) na té pani lůže, a rowně gi yako prwé zpowijdal a hřijchy gij odpúſſtěl. Manželu gegijmu nelijbila ſe ta zpověd, že by přiliſs dlúhá byla; nemoha přečekati, ſſel do komory. Mnijch ten, gſa připaden a přiſtižen náhlým přijchodem geho, zapomněl tu malé koſſile a odtud preč běžel. Muž, wida tu geho koſſili, zkřikl hlaſem, řka: »Nenij toto žádný zpowědnijk, ale geſt cyzoložnijk.« Y přiſſli ginij y wſſecka čeled geho, aby tu koſſili ohledali, prawijce, že to geſt weliká neřeſt a treſtánij hodný neřád. A tak ſſel muž gegij k neywyšſſijmu bratru w kláſſteře, žaluge mu toho, co by ſe přihodilo, tu dowěrnoſt mage, že toho zle činijcýho hned zahubij a z swěta ſprowodij. Ale neyſtarſſij otec krotil hňew geho, prawě, že ſwau hanbu a lehkoſt wyhlaſſuge, a y ſwé domácý čeledi neřeſti a neřády, že by bylo potřebij zamlčeti a to ſkreyti, aby ta wěc ſkrytá byla a vtichla. Odpowěďel člowěk ten, že ta nekázanoſt wſſem tak zgewná geſt, když tu koſſili nalezli, že nemůže nikterakž ſkrytá býti. Y řekl k němu přewor, že on wij, yak to má wywéſti, že chce řijcy, že geſt to koſſile sw. Frantiſſka, kterúž ten bratr, aby twé pani pomohl a gi vzdrawil, s ſebú byl wzal. Y připowěďel mu, že chce přigijti s proceſý pro ni a s přijprawami, aby tu koſſili zgewňe přede wſſemi domuo neſli. Y zalijbila ſe mu ta radda. Tu přewor, ſwolaw giné bratřij wſſecky, s křijžem w rauſſe swatém pro ni ſſel, a wzal tu koſſili s welikeym náboženſtwijm, yako by oprawdu ſwátoſt byla. Y neſl gi, wyzdwihſſi ruce nahoru, na čiſté, hedwábné rauſſe, a dal gi prwé muži, mateři y giným, kteřijž ſe s nijm potkáwali, lijbati, s welikú poctiwoſtij a zpijwanijm domuo do konwentu gi neſa. Potom gi do připraweného mijſta k giným swátoſtem mezy giné wložil. Potom pak, když to wykonal a ten podwod proneſen byl, přiſſli orátorowé a rżečnijcy, gſúce poſláni od měſta, k ſtolicy pa[165b]pežſké do Rżijma, aby žalowali a taužili takowé neprawoſti a křiwdy, kteráž ſe gim dála.

Sſtiaſtný geſt ten, kterýž pod pokrytým a ffaleſſným duchowenſtwijm woklamán nenij. Ačkoli geſt wyſoký rozum, kterýž k duchowenſtwij a náboženſtwij pomáhá a ſlaužij, wſſak proto S°. Auguſtýna řeč geſt, že těžce dobřij lidee ſe nagdau kromě těch, kteřijž ſe nětco w kláſſteřijch přivčili,

Digitized by Google

tak také zaſe prawij, že žádneych horſſijch a hanebněgſſijch newiďel nad ty, kteřijž w kláſſteřijch dobrému ſe odvčili. Protož nenijť bez přijčiny ono ſtaré přijſlowij, a geſſtě w obyčegi geſt, že wſſecka neřeſt do černého mnijcha ſložena geſt a w něg ſe obrátila. Wſſak proto wady a nedoſtatky duchownijch lidij, pro wětſſij hanbu, přikryti ſe magij, yakož Canon a neb duchownij práwo prawj.

[1]) »Von dem Heilthumb einer Bruch eines Münichs.« — Brant: »De reliquiis bracharum cuiusdam monachi.« — Poggius, Facet. 232. (De reliquiis bracharum cuiusdam Minoris.) — Frey-Bolte č. 87. s doklady a literaturou této frašky na str. 248—251. — [2]) In der stat Amelie. — [3]) Als wer die beicht noch nit volbracht. — [4]) Bruch, v lat. textu »brachae« (femoralia).

33. **Kterak fregijřij oněměgij, když fregijřku widij.** [1])

Mládenec geden w Florencij milowal gednu vrozenú a vſſlechtilú panij, k tomu také y poctiwú, kteryžto za nij buď do koſtela, nebo kamž ſe koli obrátila, wždycky chodil. Ten giſtý před towaryſſi ſwými žádal čaſu a chwijle, aby s nij málo některé ſlowo promluwiti mohl, a to gij powěděti chtěl, což ſobě od několika čaſuo vmyſlil. Když pak gednau ta panij do koſtela sw. Lucye na geden welikey hod a slawnoſt ſſla, y dij geden z towaryſſuow geho, že by nynij měl čas a přijſtup k nij, rozmluwiti s nij, geſtli že by ſe gemu zdálo. A když gi wiďel, ana ſáma gde k swěcené woďe w kamenné pánwi, [2]) y ſſel podlé nij welmi ſe boge, yako by hned měl ſtrachem duſſi puſtiti, ačkoli ho geho towaryſs nutil a napomijnal. Ale on y ſlow, kteréž ſobě byl ſmyſlil, zapomenul, a gij nic řijcy neſměl. Towaryſs pak geho wdy na tom předſe ſtál, [166a] aby k nij ale gedno ſlowo promluwil. Napoſledy giž ſotwá toto promluwil: »Pani, yá gſem wáſs služebnijk.« [3]) Kterýmžto ſlowům zaſmáwſſi ſe panij, řekla: »Já mám doſti a wijce než doſti ſlužebnijkůw.« [4]) Y ſmáli ſe towaryſſi ſtraſſliwoſti člověka tohoto, y také té panij maudré odpowědi gegij.

Toto bláznowſtwij fregijřůw wěďel dobře ſkladatel werſſuow, když řekl: »Fregijř, počna mluwiti, w proſtřed řeči zatna ſe, gakoby ho palicý zarazyl, mlčij a nic wijce mluwiti nemůže aniž vmij.« [5])

[1]) »Das die buler stummen sind, so sie die bulschafft sehen.« — Brant: »Amatores mutos esse conspecta Venere.« — Poggius, Facet. 247. (Bellum mulieris responsum ad iuvenem suo amore flagrantem.) — [2]) Do er sie nun allein sahe gon zu dem weichstein. Pog.: Ad fontem adire aquae benedictae. — [3]) Fraw, ich bin ewer dienst. Br.-Pog.: Domina, ego sum vester servitialis. - [4]) V orig. ještě: Doheim im haus, die es fegen vnd mir schüssel vnd deller weschen. Br.-Pog.: Qui eam verrant et scutellas ac incisoria lavent. — [5]) Ein buler fahet an zu reden vnd in mitten der wort last er darvon vnd kan nit weiter. Brant: Novit hanc amantium stoliditatem poeta, cum it: »Incipit effari mediaque in voce resistit.« — [Verg. Aen. IV, 76].

Digitized by Google

34. O gedné pani, kterážto wośla żiwého odřijti rozkázala. [1])

Byla gedna vrozená, ale nemrawná panij na něyakém zámku, nedaleko od gednoho měſtečka, położeném na wyſokém wrchu. Służebnijcy, když s ryňku přiſſli, tak wdycky prawili, że by żádné giné nowiny na trhu nebylo ani w měſtečku, toliko o złoſti, powahách, obyčegijch a poſuňcých: totiż, yak by ſobě ta pani na zámku diwnými trety počijnala. Pani tomu neráda byla, a welmi gij to těżko bylo, że wſſickni dnowee toliko haněnijm gij na ryňku ſtráweni bywagij. Y rozkázala woſla [2]) żiwého teyně wodřijti a kůži geho wlaſtnij gemu přes hřbet přewěſyla, a potom toho woſla tak zedraného a krwawého z zámku doluo do měſtečka ſamého gijti nechala. A když ſłużebnijcy zaſe s trhu přiſſli, tázala ſe pani, mluwil-li by kdo co o nij tak, yako prwé? Oni odpowěďeli: »Giſtě dnes żádné řeči o tobě ne včinili, pro to, neb geden wodřený, vkrwawený woſel ſám wlaſtnij kůži na ſobě neſl a s nij přes ryňk ſſel. Y ptali ſe wſſichni lidé, čij by to woſel byl? A kdo by takowú hanebnú wěc včiniti ſměl a woſla wodřijti? A odkud by to howado přiſſło, neb geſt ſamo přiſſło, a żádný s nijm ani za nijm neſſel.« Dij k tomu panij: »Buď Bohu chwála, kterýż to ge[166b]dná, aby [3]) wdycky nowá powěſt a nowina ſtarú zahánij, a że nowé złé ſtaré k zapomenutij přiwozuge, nebo powěſt wdycky obyčey má a tomu přiwykla, aby nowé powěſti dočekagijc, gij vſtaupila a mijſta, dokudż by giná nepřiſſła, puogčila.« [4])

[1]) »Von einer Frawen, die ein esel schund.« — Brant: »De muliere excoriante asinum.« — [2]) Orig.: Den esel, den sie in dem schlosz hette holtz zu tragen. — [3]) Chybně místo: »że«. — [4]) Dann das geschrey pflegt gewonlich zu weichen von einem newen nachkommer.

35. O gednom léniwém mládency. [1])

Mládenec geden přiwykl byl welmi dlúho léhati a dlúho z łože newſtáwati. Když ho pak towaryſſij geho treſtali z prodléwánij a dlúhého léhánij, tážijce ſe, co by tak dlúho na łoži ďelal, on ſměge ſe tomu, wece: »Poſlúchám dwú oſob, [2]) kteréż ſe vſtawičňe wadij a hadrugij. Neb każdé gijtro, hned yakż proceytijm, v mne gſú a přede mnú ſe ſtijragij, gedna ſtaroſt, druhá lenoſt. Gedna z nijch napomijná mne, abych wſtal a ňetco ďelage pracowal, a celého dne abych na łoži ne ſtrawowal. Druhá domlúwá prwnij, prawěcy: »Proč by ſobě ne odpočinul? Wdycky-liż pak máme ďelati?« [3]) Prwnij ſwého tuhými důwody dowozuge. A když giż dlúho ſe hádagjce do wole ſe nahádagij, yá zatijm činijm, což ſprawedliwému ſaudcy náležij, na żádnú ſtranu ſe nevchyluge, ale poſlúchám, yak ony ſweych přij dokazugij, aż by ſe na něčem ſneſly a ſrownaly. To ďelá, że yá tijm pozďegij wſtáwám a délegij léhám, čekage té waďe a tomu hadruňku konce.«

Digitized by Google

O tom hádanij připomijná Perſius,[4]) řka: »Lenochu, ráno ſpijſs, lakomſtwij tě pobijzý, wſtaň rychle nahoru. Nuže, wſtaniž, což toho nechceſs včiniti? Wſtaň nahoru, prawijmť. Nemohuť, což mám ďelati?« — Protož prawdať geſt, což geden mudřec prawij: »Ne ſpi a radůg ſe, čas žiwota neſpanijm tobě ſe prodlij, ale ſpánijmť ſe ho vkrátij. Spánij nic giného nênij než ſmrt brzká. A smrt geſt dlauhé ſpánij.«

[1]) »Von einem faulen Jungen.« — Brant: »De pigritante iuvene.« — Poggius, Facet. 3. (Bonacii Guasconi, qui tam tarde e lecto surgebat.). — [2]) Zwey weibszbild. — [3]) Vnd sagt, man sol ruwen vnd vmb der kelten willen im bett bleiben vnd dem leib sein rûw lassen. — [4]) Persius Sat. V, 132—134.

[167a] 36. **O gednom člověku, kterýž wořla, seďe na ňem, hledal.**[1])

Sedlák Mancius gménem, w měſtě Florencij, chtě obilé néſti na zámek, kterémuž řijkali Signium,[2]) ſpogijmal wořly, aby ge tam doneſl. Sám pak gediný[3]) z trhu přiſſed a welmi vſtaw,[4]) wſedl na neywětſſijho wořla. Na ceſtě potom ty wořly, kteřijž před nijm ſſli, čta, toho, na kterémž ſeďel, ne četl, a když domů přigel, zdálo mu ſe, že geſſtě gednoho nemá. Zarmútiw ſe z toho, poručil giné wořly ženě ſwé a na tom, na kterémž ſeďel, zaſe na zpátek ſedm mijl až do měſtečka gel, ptage ſe wſſech, kteřijž ho potkáwali, zdá by kde ztraceného geho wořla widěli? A neb zdá by ſlyſſeli, že by gey kdo nalezl? Oni když wſſichni odpijrali, že nic ne widěli, přigel zaſe wečer domů, gſa ſmuten, a těžkoſt nad tijm mage, že toho wořla ztratil. Napoſledy pak, napomenut gſa od ſwé ženy, když doluo ſſedl, teprw poznal, že by to ten wořel byl, kteréhož s welikú pilnoſtij a ſtaroſtij hledal.

Protož mnoho lidij ginde hledá mnoheych wěcý, geſſto toho doma doſti magij.

[1]) »Von eim, der einen esel sucht vnd reit vff im.« — Brant: »De eo, qui querebat asinum, quem equitabat.« — Poggius, Facet. 55. (Fabula Mancini). — Valent. Schumanns Nachtbüchlein, herausgegeben von Joh. Bolte 1893) čís. 24. s doklady na str. 402—403. — [2]) V něm. textu: Figignum (Brant-Poggius). — [3]) Einist (= jednou). — [4]) Orig.: Do er vom merckt kam vnd müd vom weg was, steig er auff. — Br.-Poggius: Cum ille semel a mercatu rediens fessus e via ascendisset asinum.

37. **O dwau ſſerměřijch.**[1])

Byl geden ſſerměř w ſwém vměnij doſti cwičney, s kterýmž ſe geden z mládencuo ſmluwil, co by mu dáti měl od včenij, wſſak s takowau wymijnkau, aby před nim nic, což by k takowému včenij náleželo, ne tagil, ale wſſeckny kuſy gemu, yakž by neypořádněgij a neyzpráwněgj mohl, aby vkázal. A když ſe ten mládenec domnijwal, že by giž we wſſech kuſých dobře wyvčen byl, počal miſtra ſwého potupowati a zgewně ſe ne-

Digitized by Google

ſtyďel mluwiti, že by to lépe vměl než geho wlaſtnij miſtr. A tak toho mnoho prowozowal, že wlaſtnijho miſtra ſwého s ſe[167b]bau k ſſermu pobijditi [2]) ſe ne ſtyďel. Miſtr, za to ſe ſtyďe, yakož to na miſtra ſſerméře ſluſſij, ſſermu gemu, poněwadž ho pobijdl, ſluſſně odpowěděti nemohl. Y wložiwſſe ſobě den, w hromadu ſe ſeſſli. Tu geden každý, aby ſwé poctiwoſti hágil, což neylépe vměl, aby okázal, o to ſe ſtaral. Y ſſermowali a zkoſſtowali vměnij ſwému, [3]) rowňe yako v Homera [4]) Dares a Entellus, prawij dwa rekowee. Ale miſtr tento ſtaral ſe, protože byl ſtár a nebyl tak těla ſylného ani takowé mocnoſti, yako včedlnijk geho, a tak že by od mladého rychloſtij geho přemožen byti mohl. Y dij takto: »Yaká geſt to wěc? Já ſem ſe domnijwal, že s tebú ſamým ſſermowati budu, ano pak widijm, že ſe tobě ſamému třetijmu brániti muſým.« Y obrátil ſe mladý ten, chtě pohleďeti, kdo by to ti dwa byli, kteřijž by při něm ſtáti chtěli, a w tom ranil gey miſſr ſmrtedlnau ranau w hlawu, řka: »A yá ſobě poň geſſtě nětco vměnij zachowal, kterýmž ſem twú wſſetečnoſt zkrotil.« [5])

Protož magijť ſe mladij včiti, kterak by ſwé miſtry ctili a gich ſe báli a gich nepotupowali, ale gijm ſluſſnú poctiwoſt zachowati magij. Neb ačkoli gſú, yakož Cycero prawij, mnozý mládency a včedlnijcy, geſſto daleko ſwee miſtry přewyſſugij, wſſak proto mnohem wijce bláznowě nerozumných w ſſkole Sokrateſowě a Pláthonowě bylo, geſſto nikterakž ani žádným obyčegem tak včenij, yako gegijch miſtři, nebyli.

[1]) »Von zweyen Fechtern.« — Brant: »De duobus gladiatoribus.« — Srv.: Pauli-Oesterley č. 311. s doklady na str. 508. — [2]) Reitzen vnd bewegen. — [3]) Theten irer kunst erfarnusz. — [4]) Omyl místo: Vergilia (Aen. V, 362 a násl.). — V orig. praví se jen: Als Dares vnd Entellus. — [5]) Ich hab mir noch etwas kunst behalten, mit deren ich dein frevelkeit schweigte.

38. O gednom mládency, geſſto ſe na ſtuol vpikal. [1])

Mládenec geden vrozený w Vhřijch byl od gednoho pána ſobě přijbuzného k stolu pozwán. Y přigel s služebnijky ſwými, neb měl podál. A když s koně ſſedl, wyſſli proti němu pán a pani z domu, wijtagijce ho, a potom hned na ſýň a neb na mazhauz [168a] vwedli gey, kdež na stuol přiſtrogeno bylo, neb bylo pozďe. A hned, vmyw ruce, byl za stůl mezy dwěma pěknými pannami, toho pána dcerami, poſazen. Mládenec ten žádoſtiw byl welmi, aby ſe mohl někde opikati. Ač mu bylo welmi těžko, wſſak pro hanbu powěďeti neſměl, a přijſtupu k odgitij mijti nemohl, poněwadž gedli. Y zapomňel welikau těžkoſtij y gijdla, neb by byl raďegij pikal, než gedl. A když ho wſſichni newesſelého wiďeli, a ne přiliſs welmi o gijdlo dbáti, pobijzeli ho, aby gedl. Ale on welikú těžkoſtij a holeſtij wſtrčil prawú ruku pod ſtůl, y počal, drže ſe, pikati. [2]) Panna ta, kteráž mu ſeďela po prawé ruce, řekla: »Nuže, gezte ochotňe a buďte wesſeli.« [3]) Y pochytiwſſi ho za ruku, wyzdwihla mu gi ſe wſſijm nad ſtůl nahoru,

Digitized by Google

tak že on nebožátko [4]) y stuol y gijdlo vpikal. Tomu, což ſe ſtalo, wſſickni ſe ſmáli, a mládenec ten, zarděw ſe, welikú hanbu toho měl. [5])

Protož dobréť geſt, když chceſs k stolu gijti, aby ſobě prwé polehčil, a weykyſky nebo zbytky gijdla a pitij aby w čas wypráznil.

[3]) »Von einem Jungen, der vff den tisch harnet.« — Brant: »De iuvene mingente supra mensam.« — Viz: Poggius, Facet. 266. (Adolescentis confusio super mensam mingentis in convivio.) — Podobné verse: Frey-Bolte č. 127. str. 262. — [3]) V němč. ještě: In einen seiner stipffeln. Br.-Pog.: In alteram ocrearum. — [5]) Hoscha, isz redlich vnd sey frölich. Br.-Pog.: Heus, ede alacriter. — [4]) Přidáno překladatelem. — [5]) Das der jung gantz schamrot stunde.

39. O něgakém bláznu, kterýž prawil, že má biſkup čtyři nohy. [1])

Biſkup geden chowal ſobě ku potěſſenij blázna, ten wždycky při geho loži léhal. Když pak gednoho čaſu gebtiſſka na témž loži ležela, že wijce noh; než geſt obyčey, bylo, blázen, vgaw gednu nohu, ptal ſe, čij by byla? Odpowěďel biſkup, že geſt geho. Když pak on druhé, třetij, čtwrté ſe dotekl, prawil biſkup, že wſſecky gſú geho. Blázen, hbitě zchytiw ſe, běžel k woknu, welikým hlaſem křiče: »O poďte a pohleďte na nowý, neſlýchaný diw, neb náſs biſkup ſe přetwořil a má čtyři nohy.«

A giſtě, že ten nemudřegſſij geſt než blázen, kterýž ſe s blázny wesſelij; neb žádný blázen, yakož Solon prawj, mlčeti ne vmij. A zaſe, yakož Cycero pra[168b]wij, ten pak geſt menſſij blázen, komuž nic na myſl nepřigde, než ten, ktož ňetco podá a tijm pohne, což ginému trženému [2]) také na myſl přigijti můž. A bez pochyby že blázni rozmáhagij ſe bez konce, a někdy blázni powýſſeni bywagij od mocných a znamenitých, yakožto cédrowý nebo gedlowý ſtrom na hoře Libánſké; za kancléře a raddy ge ſobě berau. Geſſto bláznu maudroſt přijliſs geſt wěc wyſoká a drahá, a yako ſnijh w létě a déſſť we žni, tak takowá powýſſenoſti čeſt a ſláwa na ňe neſluſſij.

[1]) »Von eim Narren, der sagt der Bischopff het vier fiesz.« — Brant: »De fatuo, qui dixit episcopum quadrupedem.« — Poggius, Facet. 217. (De fatuo dormiente cum archiepiscopo Coloniensi, qui dixit eum quadrupedem.) — Frey-Bolte č. 86. s doklady na str. 247—248. — [2]) Eim andern torechten.

40. O poručnijku, kterýž měl počet vďelati z poručenſtwij ſwého. [1])

Mieſſtěnijn geden w Florencij vďelán byl dijtěte gednoho poručnijkem, a když dlauhý čas statek geho opatrowal, wſſecken gemu vtratil. Potom od ňeho chtěli počtu. Y rozkázal mu purgmiſtr, aby knihy přigmu a wydánij [2]) přineſl a před práwem vkázal. Y vkázal gim vſta a zadek, řka: »Nemám žádneych kněh, než tudy tam, tudy wen. Gedna geſt přigmu, druhá pak wydánij a ztráty.« [3])

Digitized by Google

A takť ſe čaſto přihází, že syrotčij ſtatek ſkrze poručnijky vtracen bývá, kterýmž k opatrowánj a ne k vtrácenij a mrhánj poručen bývá. A ačkoli oni ſe podwolugj, že dětem na ſlkodu býti nemagij a giſtoty gijm na to ďelagij, wſſak proto práwo to přikazuge, aby takowij z poručenſtwij zſazowáni byli. Nebo ſliby a obtijženij, kteráž poručnijcy činij, poručnijkůw zlé wuole nikoli ne změnij, ale moc, aby déle nad cyzými wěcmi ſwú wůli prowozowali, ďelagij, a ge aby ſobě k vžitku, což mohau, přiwedli, taraſugij. [4])

[1]) »Von eim Vogt, der geheissen ward Rechnung zu geben seiner Vogty.« — Brant: »De tutore, qui rationem tutelae reddere iussus erat.« — Poggius, Facet. 194. (Cuiusdam tutoris factum.) — Pauly Oesterley č. 356. s doklady na str. 513. — [2]) Die biecher des eingangs vnd vszgangs oder innem.ens vnd vszgebens. — [3]) Er het kein biecher dann die, eins des ingangs, das ander des vszgangs. — [4]) Sonder gibt gewalt lenger zu wieten in solchen dingen, die er im zu nutz bringt.

41. O gednom knězy, kterýž mijſto kápě biſkupowi kapauna přineſl. [1])

[169a] Biſkup Aretinſký ſwolal někdy kněžij ſwee k sněmu, přikazuge gim, aby, kteřijž by koli w yakém ſtawu a hodnoſti byli, ti že magij s ceypy neb s kápěmi [2]) ſe ſgijti, neb takowé ſſaty kněžijm gſú ku poctiwoſti. [3]) Y byl geden kněz, kterýž neměl takowých ſſatuow. Gſa pak doma, welmi proto ſmuten byl a zhola newěďel, kde by ge ſobě zgednati měl. Y vhlédala ho kuchařka geho ſmutného a wždy vſtawičně myſlijcýho, an ſem y tam, ſwěſyw hlawu, chodij, y ptala ſe na přijčinu ſmutku geho. On gij odpowěděl, že »mám na sněm z rozkázanij biſkupa s kápij přigeti, a yá gij nemám.« Ona proti tomu hned řekla: »Ach, milý pane s wámi, wſſak ſte wy giſtě geho ſlowům nedorozuměli, [4]) nebť biſkup neſtogij o kápi, ale wařené kapauny [5]) máte s ſebú néſti.« Kněz ten porozuměw raďe, kterúž mu kuchařka dala, y neſl s ſebú na sněm, kdež ſe ginij byli ſeſſli, vwařeného kapauna. Kteréhož biſkup welmi láſkawě přiwjtal, a ſám ten biſkup ſměge ſe řekl, že by ten gediný kněz rozkázanj a wůli geho lépe wyrozuměl než ginij wſſickni.

Tak někdy pro dworſký běh a přijpowijdky něgaké oprawdowé wěcy a doſti těžké přepuſſtěny bywagj. Neb když hory ku porodu pracugij, obyčegně rády myš porodij. [6])

[1]) »Von einem Priester, der anstat der kappen dem Bischoff kapponen bracht.« — Brant: »De sacerdote, qui loco capparum episcopo capones portat.« — Poggius, Facet. 22. (De sacerdote, qui loco ornatus capones episcopo portat.). — [2]) Mit zipffeln vnd kutten. — Br.-Pog.: Cum cappis et cottis. — [3]) Das sind der priester eerkleider. — [4]) Ach lieber her, ir habent nit recht die inhaltung vnd sach des gebots verstanden. — [5]) Nit kappen vnd kutten, sonder gekocht kappen. Br.-Pog.: Non cappas et cottas, sed cappos coctos. — [6]) Horat. Epist. II, 3, 139.

Digitized by Google

tak že on nebožátko [4]) y ſtuol y gijdlo vpikal. Tomu, což ſe ſtalo, wſſickni ſe ſmáli, a mládenec ten, zarděw ſe, welikú hanbu toho měl. [5])

Protož dobréť geſt, když chceſs k ſtolu gijti, aby ſobě prwé polehčil, a weykyſky nebo zbytky gijdla a pitij aby w čas wypráznil.

[1]) »Von einem Jungen, der vff den tisch harnet.« — Brant: »De iuvene mingente supra mensam.« — Viz: Poggius, Facet. 266. (Adolescentis confusio super mensam mingentis in convivio.) — Podobné verse: Frey-Bolte č. 127. str. 262. — [2]) V němč. ještě: In einen seiner stipffeln. Br.-Pog.: In alteram ocrearum. — [3]) Hoscha, isz redlich vnd sey frölich. Br.-Pog.: Heus, ede alacriter. — [4]) Přidáno překladatelem. — [5]) Das der jung gantz schamrot stunde.

39. O něgakém bláznu, kterýž prawil, že má biſkup čtyři nohy. [1])

Biſkup geden chowal ſobě ku potěſſenij blázna, ten wždycky při geho loži léhal. Když pak gednoho čaſu gebtiſſka na témž loži ležela, že wijce noh; než geſt obyčey, bylo, blázen, vgaw gednu nohu, ptal ſe, čij by byla? Odpowěďel biſkup, že geſt geho. Když pak on druhé, třetij, čtwrté ſe dotekl, prawil biſkup, že wſſecky gſú geho. Blázen, hbitě zchytiw ſe, běžel k woknu, welikým hlaſem křiče: »O poďte a pohleďte na nowý, neſlýchaný diw, neb náſs biſkup ſe přetwořil a má čtyři nohy.«

A giſtě, že ten nemudřegſſij geſt než blázen, kterýž ſe s blázny weſſelij; neb žádný blázen, yakož Solon prawj, mlčeti ne vmij. A zaſe, yakož Cycero pra[168b]wij, ten pak geſt menſſij blázen, komuž nic na myſl nepřigde, než ten, ktož ňetco podá a tijm pohne, což ginému trženému [2]) také na myſl přigijti můž. A bez pochyby že blázni rozmáhagij ſe bez konce, a někdy blázni powýſſeni bývagij od mocných a znamenitých, yakožto cédrowý nebo gedlowý ſtrom na hoře Libánſké; za kancléře a raddy ge ſobě berau. Geſſto bláznu maudroſt přijliſs geſt wěc wyſoká a drahá, a yako ſnijh w létě a déſſť we žni, tak takowá powýſſenoſti čeſt a ſláwa na ňe neſluſſij.

[1]) »Von eim Narren, der sagt der Bischopff het vier fiesz.« — Brant: »De fatuo, qui dixit episcopum quadrupedem.« — Poggius, Facet. 217. (De fatuo dormiente cum archiepiscopo Coloniensi, qui dixit eum quadrupedem.) — Frey-Bolte č. 86. s doklady na str. 247—248. — [2]) Eim andern torechten.

40. O poručnijku, kterýž měl počet vďelati z poručenſtwij ſwého. [1])

Mieſſtěnijn geden w Florencij vďelán byl dijtěte gednoho poručnijkem, a když dlauhý čas ſtatek geho opatrowal, wſſecken gemu vtratil. Potom od ňeho chtěli počtu. Y rozkázal mu purgmiſtr, aby knihy přigmu a wydánij [2]) přineſl a před práwem vkázal. Y vkázal gim vſta a zadek, řka: »Nemám žádneych kněh, než tudy tam, tudy wen. Gedna geſt přigmu, druhá pak wydánij a ztráty.« [3])

Digitized by Google

A takť ſe čaſto přihází, že syrotčij ſtatek ſkrze poručnijky vtracen bývá, kterýmž k opatrowánj a ne k vtrácenij a mrhánj poručen bývá. A ačkoli oni ſe podwolugj, že dětem na ſkodu býti nemagij a giſtoty gijm na to ďelagij, wſſak proto práwo to přikazuge, aby takowij z poručenſtwij zſazowáni byli. Nebo ſliby a obtijženij, kteráž poručnijcy činij, poručnijkůw zlé wuole nikoli ne změnij, ale moc, aby déle nad cyzými wěcmi ſwú wůli prowozowali, ďelagij, a ge aby ſobě k vžitku, což mohau, přiwedli, taraſugij. [4])

[1]) »Von eim Vogt, der geheissen ward Rechnung zu geben seiner Vogty.« — Brant: »De tutore, qui rationem tutelae reddere iussus erat.« — Poggius, Facet. 194. (Cuiusdam tutoris factum.) — Pauly Oesterley č. 356. s doklady na str. 513. — [2]) Die biecher des eingangs vnd vszgangs oder innem.ens vnd vszgebens. — [3]) Er het kein biecher dann die, eins des ingangs, das ander des vszgangs. — [4]) Sonder gibt gewalt lenger zu wieten in solchen dingen, die er im zu nutz bringt.

41. O gednom kněžy, kterýž mijſto kápě biſkupowi kapauna přineſl. [1])

[169a] Biſkup Aretinſký ſwolal někdy kněžij ſwee k sněmu, přikazuge gim, aby, kteřijž by koli w yakém ſtawu a hodnoſti byli, ti že magij s ceypy neb s kápěmi [2]) ſe ſgijti, neb takowé ſſaty kněžijm gſú ku poctiwoſti. [3]) Y byl geden kněz, kterýž neměl takowých ſſatuow. Gſa pak doma, welmi proto ſmuten byl a zhola newěďel, kde by ge ſobě zgednati měl. Y vhlédala ho kuchařka geho ſmutného a wždy vſtawičně myſlijcýho, an ſem y tam, ſwěſyw hlawu, chodij, y ptala ſe na přijčinu ſmutku geho. On gij odpowěděl, že »mám na sněm z rozkázanij biſkupa s kápij přigeti, a yá gij nemám.« Ona proti tomu hned řekla: »Ach, milý pane s wámi, wſſak ſte wy giſtě geho ſlowům nedorozuměli, [4]) neb biſkup neſtogij o kápi, ale wařené kapauny [5]) máte s ſebú néſti.« Kněz ten porozuměw raďe, kterúž mu kuchařka dala, y neſl s ſebú na sněm, kdež ſe ginij byli ſeſſli, wařeného kapauna. Kteréhož biſkup welmi láſkawě přiwjtal, a ſám ten biſkup ſměge ſe řekl, že by ten gediný kněz rozkázanj a wůli geho lépe wyrozuměl než ginij wſſickni.

Tak někdy pro dworſký běh a přijpowijdky něgaké oprawdowé wěcy a doſti těžké přepuſſtěny bywagj. Neb když hory ku porodu pracugij, obyčegně rády myš porodij. [6])

[1]) »Von einem Priester, der anstat der kappen dem Bischoff kapponen bracht.« — Brant: »De sacerdote, qui loco capparum episcopo capones portat.« — Poggius, Facet. 22. (De sacerdote, qui loco ornatus capones episcopo portat.). — [2]) Mit zipffeln vnd kutten. — Br.-Pog.: Cum cappis et cottis. — [3]) Das sind der priester eerkleider. — [4]) Ach lieber her, ir habent nit recht die inhaltung vnd sach des gebots verstanden. — [5]) Nit kappen vnd kutten, sonder gekocht kappen. Br.-Pog.: Non cappas et cottas, sed cappos coctos. — [6]) Horat. Epist. II, 3, 139.

Digitized by Google

42. Dwořiká odpowěd Danta Florentyníkeho. [1])

Dantes Alligerius byl werſſúw ſkladatel w Florencij, a také w Weroně měſtě dlúho ſe chowal. Ten z mladoſti byl wychowán od gednoho ſtarého knijžete z Leyteruow, a yak žiw wdycky byl ſwobodný. [2]) Byl pak druhý z měſta Florencij v téhož knijžete, ten byl nevčeney, nemaudrey a k žádné wěcy než k žertom a ku poſmijwánj giných a ſſkrabánij, k tomu byl weyborný; gehožto blaz[169b]nowánij a dwořſkého běhu prowozowánij přinutilo pána geho, aby ho obohatil a gemu doſti dal. Y dal mu tak, rowně yako by něgakému nerozumnému howadu dal. Dantes pak, když včený, maudrý a mrawný muž byl, tohoto blázna potupowal. [3]) Y dij ten blázen nevčený k tomuto múdrému: »Co geſt to, že tě za múdrého a za včeného magij, a wſſak předſe chud a potřeben gſy, ale yá nevčený a blázen přewyſſugi tě bohatſtwijm.« Odpowěďel Dantes: »Kdyžť yá ſobě nagdu pána, ktereyž by mně rowný byl, tenť s meymi obyčegi a mrawy ſrownáwati ſe bude, yako ſy ty ſobě rowného nalezl, tenť mne také doſtatečně obohatij.«

Rozumná a maudrá odpowěd, neb wždycky mnozý páni rádi magij zwyklé lidi s ſebú, ti aby s nimi po domácku w obyčegijch bydleli a gim rownij byli, tomu chtěgij [4])

[1]) »Ein hoffliche antwort Dantis Florentini.« — Brant: »Dantis Florentini faceta responsio.« — Poggius, Facet. 57. (Responsio elegans Dantis poetae Florentini.) — [2]) Orig.: Ward etwan lang vffgehalten zu Veron vnd erzogen von dem gut Canis, des alten fürsten von der leitern, der fast frey was. Br.-Pog: Aliquamdiu sustentatus est Veronae opibus Canis, veteris principis dela Scala, admodum liberalis. — [3]) Trieben den herren in reich zu machen, so doch denselben, als ein vngelert viech, Dantes, der gelert, weisz vnd sittig man, verschmecht vnd verachtet. — [4]) V orig.: Alweg erfrewen sich die herren der menschen gewonheit, beiwonung vnd geheimsamkeit, die in gleich seind. Br.-Pog.: Semper enim domini eorum consuetudine, qui sibi sunt similes, delectantur.

43. O reytharu lyſém, kterémuž wlaſy doluow ſpadly. [1])

Člowěk geden noſyl na hlawě wždycky ſtrogené wlaſy, tak že mu ſe na čele držely. Když pak gednau ztrhl ſe weliký wětr, ſwrhl gemu ge s hlawy doluo. Y ſmáli ſe mu wſſickni, kteřijž to widěli. On pak, zaſtawiw ſe, dij k nim: »Tak-liž geſt to weliký diw, že mi wlaſy ſpadly, kteréž wlaſtnij mé nebyly, poněwadž mi mé wlaſtnij, ktereež ſe ſe mnú narodily, s hlawy doluo ſlezly.« [2])

Tato báſeň nás včij, abychom ſe neſtarali, když bychom statek ztratili, neb když ſme ho při porodu od narozenij neměli, takéť s námi nemohl wěčně zuoſtati. Kdož bohatſtwij ztratij, ten ne wdycky milú pomoc tohoto žiwota ztratij, ale ňekdy tudy welikého pádu a ſſkody vgde, kteréž by ſe wywarowati nikterakž nemohl, kdyby byl o zbožij nepřiſſel; nebo mnohem wijce gich pro zbožij nežli pro chudobu zahy[170a]nulo. A ktožkoli bo-

Digitized by Google

hatſtwj pozbude, ten množſtwij prácý zbude a wěčné ſſkody vgde, a k tomu, což wyďelá, hledij toho oſtřijhati a zachowati, a bogij ſe, aby toho neztratil. [3]) A tak dogde bezpečenſtwj a dobrý pokoy mijti bude.

[1]) »Von eim kalen Ritter, dem sein haar empfallen was.« — Brant: »De equite calvo, cui crines deciderunt.« — Srv.: Halm č. 410 (*Φαλακρὸς ἱππεύς*) — Lepař č. 313. — Kirchhof-Oesterley VII, 63. — [2]) Orig. výrazně: Ist das ein wunder, das die hore, die nit mein warend, von mir gefallen sind, so doch die hore hingewichen sind, die mit mir geboren sind — [3]) V orig. opak: Welcher reichtumb verleurt, der verlast auch ... darzu arbeit die zu verwaren vnd zu behalten, vnd forcht zu verlieren.

44. Kterak geden kupec ginee lidi a sauſedy ſwé pomlauwá. [1])

Karel něgaký, kupec w Florencij, byl geden z těch, yako penijze měnij a ržimſkého dworu náſledownijcy gſú, [2]) ſſel do měſta Awionu, yakož obyčeg geſt kupcůw do rozličných zemij kupectwij ſwá prowozowati. Potom přiſſel do Ržima. Tu při gijdle tázali ſe ho někteřij z obywatelůw domu toho mezy ginými řečmi, kterak by ſe měli, a mrawňe-li by ſe zachowáwali ňekteřij z Florencij, kteřijž w Auionu, přiſtěhowawſſe ſe, bydleli? On odpowěďel, že by wſſichni zdráwi a weſeli byli, ale dřijwe než tam rok pobudau, že ſe wſſichni pobláznij. Y ſeďel tu s nimi geden za stolem, gménem Aldigerius, náramňe žertowný člowěk, ten ſe tázal Karla, dáwno-li by tam bytem byl? A když Karel odpowěďel, že toliko ſſeſt měſýcůw, on hned zaſe řekl: »O, co ſy ty dobrého rozumu a wtipu, geſſto, čehož ginij rok ſe včij, toho ſy ty w půl létě doſſel.«

Giſtě že geſt to práwě dwořſká odpowěd proti takowému člowěku, kterýž nepřijtomné lidi vrážij a o nijch mluwij. Obecnij geſt giž to neřeſt, že wždycky geden druhého čeſſe, drbe, a což múže před ginými gemu připijſſtě, [3]) yakož Flaccus prawij: »Toho bláznem nazýwagij, ktož mne čaſto ſlyſſij, ale naučijť ſe poznati ſwých neřeſtj, kteréž gim na hřbetech bez wědomij gegich wiſý.« [4]) Ačkoli ty giné w ſlowijch lapáſs, přigdeť také někdo, wydaře ſe, a ſluſſně tebe, kdež by nechtěl, vhodij. [5])

[1]) »Wider ein kauffman, der andere verklaget.« — Brant: »Con a mercatorem alios accusantem«. — Poggius, Facet. 246. (Salsum hominis dictum contra mercatorem alios accusantem). — [2]) Vsz den wechszeleren, die dem Röm. hoff nachvolgen. — [3]) Das je einer des andern acht nimpt vnnd im ein laster anhengt. — [4]) Horat, Sat. II, 3, 299.: »Dixerit insanum qui me, totidem audiet atque Respicere ignoto discet pendentia tergo.« — [5]) Horat. Sat. I, 3, 27—28.

[170b] 45. O něgakém čzlowěku, kterýž vmrlého žida tělo ſnědl. [1])

Gednoho čaſu, když dwa židee z Benátek do Ržijma ſe plawili, [2]) y přihodilo ſe, že geden na ceſtě ſe roznemohl a vmřel. Druhý pak, kterýž žiw zůſtal, žádoſtiw byl, aby tělo toho žida vmrlého zaſe do Benátek doprawiti mohl. Ale aby to zgewňe a zřetedlňe měl včiniti, bylo to zapo-

Digitized by Google

wědijno. Y zkrágew tělo toho vmrlého žida na kuſy, wkladl ge do saudku, a to mnohými wonnými wěcmi obkladl, potom ge poručil ginému židu, kterýž do Benátek gel. Ten když gel na lodij, ſkrze Cannalij [3]) do Ferrarij ſe plawil. Y trefilo ſe, neb mnoho giných na té lodij ſe plawilo, že geden z Florencij v toho ſaudku ſeďel. A když wečer byl, pohnut geſt wůnij z toho ſaudku, domnijwage ſe, že by tam ňetco k gijdlu připraweného nakladeno bylo. Y odſſpuntowaw teyně ten ſaudek, počal koſſtowati, co by w ňem bylo. A když mu ſe doſti wonná krmě zdála, ſnědl po málu téměř wſſecko, což w tom saudku nalezl, a wždy za to mage, že geſt ňetco welmi dobrého naſtrogeno. [4]) Když pak ten žid w Ferrarij chtěl z lodij wygijti, wzal ten ſaudek s ſebú, a porozuměw z lehkoſti geho, že geſt prázný, hlaſytě zkřikl, kam by mu ſe to tělo poďelo, a že by ho o ňe woſſálili. Napoſledy pak poznal ſe ten z Florencij, že by toho giſtého vmrlého žida kerchowem byl. [5])

Toto nás napomijná, že ne we wſſem máme ſwú žádoſt a wůli naplňowati, a že, yakož Cicero prawij, [6]) rozkoſs a žádoſt rozumu má poddána býti, a před rozumem lijboſt že ſe vtijkati nemá, a rozum pro ſwú lenoſt a pro newědomij opauſſtěti gij nemá. Neb wſſecky žádoſti a lijboſti tělesné gedny horſſij magij ſe potlačowati, druhé lepſſij pilnoſtij wtipu a myſli wzbuzowati, abychom nic wſſetečného a nezpůſobného bez rozwáženij a nebo ſkrze [171a] ňegaké obmeſſkánij ne počijnali ani nedokonáwali.

[1]) »Von eim, der eins Iuden fleisch asz.« — Brant: »De eo, qui comedit carnes cuiusdam Iudei.« — Poggius, Facet. 132. (De Iudaeo mortuo assumpto ignoranter in cibum per Florentinum.) — [2]) Orig.: Gen Bonony giengen. Br.-Pog.: Se Bononiam contulissent. — [3]) Durch das canal gen Ferrer. Br.-Pog.: Per canale Ferrariam. — [4]) Es were vast ein guter schleck (lat.: Cibus sapidissimus). — [5]) Das er des todten juden kirchhoff wer. Br.-Pog.: Se Iudaei sepulchrum esse. — [6]) Cicero, De officiis I, 29, 102–103.

46. O gednom kněžy z S. Antonijna ržeholy a leyku a wlku. [1])

Geden duchownij z těch, kteřijž žebrotau gſú žiwi, [2]) pro S°. Antonjna almužny žádagijce, namluwil sedláka, aby mu obilé dal, toto mu přijkage, že wſſecko gměnij geho, a zwláſſtě owce, přes wſſecek rok čerſtwé a zdrawé mu budau. Takowému geho ſlibowánij wěřil sedlák, a když owce ſwobodňe na pole wypuſtil, pogedl mu gich wlk množſtwj. Sedlák ten proto ſe welmi hněwal. A když po druhé žebrák ten přiſſel, aby opět nětco od něho odneſl, odepřel gemu sedlák, že mu nic dáti nechce, a k tomu geſſtě ſobě toho tauhu měl, [3]) že by geho ſlibowánij a připowijdánij daremné bylo. Mnich ten zeptal ſe na přijčinu. Odpowěděl ſedlák, že mu ſkoro wſſecky owce wlk pobral. Mnijch k tomu zaſe řekl: »Wlk geſt náramně zlé zwijře, a hned na proſto žádné mijry [4]) nemage. Já tebe

Digitized by Google

napomijnám, aby ſe ho ſtřáhl, neb netoliko S°. Antonijna, ale y ſamého Pána Kryſta, kdyby mohl, teda by gey oklamal.«

Bláznowá geſt wěc těm wěcem ſe dowěřiti, ktereež ſkrze wycwičená oklamánij a podwody wywedeny beywagij.

[1]) »Von eim Antonierbruder, eim Lõwen vnd Wolff.« — Brant = Poggius. — Poggius, Facet. 263. (De Antonii fratre et laico et lupo.) — Kirchhof-Oesterley I, 2, 79. — [2]) Vsz den bittern vnd questionirern. — Br.-Pog.: Religiosus ex quaestuariis. — [3]) Darzu beklagt er. — [4]) Omyl místo: »wijry«; v orig.: O es ist ein bõsz thier vnd on glauben. — Br.-Pog.: Oho, mala ea bestia est et absque fide.

47. O gednom kazateli, geſſto wdycky hlaſytě křičel, kterak pohanijn byl. [1])

Duchownij geden když lidu kázal a welmi, yakož bláznůw obyčey geſt, křičel, proti tomu geho křiku plakala gedna žena mezy těmi, kteřijž okolo ňeho ſtáli a geho poſlauchali. Kazatel ten, když to poznal, domnijwal ſe, že by ta pro láſku Božij k pláči geho ſlowy přinucena byla, a že by gegij wlaſtnij ſwědomij gij k to[171b]mu ponúkalo. Y zawolal gij k ſobě a tázal ſe, yaká by byla přijčina pláče gegijho, a zdá by ona ſkrze ſlowa geho duchem puzena gſucy pro ſpaſenij duſſe ſwé to činila a tak proto ſſtědře ſlzy wyléwala? Ona gemu odpowěděla, že geho hlaſem a křikem k tomu přinucena byla, a welmi w myſli ſwé žaloſtij gſucy rozdrážděna, že by plakati muſyla, neb nynij gſucy wdowa, a před čaſy že by gj po muži woſel zůſtal, ſkrze kteréhož s gedné ſtrany živnoſt ſwú měla; »kterýž woſel tak rowně welmi křičel yako ty, kazateli, neypoſléze pak, gſa od wlkůw roztrhán, w pſotě a w nauzy mne nechal. Protož, když koli tebe kázati ſlyſſijm, a tak ſylným, welikým hlaſem křičeti, zdá mi ſe, žes hlaſem k tomu mému woſlu podoben. Na to ſe rozpomijnagijcy pohnuta bývám, ač ne ráda, že muſým plakati.«

Ten bláznowý kazatel křičel wijce, než na kazatele ſluſſelo. [2]) Od této ženy gſa pohanijn, preč od nij odſſel, a domnijwage ſe, že by z mijry dobrým kazatelem byl, ſwým neobyčeyným křikem [3]) zaſlúžil toho, že by woſlu podobný býti měl. Neb ſamého ſebe wážiti a domnijwati ſe, že by maudrey byl, to geſt nayprwněgſſij ſtupeň k bláznowſtwij. Druhý, tomu blijzký, wyznáwati a zřegmě to wyhlaſſowati, ſwé bláznowſtwj zpijwánijm a notami na ſe pronáſſeti.

[1]) »Von eim prediger, der alzeit lut schrie, wie der geschent ward.« — Brant = Poggius, Facet. 230. (Praedicator multum clamans quomodo confundebatur.) — Pauli-Oesterley č. 576. s doklady na str. 538. — [2]) Der narrecht schreier mehr dann ein prediger ward also in seiner narheit geschent. — Pog.: Latrator potius quam praedicator. — [3]) Mit seinem eselischen geschrey.

Digitized by Google

48. O towaryſſi zámečnickém a o gednom waycy. [1])

Byl geden zámečnijk, mého neybližſſijho ſauſeda towaryſs, wſſak gineym towaryſſuom w vměnij y w letech nepodobney. Y měl geho miſtr obyčeg wždycky mu gedno wegce předkládati, a giným towaryſſom po dwau dáwal. Y wſtal gednau pěkně s poctiwoſtij pacholijk ten od ſtolu, [2]) a położiw wegce před ſebú na zemi, daleko ge w domě hnal, řijkage: »Gdi a hleday ſobě towaryſſe.« Neb ſe hněwal, že ginij towaryſſij po dwú ge[172a]dli, ale geho wegce towaryſſe ſwého ztratilo.

Též rowně giný naſſemu ſauſedu druhému vďelal, když gemu wdycky od miſtra geho gediné weyce předkládáno bylo. Wzaw ge gednau, ſſel s nim wijce než na mijli, welikého kamene hledage, aby ge o něg rozrazyl. A když zaſe domuo přiſſel, zeptal ſe miſtr geho, proč by ſwé práce zanechal, a toho, což mu na den vloženo bylo, ne vďelal? On gemu odpowěďel: »Miſtře, kamene ſem hledal, o kterýž bych wegce rozrazyl; kdyby mi byl dwě dal, byl bych gedno o druhé rozrazyl.«

Protož má ſe čeládka ſluſſně při ſtrawě chowati, ne ſkwoſtňe, aby ſe ſnad nebaurila, [3]) a také ne přiliš ſkaupě, aby dijlo ſwé ďelati mohla. Neb ſe takowá potrawa, yakož Cicero prawj, [4]) dáti má, aby žiwot mohl ſe poſylowati a ne přecpáwati a obtěžowati. Yakož maudrý muž prawij: »Kdo z ďetinſtwj služebnijka ſwého ſkwoſtňe chowá, tomu ſe on potom zehrá a odporen gemu bude.« [5])

[1]) »Von einem Knecht vnd einem Ey.« — Brant: »De servo et ovo« — [2]) V orig. ještě: Nam ein růt. — [3]) Das es nit zu geil werde. — [4]) Cicero, Cato Maior 11, 36.: Tantum cibi et potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur. — [5]) Wer von kindtheit auff seinen knecht zartlich erzeuhet, der findet ihn darnach widerspennig vnd versůmlich. — Kn. Přísloví 29, 21.

49. O kardynálu, kterémuž geden zadnijm deychánijm wijtr ďelal. [1])

Geden kardynál z ſſlechetného hrabatſkého pokolenij [2]) byl weliký a tluſtý člověk. Gednoho pak čaſu, když gel na low, zechtělo ſe mu o poledních gjſti. Y ſſedl s koně, potě ſe, a za ſtuol ſe poſadil, neb bylo welmi weliké horko, a on žádal, aby mu někdo wětřijček wohářkau ďelal, a gey chladil. Služebnijcy pak když tu přijtomnij nebyli, ale ginými wěcmi zaneprázdněni byli, rozkázal gednomu ſwému pijſaři, gménem Erhardowi, [3]) wětřijček ſobě ďelati. A on k tomu řekl, že toho podle gegijch obyčege ďelati ne vmij. Kardynál odpowěďel, aby ďelal podlé obyčege ſwého, yakž vmij. A on wece: »Wěru, pane, rád.« Y zdwihſſi gednu nohu nahoru, doſti dobře, yako by ſtřelil, zawál, řka, že tak vmij wětřijček ďelati. [172b] Skrze kterúžto wěc wſſichni, což gich tu bylo, k ſmijchu zbuzeni gſúce, welmi ſe ſmáli.

Hoden byl toho z břicha wětru ten, kterýž kázal wijtr ďelati, poněwadž Eolus, wětrůw gſa král, ne rád gich ďelá. [4])

Digitized by Google

[1]) »Von einem, der dem Cardinal den lufft mit fürtzen macht.« — Brant: »De eo, qui per crepitum ventris cardinali ventulum fecit.« — Poggius, Facet. 135. (Facetum Everardi, scriptoris apostolici, qui ad cardinalis conspectum ventris crepitum dedit.) — Frey-Bolte č 78. s doklady na str. 245. — [2]) Ein cardinal graven geschlecht. — Pog.-Br.: Cardinalis de Comitibus. — [3]) Mit namen Eberhardum Lupi. — [4]) Orig.: So Eolus, der windtkunig, die zu machen vnwilligt ist. — Následují ještě slova: Ohe, wie vil leiden wir vmb der kirchen willen. — Brant: O he, quanta patimur pro ecclesia Dei.

50. O gednom mnijchu, kterýž křijwě přiſahal. [1])

Arnoldus w měſtě Lufftu, obogijho práwa doktor, welmi wtipný člowěk, když ňetco kratochwijlného rozpráwěti ſlyſſel, teda ſe k tomu welmi ochotně a přijwětijwě měl. Když pak gednoho čaſu o některých mnichůw wſſetečnoſti a neſluſſneych gegijch wěcech rozpráwěli, obyčegně ſme to od něho ſleychali, že někdy s mnohými towaryſſi z Ržijma, když tam mor byl, ſſel a ſkrze Ligurij k Germanij vpřijmo táhl. Y oſadili byli Ligurſſtij v brán měſt y měſteček,[2]) aby do nijch nižádného ne pauſſtěli, leč by prwé přijſahu včinil, že z Ržijma nebyl. Když pak k měſtu Krymo[3]) řečenému přiſſli, nechtěl toho Arnolda bránný tam puſtiti, když přiſahati nechtěl, že by z Ržijma neſſel. Neb geſt prawil: »Ačkoli yá z Ržijma negdu, wſſak my pro to w naſſij zemi ne tak ſobě toho lehce wážijme, abychom přiſahati měli.« A tak předſe ſſel, neb mijnil té nocy we wſy ňekde zuoſtati. Wida to od něho geden duchownij bratr, wece: »Pane doktoře, proč to ďeláte,[4]) proč negdeme vpřijmau ceſtau do měſta?« A když on gim tu wěc předkládal, kterak by ge k přijſaze nutili a hnali, y wece ten mnich: »Já za wás za wſſeckny chcy přiſahati, neb ne mám zanechánijm přijſahy toho dowéſti, abych yá, boge ſe gij, této nocy měl na slámě ſpáti. Já mám ruku, nenij gij potřebij wypůgčowati.«

Nepomyſlil mnijch ten, že potupa a potlačenij přijſahy Boha mſtitele má, a že předkowé a [173a] ſtařij žádného wětſſijho záwazku k vtiſkowánij wijry naſſij mijti nechtěli než přijſahu. Nebo cožs s přirozenijm, Boha k tomu za ſwědka bera, ſlijbil, toho aby neměl držeti, geſt křiwá přijſaha a gména Božijho nadarmo wzetij, yakož Cycero prawij.[5])

[1]) »Von eim Münch, der schwůr ein falschen eyd.« — Brant: »De monacho peierante.« — [2]) Do verhuten die Ligurier vmb forcht der Pestilentz ir Passaia flecken vnd stet. Brant: Pestilentiae metu ita passus suos oppidaque et civitates observabant. — [3]) Gen Cuma. — [4]) Was ist das für ein geschefft. — Br.: Quid negotii est? — [5]) Cicero, De offic. III, 29, 104.

51. Proč wlcy owcým ſe protiwj, kněžij w ženy ſe vwazugij a na ňekteré hned přiliſſně wážij. [1])

Otázka byla včiněna na gednoho kněze, duchownij lidee proč by tak na ženy wážili a wlcý na owce? Kněz ten odpowěďel, řka: »Ležel gednau paſteyř geden těžce nemocen,[2]) tak že kázal knězy s poſwátným olegem

Digitized by Google

k ſobě přigijti. A když přiſſel, tázal ſe paſteyře, chtěl-li by kſſafft a pořijzenij vdělati? [3]) Odpowěděl on, že giž paſtušſký a sedlſký kſſafft k dobrému pořijzenij přiwedl, w kterémž wſſecky ſwé owce připſal, protože wdycky před nimi bezpečen byl, a nikdá žádné ſſkody od nijch ne wzal. Zienu ſwú že by knězy přiwlaſtnil, na kterúž laſkaw byl, protože ſe v něho může lépe mijti y lepſſijm bydlem opatřena býti. Hložij pak a křowij že oddal sukni, [4]) protože čaſto pod nim welmi libý chládek mijwal. Když pak po ſmrti toho paſtýře ďedicowé takowému kſſafftu odepřeli, prawijce, že mu nikterakž mijſta nedáwagij, a když těm, na něž ſe wztahowal, puſſtěn nebyl, [5]) hned wlcy s owcemi zle nakládati počali, kněžij na ženy zawřeli, hložij ſſatům ſe protiwij, [6]) a to až do dneſſnijho dne trwá.

»Ale yá prawijm tobě,« dij S. Jeronym, »tobě geſt z daru Božijho žiwu býti, ale ne kurwiti dopuſſtěno. Nikdá nemáš o ženſké kráſe mluwiti, a ženy nemagij o gménu twém wěďeti, do obydlé twého žádná žena choditi nemá. Nemáſs ſe domnijwati, že ſe budeſs mocy něgakeymi marneymi báſněmi wymluwiti. To gſy wy[173b]wolen Bohu, ne máſs řijkati: Kurwa geſt má pani, ale: cžáſtka má geſt Kryſtus Pán.«

[1]) »Warumb die Wolff die Schaff verfolgen vnd die Pfaffen den Weibern vffsetzig sein.« — Brant: »Quare lupi sectantur oves et sacerdotes insidias faciant mulieribus.« — [2]) Es lag einist ein hirt siech. — [3]) V orig. ještě: Oder etwas zu Göttlichen sachen setzen vnnd Gottsdienst fürdern. — Br.: Ad pias causas quippiam legare. — [4]) Seinen mantel. — [5]) V orig jen: Do nun nach des hirten tod die erben sollich gesetzt gut abschlugen vnnd verneinten das vszzurichten oder zu halten. — [6]) Hand als bald die wölffe den schaffen, die pfaffen den weibern . . . wiederseit.

52. O gednom cžlowěku, kterýž we ſpanij zlatto nalezl. [1])

Geden z přátel naſſijch chlubil ſe, že nalezl zlatto we ſpanij. Y dij k němu geden: »Hlediž, ať by ſe tolikéž nepřihodilo, yako gednomu sauſedu naſſemu, kterémuž ſe zlatto w layno obrátilo. Neb mu ſe zdálo, že ho ďábel wedl, aby zlatto na gednom mijſtě wykopal. Když pak ho mnoho nalezl, dij k ňemu ďábel: »Nynij ho nemůžeſs wzýti a odnéſti, ale znamenay ſobě mijſto, aby potom mohl k němu vhoditi.« [2]) A on ſe zeptal, yak by ge měl znamenati? Diábel mu poweděl, aby tu potřebu ſobě zdijl, a tak že žádný ſe ne naďege, aby tu zlatto býti mělo; »ſamému tobě ta wěc známa bude.« K tomu člowěk ten přiwolil a hned potom procýtil. Y nalezl mijſto, na kterémž ſe vklidil. [3]) Wſtaw pak z těch leyn a z toho ſmradu, chtěl z domu wygijti, neypoſléze klobúk na hlawu wſtawil, do kteréhož mu ſe také kočka vklidila. Y zmazaw ſe, muſyl neyprw z toho ſmradu klobúk y hlawu wymyti. A tak ſe mu ten zlattý sen w leyno obrátil.«

Obyčeyná geſt wěc, že snářům mnohá oklamánij ſe přitreffugij, yakož Cicero [4]) prawj: »Wſſetečně snowé hragij s lidmi při oklamawatedlné nocy a nutij ſtraſſliwé, aby ſe ledačehos oklamawatedlného báli.« A Klaudyanus [5]) prawij: »Snowé rozličnými figúrami a proměnami čaſto neſſtiaſtnee

Digitized by Google

wěcy zwěſtugij.« Neb Halwikar,[6]) karthaginenſkey wywoda, když byl měſto řečené Syrakuſas oblehl, domniwal ſe, že by hlas we ſnách ſlyſſel, ktereyž mu zwěſtowal, že neyprwněgſſij potom den v wečer w tom měſtě wečeřeti bude. Y byl z toho wesſel, yako by mu to od ſamého Boha powědijno bylo, a hned ſwé hauffy k bogi ſſiko[174a]wal, w kterémž ſe ſwár ſtal mezy Siculienſkými a mezy Karthaginenſkými. A tehdáž wpadſſe z měſta Syrakuzu do wogſky gegich,[7]) odwedli Halwikara do měſta ſwázaného. A tudy wijce ſkrze naďegi než ſkrze ſen zklamán geſt, y wečeřel w Syrakuzách, ale ne yakož ſobě vmijnil, že by měl býti witězytelem, než čehož ſe nenadál, gſa yatým wězněm. Alcybiades také widěl ſwú bijdnú ſmrt před ſebau w gednom nočnijm oklamawatedlném snu, neb mu ſe zdálo, an pod pláſſtěm přijtele ſwého ſpij.[8]) Y byl gim zabitý a nepochowaný přikryt. Ale prawdať geſt, což Klaudyanus prawij: »Wſſecky žádoſti, kteréž ſe přes celý den přemyſſlugij, ty zaſe milé nočnij odpočijwánij na oči neſe. Myſliwec, když ſwé zemdlené audy a vmordowané na lože położj, myſl geho předſe po leſých ſe ſſaulá[9]) po myſliwoſti ſwé. Rychtářům a saudcom ſlyſſenij přij wždy na oči leze. Zplaſſenij a plaſſij koni neproražené a nevtřené ceſty ſe bogij.[10]) Marynař přebijhá mezy ſwým kupectwijm, kteréž na lodij má. A řijdko ſpijcý lichewnijk ſeſſlých ſobě peněz[11]) hledá w nocy we ſpanj.[12])

[1]) »Von eim, der im schlaff gold fand.« — Brant = Poggius, Facet. 130. (De homine, qui in somnis aurum reperiebat.) — Frey-Bolte č. 77. s doklady na str. 243 - 245 — Kirchhof-Oesterley III, 189. — [2]) Zeichne die stat, das sie allein von dir mög erkant werden. — [3]) Erwacht als bald vnd empfand, das er den bauch am bet gelert hat. Br.-Pog.: Sensit se in lecto ventrem admodum laxasse. — [4]) Orig.: Als Tullius sagt. — Brant správně: Ut *Tibullus* ait [III, 4, 7.]: »Somnia fallaci ludunt temeraria nocte Et pavidas mentes falsa timere iubent.« — [5]) Claud. De raptu Proserp. III, 124. — [6]) T. j.: Hamilkar. Srv. Cic. De divinatione I, 24, 50. — [7]) In sein wagenburg. — Brant: Castris oppressis. — [8]) Cic. De divin. II, 69, 143. — [9]) So gehet doch sein gemüt im wald vnd auff sein spur. — [10]) Orig.: Der richtern sind die gezenck für träum, des furmans die wegen, vnd der läre vngebante weg wirt geförcht von den nachtscheinenden pferden. Der buler frewet sich des verschlagens. Der schiffman verwandert sein kauffmanschatz etc. — [11]) Suchet die entgangen reichtumb. — [12]) Claudianus, De VI. consul. Honorii v. 1—8.

53. Nemáme ohledowati zubuo koni, kteréhož nám darem dali.[1])

Z Rudolffu měſta komornijk[2]) žádal gednoho vrozeného wládyky, aby ho koněm darowal, množſtwij zpuoſobuow wyčijtage, po kterýchž by ſe dobrý kůň poznati mohl, tak že nikterakž mezy geho koňmi žádný takowý nalezen býti nemohl. Ale aby wždy geho žádoſt naplnil, y wybral mezy ſwými herku[3]) a tu gemu poſlal, řka: »Teď yá tobě poſýlám werſſtat a náſtrog,[4]) na kterémž ſobě kuoň vděláſs, yakýž mijti chceſs, nebo yá takowého žádného, yakéhož ty žádáſs, nemám, aniž mezy meymi muože nalezen býti.«

Digitized by Google

Tato ſlowa napomijnagj nás, že nemáme wýborných wěcý z mijry w dar ſo[174b]bě žádati, aby těžké nebyly, a tak ſnadně by nám gich odpowěďeli. [5]) Protož řijkáme toto přijſlowij: »Koni, kterýžť geſt darem dán, na zuby nehleď aniž mu gich ohleduog.« Nebo doſti chwalitebné gſú ty wěcy, y wzácné býti magij, kteréž ſe darmo doſtáwagij. A poctiwě mohau ſe weliké wěcy odpowědijti, když menſſijch s dobrau wůlij nepřigijmáme.

[1]) »Nit sol man ansehen die zene eins geschenckten pferdts.« — Brant: »Donati equi non esse respiciendos dentes« — Poggius, Facet. 235. (Equum exquisitum praestavit(!) Redolfus se petenti.) — [2]) Orig.: Von Rudolff Camerin begeret ein edelman von Picen etc. — [3]) Erwellet er vsz den seinen ein merrhe vnd scallon, als man es gemeinlich heischet. — Pog.-Br.: Equam et stallonem (hřebce), ut vulgo aiunt, ex suis elegit. — [4]) Instrument vnd werckzüg. — Pog.-Br.: Inquiens se ei instrumenta mittere, quibus equum conficeret. — [5]) Das sie nit... ehrlich abgeschlagen werden.

54. O gednom židu, kterýž při polehčowánij ſobě kamenij drahé nalezl. [1])

Když mnoho lidij napomijnalo gednoho žida, aby na křeſtianſkú wijru přeſtúpil, ne rád ſwého ſtatku opuſtil. A mnoho gemu gijch radilo, aby to, což měl, chudým lidem rozdal, neb podlé včenij S.° Euangelium (to geſt miloſti a hřijchůw odpuſſtěnij) ſtokrát wijce za to wezme. Neypoſléze pak giž wdy ho namluwili, že ſe obrátil, a wſſeckno ſwé mezy chudé a nuzné rozdělil. Potom as za měſýc poctiwě přigijmán byl od křeſtianůw, tak že ho k gijdlu s ſebú zwali. Když pak wſſickni o něm dobře mluwili a ten ſkutek geho zchwalowali, on potom žebrotau žiw býti muſyl, na každý den čekage, aby mu to sté zaſlijbenij ale gednú nahraženo bylo. Potom pak když ſe gijm ſteſklo [2]) člověku tomu ſtrawy dáwati a ne tak čaſto ho k ſobě zwali, počal člowěk ten weliké nauze trpěti, tak že muſyl do ſpitále gijti. W tom ſkuoro až do bezhrdlé ſwého nemocen byl, [3]) tak že téměř k koncy žiwota ſwého přiſſel, že naň ſkrze to přiſſel krwotok a přiliſſná vplawice. Protož on giž o pomocy pochybowal a nigakž newěřil, aby mu ſtokrát wijce mělo nahraženo býti. Y žádal giž, welikú teſknoſtij gſa přinucen, aby ſe mohl na wijtr progijti. Y wyſſel z lože, aby ſobě potřebu zdijl, tu kdež mohl na neybližſſij palauček, a tu ſtoge, hledal tráwy, kterauž by ſe vtřel; y nalezl pytlijček, plney [175a] drahého kamenij. Skrze to kamenij welmi obohacen byl, lékařů ſobě nagednal a brzo zdráw byl. Kaupil ſobě dům a dwůr, a potom žiw byl v welikém bohatſtwij a ſláwě. Když pak wſſickni k němu prawili: »Hle, podijweyž ſe, nepowěďeli-liž ſme prawdy, žeť to Bůh ſtokrát wijce nahradij?« K tomu on wece: »Takť geſt, dalť mi, ale prwé mi dal, abych krwij klidil, až málo ne do ſmrti.«

To geſt proti těm powědijno, kteřijž ſe domnijwagj, že Bůh wždycky ſtokrát wijce čaſného dobrého zaſlijbil odplatiti těm, kteřijž pro něho ſwúg statek wynaložili, geſſto o wěčném a nebeſkém bohatſtwij to rozuměti ſe

Digitized by Google

má, a ne o zemſkém, aby mělo stokrát wijce nahraženo býti, to ſe rozuměti má. Protož to proti těm powědijno geſt, kteřijž welmi rádi dękowánijm prodléwagij, a nebo tim, aby ſe odplatiti měli, geſſto podlé vmyſlu Heſyoda ſluſſij, aby yako požitečná pole byli, kteráž, přigmúce rozličná obilé, s lichwau a s aurokem to zaſe odplatij. Neb ſe čte w Plautowi, že ten žádný nenij dobrý člowěk, kterýž dobrodinij přigijmá a zaſe ſe odplatiti ne vmij. [4])

[1]) »Von einem Juden, der im scheissen gelt fand.« — Brant: »De Iudeo, qui cacando invenit pecuniam.« — Viz: Poggius, Facet. 4. (De Iudeo nonnullorum suasu Christiano facto.) — Frey-Bolte č. 11. s doklady na str. 219. — [2]) Do sie . . . verdrüssig wurden. — [3]) In ein spittal zu gon, in dem er todt siech ward. — [4]) Plautus, Persa V, 1, 10.

55. O gednom, kterýž toho dowedl, že nemocnij ze ſpitále vtijkati muſeli. [1])

Barenſký kardynál, rodem z Neapolij, měl ſpitál s oné ſtrany králowſtwij Franſkého, [2]) z kteréhož welmi málo požitků bral pro náklady, kteřijž ſſli na ſtrawu chudým. Y poſlal gednoho z služebnijků ſwých, gménem Petrilla, aby tam penijze a důchody ſebral a ſhromázdil. Petrillus ten, když wiďel, že ten ſpitál plný geſt nemocných y také nemocnými ďelagijcých ſe lidij, [3]) kteřijž wſſecky důchody toho ſpitále protrawugij, wzaw na ſe lékařſké oďenij, ohledowal wſſelikteraké nemocy. A když giž byl wſſecky zpořádal a o nemocech gegijch zwěděl, y[175b]dij ke vſſem: »Ziadná pomoc wám ſe včiniti nemuože, ani lékařſtwij vžitečňegſſij dáti, aby wáſſe boleſti mohly vzdraweny býti, leč naďeláte maſti z tuku a z sádla [4]) člowěka gednoho. Protož dnes muſýte o to loſowati, kdo z wás za žiwa do wody w kotel vwržen bude a vwařen, aby ginij ſkrze to zdráwi býti mohli.« Y lekli ſe wſſickni náramně těch ſlow a preč zvtijkali, aby los ſmrti na ňe nepadl. A tak tijm způſobem wypráznil ten ſpitál od nákladůw a zgedi [5]) ſmrdlawých a nečiſtých lidij. Neb čaſto ſe to přihází, že, kteřijž ſylnij a doſti ſtatečnij gſú, kteréž obecnij lid we Wlaſſijch Sſpanyele a Francúſe [6]) gmenuge, ti chudſſijm a nebožátkom nemocným, kteřijž práwě mdlij a neſtatečnij gſú, chléb předgijmagij. [7]) A takowé lidi práwo cýſařſké z měſt preč hnáti welij. O kterýchž ſe také čte w rozpráwce kratochwijlné Plautowě, kteréž Tricemius [8]) gméno dal: »Ten zle chudému poſluhuge, kdož mu dáwá toliko nětco k gijdlu a ku pitij, neb což mu dá, to on ztratij, a tak žiwot geho k wětſſij pſotě ſe prodlij.« Protož prawij gloza na S.° Mathúſſe: »Lépe včinijſs, když treſtati toho budeš, kterýž neſprawedliwě proſý, než aby mu dal.« Auguſtinus pak prawij: »Vžitečněgſſij geſt wěc, aby tomu lačnému potrawa odgata byla, ktereyž ſtrawau vſtawičně bezpečen geſt a ſprawedlnoſt tudy obmeſſkáwá, než aby mu chléb dáti a lámati měl, aby ty ſám potom toho litował, a on by od neprawoſti ſweden ſa, bližnijm ſweym křiwdu činil.«

Digitized by Google

[1]) »Von einem, der den Spittal erlediget von den stinckenden Betlern.« — Brant: »De eo, qui liberavit hospitale a sordidis mendicantibus.« — Poggius, Facet. 190. (Facetum cuiusdam Petrilli, ut liberaret hospitale a sordidis.) — [2]) Hielt den Spittal zu Vercel gensit Franckreich. — Pog.-Br.: Tenebat hospitale Vercellis in Gallia citeriori. — [3]) Sahe den spittal voller krancken vnd bresthafftigen menschen. — [4]) Ausz dem schmaltz vnd feysztigkeit. — [5]) Erlöszte er den spital von dem kosten der stinckenden wüsten menschen. — Pog.-Br.: Hospitale impensa sordidorum hominum liberavit. — [6]) Welche das gemein volck in Italia spanaldos oder galiotas heisset. — [7]) Das brot hinnemen. — [8]) Von welchen list man in Trinummo Plauti. — Viz: Plaut. Trinum. II, 2, 58—59.

56. Lichewnijk, kterýž nepráwě pokánij činij, w horſſij vpadá. [1])

Pržiſſel člověk geden k lichewnijku, kterýž giž byl řekl, že chce lichwy přeſtati, aby od něho na lichwu penijze wzal. Y přineſl mu základ zlatý křijž, [2]) w kterémž bylo kus dřewa z křijže Kryſtowa. A když to[176a]ho ſtarého žádal, aby mu peněz půgčil, dij on: »Já ſem giž toho hřijchu lichewnictwij nechal, ale chceſſ-li, gdi k ſynu mému (toho mu gménem gmenowal), kterýž ſe duſſe ſwé opowážil, [3]) tenť tobě, což budeſs chtijti, půgčij.« Y poſlal s nim ſlužebnijka, aby mu ſyna geho duom vkázal. A když giž daleko odeſſli byli, dij ſtarý k pacholku ſwému: »Ržcy k ſynu, ať pomnij na peněžých těžkoſt toho dřewa, a neb co to dřewo wážij, ſrazyti.« Nechtěl ten, kterýž ſe prawil, že giž chce pokánij činiti, aby mu [4]) mělo to dřewo z křijže za střijbro počteno býti, domnijwage ſe, že by zawrženegſſij než střijbro bylo.

Protož, ačkoli to geſt, že my miloſti ſkrze ſrdce naſſeho ſkrúſſenoſt a pokánij docházýme, wſſak proto nemáme zuffati, že Pán prodléwá, neb ſlibuge, že chce pokánij činijcým hřijchůw odpuſſtěnij dáti, a nad neprawoſtmi gegich ſe zapomenúti, těch, kteřijž potom zaſe ſprawedliwě a dobře činij. Wſſak ſe křiwému a ffaleſſnému pokánij nikterakž zklamati nedá. Nebo pokánij činiti a káti ſe, nic giného nenij než wyznati a přiřijcy, že ſe na potomnij čaſy wſſij možnoſtij ſwau hřijchuo chceſs wyſtřijhati. Protož těm hřijchowé odpuſſtěni bywagij, kteřijž z křehkoſti a z newědomij w ně vpadli. Nebť ten miloſti nemá, kdož ſwémyſlňe hřeſſij, a geho křiwé pokánij a želenij nikterakž k miloſti ho nepřiwede, aniž mu gij ne ſlibuge.

[1]) »Ein Wucherer, der felschlich reuwet, der felt in bösers.« — Brant = Poggius, Facet. 252 (Fenerator ficte poenitens in peius recidivat.) — [2]) Bracht im zu pfand ein silberen creutz. — [3]) Der sein sele vertriben vnd verloren hat. — [4]) Das der son das holtz des creutzes schätzt für silber.

57. O gednom mnijchu, kterýžto vmřijti chtěl yako dobrý žid. [1])

Ti, kteřijž na Reyňe Kolijně bydlegij, tak prawij, zie byl geden včený žid, kteréhož rabbi, to geſt miſtrem oni gmenugij, na wijru křeſtianſkú ſe obrátil. A když giž ſtár byl, y přigal řeholu S°. Frantiſſka, a mezy Boſáky

Digitized by Google

ſe dal a při gegich duchowenſtwij ſtál. Neypoſléze [176b] pak, když giž tak ſlowa Božijho a včenij geho pilen byl, vdělali ho theologem, to geſt Pijſma S°. doktorem, a potom zgewným kazatelem. Y kázal mnoho čaſuow lidem, a byl dobrého, zachowalého žiwota. Když pak giž w ſwé zſtaraloſti ſmrtedlnú nemocý poſtižen a poražen byl,[2]) tázali ſe ho bratřij y ginij, kteřijž žaloſt a zármutek z nemocy geho měli, zdá-li by yakožto dobrý křeſtian duſſi ſwú giž k ſmrti zprawil? Y kázal ten žid dijtěti před ſebe přigijti, kteréž giž byl tomu naučil, aby w prawé ruce myſs držela a na ramenú nebo na loktijch kočku, a w lewé ruce zagijce a na loktu chrta. Když pak giž ten bratr ſwuog žiwot od počátku až do konce wyprawil, y ſwé činy, yak z židowſkého pokolenj ſe narodil, a teprwá w ſtaroſti že by křeſtianſké wijře a obyčegůw ſe včil, a že nikdá neřekl, aby ſwého přirozenij vſtaupiti měl, y rozkázal pacholijku tomu, aby těch zwijřat, ktereež měl, nechal běžeti. A tak hned kočka polapila myš, a chrt zagijce. Y dij ten žid: »Widijte-li, že přirozenij nemůž zklamáno ani přewedeno býti? Též rowně y yá, ačkoli gſem křeſtianem, wſſak ſem nikoli nemohl přirozenij, wuole, myſli židowſké od ſebe odwrcy, a giž také nynij, yakž gſem narozen, chcy žid a ne křeſtian vmřijti.« A tak, když geſt ſwůg žiwot zde na ſwětě dokonal, čzertu duſſi dal. Nebo welmi lehce takowá wěc k přirozenj ſwému ſe nawrátij, a poſlednij litera obrátij ſe w prwnij, když z zadnij litery ſlowo někdy bude prwnij.[3]) Pro kterúžto wěc na sněmě Agathenſkém vſtanoweno geſt, aby židee, k kterýmž zlá wijra gegich yako pes po hlawě klopotá,[4]) kteřijž chtěgij k křeſtianſkému řádu přiſtúpiti, magij dlúhé čaſy prwé mezy křeſtiany bydleti, nežli pokřtěni budau. A na sněmě w Tolethánu tak zawřijno: Židee, kteřijž k wijře přiſtaupili, proto že ſau k odſtaupenij náchylnij, nemagj při ginych židech, kteřijž w ſwé ſtaré nákwaſe[5]) ſtogij, bydleti, ani žádného obecenſtwij s nimi mijti. Neb welmi ča[177a]ſto zlee towaryšſtwo dobree kazý; yak mnohem wijce ty, kteřijž od přirozenij ke zlému nakloněni gſú. Mlád ſem byl, a giž ſem ſtár, a málo ſem židuo widěl, aby dokonalij křeſtiané byli. »Nebo wdycky, což z země geſt, do země ſe táhne,« prawij Lucrecius; »ale což s hůry narozeno geſt, toť ſe zaſe nahoru až k doteykánij ſwijtijcých ſe hwězd nebeſkých, wdy vſtawičňe přiſtupuge a přeſtati nemůže.«[6])

[1]) »Von einem Münch, der sterben wolt als ein guter frommer Jude.« — Brant: »De monacho, qui mori voluit ut Iudeus.« — [2]) Do er aber an seinem letsten alter anfienge an einer tödtlichen kranckheit zu ligen. — [3]) Der letst buchstab kompt auch etwan zu dem ersten, so das end vnd vsserst teil zu dem anfang gezogen würt. — Brant: Omega quoque ad alpha revolat, cum extremitas retrahitur ad principium. — [4]) Deren miszglaub gar dick zu ihr kotzet laufft als ein hund. — Brant: Quorum perfidia frequenter ad vomitum redit. — [5]) Noch im alten wesen. — Brant: Qui adhuc in veteri ritu consistunt. — [6]) Lucret, De rer. nat. II, 999.

Digitized by Google

58. O gednom otcy, kterýž měl syna, a o tom ſe gemu zdálo, že od lwa zahynul. [1])

Starý člowěk geden měl gediného syna, ten byl myſli wyſoké y víſlechtilé, a vſtawičňe ſe s myſliwoſtij obijral. Toho že by lew roztrhal, we ſnách ſe zdálo otcy. Y lekl ſe otec welmi a přemegſſlel, aby ſe pak ňekdy to, což mu ſe zdálo, oprawdu nepřihodilo. Y vſtawěl gemu čiſtý duom wesſelý, s welikými wokny a sklepy nákladneymi, a tam vwedl syna ſwého a pilně ho oſtřijhal. Namalowal pak w tom domě ku potěſſenj ſynu ſwému rozličná zwijřata, mezy kterýmiž také byl lew. Hleďe na ňey [2]) mládenec ten, mnohdykrát geſſtě wijce ſe rmautil. Gednau pak, ſtoge welmi blijzko v toho malowaného lwa, wece: »O ty vkrutné zwijře, pro tebe a pro otce mého omylný ſen w tomto domě yako w žaláři wězým! Coť mám včiniti?« A to řekſſi, vhodil rukau na ſtěnu, chtě tomu lwu oko wydrápnúti, y vrazyl ſe na hřebijk, ktereyž tu wězel, od kteréhožto vrazu ta ruka wždy po málu gemu ſchla a ſcházela, a k tomu závrat hlawy [3]) na ňey přiſſel, tak že w krátkém čaſu potom vmřel. A tak ten lew zabil mládence toho, a nic mu nepomohlo vměnij otcowo.

Ta báſeň znamená, že těch wěcý, kteréž budúcý gſú a ſtáti ſe magij, nemůž ſe žádný vwarowati ani gjch vgijti. Nebo, yakož Virgilius prawij, [4]) kamžkoli nás ſſtě[177b]ſtij táhne, máme za nijm gijti, a kamž nás zawolá, muſýme na tu ceſtu ſe obrátiti. A na giném mijſtě pſáno ſtogij: [5]) »Sſtěſtij geſt wěčné, kterémuž žádný odepřijti nemůž, ani z geho běhu a obdařenij wytočiti ſe.« Juvenalis také prawij, [6]) že ſſtěſtij lidi zprawuge, a ſám to wyznáwá, že proti němu nenij žádné pomocy, toliko ſama maudroſt a opatrnoſt člowěka, řka: »Ale my z tebe, ſſtěſtij, ďeláme Boha a w nebi tě poſazugeme.« Zie by pak to ſſtěſtij a neſſtěſtij na lidſké ſwobodné wuoli záleželo, takto Virgilius [7]) prawij: »Sſtiaſtney geſt ten, kdož wſſech wěcý přijčiny poznal, y také gich ſtrach a hrůzu, a kterýž ſſtěſtij a neb to obdařenj neſnadné k wyproſſtěnij pod ſebe podmanil a dus [8]) lakomého pekla přemohl.« A giný prawij: »Maudrý panuge nad znamenijmi nebeſkými.« A Lucanus prawij: »Kamžkoli ſſtěſtij gde, tam hned také bezpečná ctnoſt a poctiwoſt náſleduge ho.« [9])

[1]) »Von einem Vatter, dem treumet, wie sein Son von einem Löwen getödtet ward.« — Brant: »De patre, qui somniavit filium suum a leone occidi.« — Srv.: Halm č. 349b. — Lepař č. 357. — Kirchhof-Oesterley VII, 186. — [2]) Do aber der jung das ansahe. — [3]) Die schwindsucht. — [4]) Vergil. Aen. 5, 709 a 5, 23. — [5]) Verg. Aen. 8, 334: Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum. — [6]) Iuvenal., Sat. IX, 32.; XIV, 315.; X, 365. — [7]) Vergil., Georg. II, 490. — [8]) Das gebössel (strepitus Acherontis avari). — [9]) Lucan., Pharsal. II, 287; sr. též V, 26.

59. O gednom mrtwém, kterýžto swátoſt po ſmrti zaſe wrátil. [1])

Mnijch geden, duchownj S°. Auguſtina řeholy w Řijmě, když lidu kázal, a gey napomijnal, aby ſe hřijchuo zpowijdal, prawil, že by mu ſe

Digitized by Google

potom diw vkázal,[2]) když gedné nocy w Ržijmě w S.° Jána koſtele Lateranenſkém ráno s ginými bratřijmi wſtali, tak po půl nocy, aby gitřni zpijwali, yak by hlas z hrobu, w kterémž před oſmnácti dny geden mě· ſſtěnijn ržimſký pochowán byl, wyſſel, kterýž čaſto napomijnal a wdy to vſtawičňe prawil, aby k němu někdo ſſel. A když po neyprwněgſſijm zawolánij wſſichni welmi ſe lekli, po malé pak chwjli, yako poſylniwſſe ſe a ſměleggſſij gſúce, ſſli na to mijſto, kdež gich ten hlas wolal. Y prawij, kterak potom ten vmrlý řekl, aby ſe nic ne báli, ale ſſli a kalich gemu přine[178a]ſſli a kámen s ňeho ſložili. A když ſe to wſſe ſtalo, wſtal ten vmrlý nahoru a tu swátoſt Páně, kterúž před ſmrtij byl přigal, do kalichu wywrátil, prawě, že geſt zatracen, a že welikými mukami trápij ſe, proto že by vſtawičně lichwil a nikdy ſe ſwětle ne zpowijdal. A když to poweďel, hned zaſe lehl ten vmrlý do hrobu.

To ſme my pak ne pro báſně tyto, ale k vleknutij naſſemu[3]) poweďeli, protože ſe wěc diwná ſtala a za diw počtena býti může. A z toho porozuměti můžme, yak prawá wěc geſt, což duchownij práwa prawij, kdož nehodně swatoſti přigijmá, že ſe wijce od nich poſſkwrnij, než ſe poſwětij. Ačkoli to prawda geſt, že swátoſt ſama w ſobě neylepſſij wěc geſt, wſſak proto pro dobrotu nětčij[4]) lepſſij nebude a pro zloſt ſe gij nic nepohorſſij, ale we zlé ſe obrátij tomu, kdož nehodně přigijmá. Protož wědomé geſt, že ſe má s čiſtým ſwědomijm požijwati a s čiſtau, vpokogenau w miloſti Božij myſlij přigijmati, neb takowý poſlednij prowod geſt wſſij cti hoden, bez kteréžto[5]) ceſta k žiwotu wedaucý zmatečná na překážku bude, a k tomu wina hřijchu ſňata nebude. W prawďe žeť to weliký diw byl, když Bůh otcuom naſſijm mannu a neb chléb nebeſký dáwal, kteřijžto, což gim naprſſelo, tim ſe chowali. O kterémž powědijno geſt:[6]) »Chléb anďelſký gedl člowěk. Wſſickni pak ti, kteřijž ten chléb gedli, na pauſſti zemřeli. Kdož pak tento chléb počeſtný těla a krwe Páně při poſlednij hodině gijſti bude hodně, ne vmře na wěky, a nad to geſſtě wijce, když vmře, teda teprwá žiw bude. Neboť geſt chléb žiwý, kterýž s nebe ſtaupil, dáwage a vďeluge bytu žiwota wěčného.«

[1]) »Von eim Todten, der von im brach das Sacrament.« — Brant: »De mortuo vomente eucharistiam.« — Poggius, Facet. 229. (Terribile factum in Lateranensi ecclesia.) — [2]) Sprach, das nachfolgende wunderzeichen wer im geschehen. — [3]) Orig: Vns zu erschrecken von den lasteren. — [4]) Von dem verdienst der vszgespreiten güter. — [5]) Omyl za: »bez kteréhož.« — [6]) Evang. Sv. Jana VI, 49—52.

60. O chowané slepicy a huſy, kteráž každey den zlatté wagce neſla.[1])

[178b] Wdowa gedna měla slepicy, kteráž gj každý den gedno wagce ſnáſſela. Y byla té nadďege, že gij každý den dwě ſnáſſeti bude, protož dáwala gij tim wijce gijſti. Slepice ta, čijm wjce tluſtla, tijm méně ſnáſſela, až potom zhola tak nechala.[2])

Digitized by Google

W této fabuli ſe vkazuge, že lidé ſkrze zbytečnoſt a ſkrze nepořádek, když gim ſcházegij některé wěcy,[3]) ſami ſobě ſwau vloženau a předſewzatau maudroſtij wijce ſſkodij. Protož Ipokras takto w ſwých ſebraných ſpamatowánijch[4]) včij, že plná a ſytá těla, to geſt tluſtij lidé, leč že pauſſtěnijm krwe ta těla s ſebe ſložij, w těžké nemocy, yakožto w padúcý a w ſſlak vpadagij,[5]) a geſſtě wjce w giné. Protož welmi potřebné geſt gim krwe pauſſtěnij, aby měli, co by gim zaſe naroſtati mělo. Galenus pak, welmi včeney miſtr, když napomijná, aby lékařſtwij pijlni byli, takto prawij: »Ktereychž žiwot a vměnij toliko k tomu geſt, aby ſe pásli, ti dlauho žiwi ani zdráwi býti nemohau.« Takť také ani duſſe gegich, když mnohau krwij a tluſtoſtij, yako kdyby byly blátem zakydané, obtijženy ſau, nic vtěſſeného ani nebeſkého myſliti nemohau, toliko wdycky o tělo a o břicho, kterak by ge naſytili, myſlij, yakož prawij S. Jeronym. Ale Horatius poſmijwá ſe rozkoſſi a žádoſti pokrmuow, nebo, když ſe ti ſtráwij, potom gednomu zámutku nechagij, kdež takto prawij: »Kupowaná rozkoſs s welikú boleſtij ſſkodij. Pohleď na mne na tluſtého, s tučnau a s bliſſtijcý ſe kožij, geſtliže ſe chceſs ſmáti kterému pickowi z Epikureowy roty.«[6])

Byl také něgaký hoſpodář, y měl krmnú hus, kteráž gemu každý den zlaté wayce ſnáſſela. Skrze kterúžto wěc člowěk ten z chudoby wyſſel a k statečku doſti dobrému přiſſel. Ale, yakož obyčey geſt lakomých lidij, domnijwal ſe, že by ta hus wnitř plná zlatta byla, y chtě hned pogednú bohat býti, zabil tu hus a nalezl plnau hniſu a leyn; a tak hodnú odplatu za včinek ſwůg wzal. [179a] Ale yakož ti, kterýmž ſkrze neſmyſlnoſt rozum odgat beywá, nikdá newidij, co by prawého bylo, než toliko bleſk a ňegaké zdánij těch wěcý: tak také geſt myſí lakomcůw; když gednau ſwázána geſt wazbau žádoſti, yakož Ambroſius prawij, wdycky toliko zlatta a střijbra hledá, wždycky důchody počijtá a raďegij na zlatto hledij než na slunce; modlitba a žádoſt geho peněz od Boha proſý. A yako Juvenális prawij: »Kdož chce bohatý býti a bohatſtwij brzo nabyti, yakž bohatſtwij přibeywá, takť také wſteklé žádoſti s bohatſtwijm roſtau, a čijm wijce obſahugij, geſſtě wijce mijti hledagij a žádagij.«[7])

[1]) »Von einer gemesten Hennen vnd einer Gans, die alle tag ein gulden Ey legten.« — Brant: »De gallina saginata et auca ponente singulis diebus ovum aureum.« — Srv.: Nové fabule č. 22. (str. 169.) a Fab. Anyan. č. XXIV (str. 230.). — [2]) Die henn ward dester feister vnd mocht nit ein ey mer legen. [3]) Orig.: In diser fabel wirt angezeigt, das die menschen durch vberflusz vnnd vnordentlicheit der ding abnemen. — [4]) Hippocras in Aphorismis. - [5]) Kommen sie vnd fallen in Paralisim, das ist der schlag. — [6]) So du lachen wilt eins schweins aus der schar Epicuri. — Viz: Horat. Epist. I, 2, 55; I, 4, 15. — [7]) Iuvenal. Sat. XIV, 176 a Ovid. Fast. I, 211. Text německý i překlad český oba citáty slučují v jeden, Iuvenalův.

Digitized by Google

61. O kupcy, kterýž, když gemu Pán Bůh wyplynauti pomohl po rozraženj lodij na moři, paſtýřem byl, yakož y prwé gim byl, potom nakaupiw dobytku, plawil ſe s nim přes moře, a kterak gey wſſecken do moře wmetal, když ſe byla bauřka na moři ſtrhla. Yakož ſe nahoře o tom ſſijře prawij mezy fabulemi z rzeckého yazyku wyloženými. [1])

Ta báſeň včij, že lidé mnohem včenějſſij od ſſkody bywagij. Neb kdož moře vžijwá a na něm ſe čaſto plawij, ten ſwé ſſkody a nauze počijtá. A když toliko o tom ſlyſſijme, ſotwá ſe tomu podiwijme. [2]) Seneka prawij, [3]) že ten přiliš ſmělý byl, kdož ſe neyprwé na moře na tak tenké wěcy, lodij, puſtil a zemi za ſebau toliko daleko wěděl, ſwého žiwota welikým wětrům ſe ſwěřil a pochybneym během tak wod rozdělowati počal, zie geſt kdy mohl tak tenkému dřewu ſwého žiwota ſwěřiti, s ceſty žiwota na ceſtu ſmrti ſe dáwage. Nebo když Anatharſis [4]) mudřec otázán byl, která by lodij neybezpečněgſſij byla, řekl: »Ta, kteráž na břehu na ſuſſe ſtogij.« Nebo když lodij toliko čtyř prſtůw z tlauſſtij gſú, tak daleko ti, kteřijž ſe na těch lodech plawij, od ſmrti gſú. Ten žádný ne wij, w yakém [179b] zlém byl, kdož na moři nebyl, to prawij Terentianus. [5]) Nebo když ſe moře gedinau pokoyně vkáže, tehdy ta geho nenáwiditedlná pokognoſt a tichoſt geſt znamenij, že brzo některá lodij ſe rozrazý. A kdyby moře vſtawičně tiché bylo, žádný by ſe neplawil, boge ſe zahynutij. Ale přiwykloť ono wcházegijcýmu člowěku hladké a mijrné býti, ale plawijcýmu ſe přes ňe welmi hornaté a pahrbkowaté vkazuge ſe. Protož, kdož po rozraženj lodij žiw zůſtal a wen wyplynul, hleď, aby zaſe žiwotu ſwému ňegaké rozražené dcky a neb prkna dlužen nebyl. [6]) Vč ſe, gſa zwijřetem zemſkým, zemi přiwykati a gi trpěti y na nij bydleti, a wijce po nebi než po moři, pijlen gſa spaſenij ſwého, ſe procházeti.

[1]) »Von einem Kauffman, der von einem Schiffbruch kam vnd ward darnach ein Hirt«. Následuje celá bajka, z níž překladatel jen obsah podává. — Brant: »De mercatore naufrago, postea facto pastore.« — Viz: Nové fabule č. 47 (str. 179.). — [2]) Der erzelt sein schaden vnd not, vnd so wir das mit vnsern oren hören, verwundern wir vns. — [3]) Seneca, Medea 301 a sl. — [4]) T. j. Anacharsis. Srv.: Diog. Laert. I, 8, 5. — [5]) T. j. Terentius, Hecyra III, 4, 4. — [6]) Orig.: Lug, das du nicht wider das leben schuldig werdest einem gebrochen riemen oder einer zerbrochen taffeln etc.

62. Cžlowěk nemůž ſe wſſem zachowati. [1])

Cžlowěk geden ſtarey s synem ſweym ſſel do měſta, a woſla wedli s ſebú prázného, chtěgijce gey prodati. Když pak přes pole ſſli, a někteřij lidé na poli ďelali, domlúwali ſtarému tomu, proto že by na toho woſla žádný, ani otec ani syn, ne wſedl, ale že by ho tak prázného gijti nechali, geſſto geden pro ſtaroſt a druhý pro ſwú mladú zpaniloſt [2]) s práwem by na něm geti měl. Y wſadil ſtarý mladého na toho woſla a ſám ſſel pěſſky.

Digitized by Google

Widauce to ginij, ſmáli ſe bláznowſtwij ſtarého, že mladého, kterýž ſylněgſſij byl než on, na woſla wſadil, a ſám, gſa wěkem obtijžen, že pěſſky za woſlem gde. Y změnil ſtařec opět myſl ſwú, a ſſadiw syna dolů, ſám na woſla wſedl. A když opět dále poodgel, ſlyſſel giné, an gemu přimlúwagij, že mladého toho yakožto služebnijka neb pacholka za ſebú přetahuge, [3]) nic k geho mladoſti, že mu těžko, neprohlédage, toliko ſám na tom woſlu ſeďe pro ſtaroſt ſotwá ſe heybe. [4]) Takowými ſlowy pohnut gſa sta[180a]řec, wzal ſyna za ſebe na woſla, a tak na něm ſám druhý gel. Potom otázal ſe ho geden, zdá by to geho woſel byl? Když pak on poweďel, že geſt, hned gemu opět přimlúwal, proč by ſe o něy neſtaral, yako by čij cyzý byl, a že nenij doſtatečen k takowému břemenu, a s gednijm že by doſti činiti měl. A tak člowěk ten zarmúcen byl ſkrze ty rozličné řeči a lidſké vmyſly. Když pak giž s prázným woſlem, ani ſám gediný, ani ſám druhý na ňem ſeďe, dogeti nemohl, aby treſtánij a domlúwánij ſe vwarowal, naposledy ſwázaw tomu woſlu nohy w hromadu a proſtrčiw gemu ſochor mezy nohy, s synem gey na ramena wzal a tak gey počal na trh néſti. A když wſſichni tomu ſe ſmáli, yakožto nowému, newijdanému včiňku, [5]) a obaudwau gegich bláznowſtwij treſtali, wijce pak otcowo, rozhněwal ſe pro tu wěc otec, a ſtoge na břehu v wody, hodil tijm ſwázaným woſlem do rżeky, a ztratiw toho woſla, zaſe domuo ſe nawrátil.

Protož ten dobrý, ſproſtný člowěk, chtěge každému poſluſſen býti, žádnému doſti nevčiniw, geſſtě k tomu woſla ztratil. Neb wědomé geſt, kdož každému k wůli žiw býti chce, že ten bijdnau, nuznau, těžkau ſlužbau ſſužowán bude, poněwadž nenij možné, když rozličné duomyſly magij a ne wſſickni gedné wůle gſú, aby gedenkaždý wſſem a každému obzwláſſtně zachowati ſe mohl, když tak mnoho lidij mnohee wěcy ginák a ginák zchwalugij. Toť werſſúw ſkladatel dobře wěďel, kdež prawj: »Negiſtý lid, na cwičenij rozličného včenij táhne ſe a ďelij.« [6]) A Perſius prawij: [7]) »Tiſýc dúmyſluow lidſkých, a nerowné y negednoſtegné vžijwánij wſſech wěcý, geden každey má ſwú zwláſſtnij wuoli, žádný po druhého wůli žiw nenij.« Neb mnoho a rozličneych twárnoſtij v lidij táhne ſe po rozličné wůli myſli. Kolik hlaw, tolik rozumuo, a yak mnoho hlaw, tak mnoho rozličného včenij y cwičenij. [8])

[1]) »Das man nit jederman recht kan thun.« — Brant zvláštního titule nemá. — Srv.: Poggius, Facet. 100. (Facetissimum de sene quodam, qui asinum portavit super se.) — Pauli-Oesterley č. 577. s doklady na str. 539. — [2]) Von zarter jugent. — [3]) Das er den jungen sun als ein knecht nach im zůge. — [4]) Das er als ein altvatter vff dem esel sesse. — [5]) Vmb der neuwen that vnd gesicht willen. — Br.-Pog.: Propter novitatem spectaculi. — [6]) Verg. Aen. II, 39.: Scinditur incertum studia in contraria volgus. —

[7]) Persius Sat. V, 52.:
»Mille hominum species, et rerum discolor usus,
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.«

[8]) Srv.: Terentius, Phormio II, 4, 14.:
»Quot homines tot sententiae, suus cuique mos.« —
Horat., Sat. II, 1, 27:
»— Quot capitum vivunt, totidem studiorum
Milia.«

Digitized by Google

[180b] 63. O gednom, kterýž třtinám kázal. [1])

Ržijmanijn geden wyſtaupil čaſu gednoho na skálu, [2]) kterážto mezy třtijm ſtála, a tak ſobě rowňe počijnal, yako by lidu kázal. Y počal k tomu třtij mluwiti a mnoho o ržijmſkých obyčegijch rozpráwěti. [3]) A mezy tjm počaly ſe hlawičky v třtij od ňegakého malého wětřijčku ſkloňowati. Y dij bláznowý člowěk ten, kterýž to třtij za lidi držel, domnjwage ſe, že mu ono děkuge: »Nenij potřebij takowé poctiwoſti ani reverencij mně činiti, milij páni Ržijmanee, neb ſem yá mezi wámi neymenſſij.« Y weſſlo to potom w přijſlowj, že mnoho ſe dopauſſtij na puſtých mijſtech, což mezy lidem a obcý mluwiti ſe nemůž. Yakož o králi Midowi, ſynu Gordyowu ſe čte, když pro treſtánj bláznowſtwij ſwého od Apollijna woſlowými vſſima obdařen a zahanben byl, a ta nezpuoſobnoſt giným wſſem lidem tayná byla, kromě ſamému barwijři [4]) oznámená a wědomá byla. Y zdálo ſe tomu barwijři, že on toho nikterakž zamlčeti nebude mocy, a také gſa zawázán, žádnému toho powědijti neſměl. Y wyſſel na pole, a wykopaw důlek, wſtrčil tam hlawu ſwú a lehaučky powěděl: »Já ſem ſám widěl, že Midas woſlowé vſſi má.« Ne welmi mnoho potom, když tam třtij zroſtlo a maleym wětřijkem kláceno bylo, rowňe těmi ſlowy prawilo, kteráž ten králowſký barwijř do toho důlku mluwil. Yakož Herodotus a Trogus o tom ſſijře pijſſij. [5])

[1]) »Von einem, der den Roren prediget.« — Brant: »De eo, qui harundinibus praedicavit.« — Poggius, Facet. 147. (Ridiculosi hominis dictum.) — [2]) Vff ein mure. Br.-Pog.: Ascendit maceriem. — [3]) Vnd sagt vil von der statt wesen. — Br.-Pog.: Disserens multa de urbis statu. — [4]) Dem scherer. — [5]) Odkaz (též u Branta: Veluti autores sunt Herodotus Trogusque) býti má Ovid. Metam. XI, 146—193.

64. O gednom zbrogném zemanu, kterýžto o mnoho ſe pokúſſel, podwolowal a chlubil, ale málo ſkutkem dowedl. [1])

Toho čaſu, když cýſař Frydrych, kterýž w měſtě Bonconwentu Senénſkém [2]) pochowán geſt, od Flo[181a]rencij dwě mijli — když byli nepřátelé ſtany ſwé rozbili, [3]) mnoho vrozeneych a ſtatečných lidij wlaſti ſwé hágili a zbrog na ſe wzali, proti ſtanom nepřátelſkým zbijhagijce, na ně bili. Y byl tu ňegaký dobrý člowěk, welmi rád ſe mnoho chlubě, ſám ſe chwálijwal. Ten wſedſſi na kůň, wygel we zbrogi před bránu, chtě vpřijmo k wogſku běžeti, a giným pro gegijch prodléwánij a odtahowánij přimlúwage, a pro gegich neſpěſſnoſt ge tupě a haněge, že tak ſtraſſliwij a bázliwij, před nepřátely na ſpátek vtijkagijce gſú, [4]) y řekl, že ſám chce s nepřátely bogowati, a proti nijm wygeda, na ně vdeřiti. Když pak giž během mijli vběhl, widěl některé [5]) od nepřátel zas domuo ſe wraceti, y počal kluſati a k nepřátelům lehčegij geti. Když pak nepřátelůw s měſſtiany hluk a křik bitewnij ſlyſſel, a wida z daleka bogugijcých ſpolečné zacházenij

Digitized by Google

a bitwu, zaſtawil ſe a hnauti ſe ne ſměl. Kteřijž pak toho giſtého chlubná ſlowa ſlyſſeli, ptali ſe, proč by dále do bitwy negel? On dlúhú chwijli pomlčew, řekl: »Giž ſem tomu porozuměl, že tak ſylný negſem w té zbrogi a v tom kyrýſu, yako ſem ſe domnijwal.«

Protož máme zkuſyti a poważiti ſýly a mocy myſli naſſij a žiwota naſſeho, a nic wijce ne máſs ſlibowati, než čehož můżeſs dowéſti. Mnoho gich tepe nepřátely, když přijtomnij negſú, kterýmž, když gedné nepřijtele widij, ſpaſytedlné a zdrawé geſt, když od něho w ſwých pleſſijch a pancýřijch[6]) na mijli ſau. Ale ſtáwá ſe, yakož Quintus Curcius prawij, że lakomſtwij a neſytá żádoſt poctiwoſti a chwály nic těżkého domnijwati ſe býti nedopuſtij.[7]) Tomu kuſu nic podobného tento rytijř ne včinil,[8]) kterýž giným k bitwě vkázal, a ſám ſe před nij ſchowal. Rowňe yako y Purhus[9]) dělal, nerozważuge, że wſſecky wěcy prwé raddau nežli zbrogij od člowěka maudrého rozwáżeny býti magij. A když ſy w čas a dobře o to ſe vradil, potom teprwá máš ſkutkem k tomu přikročiti.[10])

[1]) »Von einem gewapneten Edeln, der sich vil ding vnderstund vnd berümet, aber wenig thet.« — Brant: »De armato nobili, qui multa praesumebat, sed parum faciebat.« — Poggius, Facet. 248. (De nobili quodam tempore Frederici imperatoris in armis praesumenti, sed nihil facienti.) — [2]) Zu Bonconvent in der Senenser stetlin. — [3]) Chybně pojato; v orig.: Do Keiser Friderich ... als ein feindt sein zelt vffgeschlagen het. — Pog.-Br.: Ut hostis castra posuit — [4]) Das sie also forchtsam vnd trāg vmbgiengen mit den feinden. — [5]) Etlich verwundt. — [6]) Mit kreps vnd bantzer. — Brant: Thorace et lorica. — [7]) Nichts zu vil, nichts zu schwere achten last. — Curt. IX, 2, 9. — [8]) Orig.: Dem stück hat nit vngeleich gethon. — [9]) Omyl místo: »Pyrrhus«. — [10]) Sallust. Catil. 1. 6: Ubi consulueris, mature facto opus est.

[181b] 65. O neprawém pijſaři. [1])

Pjſař geden w Florencij málo zyſku a požitku měl z ſwého vměnij. Y wymyſlil leſt nowú, aby ſobě nětco vlowiti mohl. A odſſed k gednomu mládency, tázal ſe ho, doſti-li by mu ſe ſtalo z něgakých pěti set zlatých, kteréż geho otcy dlużni byli za gednoho, kterýž giż vmřel, tomu że by ty penijze půgčeny byly. Mládenec ten o tom newěda, prawil, że ten dluh nenij otce geho. Pijſař ten powěděl, że to známo geſt liſtem, kterýž on ſám pſal. Y přinutil mládence toho, aby od něho ten liſt kaupil a před saudem z toho gey winil.[2]) Mrtwého toho ſyn obeſlán geſt pro ten dluh. Ale on tomu odpijral, aby geho otec kdy od koho co wypuogčiti měl, poněwadż nic o té wěcy, yakož kupcy znamenati ſobě obyčeg magij, poznamenáno nenij, ani co o tom w kněhách pſáno ſtogij. A hned k pijſaři ſſel, aby mu domlúwal a geho ffaleš treſtal, że by to pſáti ſměl, což ſe nikdá ne ſtalo. Y wece pijſař: »Milý ſynu, ty newijſs, kdy ſe to ſtalo, geſſtě ſy ty tehdy na swětě nebyl. Otec twůg těchto a těchto čaſůw peněz ſobě geſt wypůgčil, ale po malém čaſu hned ge zaſe oplatil. Té wěcy aby byl konec, yá ſem ſám liſt na to dělal, kterýmž otec twůg toho prázden geſt.« Y dal mu také ten druhý tolikéż peněz a ten liſt od něho kaupil.

Digitized by Google

A když ten liſt před saudem położil, té těžkoſti zbawen geſt. A tak ten pijſař od nich od obau wzal welmi chytře penijze. Mudřegſſij gſú synowé tohoto swěta nežli ſynowee ſwětloſti w pokolenij ſwém.

Též také byl geden gménem Regulus, kterýž kſſaffty a poſlednij wuole ffalſſowal, kteréhož Plinius neyzlotrowaněgſſijho ze wſſech lotrů nazýwá, y z zwijřat, kteráž po zemi chodij.[3]) Protož y toto powěděl Juuenalis:[4]) »Křiwý a neprawý byl ten, kterýž z ſebe bohatého a [182a] ſſtiaſtného malými lijſtky a pečijtkami včinil.« Ziadney z lidij nenij ſſkodliwěgſſij, aby wijce mohl zklamati, yako ti, kterýmž ſe neywijce wěřij. Neb zlé bez rozmyſſlenj wijce než nenadálá ſtřela ſſkodij, yakož Seruius prawj.[5])

[1]) »Von einem falschen Notarien.« — Brant: »De notario falso.« — Poggius, Facet. 169. (De notario Florentino falso.) — [2]) Vor dem richter die schuld forderte. — [3]) Vnder allen zweifiessigen thieren. — Plinius, Epist. I, 5, 14: Omnium bipedum nequissimus. — [4]) Iuvenal. Sat. I, 67. — [5]) Die vnbedachten übel sind schwerer vnd die vnversehen geschütz letzen meer, als Servius spricht. — Brant: Inopinata enim graviora sunt mala et tela non provisa plus laedunt, auctore Servio Honorato grammatico.

66. O rżeznijku a o srdcy, kteréž gemu pes wzal.[1])

Wſkočiw do maſných krámůw geden pes, když rżeznijk ginými ňegakými wěcmi zaneprázdněn byl, y pochytil ſrdce z gednoho howada, a tak potom preč vtekl. Obrátiw ſe řeznijk, a wida, an preč vtijká, y dij: »Běž, pſe, gedno předſe a buď kde chceſs, yá tě chcy znáti a tobě rozuměti, nebo ačkoli gſy mi od howada srdce wzal, wſſaks mi proto mého neodgal.«

Tato fabule oznamuge, že čaſtokrát ſſkoda lidem naučenij dáwá. Protož prawij Ouidius:[2]) »Ryba, kteráž gednú na vdicy ſe vrazyla, na každém nakřiweném żeleze gijſti ſe obáwá.« Bez pochyby, že maudřij lidé bezpečňegſſij a mudřegſſij, wezmúce ſſkodu, beywagij, kteráž od nepřátel w nenadále čiňena beywá. Neb geſt prwé včil teyž Ouidius, že nemohau maudřij oklamáni býti, podlé důmyſlu Seneky: Maudrey nemůże oklamati, aniž také muoże oklamán býti.[3]) Ale bezpochyby, kdož zgewně nepřijtelem geſt, toho ſe můżeme, opatřijce ſe před nim, ſnadňe vwarowati. Troganſký kůň, yakož Diogenes prawij, proto ge zklamal, neb ffaleſſně a podwodňe zpuoſob bohyňe Minerwy měl. Ale ne hned proto maudrý člowěk, když pogednú w ſſkodu něgakú w nenadále vpadne, pro ni ſe zarmútij, protože maudrý nikdá nedij: Nedomnijwal ſem ſe, aby ſe tak ſtáti mělo — ale prwe wſſecky wěcy giż v ſebe rozwážil a ge ſobě zřijdil. A tak geſtli że potom k ňegakému pádu přigde, nikdá w ſwé myſli pohnut [182b] ani potřijn nebude. Neb nenij tijże, yakož Apulegius[4]) prawij, na těle yako na ſrdcy padnauti a při rozumu chudnauti, aniž méňe geſt nohama yako myſlij vſtaupiti. Wſſak ten ſſetř ſebe, kterýž múdrého chce zahladiti, nebo ptácy obyčeg magij na rowném mijſtě ſedati, když ſe gim proſeypá, a také y zobati, a potom mnohem wětſſij ſſkodu činij, když polapenij puſſtěni gſú, než kdy prwé činili.[5])

Digitized by Google

[1]) »Von eim metzger vnd eim hertzen von eim hund genommen.« — Brant: »De lanione et corde abrepto.« — Srv.: Nové fab. č. 32. — [2]) Ovid. Ex Ponto II, 7, 9. V orig. smysl správněji podán: Förcht es sey in allen speisen krumb eisen (omnibus unca cibis aera subesse putat). — [3]) Podáno nesprávně; v orig.: Dann er (der schaden) het vorgelert nit mögen betrogen werden, nach der meinung Senece: Der weisz wil nit betrigen vnd mag auch nit betrogen werden. — [4]) T. j.: Apuleius. — [5]) Orig.: Doch hüte sich der, der ein weisen einest hat wöllen verdammen, dan die vögel gewonen an einem ebenen denne zu sitzen von dem dargeworffen samen, vnnd werden auch gespeiset, vnd thun vil grösser schaden, so sie ein mal gefangen sind, weder vor.«

67. O gednom, kterýž z ſwého towaryſſe proroka vďelal. [1])

Niegaký Gonella, [2]) welmi žertowný blázen, ſlijbil gednomu z Ferrarij, kterýž toho žádoſtiw byl, že ho chce welmi lacyno naučiti hádanij. Y powolal toho člověka, aby ſſli ſpolu na poſtel. Y wypuſtil zadkem tayňe doſti ſmrdlawú wůni [3]) a hned mu kázal hlawu pod peřinu ſchowati. A když ſe to ſtalo, on ſmradem gſa pohnut a welmi nechuten, zaſe z podpeřinij wen hlawu wyſtrčil, prawě: »Yakož mi ſe zdá, žes trochu zakaſſlal.« [4]) Y wece Gonella: »Day ſem penijze, neb giž vmijš dobře hádati a to ſy práwě vhodl.«

Druhému též rowně, když ſe žádal hadačem býti, řekl: »Gedinau pilulij yá z tebe hadače vďelám.« A když on k tomu přiwolil, dal mu w vſta piluli z leyna vďelanú. Y počal ſmradem kaſſlati a ſkoro y kuckati, [5]) řka: »Wonij rowně yako leyno, což gſy mi koli dal.« Y řekl Gonella, že prawdu powěďel, chtě od včenij penijze od něho mijti.

Protož giž nynij mnoho geſt hadačůw, kteřijž budaucý negiſté wěcy podlé zdánij myſli ſwé, yako by prawé byly, zwěſtugij, nemagijce toho žádné giſtoty z ſlowa Božijho. Obáwati ſe máme, že giž ti ſtraſſliwij časowé naſtáwagij, ktereymiž tento swět ſkrze ſſaleſſné proroky trápen bude. Nebo kteřijž ducha Božijho nemagij, [183a] o prawďe nic newědij a gij ne zkuſyli, takéť ani o budaucých wěcech wěďeti nebudau. A kdyžť Božſkého hlaſu nemluwij, ale toliko lidſká ſlowa bagij, [6]) tuť ſami na ſe pronáſſegij, že nebo blázni gſú, a neb lidi zklamáwagij. Neb žádney, gſa tržené myſli, [7]) nemůž budúcých wěcý prawiti; nadtoť nemuož powěděti, co by koho mělo potkati. A z toho ſe můž poznati, že ti oklamawači gſú, kteřijž ſe o to pokúſſeti ſměgij. Ale bezpochyby žeť ta wůle gegijch geſt, aby lháli a oklamáwali, a nětco wymyſlijce, aby bohatſtwij nabeywali, zyſku hledali, marné cti a chwály žádali. Protož, kteřijžkoli pilnoſt magij, aby zýſkali, tiť také oklamati chtěgij a žádagj. Tehdyť welmi dobře Zeno a ginij mudrcy mněnij a domněnij opowrhli, [8]) neb o čemž ſe domnijwáš, že wijš, toho newijſs. A také to nenij powaha člověka maudrého, ale wijce blázna a wſſetečného. Protož, geſtliže my ſobě při těch wěcech vměnij přiwlaſtňugeme, ktereež ſe wěďeti nemohau, za nemaudré wáženi budeme, kteřijž ſmijme to mluwiti, w čemž můžeme přemoženi býti. Yak pak mnohem wijce ti, kteřijž wěcy budaucý prawij, kteréž od lidij wěděny ani wyhledány býti nemohú. Když

Digitized by Google

ſe to wěďeti domnijwagij, za neſmyſlnee a nerozumné ge ſobě wážiti a položiti máme. Protož dobře Sokrates a Pláthonowi včedlnijcy to vměnij odgali a ſložili, kteréž nenij těch, aby ge rozwažowali, giſtoty a prawdy hledagijce, ale nerozumných hadačůw, kteřijž nic giſtého powěďeti ani wěďeti nemohau. [9])

[1]) »Von eim, der sein gesellen zu eim Propheten macht« — Brant: »De eo, qui socium suum fecit prophetam.« — Poggius, Facet. 165. (Facetissimum histrionis Gonellae.). — Ibid. 166. (Altera facetia eiusdem de uno, qui divinare volebat) — [2]) Dvorní šašek ve Ferraře. — [3]) Ein stillen buchblast. — [4]) Als mich bedunckt, so hastu ein furtz gelassen. — [5]) Der fieng an vor gestanck zu kotzen. — [6]) Menschliche wort reden. — [7]) Vnsinniger oder verruckts gemüts. — [8]) Zeno vnd die Philosophi Stoici haben das meinen vnd achten verworffen. — [9]) Or. jen: Die (t. j.:Kunst) nit eines disputierers ist, sonder eines warsagers.

68. O tom giſtém Gonellowi a o diwné geho smrti. [1])

Rozpráwěgij o tom Gonellowi: Když margkrabě z Ferrarij čtwrtého dne zymnicy [2]) měl a na moſtě nad wodau, řečenau Padus, ſe procházel, y chtěl toho Gonella zkuſyti, což lékařuom obyčeg geſt řijkati, že [183b] každé lékařſtwij od odporných a neb protiwných wěcý ſpomáhá, a ňekdy z podobných, a také že ňekdy z leknutij zymnice přeſtáwá. [3]) Y ſtrčil knijže rukama, když na ſamém kragi moſtu ſtálo, do wody doluo. Knijže to rychlým náběhem a náhlým leknutijm gſaucy přeſtraſſeno, s ſtaroſtij, že giž ſmrt daleko nenij, doluo, zachytiti ſe nemohúc, vpadlo. Ale potom, když mu z wody pomohli, odpočinul ſobě na ložku ſwém po té lázni zaſe. A ačkoli zymnice zproſſtěn byl, wſſak welice proto bláznowému člověku za zlé měl pro geho neřádnau pomoc [4]) a lékařſtwij, kteréhož mu dal. A tak že ſotwá ginij páni na něm to wyžádali, aby toho giſtého Gonelly ſtijti nedáwal, a gemu to prominul. Y přihodilo ſe opět potom, když margkrabě gijzdu před ſebú měl a na ceſtě byl, y gel s nim také na malém konijčku Gonella. A když na hoſpodu přigeli, gijzdnij ti, kteřijž s nim geli a na hospoďe byli, když on wečeřel, vřezali koni geho vſſi, aby ho k hněwu popudili. Ale Gonella, když ſám gediný do maſſtale, prw než ginij wſſickni, ſſel a pro obřezané vſſi koně ſwého poznati dobře nemohl, napoſledy zdálo mu ſe to za ſluſſné, yaký oni z něho poſměch včinili, [5]) chtě ſe pomſtiti, trhl wſſem koňom chřijpě, y huby a neb pyſky gim obřezal, také y knijžecýmu koni. Když giž pak gijzdnij tak hanebnú a ſſkodliwú wěc při tak mnoha konijch (neb gijch mnoho bylo) wiďeli, a kdo by to tak zle včinil, na to ſe tázali, odpověďel Gonella, že ſau wſſickni nerozumnij blázni, newidauce, že koni wſſickni hauby w hromadu ſtrhli, geho koni hanbě a obřezaným vſſijm ſe poſmijwagijce. Při tom ſkutku geho rozpomenul ſe knijže na prwnij včinek geho a rozhněwal ſe pro přjtomnú ſſkodu, kterúž včinil, y zapověďel Gonellowi, ačkoli naň laſkaw byl, pro geho mſtiwé obyčege [6]) zemi ſwú, smrtij mu hroze, geſtliže by zaſe přiſſel. Gonella pak,

Digitized by Google

pobyw malý čas w wywodſtwj Meylandſkém, chtě přijčiny hledati, aby zaſe k margkra[184a]bowi přigeti mohl, kázal ſobě wúz vďelati, a ten cyzý zemij naſypati, a wſedſſi na ten wůz, kázal ſe do Ferrarij wézti. Y diwili ſe wſlickni, že po tak weliké a vložené pokutě pod hrdlem od knijžete, Gonella zaſe přigeti ſměl. A tu markrab poſlal služebnijky, aby gey do žaláře wſadili. Odpowěďel Gonella, že geſt mu margkrabowa země zapowědijna, a on že nenij na geho zemi, ale na prſti Meylandſké že ſedij. A tak chtěl oprawdowé wěcy ſwými žertownými ſlowy podlé nawykloſti ſwé odbyti. Y radil ſe o to margkrab s raddami ſwými, geſt-li on na zemi geho čili nenij, a přemožen geſt gednau regulij z cýſařſkých práw, tak že ſe Gonella žwanicý ſwau nigakž wymluwiti nemohl. Neb řijkáwagij: Kdož wozu vžijwá, ten také y ceſty vžijwá, a tak že by ten zákon a neb to vſtanowenij znělo: Qui sella etc. Skrze kteréž vſtanowenij Gonella odſauzen geſt. Když pak giž ortel smrti na něy wypowědijn byl, a že ho giž wedli, kdež mu práwo geho ſtáti ſe mělo, hlawu mu ſtijti magijce, přikázal byl margkrab teyňe, že žádný newěďel, aby ho kat nezabijgel, toliko aby s nim tak nakládal, yako by ho giž o hrdlo připrawiti a hlawu mu ſtijti měl. Když pak giž Gonella ſwázaný na zemi położen byl, a hlawa geho, yakož obyčey w té zemi geſt, mezy dwa ſſpalky [7]) wſtrčena byla, a meč na hrdlo gemu byl położen, poſtawil ſe k tomu kat tak, yako by giž chtěl na meč kladiwem vdeřiti. Y vdeřil, ale w meč ne trefil, toliko w zemi podlé ňeho, yako by ſe chybil. Ale Gonella proto welikým ſtrachem a hrůzau, yako by zabit byl, oprawdu vmřel, tak že ho hned tu vmrlého a duſſi od těla oddělenú nalezli, s žaloſtij wſſeho lidu a knijžete neywětſſj. A krwawý obrúček okolo hrdla mu nalezli, ktereyž gemu welikým ſtrachem naběhl. Neb to weliké a pilné na ſmrt myſſlenij ňekdy znamenij po ſobě zůſtawij a zgewňe, že ſe to znamenati bude mocy, toho ſkutku známoſt včinij.

[1]) »Von dem selben Gonella vnd seinem wunderlichen Tod« — Brant: »De eodem Gonella et eius mirabili morte.« — Srv.: Ioan. Iovianus Pontanus, De sermone cap. 2. — [3]) Das viertegig feber. — [4]) V orig. spojeny věty přesněji: Das alle artzney von widerwertigen oder geleichen dingen hilff empfahet; vnd darumb, das etwan aus erschrockenheit das feber kommet, sties er etc. — [4]) Verzweiflete hilff. — Brant: Desperatam curationem sibi factam. — [5]) Orig.: Zuletst duncket in wol, was spottes da geschehen was. — [6]) Orig. jinak: Wiewol er im fast lieb vnd genem was vmb seiner ebentheur willen. — Br.: Quamvis sibi ob histrionatum suum longe acceptus esset. — [7]) Zwischen die blöcher vnd stock.

[184b] 69. O gednom, kterýž druhému w geho myſſlenij pokoge dáti nechtěl. [1])

Dantes, w Florencij werſſúw ſkladatel, když negſa ſwědom a znám w měſtě Senis w gednom kláſſteře v Boſákuo, podepřew ſe na loket, na oltáři wzpolehl, ňetco myſle a teyňe w ſwé myſli wyhledáwage, y přiſtúpil k němu geden, chtě ňetco těžkého a gemu protiwného od něho mijti.

Digitized by Google

Y dij k němu Dantes: »Powěz mi, které geſt ze wſſech naywětſſij zwijře a howado?« A on wece: »Slon.« Dij mu Dantes: »Mnedle, slone, nech mne nynij myſliti a rozwažowati wětſſijch wěcý nežli twá ſlowa ſau, aby mi těžek nebyl.«

Giſtě že hodnú odpowěd odtud wzal, když tomu, kterýž wětſſijmi wěcmi zaneprázdněný byl, w geho těžſſij wěcy cyzým bláznowſtwjm a nevžitečnú wěcý neoſteychal ſe překážeti. Ale gſauť ňekteřij lidé tak hlaupij, [2]) ne prawijm neſmyſlnij, že ſe domnijwagij, že ginij lidé, hned wſſeckno ſwé opuſtijce a obmeſſkagijce, k gegich nadychánij hned vſſi odewrau, [3]) a že gim každý k wůli muſý býti. Takoweymť někdy oprawdowá a přijſná odpowěd wſſeckno nahradij.

[1]) »Von einem vngestümmen ermaner.« — Brant.: »De importuno sollicitatore.« — Poggius, Facet. 121. (Jocatio Dantis clarissimi.) — [2]) Es sind etlich menschen sollichs beharrens. — Brant: Sunt quidam eius pertinaciae. — [3]) Irem anlauffen als bald die oren darbieten. — Br.: Illorum incursibus aures adhibere.

70. O hadu a o paſtýři, kterýž vmrlému komáru ſlawný pohřeb vďelal. [1])

Paſteyř geden, vſtaw horkem, když pod gednijm dřewem vſnul, a had k ňemu přilezl, přiletěl komár od močidla, a mezy židowiny žáhadlo mu wſtrčiw, welmi ho vſſtijpl. Paſtýř ten, rozhňewaw ſe a ze ſna probuzen ſa, w náhloſti ſwé zabil toho komára, hada pak vhlédaw, také ho zabil. Potom napſal nápis nad hrobem, kterýž byl za dobrodijnij tomu komáru vďelal, takto: »Malý komářijčku, paſtýř dobytkůw, poněwadž [185a] ſy toho zaſlaužil, ďelá ſluſſný pohřeb ſmrti twé za to, že ſy mu žiwotem, zbudiw ho před hadem, prodlil.« [2])

Ale giž těchto čaſuow mnoho ſe gich nalézá, ačkoli cyzý zdrawij milegſſij gim než gegich wlaſtnij bylo, a za to ňekdy ſwůg žiwot někteřij dali, a při poſlednij hodině ſe ho odwážili, [3]) wſſak pro to za gegijch za giné wſazený žiwot nikoli nebude tak ſluſſná odplata při pohřebu těl gegijch, yako ſe tomuto komáru ſtala.

Ta fabule včij, yaké záplaty ti čaſto docházegj, kteřijž w giných neſſtěſtij přiliš ſtaroſtliwij a pečliwij ſe býti vkazugij. [4])

[1]) »Von eim schnecken vnd hirten, der dem ertödten schnecken ein wirdig ampt seines todts vffrichtet.« — Brant: »Die culice et pastore. Ex Virgilio.« — Srv. báseň Culex, Vergiliovi druhdy přičítanou. — [2]) Dise zween versz machte er zu dem grab: Du kleiner schneck, der hüter des viehes gibt dir, so du solches verdienet hast, das ampt der leich vnd deines todes für die gaben seines lebens. Lat. text:

»Parve culex, pecudum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitae pro munere reddit.« —

[3]) Geben etwan ir leben darumb vnd vndersetzen das der letsten not. — [4]) Orig.: Die sich in anderer glückseligkeit zu vil sorgfeltig erzeigen vnd sein wöllen.

Digitized by Google

71. O krkawcy, kterýž některey čas wody nepige. [1])

Krkawec, yakož Higmius [2]) prawij, geſt ſlužebnijk Apollijna boha. [3]) Toho on k ſlužbě potřebuge, kdy Jupiterowi obětuge. Y poſlal gey gednau, aby mu čiſté wody přineſl. Krkawec, wida fijk a na ňem owotce nezralé, čekal na ně, poſadiw ſe na dřewě, až by dozrali, a dokudž ſe gich ne nagedl, čekal ho Apollo wdy s wodau. Když ſe pak nawrátiti prodléwal, přinucen byl giné wody potřebowati. Za kterýžto včinek ſwûg hodnau potupau bijdňe toho zaſlaužil, aby pijti od toho čaſu, yakž fijky odkwetnau, až dozragj, nemohl; tak že od toho čaſu má zawřený pigák [4]) a proto pijti nikterakž nemůž.

[1]) »Von dem rappen, warumb der etlich zeit nit wasser trinckt.« — Brant: »De corvo, quare certo tempore non bibit aquas. Ex Ovidio.« — Viz: Ovid., Fast. II, 247. — Hyginus, Poet. Astronomicon II, 40 (Hydra). — [2]) T. j: Hyginus; orig.: Higinius. — [3]) Ist in der hut vnd sorg Apollinis. — [4]) Das er dise tag hab ein beschlossen kele.

72. O gednom, geſſto ſe zpowijdal z cedule. [1])

Geden z Meylandu blázen, a neb pokrytec, a neb ſyce welmi nepamětliwey, když drahnú knijžku ſwých hřijchûw a win napſal, y ſſel k gednomu včenému kněžy, kterýž w těch wěcech welmi zběhlý byl, gemuž řijkali Anthonius Radenſký z Meylandu, k zpowědi. Y dal mu tu knijžku, proſe ho, aby gi ſobě přečetl, že [185b] by wſſecku zpowěd geho držela. Kněz ten byl maudrý a welmi w těch wěcech rozumný, wida, že to čtenij mnoho čaſu potřebuge, a poznamenaw nerozum člowěka toho, maličko kolikas ſlowy promluwil k tomu žwawému člowěku, řka: »Já tě rozhřeſſugi ode wſſech hřijchûw, kteřijž w této knijžce napſáni ſtogij.« Y zeptal ſe ho ten, ktereyž hřijchy ſepſal, yaké pokánij za to mu vkládá? A on wece: »Aby za měſýc tuto knijžku každý den ſedmkrát četl.« A když on tomu odpijral, že by to býti nemohlo, zpowědnijk ten předſe na ſwém vmyſlu ſtál. A tak žwawoſt trlence [2]) toho dwořſkým během potlačena a pohanijna geſt. Neb ſe má wědĕti, že práwo a vſtanowenij cýrkwe auſtnij zpowědi potřebuge, a ne pſané, nebo když ſe winy auſtně prawij, tehdy ſtud ſe rozmnožuge, kterýžto při hřijchuow wyznáwanij a wyčijtanij geſt wětſſij ſtrana zpowědi. [3]) Yakož Auguſtinus prawij w knihách o pokánij. Neb Bůh přikázal tĕm, kteřijž čiſtij býti chtĕgij, aby ſwá vſta a twář ſwú kněžijm okázali. A tak včij, že hřjchowee tĕleſnau přijtomnoſtij wyznáwati ſe magij a ne ſkrze poſly nebo pſánij wyprawowáni býti. Neb ſkrze to, když ge kněžy auſtně prawij, přemáhá ſtud a pro bázeň hřijchu a winy dogde miloſti a hřijchûw odpuſſtěnij.

[1]) »Von einem, der beichtet aus einem zedel.« — Brant: »De faciente confessionem per scedam.« — Poggius, Facet. 176. (De quodam insulso Mediolanensi, qui in scriptis porrexit peccata sua sacerdoti.) — Pauli-Oesterley č. 299. s doklady na str. 507. — [2]) Des thoren geschwetz. — Pog.-Br.: Fatui verbositas. — [3]) Ist ein grosser theil der beicht.

Digitized by Google

73. Dwořſká odpowěd Minatia k gednomu sedláku.[1])

Sedlák geden, když byl wlezl na kaſſtanowý ſtrom, aby s něho kaſſtany klátil, vpadſſi s toho stromu, zlámal ſobě ziebru na dwé. Y ſſel k němu Minatius, aby ho potěſſil, welmi kratochwijlný a žertownỳ człowěk. Ten řekl mezy ginými ſlowy, že mu chce naučenj a zprámu dáti; geſtli že gi zachowá, že nikdá s stromu doluo ne vpadne. Y dij ten nemocney: »Já bych tomu radſſi byl, aby [186a] mi to byl prwé radil; wſſak proto může mi ſe to budúcně hoditi a ſnad geſſtě potom wijce přihoditi.«[2]) Y wece Minatius: »Hleď, aby nikdy rychleyſſij nebyl nahoru lezti než doluo, a aby rowně w té chwijli doluo ſlézal, w kterés nahoru wlezl.[3]) A tak po hlawě a těžce nikdá nepoletijš.«

Ta báſeň včij, že ňekdy průtah a dlenij můž chwáleno býti, zwláſſtě při těch wěcech, když poſpijchanij a rychlé od nětčeho odgitij ſſkodu a vraz přináſſij. Nebo což ſe rychle a ſpěſſně ſtáwá, to, prawij Seneka, že ſſkodliwé a zlé bývá.

[1]) »Ein höffliche Antwort Minacii zu einem Bawren.« — Brant = Poggius Facet. 39. (»Facetissimum consilium Minacii ad rusticum.) — Frey-Bolte č. 18. s doklady na str. 222. — [2]) Doch mag es villeicht mir in künfftigem dienen vnd wol komen. — [3]) V překladu vtip setřen. Orig.: Lug, das du allweg nit behender seyest im absteigen dann im vffsteigen, aber mitter weil, mit deren du hinuffsteigest, steig auch aber. — Br.-Poggius: Fac semper, inquit, ne sis celerior in descensu quam in ascensu, sed ea, qua ascendis tarditate, descendas; hoc pacto nunquam praecipitem te ages.

74. Dwořſkým během powědjno od gednoho lékaře, kterýž ſwé lékařſtwj po ſſtěſtj dáwal.[1])

Obyčey geſt w Ržjmě, že nemocnij moč po něgakém člowěku ſe dwěma střijbrnými penězy k lékaři poſýlagj, aby gim raddu proſpěſſnú dal, nemocnému k polepſſenij. Lékař pak geden ſepſal rozličná lékařſtwij a rady proti nemocem, kterýmž oni recepty řijkagij, a ta w nocy ſepſaw,[2]) wſſeckna ge do pytlijčku a nebo do něgakého klaubce[3]) wložil. Ráno, když moč k němu přineſſen byl, a lidé za pomoc ho žádali, wſtrčil ruku do toho pytlijku, té nadȩge gſa,[4]) kteráž koli cedule po ſſtěſtij ſe zdařij,[5]) že gi w ruku wezme, tu že dá a nemocnému poſſle. Y řekl k tomu, kterýž tu cedulku a nebo ten recept bral, obecnijmi ſlowy:[6]) »Pros Boha, ať by dobrú dal, a aby dobré doſſel a gi ſobě, neb máſs z čeho, wybral.«

Tiť welmi chudý zpuoſob vměnij magij, kterýmžto ne rozum, ale ſſtěſtij w takowých wěcech pomáhá. A giſtě, yakož Canon lékařuom ſe poſmijwá, kteřijž gednau maſtij wſſecky oči mazati a hogiti chtěgj, kterak mnohem wijce má ſe hyzditi a zawrcy těch lékařůw ſſeydéřſtwij, kteřijž negiſté lékařſtwij za giſté dáwagj, a mno[186b]hokrát nemocným mijſto dobrého lékařſtwij odporné gim a ſmrtedlné dadij, když pomoc wſſecku

Digitized by Google

ſſtěſtij porúčegj a na zdařenij zakládagij. Giſtě, že takowij gſú hodni, netoliko aby z měſta wyhnáni byli, ale ſluſſné by bylo, aby ge wen z swěta wyhnali.

[1]) »Ein höflich wort eins artztes, der sein artzney nach glück vnd geratwol vszgab.« — Brant: »Facetum cuisdam medici sorte medelas dantis dictum.« — Poggius, Facet. 203. (Facetum medici, qui sorte medelas dabat.) — [2]) Orig. dodává: Vff vil zetel. — [3]) In ein sack oder täsche. — [4]) In der meinung. — [5]) Welches zedele am ersten von geschicht im in die hand keme. — [6]) T. j. po vlašsku, jak čte se u Poggia i Branta.

75. O liſſce a o leopardu, a kterak geden dědinnijk ſwé wlaſtnij woly zbil. [1])

a) Liſſka a leopard wadili ſe o kráſu. Když pak leopard ſwau kropenau kůžij [2]) ſe chlubil a gi chwálil, liſſka, nemohúcy ſwé nad geho přewelebiti, [3]) wece: »O yak yá gſem mnohem pěkněgſſij, kteráž ne takowé tělo, ale geſſtě mnohem rozličněgſſijch dúmyſlůw myſl mám.«

Ta fabule včij a vkazuge, že kráſa a ozdoba myſli přewyſſuge kráſu a ozdobu těla. Neb tělo ozdobeno bývá rauchem zewnitř po wrchu, ale myſl beywá kráſná a ozdobená, když od Boha zmalována a okráſſlena geſt, a když dobrými ctnoſtmi geſt obdařena, [4]) a způſob něgaký poctiwoſti a kázanoſti má, yakož Ambroſius w knize Hexamero prawij. Kdož takowau myſlij ozdoben geſt, tenť vmij ſlužebnijky ſwé a čeládku w poctiwoſti mijti a gegijch zdrawij wijce než ſwému wlaſtnijmu vžitku howěti a pomoc činiti.

b) Tohoť onen sedlák ne včinil, kterýž w zýmě na poli nalezen byl. Když giž žádné potrawy wijce neměl, neyprwé ſwé owce zbil a gegich masſem ſe chowal. Hned potom kozy. Napoſledy ani wořijcým, geſſto ſobě to za hřijch pokládal, wolům ne odpuſtil, ale také, zbiw ge, ſnědl. Porozuměwſſe tomu geho pſy, řekli k ſobě weſpolek: »Vtečme odſud, nebo poněwádžť hoſpodář náſs dělným a wořijcým howádkům, ſwým wlaſtnijm woluom ne odpuſtil a gich ne ſſanowal, nad toť y nás ſſanowati [187a] nebude.«

Báſeň tato oznamuge, že před těmi vſtaupati máme a gijch ſe warowati, kteřijž ſwých rukú ne ſkrocugij a nezdržugij od wlaſtnij ſwé čeládky. Nebo kdož ſwému wlaſtnijmu zleý geſt, komu může dobrý býti? A kdož ſwým poddaným a čeládce ſſkodij, kteráž mu w geho potřebu pomocy, a on gij muože za wěrného pomocnijka vžijwati, hoden geſt takowý, aby ho wſſichni opuſtili, poňewadž on prwé ſwé opuſtil a gich ſobě neváži.

[1]) »Von einem Fuchs vnd Leopart, vnd einem ackerman, der sein eigen ochsen tödtet.« — Brant: »De vulpe et pardo ac agricola, qui proprios boves interemit.« — Srv.: *a)* Halm č. 42 (Ἀλώπηξ καὶ πάρδαλις). — Lepař č. 29. — *b)* Halm č. 95 (Γεωργὸς καὶ κύνες). — Lepař. č. 252. — Nové fabule č. 21 (str. 168). — [2]) Sein geteilet manigfarbig haut. — [3]) Der fuchs die sein nit mocht deren fürsetzen. — [4]) Das in im hat die gnad der tugent des widerstands.

Digitized by Google

76. O gednom pauſtenijku, kterýžto množſtwij zien oklamal a ſwedl. [1])

Byl geden pauſtenijk w Pádwě, gménem Anſymirius. Toho čaſu knijže Padawinſké bylo gménem Franciſcus ſedmý. Když pak toho pauſtenijka wſſickni za S°. měli, mnoho panij, y neyurozeněgſſijch, ſkrze zpověd ſobě k wůli připrawil. Když pak ſe to naň proneſlo, a lidé to wſſudy o něm hláſali, [2]) neb pokrytſtwij dluho ſe tagiti nemůž, byl yat od rychtáře. [3]) A když mnoho gich wyznal a na ně proneſl, přiweden geſt před knijže Frantiſſka. Knijže powolal k ſobě ſwého kancléře a tayného pijſaře, wytazuge ſe na tom pauſtennijku o některých wěcech [4]) pro ſmijch a žert, a zwláſſtě na gména těch žen, s ktereymiž znám byl. [5]) Když pak mnoho gich wygmenowal, y také že by některé byly služebnijkuo geho, ſepſal sekretář gména gich wſſech, aby z toho potom poſměch mijti a včiniti mohl. A když giž ſkoro k koncy byl přiſſel, tak že giž neweďel co wijce prawiti, zeptal ſe ho knijže, weďel-li by geſſtě kterú wijce, aby ſe také napſala? A on když tomu tuze [6]) odpijral, domlúwal mu sekretář doſti twrdými ſlowy, hroze, že mu něgakú muku včiniti dá, [7]) geſtli že wſſech gmenowati nebude. A on wzdechſſi, wece: »Napiſs ſwú také, a přilož gi k giných počtu.« A yakž on to řekl, hned gemu [187b] boleſtij a žaloſtij péro z ruky wypadlo. Kteréžto wěcy knijže welmi welice ſe rozſmál, [8]) prawě, že by ſe dobře ſtalo, že ten, kterýž giných hanbu a lehkoſt s radoſtij ſlyſſel, také do toho počtu připſán bude.

[1]) »Von eim Waldtbruder, der vil Frawen geschendt vnd beschissen hat.« — Brant: »De heremita, qui multas mulieres stupraverat.« — Poggius, Facet. 142. (De heremita, qui multas mulieres in concubitu habuit.) — [2]) Als nun das geschrey des lasters vszkam vnd lutprecht ward. — [3]) Von dem richter. — Pog.-Br.: A praetore. — [4]) Fraget etlich ding von dem bruder. — [5]) Die er erkant het. — [6]) Vestigklich. — [7]) Trauwet im gewalt anzulegen. — [8]) Fieng groszlich an zu lachen.

77. O liſſce, kteráž ſe do plew, když gi pſy hnali, ſchowala. [1])

Vtijkagijc na ſſťwanij gedna liſſka před pſy, k sedláku vtekla, kterýž mlátil pſſenicy, [2]) proſýc ho, aby gi obránil pſuom, a před nimi gi ſchowal, ſlibugijc mu za to dobrodinij, že nikdá nechce geho slepicým ani kohautuom ſſkoditi. Sedlák ten powolil tomu y přigal ſlib gegij, a hned nabraw plew a ſlámy widlami, přikryl tu liſſku. Y přiſſel geden y druhý myſliwec, hledage té liſſky, a tázali ſe toho sedláka, zdá by vtijkagijcý liſſky ne wiďel, a neb zdá by gegij ceſtu, kam by běžela, weďel? A on gijm ſlowy prawil, že by ta liſſka vtekla gednau puſtau ceſtau, [3]) ale očij mhauranijm vkazowal, [4]) že ſe w plewách ſkryla. Myſliwcy wijce pozorowali ſlow než znamenij mhauranij očij geho, a tak preč odeſſli. Potom odkryw sedlák ten liſſku, dij k nij. »Giž hleď, aby mi to ſplnila, což ſy ſlijbila, neb ſy ſkrze ſlowa má wyſwobozena, když ſem prawil, žes preč vtekla.« Ale liſſka, ač ſe bála, wſſak proto děrau ſkrze ſlámu na ſedláka hleďela a činy geho

Digitized by Google

dobře widěla. Y dij k ňemu liſſka: »Slowaď twá dobrá byla, ale činy welmi zlé.« [5])

To geſt proti těm powědijno, kteřijž ginácě myſlij a mluwij, a ginácě také ďelagij. Geſſto takowých nynij welmi mnoho geſt na swětě. [6])

[1]) »Von einem Fuchs, der sich in die sprücheren verbarg, do er von den Hunden geiagt was.« — Brant = Poggius, Facet. 163. (De vulpe a rustico in palea abscondita, quae fugabatur a canibus) — Viz: Kn. Ezop. IV. 3 (str. 112) a Nové fab. č. 125 (str. 206). [2]) Orig. přidává: Vff dem then. — Pog.-Br. In area. — [3]) Durch einen heimlichen weg. — [4]) Aber mit den augen vnd winckung zeigte er. — [5]) Aber die that bösz gnug. — [6]) Deren leider jetzt vil seind auff erdtreich. — Brant: Quorum modo copia multa.

78. Swatých wěcý k swětſkým nemá ſe vžijwati. [1])

[188a] Niegaký Petr z Winnic, [2]) maudrý muž a včený, byl cýſaře Frydrycha Druhého teyneych wěcý pijſař a sekretář. Cýſař ten, když nepřijtelem byl Alexandra Třetijho, papeže, mnoho válek w koſtelijch, k cýrkwi přijležijcých, prowozowal. [3]) Při tom také wzal toho Petra a oči mu wywrcy rozkázal, [4]) protože by byl Wlach. [5]) A yakož ſe domniwagij, že ſe to ſtalo wijce z nenáwiſti, kterúž Němcy k ňemu měli. Potom litowal toho welmi a k ſwým teyneym radám powolával ho. Když pak cýſař potřeben byl a peněz mu ſe nedoſtáwalo, radil Petr, aby moc cýrkwe s gegijm zbožijm a bohatſtwijm zſaužil a ſložil, gegich zbožij wezma, aby zſſmelcowal (a k bogi těch peňez wžijwal) wſſeckny zlaté a střijbrné ozdoby, mezy kterýmiž byl pás welmi drahý, geſſto wſſecken koſtel obſtal, [6]) aby to wſſe zruſſil. Y lijbila ſe cýſaři ta rada welmi dobře. A tak což, koſtel oblaupiw, pobral, weliké wogſko na to ſebral. Y wece Petr: »Té křiwdy, kterúžs mi neprawedliwě včinil, tudy ſem ſe pomſtil. Sám ſy w nenáwiſt y w záwiſt lidem vpadl, a Boha ſem také na tebe rozhňewal, pro tu laupež, kterúžs při těch koſtelijch včinil. Giné pak wſſecky wěcy potomně zleť ſe powedau.« Yakož ſe tak ſtalo. Neb když potom Alexander ſwijtězyl, cýſaře toho peychu a nadutoſt ſlomil a zkazyl.

Těmi ſlowy napomijná, že swatých wěcý k hanebným wžijwati ani potřebowati nemáme. Kdož pak ginácě včinij, toho Buoh treſtati bude

[1]) »Das man die heiligen ding nit sol zu bösen sachen brauchen.« — Brant: »Quod res sacrae ad usum prophanum deputari non debent.« — Poggius, Facet. 131. (De quodam secretario Frederici imperatoris.) — [2]) Petrus de Vineis († 1249). — [3]) Thet vff land der kirchen vil krieg an. Pogg.-Brant: Bellum terris ecclesiae inferret. [4]) Do nam er dem genanten Petro sein augen. — [5]) Dann er was ein walch vsz Italia. — [6]) Gürtel, der vmb die kirch gieng. — Pog.-Br.: Zona illa, quae cingebat templum.

79. Tamto ne welmi nepodobnú wěc Baſius Julius a Modeſtus napſal, [1])

zie byl něgaký Segus, ten měl kuoň z Arces, [2]) měſta rzeckého, o kterémž takowá powěſt byla, že by poſſel od konij Dyomedoweych, kteréž Herkules,

Digitized by Google

když Dyomeda zabil, z Turek [8]) do měſta [188b] Argos rżeckého přiwedl. Ten kuoň, yakož oni prawij, byl welmi weliký a wyſoké ſſijge neb krku, a ſwětle hňedey.[4]) A takowé neſſtěſtij měl při ſobě, że, kdož gey koli měl a chowal, ten muſyl y s ſwau czeledij y s statkem aż do gruntu zkażen býti a do konce zahynauti, y o wſſeckno přigijti. Protož neyprwněyſſij pán geho Segus od Marka Anthonia, kterýż potom w bauřce ſáin třetij [5]) po wſſem swětě panowal, o hlawu geſt připrawen a odſauzen, a tak těżkým treſtánijm obtijżen. Toho czaſu Cornelius Delabella [6]) byl konſſelem, a kdyż do Syrij tahnúti chtěl, powěſt znamenitau o tom koni ſlyſſe, yak by byl zpanilý, żádoſtij k tomu byl přiweden, że z»gew do měſta Argos, za XXV korun [7]) gey kaupil. Ale ten giſtý Dolabella byl w Syrij, kdyż ſe lid zbauřil, w gednom měſtě obleżen, a tu zabit geſt. Když pak potom ten kuoň odwedl Caſſius, kterýż Delabellu byl oblehl, o tom Caſſiowi také wědomé geſt, kdyż Párthy přemohl, kterak woyſko geho bylo rozptýleno, a yak ſám hanebný konec wzal. Potom Antonius po ſmrti Caſſiowě toho koňe doſſel, a tak geſt opuſſtěn a přemożen, a hanebnau ſmrtij zſſel. Od kteréhożto koňe na bijdné lidi přiſſlo přijſlowj, że řijkagij: »Držijm, że má Segowa koňe.« Tomu podobné geſt, kdyż dij: »Zlatem z Tolozánu wládne.« Nebo kdyż to měſto we Wlaſſijch, Toloſan, Q. Cipio [8]) konſſel wzebral byl a zhubil, a kdyż mnożſtwij zlatta bylo w koſtele toho měſta, kdożkoli toho zlatta ſe dotekl, ten muſyl hanebnau ſmrtij ſgijti, yakož Aulus Gellius prawij.

Twrdé a odporné ſlowo geſt to těm, kteřijż z nadánij cýrkwe a neb z kněżſkých offier [9]) zbohatnauti chtěgij.

[1]) U Branta (i v něm. textu) jest rozprávka tato nepřetržitě spojena s předcházející; český překladatel učinil z ní zvláštní číslo. Pramenem jest Gellius, Noct. Att. III. 9 (De equo Seiano). — [2]) Geboren zu Argis (Gell.-Br.: natum Argis). — [3]) Aus Tracia. — [4]) Einer gelen phenischen farb. [5]) Der dar nach ein dreier herre in der auffsatzung gewesen ist (Gell.-Br.: Qui postea triumvirum reipublicae constituendae fuit). — [6]) T. j. Dolabella; orig.: Dolobella (tak všude). — [7]) Vmb hundert tausent pfenning (Gell.-Br.: Sestertiis centum milibus). — [8]) T. j. Caepio — [9]) Vsz dem gut der heiligen kirchen oder der priester gelt. — Br: Ex rebus sacrosanctae ecclesiae vel sacerdotum peculio.

80. O kněży, pautnijku a ďáblu. [1])

Mezy ginými řečmi tázali ſe gednoho, kterýż ſe zpowijdal w Rżimě, zdá-li by muk a hřijchůw ſkrze roz[189a]hřijſſenij zbawen byl? [2]) K kteréżto otázce geden z towaryſſuo mých odpowěďel: »Můżeſs dobře hřijchůw proſt býti a rozhřijſſenij mijti, ale ginák nic, leč zaſe domuo přigdeš, muk prázden býti nemůżeſs.« [3]) Ten giſtý potom ňekdy otázán byl, kto neywětſſij ſſkodu z rozdáwanij koſteluow a far nadánij chudeym k chowánij má? [4]) Odpowěďel on, że ďábel. Y zeptali ſe ho, proč by to powěďel? A on wece: »Neb k několika nadánijm a farám kněz gediný geſt, geſſto by ſyc k każdé zwláſſtní kňez býti měl.« [5])

Digitized by Google

To geſt welmi vſſtijplawé ſlowo a takowá řeč přijliſs nelibá těm, kteřijž magij mnohé koſtely ſobě dané. O gegijchžto zlém vžijwánij těch koſtelůw w Bláznowé Lodij [6]) doſti ſme powěďeli.

[1]) »Von einem Priester, Bilger vnd Teuffel. — Brant: »De sacerdote, diabolo et peregrino.« — Srv.: Pauli-Oesterley č. 546 s doklady na str. 536. — [2]) Orig.: Vnder etlichen reden ward gefraget, wann einer zu Rom beichtet, ob der selb von pein vnd schuld absoluiert oder entbunden were. — [3]) Aber es sey dann das du wider in dein heimet kommest, magst du nimmer von der pein absoluiert werden. — [4]) V orig. jasněji: Welcher von vile der pfründen den grösten schaden empfienge. — Br.: Quis ex pluralitate beneficiorum maius damnum reciperet. — [5]) Dann er [der teuffel] het von vil pfründen nur ein priester, do er sonst von jeder einen eigen priester het. — [6]) In vnserem narrenschiff. B.: In Narragonica nostra profectione.

81. Přijſlowij: Mezy lžicý a vſty. [1])

Marek Cato treſtce ty w té řeči, kterúž ſložil a teſařijch,[2]) kteřijž nerádnij a nezpráwnij bywagij zwoleni: »Nynij pak prawij takto, že w semeni a w bylinách dobřij vžitkowé ſú. Nemagijť tu tak mnoho naďege mijti, nebo čaſto ſem yak žiw ſlýchal, že mezy vſty a poléwkau [3]) zběhnauti ſe mnoho můž.« A Euricius Clarus, welmi pilney člowěk při ſtarých wěcý a obyčeguow wypſánij, pſal Sulcipiowi [4]) Appolinarſkému, táže ſe ho a proſe, aby mu zaſe odepſal, co by ta ſlowa neſla? Clarus [5]) takto gemu zaſe pijſſe, yakožto včenému muži krátkými ſlowy: »‚Mezy vſty a poléwkau' podobné geſt přijſlowij rżeckému: ‚Mnoho wěcý ſe přihodij mezy koflijkem a pyſky,' [6]) a neb mezy rukú a mezy vſty mnoho ſe může zlého a neb dobrého ſtáti.« Kterýmžto přijſlowijm wyſwětluge ſe nám, že mnoho wěcý nenadále a w náhle ſe ſtáwá. A yako Juſtinianus cýſař w ſwých Inſtitucých prawij: »Když komu poſtřelená zwěř vgde, čaſto ſe může přihoditi a trefi[189b]ti, že geho, kdož gi poſtřelil, nebude.« Protož pomyſlitiť máme, co komu přigijti a potkati ho má, neb doſti plodná zieň čaſto naďegi zklamáwá. [7])

[1]) »Von dem sprichwort: Zwischen můsz vnd mund etc.« — Brant: »De proverbio: Inter os et offam.« — Viz: Gellius, Noct. Att. XIII, 18 (Quid apud M. Catonem significent verba haec: Inter os atque offam). — [2]) Von den bawmeisteren (Gell.: De aedilibus vitio creatis). — [3]) Zwischen mund vnd suppen. — [4]) Chybně místo: »Sulpiciovi«. — [5]) Orig.: Do schreib Apollinaris Claro. — [6]) Vil ding fallen zwischen das trinckgeschirr vnd die öbersten lefftzen. U Gellia: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Srv. Erasmus, Adagia (1533) str. 228. — [7]) Die fruchtbar erne hat dick die hoffnung betrogen

82. Yak ſe mužij w zěny obracegij. [1])

Plinius Druhý byl ſwého wěku rozumný a hodný muž, na kteréhož láſkawi byli a vřadem ho obdařili. Ten napſal w sedmeych knihách Kronyk, zě toho ne četl ani neſlyſſel, ale že widěl a že wij, že z zěn mužij bywagij, a to že žádná báſeň nenij. »Neb to nalézáme w kronykách, co ſe

Digitized by Google

každého roku dálo, pſaneych,[2]) když Quintus Lucinius[3]) Crasſus a Caius Casſius Longinius[4]) konſſelé w Ržijmě byli, y narodilo ſe za auřadu Caia Casſia dijtě[5]) s obogij zbrogij od gedné panny, kteráž rodiče žiwé měla; a to z rozkázanij kněžij a mudrákůw[6]) na geden puſtý oſtrow odneſſeno geſt. Lucinius[3]) Mucianus prawij, že w Argos měſtě w Ržecých widěl ňegakého Areſtontha, kterémuž prwé Areſchuſa řijkali, neb byla děwečka. A yakž ſe wdala, hned potom brady a mužſké zbroge doſſla, a včiněn z nij muž, a potom ſobě ženu pogal. A w Smirňe že k témuž podobné dijtě widěl. A yá Plinius ſám ſem widěl w Affryce, že zěna w muže ſe obrátila ten den, když swatbu měli, a když ge ſložili, Lucius Confidius,[7]) měſſtěnijm w Tyſtrydánu,[8]) a geſſtě byl žiw, když ſem toto pſal.« To Aulus Gellius w IX. knijze prawij.

[1]) »Das die menschen ausz den menneren zu weiberen verkert werden.« — Brant: »Mutari homines ex maribus in puellas ex Ovidio [Metam. XII, 189] et Virgilio [Aen. VI, 448].« — Viz: Gellius, Noct. Att IX, 4, 13—15. — Plinius, Hist. Nat. VII, 4, 36. — [2]) In den jargeschichten. — Gell.-Brant: In annalibus. — [3]) T. j. Licinius. — [4]) T. j. Longinus. — [5]) War das kind C. Asinii geborn von einer junckfrawen vnder seinen ältern — překlad nesprávný slov Brantových: »C. Asinii [Plinius a Gellius mají tu jméno města: »Casini«] puerum factum ex virgine sub parentibus.« V překladě českém smysl částečně uhodnut ale jméno zkomoleno v konsula »Cassia«. — [6]) Weissager. — Br.: Iussu haruspicum. — [7]) Br.: Lucium Cositium. — Gellius: Cossitium. — [8]) Br.: Tysdridanum. — Gell.: Thysdritanum.

83. Yak ſe lidee w wlky obracegij.[1])

Marcus Varro pijſſe, kterak ti z Arkadij pogednau přes yakúſy wodu w ſwé zemi obyčey plynúti magij a ſſaty ſwé na dubij zwěſſegij a potom gdau po pauſſtěch a w wlky ſe obracegij a k těm s podobnými zwijřaty IX let obeywagij. W kterémžto čaſu lidſké[190a]ho maſſa ne gedij a od ňeho ſe zdržugij. A potom zaſe k té woďe přicházegij, a když zaſe přes ni přeplynau, přigjmagij prwnij poſtawu a podobu ſwú, a dewijti lety ſtarſſij bywagij. Prawij také o gednom, řečeném Demenetus, kterýž při oběti, když ti z Arkadij bohu Liceowi[2]) dijtě obyčey obětowati magij, když tu kdožkoli cžlowěčijch drobůw zakuſý, že hned ſe w wlka obrátij a deſátého léta teprwá k prwnj ſwé poſtawě přicházý, a tu k bitwám že ſe cwičij.[3]) Ty lidi nazýwá Solinus a Mela Neuros. K tomu přidáwá S. Auguſtýn,[4]) že ňegaké ženy byly we Wlaſſijch, kteréž něco lidem dodáwagijce, w howada a zwěř ge obracely, aby gim gegich potřeby ſnáſſeli. A potom, když dijlo dokonali, ſami k ſobě přicházeli, neb ſmyſlowee a rozum nebyli w nijch přemoženi. Protož ne wſſecknoť geſt báſeň, což Apuleius o zlatém woſlu Lucyanowi pſal.[5])

[1]) »Das ein Mensch verkert würdt in ein Wolff.« — Brant: »Hominem mutari in lupum.« — Plinius, Hist. nat. VIII, 22, 81—82. — Solinus, Collectanea (vyd. Mommsen) 15, 2. — Pomp. Mela II, 1, 13. — Augustinus, De Civitate Dei XVIII, 17; 18. — [2]) Irem Gott Licio. — Plin.: »Jovi Lycaeo.« — Brant: »Deo suo Lycaeo.« — [3]) V překladě

Digitized by Google

vše změteno; orig.: Do er des menschen ingeweid versucht, sey er als bald zu einem wolff verkeret worden vnnd in dem zehenden jar wider zu seiner vorderigen Gestalt kommen, vnnd wie er sich in streiten geübt habe. — [4]) Orig.: S. Augustin in dem fünfften buch von der statt Gottes. Udání nesprávné; slova sv. Augustina čtou se v kn. XVIII., kap. 18. Brant dí pouze: »Beatus Augustinus in de civitate Dei libro.« — [5]) Das von dem gulden esel Luciani Apuleius geschriben hat — výrok vzatý ze sv. Augustina l. c.: »Sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei inscripsit, sibi ipsi accidisse... aut indicavit aut finxit.«

84. O Pſillijch, kteřijž proti polednijmu větru válegij. [1])

Pſylli, prawij Herodotus, [2]) že lidé byli w Affryce nedaleko od Nazananyenſkých, [3]) kteřijž s nimi pomezý magij. Y když čaſu gednoho wijtr polednij welmi dlauho a ſylně wál, od kteréhož wánij a ſuſſenij wſſecky wody gim wyſchly, a když nedoſtatek Pſyllowé při wodách měli, welmi těžce ſe na polednij wijtr hněwali, a na tom zůſtali, aby brannau a zbrognau rukau proti tomu větru, yakožto proti nepřijteli, wytáhli, válkau a zbrogij aby té věcy mſtili. A když wſſickni ſpolečně ſſli, potkal ſe s nijmi polednij wijtr s welikeym hauffem a ſhromážděnim duchu a deymánij, [4]) a ge wſſeckny ſpolečně y s zbrogij y s množſtwijm lidu přikryl, a welikými trupli hor y pijſku y prachu na ňe házel. A když ſe to ſtalo, wſſickni Pſyllowé zemřeli a zahynuli, a země ge[190b]gich od Nazamonyenſkých wzata a opanowána geſt.

[1]) »Von den Psillier, die wider den Osterwind streitten.« — Brant: »De Psyllis pugnantibus contra Austrum.« — Gellius, Noct. Att. XVI, 11, 3—8. — [2]) Herod. IV, 173. — [3]) Orig.: Nahe bey den Nazamonier. — [4]) Mit einem fast grossen hauffen vnd versamlung des blast vnd athems.

85. Marſowee kterak hady krotij a s nijmi nakládagij. [1])

Lidee, řečenij Marſowé, ktereež také, yakož prawij, Marruby nazýwagij, ti že by počátek ſwuog měli, yakož Aulus Gellius prawij, od Marſa, ſyna Cyrces bohyně. O těch prawij, že by gim puogčena a dána byla moc, aby gedowatých hadůw krotitelé a zpráwcowé byli, a ge čaroďegnictwijm aby zaklijnali. Ti z bylin zemſkých a z tukůw gegich rozličná lékařſtwij ďelagij. Někteřij pak prawij, že Marſowee podlé Pſyllůw, lidij w Affryce, v Garamantůw a Nazamoneůw před některými čaſy bydleli, odkawádž ſem přiſſli a odtud s ſebau přineſli moc a uměnj y ſýlu, kterak by měli hady krotiti. [2]) Neb obyčey magij neyprwňegſſij dijtě neyvkrutněgſſijmu hadu předkládati, a tak kázanoſt žen ſwých wyzwěďeti, neb hadowé nevtijkagij před těmi dětmi, kteřijž z cyzý krwe zrozeni gſau kromě ſtawu manželſkého, yako před prawými dětmi to ďelagij. [3])

Byli také lidé řečenij Offrogenes, [4]) to geſt z haduo zrozenij, yakož Plinius w sedmých kněhách Přirozených Kronyk wypiſuge, ſeďenij ſwé magijce v moře Heleſpontu, maličkého zroſtu lidé, kteřijž dotčenijm zahá-

Digitized by Google

něti hady a polehčowati vměli. Neb když na koho ruku wložili, obyčey měli, že tijm dotčenijm ged z žiwota geho wyhnali. Protož o nich prawili, že by gegich pokolenij od hadů ſem poſſlo. A Varro prawij, že gijch tu nemálo [5]) bylo, gegijchžto slijny od hadijho vſſtnutij pomáhaly a k tomu welmi ſlaužily. Dále také prawij o lidech hadogedcých [6]) Ptolomeus y Strábo, že by takowij býti měli, a hady ſamými že by žiwi byli.

[1]) »Von den Marsis, die die Schlangen zemen vnd zwingen« — Brant: »De Marsis domantibus serpentes. Ex Lucano [Pharsal. IX, 891] et Virgilio [Aen. VII, 750]« — Gellius, Noct. Att. XVI, 11, 1—2. — Plinius, Hist. Nat. V, 4, 27.; VII. 2, 13—14. — Solinus, Collect. 27, 41—42. — [2]) Das gifft zu zwingen. — [3]) Srv.: Aelian., Hist. anim XVI, 27—28. — Lucanus, Pharsal. IX, 891. — [4]) Omyl za: Ophiogenes. — [5]) Orig.: Noch wenig. — Plin. VII, 2, 13: Etiamnum esse paucos. — [6]) Ophiophagi. Srv. Plin. VI, 34, 169.

86. O lidogedcých. [1])

[191a] Tataři, [2]) nayzadněgſſij a nayдále položenij lidé, kteřijž pod Wozem nebeſkým [3]) na puol nocy bydlegij, ſwůg wěk konagij a žiwi gſau lidſká těla gedúce, a toliko gimi žiwi gſú; lidogedcy [4]) ge gmenugij. Kteryžto obyčey toho lidu, yakož Solinus prawij, vkazuge okolo položených zemij ſmutku a žaloſti plné ſpuſſtěnij. [5]) Neb pro hanebné gegijch obyčege lidé ginij wokolnij ſtrachem před nimi vtijkagijce, kraginy ty opuſtili, protože gim střewa lidſká ginee krmě zwoſſkliwugij. A ta geſt přijčina toho, že až do moře, kterémuž Thibin [6]) řijkagij, po té wſſij obdélnij kragině, kteráž ležij proti kragiňe horkoſti wycházegijcýho slunce [7]) na weychodu, ta wſſecka země a kragina bez lidij geſt, a že tu neſmirňe weliká pauſſť a zpuſſtěnij geſt, až kdež lidé, Seres gménem, bydlegij. Takowij lidogedcy, prawij, že ſau podlé Mauřenijnůw za Garamanty, a obyčege gegijch, yakož Solinus prawij, hlaſem wyhlaſſugij a wolánij gim řijkagij. [8]) Podlé nich také gſau ginij lidé, kterýmž Wſſeckogedcy [9]) řijkagij, gegjchžto pokrm geſt, což gijſti mohau, neb v nijch wſſecky wěcy ſamy od ſebe bez práce na těch mijſtech pogednau ſe rodij a roſtau. Takowijť také Leſtrigones byli, w kraginách Wlaſké a Sicilſké země, lidé náramně welmi vkrutnij. K kterýmž, yakož Homerus prawj, přiſſel Vliſes, a mnozý z starſſijch geho hanebně mezy nimi zahynuli. A tu když ztratil a zrozrážel lodij drahný počet, [10]) ſotwá s malým od nijch vtekl.

[1]) »Von den menschen vnd leutesseren.« — Brant: »De anthropophagis. — Ex Iuvenali [Sat. XV, 33; 51; 63; 77; 91.].« — Plin. Hist. Nat. VI, 20, 53. — Solinus Collect. 15, 4; 30, 7; 50, 1 - 2, - [2]) Schythe. - [3]) Vnder septentrion. — [4]) Antropophagi. — [5]) Der beyligender länder trurige einöde. Sol. (15, 4): Quem morem impiae gentis adiacentium terrarum prodit tristissima solitudo. — [6]) Thybin; var.: Tabim, Tabin, Tubin. — [7]) Wider die hitz des auffgangs der son. — Sol. 50, 2: Quae spectat aestivum orientem — [8]) Orig. jinak: Der sitten lautet stimlich oder heist vocamen. Smysl patrný ze Sol. 30, 7.: Anthropophagi, quorum morem vocamen sonat — [9]) Pamphagi. — [10]) Orig. méně správně: Verlor ein schiff vnd flohe — Brant: Unicaque perdita nave aufugit. — Viz: Homer. Odyss. 10, 81—132.

Digitized by Google

87. O s plými hlawami, a o giných ſſirokonožných zwijřatech. [1])

Migaſthenes [2]) wypiſuge, mezy rozličnými horami w Indij že gſú národowé s plými hlawami, kteřijž ſau opatřeni nehty a pazaury, a odijni zwijře[191b]cými kožemi, kteřijž k lidſké řeči a ſlowům žádným hlaſem, toliko ſſtěkánijm odpowijdagj a welmi woſtrá kauſanij a hryzenij magj. Těch geſt welmi mnoho, yakož Solinus prawij, w Múřeninſké zemi, [3]) a vdatnij ſau a mocnij k ſkákanij a k vkrutnému hryzenij. Nikdá tak ſkrocenj a ctnoſtnij negſú, aby wijce wſteklj a neſmyſlnij nebyli. Někteřij domnijwagij ſe, že o nich Ouidius poweďel w prwnijch kněhách ſwého Přetwořowánj, a lépe ſe treffij než o wopicých, když prawij, že z krwe zbitých hromem obrůw ňegaká zwijřata zrozena gſú, kteráž lidſkú poſtawu a twárnoſt magij a ſmrti vkrutné giných náramně žádoſtiwi ſau. [4]) Ačkoli ta zwijřata z pokolenij woſličijho [5]) pogijti magij, wſſak proto také w zemi Lenkotrata [6]) geſt zwijře, kteréž ſwau rychloſtij wſſeckna zwijřata přeſtijhá. Welikoſti geſt aſa yako woſel, zadku gelenijho, prſami a nohami podobné lwu, hlawu má welblúdowú, rozdwogená kopeytka a vſta až do vſſij roztažená, zuby w nich zaroweň vſtawičné, [7]) a hlaſem připodobňuge ſe k mluwijcýmu člověku. Geſt také elealas, [8]) giné zwijře yako kůň, má wocas yako slon, černé barwy, s ďerawými lijcemi, ztáhna rohy wydá ge wen, kteréž delſſij ſau než na loket, k yakéž koli potřebě chce, teda ſe mu hodij, neb negſú tuhé, ale wohýbagij ſe, yakož toto vžijwánij boge potřebuge. Když boguge, geden wytáhne od ſebe a druhey přitáhne a nebo zahne za ſebe, aby, když by konec ſe zkazyl v gednoho a poztupěl, teda konec druhého aby předſe ſſel. A přirownáwá ſe hippopotanis, [9]) to geſt wodným koňům, a rádo w wodách přebýwá. Také čteme, že w Tatařijch gednowocý lidee [10]) ſe rodij, a wſſak obzwláſſtnij rychloſti gſú; těm také chládkonozý [11]) řijkagij, protože, když koli weliké horko geſt na zemi, tedy oni znak přewrhauce ſe, welikoſtij nohy gegijch chládek ſobě, zaſtijnijce ſe od slunce, ďelagij, yakož Solinus prawij.

[1]) »Von den hundtskŏpffen vnd andern, vnd von den breiteinfüssigen thieren.« — Brant: »De cynocephalis, aeleala, leucotrota et sciopedibus.« — Plinius, Hist. Nat. VII, 2, 23; VIII, 21, 72—74. — Solin, 52, 27—35. — [2]) T. j. Megasthenes. — [3]) In dem Morenladt. — [4]) Ovid. Metam. I, 156—162. — [5]) Omyl za: »wopičijho«; v orig.: Aus der affen geschlecht. — [6]) Omyl z neporozumění: So ist doch in den landen Leucotrota, ein thier. U Solina (52, 34) a Plinia (VIII, 72) jest »*leucrocota*« jméno zvířete. — [7]) Ewig stäte zene. — [8]) Orig.: Aelealas. — Plin. a Solinus: »*eale*«. — [9]) T. j.: Hippopotamis. — [10]) Orig.: Monoscelos (jednonozí), die nur ein füsz haben; jest to asi konjektura místo Pliniova (a Solin.) »Monoculos«. — [11]) Br.: Sciopedes vocantur eo, quod in maiore aestu humi iacentes »scia podos« hoc est umbra pedis resupinati plantarum suarum magnitudine inumbrentur.

[192a] 88. O wopičijm přirozenij. [1])

Wſſeckna rownina a čiré pole, kteréž geſt mezy Egiptem, Maurenińſkú zemij a Affrykú, geſt tmawé a beze wſſeho ſwětla. Ta kragina weliké

Digitized by Google

množſtwij rozličných wopic zplodila. Aby pak žádney gmény gich obtijžen nebyl, geſtiť dobré a vžitečné, yakož Solinus prawj, aby ſe proto nezanechávala.[2]) Skrze kterážto gména opatrnoſt přirozenij widěti a ſpatřena býti muože.[3])

Pokolenij gedno wopičij geſt wſſudy, to kteréž my wijdáme, a toho bez rozumu lapati nemuožme.[4]) Ale aby tijm ſnáze w ruce přigijti a polapeny býti mohly, když tak žádoſtiwé gſau myſliwcom po myſliwoſti chodijcým ſe dijwati, y nechagij gim wědomě wěgic lpem oblepených, tak aby ge podwedli. Ktereež ſe dijwagij a na ně hledij, neb mněgij, že by k dijwanij připraweny byly, až ſobě, dotýkagijce ſe, zalepij oči, neb ſe gim lpem ſelnau. A tak když ony newidij, teda ge hned lapiti mohú. Weſely bywagij na now měſýce, a ſmutny na rohatých znamenijch nebeſkých.[5]) Laſkawy ſau z mijry na mladé ſwé, a tak tijm ſpijſſe ge potratij, kteréž naywijce milugij.[6])

Giné pokolenij wopičij[7]) geſt s wocaſy a tijm toliko od gineych wopic ſe ďelij. Protož prawij Marcyalis o gednom: »Kdyby toliko měl wocas, teda by byl wopice s wocaſem.«[8]) Ti s pſými hlawami[9]) také ſe k wopicým přičijtagij, yakož ſme w napřed položené kapitole powěďeli.

Gſau geſſtě y giné wopice, milé a přijwětiwé tváři, wſſak proto giným wopicým nápodobné. Ty ſú bradaté a magijce wocaſy na dlaň z ſſijřij, a těm řijkagij Maurenijnky,[10]) kterýchž lapati nenij welmi těžko. Ale welmi neſnadno geſt ge, a řijdko ſem ſe přineſti mohau, neb negſau žiwy na giném powětřj, než toliko na gegijch, to geſt w Maureninſké zemi.

[2]) »Von der Affen natur.« — Brant: »De simearum natura.« — Solinus, Collect. 27, 55—60. — [3]) Smysl nevystižen. Solinus-Brant dí: Nec quisquam offensus nomine [t. j. simia] cognitionem gravetur. — [4]) Sol.-Br.: Enimvero operae pretium est nihil omittere, in quo naturae spectanda sit providentia. — [5]) Nezřetelně a nesprávně; orig.: Das geschlecht der affen ist in denen, die wir allenthalben sehen nit on vernunfft nachzufolgen, damit sie dester leichtlicher in die hend kommen. — V lat.: Vulgus simiarum in his est, quas passim videmus non sine ingenio aemulandi, quo facilius in manus veniunt capiunturque. — [6]) In dem gehirnten vnd holen gestirn. Lat.: Cornuto et cavo sidere. — [7]) Srv. Halm č. 366. — Lepař č. 138. — Fab. Avian. č. 25 [str. 231.]. — [8]) Cercopytheci. — [9]) Martial. Epigram. XIV, 202: »Si mihi cauda foret, cercopithecus eram.« — [10]) Cynocephali. — [10]) Ethiopice.

[192b] 89. O diwném zwijřeti, Spinx řečeném, a o geho pohádce.[1])

Diwné geſt zwijře w Maureninſké zemi, gménem Spinx, pokolenj wopičijho, nabrunátné magijc wlaſy a dwa ceceyky na prſech, přirownáwagijcy ſe poſtawě lidſké. Werſſúw ſkladatelé prawij, že má panenſkú twář, peřij ptačij a lwowé nohy. Když pak Laius, král thebanſký, zabit byl od syna ſwého Edipa, prawj Diodorus Siculus, že toho čaſu přiſſlo do měſta Theb to tři oſoby magijcý zwijře[2]) Spinx, a že wydalo pohádku. Kto gi

Digitized by Google

koli hádati chtě ne trefil a ne vhodl, ten muſyl hned zahynauti, kdyż ſe w to podwolil a toho dowéſti ne mohl. Protož mnoho gich pro tu těžkú a negiſtú wěc zahynulo. Kdož by pak koli vhodl, ten měl s královnau Jokaſtau přebýwati a královſtwj Thebanſké za to vhodnutij mjti. Kromě pak ſamého Edypa nemohl gij žádney vhodnauti. A ta pohádka takowá byla: »Které zwijře čtwernohé, dwénohé a potom trénohé bývá?« Když o tom ginij pochybowali a newěďeli, wece Edipus: »Geſt člověk, protože w ďetinſtwij na čtyřech nohách leze, a když ſtarſſij a ſylňegſſij geſt, teda na dwau chodij a k ſtaroſti na třech, neb holi vžijwá mijſto třetij nohy.« A tak Spinx w ſwém vmyſlu přemožen geſt a žaloſtij s wyſokého mijſta vpadl a zabil ſe. A Edipus pogal Jokaſtu za manželku, newěda o tom, aby geho mátě býti měla. A tak geſt doſáhl králowſtwij Thebanſkého. Y poſſlo odtud toto přijſlowij: »Daius gſem, a negſem Edipus.« [3]) A Plautus prawij: »Giſtě k této twé řeči nenij potřebij [4]) vžijwati Edipa, kterýž by pohádku Spingowi vhodl a wypletl.«

[1]) »Von dem wunderthier Sphinx genant vnd von seinem Reters.« — Brant: »De sphinge et eius aenigmate. Ex Statio. [Thebais II, 505.]« — Srv: Plinius, Hist. Nat. VIII, 21, 72 (Solinus 27, 59). — Diodor. Sikul. IV. 6. — Apollodor. III, 5, 8, 2. — [2]) Das dreiförmige thier Spinx. — [3]) Terent. Andria I, 2, 23: Davus sum, non Oedipus. — [4]) Orig.: Zu dieser deiner red ist Edipus not zu brauchen. — Plautus, Poenul. I, 3, 35.:

»Nam isti quidem, hercle, orationi Oedipo
Opus coniectore est, qui Sphingi interpres fuit.«

90. O rozličných diwokých zwijřatech. [1])

[193a] Welblaudu podobný pard, kterémuž [2]) Maurěninowé nabis řijkagij, krkem geſt koni podobný, bauwolowé mage nohy a wolowé hnáty, hlawu yako welblúd. Cýſař Julius byl prwnj, kterýž gey při hře, k chwále bohyně Circes ſtrogené [3]) vkazowal. Potom gich mnoho wijdali, wijce pro způſob a twárnoſt než pro diwokoſt. Někteřij mu ortis [4]) řijkagij.

Téhož čaſu vkázala ſe zwjřata diwná, gimž přezděli ceffi. A Albertus prawij, že gſú ſpogena a ſmijſſena z giných, [5]) a ta že widěl w leſých slowáckých, [6]) ſamce a ſamici, kteráž zadnij nohy až do hnátůw magij podobné lidſkým auduom a nohám. Ale přednij nohy okazugij ruce lidſké ge mijti, kterýchž naſſi wijce než gedno widěli, yakož Solinus prawij.

Před kratochwilij, kteráž ſe dála k chwále Circes bohyně, [7]) newěďely ržimſké kronyky o zwijřeti s rohatým noſem, [8]) kteréž má puſſpanowú barwu a w noſe křiwolaký roh. Ten tře a brauſý po ſkalách a po kamenij, že yako nožem tak gim řeže, a tijm rohem boguge proti elephantům. Dlauhoſtij gim ſkoro geſt rowné, s krátkeymi nohami, s ſwými přirozenými rohy, woſtny a ſſpičatoſtij gich břicha giným zwijřatom roztrhuge. Neb ta [9]) toliko rozumij trkánijm ſwým a wálenijm pronikati.

V wody, řečené Nigri, w zemi Egiptſké roſte yakéſy zwijře, řečené cathoblepa, welmi malé a nezpůſobné. To má těžkú hlawu a těžce gi také

Digitized by Google

na ſobě noſý, s gedowatú a diwokú twářij. A tak geſt gedowatého a přiliſs pronikawého duchu mezy očima ſwýma, kdož [10]) ho mezy ňe vrazý, ten hned vmřijti muſý.

Mureninſká země také wydáwá z ſebe pyrandrum, [11]) giné zwijře; ňekteřij ge pyradum gmenugj. Welikoſti geſt wolowé, mage rozdělená kopyta, rozkladité rohy, s gelenij hlawau a barwau nedwědij s dlauhými chlupy. [193b] Toho pyranda prawij ſtrachem ſwau barwu měniti, a když ſe ſkryge, teda ſe připodobnij té wěcy, při kteréž ſe přechowá, a kdež vteče. Neb mezy bijlým kamenijm bijlé bude, ležij-li pak mezy trawau a lijſtijm, teda bude zelené, a neb ſyc giné a giné každé wěcy ſe přirowná. Též rowně ďelagij w moři ryby, řečené polypi, a na zemi zwjřátka cameleontes. Ale polypus a cameleon gſú práwě hladká, tak že gegich kuože může ſe přirownati hladkoſti zrcadla. Při tomto zwijřeti geſt toto nowé a obwláſſtnij, že chlupatoſt frſti změnij ſe na něm od barew. A tudy přichází, že ge těžce lapati mohau. W kterýchžto kuſých, yakož Hermes prawij, geſt podobné bazyliſſkowi.

[1]) »Von allerhand Wildenthieren.« — Brant: »De nabo, ceffi, rhinoceronte, catoblepa, parandro.« — Srv.: Solinus, Collect. 30, 19—22; 30, 25. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 69—71; VIII, 77; VIII, 124. — [2]) Camelopardalis ist ein thier, das die moren etc. — [3]) Orig. správně: In den spilen »circenses« genant. — [4]) U Plinia (VIII, 18, 69): Quare etiam »ovis« ferae nomen invenit. — Brant: Ortis. — [5]) Albertus saget, das sie vermenget seien. — Brant.: Albertus (t. j. Alb. Magnus) confusam (jméno zvířete) dicit — [6]) In den welden der Schlauony. — Br.: In silvis Sclaviae. — [7]) Vor den spilen Circi Pompei. — U Branta tiskový omyl: Ante ludos Cirei (místo »Cnei«) Pompei — a odtud chybný překlad. — Solin.: Ante ludos Cn. Pompei. — [8]) Haben die Römischen gesicht nicht gewist von dem Rhinoceronte zu sagen. — Sol.-Br.: Rhinocerotem Romana spectacula nesciebant. — [9]) T. j.: Břicha. — [10]) Vynecháno: »že«. Smysl nesprávný již v orig.: Wer es darin letzet, das der als baldt stirbt. — Brant: Ut qui ipsum in oculos eius offenderit, statim moriatur. — Správně Solin. 30, 22: Aspectu pestilenti; nam qui in oculos eius offenderint, protinus vitam exuunt. — [11]) Orig.: Parandrum.

91. O chameleontu. [1])

Knijha Democrita, znamenitého mudrce, prawij Plinius w XXVIII. knihách ſwé Přirozené Kronyky, že řekl [2]) o mocy a přirozenij cameleontu. W kteréž położil, že krahugec, proſtředňe rychley pták, [3]) od cameleonta, když po zemi leze, a někdy ſnad, když přes ňey krahugec letij, mocý geho něgakau přitržen k němu bývá, a padna na zem před nijm, dá ſe gineym ptákům dobrowolně roztrhati. To čtwernohé zwijře, prawij Plinius w ſwé VIII. knize, že ſe w Indij nalézá, též také prawij Solinus. A twárnoſt má gežkowau, [4]) a dlúhé, ztažené nohy, a zdwihnutey, zatočeney wocas, nehty a zpáry welmi woſtré a ſſpičaté, a léniwě chodij yako hlemeyžď, chlupaté [5]) tělo mage s ſſupinowau kožij. Toliko to ſamo zwijře nikdá nic ne gijdá ani ne pige, toliko ſamým wětrem žiwo geſt. Má miſtrnú, rozďelenú barwu a okamženij ſe změnj. Wſſechněm barwám ſe připodobňuge, kromě čer-

Digitized by Google

wené a bijlé. O kterémž powědĕl Ouidius w knihách o Přetwořenij: »Yakožto to zwijře, kteréž wětrem a powětřijm žiwo geſt, a [194a] to pogednau ſe wſſemi barwami ſe ſrownáwá, kterýchž ſe toliko dotkne.« [6])

[1]) »Von einem Chameleont.« — Brant: »De chameleonte« — Srv.: Plinius, Hist. Nat. XXVIII, 113; VIII, 121. — Solinus, Collect. 40, 21—22. — [2]) Orig.: Das er es gelesen hab. — Je-li v českém textě omyl tiskový, dlužno čísti: »Knihu . . . že četl.« — [3]) Orig.: Ein fast schneller vogel. — [4]) Ein angesicht wie ein eglesz. — Solin.-Br.: Facie, qua lacertae. — [5]) Ein rauhen scharpffen leib. — Sol.: Corpus asperum cute. — [6]) Ovid. Metam. XV, 411:

Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
Protinus assimulat tactu quoscunque colores.

92. O hadu s korunau, kterémuž králijk řijkagij, a o kolčawě.[1])

Země Cirenaica rodij hada, gménem bazyliſſka, na gedné bezceſtné pauſſti, na kteréž ſmrdij, a welmi nezpraweno a newypraweno geſt. To obzwláſſtně zlé zwijře na zemi geſt, a wětſſij a neb wyššſij nenij než dwanácti prſtůw, a půl nohy ſotwá zdélij. A geſt bijlé, yako něyaké tkanice přes hlawu přewlečené a zmerhowané mage, nápodobné k koruně,[2]) netoliko lidem a giným zwjřatuom ke zlému a k ſmrti dané a přiſtrogené, ale také y wſſij zemi. Tu wſſudy hubij, kazý a pálij, kdež koli obydlé ſwé diwoké[3]) wede. K tomu vduſſuge a kazý byliny, hubij stromy a powětřij nakažuge, tak že žádný pták w powětřij bez aurazu ne oſtogij, ani přes něg ne přeletij, každý geho duchem gedowatým ztráwen bývá. Když ſe hne, teda polowicý žiwota ſwého leze, a druhau polowicý wyzdwihne ſe nahoru. Geho ſypěnij ginij hadowee ſe bogij, a když před nim vtijkagij, tehdy poſpijchagij, kam který wij a můž. Což on vdáwij, žádná zwěř toho negij, ani žádný pták toho ſe nedotýká. Tomu takowému diwnému hadu ged maličkého zwijřátka, kolčawy, ſſkodný geſt a ſmrtedlný. Neb čaſto ti králijkowé žádali, aby to zwijřátko zahynulo, ale přirozenij ſe nelijbilo, aby co zlého mělo býti, a to aby ňetčijm nemělo ſe přetrhnúti. Zabijgegij kolčawy králijkowé hadowé w dĕrách, kdež ſe ſchowáwagij, a od ſmradu, kterýž od nijch zbitých pochází, vmijragj, tak že ge toliko ſamy přirozenij těch králijkůw odporné býti prawj.[4]) Ale takowá moc ne pochází od králijkůw těch hadůw, aby geſſtě po ſmrti měli ſſko[194b]diti.[5]) Dále, Pergaménſſtij, což koli zbylo od toho vmrlého hada bazyliſſka, to welikými peňezy wykúpili, proto aby do domu Apelleſowa, kterýžto náramně nákladitě wyſtawen byl a zmalowán, žádný pawúk nepřicházel, ani pták ne wletowal, proto geſt tam mrtwé tělo bazyliſſka toho na zlattém ržetěze zawěſſeno a tam wloženo. O bazyliſſku takto Lucanus pijſſe: »Wypauſſtij a dáwá takowé ſypěnij od ſebe, kteréhož ſe wſſechna zwijřata ſtraſſij, a ſwým ſſkodliwým gedem wſſecken lid od ſebe zahánij. A tak ſám ten bazyliſſek bydlij a panuge, w pauhém pijſku ſe wálege.« [6]) Též také oſtroſt gedowatého zraku geho, kteráž ſe welmi daleko wyrážij a wypryſſťuge, pro zpaniloſt čiſtoty

Digitized by Google

ſwé, kterúž ſama w ſobě má, hubij a morduge wſſechny wěcy ſameym zazřenijm, když ge toliko ſhlédne. Tak prawij, když králijk ten ſám ſe do ňegakého zrcadla wzhlédne a nebo ſyc do něčeho zřetedlného pohledij, teda ſám hned ſe o hrdlo připrawij a vmře.

[1]) »Von der gekrönten Schlangen Regulus.« — Brant: »De regulo et mustela.« — Srv.: Solinus, Collect. 27, 51—53. — Plin. Hist Nat. VIII, 78—79. — [2]) Sol.-Br.: Alba quasi mitrula lineatus caput. — [3]) Ubicumque ferale (zhoubné) sortitur receptaculum. — [4]) Překlad zhola nesprávný. Br.: Huic tali monstro — saepe enim enectum concupivere reges videre — mustelarum virus exitio est. Adeo naturae nihil placuit esse sine pari. Interficiunt eos in cavernis, in quibus delitescunt, necantque illi simul odore mustelas moriunturque; ut soli naturae pugnam confecisse videantur. Srv Plin. Hist. Nat. VIII, 79. — [5]) Chybně vystiženo; lat.: Vis tamen ne defuncto quidem deest. — [6]) Lucan. Pharsal IX, 724—726.:

Sibilaque effundens cunctas terrentia pestes,
Ante venena nocens, late sibi submovet omne
Vulgus et in vacua regnat basiliscus arena.«

93. O hadu boa.[1])

Calabrya, ta země rodij hada, kterémuž řijkagij boa, o kterémž prawij že náramně welmi welikey roſte. A neyprwé bauwoly chytá a lapá, a kterýž bauwol plný geſt mléka, na toho wymeno ſe vwálij.[2]) Z kteréhožto mléka a tuku když ſe wychowá a wykrmij, tak ſe rozedme a zroſte, že mu žádná moc ani ſýla odepřijti ne můž. Když pak giž wſſeckna zwijřata rozžene, teda zažene z kragin lidi, a zpuſtij ge, a weliké proſtranſtwij ſobě vdělá a vprázněnij. Cýſaři Klaudyowi na tom mijſtě, kdež Watykanſké pole bylo, zabit geſt geden had boa, ten měl celé dijtě w břiſſe ſwém, yakž ge byl požřel.

Boa geſt pokolenij dračijho, ač mnozý ſe domnij[195a]wagij, že w ſobě žádného gedu nemá, wſſak proto w Afryce gedowatý geſt, a má křijdla. K tomu kráſau ginee hady přewyſſuge, totiž že tak hladkey geſt po kuoži. Widěli ge v Mauřeninům dwadcýtiloketnij a čaſem geſſtě wětſſij. A nalézagij ge na přijwozu mořſkém,[3]) čtyři nebo pět gich ſpolu ſpletených a ſwázaných, y ſem y tam změtených, yako by něgaká lijſa a nebo koſs z prautij byl ſpletený.

[1]) »Von der Schlangen Boa.« — Brant: »De serpente boa.« — Srv.: Solinus. Collect. 2, 33—34; Plin. Hist. Nat. VIII, 37. — [2]) Br.: Eius se uberibus innectit. — [3]) An den gestaden ires möres.

94. O skalnijm kozlijčku, proč ho na nádoby ku pitij rádi ſtawěgij nebo malugij, a neb také y rygij.[1])

Skalnij kozlijk, yakož Varro, kterýž o sedlſkém hoſpodářſtwij pſal, prawij, že wſſecko prautij a ratoleſti obſſtiká a obkauſſe, a prwotně réwij.[2]) Protož ſtařij pohanee obětowáwali gey bohu Bachowi, neb ta kozlátka

Digitized by Google

welmi hubij ratoleſti, kteréž na réwij ſe rozkládagij. Y obětugij Bachowi, wijnnému bohu tomu, kterýž réwij nalezl, kozla, aby muku a treſtánij ſwého zloďegſtwij ſwau wlaſtnij hlawau zaplatil.[3]) Neb takowé vžijwánij wijna bylo při obětech obyčegné, a tu gim na rohy wléwali oběti a wijno gim mezy rohy lili. Yakož ſtogij pſáno w Virgiliowi: »Kněz lege wijno na čelo.«[4]) Protož také na znamenij na držadla k nádobám ku pitij připraweným přiďeláwán a wyreywán bývá. Yakož ſtogij w Juwenálowi: »A kozel na nádobě ku pitij zewnitř ſtogij.«[5])

[1]) »Von dem Steinbock, warumb der vff die trinckgeschir gesetzt vnd gemacht würd.« — Brant: »De capro, quare ponatur super pocula. Ex Ovidio [Fast. I, 353].« — Varro, De re rust. I, 2. 18. — [2]) Das er alle rutten vnd zweyg benaget vnd abisset, vnd vorausz die reben. — [3]) Vergil. Georgic. II, 380.: Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris caeditur. — [4]) Vergil. Aen. VI, 244.: Frontique invergit vina sacerdos. — [5]) Iuvenal. Sat. I, 76: Stantem extra pocula caprum.

95. O hudcy Arionowi z Methymnu a o gedné mořſké swini.[1])

[195b] Aryon, yakož Herodotus prawij, byl náramně dobrý harffenijk[2]) w měſtě rzecikém, Methymna řečeném. Když pak toho ſe dožádal na Parandrowi,[3]) vkrutnijku a tyrannu w Corinthu, aby s powolenjm geho do Wlach geti mohl, a když w Wlaſſijch ſweym vměnijm mnoho peňez ſobě ſhromázdil a welikého bohatſtwij nabyl, naypoſléze wſedl na gednu corinthſkú lodij, na kteréž by zaſe k Pariandrowi[3]) ſe plawil. A když bauřenij a k ſobě newoli plawcům porozuměl, y tomu také, že by ho chtěli oklamati, a že by pro geho pracně wydobytý statek chtěli gey zabiti, wyžádal ſobě to na nijch, aby mu maličko na harffu ſhauſti ſobě odpuſtili. A hned připrawiw ſe w čiſté, purpuryanſké ſſaty,[4]) wyſkočil do moře, a tu geſt od té mořſké swině, delphina řečené, vchycen a žiw y zdráw na oſtrow Tenarium[5]) wywržen. Potom přiſſel k Pariandowi[3]) a treſtal ty plawce, že by lhali, aby ho geſſtě we Wlaſſijch nechali, a k tomu ge přiwedl, že tu neřeſt a to, což včinili, ſami wyznati muſyli. K tomu pokládá Herodotus, že měďenney slaup o tom delphinu a o Aryonowi poſtawen geſt na památku, kterak ho wezl na oſtrow Tenaros. Protož prawij Virgilius: »Pod delphinem geſt Arion.«[6])

[1]) »Von dem spilman Arione Methymno vnd eim delphyn.« — Brant: »De Arione Methymnaeo et delphine. Ex Ovidio [Fast. II, 83].« — Gellius, Noct. Attic. XVI, 19. — Kirchhoff-Oesterley IV, 258 (sbírka dokladů). — [2]) Ein harpffenschlager oder spilman. — Gell.: Cantator fidibus. — [3]) T. j. Periandrovi. — [4]) Mit eim purpuren kleide. — [5]) Orig. též: In der insel Tenarum. — [6]) Vnder den Delphin ist Arion. — Vergil. Bucol. VIII, 56.: Inter delphinas Arion.

96. O páwu Pitagora mudrce.[1])

Pitagorás prawij, že by duſſe geho byla, když Trogánſká válka byla, w Eupharbowi, synu Pantheia,[2]) kteréhož Menelaus zabil. Potom že by

Digitized by Google

weſſla do Homera a zachowána do něho. K tomu přikládá Ennius, z Pithagory že by weſſla do páwa a z páwa do Ennia. Čžehož y Perſius poſwědčuge, kdež prawij: »To také vkazuge a welij myſl Enniowa, když geſt procýtil a přeſtal býti Ho[196a]merus, pátý giž gſa na swětě, z Pithagorowa páwu.« [3]) Pithagoras pak, aby tomu, což prawil, wěřeno býti mohlo, wſſel do chrámu Apollinowa, okazuge, že by giž pawéza ſhnilá byla, ale toliko slonowá twář té pawézy že by tam geſſtě trwala, kteréž pawézy, geſſtě w Trogánſkém bogi gſucy, duſſe geho vžijwati měla. Nebo když pawézu z toho obrazu Euphorbowa ſňal a prach s nj ſmetl, a gméno Euphorbowo welmi ſtarými literami a giž ſkoro dolů ſetřenými wyſwědčowal, dokazowal toho ſwědectwijm ſwým, že by w Trogánſkém bogi byl, a že by ſmrti dán nebyl, ani že by ne vmřel.

[1]) »Von dem Pfawen Pythagore.« — Brant: »De pavone Pythagoreo. Ex Ovidio [Metamorph. XV, 160].« — Srv.: Diogen. Laert. VIII, 1. — [2]) In Euphorbo, dem son Panthoi; srv. Hom. Il. 17, 59. — [3]) Persius, Sat. VI, 10 - 11.:

»Cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Maeonides, Quintus pavone ex Pythagoreo.«

97. O láſce delphina a o dijtěti. [1])

Apianus, včený cžlowěk, wyprawuge w páté knijze Egiptſkých Kronyk [2]) láſku gednoho delphina a dijtěte, kteréž ſe ho nic nebálo ani geho zwykloſti a neb obecného pohráwanj žádného, a wſſemu půſobenij y převáženij že by přiwyklo. A že geſt to ſám widěl y giných mnoho w měſtě Puteolus, [3]) yak delphin w diwy na to dijtě laſkaw byl, a kterak weliká powěſt o tom dijtěti rozhláſſena byla. A když k ňemu připlynul, teda ſložil woſtroſti pleytwij ſwých a dijtě to wzal yako do ňegakého lože, [4]) aby mu geho kráſného a ſobě milého těla nikdež ne vrazyl, a tak mu hřbetu přiſtrogeného ſwého půgčil, aby na ňey wſedl, yako kůň wokroče, přes weliké moře na ſſeſt mijl [5]) gey přewezl. Y ſeſſlo ſe mnoho Ržjmanů y giných Wlachůw, aby ſe podijwali tomu milownijku toho dijtěte, yak by ge přes to moře přeprawil. Potom pak dijtě to, na kteréž ten delphin laſkaw byl, roznemohlo ſe a vmřelo. Ta pak milugijcý ge ryba, když čaſtokrát k tomu přijwozu přicházela, a dijtě to, kteréž prwé wdycky tam přicházelo a gj očekáwalo, nikdá ſe tam ne vká[196b]zalo, hned potom ſchnauti žádoſtij a miloſtij ryba ta počala, a zchřadſſi, vmřela. Y nalezena geſt od těch, kteřijž toho powědomi byli, na břehu a potom do hrobu dijtěte toho pochowána geſt.

Giné pak dijtě, gménem Hemma, [6]) rowňe též delphin přes moře na ſobě plawil, a když ge weliké wlnobitij zabilo, mrtwé ge zaſe na břeh připlawil. A rowně yako by známo činil a wyznáwal, že by ta winna geho byla, a tak pokánij, lituge toho, ſwau wlaſtnij ſmrtij činil a nikoli nechtěl ſe zaſe z toho břehu do mořſké hlubokoſti, kdež by žiw býti mohl, nawrátiti. Takť Solinus o tom ſſiroce [7]) pijſſe a prawij.

Digitized by Google

[4]) »Von der liebe eines Delphins vnd eines kinds.« — Brant: »De amore delphini et pueri.« — Gellius, Noct. Attic. VI. 8. — Plinius, Hist. Nat. IX, 25—27. — Solinus, Collect. 12, 7. — Srv. Plinius iun., Epist. IX, 33. — [2]) Der Egyptier geschichten. — [3]) Zu Puteolis. — [4]) In die spitzen seiner federn verbarg vnd empfieng er das kind als in ein scheide. — [5]) Bey dreissig tausent schrit. — [6]) Omyl za: »Hermia«. — Orig.: Mit namen Hermia. — [7]) Nevhodný přídavek překladatelův; Solinus po krátké zprávě (= Plin.) dí: »Paenitentiam suam morte multavit nec reverti voluit amplius in profunda.« — Brant: Ut Solinus auctor est.

98. O wěrnoſti pſuow. [1])

Psy wſſickni obyčegně na ſwé pány ſau laſkawi a pro zdrawij gegich bogugj, zaſtáwagijce ge ochotňe a vdatňe. Nebo w Epiru pes ſſtěkánijm ſwého pána mordéře wygewil a oznámil, když ho mezy lidmi poznal. A když Jaſelicus [2]) zabit byl, pes geho gijſti nechtě, po málu chřadl, až hladem vmřel. Pes krále Liſymacha wſkočil do ohně, když tělo pána geho pálili, neb ſtařij ſwé mrtwé tak pochowáwali, a tak geſt také w tom ohni vhořel. Krále Garamantſkého, z země wyhnaného, dwě stě pſuow zaſe do země přiwedlo, když proti nepřáteluom bogowali. Kolophonij a Kaſtalekonſſtij [3]) když pſy do boge wedli, neyprwé naučiwſſe ge, na sſpicy ge poſtawili. Když Appius Junius a Publius Licinius [4]) konſſelé byli a purgmiſtři [5]) w Ržijmě, ſſel pes za gednijm odſauzeným až do žaláře, kteréhož nikterakž od ňeho odehnati nemohli, ale s hrozneym wytijm ſſel na smrt za odſúzeným pánem. A když z miloſrdenſtwij od ržimſkého lidu pokrm tomu pſu dán byl, neſl gey k vſtom vmrlého pána ſwého. Neypoſléze vwrženo geſt tě[197a]lo geho do řeky Tiberis, y ſkočil ten pes za nijm a koſſtował ſe, [6]) zdá by ge vdržeti mohl.

Z těch kuſuo muožeme ſe naučiti a rozuměti, že Bůh y tomu neyzawrženěgſſijmu pokolenij zwijřetſkému neylepſſij ſwazek wijry a láſky dáti ráčil, a to chtěl zgewiti k přemoženij a k zawrženij zlé wijry newěrneych lidij, kteřijž poruſſugij ſliby přirozenij, a netoliko lidem wijry ne držij, ale geſſtě ſami mezy ſebau wálegij a bogugij, a různice puoſobijce mnoho lſtiwých wěcý naſtrogugij.

[1]) »Von der trewe der Hunden.« — Brant: »De fidelitate canum.« — Solinus, Collect. 15, 8—10. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 142—145. — [2]) Orig.: Jasolitius. — Brant: Jasolicio. — Plin.: Jasone Lycio. — [3]) Orig. správně: Castabalenses (v Kappadokii). — [4]) Orig.: Vicinius; Brant: Licinius; u Solina: Sicinius; správně: Silius (Plin. VIII, 145). — [5]) Rhatsherren warend vnd burgermeister. — [6]) Vnd vnderstund in zu halten

99. O lidech s konſkýma nohama a s ſſirokeyma, dlauheyma víſima. [1])

Na woſtrowijch Taterſkých [2]) bydlegij ňegacý konſké nohy magijce. [3]) Lid geſt w těch kraginách zrozený, mage způſob lidſký a poſtawu, až do noh; kteréž Herodotus w ſweych knihách čtwrtých konſkého chodu lid nazwal. [4]) V těch woſtrowů také prawij, že lidé Fanepheytſſtij [5]) gſú, kterýchž

Digitized by Google

vſſi tak welmi ſſiroké gſú, že gim wſſecky giné audy přikreywagij. Ty Pomponius gmenuge Sat malos. [6]) Kteřijžto tak weliké vſſi magij, že giné wſſecky audy gimi přikreywagij. A že žádného giného požitku gich nemagij, než aby audy ſwé a zadek gimi odijwali a přikreywali, a těch vſſij mijſto odĕwůw čaſto vžijwagij. Ty Rżekowee gmenugij na vſſijch léhagijcý, [7]) proto že těch vſſij, když ſpij, mijſto ſſatůw vžijwagij a gimi ſe přikreywagij. Strabo prawij, že ge někteřij dáwagij zemi Indſké a připiſugij, z kterýchž geden geſt Plinius w ſedmých knihách. [8])

[1]) »Von den pferdtfüssigen menschen vnd den mit den grossen breiten oren.« — Brant: »De hippopodibus et Phanesiis.« — Srv.: Solinus, Collect. 19, 7—8. — Plinius, Hist. Nat. IV, 95. — [2]) In den inselen Scythie. — [3]) Wonen Hippopedes. — [4]) Hippobatas. Věc i citát jsou mylny; »ἱπποβόται« u Herod. (V, 77) byli statkáři v Chalkidě. Brant měl na mysli snad Herod. IV, 25., kdež se jmenují »αἰγίπποδες ἄνδρες«. — [5]) Phanesier. — [6]) Pompon. Mela III, 6, 40. — [7]) Orig.: Enotohoitous — t. j. *Ἐνωτοκοίτους* u Strabona XV, 1, 57. — [8]) Plin., Hist. Nat. VII, 30. Srv. též IV, 95.

100. O welikých wolijch a o giné zwěři. [1])

[197b] Téměř we wſſij kragině puolnočnij geſt množſtwij welikých wolůw, kterýmž řijkagij viſontes, kteřijž diwokým woluom podobnij gſú, magijce hřebeny a neb hřijwy na krcých yako koni, a ſſkaredé, weliké hlawy. Gſau pak mnohem rychlegſſij a ſylněgſſij než ginij wolowé. Když ge zlapagij, teda nigakž gich ſkrotiti nemohau, ani k taženij nawéſti a naprawiti.

Gſú také zwijřata, kterýmž řikagj vri, ta nevčenij bauwoly býti prawij, [2]) geſſto bauwolowé ſkoro gelenij podoby w Affryce zrozeni bywagij. A ti kteréž my vros gmenugeme, magij náramně weliké a ſſiroké rohy, tak že pro gegich welikoſt a ſſirokoſt ſňaty s nich bywagij, a królom y knijžatom k pitij nádoby z nijch dĕlagij.

Gſú také zwijřata, kteráž alces gmenugj, mohau mezkům podobná býti, [3]) než náramně weliké ſwrchnij pyſky a odwiſlé magij. A leč zpátkem gde a wdy k zadnijm nohám poſtupuge, ginák krmeno býti nemůże. [4])

[1]) Von den grossen ochssen vnd andern thieren.« — Brant: »De visontibus, uris et alce.« — Solinus, Collect. 20, 4—6. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 38—40. — [2]) Die das vngelert volck büffel heist. — [3]) Den maulthieren fast zu vergleichen. — [4]) Smysl patrný nejlépe z lat. textu Brantova (Solinova): Adeo propenso labro superiore, ut, nisi retrocedens in posteriora vestigia, pasci non queat.

101. O zwijřeti hyena, kteréž ſe lidſkým gménům včij, když koho gmenugij, za owčincy ſtogijc a poſlauchagijc. [1])

Hyena geſt gedno zwijře, předkem w Affryce ſe rodij. Někteřij mňegij, že obogijho geſt přirozenij, gednoho roku že geſt ſamec a druhého ſamice, ačkoli Aryſtoteles tomu odpijrá. [2]) Kſſtijce [3]) toho zwijřete práwě k hřbetu

Digitized by Google

geſt připogena, a nebo k hřbetownijmu páteři, tak že ſe ſehnauti ani obrátiti nemůž, leč wſſecken žiwot s ſebau obrátij. A přigijmá k ſobě řeči lidſké y ſlowa, za owčincy ſtoge, a nauče ſe gménu něčijnu, toho wen wywoláwá a potom gey roztrhá. Náſleduge lidſkého mluwenij a lomij ſe[4]) yako člowěk, a tak pſy zbuzuge a wywoláwá, potom ge roz[198a]trhá, kdež pſy, kdyby pak y ſtijn a ſtopy geho nalezli, teda nemohau ſſtěkati, ale hned hlas ztratij. K tomu, což hyena třikrát widij a obegde, to ſe potom wijce heybati ſtrachem nemůž. Protož prawij, že w ňem čzarodegnictwij a čzerné vměnij ležij.

To giſté zwijře odkopáwá hroby a mrtwých těl w nich hledá. Také mnohem ſnáze samce polapiti nežli ſamicy mohau, neb ſamice ſwau přirozenau chytroſtij čaſto myſliwcuom vcházý. Mnohá změňenij magj na očijch, že obracegj ge a měnij, yak chtěgj. W gegichžto zřijtedlnicých nalézá ſe kámen, kterémuž hyen řijkagij; o tom prawij, že má takowú moc, když kterémuž koli člowěku pod yazyk podložen geſt, že ten budúcý wěcy prorokowati a zwěſtowati bude.

S tijm pokolenijm vchowáni bywagij lwowé[5]) w Maurenineſké zemi a nějaké zwijře, řečené cronutam[6]) zplozugij, kteréž také lidſké y zwijřecý hlaſy pamatuge a gim přiwyká yako y hyenna. Tak také prawj, že w Múřeninſké zemi manticora dělá.

[1]) »Von dem thier Hiena, das der menschen namen erlernet hinder den schaff stellen.« — Brant: »De hyena ex Ovidio [Metamorph. XV, 409.].« — Solinus, Coll. 27, 23—26. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 105—107. — [2]) Aristoteles, De Gener. Animal. III, 6 a Histor. Anim. VI, 31. — [3]) Sein hals vnd schopff. — Brant: Collum et iuba. — [4]) Orig.: Es folgt auch nach dem kotzen vnd erbrechen als ein mensch. V Brant. textu: Vomitionem etiam hominis imitatur ad sollicitandos canes, quos invadat (= Plin. VIII, 106). — [5]) Von des geschlechts mynne gebürt die löwin. — Br.-Plin. (VIII, 106): Huius generis coitu leaena parit . . — [6]) Orig.: Crocutam. — Solinus a Plinius: »Corocottam.«

102. **Přirozenij lwuow geſt přirownánij prawého přátelſtwij.**[1])

Lwice, dokudž geſt žiwa, že nic wijce ne rodij než gedinau, a w tom gediném porodu gedno toliko rodj, to Herodotus w ſwé třetij knijze pijſſe.[2]) Ale Homerus prawij, že lwice wijce nežli gedno rodij a wywozuge.[3]) Areſtotiles w Knihách o zwijřatech[4]) prawij, že lwowee gſú náramně nekázanij, a wšak ne wdycky lwice rodij, ale každého roku z jara. Wětſſij pak dijl po dwém, a neywijce ſſeſt mladých, někdy také gedno. Na mnohých mjſtech ſe nekladau. Europetotius[5]) prawij, toliko na tom mijſtě v wody řečené Achelaus a Neſius.[6]) Lwice pak rodij tak malá lwijčata, že ſotwá we dwú měſýcých chodij. Ale ſami lwowé mezy wſſijm pokolenijm zwijřat,[7]) hned yakž ſe zrodij, widij; to prawij Solinus.[8])

[1]) »Des Löwen natur vergleichung zu der waren freundtschafft.« — Brant: »Leonis naturae comparatio ad veram amicitiam. Ex Homero. [Il. XVII, 133; XVIII, 318].« — Srv.: Plinius, Hist. Nat. VIII, 43—45. — [2]) Herod. III, 108. -- [3]) Hom. Iliad. 17, 133.;

Digitized by Google

18, 318. — [4]) Aristoteles, Histor. Animal. VI, 31. — [5]) Týž hrubý omyl v originále: »Europetotius sagt.« — Příčinou mylky jest tisková chyba v Brantově textu, kdež takto se čte: »Nec multis nascitur locis. Sed *Europetotius*, ea parte solum, que inter Acheloum amnem et Nessum est.« Není to jméno spisovatele, nýbrž lat. genet : »Europae totius,« že totiž lev vyskytuje se pouze v poříčí Acheloa a Nesta, jak dí Aristoteles, Hist. Animal. VI, 31.: *Σπάνιον γὰρ τὸ γένος τὸ τῶν λεόντων ἐστὶ καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τόπῳ, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ἀχελῴου καὶ Νέσσου ποταμοῦ.* — Totéž dí Herodotos VII, 126. — [6]) T. j.: Acheloos a Nestos; touž zprávu má Herodot VII, 126. — [7]) Ausz allem geschlecht, das zen hat. — [8]) Solinus, Coll. 27, 13 (v dodatcích na str. 235): Soli ex eo genere, quod dentatum vocant, vident protinus atque nascuntur.

[198b] 103. **O žiwotě Milonowě a o geho ſmrti.** [1])

Welmi ſylný a ſtatečný muž geden, gménem Milo, z Crotonij [2]) byl. O němžto prawij, že wſſecky wěcy včinil a dokonal lépe, než ginj s to býti mohli. Neb prawij, že když hru w měſtě Olrúthu [3]) ſtrogiii, holau rukau vdeřiw wola zabil, a beze wſſij pomocy na ramena gey ſobě wložil a ſkoro na mijli gey neſl. A ten den, když gey zabil, že gey ſám gediný beze wſſij těžkoſti ſnědl. Ten diwný konec žiwota ſwého wzal. Nebo když ſe byl zſtaral, opuſtil ty hry a zápaſy takowé. Potom některého čaſu ſſel ſkrze puſſtiny wlaſké, a vhlédaw dub podlé ceſty, genž w proſtředku widlowatý byl a ſſiroce ſe nahoru po ratoleſtech rozkládal, [4]) a, jakož ſe domnijwagij, chtěl pokuſyti, geſſtě-li by ſwé ſtaré ſýly co měl. A wložiw ſwé ruce mezy ty widly a mezy rozkladitoſt toho dubu do dijry, pokauſſel ſe, mohl li by gey napoly ſylau ſwau rozdeliti a rozčeſnauti, tak že gey do polu rozčeſl a rozlomil. Ale když z něho chtěl rukú dobyti, yako by toho dowedl, což chtěl, a tehdy ſýla a moc geho opuſtila ho, [5]) y ſſel ſe dub zaſe k ſwému prwnijmu ſroſtnutij, a pochytiw gey, zamekl mu wobě ruce, a tak bijdně gey zpial a dodržel toho ſylného muže, aby gey zwěř roztrhala a ptácy rozneſli a ſnědli.

[1]) »Von dem leben Milonis vnd seinem Tode.« — Brant: »De Milonis vita et morte.« — Gellius, Noct. Att. XV, 16. — Solinus, Collect. 1, 76. — Srv.: Pauly-Oesterley č. 250. s doklady na str. 501. — [2]) Orig.: Ein kempffer zu Crotonii. — [3]) Omyl; v orig.: In dem kampfe Olimpi. — [4]) Ein eichbaum bey dem weg, der in der mitten mit weiten geteilten ästen offen stund. — Br.-Gell.: Patulis in parte media rimis hiantem. — [5]) Orig.: Vnnd die stercke vnnd krafft vffhört. — Br.-Gell.: Cessante vi.

104. **Yak krokodýl ſwé zuby ſobě čiſtij.** [1])

Krokodýla, čtwernohého hada, rodij woda egiptſká Nilus, té poſtawy a podoby, rowňe yako by byl had, kromě toho, že žádného yazyku nemá. Welikoſtij přewyſſuge čaſto dwanácte loket, a neb, jakož ginij prawij, dwatceti. A yakož Herodotus prawij, že to neywětſſij zwijře geſt ze wſſech neymenſſijch, [2]) o kterýchž wijme. Neb mladý, když ſe vrodij, geſt ſotwá

Digitized by Google

yako ſlepičij wegce,[3]) [199a] a dokudž geſt žiw, prawij Plinius, že vſtawičně roſte,[4]) a dlúhý čas žiw geſt, gſa zbrogný a nehty y zpáry opatřený, kuoži ſwrchu mage žádnau zbrogij nedobytú, ale na ſřiſſe autlú a welmi měkkú kožku má. A protož gſú gim delphinowé a neb mořſké ſwině na tom mijſtě welmi ſſkodliwij. Geſt welmi hrozné zwijře těm, kteřijž ſe ho bogij a před nijm vtijkagij; a zaſe welmi vtijkawé,[5]) když ge ginij honij. Čtyři měſýce[6]) w geſkyni žiwo geſt bez gijdla. Když pak ſyto geſt, teda ležij na břehu a ſpij. Tu geſt maličký ptáček, o kterémž Apulcius pijſſe,[7]) kterýž trochilus ržecky, latiňe regulus a czeſky králijček ſlowe. Ten, když ſobě pokrmu hledá a žádá zwijřete toho pokrmem, kterýž mu w zubijch zůſtal, naſycen býti, teda wybijrá a wydrapuge powlownĕ tomu zwijřeti z zubůw, když ono tak leže spij, a tak mu zuby geho wyčiſſtuge, potom hrdlo y křtan. K chuti pak toho drbánij a lektánij[8]) odewře krokodyl vſta ſwá, což neydéle může, a tak s chutij vſne. Když pak to vzřij had, řečený ichneumon,[9]) a neb, yako Solinus chce, enhydrus, to geſt wodný had, wleza do něho, prokauſſe mu ſtřewa a wnitřnij audy, dané k žiwotu, odhryze gemu, a tak potom břichem z ňeho wyleze.

[1]) »Wie die zene des Crocodrils gereiniget werden« — Brant: »Quomodo dentes crocodili purgentur.« — Plinius, Hist. Nat. VIII, 89—94. — Solinus, Collect. 32, 22—28. — [2]) Orig. jasněji: So würt dis das aller grõst thier ausz dem aller kleinesten. Viz Herod. II, 68. — Brant: Ex minimo maximum fit. — [3]) In der grõsse eines eyes. — Br.: Iuxta ovi quantitatem. — Plin. VIII, 89: Parit ova, quanta anseres. — [4]) Plin. VIII, 94 — [5]) Flüchtiges thier. — [6]) Orig. přidává: Des winters. — [7]) Orig: Als Apuleius von Magia saget, t. j. Apulejus v knize: »De magia« — Brant: Ut Appulejus De magia inquit. — Apul., Apologia VIII (na konci). — [8]) Aber zu einer süssigkeit des kratzens vnnd kitzlens. — [9]) Orig. správněji: So das dan sicht Ichneumon oder als Solinus wil Enhidris die schlang. Brant: Quod conspicatus ichneumon sive, ut Solinus vult, enchydrus penetrat beluam. Srv. Solin, 32, 25.

105. O indſkých wolijch.[1])

Indſſtij wolowé gſú čerwenij, a gſú náramňe rychlij, yako ptácy. Ale ta rychloſt w protiwnoſt ſe gijm obracuge a nic gijm neproſpijchá.[2]) Magij rohy křiwé, ohnuté; yakž koli chtĕgij, tak gimi heybij. Twrdoſt hřbetu takowú magij, že ſe žádné ſtřelby nebogij. A tak gſú welmi diwocý, když ge zlapagij, teda pro ſwú wſtekloſt pozdychagij a o hrdlo přicházegij. Manticora kterémuž řijkagij, také ſe mezy nimi rodij, mage tři řady zubůw pořádně gedny za druhými položené. Ta zwijřata ſú hned [199b] z mijry gedno po druhém nekázaná.[3]) Magij twárnoſti lidſké, oči žluté, krwawé barwy,[4]) těla yako lew, wocaſy iako ſtijr, na koncy, yako by kotwa byla, zakrúſſlené,[5]) hlaſu gſú piſklawého, yakoby na pijſſtělku pijſkal.[6]) Ta hned lakomě žádagij lidſkého těla. Tak rychlá na nohy, a tak welmi ſkáčij, že gich nic zadržeti ani gim co překazti[7]) může, třebas byla neywětſſij pole a mijſta, nebo ani ſſirokoſt polij ani vzkoſt gim na překážku nenj.

Digitized by Google

Gſú také o gednom rohu wolowee, a o třech rozých, s celými kopytami, ne s rozďelenými ani s rozſſtijpenými. Ale ze wſſech neywſſetečněgſſij a neymiſterňegſſij zwijře [8]) geſt gednorožec, ſſkaredého a hrozného křiku, konſký žiwot mage, nohy slonowé, wocas swinſký, hlawu gelenj. Geden roh wycházý z proſtředku čela geho, ten mu náramňe pěkňe ſe bliſſtij a ſluſſij, čtyř noh zdélij. Tak geſt oſtrý, že, čehož žádá a k tomu ſe rozběhne, to hned ſnadno tijm ſſtůſem proďerawij a prožene. Žiwé ne přicházý w lidſké ruce ani w moc. Zabito býti může, ale polapeno žiwé nikterakž býti nemuože.

[1]) »Von den Indischen rindern vnd Ochsen.« — Brant: »De thauris Indicis.« — Solinus, Collectan. 52. 36–40. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 73–76. — [2]) Orig. má chybný text: Die Indischen Ochsen handt ein rote farb, ein schnelle behendigkeit wie ein vogel, vnnd das ist inen widersins gekert. — Brant: Indicis thauris color fulvus est, volucris pernicitas, *pilus in contrarium versus.* — [3]) Orig. opět vadný: Mit drey gebissen oder drey zilen zene nach ordnung gesetzet *die vnkeuschen* eines vmb das ander. — Solin.-Brant: Triplici dentium ordine, coeunte (u Branta chybou tisku: »*coeunt*«, odkudž chyba v něm. překladě) vicibus alternis. — Český překladatel věci rozuměl též jinak. — [4]) Gele augen, die seind blutfarb. — Sol.-Br.: Glaucis oculis, sanguineo colore. — [5]) Mit einem angel gescherpffet (aculeo spiculata). — [6]) Wie der pfeiffen vnd schalmeien gethõn. — [7]) Omyl za »překaziti.« — [8]) Aller frevelichest wunderthier.

106. O ryſých. [1])

Ryſuo bez počtu mnoho geſt w Hertanij, [2]) maličkeymi yako pihami a kolijčky zmalowaneych, [3]) tak že kuože na hřbetech gegijch ďelij ſe kolijčky z čerwených, žlutých a bijlých barew. Prawij, že wůnij gegich a na ně hleďenijm giná zwijřata welmi pohnuta beywagij. A kdežkoli ge nagdú a neb včigij, rychle ſe w hromadu zběhnú a nic ſe gich nebogij. Toliko ſe obáwagij gegijch auſt nezpůſobné a ſſeredné vkrutnoſti a ohawy. Pro tu přijčinu ryſowé dagij wſſecky audy těla ſwého widěti, kromě ſamu hlawu ſchowagj, aby ginú zwěř rozličnoſtij barew a wuonij ſwau k ſobě přitáhli. A yakž ſe na ně ohlédnau a pohledij, tak ge wſſecky rozženau. [4]) Wſſak proto prázd[200a]né mijſto a weliké bezpečny ge činij. Ale lidé ti hertanſſtí, [5]) yakož nic nemůž nekoſſtowáno býti, wijce gich ztepau gedem nežli zbrogij a železem. Polegij a pomažij maſſo bolehlawem, [6]) a tak pokladau na rozceſtij a po ſtezkách, a oni, když to gedij, teda gim ztekau hrdla y křtánowé, a protož tu bylinu ryſownicý [7]) gmenugij. Ale ryſowé proti tomu gedu požijwagij člověčijch leyn, a tak rozumem ſweym odpijragij tomu gedu.

[1]) »Von den Pantherthieren.« — Brant: »De pantheris« — Solinus, Collect. 17, 8—10. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 62; 100. — [2]) T. j.: Hyrkanii. — [3]) Mit kleinen dũpflen vnnd ringlen vbermalt (minutis orbiculis superpictae). — [4]) Vertreiben vnd berauben sie die. — Brant (Solinus) zřetelně: Corporis reliqua spectanda praebent, ut pecuarios greges odoris colorisque dulcedine invitatos atque in obtutu stupidos populentur diripiantque. — [5]) T. j.: Hyrkanští. — [6]) Mit Aconito. — [7]) Pardalicen. — Plinius (VIII, 100): Pardalianches.

Digitized by Google

107. O zubřijch. [1])

Zubry přináſſegij Hyrkánowé a Arménſſtij. Wſſak w Hyrkanij gſau mnohem vkrutněgſſij a diwočegſſij, yakož Wirgilius prawij: »Weliká hora Caucaſus, a Hyrkanowé berau mladé zubry od prſý.« [2]) Ta zwijřata gſú známá zwláſſtnijmi fleky a znamenijmi, a ſmělá rychloſt gegijch ge oznámila, [3]) neb gſú přehrozné prudkoſti a rychloſti. A proto neywijce známij,[4]) že mladá gegijch zubřata nalezena a zlapána bywagij bez přijtomnoſti ſtarých, a geſt gich náramně mnoho. Neb množſtwij aukladuo, lſtij, a přerychlých konij ti giſtij laupežnijcy, kteřijž ge berau, vžijwati muſegij. K tomu ti gijzdnij, když ſtařij za nijmi běžij a gijch dohonij, yakým podwodem a oklamánijm ty mladé wzýti a odnéſti muſegij. Neb gediné leč blijzko na moře magij, že to gim nápomocno geſt, teda ginácze wſſecka práce gegich daremnj a ztracena geſt. [5]) Nebo yakž rychle to zwijře ſamice přiběhne a lože ſwé prázné nagde (samec pak ne tak welmi o ňe ſtogij), teda což můž neyrychlegij po ſledu běžij a ge wyčinichá a wyſſlédij. Ale ti, kteřijž ge pobrali, když ta samice přigde, teda odwrhau gedno od ſebe; a ona, pochytijc to vſty, tijm břemenem obtijžena gſucy zaſe do lože s rychloſtij ge neſe, a doneſucy za nimi zaſe běžij. A zatijm oni na lodij wſednau a preč ſe odplawij, a tak ona ſwú vkrutnoſt tu na břehu prowozuge. [6]) Někdy ge widij [7]) a gjm rozuměgij, [200b] když toho, kdo gim ge pobral, na břehu ſtogijc widij, an ſe na moři plawij; teda ponuknuti bywagij neſmyſlnoſtij ſwau, že klopotem po hlawě za nimi do wody ſkáčij a nebo ſyc do ſmrti padánijm a bitijm ſe vtlukau, rowně yako by ſwau wlaſtnij lenoſt a zpozdiloſt, y mladých ſwých ſwú nedbánliwoſt dobrowolně ſmrtij treſtali. Ačkoli od mladých gegijch ſotwá gediné ſamo odneſſeno bywá, a y to geſſtě s welikau těžkoſtij.

[1]) »Von den Tygerthieren.« — Brant: »De tygribus.« — Solinus. Collect. 17, 4—7. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 62; 66. — [2]) Der scheutzlich berg Caucasus vnd die Hircani handt beweget die Tygerthier von den brūsten. Verše Vergiliovy (Aen IV, 366) mají smysl jiný:

»— Duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanaeque admorunt ubera tigres.« —

[3]) Hat sie bekandt gemacht. — [4]) T. j. »známi jsou.« — [5]) V orig. spojení přesnější: Dann wie vil auffsetz ... die reuber brauchen, vnnd mit was betrugs sie den raub mit der flucht wöllen darvon bringen .., es sey dann das inen zu hilff komme an der nähe die wasser oder das mere: so ist alles vnderston vmb sonst. — [6]) Volget ihnen wider nach, bisz das die reuber in ein schiff komment, vnd macht also sein grimmigkeit zu nūt (lat.: irritam facit illius feritatem). — [7]) Or.: Etwan werden sie gesehen vnd vermerckt (lat.: Notantur aliquando . . . se dare praecipites).

108. O nedwědijch. [1])

Na mijſtech w Numidij množſtwij leſuow a zwěři geſt. Tu ſe plodij zwěř, a předkem nedwědi, kteřijž fformau a podobau wſſecky giné přewyſſugij. Když ſe pak w zymě tekau [2]) a samice obřezegij, teda ſamcy s we-

Digitized by Google

likau poctiwoſtij gich hlédagij. A ačkoli w gedné geſkyni a dijře gſú, wſſak ſe proto rozďelij komorami a pokogi a neb ložmi, nakopagijce hromady z gruntu. Obecný čas gim geſt rychlý,[3]) neb břicho ſwé wyprazdňugij třitcátý den. A z toho přicházý, že ta rychlá a ſpěſſná plodnoſt nepodobné mladé wywozuge. Neb rodij malý kus a trupel masſa, a to geſt bijlé, nemage žádných očij, pro ſpěſſnoſt rychlé nečaſnoſti; toliko geſt trupel k wymenu podobný,[4]) kromě že zpáry a rozďelenij gich má. Tu nedwědi lijzánijm fformugij powlowně mladé ſwé, a někdy gich na prſech poſylňugj když ge od ſebe zhřijwagij a teploſti gim přidáwagij. A ona nedwijďata od takowého vſtawičného, pilného wyhřijwanij žiwého ducha přigijmagij. A toho čaſu žádného pokrmu nepožijwagij, nebo prwnijch čtrnácte dnij matery gegich w tak twrdey ſen vpadagij, že zbuzeny nikterakž býti nemohú, ani ranami ani bitijm. A když porodij, teda ležij w ſkrytě za čtyři měſýce, a potom teprwá gdau na ſwětlo. A tak ſkrze tu odwykloſt ſwětlo těžce widj, že, kdyby widěl, domnijwal by ſe, že woſleply.

Nedwědi magij nemocnú a mdlú hla[201a]wu, ale welikú ſýlu w plecých a w bedrách a neb w hyžech. Protož čaſem wſtáwagij na zadnij nohy a chránij s wětſſij ſtrany ſwými dlapami hlawy, a neb gi ſkreywagij pod plece.

[1]) »Von der Beren natur vnd verstandt.« — Brant: »De ursarum ingenio.« — Solinus, Collect. 26, 3—7. — Plinius, Hist. Nat. VIII, 126—130. — [3]) So die zu winterzeit leuffig sind. — [4]) Die mänig zeit ist inen behendt (Lucinae illis properantius tempus est). — [4]) Es ist allein ein grober wust vnd eiter (tantum rudis sanies).

109. **O bogi slonuow a drakuow.**[1])

Marytanſké[2]) hory gſú plné slonů. To pokolenij zwijřecý mnohým wěcem ſe včij, neb když rozum magij, yakož lidé ſmyſlij, také dobrú pamět magij a držij znamenij nebeſkých včenij.[3]) Když měſýc naſtana počijná ſwijtiti, teda hauffem wſſickni gdau k wodám, a hned ſe pokropij wlhkoſtij wody a gij ſe ſmočij. Potom pozdrawugij wýchodu slunce. Yakým způſobem neb wnuknutijm oni to ďelagij, geſt ku podiwenij; potom teprwá ſe zaſe do leſuo rozběhnau. Ctnoſt a vdatnoſt[4]) gegich poznáwá ſe po běloſti zubů. Z těch,[5]) kterýž koli geden w ſlužbě vſtawičně geſt, druhého ſſanugij; kdyby ten ztupěl a neb vſtal pilným a welikým bitijm, druhey aby tijm ſylňegſſij byl, když ſe bogowati má, a prwnijho aby retowal.[6]) Když ge na myſliwoſti honij, teda oni ty wobadwa zuby ſmijtagij, neb když ge ztratili, a wijce gich giž nemagij, hned gich méně hledagij. A tak wědij, že ty zuby přijčina gſú gegich zkázy a ſſkody. Starſſij mezy nimi weda hauffy, druhý w věku gemu podobný a neb málo mladſſij z zadu ge žéne. A když přes yakú wodu gdau, teda napřed mladſſij poſýlagij, neb kdyby welicý napřed ſſli, dijry by wyſſlapali, a tak by hluboký wýmol woda vďelala, když by dno w potoku tlačili a těžkoſtij ſwú wyſſlapowali. Ale ti z Indij gſú mnohem těžſſij než ti z Affryky, a protož gſú vrozeněgſſij

Digitized by Google

a zpanilegſſij než ti z Maurytanij, a rowně yako by indytſſtij wěděli o malosti gegijch, bogij se gich. [7])

Mezy slony a mezy draky gest wstawičný bog. K tomu auklady gich takowými [8]) k podwodom a oklamánijm se způsobugij. Hadowé ležij blijzko v cesty, po kte[201b]réž slonowee gijti magij, a kudyž obyčeyně chodij, a nechagij prwnijch slonuow minauti, poslednij pak připadagij, [9]) že nemohau giž ti, kteřijž napřed ſſli, na pomoc těmto přigijti. A neyprwé swážij gim nohy vzly, wpletauce se gijm sem y tam, a tak když se gjm mezy nohy wpletli, nedagij gim gijti. Když pak slonowé (leč že hadé prwé swau překážkau ge předegdau a přemohau) připogj se a přitisknau k stromům a k skalám, tak mocý a násylijm hady ty zetrau a posslapagij, a tak ge zbigij. Přijčinu toho boge pokládagij, že krew w nich gest welmi studená, a protož drakowé a nebo hadé pro pálijcý ge horkost tijm žádostiwěgij ge wysáwagij. K tomu nikdá k nijm nepřistupugij, leč welmi welikau žijznij gsú k tomu přinuceni, [10]) a tak aby od gegijch wlhkých žil tijm spijsse přigali posylněnij, když ta zwijřata vdusý. A nic giného nehledj [11]) než očij, neb wědij, že gedné ty přemocy musegij, a nebo wnitř w vssijch gijm vsskoditi chtěgij. Toliko těch mijst swými nosy obrániti nemohau. A tak když krew wysali z nijch a wypili a zwijřata giž zporáželi, teda drakowé také padnau. [12]) A tak s obau stran pot a krew prolitá, a země když se tijm swlažij, barwě té, kterauž se zbarwij země, a kamž koli se rozegde, cynobř řijkagij.

[1]) »Von dem streit der Helffanten vnd Trachen.« — Brant: »De pugna elephantorum et draconum. — Solinus, Collect. 25, 2—5; 8; 10—15. — Plinius, Hist Nat. VIII, 1—11; 27; 32—34. — [2]) T. j.: Maurytanské. — [3]) Halten des gestirns lere (siderum servant disciplinam). — [4]) V orig.: Ire tugent. — U Branta, Solina a Plinia: »Dentium candore intelligitur iuventa.« — [5]) Totiž: »zubů«. — [6]) »A prvního . .« přídavek překladatelův. — [7]) Smysl neúpravné věty jest zřejmý. Text německý jest podobný: Gleich als wisten sie ihre kleinheit, forchten die Indischen. — Brant: Mauritani etenim, quasi parvitatis suae conscii, Indicos timent. — [8]) T. j. »takovými úklady draků.« — Orig.: Darzu werden ir vffsetz mit disem nachgeschribnen beschisz vnnd betrug zugericht. — Brant: Denique insidiae hoc astu praeparantur. — [9]) Omyl za: »přepadagij«. — Orig.: Fallen an (Br.: Adoriuntur). — [10]) Sie seien dann mit durst beladen — nesprávně vystihuje lat. slova »nunquam invadunt, nisi potu gravatos.« — [11]) Begeren. — Br.: Oculos petunt. — [12]) Nejasně dle orig.: So werden die trachen auch überfallen. — Solin.-Brant: Dum ruunt beluae, dracones obruuntur.

110. O Armiaſpijch a Armipheich. [1])

Prawij Herodotus w swých čtrnáctých [2]) knihách, že w Scythij w zemi Affrij [3]) na puol nocy položené gsú lidé, kterýmž řijkagij Armiaspi, kteřijž po gediném oku w čele magij. Ti vstawičně s nohy, náramně vkrutnými ptáky, wálegij. Neb z země wyhrabugij nohowee zlatto a smaragdy, a Armiaspi gim to mocý berau, neb ženy gegich a mužij k wlasuom sobě ge přiwazugij a strogij, iakož Lucanus prawij. [4])

Digitized by Google

[202a] Opět pak giný lid geſt w Aſij, na weychod horkého slunce, kdež přeſtáwagij wyſokoſti hor Rypheyſkých, ty gmenugij Arimpheos. Tu obtěžugij muže y ženy wlaſy, a oboge pokolenij preč ge ſobě ſtřihá. Radugij ſe zelenoſti ſtromůw, a gſú gij wdečni. Pokoy a odpočijwánij milugij. Yahody gedij a žádnému neradi ſſkodij. Prawij, že gſú swatij, a za zlé každému magij, kdož gijch při pokogi nenechá,[5]) třebas pak z neyvkrutněgſſijch lidij byl. Ktož ſe od ſwých ſſkody neb ňegaké těžkoſti bogij, když k Arimpheyſkým lidem vteče, hned geſt ſebau bezpečen, yako by vſſel na mijſto takoweym wyſwobozenijm obdařené.[6])

[1]) »Von den Arimaspis vnd Arympheis.« — Brant: »De Arimaspis et Arympheis« — Srv.: Solinus, Collect 15, 22—23; 17, 1—3. — Plinius, Hist. Nat. VII, 10; VI, 34. — [2]) Omyl; orig.: In seinem vierten buch. Viz: Herod. IV, 13; 27. a III, 116. — [3]) Orig.: In Scythia dem land Asie gegen mitternacht gelegen. — [4]) Lucanus, Pharsal, III. 280:

»— Auroque ligatas
Substringens, Arimaspe, comas.«

[5]) Man spricht, sie seien heilig, vnd man hat er für übel, so sie angriffen werden. — [6]) Als were er in dem freyhoff (in asylo).

111. O ptáku ilis, kterýž hady gij. [1])

Na břehu wody Nilu geſt pták gménem ilis, ten hubij hadům weyce a z nich pokrm welmi ſtrogný a wzácný do ſwého hnijzda přináſſij, a ten málo bývá mladým ſſkodliwý.[2]) Wſſak ne w ſamé toliko zemi Egiptſké ptácy ti vžitečnij gſú, neb také wſſecky lauže a neb gezera w Arabij magij weliké množſtwij pernatých haduow, kteřijž takowey přijtomney a gedowatý ged magij, že po vſſtnutij prwé ſmrt než boleſt přicházý. Maudroſtij přirozenau, kterúž ti ptácy w ſobě magij, pohnuti bývagij, aby okolo obcházeli a cyzý zlé odháňeli, neb to gegijch zemi hubij a kazý. Protož potkagijce ſe w powětřij s těmi gedowatými hady, hubij ge a až do ſmrti bigij. Pro kterúžto záſluhu za ſwaté ge magij a gim nepřekážegij, yakož Juuenális prawij: »Strach naſycugijcých ſe hady ptákůw, řečených ilis, gim bránij«.[3]) Černé takowé ptáky plodij Peluſium. Druhá pak ſtrana země plodij bijlé. Protož křjwi gſú ti, kteřijž ty ptáky cžápy, ciconiam ge gmenugijce, býti prawij.

[1]) »Von dem vogel Ibis, der do Schlangen isset.« — Brant: »De ibi et serpentibus.« Solinus, Collect. 32, 32—33. — [2]) Orig. jinak: Bringt davon ein seer angeneme speisz zu seinem nest; aber der schedlichen jungen werden wenig vnd seindt seltzam. — Brant (Solin.): Sed rarescunt proventus fetuum noxiorum. — [3]) Iuvenal. Sat. XV, 3: »(Aegyptus) .. pavet saturam serpentibus ibin.«

[202b] 112. O třpaſlcých. [1])

Plinius pijſſe, že gſú Pigmei národ, kterémuž třpaſlkowé řijkáme. Ti gſú na horách indytſkých, ne daleko od moře, magijce zdrawé a teplé powětřj. Neywětſſij mezy nimi gſau dwau noh a čtwrti.[2]) Ti vſtawičně

Digitized by Google

zwlásſtě s rżeřáby bogugij. Neb Homerus prawij o Troganſkých, když proti Rżekům táhnau, nic giná̊če ne ďelagij než yako rżeřábi, když s křikem letij, bogijce ſe zymnijho znamenij, ráno hauffem táhnau wyſoko k nebi křičijce, potom k moři ſe wrhau, aby proti třpaſlkuom bogowali. [3]) Proti nijm táhne wogák w ſwé zbrogi Pigmeus, a když kterého z nich rżeřáb wezme, w powětřij ho ſweymi křiwými zpáry drże noſý. Plinius pokládá, že, když bogugij, na beranijch a na kozlijch gezdij, gſúce ſtřelbau opatřeni. A tak zbrogně, bliſſtijce ſe, ſe wſſijm woyſkem ſpolečňe k moři táhnau a wayce y mladé rżeřáby hned ſtráwij, a to taženij ſotwá we třech měſýcých wykonagij. Neb giná̊če, kdyby ſe rozmohli, budaucým rżeřábům nikterakż by odepřijti nemohli.

[1]) »Von dem krieg der erdtleutlin Pigmeorum vnd kränch.« — Brant: »De bello Pygmaeorum et gruum. Ex Iuvenali [Satir. XIII, 167].« — Plinius, Hist. Nat. VII, 26. — [2]) Gellius, Noct. Attic. IX, 4, 10. — [3]) Homer. Iliad. III, 2—6.

113. O Blenyenſkých a gineych miſterneych národech. [1])

Blénům, [2]) ale ne těm, kteřijż v puſtého moře [3]) bydlegij, domniwagij ſe, že gim yako ňegaký pařez roſte na tom mijſtě, kdež hlawa beywá, ale oči a vſta magij w prſech. Bydlegij ne daleko od Gamphazantůw a Troglodytůw, kdež diwij mužij [4]) gſú, nic giného z lidſkého přirozenij neokazugijce, než toliko způſobu a podobu. [5])

Potom neyzáze na wýchod slunce gſú miſternij diwnij oblijčegowé lidij a oſoby. Nětco gich bez noſuow, magijce rownú, hladkú twář a nepodobney oblijčeg. Gineym vſta w hromadu ſroſtla, toliko malú dijrku [203a] magij, gijdlo a pitij ſkrze rákoſý a nebo ſkrze ſtéblo táhnau. Někteřij yazykůw nemagij, ale mijſto řeči okazowánij vžijwagij.

[1]) »Von den Blenier vnd andern seltzamen völckern.« — Brant: »De Blemiis aliisque monstruosis gentibus.« — Srv.: Solinus, Collect. 31, 4—6. — Plinius, Hist. Nat. V, 45—46. — Isidorus, Orig. XI, 3. (De portentis). — [2]) Plin. a Solin.: Blemmyes; Isidor.: Lemnies. — [3]) Bey dem todten meer. — Brant: Vicinia rubro mari. — [4]) Do auch die Satyri sind. — [5]) Orig. dodává: Deszgleïch auch Egypanes.

114. O gedné zěně, kteráż mnoho dětij pogednau porodila. [1])

Areſtotyles mudřec pſal na památku, že gedna žena w Egiptě patero dětij na gednom porodu porodila; [2]) a že přes to wijce neſlýchal ani ne wijdal, aby která wijce roditi měla, a že nikdyż ne nalezl, aby ſe wijce dětij pogednau narodilo, a geſſtě prawij, že ten počet geſt welmi řijdký. Když pak také cýſař Auguſtus zprawowal, kteřijż za čaſu geho hyſtorye a kronyky ſpiſowali, prawij, že děwka cýſaře Auguſta také gich patero ſpolu porodila, ale že málo dnij žiwi byli. A též podobně mátě gegijch ne welmi dlauho potom, když ge porodila, že vmřela; y vďelán geſt gij hrob z roz-

Digitized by Google

kázanij Auguſtowa na ceſtě řečené Laurentiana, a tu geſt napſán počet porodu gegijho y lůže dětinſká. [3])

Prawij pak geſſtě miſterněgſſij wěc a ſnad od přirozenij neſlýchanú, že gedna žena w Francých, nedaleko od Wircbergku w Německé zemi, toho létha, když ſme toto pſali, to geſt patnácti stého druhého, [4]) dwé a padeſátero dětij ſpolu gedno po druhém porodila, a že wſſeckno byli dokonalj a wſſickni swatým křtem pokřtěni, a toliko že dewatero gich vmrlých porodila.

[1]) »Von einer frawen, die vil Kinder einsmals gebar.« — Brant: »De mulíere, quae plures pueros simul enixa est.« — [2]) Aristoteles, Histor. Animal. VII, 4. — [3]) Srv.: Solin., Collect. 1, 51. — Plinius, Hist. Nat. VII, 33. — [4]) Orig.: Das ein frauw . . in dem jar, do wir disz geschriben haben, das ist im fünfftzehenhundertsten, innerhalb XVIII monat oder anderhalb jar, LII kindlin oder zwyling geboren hab. — Brant: Hoc anno, quo haec scripsimus, videlicet quindecim centesimo, intra mensium XVIII. curriculum duos et quinquaginta peperisse gemellos. Český překladatel všecka čísla sčetl dohromady. — Jméno města Würzburku jest v něm. překladě; v lat. textě Brantově se nevyskytá.

115. O gednom dijtěti, geſſto w geſkyni giné děti gedlo. [1])

Prawij, že ſe takowý diw ſtal dwě mijle od Neapoli, na wrchu řečeném Sýme, geſſto na tom mijſtě zámek geſt vſtawen. Tu geſt polapeno lambardíké [203b] a neb baſtphalíké dijtě [2]) a před rychtáře přiwedeno, že dwé mladých giných ďetij ſnědlo, zſtářij we třech letech, swedſſi ge a na to nawedſſi něgakými lahodnými ſlowy do ňegaké geſkyně, a tam ge ſobě zawěſylo a po kuſých rozďelilo, polowicy gich ſyrowých ſnědlo, hned yakž ge zbilo, a polowicy zwařilo a potom zwařené dogedlo. To geſt powěďelo a wyznalo, a že by geſſtě giných mnoho ďetij ſnědlo, prawě ge to proto ďělati, že by náramně chutná byla, a chutněgſſij mnohem nežli giná maſa, a že by gich geſſtě chtěl wijce gijſti, kdyby mohl ge mijti. Když pak pochybowali, zdá by to ſkrze neſmyſlnoſt ďelalo, odpowěďelo rozumně mezy ginými wěcmi, že to pro vkrutnoſt a pro diwočinu, a ne pro neſmyſlnoſt yakú ďelá. [3])

[1]) »Von einem Kind, das andere Kind asse in der hüle.« — Brant: »De puero comedente alios pueros in antro.« — Poggius, Facet. 171. (Horribile de puero, qui infantulos comedebat.) — [2]) Orig. jen: Ein Lombardisch kindt. — Poggius-Brant: Puer Lombardus XIII. annorum. — [3]) Orig.: Antwort es bedacht zu anderen dingen, also das es von grimmigkeit vnd wildheit, nicht von vnsinnigkeit geschehen were. — Pogg.-Br.: Consulte ad cetera respondit, ut feritate, non dementia factum constaret.

116. O cztwernohém dijtěti, z herky narozeném w Florencij. [1])

Na ceſtě gdúc k Weroně [2]) pokládagij, že by ſe od gedné konſké matky diwné zwijře narodilo, kterážto čtwernohé howado s člověčij hlawau porodila. K kteréhožto křiku a pláči a k zkaženému hlaſu [3]) běžel geden dě-

Digitized by Google

dinnijk, a lekl ſe toho nowého diwu, a ſtial hned té potwoře mečem hlawu doluo, a wſtrčil gi podlé ceſty na kuol. Y přiwedli gey před práwo, a tázán geſt o počátku toho přediwného rodu a o přijćině mordu toho? Odpowěďel, že pro ſtrach a ſſkaredey, hrozney oblijčey geho to včinil, o giných wěcech zhola nic ne prawil. Tak člowěka toho hlaupoſt a ſproſtnoſt a oznámenij včinku toho, powěſt, kteráž mohla w teynoſti býti, bez wſſeho zlého domněnij na ňey ſkrze[4]) ſamého oznámena a wyhláſſena geſt.[5])

[1]) »Von einem vierfüssigen Kind ausz einem Pferd geboren zu Florentz.« — Brant: »De puero quadrupede in agro Florentino ex equa nato.« — [2]) In dem bann zu Veron (in agro Veron.). — [3]) Zu verstörter menschlicher stimme. — [4]) Patří nejspíše na počátek věty: Tak skrze člověka . . . — [5]) Orig.: Also hat des menschen grobheit vnd einfalte vnd die vszrieffung der that, das geschrey, das doch mocht verborgen worden sein, allen argwon hingenommen. — Zřetelně u Br.: Rusticitas hominis et publicatio facinoris quod occultari potuerat, suspicionem omnem ademerunt.

117. O gednom člowěku, ktereyž měl oboge přirozenij, mužſké y zěnſké; a o tom, což o něm prorokowáno bylo.[1])

[204a] Člowěk obogij zbroge a potřeby z Mercuriaſſe a z Wenuſſe bohyně ſe rodij,[2]) yakož Ouidius w ſwých Přetwořenijch prawij.[3]) Dijtě od Merkurya a od Wenuſſe porozené panny Narades[4]) w gedné geſkyni daktýli chowaly. Toho poſtawa byla, na kteréž otec y mátě poznáni byli, a gméno rzecké také od nijch přigal, že takowému člowěku řijkagij Hermaphroditus. Hermes znamená Mercurya, Aphrodite Wenuſſi. Takowé porozenij Egiptſſtij magij za weliký diw a zamijtagij ge, yakžto wěc mimo přirozenij ſtwořenú, když ſe koli narodij.

Takowý geden w Wlaſké zemi ſe byl narodil. Slyſſeti pak bylo od některých hwězdářuow, že mu ſſibenice k ſmrti na porodu přiſauzena geſt. Když pak ginij opět proti tomu prawili, že mu woda ſmrtij hrozý, a třetij, že má zbrogij a od železa z swěta ſgijti: kteréžto wěcy potom wſſecky ſpolu gednoho čaſu wykonány gſau. Nebo když ten giſtý giž doroſtl a na geden strom wylezl, ktereyž nad wodau byl, y zklauzla ſe mu noha, tak že dolůw po hlawě letě pogednau ſe na meč probodl, kterýž dčel z prořezu toho stromu,[5]) a tak gey až po rukowět prohnal a toho giſtého zěnčence[6]) ſmrtedlnau ranau pronikl. Nohy pak geho wiſely mezy ratoleſtmi toho stromu, a tělo hlawau doluo yako z ſſibenice wiſelo, hlawa pak w woďe ſe dotopila. A tak dal mijſto pochybnému prorokowánij od hwězdářuow.[7])

[1]) »Von einem menschen, der beyde geburt glider hat, vnd seinem weissagen.« — Brant: »De quodam hermaphrodito et eius vaticinio.« — [2]) Orig.: Geboren sey. — [3]) Ovidius, Metamorph. IV, 287 a násl. — [4]) T. j.: »Naides.« — [5]) Orig. šířeji: Schosz in ein messer von geschicht auszfallend auff den stock vnd stammen des baumes, vnd stiesz also etc. — [6]) Hermafroditum. — [7]) Srv. latinský epigram básníka řečeného »Pulex«.

Digitized by Google

118. Pohádka o gedné pěkné panně, doktora Jana Reuchlijna, z měſta Forcheynu. Wydaná léta Páně MCCCCXCVII. [1])

[204b] Když ſem gednau na procházku wyſſel
Skrz hay paſtwy, [2]) tu ſem diwy wiďel.
Náſledowalo mne množſtwij drnij, [3])
Kdežto rozličné kwijtij ſe měnij.
Tu ſem wiďel znamenitý obraz,
Ten mne zſtraſſil yako ňegaký poraz. [4])
Pohleďel ſem na ňeg, nebyl žádný duch,
Ani co ſſkodliwý, neb ſtál yako dům. [5])
Ten ſſel ſe mnau k ſtudnicy wody wážiti, [6])
Kdež ſem čaſto přiwykl ſe vmeywati.
Y vkázal ſe mi geſt pod wodú,
Yako by řekl: Yá s tebau puogdu. [7])
Potom, když ſem ſe na ſwé lože bral,
Nepozuoſtal, ale ſe mnau wandrowal.
Tu ſem gey wiďel a potom nic wijc,
Tak za to mám, že geſt poodſſel pryč. [8])
Blijzko y daleko ſem gey wijdal,
Ale giž ſe mnau byl nepozuoſtal.
Wždycky podlé naſſeho boku ſſel.
Ráno y wečér geho ſe držel.
Nic radňgij nemá než milé slunce,
Když ho nenij, teda mine brzce.
A zwláſſtě když na ňey tma vdeřij,
Tuť ſe ſ nij ſrowná třebas v dweřij. [9])
Powěz ňekdo, co geſt to?

Geſt stijn.

[1]) »Ein Räters in dem Wildbad von einer schönen Junckfrawen, Doctor Johann Reuchlin von Pfortzheim vffgeben im Jar MCCCCXCVII.« — Brant: »Aenigma in thermis Orciniis a nympha speciosissima Ioanni Reuchlin Phorcensi oblatum. Anno MCCCCXCVII.« — Disticha. — [2]) Durch wunn vnnd weid. — [3]) Die scharr der wasz. — [4]) Das mich erschreckt, dann es ward wild. — [5]) T. j.: »doch, došek.“ Orig.: Kein schedlich bild, wie es dann heist. — [6]) Es gieng mit mir zum brunnen schein. — [7]) Verš za příčinou rýmu přidaný. — [8]) Jetzt sah ich das vnd darnach nit — Wann es in hinder die steine schrit. — [9]) Verš přidaný pro rým.

119. Pohádka Jeronýma Emſera. [1])

Prorok geden, dwakrát porozený,
Korunu a bradu měl červený.
Po ſmrti netreffně byl wokřtěn, [2])
A nohami bijdně geſt powěſſen.

Digitized by Google

Napoſledy do ohně vwržen,
Aby hřijſſnijkom byl nápomocen,
[205a] Kteřijž ſkrz smrt geho ſtaroſti zbaweni.
Giž háday, yakowé geſt to pokolenij? [3])
Geſt kohaut neb slepice, kteréhož wařij y pařij.

[1]) »Ein Räters Hieronymi Emsers.« — Brant: »Enigma Hieronymi Empser.« — 4 str. sapfické. — [2]) Nach todt geteuffet sicherlich. — [3]) Nun rat, wer der prophet doch sey.

120. Giná pohádka. [1])

Wjm geden ſtrom o dwanácti ratoleſtech,
Gedna každá z nijch geſt o třidcýti hnijzdech.
Každé hnijzdo má cztyřmeſcýtma wagec,
Na těch zpijwá dwa padeſáte dnij wrabec. [2])
To wſſeckno lowij bijlá a černá kočka,
Stromy, wayce, ptáky, wrabce, kohož dočká. [3])
Ó Bože, yak geſt to welmi ſtraſſliwá wěc,
Kdož gi vmij vhodnauti, ten to powěz.

Geſt rok s dwanácti měſýcy, z nichžto každý má třidceti dnij, a každý den čtyřmecýtma hodin, a rok má dwě a padeſáte neďelij, ty wdycky den a noc lowij[4]) a potom smrt wſſeho toho tě zbawij. [5])

[1]) »Ein ander Räters.« — Brant: »Aliud enigma.« — Disticha — [2]) Zwey vnd sechtzig der vögel geschrey. — [3]) Disz nagt ein weisz [vnd] schwartzer ratz, Baum, näst, ey, vogel frist die katz. — [4]) V orig. rozřešení poněkud jiné: Jeder hat 24 stunden vnd sind in jeder 62 minut, die vertrieben nacht vnd tag. — [5]) V orig.: Der todt vertreibt es dann alles oder die zeit.

121. O gednom bláznu, kterýžto žiw gſa za mrtwého k hrobu neſſen byl, potom s már mluwil a wſſeckny rozſmijſſil. [1])

Byl w Florencij geden blázen, gménem Nigniaca, ne přijliš nemaudrý, ale doſti wesſelý a kratochwilný. Někteřij pak dwořſſtj mládency pro žert, když ho namluwiti a přewéſti chtěli, že by náramňe nemocen byl, ſmluwili ſe w té wěcy a na tom zuoſtali, když by ráno z domu ſwého wyſſel, teda ſe ſ nijm má geden potkati a geho ſe zeptati, zdá-li by mu ſe co zlého přihodilo, že by ſe tak změnil a wſſecken zbledl? »Nic giſtě, odpowěďel blázen, o [205b] ničemž nic newijm.« A když maličko dále poodſſel, tázal ſe ho druhey (giž na tom ſpolu zuoſtawſſe), [2]) zda by zymnicy měl, že by takowú bledú a zſynalú twář měl, kteráž by nemoc geho oznamowala? Y počal blázen pochybowati a wwěřil, že by prawda byla, což tito o něm prawili. A když dále odſſel, ſtraſſliwý gſa a giž boge ſe, znenáhlegij kráčel. Třetij pak, když ho vhlédal, yakž ſe na tom ſmluwili, řekl k ňemu: »Twář twá vkazuge, že welikú zymnicy máſs a těžkú nemoc.« Y bál ſe ten giſtý

Digitized by Google

geſſtě wijce a wždy krčil nohy pod ſe, w myſli ſwé ſobě rozwažuge, zdá by zymnicy měl. Y přiſſel k němu čtwrtey, prawě mu, že by ſmrtedlnau nemocý nemocen byl, a že ſe tomu diwij, kterak by tu geſſtě chodil a ne ležel. Y radil mu, aby hned do domu ſwého ſſel, zakazuge ſe gemu, že chce geho ſpolu towaryſſem býti a gey domuo doprowoditi, a gemu yakžto towaryš pomocy. A tak ſſel ten blázen zaſe na ſpátek domuo, yako by welmi těžkau nemocý obtijžen byl, a hned ſe ſložil a tak ſſkareďe hleďel, oči wywracege, yako by hned duſſi puſtiti měl. [3]) Ginij pak towaryſſij y hned do domu geho přiſſli, prawijce, že dobře včinil, že ſe položil. Ne welmi mnoho potom přiſſel giný, prawě ſe lékařem býti, a dotekſſi ſe gemu pulſu, powěďel mu, že welmi brzce w té nemocy vmře. Potom když ſtáli wſſickni wokolo toho lože, prawili geden k druhému: »Gižť počijná mřijti, giž mu nohy ſtydnau, yazyk brebce, ſchne a zagijká ſe, řeč ſe mu měnij, oči mu ſe ſtrhly a zatmijwagij ſe mu a bělmem powlačugij, hned giž odegde. Protož přiwřeme mu očij a ruce mu w hromadu ſložme, a k hrobu ho ſprowodijme. O yak geſt ſe nám weliká ſſkoda ſmrtij geho ſtala, nebť byl naſſijm dobrým přijtelem.« A tak ſe ſpolu geden druhého potěſſowali. Tento pak milý blázen rowňe tak ďelal, yakoby oprawdu vmřel; zhola nic nemluwil a ſám za to měl, že vmřel. A tak ho na máry wložili.

Když ho pak ti giſtij mládency ſkrze měſto neſli, a ginij [206ª] ſe ptali, yaká by to wěc byla, prawili, že mrtwého Nigniaca k hrobu neſau A když ſe na to tázali, množſtwij ſe w hromadu lidu ſeſſlo. Když pak wſſickni prawili, že mrtwého Nigniaka k hrobu prowázegij, y řekl geden z hoſtinſkého domu hauſknecht: [4]) »O co byl welmi weliký lotr [5]) a hanebný zloďeg, giſtě že dáwno byl hoden woběſſenij.« Y vſlyſſel to Nigniak a zdwihſſi hlawu, wece: »Kdybych tak žiw byl, yako mrtew gſem, teda bych řekl, že ty w hrdlo lžeſs.« [6]) A hned ſe zaſe do már položil. Kteřijž ho neſli, welmi ſe tomu ſmáli. A nechawſſe ho tu na márách ležeti, odeſſli od něho preč.

[1]) »Von eim todten, der lebendig zum grab getragen ward vnd redte, vnd macht jederman lachen.« — Brant-Poggius, Facet 268. (De mortuo vivo ad sepulchrum deducto loquente et risum movente). — [2]) Mit anschlag; lat.: Ex composito. — [3]) Orig.: Vnd sach gleich als einer der verscheiden wölt; lat.: Expiranti similis videbatur — [4]) Einer vsz den wirtsknechten; lat.: Unus ex tabernariis. — [5]) O wie ein böser schalck ist er gewesen; lat.: O quam mala bestia fuit. — [6]) Du schalck lügest in dein hals; lat.: Dicerem, furcifer, te per gulam mentiri.

122. O Geloníkých a Agatyríkých. [1])

Gelonſſtij a Agatyrſſtij gſú národ, ktereyž Turků doſahá, kteréžto Herodotus Tatary [2]) gmenuge. Ti, yakož Pomponius prawij, žluté barwy magij s barwami ſſaty. [3]) A to že ſe ſtáwá podlé rozdijlnoſti powýſſenij, neb yak daleko geden před druhým má, tijm wětſſij znamenij a flek z barew má. A kterýž méně barew má, to geſt znamenij geho pokory. Když národ ten

Digitized by Google

po puſtinách tatarſkých běhá a gezdij, a pijti ſe mu zechce, zatijnagij koňom ſwým žijly a potom krew gegijch pigij. A yakož Solinus prawij, že ſobě ďelagij z kožij nepřátel ſwých ſſaty a koňom plachty. Některij pak z lebij nepřátel gegijch nádoby ku pitij ſobě ďelagij, a těch k ſwému potěſſenij a k rozkoſſi vžijwagij

[1]) »Von den Geloner vnd Agathyrser.« — Brant: »De Gelonis et Agathyrsis.« — Pomponius Mela II, 1, 10–14. — Solinus, Collect. 15, 3. — [2]) Die an Thraciam stossen, die Herodotus Scythas heyst. — [3]) Orig.: Sind mit geler farb geferbt. — Brant: »Caeruleo sunt colore depicti.«

123. O Hyrpienſkých a o maudrých w Indij. [1])

Hyrpowé gſú lidee na ceſtě Phaliſtenſké, [2]) kteřijž každého roku obětugij bohu Apollinowi na hoře řečené Sorakte. A když to činij, teda ſkáčij, duchow [206b] nijm hnutijm gſúce zbuzeni a ponuknuti, do hranice hořijcýho ohně, a to bez ſſkody a vrazu; pro poctiwoſt božſké wěcy ſſanuge gich oheň. Kteréhožto náboženſtwj znamenij ctila wſſeckna radda ržijmſká ſſeňky a dary, a Harpienſkým toho půgčila na wěčné budúcý čaſy, aby wſſech vřadůw a těžkoſtij prázni byli. [3])

Ale mnohem ge přewyſſugij gymnosophiſté, to geſt pauzý mudrácy, kteřijž, yakož Apuleius prawij, [4]) w obogij Indij, totiž wýchodnij y západnij welmi znamenitij lidé gſú v wſſech giných národů. Kteřijž teyně a ſkrytě (ſwým domněnijm, ortelem a vſudkem, gednánijm, ſamých ſe y giných včenijm) prawij a včij, že gednoho Boha ctijti magij, zle že činiti nemagij, a že smrti nic ſobě wážiti nemáme. Kteréžto wěcy aby znamenij, zkuſſenij a důwod včinil, něgaký Calcanus, [5]) kteréhož Alexander s ſebú wedl, ſám od ſebe wſkočil do hořijcýho plamene, yakož Strabo pijſſe.

[1]) »Von den Hyrpier vnd den weisen in India.« — Brant.: »De Hyrpis et gymnosophistis. Ex Virgilio [Aen. XI, 785.].« — Solinus, Collect. 2, 26. — Plinius, Hist. Natur. VII, 19. — [2]) In dem bann der Phaliscer (in agro Falisc.); srv. č. 116. pozn. 2. — [3]) Aller ämpter ledig zu sein. — Brant: Omnium munerum vacationem dedit. — [4]) Apulejus, Florida VI, 21. — [5]) T. j.: »Calanus«. — Srv.: Strabo XV, 1, 68. — Aelian., Var. Hist. V, 6. — Cicero, De Divinat. I. 23, 47. a j.

124. O Eſedenſkých, kteřijž mrtwé ſwé s zpijwánijm pochowáwagij. A o těch, kteřijž gſau nayzáze na puol nocy. [1])

Mezy lidogedcy w Azij počijtá ſe také národ Eſedonſký, kterýž rodičůw ſwých těla mrtwá s zpijwánijm, traubenijm a s piſſťcy [2]) k hrobu prowázý, a lebi z gegich hlaw zlattem obkládagij a z těch mijſto gineych nádob pigij. Ti gſau poſlednij a neyważněgſſij ſkutkowé gegijch dobrotiwoſti a miloſrdenſtwij, kteréž vkazugij, yakož Plinius [3]) prawij. Ale Azyatſſtij ne diwij ſe cyzým wěcem aniž také těch wěcý milugij. [4]) Satarchowee

Digitized by Google

opomitagij vžijwánij zlatta a střijbra, a na wěky obecného lakomſtwij ſe odřekli a od něho odſtaupili.

Geſt pak puolnočnij země podlé Pteréphu, kdežto gi býti prawij za wětrem,[5]) gemuž řijkagij Aquilo. Tam [207a] geſt ſſtiaſtný a swatý lid. Ty ſau ňekteřij k Azii a ne k Europě, w kteréž my přebýwáme, připſali a přiwlaſtnili. Ginij ge pokládagij v proſtřed mezy puolnocý a západem, mezy těch wobogijch, geſſto k nám nohama chodij,[6]) sluncem a naſſijm sluncem (geſſto to rozum opomijtá a potupuge), kteřijž mezy welikým a ſſirokým mořem, mezy dwěma swěty tekaucým, ſedij.[7]) Ale poněwadž tomu rozum nepowoluge, teda muſegij w Europě, to geſt na koncy té kraginy, w kteréž my bydlijme, býti, a kdežto, yakž řijkagij, konec swěta[8]) geſt, a kdež nayzáze hwězdy zapadagij. Těm přicházý s nebe welmi welice dobrotiwé powětřij, zdrawé y vžitečné, a žádného ſſkodliwého wětru nemagij. Domowé gegich ſau leſy a ſtromy, newědij o žádném rozdwogenij a různicech, nemagj žádného nepokoge od nemocy, wſſichni gednoſteynú wúli magij k newiňe, ſami ſobě ſmrt vkládagij a dělagij, a dobrowolným vmijránijm treſtcý protah a dlenij y překážku ſmrti. Kterýmž z nich těžko déle žiwu býti, když dlúho s weſelijm žiwi byli, poſpijchagj k gedné dobře známé skále a tak ſe ſtrogij, aby s nij po hlawě doluo do moře ſſkákali. Takowý pohřeb za neylepſſij ſobě pokládagij. Ale welmiť daleko w tom ſau od křeſtianſké bohobognoſti a duchowenſtwj. Nebť žádný człowěk pro nižádnú wěc[9]) ſám ſobě smrti činiti ne má, ale gij od stwořitele wſſech a wykupitele ſwého, od kteréhož wſſecky wěcy poſſly a přicházegj, kterýž smrt čaſnau ſám, když ráčij, poſýlá a žiwot wěčney dáwá, očekáwati má. AMEN.

Konec Knijhy této.[10])

[1]) »Von den Essedonier, die ire todten mit gesang begraben, vnd von den Hyperborier.« — Brant: »De Essedonibus, qui mortuos suos cantu sepeliunt, et de Hyperboreis.« — Solinus, Collect. 15, 13; 16, 2—5. — Plinius, Hist. Nat. IV, 89. — [2]) Orig. jen: Mit gesang (Solin.-Brant: Cantibus). — [3]) Má býti: Pompon. Mela (II. 1, 62.). — [4]) Vnd haben auch ir ding nicht lieb. — Br.: Asiatae neque mirantur aliena, nec sua diligunt. — [5]) Bey Pterephon, das sie sagen hinder Aquilon ligen. — [6]) Orig. též nesprávně: Die anderen setzen sie halb in mitten des occidens vnd vndergangs, zwüschen der beider Antipoder sonnen vnd vnser teglichen sonnen. — Solin.-Brant: Alii statuunt mediam inter utrumque solem, antipodum occidentem et nostrum renascentem. — [7]) Orig. nesrozumitelný: Das doch die vernunfft verwürfft vnd verschmähet, die mit eim so grossen vnd weiten mere zwüschen zwo welten einflüsset. — Lat.: Quod aspernatur ratio tam vasto mari duos orbes interfluente. — [8]) Brant: Mundi cardines. — [9]) Orig. tu dí: On mackel, schanden vnd spot vnd darzu des ewigen lebens verlierung. — Br.: Sine ignominiae nota et simul aeternae salutis dispendio. — [10]) Orig.: Ende beyder theil disz buchs.

Digitized by Google

[207b] Wytiſſtěno w Proſtěgowě v Kaſſpara Aorga, nákladem Jana Gúnthera, impreſora Holomúckého; a dokonáno we cžtwrtek po Narozenij Syna Božijho, létha tiſýcýho pěti stého padeſátého sedmého.

Digitized by Google

VIII.

PŘÍLOHY.

Digitized by Google

Digitized by Google

y przyssed domuow posadil se gest a panij gmenem gme-
nowaw misu s krmiemi przedni slożyl gest y rzekl • Panij
ma ty krmij tiechto neokusyss ona odpowiediela ty wždycz
ky nesmyslnym a blaznem budess • Ezop odpowiediel ty-
to krmie ne tobie ale libezne swe xant dati rozkazal gest • y
zawolal tisty kteraž w domu wždyczky stala gest • Wecze
pod sem zmileno • a tiemito krmiemi brzych swuoy naplň
a nynie z nich sytost przygmi • ale tista oczasem mrdagiczy
za wuoni krmij ssla gest • giežto Ezop po kusu krmij dawa
ge rzekl • Pan tobie a ne ginij toto dati rozkazal gest • Po-
tom když k xantowi nawratil se gest • xant rzekl • dalli sy li
bezne me to czož sem rozkazal • odpowiediel Ezop dal • A
wsseczko przedemnu sniedla gest • Y otazal se Xant czo gest
rzekla když gedla • Ezop odpowiediel • zagiste řekla gt nicz
ale tebe widieti žadala gt Ale žena xantowa klagicz a placzycz
do pokoge se brala Ale když su se nagedli a hoynie napili roz
liczne pohadky wespolek geden po druhem wydawachu • z
nichž geden otazal se ktery czas naywietssi nesnaz lidem przy
gde • Ale Ezop dowtipnosti gsa hotow kteryz stal zaginy-
mi odpowiediel • když lidee zmrtwych wstawati budu a ge
denkaždy tiela sweho hledati bude to když vslyssewsse slu-
žebniczy vsmiewagicze se rzekli su • welmi wtipny gt zagi
ste sluha tento a nenie wtimie vražen ale od xanta welmi při
slussnie nauczen gest • potom druhy tazal se • Procž gest
to když krawa nebo owcze k zabiti wedena bywa • že mlcze
czy gde a nekczyczy • Ale swinie když ma zabita byti ta-
hnuti se neda než hned krzyczy a chrochcze • Opiet Ezop
wyslowil • Krawa nebo owcze z tee przyczyny dopusti se
westi a gde mlczecy domniwage se že iakož prwe przywykli su
gi dogiti a owczy strziczy wtō wedeni tež domniewa se že gi do
giti budu a nebo owcy strziczy • y nestrachuge se palice ani že
lezne przipravy gine Ale przi swini toho nenie • nebo gegi
mleko neboli sstietiny k žadnemu vžitku negsu než toliko krew

a maso A protož když tažena bywa welmi se bogeczy tak wel
mi chrochcze a krziczi • Tehda služebniczy a spolu stoliczij po
chwalili su ezopowa wyrczenie přewelmi • prawiechu prawe
byti : a potom wstawsse a spolecznie se rozžehnawsse rozli-
cznymi czestami geden každy do domu sweho bral se gest A
le Xanth když domuow przissel • do pokoge wstupiw wida
ženu placziczy lahoditi gi poczal Ale ona odwratiwssy se od
nieho rzekla • odegdi odemne a nech mne na pokogi • Y řekl
xanth Ey me vtiessenie neslussna gest wiecz aby ty se zpieczo
wala muži swemu • ale ona otpowiediela • nech mne nebo ste
bu wiecze byti nechczy ale zawolay tisty a gij lahod gijž krmi
k gedeni sy poslal : Xanth o tee wieczy newieda rzekl • Czo to
bie gest przinesl Ezop • otpowiediela nicz mi gest neprzinesl
Xant rzekl wssak sem se neopil waysluhu tobie po ezopowi
sem poslal Otpowiediela ona neposlal sy mi nicz : xant otpo-
wiediel Ba tobie sem poslal • ona otpowiediela • že nemnie
ale tistie twe iakož Ezop mi gest powiediel Tehda xant rzekl
Zawolay ke mnie niekto ezopa • Y když gest ezop przistupil
przed nieho xanth ge^v rzekl • komu sy waysluhu dal • Otpo
wiediel ezop Libezne twe iakož sy mi rozkazal Y rzekl xanth
ženie swe • zdali neslyssiš czo ezop prawi : Otpowiediela žena
Slyssim ale gesstie a gesstie prawim že mi nicz nenie dano •
než tistie dano gt̃ Y obratiw se xant k ezopowi rzekl • Komu
sy dal nepotworny widlaku Ezop otpowiediel Komu sy da
ti rozkazal to sem vczinil • xant • libezne me dati sem kazal Ot-
powiediel ezop • wssak twe libezne dano gt̃ Y řekl xant • Y
ktera gt̃ ona • Ale ezop tisty zawolaw Tato gt̃ libezna twa
rzekl • nebo žena kohož miluge geho prawie gistie nemiluge
nebo žena když malu wiecy rozhniewana bywa z niehož vraz
maliczky znamenati muože • yhned hniewa se lage • z domu
pryč odchazy mysli wedne y w nocy aby se toho s dostatečno
sti pomstila Ale tista když gi lagi bigi prycz ženu nikdy nev
tila : ale když gi pan opiet zawola zdwihnuczy zhuoru oczasek
rychle přibieha ku panu a plesanim skoky lahodi • A protož

mkel sy rzecy Nes toto zenie a neslibezne me Tehda xant rzekl k zenie · giz znamenati muozess : ze tu mnu nesessilo ale tiem genz nosytcem byl · psym tebe nechtieg se popuzeti ale miey dobru wuoli · nebo naleznu pricziuu p kteruz hodnie ge° zbi ti moczy budu · ale ona otpowiedieła · nakladay o nim iakozt se tobie libi · nebo semnu zadne wiecy cziniti wiece nebudess · y vhledawssy czas przistupny zdo° vssla gest a k swym rodi czom pribrala se · z gegiehozto odchodu xant kdyz zarmucen biesse Ezop ge° rzekl Nynie zagiste widiss ze ne zena ale tista wiece tebe nisluge · ale kdyz za niekolik dnuj domuow gie ne · prissla xant sobie poczaw styskati gi psyti kazal aby domuow prissla · a ona prigiti nechtieła nez mnohe wiecze zatwrdila se w zlosti swe : Otpowiedel xantowi ezop Pane bud wesel a ne chtieg se rmutiti Neb ia wam sslibugi ze toho dowedu ze bez za dne prozsby sama do domu przigde ·

Ruhezo dne wzem peniecze bral se gest na trh · y nakupil gest slepicz · holubat · husij · potom przi ssed zestu ssel gest kdez zena Xantowa biesse · ya ko by o tom newiedieł kdeby bydlela · gednoho z

ſlużebnikow kteryż z tō dō wen wyſſel otazal ſe mielliby czo zde geſſtoby k ſwatbie ,pdati chtieli ale on tazal ſe ktoby to byl genż żeniti ſe chce odpowiedzel Ezop xant mudrec zytra boh da że pogimati bude ale ſlużebnik to vſliſſaw yhned do dō wſſed czoż od Ezopa ſlyſſel żenie xantowie gēt powiedzel Ale ona yhned wielmi rychle ſchopiwſſi ſe krzyczecy do dō xantowa biezala gēt · potō do dō wſſedſſy rzekla · Toć geſti wpw die bylo yakoż ſkrze ſlużebnika twē neſſlechetneho żerty ſy ſe mnu pſodil · Ale wſſak tō ne dokonaſ czo ſy vmienil ſobie a w cżemſ nadiegi ſwu polożyl · Nebo dokudż ſe ya żywa ty żeny żadne pogieti nemuożeš ani do dō gie weſti xante xante tobie pwim po nedluhē cżaſu · kdyż xant priatel k obiedu pozwal rzekl Ezopowi Nakup czoż naylepſſie a naylahodnieyſſie gēt · Ezop na trh odſſedſſy · ſam w ſobie przemyſſlowal czeby nakupiti miel Aby z przypravenj obiedu żadnē treſknie naſe nedopuſtil · Ale panu poczeſtnoſt s ſpolu ſtoliczy s za obiedem · z kupowanie ſweho przyneſl · Vbral ſe geſt kramnow y nakupil toliko yazykow weprzowych a ty obnie przypraviw ſpolu ſtoliczym dal geſt gieſti ·

Digitized by Google

II. Z prvotisku latinského kolem r. 1480.

inde transiens per viã vbi xanthi vxor habitabat · idqꝫ nescire simulans vnum ex seruis qui inde exibat foras · rogat si quid nuptis appositũ domi fenale foret · Cũ ille quereret quisnam esset ille qui celebraret nuptias · Esopus ait · xant⁹ phũs die crastina ducit vxorẽ at seruus ille hoc audito statim domũ ingressus que ab esopo acceperat vxori xanti renunciauit · Illa euestigio atra bili percita clamitans ac vociferans xanti domũ proficiscit · Deinde domũ ingressa ait · hoc illud erat · ꝙ per seruum improbũ me ludificabas · sed non efficies qđ tibi sperasti · nam me viua domum istã mulier alia non intrabit · Xante xante tibi inqꝫ xante ·

¶ Post dies paucos cum xanthus auditores ad prandium inuitãsset · Ait esopo · emito qđ sit optimũ lepidumue · esop⁹ forum abiens secum fabulabatur · nunc ostendero me haud esse insulsum in apparando prandiũ · Ec cũ ad maccellum venit · porcinas linguas solum emit · illasqꝫ parauit ac mensam apposuit · Dum xanthus cuꝫ auditoribus discumberet ait esopo ferto ad mãducandũ · Esopus lĩguas apposuit cũ

Digitized by Google

Digitized by Google

III. Z prvotisku německého kolem r. 1480.

wart sy von bitterkeit der gallen ertzurnet. vnnd schreiend vnnd rüfend lieff sy in das hauß xanti ires mannes vnd sprach das ist die sach darumb du hast deinen schalckhafften knecht lassen vmb treiben vnd verspotten Aber dir sol nichts wyder faren dar auff du hast gehoffet. Wañ die weil ich leb so sol mir kein ander weib über die thuretschwel kummen Ja rāte xante. ich sag dirs xante. Nach wenig tagen do xantus seyne studenten het zů tisch geladē. sprach er esope kauff wz lieplich sey. Als aber esop̄ an dē marckt gieng gedacht er in im selber Nun wil ich ertzeugē dz ich nit so rüch vñ vnwissent bin eȳ gůt mal zebereitē vñ do er vnd die metze kā. do kaufft er nit wañ schweinē zungē. vñ bereytet die vñ richt dē tisch

Als aber xantus mit seinen gestē zetisch gesessen was sprach er zů eso pō. drag her das essen. Esopus setzet inen die zungen für mit essich. Do sprachē die schüler meister dis din essen ist vol natürlichē kunst über eȳ weil sprach xantus aber zů esopo bring eȳ and essen Esopus setzet zungē dar mit knobloch vnd pfeffer bereit Do sprachen die schüler Ach meistē wie synd vns die zungē so wol bedrachtet tu. gesetzt wañ eyn zung wurt vō d andern gescherfpt Bald dar nach sprach xant̄ bring eȳ anders do setzet esop̄ aber zungē für do wurdē die gest etwas bewegt vñ sprachēd wie lang wil man vns noch zungē gebē esope. xantus wz entricht in sin̄

Digitized by Google

Digitized by Google

IV. Překlad bajek mezířádkový.

[List 5.ª] **1. De gallo gallinaceo.**

Gallus gallinaceus, dum verrit stercorarium, offendit gemmam: »Quid, inquiens, rem sic nitidam reperio? Si gemmarius reperisset, nihil esset eo laetius, ut qui precium sciret. Mihi quidem nulli est usui, nec magni aestimo, immo equidem omnibus gemmis granum hordei malim.« — *Morale.* — Per gemmam artem sapientiamque intellige, per gallum hominem stolidum et voluptarium. Nec stolidi artes liberales amant, cum usum earum nesciant, nec voluptarius, quippe cui una placeat voluptas.

[5ª] **1. Wo kohautu ſlepiczim.**

Kohaut ſlepiczy hrabal ſe na ſſmetiſſty, nalezl perlu. »Czo, preg, wiecz tak ſwietlau nalezam? Kdyby gy krumplirz nalezl, nicz by nebilo nad nieho weſſeleyſſiho, nebo by yegy czenu wiediel. Mnie pak k zadnemu neni uzitku, ani ſobie gy mnoho wazim, nibrz giſtie nade wſſeczkni perly zrno geczmene raczi bych myti chtiel.« — Sſkrze perlu umieni a maudroſt rozumieg, ſkrz kohauta czlowieka neſſmiſſlniho a rozkoſſniho. Aniz neſſmiſſlni umieni ſſwobodneho milugy, poniewadz uzitku yeho newiedy, any rozkoſſneg; owſſem gemu ſama libi ſſe rozkoſſ.

2. De lupo et agno.

Lupus ad caput fontis bibens videt agnum procul infra bibentem. Accurrit, agnum increpat, quod turbarit fontem. Trepidare agnus, supplicare, ut parcat innocenti; se, quoniam longe infra biberit, potum lupi ne potuisse quidem turbare, nedum voluisse. Lupus contra intonat: »Nihil agis, sacrilega, semper obes. Pater, mater, omne tuum invisum genus, sedulo mihi adversatur. Tu mihi dabis hodie poenas.« — *Morale.* — Vetus dictum est: Ut canem caedas, facile inveniri baculum. Potens, si libet nocere, facile capit nocendi causam. Satis peccavit, qui resistere non potuit.

Digitized by Google

2. Wo wlku a wo beranu.

Wlk na wrchu ſtudnicze pigicz, uhlidal berana daleko dole pigicziho. Richle p(rzi)biech,[1]) beranu lal, zie mu zkalil wodu. Poczal ſe baty beran a proſity, aby mu wodpuſtil newinnemu, zie won, poniewadz daleko dole pil, wody wlku nemohl zkality, by pak chtiel. Wlk p(ro)ti[2]) tomu zas ſſkrzikl: »Klamaſſ, neſſlechetnicze, wdiczky mi ſe p(ro)tiwiſſ;[3]) wotecz twug, mati, wſſeczko twe nenawiditeldne pokoleni wdiczky mi ſſe p(ro)tiwy.[4]) Ty mi dneſſ utrpiſſ.« — Mrawni rozum. — Staré p(rzi)ſſlowy[5]) geſt: Aby pſa byl, ſnadno ſe muz nagiti kay. Moczneg, geſtlizie chcze uſſkodity, ſnadno wezme uſſkozeni p(rzi)czinu.[6]) Doſti geſt p(ro)winil,[7]) kdoz wodeprzity niemohl.

3. De muribus et ranis.

Bella gerebat mus cum rana. De paludis certabatur imperio. Pugna erat vehemens et anceps. Mus callidus, sub herbis latitans, ex insidiis ranam adoritur, rana viribus melior, pectore et insultu valens, aperto Marte hostem lacessit. Hasta utrique erat iuncea. Quo certamine procul milvus ad [5.b] propiat, dumque prae studio pugnae neuter sibi cavet, utrumque bellatorem milvus rapit ac laniat. — *Morale.* — Itidem evenire solet factiosis civibus, qui accensi libidine dominandi, dum inter se certant fieri magistratus, opes suas, plerumque etiam vitam in periculo ponunt.

3. Wo miſſech a wo zabach.

Buogowala myſſ zabau. Wo moczidla panſtwy buogowaly [panſtwy].[8]) Buog bul ukrutneg a pochibney. Miſſ chitra w trawie ſſe kregicz aukladnie p(ro)ty[9]) ziabie ſſla, zaba ſucz ſſilneyſſi, ſilau a ſkokem wicz moha, rzetedlnau bitwau nep(rzi)tele[10]) ponaukala. Kopy wobie dwie mieli worziſſne. Kterauzto bitwu z daleka uhlidaw luniak, [5.b] richle p(rzi)lit,[11]) a kdyz p(ro)[12]) ſnaznoſt bitwy woba dwa ſe neſſetrzili, woba dwa buogowniky luniak pochitil a roztrhal. — Tym ſe p(rzi)hazy[13]) ſwarliwem meſſtanum, kteryzto gſaucze zapaleni zadoſti panowanim, kdyz mezy ſebau ſe wady wo aurzady, zbuozi ſwe, mnohdy krat taky y ziwot w nebezpeczenſtwy dawagy.

4. De cane et umbra.

Při bajce té českého překladu není.

---

[1]) ꝑbiech. — [2]) ꝑti. — [3]) ꝑtiwiſſ. — [4]) ꝑtiwy. — [5]) ꝑſlowy. — [6]) ꝑczinu. — [7]) ꝑwinil. — [8]) omylem opakováno. — [9]) ꝑty. — [10]) neptele. — [11]) ꝑlit. — [12]) ꝑ. — [13]) ꝑhazy.

Digitized by Google

5. De leone et quibusdam aliis.

Cum ove quibusdamque aliis pepigerat leo, venationem fore communem. Itur venatum, capitur cervus. Partiuntur; singulas singulis partes tollere, ut convenerat, incipientibus, leo irrugiit: »Una, inquiens, pars mea est, quia sum dignissimus. Altera item mea est, quia viribus praestantissimus. Porro, quia in capiundo cervo plus sudaverim, vendico tertiam. Quartam denique partem ni concesseritis, actum est de amicitia.« Socii hoc audito discedunt vacui et taciti, non ausi mutire contra leonem. — *Morale.* — Rara semper fuit fides, apud hoc saeculum rarior est, apud po[6.ª]tentes et est et fuit semper rarissima. Quo circa satius est, vivas cum pari. Qui enim cum potentiori vivit, necesse habet saepe de suo iure concedere; cum aequali aequale tibi ius erit.

5. Wo lwu . . .

S owczy ſmluwil lew, zie bude low ſpoleczney. Sſli na low, lapili gelena, dieleli na kazdeho obwlaſſtnie dil. Pocziali brati, yakz ſe bili ſmluwili; brati poczinagiczim lew zarzwal: »Geden, p(ra)wie,[1]) dil mug geſt, neb ſem neghodneyſſy. Druheg tez mug geſt, nebo w czile[2]) nep(rze)mozeney[3]) ſem. Taky zie ſem p(rzi)[4]) lapani gelena wicz praczowal, oſobugi ſobie trzety. Sſtwrtiho taki dilu nepuczite-li mi, zlet bude wo naſſem p(rza)telſtwy.[5]) Towariſſi to uſſliſſewſſy, wodeſſli gſau prazni a mlczicz, neſſmiegicz czknauti p(ro)ti[6]) lwu. — Rzidka bula wdiczky uprzimnoſt a tohoto cziaſſu rzedczy u moczneych [6.ª] lidi geſt, a geſt a bula wdiczky rzediczka. A p(ro)toz[7]) uzitecznegy geſt, aby obczowal ſobie rownem, nebo kdoz ſſ moczneyſſim ſebe obczuge, muſſy czaſto krat ſam ſebe uſtupiti. Sobie rownegm rowne p(ra)wo[8]) miti budeſſ.

6. De lupo et grue.

Lupo voranti ovem forte ossa haesere in gula. Ambit, orat opem, opitulatur nemo. Omnes dictitant tulisse eum precium voracitatis. Tandem blandiciis multis plurimisque promissis gruem inducit, ut collo longissimo in gulam inserto os infixum eximeret. Petenti autem praemium illusit. »Inepta, inquit, abi; non sat habes, quod vivis? Vitam debes mihi. Si libuisset, licuit praemordere collum tuum.« — *Morale.* — Tritum est, perire, quod facias ingrato.

6. Wo wlku . . . gerzabu.

Wlk dyz zral wowczy, p(rzi)hodau[9]) koſt uwazla mu hrdle. Wobchazel, p(rǫ)ſil[10]) za pomocz, nechcze mu pomoczi zadneg. Wſſeczky p(ra)wy,[11]) ze ge wzal hognau odplatu za wobzernoſt. Potom lahodnegmi rzeczmi mnoheymi a mnohegmi ſlibi gerzaba nawed, aby krkem dlauhegm,

---

[1]) pwie. — [2]) za: ſſile. — [3]) nepmozeney. — [4]) p. — [5]) ptelſtwy. — [6]) pti. — [7]) ptoz. — [8]) pwo. — [9]) phodau. — [10]) pſil. — [11]) pwy.

Digitized by Google

do hrdla ſtrczenem koſt uwazlau winial. Kdyz upominal pak wodplati, poſſmiwal mu ſe: »Blazne, preg, wodegdit, czoz na tom doſti nemaſſ, zieſſ ziw? Ziwot's mi dluzen, kdibych byl chtiel, mocht ſem p(rze)kauſſnauti[1]) krk twug.« — Wobeczne p(rzi)ſlowi[2]) geſt: Daremni beywa, czoz cziniſſ newdiecznimu.

7. De rustico et colubro.

Rusticus repertum in nive colubrum, frigore prope enectum, domum tulit, abiecit ad focum. Coluber ab igni vim virusque recipiens, deinde flammam non ferens, omne tugurium sibilando infecit. Accurrit rusticus, correpta sude verbis verberibusque cum eo iniuriam expostulat. Num hanc referat gratiam? Num vitam erepturus sit illi, qui vitam ipsi dederit? — *Morale.* — Fit interdum, ut obsint tibi, quibus tu profueris, et male de te mereantur ii, de quibus tu bene sis meritus.

7. . . . . a wo hadu.

Sedlak nalezeneho na ſniehu hada zimau ſkuro umrliho wlozil k wohni. Had wod wohnie ſili a gedu nabraw, potom plamene nemoha ſneſti, wſſeczknu chalupu ſikage nakazil. Richle p(rzi)bieh[3]) ſedlak, pochitiw woſltip, rzeczy a bitim ſ nim wo krziwdu ſe wadil. Tim-li mu[4]) ſe za dobrodini odplaczugeſſ? Zdaliz ziwot moczi wziti chcze tomu, kterez gemu ziwot dal? — Beywa to mnohdi krat, zie ſſkodi tobie, kteremz ty dobrze czinil, a zle tobie czini ty, kterem ty ſy dobrze czinil.

8. De apro et asino.

Dum iners asinus irrideret aprum, ille indignans frendebat: »Malum quidem, ignavissime, fueras meritus; sed etiam si tu poena fueras dignus, tamen ego indignus, qui a te poenas sumam. Irride tutus, impune tibi licet, tutus enim es ob inertiam.« — *Morale.* — Demus operam, ut, cum indigna nobis audimus aut patimur, [6 b] ne indigna nobis dicamus aut faciamus. Mali enim et perditi plerumque gaudent, si quispiam bonorum eis resistat. Magni pendunt haberi se dignos ultione. Imitemur equos et magnas bestias, qui oblatrantes caniculos cum contemptu praetereunt.

8. Wo diwokem weprzi.

Kdyz hlaupeg woſel poſmiwal ſe diwokemu weprzi, won hniewagicz ſe kripiel zubi. Zl(e)hos giſtie, hlupczie, byls zaſlauzil; ale acz ſi ti taky treſtani byl hoden, wſſak ya negſem hoden, kterez bych tebe treſtal. Poſſmiweg ſe bezpecznie, nebuoge ſe nicz, muzieſſ, nebo bezpeſſen ſebau p(ro)[5]) hlaupoſt. — Wo to ſe ſnazme, abychom, kdyz zle wo ſobie ſliſſime a neb ſnaſſime, [6.b] czoz na nas neſſluſſi, nemluwili a neb neczinili, nebo zly lide a neſſlechetni mnohdi krat ſe tieſli, geſtli zie by kdo z dobreych gim wodpiral, welmi to ſobie wazi, zie gſau hodni pomſtu brati. Naſledugme w tom koni a welikeych howad, kterazto [ho][6]) na wokolo ſſtiekagiczi pſi nedbagicze pomigegy.

---

[1]) ꝑkauſſnauti. — [2]) ꝑſlowi. — [3]) ꝑbieh. — [4]) za *mi*. — [5]) ꝑ. — [6]) omyl.

Digitized by Google

9. De mure urbano et mure rustico.

Při bajce té českého překladu není.

10. De aquila et cornicula.

Aquila nacta cocleam non vi aut arte quivit eruere [7.a] piscem. Accedens cornicula dat consilium: suadet subvolare et e sublimi cocleam in saxa praecipitare, sic enim fore, ut concha frangatur. Humi manet cornicula, ut praestoletur casum; praecipitat aquila, frangitur testa, subripitur piscis a cornicula, dolet elusa aquila. — *Morale.* — Noli quibusvis habere fidem, et consilium, quod ab aliis acceperis, fac inspicias. Multi enim consulti non suis consultoribus, sed sibi consulunt.

10. Worlicze . . . wranka.

Worlicze naleſſy zabinecz (concha)[1]) ani moczy a neb umienim mohla [7.a] winiti ribu. Priſſedczy k ni wranka, dala gy radu, rozkazala gi nahoru wiletieti a z wiſoka zabinecz na kameni ſpuſſtiti, nebo tak ſe ſtane, zie zabinecz ſe rozrazy. Na zemi dole zuſtala wranka, aby poczkala, az upadne, ſſpuſtila dolu worlicze, rozrazyl ſe zabinecz, uchitila ribu (wranka),[2]) zarmautila ſe, gſucz zdielana, worlicze. — Nechtieg kazdemu wierziti a radu, kteruz wod ginech wezmeſſ, hled, aby rozwazil, nebo mnozy radczy ne ſwegm, ſ nimi ſe rady, ale ſami ſobie radywagy.[3])

11. De corvo et vulpecula.

Praedam nactus strepitat in ramis corvus. Videt vulpecula gestientem, accurrit. »Corvum, inquit, plurima salute impertit vulpes. Saepenumero audieram famam esse mendacem, iam re ipsa experior. Nam ut hac forte iam praetereo, suspiciens te in arbore, advolo, culpans famam. Fama enim est te nigriorem pice esse, et video candidiorem nive. Meo sane iudicio cygnos vincis et hedera formosior alba es. Quod si ut plumis, ita et voce excellis, omnium avium equidem te dixerim reginam.« Hac assentatiuncula illectus corvus ad canendum apparat, apparanti vero e rostro excidit caseus, quo correpto vulpecula cachinnum tollit. Tum demum miserum corvum pudet pigetque sui, et iactura rei mixta pudore dolet. — *Morale.* — Nonnulli sic avidi laudis sunt, ut cum suo probro et damno ament assentatorem. Eiusmodi homunciones praedae sunt parasitis. Quodsi vitaveris iactantiam, facile assentatorum pestiferum genus vitaveris. Si tu voles esse Thraso, nunquam deerit Gnato.

11. Wo hawranu a wo liſſcze.

Laupez naleſſi ſobie ſkakal po ratoleſtech hawran. Uhlidala liſſka, an ſe weſely; p(rzi)biehla.[4]) »Hawranu, rzekla mnoheho zdrawy zada liſka. Cziaſto krat ſleychala ſem, zie powieſt beywa (i)ziwa, to ted nini ſkutku ſhledawam, nebo kdyz ſem tudito nenadale mini[5]) ſſla, uhlidawſſi tebe na ſtromie . . . . richle ſem p(rzi)biehla[4]), hanegicz tu powieſt, nebo powieſt geſt,

[1]) připsáno. — [2]) nepřeloženo. — [3]) na straně připsáno: *ſmola*, pix. — [4]) ꝑbiehla. — [5]) za: »mimo«.

Digitized by Google

zies ty cziernieyſſy nez ſmula, a ya ted widim, zie ſi bieleyſſy nezli ſnich, a giſtie wedle miho zdani labutie p(rze)mahaſſ[1]) a welmi biley ſſy. A geſtli zie yako perzim tak y hlaſſem p(rze)wiſſugeſſ,[2] nade wſſemi ptaky giſtie tebe rzekla bych beyti kralem.« Tim pochlebenſtwym zachwaczen ſa hawran, k ſpiwani ſe ſtrogi, ſtrogiczimu ſe pak z biſku wipadl ſegr, kterezto uchitiwſſy (liſſka)[3]) welmi ſe ſmala. Tehdi teprwa bidneg hawran zaſtidal ſe a litowal ſam ſebe a pro ſſkodu ſtraty ſpolu ſ hanbau rmautil ſe. — Mnozi tak welmi [tak welmi][4]) zadoſtiwi gſau, zie y ſwau hanbau a . . . . milugi pochlebnika. Takowi lide za laupez beywagy. Geſtli zie ſe pak uwaru . . ſnadno pochlebniku neſſlechetneho pokoleni uwarugeſſ . . . wdiczky budeſſ miti pochlebnika.

12. De leone senectute confecto.

[7.b] Leo, qui in iuventute complures sua ferocitate fecerat inimicos, in senectute exsolvit poenas. Reddunt talionem bestiae; dente aper, cornu petit taurus. In primis asellus, vetus ignaviae nomen cupiens abolere, verbis et calcibus strenue insultat. Tum gemebundus leo: »Hi, quibus olim nocui, iam vicissim nocent, et merito. Sed hi, quibus aliquando profui, iam vicissim non prosunt, immo etiam immerito obsunt. Stultus fui, qui multos fecerim inimicos, stultior, qui falsis amicis confisus fuerim.« — *Morale.* — In secundis rebus non efferaris, non sis ferox. Nam si vultum mutarit fortuna, ulciscentur, quos laesisti. Et inter amicos fac habeas discrimen; sunt enim quidam amici non tui, sed mensae tuae, sed fortunae tuae. Quae quidem fortuna simulac mutata erit, et illi mutabuntur, et bene tecum actum erit, si non inimici fuerint. Merito queritur Ovidius:

»En ego non paucis quondam munitus amicis,
Dum flavit velis aura secunda meis,
Ut fera nimboso tumuerunt aequora vento,
In mediis lacera puppe relinquor aquis.«

12. (Nadpis nepřeložen.)

[7.b] Lew, kterez mladoſti mnohe ſwem ukrutenſtwim uczinil neprzatele, w ſtaroſti za to wzal treſtani. Zaſ gemu ſe wodplaczowali zwirzata, kly diwokeg weprz, [trkam][5]) rohi trkal ho beik, a neyprwy woſel, ſtarau zpozdiloſti powieſt [powieſt][5]) chtiegie wiprazniti, ſlowi . . . kopiti udatnie kdyz na niey ſkakal, tehdy zaplakaw lew: »Tito, kterimz ſem niekdy ſſkodil, nini tiz zaſe mi ſſkody, a ſſluſſne; ale ty, kteremz ſem niekdy p(ro)ſpiel,[6]) nini tiz zaſſe nep(ro)ſpiwagi,[7]) nibrz taky, geſſto ſem nezaſſlauzil, ſſkody. Blazen ſem byl, kterez ſem mnoho ſobie nadielal nep(rza)tel,[8]) a blazniweyſſy, genz ſem faleſſnie p(rza)teli[9]) dauffal. — *Mrawni rozum.* — W ſſtieſſty newinaſſey ſe, nebegweg ukrutney, nebo geſtlizie ſe zmieni ſſtieſſty, pomſtit ſe, kteremz ſi ſſkodil. A mezi p(rza)tely[10]) hled, aby miel

---

[1]) ꝑmahaſſ. — [2]) ꝑwiſſugeſſ. — [3]) vynecháno. — [4]) opakováno. — [5]) při[illegible]ro. — [6]) ꝑſpiel. — [7]) ꝑſpiwagi. — [8]) neꝑtel. — [9]) ꝑteli. — [10]) ꝑtely.

Digitized by Google

rozdil, nebo gſau niekterzy p(rza)tely [1]) ne twogy, ale ſtolu twimu, ale ſſtieſſti twimu. Kterezto zagiſto ſſtieſſty, kdiz ſe p(ro)mieni, [2]) y oni zmienieni budau, a dobrze ſe tobie ſtane, geſtli zie p(ro) [3]) tebe [4]) nebidau. Dobrze narzika Ouidius: »Hle, ya ne malo niekdy uhrazen ſem byl p(rza)teli, [5]) dokawadž ſem bil w ſſtieſſti; kdyz pak neſſtieſſty na mne ſe oborzilo, proſtrzed welikeho neſſtieſſty wopuſſtien gſem.«

13 De cane et asino.

Dum blandiretur canis hero et familiae, herus et familia canem demulcent. Asellus id videns, altius gemit; coepit eum pigere suae sortis; inique putat comparatum canem gratum esse cunctis, pascique de mensa herili, idque otio ludoque consequi. Sese contra portare clitellas, caedi flagello, nunquam otiosum esse, et cunctis tamen odiosum. Si haec fiant blanditiis, eam artem, quae tam utilis sit, statuit sectari. Igitur quodam tempore redeunti domum hero, rem tentaturus, procurrit obviam, [8.ª] subsistit, pulsat ungulis. Exclamante hero accurrere servi, et ineptus asellus, qui se urbanum credidit, fuste vapulat. — *Morale.* — Non omnia possumus omnes, ut ait Vergilius in Bucolicis, nec omnes omnia decent. Id quisque velit, id tentet, quod possit. Non simus id, quod graece significantius dicitur ὄνος λύρας, id est asinus lyrarum vel lyrae. Sic autem Boetius: Asinus ad lyram positus. Repugnante natura irritus est labor. Tu nihil invita facies dicesve Minerva, teste Horatio.

13. Pes ... vofel.

Kdyz ſe liſſal peſſ k panu a k czeledy, pan a czeled pſa hladiwali. Woſſel to wida, tiezcze ſplakal, poczial ſam ſobie ſe ſwiho p(rzi)rozeni [6]) hozditi, zie neſſp(ra)wedliwie, [7]) p(ra)wil, [8]) to ſe ſtalo, aby peſſ miley bil wſſem, a krmenu beyti ſtolu pana, a toho zahaleni a hrau zie dochazi, a won zie zaſſe noſiwa, mrſkan beywa biczem, nikda nezahaly, a wſſak wſſem geſt w nenawiſti. Poniewadz toto ſe diege p(ro) [9]) liſſany, toho umieny, kterez tak uziteczne geſt, uminil naſledowati. A p(ro)toz [10]) gednoho czaſſu, kdyz ſſel domu pan, toho chtiege ſſkuſſiti, wibieh w czeſſtu, [8ª] ſpinal ſe a kopal kopiti, a kdyz krzicziel pan, p(rzi)biehly [11]) ſluzebniczy a neſmiſſlny oſſel, kterez ſe p(rzi)wietiwem [12]) byty domniwal, kigem geſt ubit. — Ne ſſe wſſeczko wſſiczkny muzme beiti, yakoz p(ra)wi [13]) Wergelius w tiech knihach, ani wſſem wſſeczko ſſluſſy. Wo to kazdey ſtug, wo to ſe pokauſſey, czoz by beyti mohl. Nebeweyme tim, czoz rzedczky ſwietlegy powiedino geſt, aſinus ad liram; tak taky y Boecius powiediel. Proti p(rzi)rozeny [14]) daremni beywa p(ra)cze. [15]) Ty nicz neuczinif any nepowiff ... yakz ſwieczy Oracius.

---

[1]) ptely. — [2]) pmieni. — [3]) p. — [4]) t. j.: proti tobě. — [5]) ptely. — [6]) prozeni. — [7]) neſſpwedliwie. — [8]) pwil. — [9]) p. — [10]) ptoz. — [11]) pbiehly. — [12]) pwietiwem. — [13]) pwi. — [14]) prozeny. — [15]) pcze.

Digitized by Google

14. De leone et mure.

Leo aestu cursuque defessus sub umbra fronde super viridi quiescebat. Murum autem grege tergum eius percurrente, experrectus unum e multis, comprehendit. Supplicat captivus, indignum se esse, cui leo irascatur, clamitat. Reputans ille in nece tantillae bestiolae nihil esse laudis, captivum dimittit. Nec vero ita multo post leo forte, dum per saltum currit, incidit in plagas. Rugire licet, exire non licet. Rugientem miserabiliter leonem mus audit, vocem agnoscit, repit in cuniculos, laqueorum quaerit nodos, quaesitos invenit, inventos corrodit, leo e plagis evadit. — *Morale.* — Haec fabella suadet potentibus clementiam. Etenim ut sunt res humanae instabiles, egent interdum ipsi potentes ope humillimorum. Quare vir prudens, etsi potest, timebit vel ulli hominum nocere. Qui autem non timet nocere alteri, valde desipit. Quid ita? Quia, etsi iam potentia fretus neminem metuis, forsan olim erit, ut metuas. Constat enim eve-
[8.b] nisse claris magnisque regibus, ut vilium homuncionum vel gratia indiguerint, vel iram metuerint.

14. Wo lwu a wo miſſy.

Lew horkem a biehem uſtawſſe, pod ſtinem ratoieſty na zeleni trawie wodpocziwal. Miſſy pak ſtado preſ zadek geho kdyz biezielo, p(ro)czitiwſſy,[1] gednu z mnoheych polapil. Proſila ho, ſa lapena, zie neny hodne, na kohoz by ſe lew hniewati miel, p(ra)wil.[2] Porozumiewſſy won, (zie)[3] z ſmrti tak maleho howadka zadne neni chwaly, polapenau p(ro)puſtil.[4] Potom pak brzo lew nahodau kdyz preſ bor biezal, treffil do teneta. Rzwati mohl, wigiti nemohl. Rzewucziho zaleſtiwie lwa miſſ uſſliſſiela, hlaſſ poznala, wlezla mezi ſſoſſky, tiech woſidel hledala uzlu, hledage nalezla, naleſſy p(rze)kuſſowala,[5] lew z lecze uſſiel. — Tato baſſen napomina moczne lidy dobrotiwoſty. A zagiſte, yak ſau wieczy lidſke neſtale . . . P(ro)toz[6] muz wopatrney, y by pak mohl, bude ſe baty aby zadnimu czlowieku neuſſkodyl; kdoz ſe pak nebogi ſſkoditi druhemu, welmi geſt . . . Procz pak? Nebo aczkoli nini, w ſwau mocz daufage, zadniho ſe nebogiſſ, ſnad niekdy bude, aby ſe bal. Nebo wiedome geſt, [8.b] zie ſe p(rzi)hazy[7] znamenitem a welikem kraluom, zie proſteych lidy ne(b) prziznie potrzebowawaly aneb hniewu ſe bawaly.

15. De milvo aegroto.

Lecto decumbebat milvus. Jam ferme moriens matrem orat precatum ire deos. Mater respondet nil opus illi sperandum a diis, quorum sacra et aras suis rapinis toties violasset. — *Morale.* — Decet venerari superos, illi enim pios iuvant, impios aversantur; in felicitate neglecti, in miseria non exaudient. Quare in secundis rebus sis eorum memor, ut in adversis rebus praesentes sint vocati.

---

[1]) ꝑczitiwſſy. — [2]) ꝑwil. — [3]) vynecháno. — [4]) ꝑpuſtil. — [5]) ꝑkuſſowala. — [6]) ꝑtoz. — [7]) ꝑhazy.

Digitized by Google

15. (Nadpis nepřeložen.)

Na lozi [1]) leziel nemoczney luniak, a giz ſkuro umirage matky p(ro)ſil, [2]) aby ſſla za niey p(ro)ſit [3]) buohu. Matka odpowiediela, zadne ſpomoczy won aby ſe nenadal wod buohu, gichzto ſwate wieczy a woltarze ſwegmi laupezmi mnohdykrat poſſkwrnil. — Sluſſy cztiti buoha, nebo woni dobrem pomahagy, zlegmi pohrdagy; w ſſtieſſti opowrzeny w biedie neuſſliſſit. Protoz w ſſtieſſty pamatugz na nie, aby w neſſtieſty p(rzi)tomny [4]) buly, kdyz budau wziwani.

16. De hirundinibus.

Wo laſſtowiczich.

Mimo nadpis nepřeloženo více.

[9.a]17. De ranis et earum rege.

Českého překladu bajky není.

18. De columba et milvis.

Columbae olim bellum gessere cum milvo, quem ut expugnarent, delegerunt regem accipitrem. Ille rex factus hostem agit, non regem. Non segnius ac milvus rapit ac laniat. Poenitet columbas incepti, satius fuisse putantes pati bella milvi quam tyrannidem accipitris. — *Morale.* — Neminem suae sortis nimium pigeat. Nil est, teste Flacco, ab [9.b] omni parte beatum. Equidem meam sortem, modo tolerabilis sit, mutari non optem. Multi nova sorte quaesita veterem rursus optarunt. Ita plerique ingenio sumus omnes, nosmet nostri poenitet.

18. Wo holubiczy . . .

Holubi niekdy buog wedly ſ luniakem, kterehoz aby p(rze)mohly, [5]) zwolili ſobie krale geſſtraba. Won kralem ſa uczinien nep(rzi)telem [6]) byl, ne kralem, ne leniwiegy nez yako luniak lapal a pich . . . Litowali holubi, zie gſau to uczinili, lepe ſe beyti domniwagicze ſnaſſeti buoge luniaka, nezli ukrutenſtwy geſſtraba. — Zadney na ſwau powahu przliſſ nenarzika(y/, nikdez nicz, yak p(ra)wi [7]) Oracius [9.b] dobreho neni. Giſtie me powahy, toliko kdy by p(rzi)gemna [8]) bila, p(ro)mieniti [9]) (bych) nechtiel. Mnozy wo nowau powahu ſtogicze, ſtare zaſſe gſau ſtali, a tak mnozy; toho p(rzi)rozeni [10]) gſeme wſſiczkni, zie ſami ſobie gſe hizdime.

Tato bajka jest poslední s úplným překladem meziřádkovým. Po ní naskytují se již jen glossované nápisy, celkem 31, na sedmi následujících listech. Jest to v bajkách:

19. De ſure et cane. — Wo zlodiegi a pſu.

20. De lupo et succula. — Wo wlku a ſwincze.

24. De hoedo et lupo. — Wo kozleti a vlku.

---

[1]) nadepsáno *aegrotus.* — [2]) ꝑſil. — [3]) ꝑſit. — [4]) ꝑtomny. — [5]) ꝑmohly. — [6]) neꝑtelem. — [7]) ꝑwi. — [8]) ꝑgemna. — [9]) ꝑmieniti. — [10]) ꝑrozeni.

Digitized by Google

25. De cervo et lupo. — Wo gelenu a wlku.
26. De rustico et angui. — Wo ſedlaku a hadu.
27. De vulpecula et ciconia. — Wo liſſcze a czapu.
28. De lupo et capite picto. — Wo wlku a wo hlawie malowaneg.
29 De graculo. — Wo ſoicze.
30. De musca et formica. — Wo mauſſe a mrawenczy.
31. De rana et bove. — Wo ziabie a wo wolu.
32. De equo et leone. — Wo koni a lwu.
33. De equo et asino. — Wo koni a woſlu.
34. De avibus et quadrupedibus. — Wo ptaczich a ſſtweronoheich zwirzatech.
35. De lupo et vulpe. — Wo wlku a liſſcze.
36 De cervo. — Wo gelenu.
37. De vipera et lima. — Wo geſſtiercze a pilniku.
38. De lupis et agnis. — Wo wlcich a beranech.
39. De silva et rustico. — A[1]) leſu a ſedlaku.
40. De membris et ventre. — Wo audech a wo brzichu.
41. De simia et vulpecula. — Wo wopiczi a liſſcze.
42. De cervo et bobus. — Wo gelenu a wolich.
43. De leone et vulpecula. — Wo lwu a liſſcze.
44. De vulpecula et mustela. — Wo liſſcze . . . kolczawa.
45. De equo et cervo. — Wo koni a gelenu.
46. De duobus adolescentibus. — Wo dwau mladencich.
47. De cane et lanio. — Wo pſu a rzezniku.
48. De cane et ove. — Wo pſu a owczi.
49. De agno et lupo. — Wo beranu a wlku.
50. De adolescente et cato. — Wo mladenci a kocze.
51. De patre et filiis. — Wo otczi a ſinech.
52. De rustico et equo. — Wo koni a ſedlak(u).

Pak ještě glossováno na listě 15.[b] před bajkou 46.: Esopi fabule — *Eſopowi baſnie*, a podobně na listech úvodních začátek: *Eſopuw ziwot . . . a Eſop*, a konec: *ſem . . . ſem rzekl ſam.* Tu i tam připsány jsou na prázdných krajích různé poznámky latinské; mezi nimi na listě 7.[a], při bajce 11., naskytují se tři výrazy české, totiž: *labut* — cinnus olor, *ptaczi nos* — rostrum, *pſi hauba* — rictus, a podobně na listě 7.[b], při bajce 12. čteme: *trka, hazi na mne kamenem* — petit me lapide; *picha mne* — petit me cultro. Konečně na zadním přídeští i na desce samé opsána jest latinská báseň Sixta Birkia (Betuleja) zároveň s překladem českým, jenž na levé straně jest mezi řádky a na pravé ještě jednou sám o sobě položen.

[1]) Za *Wo.*

Digitized by Google

V. Bajka o vlku, který se postil.

(Viz str. 289., čís. 24.)

Bajku tuto v staročeském písemnictví známou z Tkadlečka (vyd. Hanka 1824. II., str. 72—73) podává Brant (1501) na archu B VIII. b. ve znění tomto:

De lupo comedente porcum pro pisce.

Saepe iuvat rebus mutare vocabula priscis
Atque novis verbis remque notare novam.
Hoc medici norunt, quid pro quo sumere docti,
Et pro pisce lupus sic sibi prendit ovem.
Decipere at facile est homines, sed fallere divos
Haud potis es: cernit singula quaeque Deus.

Fertur fuisse lupus, qui cum scelerum suorum veniam quaerens confessorem adiisset seque ad satisfactionem condignam obtulisset, a confessore salubriter sibi iniunctam poenitentiam accepit, quatenus deinceps a carnibus abstineret, sicque a culpa et poena absolutus abiret. Lupus vero cum aliquantisper poenitentiae memor satisfacere mandatis ecclesiae satageret et rabida tandem fame concitus paene defecisset, eo quod commode pisces prendere non poterat, quibus gulam suam satiaret: stans autem casu quadam tempestate prope ripam cuiusdam fluminis vidit porcum pinguem se in aquis post potum lavantem. Memor lupus, quoniam interdictum sibi erat reptilibus et pecoribus campi, pisces sectari proponens, flumen ingressus: »Salve, inquit, domine piscis, sive te lucium sive silurum appellem.« Porcus vero cum se non piscem, sed suem iureiurando affirmaret, respondit lupus: »Sis ergo piscis, si non es; saltem poenitentiae memor deinceps carnibus abstineam.« —

Překlad německý (1569):

Von eim Wolff, der ein Schwein asz für ein Fisch.

Man sagt, das ein wolff was, do er vmb seine schuld gnad oder ablasz suchet, kam zu einem beichtuatter vnnd erbot sich zu rechter busz

Digitized by Google

vnd gnugthuung, empfieng von dem beichtuatter sein heilsam auffgesetzte busz, das er hinfort sich von dem fleisch enthielte, vnd also von schuld und pein absoluiert vnd gelediget hingienge. Aber do der wolff etwan an die busz gedacht, vnderstund er dem gebot der kirchen gnugzuthun. Zuletst aber als er gar by erlegen was vor grossem hunger, darumb das er nicht wol vnd füglich fisch mocht oder kundt fahen, mit denen er sein hunger solt ersettigen vnd vertreiben, do stund er von geschicht eins mals an eim staden eins bachs, vnnd sahe ein fett schwein, das sich in dem wasser nach dem tranck wusch vnd schwemmet. Gedacht der wolff, das ihm verbotten was von der kriechenden thieren vff dem land vnd das vff dem feld wonet sich zu enthalten, vnd setzt im für fisch zu fahen. Gieng also in das wasser vnd sprach: Gott grüsz dich, herr fisch, wie ich dich nennen sol, ein hecht oder ein silur. Do aber das schwein sich nit ein fisch, sonder ein schwein sein auff den eid behielt, sprach der wolff: Bisz jetz ein fisch, ob du schon keiner bist, so ich doch der busz ingedenck bin, wil ich mich fürter vor fleisch hüten.

Podobá se, že Brant vyňal podle svého způsobu tuto bajku z pramene latinského, dosud nezjištěného; proměny větší v ní sotva učinil. Varianta německá, o níž zprávu podal prof. Gebauer v Listech fil. 1882 (IX.) na str. 286—287, mluví o vlku a ovci dosti rozvláčně. Německý Ackermann aus Böhmen bajky této nemá, a český Tkadleček stěží as ji vybral anebo přejal z cizího spisu samu o sobě. Mnohem spíše se zdá, že nalezl ji pohromadě s ostatním obsahem svého díla v nějakém latinském dialogu. V tom případě byla by domněnka, kterou před lety projevil prof. Gebauer, (Listy fil. 1877 na str. 317) »že skladatel Tkadlečka skladby německé (t. j. Ackermanna) neužil a že podoby tu i tam se vyskytující tím vznikly, ani skladatelé oba se řídili nějakým vzorem společným, dosud ovšem neznámým,« nejen oprávněna, nýbrž i velmi podstatna.

Mimochodem budiž připomenuto, že chybný výraz v Tkadlečku »Neštěstí« snad odtud vzešel, že v latině místo obyčejného Mors bylo Parca Libitina, Atropos a pod. (soudím tak dle mluvy tehdejší), čemuž český vzdělavatel nerozuměl.

Digitized by Google

IX.

SEZNAM SLOV A VĚCÍ.

Digitized by Google

Číslice s čárkou anebo s přídavkem »tit.« aneb »v tit.« (titul, v titule) značí stranu; všechny ostatní ukazují k řádkám.

Digitized by Google

a (přerušovací = ἀλλά): On odpověděl: A já se mám vdycky dobře (iron.) 281, 8. — Odpověděl zahradník: A co tato nepodoba také zná litery a písma? 19, 17; srv. 299, 14.
Adelfonsus, Adelph. 7 tit.; 235 tit.
Afryka 333, 9; 334, 1; 19; 336, 30; 341, 14; 345, 16; 23; 351, 37.
Agapotus 7, 16; 8, 1; 6; 14.
Agathenský sněm = v Agathě (Agde) r. 506. 313, 22.
Agatyršti, národ 359, 30.
Agrippa M. 280, 21.
Achelaus = Achelous, řeka 346, 28.
Albertus (Magnus) 338, 21.
Albín Jan 3, 1.
alces = los 345, 20.
Alcibiades 309, 10.
alcyon = lednáček 191, 10.
Aldigerius = Aldighierus (?) malíř 303, 12.
ale = aspoň: Daj mi za něj ale tři haléře 12, 2; tázal se, zdá by se mu ale ta líbila 237, 16; aby k ní ale jedno slovo promluvil 296, 18; sr. 124, 1; 183, 13; 221, 16; 238, 35; 310, 16. — V otázce namítací: Tovaryšky milé, ale přestaneme-li se někdy vaditi? 179, 20. — = přece tedy aspoň: Pověziž ale, komus dal? 23, 31; i kdož jest pak ten, pověziž mi ale 23, 34.
Alemo = Alkmaeon Krotonský 5, 8.
Alexander Vel. 360, 19.
Alexander III., papež 330, 7; 21.
alcyon = alcyon.
Alligerius = Alighieri (Dante) 302, 1.
Ambrož sv., Ambrosius 275, 4; 316, 26; 328, 12.
Ammorum = Amorium město 7, 3.
an, ana, ano: Odkudž jest ten hrnec, an k hlavni podobný? 11, 21; pane, s těžkem toto ta voda není? Pán vece: Ana jest. 158, 4; domníval sem se, že s tebú samým šermovati budu, ano pak vidím, že se tobě samému třetímu brániti musím 299, 11. — Uhlédal hada, an spí na slunci 197, 7; vida kozu, ana se pase 228, 20; slyšel, ano dítě pláče 210, 18; vida syny, ani se hadrují 280, 1; zdálo se mu, an ho andělé uvedli 246, 16; sr. 242, 33; 201, 1; 4; 210, 21; 211, 1 a j. č.
Anatharsis = Anacharsis mudřec 317, 8.
Anianus, Anyanus = Avianus 7, tit.; 217 tit.; 232, 24.
Ansymirius, poustevník 329, 1.
Anthonius Radenský = Raudensis (Raudinus), theol. 326, 13.
Antonín sv. 304, 23; 305, 1.
Antonius, Anthonius M., triumvir 271, 11; 20; 331, 6; 15.
Apelles, dům jeho 340, 26.
Aphrodite 356, 13.
Apianus = Apion Alexandrijský 343, 13.
Apollinův chrám v Delfech 47, 25; 48, 36; 343, 6.
Apollo 51, 18; 52, 2; 165, 19; 22; 209, 18; 220, 7; 227, 9; 17; 319, 10; 326, 1; 5; 360, 7.
Appius Claudius (Crassus), konsul r. 349 279, 1.
Apulcius = Apulejus 348, 8.
Apuleius Luc. z Madaury 321, 30; 333, 27; 348, 8; 360, 14.
Aquilo = vítr severní 361, 4.
Arabie 235, 1; 353, 13.

Digitized by Google

Arces = Argos, město 330, 25.
Areschusa = Arescusa 333, 6.
Aresthon = Arescon 333, 6.
Arestotiles = Aristoteles 346, 23; 354, 22.
Aretinský biskup 301, 9.
Argos, město 330, 25; 331, 1; 10; 333, 5.
argumentum 6, 14.
Arimphei, národ 352, 2; 7.
Arion 342, 9; 23; 25.
Aristoteles, sr. Arestotiles 345, 25.
Arkadie 333, 13; 20.
Armenští 350, 1.
Armiaspi = Arimaspové 352. 24; 27.
Arnoldus, právník 307, 1; 9.
asa = asi: velikosti jest asa jako vosel 336, 14.
ať = ut: chceš-li, ať tě kaupím? 15, 30 a j. — hledíž, ať by se tolikéž nepřihodilo 308, 19.
Atheny 6, 3; 5; 55, 1; 192, 4; 10; 274, 7; 10.
Athenyenské tisíce 166, 18.
Athenyenští 73, 6.
Augustinus, Augustýn sv. 295, 43; 311, 31; 326, 26; 333, 23. Augustina sv. řehola 314, 31.
Augustus císař 277, 10; 13; 18; 19; 23; 354, 26; 27.
Aurelia = Amelia, Ameria, město 294, 24.
Aurum Pontinum = arvum Pontinum v Latiu 279, 5.
autok = útěk 112, 15.
Avion = Avignon 303, 5; 9.
Aziatští 360, 25.
Azie, Asie 353, 1; 360, 21; 361, 5.

Babylon 40, 19; 45, 9; 21; 46, 26; 47, 3; 48, 32.
Babylonské království 40, 30.
Bachus = Bakchus 341, 22; 342, 1.
Baldach = Bagdad, město v Asii 236, 31; 34; 237, 24; 29; 238, 31.
Barenský kardinál, v městě Bariu (Apul.) 311, 8.
barvíř = lazebník, holič 319, 12.
báseň = bajka, fabule: 3, 3; 14; 30; 4, 16; 18; 33; 5, 1; 2; 3; 4; 9 atd.
Bassus, spisovatel římský 330, (tit.) 24.
bastphalské dítě = vestfalské (?) 355, 11.
báti = fari: báti a rozprávěti nětco 5, 4; lidská slova bají 322, 20.
báti se za koho: velmi se za ni bál 255, 6.
bauvol 341, 6; 7; 345, 15; 16.
bauvolový 338, 17.
bazilišek 339, 16; 340, 4; 25; 28; 31.
bědaž: ach bědaž mně 50, 2.
Benátky 261, 11; 303, 23; 25; 304, 3.
Benedyktulus, vlček 150, 32; 153, 3.
Benjaminovo pokolení 275, 10.
bezhrdlé: o mé bezhrdlé stáli 115, 6; 171, 17; do bezhrdlé nemocen 310, 19 a j.
běžná: žádná b. = nevěstka 281, 33.
bíliti se: bílil se, jako by nemocen byl = přetvařovati se, dělati se 109, 22; 121, 7; 210, 8; 228, 2.
bláznice = bláznivá 171, 8; (blaznice) 203, 2.
Bláznová Loď = Narrenschiff, spis Brantův 332, 3.
blaznování = bláznovské počínání 302, 6.
blekotný = žvavý, povídavý 43, 15.
Blénové, bezhlavci 354, 12.
boa, had 341, 5; 12; 13.
bodati: ostny boda 155, 19.
bohobojnost 361, 21.
bolehlav = aconitum 349, 21.
Bonconvent 319, 20.
Bononie 277, 11.
bopomozi 258, 21.
Brabancie 294, 5.
brach: milá brachu 162, 10; 289, 22.
brána: brán 307, 7.
bránný 307, 9.
Brant Šebest. 273, 2.
brátí: béru 168, 3; 221, 18.
bratr: milá bratr 162, 18; 171, 8.
břitva: jako po břitvách dojíti něčeho 38, 2.
Bruk = Bruggy, město 294, 6.
bůh: buhuom ke cti 232, 22; k buhům 224, 28.
býti: bul 374, 20; bula 375, 18; 19; bul 381, 6; nebidau (?) 379, 3; kdybychme 199, 16.

Calabria 341, 5.
Calcanus = Calanus mudřec 360, 19.
cameleon, cameleontes = chamaeleon 339, 11; 18; 19.
Cannalie = průplav k Ferraře 304, 3.
Canon, duchovní právo 296, 5; 327, 26.
Carneades, filosof 274, 10.
Cassius Longinus, společník Brutův 331, 13; 15; 333, 2; 3.
cathoblepa, zvíře 338, 34.
Cato Marek 273, 13; 332, 4.

Digitized by Google

Caucasus 350, 3.
cecejk = cecík 337, 27.
cejp = cíp: s cejpy neb s kápěmi 301, 11.
centnéř zlata = 600 zlatých uherských 166, 20.
Cicero 288, 13; 299, 19; 300, 14; 304, 16; 306, 17; 307, 23; 308, 33.
Cingula = Cingulum, město v Picensku 290, 1.
cinobř 352, 22.
cinže 40, 3; 8; 14.
Cipio = Gn. Servilius Caepio, konsul r. 106 př. Kr. 331, 19.
Circe, kouzelnice 334, 15; 338, 19; 26.
Confidius Lucius = Considius, Cossitius, měšťan v Thysdru v Africe 333, 10.
Corvinus = Valerius 279, 24.
Crassus Licinius, triumvir 333, 1.
Crinitus = Rimicius 59, 15.
cronuta zvíře 346, 18.
Crotonie = Kroton, město 347, 1.
Curcius Quintus, historik 320, 9.
cvičný = obratný; 155, 1; 281, 19; 298, 22.
Cyrenaica, země 340, 4.

časný = vezdejší: nade všecky časné věci 253, 5.
černost 188, 3.
česati = pomlouvati 303, 18.
činichatí 222, 10.
čísti peníze 15, 31.
čížebník 172, 5.
čtrnactý v tit. 66; 84; 103; 122.
čvrček: 39, 18; 25.

Daius = Davus, otrok 338, 13.
dajmati: dajmaje 205, 23.
daktyly = datle 178, 8; 9; 179, 10; 16.
dálé věci = události, res gestae 5, 5.
Dantes = Dante 290, 22; 302, 1; 8; 12; 324, 28; 325, 1; 2.
Dares, zápasník 299, 7.
dáti: dadí nám sto zlatých 244, 9. — pěkné řeči podadí 122, 4. — nepoddadí se 229, 13.
Davus, otrok 338, 13.
dčěti: meč dčel (= čněl) z prořezu toho stromu 356, 22.
dek = pokrývka, postroj na koně: frýz v předrahém deku 93, 21.
Delfos = Delfi; 47, 5; 8; 14; 23; 48, 14; 33; 49, 1; 4; 165, 19.
delphin, delphina, mořská svině = delfín 171, 12; 192, 7; 342, 19; 343, 25; 28.
Demaenetus, Arkad 333, 19.
Demas = muž v Delfech 48, 11.
Democritus, filosof 339, 17.
Demoscenes, Demoschenes = Demosthenes 6, 3; 8.
desatý v tit. 62; 81; 100; 119.
devatenactý v tit 70; 89; 108; 125.
devatý v tit. 80; 99; 118.
Diodorus Siculus, historik 337, 30:
Diogenes, kynik 321, 24.
Diomedes thrácký 330, 26; 331, 1.
Dionyzius = Dionysos, bůh vína 29, 19.
Dionyzius, král 34, 20; 22; 23
Dionyzius, tyran v Syrakusách 275, 28.
div: div na něj pohleděti *θαῦμα ἰδέσθαι* 118, 31; v divy dlauho 257, 3 a j.
diví muž = satyr 205, 19; 21; 24.
divočina: pro ukrutnost a pro divočinu 355, 20.
dlapa = tlapa 351, 18.
dmejchati = bzdíti 286, 27.
dobře s kompar.: dobře hlavatějším 211, 5.
dobrodínec 190, 7.
dobrotivě 42, 19.
dohoniti se koho: já se ho dohoním 119, 1; 147, 24.
dokonáie 192, 15.
Dolabella, Delabella, konsul 331, 8; 11; 13.
Doliganus, skladatel bajek 7, tit.
dopřátý: na cle sobě dopřátém 249, 2.
dorozuměti čemu = dobře pochopiti 301, 18.
doskok 111, 3.
dosti činiti s dvěma dat.: řeřábu nechtěl smlauvě dosti činiti 4, 8; 167, 17 a j.
dostříci se: jeden z dělníků dostřáhl se ho 182, 14; 186, 1.
dověřiti se komu čeho 81, 11.
dřevo = strom 134, 9; 145, 6; 24; 27 a j.
dříve s gen.: d. puol měsíce = dříve než za . . . 287, 7.
drní = drnoví 357, 3.
drob: člověčích drobův zakusiti 333, 21.
drobet: ani drobte sem nesnědl 150, 16.
drstnatý = drsnatý 38, 2; 6.
duch = dech: zdá by duch jeho počiti mohl 222, 10; duch v sobě tajil 293, 17; srv. 334, 8; 339, 2; 340, 13.
důch = doch, došek 357, 8.
důmysl = domněnka: již vidíš, že muoj duomysl pravý jest 12, 7; 318, 24.
dupka = malé doupě 64, 5.
durmatý = naduřený: má veliká durmatá líce 11, 23.

Digitized by Google

dus: d. lakomého pekla = strepitus Acherontis avari 314, 27.
duše: pod mau duší pravím tobě 136, 7 a j.
dva veliká cecky 268, 27; dvě vráně 31, 23; 32, 6; žábě 167, 1 a j.
dvacatý v tit. 89; 109.
dvanactý v tit. 64; 83; 102; 121.
dvíře 17, 17.
dvořák: sedlák jeden aneb dvořák 139, 21; srv. 50, 10; 12.
dvořský (dvorský) = vtipný: dvořská odpověd 266, 4; 303, 16; pro dvorský běh (způsob) 301, 24; 326, 22; 327 (tit.), 14 a j.
dychtěti: hora sobě stejskala a těžce dychtěla 77, 15.

Edipus 337, 30; 338, 5; 7; 11; 13; 14.
Efezus 11, 14; 12, 19; 13, 26.
Egypt 44, 17; 45, 16; 236, 31; 237, 25; 238, 1; a j. 239, 2; 336, 29; 338, 33; 347, 18; 353, 12; 354, 22.
Egyptské Kronyky (Apionovy) 343, 13.
Egyptský král 41, 10.
Egyptští 44, 18; 45, 13; 356, 14.
elealas, zvíře 336, 17.
Emser Jeronym 357 (tit.), 27
Eneas 276, 19.
Englická země 282, 12.
enhydrus, vodní had 348, 15.
Ennius Quintus 284, 40; 343, 1—3.
Entellus, zápasník 299, 7.
Enus, přijatý syn Ezopův 40, 33; 35; 41, 3; 5; 42, 7; 17; 44, 4.
Eolus, král větrův 306, 34.
Epikureova rota 316, 17.
Epirus 344, 2.
Erhart, písař 306, 26.
Essedonský národ 360, 21.
Eunicus, dozorce 259, 8; 10 a j.
Eupharbus = Euphorbos 342, 27; 343, 9.
Euricius Clarus = Erucius Cl. 332, 8; 10.
Euripides 18, 12.
Europa 361, 5; 10.
Europetotius 346, 27.
Ezau 267, 35.
Ezop 5, 9; 10; 7, 1; 17; 8, 8; 9 atd.
Ezopovy básně 5, 1; 9; 37; 61, 14; 63, 5; 73, 18; 84, 4; 86, 16; 94, 22; 96, 13; 100, 12; 284, 36 a j.
Ezopovy fabule 102, 12; 106, 6; 111, 12; 112, 13; 113, 7; 114, 6; 115, 10; 123, 15 a j.
Ezopovy Knihy 55, tit.; 90, 11; 110, 8.
Ezopovy rozprávky 40, 6; 17; 56, 4; 65, 5.
Ezopův Život 3, 5; 6, 7; 7 tit.; 57, 15.

Fanephejtští = Fanesiové 344, 26.
Ferrarie 304, 3; 10; 322, 1; 323 6; 324, 3.
Filippus, král Makedonský 6, 4; 10. — Filippovy zlaté = mince makedonská 285, 22.
Flaccus = Horatius 302, 19.
Florencie 263, 25; 266, 19; 286, 14; 290, 22; 292, 1; 296, 7; 298, 7; 300, 22; 302, 1; 4; 303, 4; 9; 304, 5; 13; 319, 21; 320, 16; 324, 28; 355 (tit.), 22; 358, 17.
Focis 47, 22.
Förchejn = Pfortzheim 357 (tit.), 1.
Francaus 279, 14. — Francoz 279, 18. — Francové 279, 5. — Francozové 279, 7.
Franciscus, kníže v Padue 329, 2.
Franky 355, 4.
Franská země = Gallie 278, 7 — Franské království 311, 9.
František sv. 295, 28; Františka sv. řehola 312, 25.
Frydrych II. císař 319, 20; 330, 6.
Frygie 5, 10; 7, 2.
frýz = hřebec 93, 20; 94, 2 a j.
Furius Camillus, r. 349 konsul 279, 1.

Gajetáni, v Benátkách plavci 261, 11.
Galenus, lékař 316, 7.
Gamphazantové, lid v Africe 354, 14.
Garamantové 334, 19; 335, 19.
Garamantský král 344, 7.
Gellius Aulus 273, 7; 274, 11; 331, 21; 333, 11; 334, 14.
Gelonští 359, 30.
Germanie 307, 6.
Gonella, šašek 322, 1; 7; 12; 323, 6; 8; 17; 20; 22; 324, 5; 6 atd.
Gordius, král 319, 9.
groš bílý = 7 peněz bílých 250, 12.
groš český = 7 peněz bílých 166, 22.
gymnosophisté 360, 13.

had: hadé 352, 9; 13.
hájenství = hojemství, dilatio 242, 42.
hájíček 247, 2.
hájoví 98, 2.
hajtman města 28, 25.
haléř = $^1/_2$ peníze, $^1/_{14}$ groše 12, 2.
Halvikar = Hamilkar 309, 1; 7.
Harpienští = Hyrpové 360, 11.

Digitized by Google

hauba: nemohla by hněvu hauby jeho snésti 125, 16; v haubu 134, 10; hauby (pl.) 323, 29.
hausti: rozkázal, aby na strunách haudly 237, 10.
Helespont 334, 27.
helmelín = helmice 279, 17.
Hemma = Hermia 343, 31.
Herkules: ó bože H. 183, 12; 330, 26.
Hermaphroditus 356, 12.
Hermes, filosof 339, 15.
Hermes = Merkur 356, 13.
Hermippus, dvořan krále Lycera 41, 4; 5; 20; 26
Herodotus 319, 18; 334, 1; 342, 9; 22; 344, 25; 346, 22; 347, 21; 352, 23; 359, 30.
heršovati: mezek skákal a heršoval sobě 211, 6.
Hertanie = Hyrkanie 349, 10. — Hertanští 349, 19.
Hesiodus 273, 7; 311, 4.
Hexameron = Hexaemeron, kniha sv. Ambrože 328, 12.
Higmius = Hyginus 326, 1.
hippopotamus, vodný kůň 336, 23.
historie 6, 12.
hladek: tak tlust a hladek z míry jsi 104, 7.
hladovit: jsem velmi h. 138, 11; 254, 6.
hlaveň: k hlavni podobný (ohyzda) 11, 21.
hlédati = hlídati (custodire) 33, 3; 99, 8; 242, 25; 252, 5 a j.
hlemejžď = želva 183, 3; 4.
hluchá nemoc = padoucnice 259, 28; 35; 40; 260, 1.
hlušiti: nehlušte mne svými řečmi 290, 30.
hnáti: žéne mne před se 86, 22; 351, 33.
holspanty 286, 15; 21.
Homerus 7, 8; 273, 16; 299, 7; 335, 25; 343, 1; 4; 346, 23; 354, 1.
Horatius 5, 34; 302, 19; 316, 13.
hořekati 163, 15.
horlivě 99, 3.
hospoda: do hospody přijal = pohostil 10, 6.
hospodyň 189, 4; 5.
hovořeti = hovořiti 35, 17.
hozditi = hyzditi 379, 22.
hrabati: přech. přít. hraba 55, 8.
hrabatský = hraběcí 306, 21.
hrátí: puls tíže hrál 282, 8.
hrbovatý 7, 6.
hříšen: tauž vinau jako i já hříšen jsi 219, 6.
hromázditi 235, 2.
hrubě: tak se hrubě lekl 154, 3.
hryzení = chrup: vostrá kausaní a hr. mají 336, 4.
hubatá ústa (tlamě podobná) 7, 6.
hudba = hudební nástroj: rozkázal, aby na rozličných hudbách haudly 237, 10.
Hugo (Bencius), lékař v Sieně 268, 2.
Huoc Jan, lékárník v Ulmě 268, 5.
hybati 182, 4.
hyen, kámen 346, 14.
hyena 345, 23; 346, 7; 19.
Hyrkanie 349, 10; 350, 1. — Hyrkánové 349, 19; 350, 1; 3.
Hyrpové 360, 6; 11.
Hyspanie 239, 1; 240, 43; 281, 15.
hyzditi se = oškliviti se 379, 22; 381, 25.
hyže: síla v hyžech 351, 17.

chameleont 339, (tit.).
chaterný: ch—á pomsta 70, 2.
chládkonozí lidé 336, 25.
Chotomie = Chaonie 276, 22.
chovati se s kým = mazliti se 23, 22. — živiti se 163, 10.
chrastina 65, 11; 223, 15.
chrt: dva chrté 136, 15.
chtíti čemu: opět by chtělo daktyluom 179, 16; chtěl svému od měštěnína 240, 6; 39.
chutně = ochotně, honem 179, 1; 236, 10; 252, 14.
chváliti: ženu tu chváléce 241, 20.
chvátiti: zajíce ch. 79, 7.
chymera = chimaera 5, 22.

ichneumon 348, 15.
ilis = ibis 353, 10; 20.
Indie 336, 1; 339, 23; 351, 37; 360, 14.
Indští volové 348, 18.
Indytské hory 353, 25.
Instituce Justinianovy 332, 15.
Iob 5, 33.
Iokasta královna 338, 4; 11.
Ipokras = Hippokrates 316, 3.
Isis, bohyně 9, 14; 10, 3.
Izraelský lid 275, 11.
Izydorus = Isidorus 276, 2.

jacinkt = drahý kámen 248, 3.
jako = jenž: kdo jest onenno, jako tamto před námi jde? 13, 20; pověz mi, co jest to, jako tě nese? 267, 16 a j.

Digitized by Google

Jána sv. kostel 315, 1.
Jaselicus 344, 4.
jebtiška 300, 6.
jedenactý v tit. 63; 82; 101; 120.
jedinau = jednou, jedenkrát: kdož j. v neváře shledán jest, vždycky ten v domnění zlém bejvá 88, 8.
jednák 193, 20; 240, 19; 20 a j.
jedné = jediné, jen: poslechněte j., nechte ho 32, 9.
jedno = jenom 118, 35.
jedno — druhé: jedno cestau jda, druhé obtížen jsa = jednak — jednak 94, 1.
jednom = jenom 10, 19; 17, 30; 23, 20; 32, 16; 43, 33; 88, 6 a j.
jednorožec 349, 3.
Jeronym sv. 308, 12; 316, 13.
ježkový: tvárnost má ježkovau 339, 24.
jímati: vostrými zpáry trápiti a těžce j. = svírati 218, 11; pazaury se ho jímaje = chápati se 279, 19.
jískati = hledati: ženy, když vši jískají, nehty tepau 291, 24.
jísti = žráti; jedl holuby jeden po druhém 75, 2; 96, 4 a j. — pojísti = sežrati 65, 21 a j.
jmenovitý: j. den = určitá lhůta 82, 8.
Julius, císař 338, 18.
Julius Modestus, spisov. 330, (tit.) 24.
Junius Appius, konsul 344, 10.
Juno, bohyně 36, 37; 113, 9; 12; 19; 193, 4.
Jupiter 50, 34; 51, 6; 9; 12; 60, 8; 73, 21; 74, 1; 145, 22; 193, 2; 198, 9; 16; 199, 1; 22; 201, 9; 203, 15; 208, 7; 221, 9; 224, 1; 227, 9; 256, 22; 276, 15; 326, 2. — o bože Jupiter! 74, 13; 208, 10; 221, 14; 256, 3.
Justinianus, císař 332, 15.
Juvenalis 314, 21; 316, 28; 321, 6; 342, 7; 353, 19.

kaj = kyj 374, 8.
Kappadocie 14, 8.
Karel, kupec z Florencie 302, 4; 12.
Kastalekonští 344, 9.
Kátho M. = Cato 273, 13.
káti se čím: cizím neštěstím se kaje 3, 22; 59, 22.
kausaní = kusadlo: velmi vostrá k. mají 336, 4.
kázanost = cudnost: k. žen svých vyzvěděti 334, 22.
kázaný: žena kázaná = dobré kázně, cudná 99, 1
kde = kam: kde jdeš, muoj pacholíčku? 28, 26; příteli, kde jdeš 140, 10; kde se béřeš? 140, 18
když tehdyž = nčkdy: vždycky sem to přemyšloval, že k. t. tobě toho líto bude 41, 22.
kejchavka = helleborus, rost. 274, 13; 17; 19; 20
kerchov 269, 9; 304, 14.
klamati na koho = lháti na koho: pročež ste klamali na toho, kterýž mluviti neumí? 9, 8.
klápet = pařez 11, 29; 74, 2; 5.
klaubec = pouzdro: do pytlíčku a nebo do nějakého klaubce 327, 19.
Klaudianus básník 308, 34; 309, 13.
Klaudius císař 341, 11.
klevetati 257, 23.
klibati = klubati 202, 9.
klíditi (o tělesné potřebě): prvé mi dal, abych krví klidil, až málo ne do smrti 310, 30. — rozum svuoj s tím klizením vyklidil 29, 13.
klisterování 171, 22.
klopotati: jako pes po hlavě k. = klopýtati 313, 23.
knap = soukeník 164, 7.
kolací = hostina 22, 2.
kolíčko = kolečko 349, 11; 12.
Kolín n. R.: na Rejně Kolíně 312, 23.
Kolophonští 344, 8.
koňňata 15, 23; 22, 22; 23, 16 a j.
koněbodci = hippocentauri 5, 31.
kopa česká = 60 grošů bílých 166, 23.
kopa míšenská = 30 grošů bílých 12, 1; 250, 10.
koza: lok. sing. o kozi 59, tit.
krahulečník 266, tit.
krajčí 259, 1; 5.
králík, had 340, 18; 20; 22; 341, 2.
Královské Knihy (v biblí) 278, 20.
Kráthes = Krates filos. 274, 6.
kratochvílení 25, 27.
Kratonyenský = Krotonský 5, 8.
Krésus 37, 14; 38, 12; 40, 3;
Krétenští 276, 18.
křípěti = skřípěti 376, 29.
Kristus Pán 303, 17.
křivdář 56, 7; 82, 6.
křivdomluvný 57, 2.
křivě 42, 6.
krkání: krkavec krkáním čas oznamuje 114, 1.

Digitized by Google

krokev = krovní trámec 177, 16.
krokodýl 163, 1; 347, 18; 348, 13.
krondle (sing., fem.) 264, 23.
křtan 348, 13; 349, 23.
krvaviti 189, 18.
Krymo = Komo, město 307, 8.
kto 23, 36; 116, 3; 186, 21; 244, 7; 280, 15; 300, 15; 302, 30; 303, 19; 337, 31 a j.
kuoň: potom ten k. odvedl Cassius 331, 12.
kuoš. koš 141, 8; 10; 12 a j.
kuroptva 163, 9.
kus = trocha: já se tvejch slov kusa nebojím 86, 19; nejsem tebau kusa obtížen 124, 2; já kusa nedbám na tu lišku 153, 2 a j.
kventík = ¼ lotu 248, 12.
kvésti: ktve 188, 7.

labuth 187, 15; 16; 18.
Laestrygones 335, 23.
Laius, král thebanský 337, 29.
lambardské dítě 355, 11.
laní = laň 183, 16; 19 a j.
larva masopustní = směšná příšera 11, 37; 12, 8; 33, 34.
laskav: velmi laskáva byla 258, 4; laskávi 332, 21; laskávě 62, 10; 144, 8; 280, 31; 301, 21.
lata = lať 177, 17.
Lateranský kostel 315, 1.
Laurentiana, cesta v Římě 355, 1.
lauže: v lužích 73, 19; lužka 190, 18.
léceti = léčky strojiti: vždycky na tebe l. budau 64, 24; 177, 24.
léč: do leči ho přivedla = do léčky 202, 19.
leč s ind. hypoth.: leč mne hned prodáš, jinak sice od tebe uteku 16, 14; leč k tomu přivolíš pro obecní dobré, bez tvé vuole já chci ho osvoboditi 36, 36; mohl by naší slávy umenšiti, leč my jí brániti budem 47, 16; zle, má ženo, leč hned půjdeš a napiješ se 293, 21 a j.
ledvá 69, 11; 209, 19.
lehučký 109, 24. — lehučce 83, 16. — lehaučky 319, 15.
z **Leiteruov kníže** = della Scalla 302, 3.
lékař: lékaří 237, 1.
lénivý 86, 18; 125, 1; 150, 7; 12; 19.
lenkotrata = leucrocota, zvíře 336, 13.
lep: uhlídali ptáčníka, an vějice lpem povlačuje 116, 10; lpy a jiné nástrahy 117, 4; 337, 8; 11.
Lepidus, triumvir 277, 10; 19.
lest: l. složili o něm = úklad nastrojili 47, 22; l. složená 48, 6.
lháti: aby lháli 322, 24.
Libánská hora 300, 18.
libistice = Libysticae (fabulae), *Λιβυκοὶ λόγοι* 5, 14.
Licinius Publius, kons. 344, 10.
lidojedci 335, 10; 18.
Ligurie, Ligurští 307, 6.
lichevník 309, 19; 312, 1.
lichota = faleš, podvod: obadva jste plní lichoty a nevěry 83, 3; 118, 13; 153, 9.
lichý = podvodný: nevěrný a l. lev 59, 11; 82, 6; 241, 19.
lišťátko 153, 7.
liští = liščí 135, 25.
Livia, manželka cís. Augusta 277, 22.
lomiti se = dáviti: hyena lomí se jako člověk 346, 4.
Longinius = Longinus 333, 2.
lstivě 13, 22; 71, 9; 186, 5.
Lucanus, básník 280, 27; 314, 29; 333, 28; 340, 29; 352, 28.
Lucie sv. 296, 12.
Lucinius = Licinius 333, 1.
Lucrecius, básník 313, 31.
ludař = šejdíř: ludaři a kejkléři, kteříž na lidech peníze šálí 289, 4.
Lufft (?) město 307, 1.
lůžko: na ložku 323, 14.
lvový 219, 13; 20.
Lycaeus, bůh 333, 20.
Lycerus: král Babylonský 40, 19; 41, 9; 10; 14; 17; 44, 17; 47, 2.
Lydie 14, 22; 37, 15.
Lysimachus, král 344, 5.

máj = mladé větví: všecko město pod májem sedělo 40, 12.
majtiti: dříví majtí 206, 4.
maličko 106, 7; 142, 32; 157, 18.
málo ne = bezmála, 155, 15; 19; 310, 30.
Mancius = Mancinus, sedlák 298, 7.
mandly: mošnu mandlův 178, 8; 9.
maní: m. nalezl pecen sádla 143, 9.
manticora, zvíře 346, 20; 348, 22.
Marrubové 334, 13.
Mars 334, 14.
Marsové 334, 13; 18.
Martialis, básník 337, 16.
Marytanské hory = Mauritánské 351, 20.
mátě: svých dětí vlastní m. 19, 26; 231, 20; na máteř 231, 8; s mateří

Digitized by Google

231, 20; všechny jiné matery 224, 10; 351, 12.
Matúš sv. 311, 29.
Mauřeníky, opice 337, 22.
Mauřeníkové 335, 19; 338, 16; 341, 16.
Maurytanie 352, 1.
mazhauz = síň 15, 24; 32, 14; 18; 293, 5 a j.
mdel = mdlý 281, 6.
medennice 8, 27; 20, 24; 26 a j.
Mediolán 266, 19; 21; 285, 1; 286, 13.
Mecha = Mekka 239, 1; 246, 2; 240, 4; 44.
Mejland 324, 1; 326, 10; 13.
Mela Pomponius 333, 23; 345, 1; 359, 31.
melitanský: melitanské psíčky = mazlíčky, z ostrova Malty 192, 1.
Menelaus 342, 27.
Merkurius 176, 6; 177, 2; 5; 193, 1; 12 a j. 198, 1; 256, 21; 356, 10.
Merkuryáš 178, 10; 356, 8.
městský = vzdělaný, ušlechtilý, urbanus: k mnohému městskému naučení potřebný 3, 4.
metati: nejvíce přede mne mecí 105, 1.
Methymna, město 342, 10.
mhauráni: očí mhauráním ukazoval 329, 28; 30.
Micypta = Micipsa, král Numidský 280, 11.
Midas, král 319, 9; 15.
Migasthenes = Megasthenes historik 336, 1
milítký 17, 20.
Milo, zápasník 347, 1.
milost: obrazové bez milosti = bez vděku 85, 3.
milostivě 236, 22.
Minatius 327, 3; 8.
Minerva, bohyně 197, 1; 321, 25.
míra: své věci v dobré míře postavíš 59, 5.
místo: na místo dobře šaty dělati = velmi dobře 259, 1.; umdlen na m. 259, 37.
mistrný = divný, zvláštní: najmistrnější sen 246, 13; ze všech nejvšetečnější a nejmistrnější zvíře jest jednorožec 349 3; má mistrnú barvu (seltsam) 339, 27.
mocně dáti = v moc: já ho mocně tobě dávám 11, 9; 11.
močidlo = bažina 74, 2 a j.
mohautný 91, 1.
Moralia, spis sv. Řehoře 275, 14.
mordéř svůj = samovrah 185, 2.
mozk 132, 13; 150, 10.
mráz: pl. mrázy 62, 7.
mrzutý = šeredný, 226, 23.
Muclanus Licinius, spis. 333, 5.
mudrák = věštec, hadač: z rozkázání kněží a mudrákův 333, 4.
mudřejší 321, 2.
Můřeninská země 336, 5; 29; 337, 24; 26; 339, 4; 346, 17; 20.
musejm = musím 138, 15.
mušení = nutnost 287, 5.
muž: muží 36, 17; 37, 8; 38, 23; 47, 8; mužmi 214, 6; 255, 7.

nabis = žirafa 338, 16.
nabízeti: mládence k sobě vábila a nabízela = pobízela 100, 15; pána k dobrotivosti n. 186, 27.
náboženství = pobožnost 246, 2.
nabrunátný: nabrunátné majíc vlasy 337, 27.
nádobí = plodidla 249, 17.
nadrážniti: když se ho dosti nadrážnil, odletěl zase 279, 20.
nadychání = plané povídání: jejich n. hned uši odevrau 325, 9.
náhle: v n. potom přiletěl vorel 95, 7; srv. 174, 18; 293, 14; 332, 15 a j.
nahromázditi 96, 16; 124, 6;
najednání = vyjednání, podmínka: toliko s tímto najednáním 39, 3.
najetí: nemohu ani mezkuo ani koňuo k kaupení ani k n. nalezti 12, 17.
najíti: nájdeš 178, 2.
najpraže = nejprudčeji 50, 27.
nákladitě = nákladně 340, 26.
nákvasa: v své staré nákvase stojí = nákaza 313, 27.
nakvašovati: had všeckny věci jedem nakvašoval 62, 10.
nalécetí: sedlák mnoho lečí nalécel na toho ptáčka 247, 9.
nalekovati: bližním léčky nalekují 172, 7.
namluviti koho = bereden 37, 1; nás na to nenamluvíš 162, 11; a j.
nanečistiti: život si mi nanečistil 143, 11
napískati: o byť zato v ústa nadělali a v nos napískali 17, 26.
napnauti: napav kuži 225, 9.
Narades = Najades 356, 10.
nároky = stroj bobří 172, 10; 12.
nastrahovati: pasti n. 64, 24; 71, 19.
náš-náše: pro náši vinu 115, 18; náši nepřátelé 136, 15; uši náše 4, 10; sr. 257, 20; 275, 1; 276, 21 a j.

Digitized by Google

našlapiti: ptáčník, nevida ještěrky, našlapli na ni 172, 4.
natáhnouti: netopýře ptáci těžce natáhli = potrestali 95, 12.
navésti na cestu 9, 16.
Nazamonienští, Nazanyenští = Nasamonové 334, 2; 11; 19.
Neapolis 311, 8; 355, 9.
nebojatý: nebojatá vrána = nebojácná 125, 14.
nečasnost = předčasnost, předčasná plodnost: pro spěšnost rychlé nečasnosti (o medvědech) 351, 6.
nečasný: nečasné dílo = nevčasné 188, 20.
Nedius, krejčí 259, 3; 260, 1 a j.
nedvěd 174, 9; 222, 4; 8; 350, 27; a j.
nejednota: vyptal se na příčinu hadrování takového a nejednoty 292, 17.
nechutní se mi = zle se mi dělá 9, 3.
Nektenabus: král Egyptský 41, 8; 42, 9; 44, 27; 31; 45, 2; 6; 19; 24; 25; 46, 10; 15; 17; 23; 27.
někto 252, 22.
nemáhati: pro hněv mluviti nemáhají 11, 2.
Němci 330, 10. — Německá země 355, 4.
německé myši 89, 9.
z **nenadála** 207, 10; v nenadále 321, 19; 26 a j.
nenáviditedlný = protivný: n-á pokojnost moře 317, 13; 374, 6.
není 200, 7.
neoddati komu = vyrovnávati se 7, 7.
nepodoba = nepodobný člověk: a co tato n. zná litery? 19, 17. — = škaredost: proč se posmíváte nepodobě mé 36, 18; 19.
Nepodobovice, Nepodobice = sídlo nepodobných t. j. škaredých: toť škodí, že jsi z N—c. 15, 36.
nepotvorný = ohyzdný 166, 23.
nepříležitý na koho: n—á na někoho služba 4, 5.
nepřístupný = odporný: ty si mně velmi velice n. a nepodobný 11, 31.
Nero, císař 278, 12; 14.
Nesius = Nestus, řeka 346, 28.
nesvoboda: z svobody do n—y se dal 278, 21.
nesytost = lakomství 210, 5.
Netapacius, rytíř ve Florencii 263, 25.
netrefa = ťulpas: si pravá n. 22, 11.
netrefný = nedobrý: pes jeden n. 146, 5.
Neurové 333, 23.
neutřená cesta = neujetá 309, 18.
nevybitý = bezelstný 242, 24.
nezčíslný 255, 4; 261, 26 a j.
nic: ničehéhož 87, 14; 200, 20; 243, 18; ničemémuž 106, 9; 197, 22. — nic toho není = nic takového, nýbrž něco jiného 10, 33.
Nicolus Mikuláš (Niccoli), Florenťan 286, 16.
Nigriaca, pošetilec 358, 17; 359, 21; 23; 25.
Nigri = Nigris, řeka v Africe 338, 33.
nikám 134, 20.
nikdí, nikdíž 282, 35; 286, 8.
Nilus 347, 18.
nolhart = pokrytec 265, 22.
nosatec = kopáč 10, 9.
nov měsíce 337, 12.
novotný 22, 6.
Numidie 350, 26.
Nydrianth 294, 5.
nyničký: nyničké udatenství 79, 16. — nyníčko 75, 16; 199, 23; nyničky 127, 2; 200, 1 a j.

obecenství = společenství 162, 1; 203, 13; 223, 8.
obecný čas = těhotenství 351, 3.
obervati: od pávův oberván 85, 9; 95, 15.
obilé: mezi obilém 284, 1.
oblibovati: nad smrt to oblibuje 167, 13.
obmysliti: obmyslila tomu cestu 99, 22.
obránce: vzali sobě za obránci 75 1.
obrati: vobéru 211, 20.
obrátiti: oni se na to nic neobrátili = nedbali 51, 20.
obrazník = sochař 164, 1; 192, 2.
obrazový: hlavu obrazovú = škrabošku 164, 2.
obstati = obejmouti, obestříti: nit ho neobstala 149, 25; pás všecken kostel obstal 330, 15.
obštikati = okusovati 341, 21.
obtěžovati se = tíže nabývati: břemena čím dále, tím více se obtěžují 13, 23.
obtížen: o. na své mysli = zarmoucen 35, 24.
obviáštně 256, 27; 280, 3.
obžernost 375, 30.
octnauti se: že by v šatlavě se ocetl 260, 17.
odcesti: mužíček, nechav přímé cesty, šel po o. 155, 9.
odejíti: tak ho kausali a rvali, že ho za

Digitized by Google

mrtvého odešli 86, 2; napoly umrlého a zabitého ho odešli 144, 17; 145, 4; 187, 5.

odepříti = odolati: lvovu úmyslu od. 92, 34; všemu pokušení ona morně ode. přela 253, 18; tak lest jedna druhé odepřela 270, 26; 341, 9 a j.

odhádati = hádkou odpuditi 59, 11.

odkavád 145, 19; odkavádž 183, 18; 20; 334, 20.

odlehnauti: řekl, jako by mu odlehlo 170, 3.

odmeknauti = odemknouti: kázal sobě kómoru o. 257, 11.

odmluviti = domluviti, řeč skončiti 238, 39.

odplatiti se čeho: slibujíce, že se mu toho o. chtějí 180, 7.

odpočívati: tu té voslici odpočívala = odpočinutí přála 265, 36.

odporník 31, 10; 275, 19.

odporný — vzdorný, odporující 24, 12.

odslaužiti se: odpověděl, že se jí toho chce odslaužiti 97, 6.

odtušiti: nemocný, odtušen jsa již zle od lékařův = zbaven naděje 165, 11.

odvěšený: s odvěšeným krkem = svislým 217, 12.

odzpovídati se = dozpov. 295, 12.

Offrogenes = Ophiogenes, lid při Hellespontu 334, 25.

oháňka = chvoštiště na mouchy 88, 3.

ohava = ohavnost: obávají se jejich aust ukrutnosti a ohavy 349, 15.

ohledovati se s čím = obírati se 191, 2.

ohlechnauti = ohluchnouti 259, 22.

ohyžďovati 13, 40

ochránce: chudí ho za ochránci měli 243, 1.

ochudnauti = schudnouti 237, 26.

oklamavatedlný = klamavý 308, 33; 34; 309, 11.

okrauhlost: v o. vykonaný = dokonalý, vhodný 38, 4.

okřin vokřin = mísa 21, 15.

oliva 212, 8; 9; 12.

Olrúth = Olympia 347, 3.

oman, voman = rostlina počistivá: zacpanému mozku žádná kejchavka ani voman nepomůže 274, 18; 13; 20.

omluviti koho k někomu = osočiti: musím to předjíti, aby mne ten zlosyn ku pánu neomluvil 10, 26.

omykaný: od čeho si na krku tak omykaný? 105, 10.

Onofrius, syn Brantův 273, 2.

opatřitel = opatrovník 102, 11.

opíče 231, v tit.

opikati se = mingere 299, 29.

opraviti se = polepšiti se 187, 11.

opravovati se: pes se opravoval = spravoval, zmáhal se 147, 18.

orátor = řečník 33, 10; 11; 185, 14 a j.

orth, ort = 6—8 grošů českých (bílých) 166, 22; 193, 3.

ortis = žirafa 338, 20.

osídlo 177, 26; 181, 1; 202, 19.

osmejkaný: krk o. 105, 9.

osmnactý v tit. 69; 88; 107; 125.

osobný = sličný: dosti osobné mládence 12, 10; nepodobného mezi osobné postavil 14, 6 a j.

osočiti: osočil ho k králi 40, 37.

ostáti 259, 23.

ostrážce 104, 8

osukovati: postavil se, jakoby se chtěl brániti, ruce sobě vosukuje 249, 11.

Ovidiovy Knihy Přetvořování 336, 8; 340 1; 356, 9.

Ovidius 321, 17; 20.

ovoce: šupiny od ovocí 282, 18.

oznámiti koho = známost učiniti o někom prozraditi 76, 1; 148, 23; 25 a j.

Padus, řeka 323, 7.

Padva = Padua 268, 3; 329, 1. — Padavinské kníže 329, 1.

palaužek = palouček 247, 2.

palice = hůl, kyj, obušek 114, 11; 115, 3.

pán s vámi: ach, milý pane s vámi! (Dominus vobiscum) 301, 17.

Pantheios = Panthoos Trojan 342, 27.

papati 28, 1.

Papinianus, právník 274, 2.

Parandrus, Parandus, Pariandus = Periander 342, 11; 14; 20.

pard 338, 16.

pařezí: utíkal skrze p. a chrastiny 223. 14.

Paříž 276, 6.

parték = krajíc 27, 28.

Párthové 331, 14.

pás: za pasy šli spolu = v zápas se dali 249, 16.

pastorče 19, 28.

patnactý v tit. 67; 85; 104; 123.

patrný: místo velmi patrné = výhledné 200, 17.

Digitized by Google

paučina 214 11
pauk 214, 12.
Pavel, pokrytec 262, 25; 263, 1; 18.
paznecht 21, 4; 7.
pečítka = sigillum: malými lístky a pečítkami učinil z sebe bohatého 321, 8.
pekelník 29, 24.
Pelusium, v Egyptě 351, 21.
Pergamenští 340, 24.
peřiti se = peřím obrůstati 284, 2.
Persius, satirik 298, 1; 318, 28; 343, 2.
Petr z Florencie 266, 19.
Petr z Vinic = P. de Vineis 330, 5; 8; 12.
Petrillus, v službách kardinála Barenského 311, 10; 11.
Phalistenská cesta = v kraji Falisků 360, 6.
picek = vepřík: smáti se pickovi z Epikureovy roty 316, 17.
Pienská země = Picenum 290, 1.
piják: má zavřený piják = jícen 326, 9.
pikati mingere 299, 32; 34.
piléř pilíř 34, 1.
pilně 172, 3 a j.
Piréus, přístav athenský 192, 8; 12.
Pisa, město v Italii 262, 25; 268, 12.
pištělka 348, 27.
pitomý = krotký 55, 4
pivnice sklep 8, 15; 19.
plano: poď se mnau na plano na pláň 123, 8.
Pláthonova škola 299, 21. — P—i učedlníci 323, 2.
Plautus 5, 18; 311, 5; 27; 338, 13.
plejtva = ploutev 268, 28.
pletky = oka pletená 117, 4.
Plinius Druhý 332, 20; 333, 9; 345, 8; 348, 1; 353, 24; 354, 6; 360, 25. — Pl—ovy Přirozené Kronyky 332, 22; 334, 26; 339, 18; 22.
Plinius Mladší 321, 5.
pliskač = tlachal, pleskal 11, 11 a j. — pliskání 32, 1; 134, 13; — pliskavý 43, 15.
pluhař = oráč 229, 18; 292, 19.
po = podle: lékařství po štěstí 327, 21.
pobíditi = pobídnouti: mistra k šermu p. se nestyděl 299, 3.
poctivě 27, 14; 226, 33 a j.
počekati: počekaj maličko 28, 16; 236, 16.
podívati se čemu: aby se podívali tomu milovníku 343, 23.
podkraji kraj 288, 19.
podletní jarní 116, 7.
podobný = sličný, pěkný 40, 33 a j.
podpeřiní: z p. ven hlavu vystrčil 322, 5.
podstrk = námitka: podstrkové od nepřátel řečníkům se dějí 185, 15.
podštívati: psa na se podštívali 79, 9; 169, 13; 230, 12.
podtiňovati: stromoví až do zpodku podtiňoval 103, 19.
Pogius 7 tit; 261, 10; 262 tit; 263, 22 tit; 265, 5; 15; 266, 15; 267, 32; 269, 7.
pohádka = hádanka: pohádky na se vydávali 40, 21; 19, 15; 16 a j.
pohlazovati se s kým 68, 20.
pohlezovati = pohlížeti: na každého neproměnnau tváří pohlezoval 14, 2.
pohodlé 10, 3.
pohřiziti: lodí se p. měla 170, 1; 176, 5; 9.
pochyba: bez p—y = jistotně 37, 10.
pojevši pojavši: jiného muže p. 19, 25.
poklesnauti se: na huolku se podpírala, aby tak snadně se nepoklesla 240, 27.
pokoštovati: bohové, chtějíce ho pokoštovati, bolestí mu poulevili 166, 14.
poláček = polský peníz, Pfennig 14, 21; 15, 1; 16, 5.
polau sudí: pět p. 243, 23.
polet = slanina (Bachenspeck): nalezl celý nasolený p. 143, 14; poltu slanin sem přijíti nechtěl 145, 12.
položiti se: tísta mající se položiti = mladé míti, oštěniti se 61, 15.
poludovati se = potulovati se: samotný se potuloval 226, 13.
polypi 339, 11; 12.
pomče = síť na ptáky, rám: pod pomče zlapati 72, 3; křičel, aby pomči přitrhl 285, 8; sr. 117, 4.
pomorančí = pomoranče 179, 18.
Pomponius Mela 345, 1; 359, 31.
poň = aspoň: já sobě p. ještě nětco umění zachoval 299, 15; 94, 16.
Popinianus = Papinianus 274, 2.
poraz: zstrašil mne jako nějaký p. = něco porážejícího, strašák 357, 6.
poslušen s dat.: rozkázaní mému poslušni 37, 16; 39, 13 a j.
posměch: na p. zváti koho = pro p. 33, 22.
postaupiti: hned jí z peleše postaupil = ustaupil 61, 17; člověku bláznovému p. 3, 26.
posvědčovati = dosvědčovati: čehož i Persius posvědčuje 343, 2.
pošmauřiti se = zakaboniti se 263, 10.

Digitized by Google

potáhnauti: mnoho lidu po sobě potáhl = za přívržence si získal 47, 15.;
potkávati se = potýkati se 11, 22 a j.
potlauci = na dvéře potlaukla 187, 6; 252, 11.
potonauti = potopiti se: konec prvé potone 170, 2.
pověděti: pověž 131, 8; 10; 222, 17
povinovat = povinen, dlužen 83, 2.
povoliti si čím = po vůli užiti: my sobě těmi fíky dobře povolíme a pochutnáme 8, 10.
povzdál 157, 20.
pozlatcený 279, 8.
pozmrtvěti: strachem jako p. 279, 13.
požříti: požřev kost 60, 18; hned ho voda požře 157, 6.
prasecí 144, 22.
praužeji = prudčeji: beran ještě p. běžel 154, 4.
právo: jemu to za právo ukázal = povinnost, řád 250, 1; 6; sr. 15, 4; a j.
pravý = upřímný: z pravého srdce 229, 20.
prázdniti = prázdeň míti, lenošiti 105, 27.
prázdný 13, 12; prázný 13, 17; prázen 13, 24.
práznomluvení = lehkovážná řeč 265, 29.
přečekati = přečkati: nemoha p. 295, 15.
předdomí 211, 12.
předjímati = předem bráti: chleb p. 311, 25.
předmítati: otázky p. 29, 18.
překryti = schovati, založiti 21, 7; 259, 32.
přelévaný: lotr p = prohnaný 240, 8.
přemítati = přehazovati 164, 2.
premovaný: premované lži = opentlené, okrášlené, 123, 12.
přesedati: svině sau plné uhruo a někdy mi v hrdle přesedají 151, 15; v hrdle váznau přesedajíce 152, 22.
přeslyšeti: pře přeslyšena byla = do konce vyslechnuta 244, 25; 248, 19.
přestati čeho: p. zlodějství 60, 4; té řeči přestali 157, 8.
přetknauti: raději zemrau, nežli by več lepšího přetkli = zasáhli 190, 25.
převelebiti = velebením převýšiti: liška nemohúci své kůže nad leopardovu p., vece 328, 5.
převét = záchod 29, 12.
převrci: převrž se 147, 3.
převyšovati: moře hnízdo převyšovalo = přesahovalo 191, 14; 347, 20.
přezelený: přišel na přezelenau lauku 144, 3.
prchnauti: peří z ní (z holubice) prchlo 204, 2.
přicházeti: tázal se, kudy to přichází 92, 21; 104, 7; 351, 4.
příjemný 219, 9 a j.
přilípati: tvrdé k tvrdému nepřilípá = nelne, nelepí se 102, 3.
přílišně 182, 18 a j.
přimírati = zmírati: prací i hladem přimíraje 242, 1.
přiobhrúbný: máš hlas p. 67, 11.
přiobtížný = hodně těžký: truhly naplň kamením, ať jsou přiobtížné 240, 36.
přiopravovati = polepšovati: přikázal psu p. (stravou) 147, 17.
připískati: jeden druhého češe, drbe a což může, před jinými jemu připíště 303, 19.
přípovídka = propovídka 4, 19; 301, 24.
připraviti se v co = ustrojiti se: skopec v psí kuoži se připravil 3, 29; 219, 13; připraven v udatného zvířete kůži 219, 18 a j.
přípravný = úpravný 93, 21.
přiříkati = slibovati 40, 39; 47, 2; 57, 13 a j.
přístupný = příhodný: čas p. 24, 5; 367, 7.
přištikování = okusování, otrhávání 56, 17.
přítel s dat.: půl přítele otci mému, počekaj! 236, 16.
přítomnost: bez přítomnosti jeho 258, 15.
přívětivě 307, 3.
přívoz = přístav: k Piréu, přívozu athenyenskému 192, 9.
procesí = triumf 278, 9.
procítiti: jak procejtím 297, 25.
pročež: p. se ptáš? = proč 246, 26.
prodaj: míti na prodaji 11, 17.
prodajný dům = tržnice 12, 4.
prodliti: p. životem komu = prodloužiti 325, 19.
profrceti = probzdíti 287, 18.
prositi: přech. přít. proše 61, 20; 99, 22; 108, 7; 187, 8; 222, 31.
prosmrdati: vím, že nevěrau prosmrdáš = zapácháš 96, 22.
prospíchati = prospěch přinášeti: rychlost nic jim neprospíchá 348, 19.
prostranný = volný, obšírný: prostranné vypovídaní 44, 31 — prostranně 10, 34; 11, 3 a j.
províjený: ocas tvůj (páví) jest p. = ozdobně prokládaný 113, 16.
prsa: okolo prsí mých 138, 22.

Digitized by Google

psejk 22, 15; 254, 13. — psejček 4, 5; 23, 25; 24, 8; 254, 5; 16; 28.
Psyllové, národ v Africe 334, 1; 4; 11; 18.
Pterephon = Pterophoros, nejzáze na severu 361, 3.
Ptolomeus = Ptolemaeus, geograf 335, 5.
purpuryanské šaty = nachové 342, 18.
pustiti: již po svém životu byla pustila = zoufala 64, 14.
puština; pušťiny 154, 25; 26; 208, 5; 239, 2; 240, 4
Puteoli, blíže Neapole 343, 16.
Pygmei, trpaslíci 353, 24; 354, 5.
pyrandrus, pyradus, pyrandus (u Plin. tarandrus), zvíře 339, 4; 5; 7.
Pyrrhus, král 320, 12.
Pythagoras 342, 26; 343, 1; 5.
Pythagorův páv 343, 4.

radše = raději 218, 22; 291, 6. — radši: 265, 18; 327, 6.
rauče = ruče: utečme r. odsud 168, 13.
ředičký = řiďoučký 375, 19.
Řecko 13, 32; 47, 4; 48, 32.
řediti = říditi: jiné zpravovati a věci ř. 174, 24. — ř. se: 111, 10.
regulus, ptáček 348, 9
Regulus, písař 321, 4.
Řehoř sv. 275, 13.
rejra: svau rejru provozovali = rej, hru 258, 7.
Řekové 333, 5; 345, 5; 353, 2.
Remicius = Rimicius 161 tit.
řetedlný = zřetelný 374, 21.
Reuchlin Jan 357, 1 (tit.)
řihati = bzdíti 286 27; 287, 16.
Řím 253, 6; 279, 1; 295, 39; 303, 7; 307, 5; 314, 31; 327, 15; 331, 25; 344, 11.
Římané 276, 20; 279, 11; 319, 7; 343, 22.
Římské království 276, 28; 277, 1; 6; 279, 16.
řith = říť 143, 13.
rodičský: láskau rodičskau povinna 231, 8.
Rodys = Rhodus ostrov 165, 4; 8.
rolí: na vodnaté r., mokrá r. 140, 3.
Romulus, skladatel bajek 55, 1.
rozbížka = rozběh: s rozbížkau i doskokem 111, 3.
rozčesnauti = rozpoltiti, rozvrátiti 347, 12; 13.
rozdáviti: dokudž vozové jí kolem nerozdávili 190, 23.
rozestříti: r. po vší zemi = rozhlásiti 77, 19; aby rozličnì darové mezi vámi rozestříni byli = rozděleni 113, 20.
rozeznání = vyšetření, rozsouzení 244, 25; 245, 24.
rozeznati: já vás o to rozeznám = rozsoudím, rozhodnu 135, 17; 145, 18. —
rozhřšení = rozhřešení 289, 11; 331, 26; 28.
rozkladitost: r. dubu 347, 11.
rozlecovati: vějice r. 175, 4.
rozmetati se = roztáhnouti se 210, 8.
rozmluviti o koho: s ženau svau o tebe rozmluvím 17, 4
rozsmáti se 14, 13; 24; 329, 18.
rozsmíšiti = rozesmáti: všeckny rozsmíšil 358, 16 (tit.)
rozum: není při všech rozumích = smyslech 286, 2.
rozvážiti: drobte sem nesnědl, leč mi kdy dva nožem ústa rozvážili 150, 17; 21.
rozvrátiti: sekerau hlavu r. 139, 9.
Rudolf Kamerinský 309, 21.
rukavičky: pod klobaučkem a v rukavičkách 142, 31.
rumplovati se 64, 12.
rybář: rybáří 164, 13; 166, 6.
Rykhart = Richard, král anglický 283, 12.
Ryphejské hory 353, 2.
rys = panthera 349, 10.
rysovnice, bylina (Aconitum, Pardalianches) 349, 23.
rýví 5, 39; 184, 7 a j.

Sajetáni = Gajetáni 261, 11.
sajr = sýr 251, 31.
sak = síťová nůše 12, 26.
Sallustius = 273, 19; 280, 12; 24.
sáma: viděl ji, ana sáma jde 296, 14.
samotný: pták s. = samotářský 191, 10.
Sámští 36, 10; 37, 12; 38, 16; 18; 39, 13; 40, 3.
Sámus 13, 29; 34; 30, 21; 31, 9; 35, 11; 26; 36, 10; 17; 23; 37, 8; 15; 23; 38, 8; 13; 19; 23; 39, 8; 40, 9; 16.
Satarchové, lid v Asii 360, 26.
Satmali, lid netvorných uší 345, 2.
Saudcův Knihy 5, 38.
sauprasnice 144, 24.
sauseda = sousedka 293, 12; 13; 26.
Scythie 352, 23.
secpati = uvaliti: vinu secpal 263, 21; 282, 9.
sedmnactý v tit. 68; 87; 124.
Sejův kůň 330, 25; 331, 6; 17.

Digitized by Google

selnauti se = slepiti se: oči se jim lpem selnau 337, 11.
Seneka, filosof 280, 26; 321, 21; 327, 13.
Seneka, tragik 292, 22; 317, 3.
Senis, město = Siena 268, 2; 324, 29.
Seres, lid na dalekém východě 335, 18.
Servius, grammatik 321, 10.
sestra: ó sestra liško 137, 3; 251, 31.
setříti se = sraziti se: s obou stran se o to setřeli 275, 12.
shlazovati = uhlazovati 102, 9.
shnízditi se = uhnízditi: ptáček shnízdil se mezi obilím 284, 2.
shromázditi: 96, 14; 103, 6; 162, 7; 182, 11; 209, 11; 284, 9; 311, 11.
schnauti: sechl 146, 23; 231, 28; 278, 12.
Sibylliny knihy 285, 18; 286, 10.
Sicilie 50, 26; 335, 24.
Siculienští = Sicilští 309, 6.
Signium, zámek v Ital. 298, 8.
síti: na suchém poli sáto 140, 13.
sjíti od koho = zahynouti 48, 27; 50, 28 a j.
skalí: jeskyně v tom skalí 142, 4.
skočný: myš příliš skočná 230, 4.
slaniny = slané maso 283, 9.
slavíček 113, 18.
sliniti se = sliny pouštěti 68, 2; 132, 32.
slomiti 212, 12; 13. — slomovati 212, 10.
Slovácké lesy 338, 23.
složiti = na lože uvésti 333, 10.
služebnický: sl—é šaty 13, 35.
slych: nemáš ani čichu ani slychu 180, 2.
smeješ se 19, 8.
smíra: bez smíry náramně velmi lhau 156, 34; bez smíry mluvící (Thersites) 273, 17.
Smíram = Sunium 192, 3.
smrdlavý 261, 5.
smúcený = zarmoucený 139, 11.
Smyrna, město 333, 8.
smyslný = důmyslný 55, 1. — smyslně: důvtipně 25, 14 a j.
snář = kdo sny má: snářům mnohá oklamání se přitrefují 308, 32.
sňatek = shromáždění: kratochvíl při nějakých sňatcích mívali 92, 6.
snážný 256, 15. — snážně 24, 11; 259, 8; 15.
snesitedlnost: trest a oliva vadily se o s. = vytrvalost 212, 8.
snesitedlný = snášelivý: dobří a snesitedlní 280, 18.
Sokrates 299, 21; 323, 2.
Solinus 333, 23; 335, 11; 20; 336, 5; 28; 337, 2; 338, 25; 339, 23; 343, 36; 346. 30; 348, 15; 360, 2.
Solon 300, 13.
Sorakte, hora 360, 7.
soška = podstavec: vlezla mezi sošky vosidel 380, 22.
sotvá: 94, 3; 141, 23; 146, 23; 179, 12; 217, 15; 235, 13; 248, 12; 296, 19 a j.
spamatování = vzpomínka: Ipokras takto v svých sebraných s—ch učí 316, 4.
spamatovati = v paměť si vštípiti: porozuměvši panna těm slovům od mateře spamatovala je 49, 13.
spání = 298, 5; 6.
Spinx = Sphinx 337, 26; 31; 338, 10; 15.
spojímati = sebrati; spojímal osly 298, 8.
spolustolící = spoluhodovníci 366, 2; 368, 16; 19.
spraviti: mnohos mi lží spravil = napovídal 33, 4; myslil slovy lahodnými dolů ji spraviti = dostati 228, 21.
srdce: z pravého srdce = z hloubi srdce 229, 20.
srostnuti: i šel se dub zase k svému prvnímu s. 347, 15.
ssáti: nápoj z země vytahuješ a sseš 87, 11.
starodávno: od staradávna 117, 14.
starosta = stará žena 252, 16; 21.
statčiti 222, 31.
stěžovati si do někoho něčeho 4, 40.
stírati se = potírati (vaditi) se: přede mnú se stírají 297, 25.
stonání: holubi stonáním čas oznamují 114, 1.
Strábo, geograf 335, 6; 345, 7; 360, 20.
strach s gen. obj.: st. vlka 83, 3.
strana: s obau strán 144, 15; 174, 10; 191. 22. — chrání s větší strany dlapami hlavy = větším dílem 351, 18.
strašiti se = báti se 153, 19.
strašlivý = bojácný 86, 13 a j.
stříbrnice = stříbrná nádoba 87, 12.
střížení = stříž u ovcí 78, 15; 17.
strojený vlas = nepravý 302, 19.
strojný = pořádný, skvostný: připrav nám s. a hojný stůl 32, 12; velmi s—é jídlo 84, 6; s—á příprava 94, 13 a j.
struoj = stroj (bobří) 172, 9.
stýskati: zdá mi se, že sobě stejště po tobě 22, 21.
suk = šťáva 274, 18.
Sulpicius Apollinarský 332, 9.
sum = sumec 205, 3.

Digitized by Google

Sunyum = Sunium, předhoří 192, 3.
súprasí: nalezl svini s. 144, 20.
Surius = Furius Camillus 279, 1.
svada 235, 19.
svémysiný = domýšlivý: s—é bláznovství a nerozum 3, 27; 63, 5; s—ých lidí jest mnoho, kteříž chlubní jsau a velmi vysoce o sobě smýšlejí 131, 1; též = svéhlavý: nesnadná a s—á k přesvědčení od toho, což sobě upřela 291, 28.
svésti: ze světa s. 48, 31; 77, 10 a j.
svině mořská = delfín, pliskavice 171, 12; 15.
svraskalý 90, 2.
svršek = přídavek, přebytek 237, 21.
svůj mordéř: chtěl sem mordéři svému pomoci = samovrahu 185, 2.
Sýme, vrch (?) u Neapole 355, 10.
Syrakusy, —zy, Syrakuz, město 309, 2; 7; 8.
Syrie 331, 9; 11.

šáliti co na kom: na lidech peníze š. 289, 4.
Šalomún 280, 29.
šaulati se = těkati 309, 16.
šedsát 16, 5.
šejdéř 240, 41.
šejdéřství 327, 28.
šerméř 298, 22; 299, 3.
šestnactý v tit. 67; 86; 105; 123.
šibal: lotr přelévaný a šibalem podšitý 240, 8.
šipiště = násada u šípu 208, 4.
širokonožný 336, 1 (tit.)
škariant = pochop, rychtářův pomocník 191, 27.
šklon = sklopec, čižební přístroj 117, 4.
škořepina 66, 11; 17; 67, 2
škrabání = ku posmívání jiných a šk. byl vejborný 302, 5.
škrabati: oni-li mě škrabí? = dobírati si koho 33, 28; srv. 154, 13.
škřemení 134, 19; 135, 13.
škřipati: škřipě zuby 59, 17; 186, 20.
škřivánek 177, 24; 26 a j.
škřviti se: hlemejždi škvaříce a škřvíce se od prudkého uhlé jakoby křičeli = škvířiti se, fervere 188, 17.
šlachtata = porážka dobytčí 172, 16.
Španiel 311, 23.
šperkovný 18, 9.
špižérna 48, 19; 64, 8; 148, 27.
šrám = jizva 82, 2.
Štěstí = Fortuna 190, 3; 6.
štípák = kohout štípavý, zápasní 45, 18.
štůs = náraz 349, 7.
šťvaní 79, 5; 329, 21.
šťváti = 80, 4; 84, 12; 136, 19; pošťvati 97, 10.
švachtání 32, 1; 35, 3.
švástaní 27, 27.
švástati 17, 11.

talov = hnis krvavý 92, 1; 2.
tapati: všickni tapali = potápěli se, tonuli 192, 6
tarasovati = upevňovati 301, 8.
Tarquinius Zpupný 285, 18; 21; 23; 286, 4; 8.
Tataři 335, 8; 336, 24; 359, 31.
Taterské ostrovy 344, 23.
tauželi = úsilněji, prudčeji 59, 10. — tauže 135, 19; 22; 263, 13.
téci se = běhati se, pářiti se 69, 13; 350, 28.
teď = zde, tu: jdi na onu lauku teď nedaleko od nás 132, 1; do této teď díry ať mi je postaví 140, 29; 155, 27; 165, 8.
teda 108, 22; 307, 2; 315, 29 a j.
téle 208, 5 a j.
telec — kolouch 174, 9; 12; 181, 7.
Tenarium, Tenaros = Taenarum, předhoří 342, 20; 24.
tenátko: tenátka vízti 71, 19.
tenato: do tenata padati 156, 12; 19.
tepati: na toho ptáka hrom netepe 276, 24. — přech. příť. tepa: 155, 19; 291, 14 a j.
teprvá 11, 6; 13, 14; 15, 38; 17, 32; 67, 14; 74, 9; 188, 14 a j.
Terentianus = Terentius 317, 12.
Terentius 5, 18; 317, 12; 338, 13.
Tersytes = Thersites 7, 7; 273, 17.
tesaří = aedilové 332, 4.
teskliti: já více t. a hořekati sobě nechci 163, 15; 240, 30.
Teucer 276, 19.
Theby 337, 31; 338, 4; 12.
Thibin, moře 335, 15.
thymus = thynnus 166, 8; 171, 12; 15.
Tiberis 344, 15.
Tiskanum = Toskansko 269, 8.
tísta: t. a neb psí mátě 185, 17.
tíše 92, 1.
tlampati 17, 37.
tlustost: mnohau krví a t—í obtížený 316, 11; srv. 150, 3.
tokovati = tokati (o tetřevu) 180, 20; 21.

Digitized by Google

Tolethánum = Toledo 313, 25.
Tolosán = Toulouse 331, 19; z Tolozánu zlato 331, 18.
topořiště 103, 15; 16; 17.
tovaryš: tovaryší 181, 21 a j. č.
trestati: vokázal se k nim jakožto trestce viny jich 75, 2.
třeštiti se = ztřeštěně si vésti 23, 37.
trety: jak by sobě ta paní divnými trety počínala 297, 5.
tří páni = triumviri 277, 10.
Tricemius = Trinummus 311, 27.
třinactý v tit. 65; 84; 102.
trlenec = pošetilec, hloupý jako trdlo 131, 17; 220, 27; 326, 22.
Troglodyti 354, 14.
Trogus Pompejus, historik 319, 18.
trochilus, pták 348, 9.
Troje 7, 2. — Trojanští 276, 19; 354, 1. — Trojanský kůň 321, 23. — Trojánský boj 342, 26; 343, 8; 11.
třpaslek: národ, kterému třpaslkové říkáme 353, 24; 354, 4.
třtí = tresť 319, 2; 3; 4; 5.
trupel = hromada, hmota, kus: trupli hor i písku i prachu na ně házel 334, 10; t. masa 351, 5; 6; přivedls tohoto truple s psí hlavú = nemotoru, klacka 17, 34.
trválivý: mocných víra řídko trválivá jest 223, 2.
trválivost 291, 4.
tržený = potrhlý, bláznivý 300, 15; 322, 21.
Turci 331, 1.
tvárnost: t. má ježkovau 339, 23.
Tyburtýn = Tibursko 288, 15.
týmě: není v t. uražen = není nevtipný 365, 23.
Tyresias = Tiresias 193, 12; 18.
Tystrydánum = Thysdrus, město v Africe 333, 11.

učesati: jdi a učeš sobě na vrbě = načesati 82, 12.
účiňek: nevídanému účiňku 318, 17.
učíti = ucititi 20, 17.
udeřiti se na něco 29, 4.
ufákati se = podělati se: strachem 154, 19.
úfati 207, 19.
uhoditi se: na kámen 28, 34. — uh. k čemu = cestu nalézti 308, 23; tau cestau, kterau sem tam šel, zase sem u. neuměl 207, 18.
újem: po újmu něčeho 21, 20.
ukaupati = zkoupati, potopiti 192, 14.
ukaušený = ukousnutý 169, 7.
ukázaní: pro u. chodil v zlatých řetězích = na odiv 286, 14.
ukliditi se = tělesnou potřebu učiniti 308, 27; 29.
ukrutník = tyrannus: tyrann a ukrutník města toho 290, 2; 342, 11; 287, 22.
ulákati 96, 9.
Ulm, město 268, 5.
Ulysses 335, 25.
uměti: ptaje se, co by ta vada uměla = znamenala 292, 8.
umíleti se = přítulně se lichotiti 23, 39; 68, 24; 69, 6. — umílení 68, 22.
úmysl = mínění, soud 123, 5; 311, 3 a j.
unečistiti se = 144, 16; 154, 3; 5; 6 a j.
upikati = mingere 300, 1. — u. se 299, 23 (tit.)
upíhati se: škaredě sem se upíhala = uplouhala 142, 10.
uprati = zbíti 10, 17 a j.
upříti si = umíniti si 291, 4; 6; 29.
urážeti se na něco: na kámen 29, 3.
uri = zubři 345, 15; 17.
usednauti: usedl na člověka toho = obořil se 285, 14.
usmysliti si = rozumu nabýti 267, 2.
ustaupiti: žádná strana svého u. nechtěla 102, 13.
uši: k ušima připauštěti 225, 21.
uškrnauti se = ušklebnouti se 12, 8; 28, 31; 44, 28; 45, 21.
ušlapiti = ušlápnouti 139, 22; 23; 140, 14 a j.
uštíplavý: velmi u—é slovo 332, 1.
uštnauti, ušťnauti: had dítě uštnul 140, 33; ušťnul 203, 15; ušťnuv 211, 12.
ušťnutí 335, 4.
utahnauti 141, 15.
utarasovaný = upevněný, ohrazený: utarasované lži 58, 9.
utéci: utečme 168, 13.
utěšení = rozkoš 23, 19.
utíkati se na koho = útočiti: pamatuji, kteří se na mne utíkali 115, 5.
utíkavý plachý: zvíře velmi u—é 348, 6.
utížiti: utížili tomu koňovi 94, 7.
utlustnauti 169, 3.
utrati = utrhati: beran utral vlka 213, 8.
utříti: pilau rohy u. = upilovati 229, 15.
útrusek: žádných útrusků ani šupin neviděl 282, 35.

vábiti se s kým = vábivě voditi za sebou, lákati 44, 11.

Digitized by Google

vada = váda 292, 8.
vajsluha = výslužka, podíl z hostiny 266, 14; 18.
Valerius Corvinus, r. 349. tribun vojenský — 279, 3; 12; 24.
varovati: aby jemu z peleše varovala = ustoupila 61, 21; 62, 2; 94, 4.
Varro Marcus 333, 13; 335, 3; 341, 20.
váš — váše: váše věc 286, 6; 8: váši pohádku 46, 27; pro váši nezbednost 12, 16; váše fíky 8, 8; svobody váše a práva váše 37, 11 a j.
Vatykanské pole 341, 11.
vazení váda 292, 7.
vážiti na něco: na svině já nevážím = nedbám 152, 21; 25. — v. na koho = státi o koho 269, 10; 307, 25.
včerá 33, 24; 148, 20 a j.
vdy, vdycky: 175, 19; 88, 1 a j. č.
večer: s večerá 114, 3; k večerau 250, 31.
vejkysky = výměsky: v. nebo zbytky jídla 300, 4.
vejřek: zachoval se podlé vejřku 135, 25; 28.
Venuše, Venus 185, 6; 8; 288, 3; 6; 356, 8 a j.
věrně = jistě: věrně toho trestání potřebuješ 219, 5.
Verona 302, 1; 355, 22.
verštat = dílna 102, 4.
vesní: vesní písničky = veské 14°, 30.
veš: všmi 291, 11.
věští = věštec: nejsem žádný v. ani vykladač 35, 27.
vetovati = sázeti na základ 30, 2.
větr 127, 3; 302, 20.
věže = věž 213, 10.
vidlák = furcifer 166, 23.
vidly, vidlami = podávky 329, 25; = rozsochy 347, 11.
viniti, vinniti: pes vinnil z půjčeného chleba ovci 57, 16; z korce obilé 82, 8 a j.
vinna = vina 39, 26 a j.
víra: jest mu toho s pravau věrau žel 81, 23.
Vircbergk = Würzburk 355, 4.
Virgilius = 276, 21; 288, 13; 314, 17; 25; 342, 5; 24; 350, 2
visontes 345, 10.
vitaj 241, 13
vítěz = vítězství 278, 8
vízti: tenátka vízti = vázati 71, 19.
Vlach, Vlašsko 276, 19; 279, 5; 330, 9; 311, 23; 331, 19; 333, 24; 335, 24; 342, 12; 21; 343, 23; 356, 16.
vlastovice mořská 175, 8; 11; 14.
vinobitedlný 18, 13.
vodnotelnost 175, 25.
vodný 195, 14; 336, 23 a j.
voháňka = vějíř 306, 24.
vojska: vůdcové vojsky 118, 9; vpadše do vojsky jejich 309, 7.
vokůvek = věderce 228, 6; 7; 9.
vonde = onde 3, 8.
vos, vosové 142, 28; 180, 6; 8.
voslák 202, 10.
vošlach = ošlejch 25, 12.
vpeřiti se = vraziti, vetknouti se 214, 8.
vranka = vrána 377, 10; 12
vřesklavý: v. a netreíný hlas 113, 12.
vrtkost: ženskejm v—em žádný včřiti nemá 217, 19.
vrtký = vrtkavý 43, 4; 94, 21.
vrtlavý 93, 18.
Všeckojedci 335, 21.
všetečný = smělý, opovážlivý 87, 19; 263, 12 a j.
Vulkanus 5, 20.
Vůz nebeský 335, 9.
vybitý: baba vostrá a vybitá v své lsti = prohnaná 254, 14.
vybojovatedlný: s vybojovatedlnau rukau = výbojnou 95, 8.
vybosti = vybůsti: jakž kuoň vybosti mohl = koně bodáním pohnati 119, 4.
vyciditi = vytrestati 24, 4.
vyčinichati 350, 14.
vydati na koho co: pohádky na se vydávali 19, 17; 22, 24; sr. pohádka.
vyhiédaní: k v. poručiti = k opatrování 242, 15.
vychovati se = vykrmiti se 169, 3; vychovaný = vykrmený 132, 1; 152, 35 a j.
vykléceti: sotvá sem psom a sedlákom vyklécel = vyvázl 217, 15; z nebezpečného vandru 222, 22.
vylaupiti: nožem tě z kuože vylaupím 156, 3.
vyměřiti se z čeho = ospravedlniti se 186, 21.
vymluviti se = očistiti se 8, 20.
vyniknauti: rozumějíci, kudy to vyniknauti má = dopadnouti 152, 42.
vypraviti: v nové šaty koho = obléci 13, 35.
vyprýštiti: řeči ty sau z přirozeného umění vyprýštěny a vybrány 3, 6; 340, 33.
vyříkati: já takto vyříkám = výpověď činím 243, 21.
vyřknauti: vyřekl ortel 88, 17.
vyrostlina = výrůstek 268, 26.

Digitized by Google

vysléditi 350, 14.
výsluha 22, 9; 10; 23, 22.
vystřelení = prudký výskok 171, 13.
vystřeliti se: ryba, vystřeliviši se z vody, do lodí vskočila 166, 9; 171, 14.
vystříhati se před kým 3, 16; 81, 10.
vystřízvěti 187, 6.
vystrkati = vytýkati: vlk pastejři jeho zradau oči vystrká 4, 14.
vysvědčovati = svědectvím dokládati 245, 1.
vytahnúti 143, 24; vytahnauti 145, 15.
vytazovati se na kom 22, 25; koho 177, 6.
vyvrci: vyvrž 275, 8.
vyzina = vyza: jak tě mám jmenovati? štikau li čili vyzinau? 289, 20.
vyznamenání: rozprávky v. = smysl, rozum, naučení 56, 3 a j.
vzájem: odpust mi, neb' jest odplata vzájem 84, 10.
vzebrati = oloupiti: chrám Apollinuo 47, 25.
vzložiti: žádost na někoho 74, 10; 15; prosbu na nejvyšší moc 92, 23.
vztahovati: až k nebi hlasy své vztahovaly 74, 12.

Xanthus 13, 31; 14, 3—37, 6.
zahřmívati: křičí, až v uších zahřmívá 23, 8.
zahuštěný: les dřívím 98, 3; strom ratolestmi a lístím 255, 10.
zachule = zadnice 107, 2.
zajisto = jistě, najisto: z. němý 281, 21; 379, 2; 30, 7.
zakazovati se: vysoce se zakazoval = zavazoval 61, 1.
základ = sázka 30, 3; 31, 7; prsten v základu položiti 30, 9; základ rozvésti 30, 13; 25. — z. = zástava: přinesl mu základ svatý kříž 312, 2.
zakládati: bral obrok a počal jim zakládati = dobytku za jesle dávati 108, 19.
zakrásti se: vlk mlče zakradl se za něho 137, 18.
zakrúšlený: vocasy zakrúšlené 348, 26.
zakusiti = okusiti: člověčích drobův 333, 21.
zakyselení = nevole: hořkost a z. k sobě 226, 6.
zakyseliti se: všickni proti mně se zakyselili 68, 10.
zamknauti: zamekl 64, 15; 347, 15.
zámutek = zármutek 41, 15; 51, 13; 57, 4; 64, 21; 99, 4; 164, 20; 209, 5 a j.
zapáliti se: zapálil se žádostí v její kráse 295, 1.
zaplynauti: s tekutau vodau zaplynul 135, 11.
zarostlost: střeva nemohla se pro z. odevříti 105, 32.
zasaditi = nastaviti: všickni své rohy proti lvu zasadili 225, 27. — z. se proti komu = na odpor se postaviti: povolili a proti tomu se nezasadili 115, 13; 184, 23; 277, 19. — z. se o něco = ve spor se dáti, sázeti se: maucha s mravencem o větší čest a chválu se zasadila 87, 6; 63, 13.
zastěňovati: slunce zastěňuje měsíc 44, 29.
zástupce: chudí ho za zástupci měli 243, 1.
zatnauti se: v prostřed řeči se zatna = zaraze 296, 24.
zatvrdilost = zatvrzelost 291, 23.
zatvrzený = zatvrzelý 291, 16.
zaváti = zabzdíti 306, 30.
zavážiti: všeckna těžká břemena mnau zaváží = vystihnou, pořídí 138, 17.
závrat: závratem hlavy umordovaní 174, 10; 314, 13.
zavříti na koho = zapáliti se žádostí 308, 10.
zavýti: vlk ponejprvé zaveyl 148, 32.
zbroj = přirození, plodidla 263, 23; 333, 3; 7 a j.
zbyteční: zb. starost 266, 16; 267, 32.
zdá, zdá-li = zda, zdali 175, 15; 17; 217, 16; 222, 9; 226, 8; 236, 28; 298, 14; 329, 26 a j.
zdáti se: někteří lidé velmi se hrozní zdadí 200, 21; 228, 19; 274, 1.
zdávený: kůň na hřbetě zdávený = utýraný 155, 6; sr. 155, 7.
zdejchati = vzdychati 202, 2; zdejchání 202, 3.
zdrávě 273, 3.
zehrati se komu = zpříčiti se 306, 20.
zelé 18, 25; 26; 19, 1; 20, 6.
Zenas 10, 23; 29; 33; 11, 4; 7; 10; 14; 16; 19; 20; 38; 12, 1.
Zeno, filosof 274, 11; 322, 27.
zhoditi: tomu dobře zhodíme = vyhovíme 100, 5.
zchovati = vychovati: v této-li jsme krajině zchováni? 154, 31.
zchuravěti: dobytek byl zchuravěl 108, 17.
zchytiti se = sebrati se, vzchopiti se 145, 27; 174, 20; 300, 9.

Digitized by Google

zjed = jedlictví: vypráznil ten špitál od nákladův a zjedi smrdlavých a nečistých lidí 311, 21.
zkoštovati čemu: zkoštovali umění svému = zkusili 299, 7.
zlatnice = zlatá nádoba 87, 11.
zlatý uherský 166, 21.
zlehčovati: zlehčovala ji a k břehu pomohla = levare 192, 8.
zletěti: nechal ho zletě preč se bráti 247, 22.
zlolajce: lehké žváče a zlolajce z domu vyháněj 43, 23.
zlotrovaný = zlotřilý 10, 33; 11, 11; 83, 14; 248, 7 a j.
zmerhovaný = pruhovaný 340, 8.
zmilena = milenka 365, 7.
zmudřeti = zmaudřeti 188, 13.
zmužiti se na koho o něco: druhý také silněji o to se na prvního zmužil 292, 14.
znamenávati = co z—jí litery tyto? 34; 4; sr. 34, 22; 35, 17; 162, 20 a j.
známiti: proto nejvíce známí = známi jsou 350, 5.
zprávce: zprávcím a tovaryšem udělat· 36, 38.
zpraviti komu = zprávu dáti: zprav jemu, že si v svadě člověka zabil 235, 19.
zraniły = zraněný 174, 12.
zstaralost 79, 15; 18.
zstrašiti = strachu nahnati 38, 13. — z. se koho = uleknouti se 13, 38.
ztisknauti = vytisknouti s úřadu 10, 27.
zubr = tigr 225, 4; 10; 12 a j. 350, 1.
zubře, zubřata 350, 6.
zváti: zůvě 32, 4.
zváznauti: nohy zvázly 192, 19.
zvířetský 344, 18.
zvonček 220, 21; 24; 31.

žába = želva 218, 3.
žabinec = skořepa hlemýždí 66, 17; 377, 9. — skořepa želví 218, 3; 5.
žabničná žába = želva 218, 10.
žádný: utrhání více škodí nežli žádná střelba 225, 1; 269, 1; jsme vostřejšího zraku nežli žádný had 275, 3.
žalestivě 380, 21.
žebra: zlámal sobě žebru 327, 2.
ženčenec = hermafrodit 356, 23.
žerný — žravý 246, 7.
žertéř 33, 17.
žertovné řeči (facetiae) 7, 4 (tit.)
žídký = rozbředlý: žídkau kaši 84, 3
žídoviny = skráně 325, 13.
žilovatý = houževný: nejžilovatější dřevo 103, 16.
živ: dlauho žíva nebudeš 136, 7.
žížeň 229, 9.
žlautenice 220, 11.
žráti: žířeš 112, 9; 185, 13.
žváč 11, 12; 274, 1; 9; 17 a j.
žvačka 254, 39.
žvání 134, 13.
žvavý 18, 19 a j.

Digitized by Google

Digitized by Google

OBSAH.

Str.

Předmluva . . . . . V.
Úvod . . . . . VII–LXIV.

Oddíl první.

Předmluva Albínova 3
Co básní nazývají 5
Život Ezopa 7

Oddíl druhý.

Knihy Ezopovy 53
I. 1. O kohoutu a o perle 55
2. O vlku a o beranu 56
3. O myši, žábě a luňáku 57
4. O psu a o ovci 57
5. O psu a o kusu masa 58
6. O lvu, vlku, koze a ovci 59
7. O zloději a o slunci 60
8. O vlku a o řeřábu 60
9. O dvou psech 61
10. O muži a o hadu 62
11. O oslu a o lvu 63
12. O dvou myších 64
13. O orlu a o lišce 65
14. O orlu, hlemejždi a vráně 66
15. O havranu, sýru a lišce 67
16. O lvu, kanci, býku a oslu 67
17. O oslu a o štěněti 68
18. O lvu a o myši 69
19. O dvou supích 70
20. O vlaštovici a jiných ptácích 71
II. 1. O žabách 73
2. O holubu, supu a krahujci 74
3. O zloději a o psu 75
4. O svini souprasní a o vlku 76
5. O hoře ku porodu pracující 77
6. O vlku aneb psu a o jehněti 78
7. O starém psu a o pánu jeho 79

Digitized by Google

Str

8. O zajících a žabách 80
9. O vlku a o kozlátku 80
10. O chudém člověku a o ještěrce 81
11. O jelenu, o vlku a o ovci 82
12. O člověku lysém a o muše 83
13. O lišce a o čápu 84
14. O obrazu a o vlku 84
15. O havranu a o pávu 85
16. O mouše a o mezku 86
17. O mouše a o mravenci 87
18. O vlku a o lišce 88
19. O kolčavě a o hospodáři 89
20. O žábě a o volu 89

III. 1. O lvu a o pastýři 91
2. O lvu a o koni 92
3. O oslu a o frýzu 93
4. O zvířatech a o ptácích 94
5. O slavíčkovi a o krahujci 95
6. O lišce a o vlku 96
7. O jelenu a o lovci 97
8. [O ženách a o slepici] 98
9. O ženě a o muži jejím umrlém 99
10. O frejířce a o mládenci 100
11. O otci a nepodařilém synu 101
12. O zlém a ještě o horším 102
13. O vlcích, o ovcích a o psích 102
14. O muži a o sekeře 103
15. O vlku a o psu 104
16. O rukou, nohách a o břichu 105
17. O opici a o lišce 106
18. O kramáři a o oslu 107
19. O jelenu a o volu 108
20. O lvu a o opici 109

IV. 1. O lišce a o hrozních 111
2. O kolčavě a o myších 111
3. O vlku, o pastýři a o myslivci 112
4. O pávu, o Junoně a o slavíčkovi 113
5. O rysu a sedláku 114
6. O řezníku a o skopcích 115
7. O ptáčníku a o ptácích 116
8. O člověku pravdomluvném, o lháři a o opici 117
9. O koni, o jelenu a o myslivci 118
10. O oslu a o lvu 119
11. O supu a o jiných ptácích 120
12. O starém lvu a o lišce 121
13. O nemocném oslu a o vlku 121
14. O velikém kozlu a o třech malých 122
15. O člověku a o lvu 123
16. O bleše a o velbloudu 123
17. O mravenci a o kobylce 124
18. O meči a o poutníku 125

Digitized by Google

Str.
19. O vráně a o ovci 125
20. O jedli a o třtině 126

Oddíl třetí.

Staré Fabule 129
1. O lišce, o mezku a o vlku 131
2. O kanci, o beránku a o vlku 132
3. O lišce a o kohoutu 133
4. O draku a o sedláku 134
5. O lišce a o kočce 136
6. O vlku a o kozlu 137
7. O vlku a o oslu 138
8. O hadu a o sedláku 139
9. O lišce, o vlku a o lvu 141
10. O vlku, kterýž prdl 143
11. O závistivém psu 146
12. O vlku a o lačném psu 146
13. O otci a o třech synech 149
14. O vlku a o lišce 150
15. O psu, o vlku a o skopci 153
16. O mužíčkovi a o lvu 154
17. O rytíři, o jeho pacholku a o lišce 156

Oddíl čtvrtý.

Nové Fabule 159
3. Slavíček a krahujec 161
4. Liška a lev 161
5. Liška (bez ocasu) 162
6. Liška a šípek 162
7. Liška a krokodil 163
8. Kohouti a kuroptva 163
9. Liška (a obraz) 164
10. Uhlíř a knap 164
11. Rybáři 164
12. Chlubící se 165
13. O slibujícím nemožné věci 165
14. Chytrák aneb šibal 165
15. Rybáři 166
16. Okiamavatel 166
17. Žáby 167
18. Člověk starý a smrt 167
19. Baba a lékař 167
20 Sedlák a synové jeho 168
21. Hospodář a psi 168
22. Žena vdova a slepice 169
23. Od psa ukousnutý 169
24. Dva mládenci a řezník 169
25. Nepřátelé 169
26. Kočka a myši 170
27. Liška a opice 171
28. Thymus ryba a mořská svině 171
29. Lékař a nemocný 171
30. Ptáčník a ještěrka 172

Digitized by Google

Str.
31. Bobr 172
32. Pes a řezník 172
33. Pes a vlk 173
34. Pes a kohout 173
35. Lev a žába 173
36. Lev, osel, liška 174
37. Lev a medvěd 174
38 Hadač 174
39. Mravenec a holubice 175
40. Netopýř, hloh a mořská vlastovice 175
41. Lékař a nemocný 175
42. Hajný a bůh Merkurius 176
43. Osel a zahradník 177
44. Ptáčník a skřivánek 177
45. Vandrovník 178
46. O synu a mateři 178
47. Ovčák a moře 179
48. Pomorančí a jablka 179
49 Krtice 179
50. Vosové a koroptvy 180
51 Páv a kavka 180
52. Hluchý tetřev a liška 180
53. Skřivánek 181
54. Telec 181
55. Zajíci a žáby 181
56. Osel a kůň 182
57. Lakomec 182
58. Husy a řeřábi 182
59. Hlemýžď a orel 183
60. Blecha 183
61. Laní 183
62. Laní a lev 184
63. Laní a réví 184
64. Osel a lev 184
65. Zahradník a pes 184
66. Svině a pes 185
67. Svině a psí mátě 185
68. Rak a had 185
69. Pastýř a vlk 186
70. Lev a vlk 186
71. Žena (a muž opilec) 187
72. Labut 187
73. Mouřenín 188
74. Vlastovice a vrána 188
75. Kalous 188
76. Hlemýžď 188
77. Hospodyně a děvky 189
78. Čarodějnice 189
79. Kolčava (a pilník) 189
80. Sedlák (a štěstí) 190
81. Vandrovníci 190
82. Žáby 190

Digitized by Google

Str.
83. Kterýž od včel vybírá 191
84. Alcyon pták 191
85. Rybář 191
86. Opice a mořská svině 192
87. Mouchy 192
88. Merkurius a obrazník 193
89. Merkurius a Tiresias 193
90. Psi 193
91. Muž a žena (svárlivá) 194
92. Kozlátko a vlk 195
93 Rak a liška 195
94. Harfeník 196
95. Zloději 196
96. Vrána a krkavec 196
97 Vrána a pes 197
98. Krkavec a had 197
99. Kavka a holubi 197
100. Kavka 198
101. Merkurius 198
102. Jupiter 198
103. Jupiter 199
104. Vlk a ovce 199
105. Zajíci 199
106. Mravenec 199
107. Netopýř a kolčava 200
108. Vandrovníci 200
109. Osel polní 201
110. Orlové 201
111. Osel a liška 201
112. Osel a žáby 202
113. Osel a havran 202
114. Osel a liška 202
115. Slepice a vlastovice 203
116. Velbloud 203
117. Had 203
118. Holubice 203
119. Holubice a vrána 204
120. Bohatý 204
121. Pastýř ovcí 204
122. Rybář a mladý sum 205
123. Kůň a osel 205
124. Člověk a divý muž 205
125. Liška a drvoštěp 206
126. Člověk rozrážející obraz 206
127. Člověk a pes 207
128. Rybář 207
129. Skoták 208
130. Krkavec 208
131. Orel 209
132. Mravenci a kobylka 209
133. Červík a liška 209
134. Slepice zlatá vejce nesoucí 210

Digitized by Google

Str.
135. Lev a liška 210
136. Vlk a baba 210
137. Kozlátko a vlček 211
138. Mezek 211
139. Had a sedlák 211
140. Trubač 212
141. Trest a oliva 212
142. Vlk a řeřáb 212
143. Kohouti 213
144. Beran a vlk 213
145. Člověk starý a smrt 213
146. Žáby 213
147. Komár a lev 214

Oddíl pátý.

Fabule Avianovy 215
1. O sedlce a o vlku 217
2. O žábě, o žabinci a o ptácích 218
3. O racích 218
4. O oslu a o lvové kůži 219
5. O žábě lékařce a lišce 220
6. O dvou psech 220
7. O velbloudu a Jupiterovi 221
8. O dvou tovaryších 221
9. O dvou hrncích 222
10 O lvu, býku a kozlu 223
11. O opici a jejím dítěti 223
12. O pávu a řeřábu 224
13. O střelci a o zubru 225
14. O čtyřech volích a o lvu 225
15. O jedli a šípku 226
16. [O rybáři a rybce] 227
17. O Apollinovi a o lakomém a závistivém 227
18. O plačícím dítěti a o lakomém zloději 228
19. O lvu a koze 228
20. O žíznivé vráně 229
21. O sedláku a mladém býku 229
22. [O poutníku a o Satyrovi] 230
23. O býku a o myši 230
24. O husi, kteráž zlatá vejce nesla 230
25. O opici a dvou opíčatech 231
26. O větru a dčbánu 231
27. O vlku a o kozlátku 232

Oddíl šestý.

Adelfonsus. Pogius. Fabule snesené 233
1. O pravém přátelství 235
2. O penězích, kteréž byly dány ku schování 239
3. Muže moudrého nález o oleji 241
4. O nalezených penězích 244
5. O třech tovaryších 245
6. O ptáčníku a o ptáku 247
7. O celném a o dvořenínu 248

Digitized by Google

Str.
8. O rozprávce a o ovcích 249
9. O sedláku, vlku, lišce a sýru 250
10. O kupci a jeho ženě 252
11. O staré ženě a o plačícím psu 253
12 O slepém muži a o jeho ženě 255
13. O chytré a lstivé ženě zahradníkově 256
14 O staré ženě a o prostěradlu 258
15. O královském krejčím a tovaryši jeho 258
16. O ženě a o jejím muži v holubníku 260
17. O ženě, kterouž Bůh děťátkem obdařil 261
18. O nábožném pokrytci 262
19. Žena jedna žaluje na muže svého 263
20. Výmluva skladatele z lehkých žertů 265
21. O nerozumu krahulečníhů 266
22. O divných proti přirození porodech 268
23. O knězi, psu a biskupu 269
24. O lišce, kohoutu a slepici 270

Oddíl sedmý.

Fabule Šebestiana Branta 271
1. Z Hesioda proti žváčům a pliskačům 273
2. Kdy sluší jiných lidí bláznovství trestati 274
3. Kdo na druhém nějakou vadu trestati mů e 275
4. Soudce, který pocty béře, ten nespravedlivě soudí 275
5. Jak spravedlivost prodáváme 276
6. Lidský porušený rozum žádnému nemůž odpustiti 276
7 Jak krkavci orla chtěli zahnati 277
8. Jak orel upustil slepici do klína Livie 277
9. Služebnost dobrovolně přijatou máme trpěti 278
10. Kterak římské kníže přemohlo nepřítele skrze pomoc krkavce 279
11. Rozdvojení jest zemí zkažení 280
12. Pochlebníci mnohým liďem škodí 281
13 O zlém o jiných mluvení 281
14. O neumělém lékaři 282
15. Jeden každý jest králem v svém domě 283
16. O přátelské nevěrnosti 284
17. Bláznovství nemůž ukryto býti 285
18. O knihách Sibyllinýh 285
19. O svázaném bláznu 286
20. Ti, kteří spí, na mnohé věci nedbají 286
21. Těžkou věc na někoho vzložiti časem jest potřebné 287
22. Těžko jest přirození změniti 288
23 O lístku proti moru ku pověšení na hrdlo 288
24. O vlku, kterýž svini jedl místo ryby 289
25. O tyranské ukrutnosti 290
26. Muž ženě více věřiti má než jiným 290
27. O trvanlivosti jedné ženy v tom, což sobě upřela 291
28. O lsti ženských rad 292
29. O pláči ženském při smrti mužův jejich 293
30. O jedné ženě, kteráž zadek odkryla, aby hlavu přikryla 293
31. O knězi, kterýž nespravedlivé desátky vybíral 294
32. O svatosti malé košile jednoho mnicha 294

Digitized by Google

Str.
33. Kterak frejíři oněmějí, když frejířku vidí 296
34. O paní, kteráž osla živého odříti rozkázala 297
35. O lenivém mládenci 297
36. O člověku, kterýž osla sedě na něm hledal 298
37. O dvou šermířích 298
38. O mládenci, jenž se na stůl upíkal 299
39. O bláznu, kterýž pravil, že má biskup čtyři nohy 300
40. O poručníku, kterýž měl počet udělati 300
41. O knězi, kterýž místo kápě biskupovi kapouna přinesl 301
42. Dvořská odpověd Danta Florentinského 302
43. O rejtharu lysém, kterémuž vlasy dolů spadly 302
44. Kterak jeden kupec jiné lidi pomlouvá 303
45. O člověku, kterýž umrlého žida tělo snědl 303
46. O knězi sv. Antonína a lejku a vlku 304
47. O kazateli, který vždy hlasitě křičel, jak pohanín byl 305
48. O tovaryši zámečnickém a o jednom vejci 306
49. O kardinálu, kterémuž jeden vítr dělal 306
50. O mnichu, kterýž křivě přísahal 307
51. Proč vlci ovcím se protiví 307
52. O člověku, který ve spaní zlato nalezl 308
53. Nemáme ohledovati zubů koni, kteréhož nám darem dali 309
54. O židu, kterýž při polehčování sobě kamení drahé nalezl 310
55. O jednom, kterýž toho dovedl, že nemocní ze špitále utíkati museli . . . 311
56. Lichevník, kterýž neprávě pokání činí, v horší upadá 312
57. O mnichu, kterýž umříti chtěl jako dobrý žid 312
58. O otci, kterýž měl syna, a o tom se jemu zdálo, že od lva zahynul . . . 314
59. O mrtvém, kterýž svátost po smrti zase vrátil 314
60. O chované slepici a husi, kteráž každý den zlaté vejce nesla 315
61. O kupci, kterýž pastýřem byl 317
62. Člověk nemůž se všem zachovati 317
63. O jednom, kterýž třtinám kázal 319
64. O zbrojném zemanu, kterýž o mnoho se pokoušel, ale málo skutkem dovedl 319
65. O nepravém písaři 320
66. O řezníku a o srdci, kteréž jemu pes vzal 321
67. O jednom, kterýž z svého tovaryše proroka udělal 322
68. O Gonellovi a o divné jeho smrti 323
69. O jednom, kterýž druhému v jeho myšlení pokoje dáti nechtěl 324
70 O hadu a o pastýři, kterýž umrlému komáru slavný pohřeb udělal . . . 325
71. O krkavci, kterýž některý čas vody nepije 326
72. O jednom, jenž se zpovídal z cedule 326
73. Dvořská odpověd Minatia k jednomn sedláku 327
74. O lékaři, kterýž své lékařství po štěstí dával 327
75. O lišce a leopardu, a kterak jeden dědinník své vlastní voly zbil . . . 328
76. O poustevníku, kterýž množství žen oklamal 329
77. O lišce, kteráž se do plev, když ji psi hnali, schovala 329
78. Svatých věcí k světským nemá se užívati 330
79. O koni Sejově 330
80. O knězi, poutníku a ďáblu 331
81. Přísloví: Mezi ližicí a ústy 332
82. Jak se muži v ženy obracejí 332
83. Jak se lidé v vlky obracejí 333
84. O Psyllích, kteříž proti polednímu větru váleji 334

Digitized by Google

Str.
85. Marsové kterak hady krotí 334
86. O lidojedcích 335
87. O s psími hlavami a o jiných širokonožných zvířatech 336
88. O opičím přirození 336
89. O divném zvířeti Spinx řečeném 337
90. O rozličných divokých zvířatech 338
91. O chameleontu 339
92. O hadu s korunou, kterémuž králík říkají, a o kolčavě 340
93 O hadu boa 341
94. O skalním kozlíčku 341
95. O hudci Arionovi 342
96. O pávu Pythagora mudrce 342
97. O lásce delfina a o dítěti 343
98. O věrnosti psův 344
99. O lidech s koňskýma nohama a širokýma ušima 344
100. O velikých volích a o jiné zvěři 345
101. O zvířeti hyeně 345
102. Přirození lvův jest přirovnání pravého přátelství 346
103. O životě Milonově a o jeho smrti 347
104. Jak krokodil své zuby sobě čistí 347
105. O indských volích 348
106. O rysích 349
107. O zubřích 350
108. O medvědích 350
109. O boji slonův a drakův 351
110. O Arimaspích a Arimfejích 352
111. O ptáku ibis, kterýž hady jí 353
112. O trpaslících 353
113. O Blénech a jiných divných národech 354
114. O ženě, kteráž mnoho dětí pojednou porodila 354
115. O dítěti, které v jeskyni jiné děti jedlo 355
116. O čtvernohém dítěti z herky narozeném 355
117. O člověku, kterýž měl oboje přirození 356
118 Pohádka doktora Jana Reuchlina 357
119. Pohádka Jeronyma Emsera 357
120. Jiná pohádka 358
121. O bláznu, kterýžto živ jsa za mrtvého k hrobu nesen byl 358
122. O Gelonských a Agathyrských 359
123. O Hyrpech a o moudrých v Indii 360
124. O Essedenských a o těch, kteříž jsou nejzáze na půl noci 360

Oddíl osmý.

Přílohy 363
1. Zlomek Strahovský 365
2. Z prvotisku latinského kol. r. 1480 369
3. Z prvotisku německého kol. r. 1480 371
4 Překlad bajek mezifádkový 373
5. Bajka o vlku, který se postil 383

Oddíl devátý.

Seznam slov a věcí 387

Digitized by Google

DODATKY A OPRAVY.

Na str. 238. pozn. 1. přidej: Mart. Montanus, Schwankbücher (1557—1566). Herausgegeben von Joh. Bolte (Lit. Verein in Stuttgart č. 217) str. 580 č 42.

Na str. 243. pozn. 1.: Hradecký Rukopis, vyd. Ad. Patera str. 347 verš 1069 a násl. (Desatero kázaní, O zlém súsedě).

Na str. 264. poznámka 1.: Montanus-Bolte str. 607 čís. 58
» » 275. č. 4. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 608 čís 63.
» » 283. č. 14. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 600 čís. 34.
» » 291. č. 27. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 621 čís. 89.
» » 294. č. 31. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 627 čís. 103.
» » 298. č. 36. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 610 čís. 70.
» » 308. č. 51. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 620 čís. 87.
» » 321. č. 65. pozn. 1.: Montanus-Bolte str. 623 čís. 90.

Na str. 3. řád. 11 čti: zawřijna ſau,
» » 3. » 20. » ďeſý,
» » 4. » 14. » zradau
» » 5. » 28. » ſtarým
» » 5. » 35. » liſſkau
» » 9. » 19. » ſtudnicy
» » 11. » 28. » nemeſſkay
» » 15. » 31. » wſſak
» » 20. » 4. » Ezopowi:
» » 21. » 5. » přijčiny,
» » 22. » 9. » weyſluhau
» » 26. » 7. » Xanthus,
» » 29. » 14. » ſtolicy
» » 32. » 4. » Xanthowi,
» » 47. » 23. » když ſe
» » 51. » 10. » ztlaukla ſe.
» » 55. » 7. (tit.) čti: Prwnij
» » 59. » 15. čti: latinſkém
» » 63. » 3. » přátelſtwij
» » 63. » tit. » a o lwu.
» » 64. » 3. » gſucy
» » 65. » tit. » a o liſſce.

Na str. 67. řád. 3. zd. (tit.) čti: kancy,
» » 76. » 3 čti: žrautowé
» » 90. » 8. » poſſlo
» » 92. » 18. » leſe — vzdrawil.
» » 94. » 16. » přeſtala;
» » 95. » 9. » rytijřſky
» » 101. » tit. » a o nepodařilém
» » 102. » 5. » hreyzti
» » 105. » 20. » ſwém,
» » 107. » 2. » přikryla
» » 124. » 8. » k nij
» » 144. » 8. » laſkáwě
» » 150. » 29. » fabule
» » 151. » 13. » Wlk
» » 168. » 3. » pobéru
» » 171. » 6. » oſýdlu
» » 183. » 12. » nepomohl,
» » 190. » 19. » na ceſtě
» » 210. » 21. » wlček,
» » 221. » 17. » odgal,*)
» » 221. » 18. » vſſi
» » 227. » 4. » ſwé

Digitized by Google

Na	str.	237.	řád.	17.	čti:	pohleďew	Na	str.	280.	řád.	31. čti: laſkáwě
»	»	247.	»	10.	»	když ho giž	»	»	301.	»	21. » laſkáwě
»	»	258.	»	4.	»	laſkáwa	»	»	332.	»	21. » laſkáwi
»	»	267.	»	1.	»	ſmyſlný	»	»	337.	»	13. » potrátij
»	»	274.	»	5.	»	žádoſtiwij,	»	»	351.	»	32. » wede

V poznámkách:

Na str. 9. řád. 5. zd. čti *πλάγια*
» » 92. pozn. 2. vynech »nejspíše«
» » 150. pozn. 6. přidej: Nejspíše za »obstáti«
» » 224. č. XI. pozn. 7. čti: So ist (číslice vadná a *i* přesmyknuto).
» » 243. pozn. 4. čti: Gesettiget
» » 264. pozn. 3. čti: de Pacciis; v pozn. 13. 14. číslice zaměněny.
» » 303. čís. 44. pozn. 1. čti: Contra mercatorem
» » 310. pozn. 2. čti: Rudolff
» » 333. řád 2. zd. čti: Mela II, 1, 14.
» » 345. čís. 99 pozn. 6. čti: Mela III, 6, 56 (dle staršího čtení)
» » 361. pozn 3. čti: Mela II, 1, 9.

Slova »omyl«, »omyl tisk.«, »chyba tisku« vynechána budtež na str. 8, pozn. 2; 9, 1; 13. 6; 17, 6; 30, 3; 34, 2; 35, 5; 45, 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

574596
Ceska akademie cisare Frantiska Josefa...
Sbirka pramenuv...
Skupina 1, rada 2.
AS142
C452
v.3

574596
AS142
C452
v.3
UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google